

Observatorio de San Fernando

BIBLIOTECA

Núm.

Observatorio de Marina

Sección

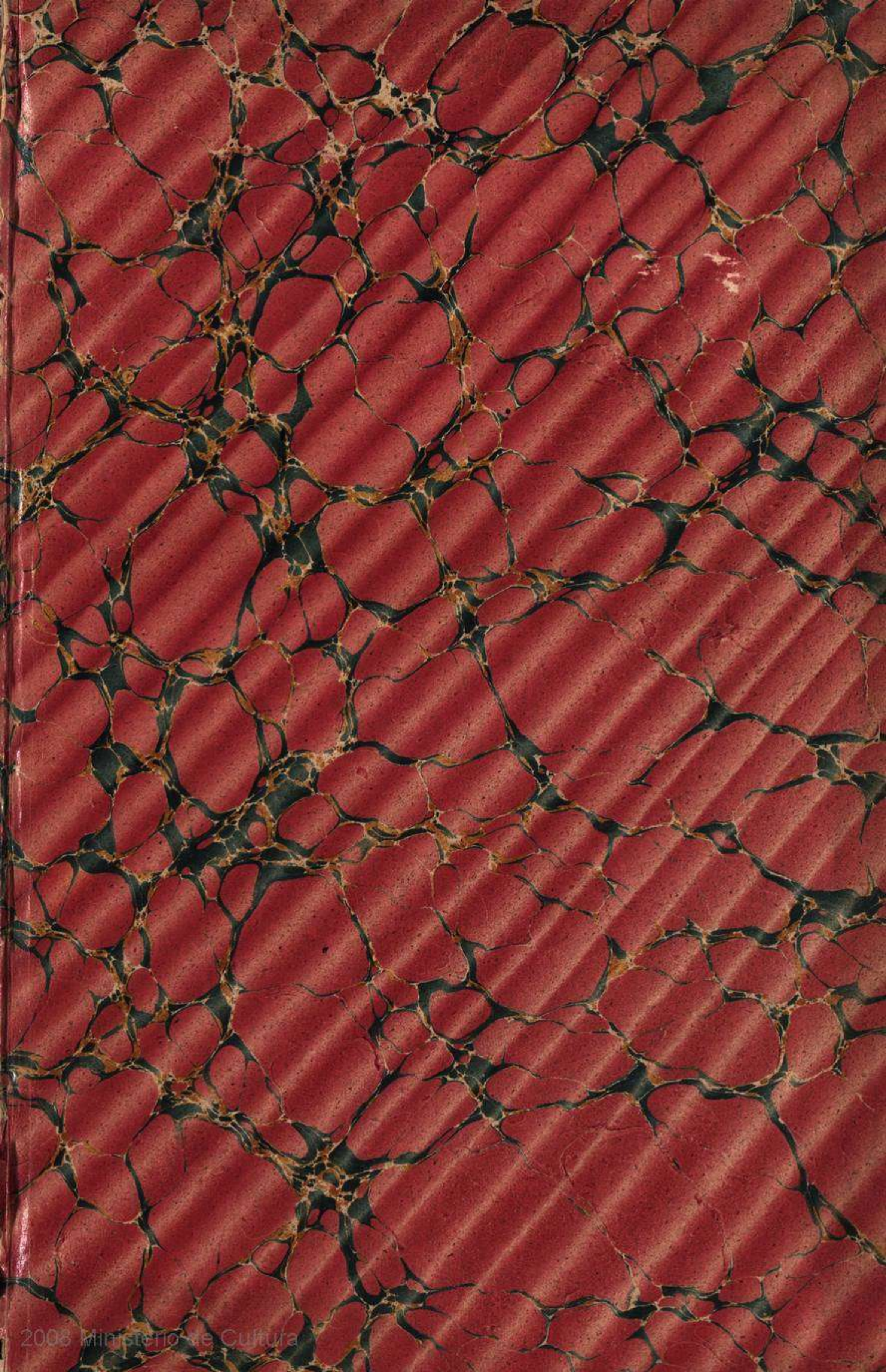
BIBLIOTECA

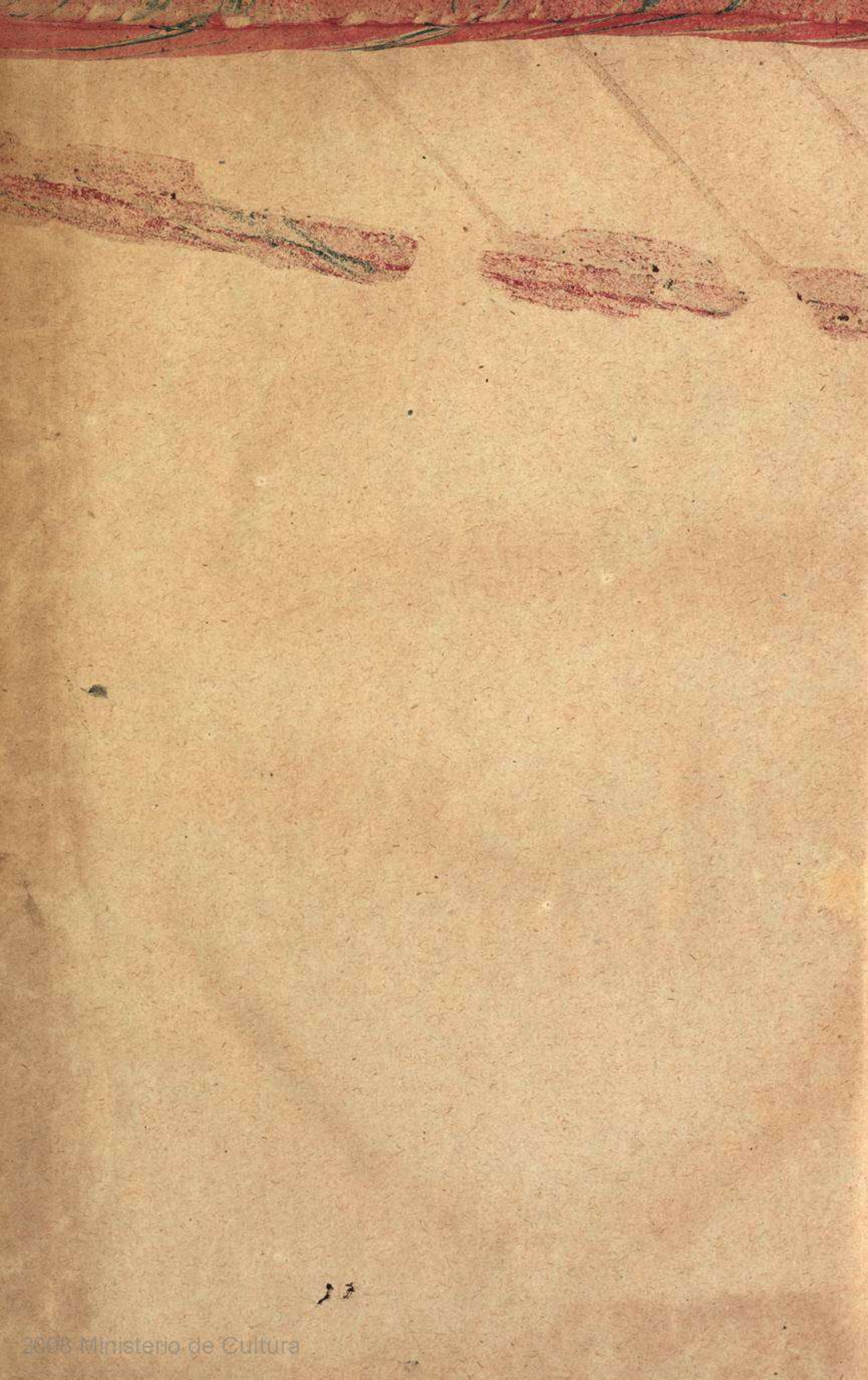
Carpeta

Núm. 3633

Estante

Tomo





17

SEBASTIANI FO-
xij Morzilli Hispalensis, in
Platonis Timæum Com-
mentarij.

Ad illustrissimum ac reuerendissimum D. FRAN-
CISCVM BOVADILLAM Mendozam Car-
dinalem, & Episcopum Burgensem.

*Accessit locuples rerum & uerborum in iisdem memo-
rabilium Index.*



Cum gratia & priuilegio ad quin-
quennium.

BASILEAE, PER IOAN-
nem Oporinum.

*Emptus Heidelbergae sumptibus 30 octobris
anno 1559 J. Morzilli Morzilli:*

SEBASTIANI FO
XII Moysi Hibalcus, in
Piscinis Iudaeorum

MACCARI

ANNO DOMINI MDCLXXII
MENSE APRILIS

Die XXIIII



Com gratia & privilegio ad p
dum

FRANCISCA PER VONN

Handwritten notes or signatures at the bottom of the page, including the date "1772".

ILLVSTRISSE ET REVERENDISSE D.
D. FRANCISCO BOVADILLAE MENDOZAE, BUR-
genſi Epifcopo, & S. Ro. Eccleſiæ Cardinali, SEBAſTI-
ANVS FOXIVS Morzillus Hiſpalenſis

S. D. P.



A fuit ſemper meorum ſtudiorum ratio, Præſul illuſtriſſime, ut ſi quid unquam noſter in diſciplinis labor induſtriaque poſſet, id omne ad communem ſtudioſorum omnium utilitatem referendū eſſe putarim. Nam ſi eruditus uir ſibi nō ſolum prodeſſe debet, ſed publicis etiam ſtudijs cōſulere: proſectō docti probiq; eſt, doctrinæ ſuæ commoda cum omnibus communicare uelle: nec odio, aut negligentiā, dummodo aliquid poſſit efficere, ſuam operam alijs denegare. Et quidem ſi omnia uirorum doctorum ſtudia, præterquàm quòd animum illuſtrant & delectant, ad publicam commoditatem referuntur: ecquid' nam magis exoptandum cuiquam eſt, quàm ut multos induſtria ſua iuuare & uelit, & poſſit? aut quid ei glorioſius poteſt cōtingere, quàm ut finem illum, ad quem ſtudia laboresq; ſuos dirigit, confequatur? Quapropter cum in eam rem ego cogitationes omnes meas, ſtudiorumq; inſtitutum conferrem, non quòd uel gloriæ aliquid inde ſperare uellē, uel quòd plus alijs efficere me poſſe confiderem: conatus ſum equidem, quanta maxima potui cūra, diligentia mea & ſtudio quàm plurimos iuuare: tum ut illo laboris mei quaſi præmio mihi ſatisfacerem, tum ut meo inſtituto munere fungerer. Qua in re tametſi permulta mihi cupienti ſeſe offerebant, in quibus meam operam ponere potuiſſem: malui tamen ad antiquorum auctorum aliquot ſcripta, quæ difficilia uidebantur, animum adijcere: ut non alijs tantum conſulerem, quantum ut meæ quoq; induſtriæ fructum aliquem perciperē. Nam ſi quod ego ingenij mei inuentum proferre, aut ab alio quicquam acceptum, literis denuò mandare, id quod multi ſolent facere, ſtatuiffem, inanis certè parumq; utilis labor noſter fortaffe uideretur: cum tot extent antiquorum recentiorumq; præ-

a 2 clarè



clarè scripta, quæ uix longa ætate quisquam possit perlegere. Ergo cum aliquam philosophiæ studijs, ut cetera taceamus, nauasse operam uideamur, tempusq; aliquod in Platonis, Aristotelis, & aliorum philosophorum lectione consumpserimus, permulta quidem obscura, nec satis adhuc explicata esse in philosophia uisa sunt, quæ diligentem alicuius operam desiderarent. Ex quibus unus hic Platonis Timæus, cum omnium, tum ipsius Ciceronis iudicio difficillimus, multos propter difficultatem deterret: & à paucis, ijsq; non parum eruditis, intelligitur. Tanta enim est in illo uerborum & tractationis obscuritas, tamq; à uulgari philosophorum more diuersa tractandi ratio, ut multi potius poetarum figmenta, quàm diuini philosophi, qualis est Plato, decreta ibi esse putent. His accedunt diuersæ numerorum rationes, inusiti cõcentus, geometricæ demonstrationes, quibus ille utitur frequenter: tum reconditæ, minimeq; uulgaris philosophiæ præcepta, difficilesq; sententiæ: quæ omnia summam difficultatem uel earum rerum pertissimis parere possint. Quid, quod nemo Latinorum adhuc, excepto Chalcidio, qui pauca in priorem libri huius partem scripsit, prouinciam hanc Timæi explicandi suscepit: quemadmodum in auctores alios, in quibus nulla ferè est difficultas, longas edunt commentationes. Nam si quæ sunt Græcorum interpretum scripta in eundem librum, nulla profectò inter nos extant, præter unius Procli commentarios, eosdemq; nimis prolixos: qui cum uix mediam dialogi partem interpretentur, adeò tamè longi ac diffusi sunt, ut lectorem potius remorentur, quàm Platonis sententiam exactè declarent. Nec uerò hoc à me dictum existimari uelim, ut hos digna sua laude priuem: nec Proclum, eruditissimum alioqui philosophum, contemnendum propterea censeo. Quanquam enim in Platonis sententia declaranda fuit admodum diffusus, adeò ut lectori moueat fastidium: magna tamen eruditionis uarietate pollet, quã nosse, ad Platonis intelligentiam non inutile fuerit. Cum igitur hæc ita sint, Præsul ornatissime, institutum certè nostrum in hoc libro fuit, ut quãdo ea est ipsius difficultas, ut non pauciores philosophiæ studiosos deterreat, quàm præclara eiusdem

dem

dem eruditio adlectionem hortetur, omne meum studium huc contulerim: ueramq; Platonis sententiam interpretari, omisis Platoniorum quorundam interpretationibus longissimis, decreuerim. In quo etiam cum alios Platoniorum, tum Proclum ipsum, quem supra retulimus, Plotinũ ac Plutarchum, philosophos præstantissimos, sequuti sumus. Et quanquam eiusdem Procli fragmenta in hunc ipsum Timæum è Græco trāsferre possem, minus me commodi studiofis allaturum existimaui, quàm si egomet cōmentarios scriberem: cum libri huius pars maxima, longeq; difficillima, careret interpretatione, ac prolixæ illæ Procli commentationes lectorem tædio afficerent. Nos itaq; apum exemplo, nõ quàm multa afferri possent, sed quàm utilia, & ueræ interpretationi conuenientia essent, ex multorum auctorum collatione collegimus: & in nostros Commentarios, iudicio adhibito, coniecimus. Quinetiam Aristotelis sententiam cum Platonis decretis, ubicunq; opus est, conferimus: ut utriusq; uera sententia melius declaretur, atq; ut rei propositæ ratio commodius inuestigari possit. Et ut res tota enodatus explicaretur, distinctiusq; singula tractarentur, totum quidẽ dialogũ in quatuor partes secuimus, earum unicuiq; additis cōmentarijs, & initiò singularum breui quodam argumento tractationis proposito. Adde, quòd ad Platonis intelligentiam, breuem dialogorum, personarum & argumenti rationem, itemq; totius philosophiæ naturali, ex auctoris eiusdẽ sententia, compendium proposuimus: ne illotis, quod aiũt, pedibus ad recondita libri huius sacra quisquã accederet, sed his nostris Prolegomenis quasi primò initiaretur. Quo nomine, si quid ego uel minus rectè, uel minus aptè in hac Platonis interpretatione dixero, id quod uiam aperienti facile est, danda nobis erit uenia, cum summa rei difficultas excusare nostrum errorem possit. Nam res quidem difficiles sine alterius exemplo uelle aggredi, quamuis non ita ex uoto succedat, atq; si aliorum sequutus sis uestigia: tamen, ut Poeta inquit, Laus erit in magnis, & uoluisse fat est: præsertim cum hanc nos Timæi interpretationem exactè absoluere, quod nemo adhuc Latinorum tentauit, ausi fuerimus. Etenim si

E P I S T O L A

ueteres illos Academicos, libri huius interpretes, qui penè in numerabiles fuerunt, haberemus, & ab hoc ego labore leuari possem, & inanis esset aliorum studijs consulendi nostra cupiditas. Nunc uerò, cum omnes, exceptis unius Procli fragmentis, diuturnitate temporis interierint, nullaq; sit huius tam utilis, tamq; obscuri libri lux à quoquam allata: audendum mihi fuit in hac parte, ut quod ingeniũ & eruditio nostra præstare non posset, consulendi alijs desiderium diligentiaq; suppleret. Itaq; pro eruditis illis Ammonij, Porphyrij, Amelij, Numenij, Tauri, Iamblichi, cæterorumq; Platonico rum, qui feruntur in hunc librum scripsisse, commentarijs, mei nunc breuiore, inferioresq; multo accipientur. Atq; utinam Mathematicarum illud compendium, quod à Theone desumptum ex hoc libro, aut collationem Platonis cum Aristotele, quam fecisse Proclũ narrat Philoponus, haberemus: aut extarent integra Galeni commentaria de placitis Hippocratis & Platonis: aut liber ille, qui de ijs quæ medicè à Platone dicta sunt, inscribitur: profectò nec tam ego hæc interpretationem difficilem iudicarem, nec eiusdem intelligentiam tam multi studiosi requirerent, cum ab ijs uiris doctissimis iuuari omnes possemus. Sed in hac tanta magnorum interpretum iactura non inutilem fore nostrum laborem existimo: cum iam deinceps ad huius libri mysteria, quæ in profundo hucusq; demersa uidebantur, studiosi possint liberius accedere. Quæ cum ita sint, Pater amplissime, librum quidẽ hunc, à me summo studio nuper elaboratum, sub tuo nomine prodire in lucem uolui: ut qui communi studiosorum omnium utilitati conscriptus sit, ei uiro dicetur, qui doctis omnibus fauere nunquam desinat. Atq; huius sanè tibi dicandi eo iustior causa fuit, quòd tu omnes, non dico nostrates, id est Hispanos, sed alios quosque nationum exterarum doctissimos, scientia, elegantia, bonitate, benignitate, præstantiaq; superes. Nam si tuam ego doctrinam, bonarumq; omnium artium, ac philosophiæ, & sacrarum literarum cognitionem, quæ apud omnes, quicumq; literas & te norunt, uno ore celebrantur, commemorare uellem, nec tenuitas orationis meæ magnis tuis laudibus dignum quicquam efferre posset,

set,

N V N C V P A T O R I A.

set, nec præfationis angusti fines me longius euagari permit-
terent. Commodius igitur est, de tuis istis uitæ ornamentis
me nunc conticescere, quàm te digna laude non afficere:
quæ præclaræ animi dotes, familiæ amplitudo, fortunæ sum-
ma conditio, & cõiuncta probitati magna doctrina illustrèt,
& uirorum doctissimorum literæ testimoniaq; commen-
dent. Quamobrem accipies tu quidem Pater ornatissime, la-
borem hunc nostrum eo animo, quo reliquorum studijs fa-
uere soles: ac pro summa tua eruditione eundem illum, qui
se tuo iudicio committit, recognosces, qui non minus censu-
ra tua confirmari, quàm dignitate atq; ornamentis illustrari
cupit. Nam laudari quidem à laudato uiro, multum esse ille
dicebat: at ego, non laudari, sed uel probari à te nostras lu-
cubrationes, plurimi profectò faciam. In quo tamen nollem
à me istam eloquentiam tuam minimè uulgarem, & lucem
orationis postulari, cū in re magis explicanda sollicitus, quàm
in uerbis fuerim: nec philosophiæ tractatio tam elegantem
& ornatam, quàm apertam & significantem orationem
desideret. Quod si ergo meum tibi scriptum, Præsul clarissi-
me, pro summa tua eruditione ac iudicio probari uidero,
haud equidem amplius uerebor, ne idem omnibus
doctis placere possit.

Vale.

*AUTORUM, QUORUM LOCI IN
his Commentarijs uel citantur, uel explicantur,
Catalogus.*

Alex. Aphrodifeus	Eustratius	Orpheus
Alcinous	Eutocius	Orus Apollo
Amelius	Galenus	Ouidius
Ammonius	Georg. Plethon	Panætius
Apuleius	Greg. Nyssenus	Philoponus
Aratus	Hebræorum Rabini	Phornutus
Archimedes	Heraclides Ponticus	Plato
Aristander	Hermias	Plinius
Aristoteles	Hesiodus	Plotinus
Arpocratio	Hippocrates	Plutarchus
Atticus	Homerus	Pomp. Mela
Auerroes	Horatius	Porphyrius
Auicenna	Iamblichus	Priscianus Lydus
D. Augustinus	Iustinus historicus	Proclus
Bessarion	Iustinus Martyr	Pfellus
Boetius	Lactantius	Ptolemæus
Chalcidius	Longinus	Seneca
Cicero	Lucretius	Simplicius
Cleomedes	Macrobius	Seuerus Platonicus
Cor. Celsus	Marsilius Ficinus	Strabo
Crantor	Mart. Capella	Suidas
Damascius	Merc. Trismegistus	Themistius
Diodorus Siculus	Moses	Theodorus Asineus
Diogenes Laertius	Nemesius	Theod. Gaza
Dionys. Areopagita	Nic. Copernicus	Theon
Dioscorides	Nicomachus	Theophilus Protosp.
Empedocles	Numenius	Theophrastus
Euclides	Olympiodorus	Timæus Locrus
Eusebius	Origenes	Vitellio.

SEBASTIANI FOXII MORZILLI

HISPALENSIS IN TIMAEVM PLATONIS Prolegomena.



NITIO cuiusq; librorum interpretationis proponi hæc à multis solent, Auctoris uita, libri interpretandi titulus, institutū auctoris, modus & character dicēdi, œconomia orationis, ac demum quid in eo differatur. Hæc quia utilia, cognitiq; pulchra sunt, partim à nobis explicabuntur, partimq; omittentur. Qua de causa cum Platonis uita latius apud Diogenem Laertium, aliosq; scripta extet, atq; huius libri inscriptio satis nota sit omnibus, in his multum immorari minime necesse est: solum illa ad dialogi huius interpretationem explicabimus, quæ huic rei maxime conuenire uideantur. Itaq; primò totius dialogi argumentum breuiter exponemus, tum institutum eiusdem, stilum, orationis genus, postremò œconomia et ordinem. Sed ante tamē quam hæc à nobis explicetur, ad planiorem huius libri intelligentiam, cæterorumq; Platonis dialogorū, hæc nos introductionis causa breuiter proponamus: Quid sit dialogus, quot sint eius formæ apud Platonem, tum qua de causa is dialogos scripserit, item quibus personis utatur, & quem argumentandi modum sequatur potissimum.

QVID SIT DIALOGVS.

Dialogus, ut res ipsa indicat, cōfabulatio quædam est inter duos, uel tres, plures uel instituta, ad differendum de re aliqua proposita. Hunc Diogenes Laertius in uita Platonis sic definit: ἐστὶ δὲ διάλογος ἐξ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως συγκεῖμνυ & περί τινος τῶν φιλοσοφικῶν καὶ πολιτικῶν, μετὰ τῆς προεπίσεως ἠθοποιίας τῶν παραλαμβανομένων προσώπων, καὶ τῆς κατὰ τὴν λέξιν κατασκευῆς.

QVOT SINT DIALOGORUM Platoniorum formæ.

Diogenes Laertius duo ponit dialogorum omnium Platoniorū quasi capita, ad quæ cuncti reducuntur, ὑφηνετικὸν γένος, & ζήτητικὸν. quorum illud in hæc genera diuiditur, θεωρηματικὸν & πρακτικὸν. Ac θεωρηματικὸν rursus complectitur Physicam, & Logicam: πρακτικὸν uero, Moralem, & Politicam. Iam uero ζήτητικὸν formas has sub se habet, μαευτικὸν, πειραστικὸν, ἐνδρακτικὸν, ἀνατρεπτικὸν. Ad unāquāq;

harum omnium formarum dialogi omnes rediguntur. nam ad Physicam refertur Timæus: ad Logicam, Politicus, Cratylus, Parmenides, Sophista: ad Ethicam, Apologia Socratis, Crito, Phædo, Phædrus, Symposium, Menexenus, Clitopho, Epistolæ, Philebus, Hipparchus, Amatores: ad Politicam, libri de Rep. ac de Legibus, Epinomis, Atlanticus: ad μαευτικὸν, id est inquisitorium pertinet Alcibiades, Theages, Lysis, Laches: ad πειραστικὸν, id est tentatiuum, Eutyphro, Meno, Io, Charmides, Theæteus: ad ἐνδρακτικὸν, id est demonstratiuum, Protagoras: ad ἀνατρεπτικὸν, id est dehortatoriū, Euthydemus, Hippicæ duo, & Gorgias. Hæc igitur sunt Platoniorum dialogorum genera, in quibus illi uersantur.

CVR DIALOGOS SCRIBAT Plato.

Plato, Academicæ disciplinæ institutor, Dialogis sua dogmata scripsit: quoniã is facillimus est, commodissimūq; scribendi modus. in eo siquidem interrogationibus, respōsionibusq; mutuis res magis illustratur, nullusq; dubitandi locus relinquitur. Ideoq; in plerisq; dialogis post exordium, & occasione disputationis, rem de qua est dicturus, proponit: deinde argumēta in utraq; partem adducit. Ex quibus ea quæ refelluntur à personis, sub quibus loqui ipse solet, falsa sunt: quæ uerò contrā ab illis ipsis opponuntur, uera, & à Platone iudicata. Atqui hic est Academicorū docendi modus. At uerò Peripatetici, post quæstionē propositam contraria refellunt argumenta, deinde sua proferrunt, ultimò concludunt id quod statuunt.

QVIBVS NAM PERSONIS uti Plato solet.

Duo sunt personarum genera, sub quibus loqui Plato solet in omnibus dialogis. Vnum est eorum, sub quibus sententiam suam profert: ut sunt, Socrates, Timæus, hospes Atheniensis, hospes Eleates, Parmenides: nunquam enim nomē suum indicat. alterum autem illorum, sub quibus falsa obijcit dogmata: ut sunt Thrasymachus, Callicles, Polus, Gorgias, Protagoras, Hippas, Euthydemus, cæteri q; alij, quos Socrates refutans inducitur.

ARGUMENTANDI MODVS, quo uti solet Plato.

Duplex est argumentandi modus à Platone frequenter usurpatus, unus ad quicquā asserendū, alter

ter ad refutandum. in utroque, inductione uti plerumque solet. Inductio autem duplex est: uel ex repugnantia, uel ex consecutione deducta. Ex repugnantia quidem, cum respondentem cogimus, ut ex his quae dixit, contraria sibi affirmet. quo argumenti genere ad refellendum utitur Socrates. Ex consecutione uero duplex itidem fit: aut ex singularibus ducta, idque cum interrogatioe, quae oratoribus quam philosophis frequentior est: aut denique ea quae ex singularibus uniuersale colligit, quae dialecticorum est propria. Hoc igitur ultimo inductionis genere bipartito ad confirmandum, sententiamque suam proferendam utitur Plato. Quanquam non minus omni syllogismorum genere utatur, quam ipse Aristoteles. frequenter enim in disputationibus utitur demonstratiuo, dialectico & sophistico syllogismis, praesertim in hoc Timaeo, qui totus demonstratiuis syllogismis constat, ut res indicat.

ARGUMENTVM TIMAEI.

Quoniam haecenus breuem quandam ad Platonis Dialogos introductionem proposuimus, reliquum est, ut ad huius Timaei expositionem, dialogi argumentum, institutum, ac orationis oeconomiam, ultimo breue totius naturalis philosophiae compendium ex Platonis doctrina asseramus. Itaque argumentum Timaei, ut inde auspicemur, huiusmodi est. Cum in Pireum Socrates Bendidiorum festorum causa uenisset, disputationem ibi de rep. cum Polemarcho, Glaucone, Adimanto, & Thrasymacho, primo solennitatis die suscepit, ut ex libris de Repub. patet. Sequenti uero, in ciuitate apud Timaeum, Hermocratem, Critiam, & quartum quendam sine nomine conuiuio exceptus, eandem disputationem illis enarrauit. Tertio demum breuiter, quae de repub. dixerat, cum illis repetit: Timaeumque hortatur, ut de natura aliquid disputet. Is igitur, Socratis hortatu, ab uniuersitatis exordio usque ad hominum & aliorum animalium generationem differit. Quo nomine cum de rep. diebus praecedentibus Socrates, & alij disputassent, dialogi exordium inde capitur. Quo in libro Timaeus, sub quo loquitur Plato, Socrates, Critias, Hermocrates introducuntur: quartus autem ille sine nomine, qui praecedentis diei disputationi interfuerat, hic omittitur. Cum autem Timaeus hic inducitur, minime quidem putes eum Socratis, Platonis uel tempore fuisse, sed longe ante. Nam, ut Macrobius lib. 1. Saturnal. docet, Timaeus & Parmenides Socrate antiquiores fuere, & tamen ambo cum Socrate disputare finguntur a Platone: siquidem ille in hoc dialogo, hic rursus in Parmenide inducitur. Quanquam M. Cicero

lib. 5. de Finib. ad Timaeum inquit Locros Platone peruenisse, Pythagoricae disciplinae causa. Vt cumque tamen sit, hinc constat, sermonem hunc Timaei de natura sumptum esse a Platone ex libro ipsius Timaei de Uniuersitate, qui lingua Dorica scriptus extat. Iam uero, Timaeus hic, qui magnam habere uidetur cum Parmenide consensionem, differt quidem ab eo, quod Parmenides genera omnium diuinorum complectitur: Timaeus uero naturalia. In utroque tamen Pythagoram Plato sequitur. in illo enim Parmenides, Zenoque Eleates, Pythagorici introducuntur: in hoc uero, Timaeus. Item ut in Parmenide de diuinis agens, ut Deo, ideis, ad naturalia descendit: ita in Timaeo de natura differens, ad diuina ipsa conscendit. Demum in Parmenide totam Theologiam complexus est, in Timaeo Physicam. Quam ob causam libri huius institutum esse constat, de rerum natura differere, causasque uniuersi generationis exponere. Subiectum uero eiusdem est, ipsa Physica tractatio.

OECONOMIA TIMAEI.

Quando huius dialogi institutum a Platone propositum id est, ut de rerum natura differat, communem docendi ordinem idem secutus, primo rerum uniuersalium causas & principia, tum effectum uniuersi, eiusque partium docet, usque ad hominis ceterorumque animalium generationem. Quapropter totum quidem dialogum in quatuor partes diuisimus, in quarum singulis diuersas res tradi a Platone iudicauimus. Nam in prima breuem de rep. tractationem ex libris de Rep. sumptam praeposit, ut eam rerum naturalium narrationi accommodet. In secunda, intelligibilia rerum initia statuit; ab hisdemque corporum omnium ortum deducit. In tertia mundi, & eius partium constitutionem corpoream explicat. Ultimo hominis, aliorumque animalium communem ortum. Quae in re a Platone differt Aristoteles, quod exactius rerum naturalium tractationem eandem tradidit, quam Plato breuiter & concise. cum enim hic de elementorum mixtione, metallis, lapidibus, animalium ortu, de somno, insomnijs, respiratione, corporis humani partibus, causis, & remedijs morborum breuiter edisserat: ille contra dicatis in eam rem integris libris, illa eadem explicuit. Itaque haec a Platone breui compendio de uniuersitate rerum tractantur. Quinetiam genus orationis, & dictionis modus, quo in hoc libro Plato utitur, similis est reliquorum Dialogorum, hoc est, sublimis, & copiosus: in quo frequenter allegorijs & translationibus utitur, ad res naturales explicandas. Idem praeterea genus demonstratiuum est: in eo siquidem perpetua quaedam

dam narratione tota Physicæ tractatio exponitur: nullisq; argumentis inter se collatis, ut in alijs Dialogis, Plato utitur. Qua in re Pythagoram potissimum sequitur, & illius exemplo physicam mathematicis adiungit, numerisq; ac geometricis figuris pleraq; docet: quoniam utriusq; disciplinae facultas inter se maximè conuenit, ut nos etiam postea docebimus.

DE PHILOSOPHIAE diuisione.

Philosophiam omnem Plato in tres partes diuisit: Naturalem, quæ de rerum naturalium causis differit: Moralem, quæ de hominum moribus, uitæq; institutione: Logicam, siue rationalem, quæ de sermone disputat. Vnamquanq; illarum trium partium in diuersis dialogis complexus est, quauis eas persæpe cõfundat. sed naturalem in hoc Timæo docet: siquidem huius institutum est, uniuersam naturæ uim explicare. In quo certè eundem ferè ordinem, quem Physici alijs, sequitur: quando à primis omnium initijs, usq; ad rerum singularũ generationes tractationẽ deducit. Ergo ut nos singula breui compendio proponamus, quid in unaquaque re Plato censuerit, seruatò doctrinæ ordine, tradamus. Primò enim, illius de principijs naturalibus sententiã exponemus: tum de mundo, eiusq; partibus: postremò de anima, singulisq; animalium generibus.

DE PRINCIPIIS NATURALIBUS.

Tria sunt apud Platonem rerum naturalium principia: Deus, idea, materia. ex his enim uniuersitatem naturæ ortam esse censet. Deum quidem, mentem quandam separatam, sola ratione comprehensam, unam, infinitam, incorpoream, beatam, cognituq; difficillimam putat esse. Ideam, formam incorpoream in Dei mente uelut exemplar insitam, ex cuius imagine formæ omnes rerum fiant, æternã, atq; eandem cum Deo ipso ponit. Materiam, subiectum esse quoddam incorporeum rerum omnium corporearum, & quasi locum formarum capacem asseruit, quæ cum uerè non existat, adulterina quadam ratione intelligatur, quatenus potestatem quandam habet diuersas formas recipiendi. Hanc æternam, infinitamq; non magnitudine, sed tempore uocat. Ex his tribus initijs ita effici uniuersa putauit, ut Deus in ideam sibi insitam aspiciens, materiam informet, inductaq; illi forma, uniuersitas cõstituatur. Eadem autem hæc initia ratione quadam inesse intelligit, quòd uniuersitas composita ex illis uideatur, quamuis composita tempore ali-

quo non sit. ideoq; tria illa initia ad duo quædam alia communiora reducit: nimirum ad Deum siue ideam, quam communi nomine semper ens nominat: & ad mundum ipsum, quem non ens appellat. Nam duo quidem hæc æterna esse simul asserit, quauis diuersa ratione tria illa tradita principia in ijs considerentur, quatenus mundus compositus est, nec à seipso potuerit idem cõponi, sed ab alio priori. Qua in re hoc conuenit Platoni cum Aristotele, quòd materiam ueluti subiectum posuerit: differt tamen, quòd Aristoteles formam uelut causam efficientẽ, ac principium primum asseruit esse: Plato uerò formam siue ideam in Deo statuit à materia seiunctam, Deumq; primum omnium initium tradidit. item Aristoteles priuationem formæ contrariam inter principia naturalia retulit: Plato uerò non ut principium, sed ut formæ absentiam, in materia nuda posuit.

DE CAUSARVM GENERIBUS.

Hæc sunt causarũ genera apud Platonem: Efficiens, id est Deus, materia siue subiectum, finis, hoc est Dei bonitas in efficiendo mundo: exemplar, siue idea, quam ille in mundi effectione sequutus est. Has ille causas in mundi constitutione posuit, quòd nihil à se fieri, sed ab alio, necesse sit. nam eadem ratione, qua mundus factus dicitur, et causæ illius effectione considerantur. Hac in re conuenit cum Platone Aristoteli, quòd efficientẽ causam posuit, eamq; tum primam naturã, siue primum motorem: tum secundum, hoc est principium motus & status rebus insitum nominauit: quodq; materiam ac finem adiecerit. Differt tamen, quòd exemplar sustulit, & cum substantiali cuiusq; rei forma uidetur confudisse. Superioribus causarũ generibus tria quoq; alia Plato addit: prouidentiam, fatum, ac fortunam. Ac fatum quidem & prouidentiam, in Deo posuit: fortunam uerò, in rebus inferioribus. Nam prouidentiam, diuinam sententiam esse, conseruatricẽ, effectricemq; uniuersi dixit: fatum uerò, legem diuinam, necessitate quadam agentem, quæ nihil sit aliud quàm ipsa prouidentia, necessariò efficiens: Fortunam deniq; euentum quendam fortuitũ, præter rationẽ et consiliũ in rebus inferioribus euenientem. Qua etiam in re Plato cum Aristotele planè consentit, præterquam quòd hic casum fortunæ adiecit, tanquam cõmuniore euentum omnibus rebus aduenientẽ.

DE MVNDO, ET EIVS partibus.

Mundum æternum esse, simulq; cum Deo sem-

per fuisse, Plato existimauit, eundem tamen genitum esse dixit, quatenus cōpositus ex materia & forma sit, nihilq; cōpositum à seipso possit componi, sed ab alio præstatori. Quo nomine Deum inquit, utpote primam causam, ab æterno mundum constituisse, semperq; construere, dum illius materiam informat ad exemplar mundi intelligibilis sibi insitum. Quemadmodum enim lux solis eadem semper cum ipso sole est, tamen ab illo ut à causa procedit: sic mundū à Deo semper processisse existimat. Quoniā igitur à Deo mundus depēdet, genitus Platoni dicitur: quoniam etiam cōpositus ex materia & forma est, principia illius esse materiam & ideam ratione quadam dicit, cum tamen ab æterno idem ipse fuerit. Quae in sententia & Aristoteles & Plato consentiunt, siquidē mundi æternitatē ambo asseruere. differūt tamē, quod Plato æternum esse mundum, factum tamen ratione quadam putauit: Aristoteles autem, omnino æternum affirmauit esse. Iam uerò mundum ipsum unum esse, quia unus sit eius auctor, & ad unius imaginem factus, retulit Plato: itemq; rotundum, quod capacissima, pulcherrimaq; sit rotunda figura: atq; uniuersum, cunctaq; in se cōplectentē: deniq; animatum, quoniam motu, uitaq; conseruatrice, quam naturam alij uocant, constet. In quo etiā Aristoteles cum Platone planē congruit: quamuis alijs rationibus unitatem, rotunditatem, capacitatemq; mundi confirmet.

DE COELO.

Vniuersitatem ipsam in cœlum, atq; inferiorē naturam Plato diuisit, ac cœlum supremā esse mundi partem, & quasi integumentum ait: naturam uerò inferiorē, mediam uniuersi. De cœlo autē hanc ille sententiam habuit, ut illud igneæ naturæ esse putarit, quatenus lucidum est. Idemq; duplici motu moueri dicat: uno, raptu primi cœli: alteroq; reliquorum siderum. Cœlorum præterea orbis octo esse putauit: octauum illum extimum, quem ἀπλανῆς, id est inerrantem uocant, Saturnum, Iouem, Martem, Venerem, Mercurium, Solem, Lunam. Solem autē Lunæ proximū collocauit. Hæc omnia sidera suis orbibus infixa esse, & anima constare, sicut ipsum cœlum uniuersum, atq; in orbem semper moueri affirmauit: ita tamen, ut contrarios cursus inter se conficiat: octauū uidelicet cœlū ab ortu feratur in occasum diurno motu, reliqui uerò septem ab occasu in ortum contrario impulsu, diuersisq; temporibus. Ex iisdem quoq; septem orbibus, Solem, Venerem, & Mercurium, eodē anni spacio moueri dixit: cæteros uerò quatuor inæqualibus interuallis. Quinetiam motum

hunc cœli ex eiusdem anima effici asseruit, quatenus ipsum à se mouetur, ac non ab alio. Item motu illo cœli tempora distingui inquit: siquidem à cœli motu tēporis duratio declaratur. Quam ob causam tempus esse imaginē æternitatis ait: quod hæc perpetuo in statu cum Deo sit, illud autem in continuo cœli motu. Nam æternitas & tempus eandem habent durationē, Platone auctore: præterquam quod æternitas quasi exemplar temporis in Deo sit una & eadem semper, in statu quodā sempiterno & præsentī constituta: tempus autē quasi imago ab illa pendeat, & ex cœli motu cōtinuo et mutabili colligatur. Ergo ut mundus æternus est, factusq; ratione quadā dicitur: ita tempus est æternum, natumq; cum mundo eodem modo, & ad æternitatis imaginem productum. Atqui hæc Platoni de cœlo, eiusq; partibus ac motu, temporeq; & æternitate dicuntur: quibus etiam assentitur Aristoteles, nisi quod cœlū ac sidera igneæ naturæ negauit esse, motumq; illius à primo motore, intelligētisq; orbib. præsidētib. incitari asseruit.

DE ELEMENTIS.

De inferiori mundi natura, quæ cœli ambitu continetur, seu de quatuor elementis, eam habuit sententiā Plato, ut quatuor esse illa putarit, ignē, aerem, aquam, terram: quæ ad imaginem quatuor idearum in Dei mente cōprehensarum facta sint. Vnicuiq; elemento proprias quasdam qualitates tribuit, easdemq; quatuor Geometricarum figurarum generibus explicuit. Nam ignem pyramidis figuram habere, propter leuitatem & acumen, ait. Octaedrum aeri attribuit, quod non adeo leuis, sed tenuis tamē, ac mobilis sit. Aquæ icosaedrum, quoniā ea superiorib. duobus densior sit, ac fluat, non tamen leuiter efferatur. Terram cubicæ figuræ, propter stabilitatem ac densitatem, esse dixit: eamq; in medio uniuersi fixam posuit, reliqua uerò tria circa hanc esse circumfusa sub cœli ambitu asseruit. Quinetiam elemēta hæc mutuò inter se cōmutari propter communes qualitates, inquit, ita ut modò in alia atq; alia mutētur, quando ex una eademq; materia constant, formamq; habent inter se simillimam. Quae de causa ad illorum communionem explicandam, eadem inquit elementa ex duobus triangulorum generibus, scaleno, & isoscele, cōponi: ita ut ignis, aer & aqua, ex scaleno fiant, commutato triangulorum numero, & figura compositionis: terra demum ex isoscele duntaxat. Atque eo de nomine tria illa elementa inter se solum commutari retulit, hanc autem immutabilem semper permanere. Ex his demum omnibus mundi uniuersitatem cōstitutam esse, unicamq; existere affirmat.

9 affirmat. siquidem eadem ipsa unico mundi ambitu continentur, rotundamq; figuram habent. In his omnibus Aristoteles à Platone, non re, sed uerbis differt: quamuis figuras illas elementorum tollat.

DE METEORIS.

Elementa omnia inter se perpetuò commisce-
ri, uariâq; mixtorum genera edere, Plato dixit: cuiusmodi sunt, mixta corpora, ut liquores, lapides, metalla, eiusmodiq; alia, quorum generatione Aristoteles libris Meteororum complexus est. Ita-
10 que non modò simplicium elementorum proprias quasdam uires esse retulit, sed compositorum etiam: ut ignis genera sunt, flamma & pruna. itemq; aeris duplex sit forma: una tenuissimi ac subtilissimi, nimirum ætheris: altera turbulenti & nubili, qualis est nostri huius aeris, omnia ambientis. Aquæ itidem genera duo putauit esse: unum humidum, quale est aquarum per terras defluentium: alterum fusile, qualis est uapor à terris calore sublatus, & in aerem euectus, ex quo in
20 nubes concreto pluuiæ, grando, niuesq; fiunt. Huiusmodi quidem uaporis humidi genus si terris includatur, metallorum esse ac lapidum causam inquit: ita ut ex purissimo humore fiat aurum & adamas, ex impuro & terrestri æs & ferrum. Iam uerò niues, glaciem, grandinē, pruinaq; gigni hoc modo dicit, ut nix ex humore in aerem sublato, frige factaq; prorsus, adeò ut minutim congelatus cadat, efficiatur. Glaciem aquam esse frigore concretam, propter caloris illam dissoluentis absen-
30 tiam, ait. Grandinem ex guttis pluuiialibus, ob aeris frigus congelatis, induratisq; gigni, asserit. Pruinam deniq; ex rorido uapore, ad proximū aerem excitato, frige factaq; effici docet. Hanc ergo communem esse mixtorum humidorū effectiōnem censet: cui tamen quatuor quædam liquorum genera addit, quæ ex humida potissimum natura cōstant, quamuis admixtū aliud habeant. Primi generis est uinum, quod ex calido humidoq; liquore componitur. Secundi, oleum, pix, gummi, eiusmodiq; alij
40 pingues liquores: qui cum humore consistunt, multum tamen caloris in se habent. Tertij est mel, dulcesq; alij liquores, qui lentum etiam humorem, moderateq; calidum habent. Quarti denique, succus odoratus ex arborum quarundam lachrymis confectus, qui calidæ acrisq; naturæ est: ut laserpitij succus, myrrha, balsamum, thus, huiusmodiq; alij calidi & odorati liquores, qui uel ex arborū folijs, uel ex illorum scissuris effluunt. Præter mixta hæc humida, quæ calore humoreq; potissimū
50 constant, adduntur quoq; alia terrestria: ut lapides, nitrum, sal, uitrum, horumq; communem gene-

rationem exponit. Ac lapides ex pingui tenuiq; terra, humore illi admixto, effici putat: ita ut conglutinata humore terra, frigore induretur. Nitrum etiam, salem, ac uitrum, simili serè ratione gigni affirmat. nam salsugineū, pinguemq; humorem multa terra admixtum, caloreq; exsiccatur, causam esse illorum trium refert: tamen si alia plus, minus uel alijs, terrestris cōcretionis habeant. Postremò singulorum elementorū primas esse quasdam qualitates censet, ut ignis calorem & siccitatē, terræ frigiditatem & siccitatē, aeris humorem & calorem, aquæ humorem & frigiditatē. Ex his præterea primis secundas alias nasci dicit: ut duriciem, molliciem, læuitatem & asperitatē, leuitatem & grauitatem. atque illarum unamquamq; hoc modo definiuit: Duriciem quidem eam, qua res tactū offendat: molliciem uero, qua res tactui cedat. siquidem ex tactus perceptiōe dura, mollia uel esse corpora dicuntur. Eodem quoque modo læuitatem, planiciem esse corporis æqualē retulit, quæ ab humore æqualiter diffuso proueniat: asperitatem deniq; inæqualem planiciem, ab inæqualitate humidi nascentem. Item grauitatem & leuitatem, non per locorū interualla iudicanda censet, ita ut locus superior leuibus, inferior grauibus assignetur, quando in cœli ambitu rotūdo nihil supra, nihilue infra sit: sed graue potius dicendum esse putat, quod ægrè extra locum suum naturalē trahatur: leue autem, quod paucissimis è partibus sit compositum, subtilisq; naturæ sit. quanquam ratione quadam leuiorum corporum locus sublimis, locus uerò densiorum infimus dicatur. Has ergo qualitates omnes secundas esse, ac non modò à primis nasci, sed contrarias quoq; inter se, uelut illas, esse censet. In quibus omnibus Aristoteles nō re, sed uerbis à Platone differt, ut suo loco à nobis docebitur.

DE ANIMA.

Animam essentiā quandam mediam inter corporea & incorporea, ex se mobilem esse, Plato dixit, quatenus corpori partim adhæret, partimq; ab eo diuersa est, et illius motus impellit. Eandē quoque componi ex numeris, proportionibusq; Geometricis ac Musicis, asseruit, propter magnam eius uirium consensionem. Item æternam, & ante corpus ipsum genitam dixit, quoniam corpore sit præstantior. Quinetiam mundi animam, atque animas reliquorum animantium simul editas à Deo, corporibusq; infusas deorum iuniorum ministerio putauit, quatenus annexæ corporibus cœlestium influxionum propensiones sequuntur. Triplicem præterea uim animi statuit: rationalem, quam in capite posuit: irascibilem, quam in corde: appetitoriā,

quam in iecore. Has omnes partes concentu quodam actionum suarum connexas esse asseruit. Ac rationalem quidem à Deo summo prouenire, irascibilem & appetitoriam ex connexionem rationalis cum corpore à dijs iuniorib. facta oriri docuit. Quinetiam moueri animam putauit, quatenus diuersas vires habet in corpore. itemq; duplicem esse illius motum inquit: unum intelligentiae ac mentis, quem simplicem & eiusdem naturae, similemque motui octauae caeli facit: alterum sensuum omnium multiplicem, quem alterius naturae uocat, ac similem errantibus stellis. Iam uero ex animi cum corpore connexionem sensus omnes, affectionesque oriri putauit: statuitque legem à Deo traditam animis, ut qui affectus sequatur, ob flagitiorum poenas in diuersa animalium genera committent: qui uero illos cohibeant, ad astrum aliquod caeli sibi simile praemij causa euehantur. Quae in re Aristoteles à Platone parum differt, ut in Commentarijs explicamus.

DE ANIMALIUM GENERIBUS.

Quatuor esse animalium genera in uniuerso mundi ambitu, praeter ultimum illum uniuersi auctorem Deum, inquit. Primum, caelestium deorum, ut sunt intelligentiae caelestes, sideraque omnia animata, quae dii caelestes Platoni dicuntur. secundum aereorum ac uolatilium: ut daemonum, atque auium. tertium, Heroum, siue separatarum à corporibus animarum. ultimum, hominum, ac reliquorum animalium terrestrium. Haec quatuor animalia quatuor elementis respondent: caelestes nimirum dii igni, quoniam sidera illius naturae sunt: daemones aeri, heroes aquae, homines terrae. Iam tria illa genera animalium, quae retulimus, caelestes inquam dii, daemones, & heroes, communi nomine dii iuniores uocantur à Platone, et secundis rerum causis, quibus summus Deus ut instrumentis utitur, assignatur. iisdem enim intermedijs sunt inter Dei prouidentiam, uimque efficiendi, & rerum inferiorum effectum. In his omnibus Aristoteles per pauca retulit, ex quibus apertum illius dissidium à Platone cognoscatur.

DE HOMINE, ET EIVS PARTIBUS, TAM ANIMI QUAM CORPORIS.

Corpus hominis à dijs iunioribus effectum esse, Plato inquit. idem autem quatuor ex qualitatibus, siue elementis, igne, aere, aqua, terra conflatum est. cuius diuersae sunt partes, uarijs animi uiribus inserviētes: ut caput, quod corporis potissima pars est, in quo ratio, sensuumque multorum ui-

res insunt. Capiti tanquam basis totum corpus subiicitur, brachijs & cruribus compositum, tum ad uehendum, tum ad comprehendenda, contrectandaque corpora. Ipsius item corporis quasi fundamenta ossa sunt, quae neruis uti ligamentis connexa, uarijs usibus accommodantur. Hanc totam corporis compaginem caro integit, ad decorum & utilitatem animalis. Quinetiam intra corpus ipsum intestina in uentre flexuosa, & laeua facta sunt, ut cibos sumptos facile excipiant, & retineant, ut in calore naturali concocti, corpus uitali succo alant. Cor praeterea, & pulmonem Deus in pectore posuit, quasi uitae principia: quoniam ab altero naturalis calor, ab altero halitus ad uitam tuendam oritur: quo etiam in loco irascibilem animae facultatem propter caloris feruorem insedissee dicit. Postremo iecur in uentre, & splenem collocauit: illud uelut sanguinis fontem, & appetitoriae animae sedem: hunc ut receptaculum impuri sanguinis, à iecore demissum. Ex eodem quoque iecore quasi radice, diuersas uenas per totum corpus diffundi, quibus & ipsum alatur, & uitali spiritu fruatur, affirmauit. Atque hanc esse corporis humani constitutionem, ex elementis productam, Plato censuit: ex qua animi affectionum fontem oriri dicit, quoniam ipse corpori annexus, qualitates corporeas sequatur. Porro ex animi & corporis connexionem sensus oriri omnes animalis ait, ut uisum, ut auditum, ut reliquos alios. Ac uisum quidem perceptione radiorum uisuum, è cerebro exeuntium ad obiectum coloratum, eiusque imaginem reducentium, fieri dixit, cuius obiectum sint colores omnes. Auditionem itidem ex aeris percussione in auribus concepta gigni, eiusque obiecta esse uoces ac sonos. Gustum deinde ex saporum in lingua perceptorum differentia nasci: ideoque septem saporum formas tradidit, dulcem, acrem, ponticum, austerum, salsum, acutum, amarum. Tactum ex corporum solidorum contactu fieri: eoque frigida, calida, humida, sicca, dura, molliaque percipi, iudicauit. Odoratum denique ex uaporis partim sicci, partimque aerei comprehensione gigni, cuius sensus odores omnes, cuiuscunque sint modi, proprios esse dixit. Igitur sensuum originem ex corporis & animi coniunctione deducit. Nam ratio in cerebro sita, vires omnium sensuum mouet. huic irascibilis subiecta, quae in corde collocatur, affectiones, ut uoluptatem, dolorem, ceterasque omnes parit. postrema, & infima omnium appetitoria, quae iecori inest, appetitiones rerum excitat. His itidem animantis uiribus somnus, insomnia, uigilia, respiratio, uita, morsque accedunt. Nam somnus ex calore naturali in stomacho sese recipiente,

piete, offuscatoq; cerebro, fit. Insomnia uero, cum uisa aliqua dormienti occurrunt, posteaq; in memoriam expergesfacto ueniunt. Vigilia ex calore per totum corpus aequè fuso oritur, cum sensuum uires suis muneribus funguntur. Respiratio, ex aeris attractione per asperam arteriam in pulmonē, & expiratione calidi spiritus ex eodem pulmone fieri censet, ut eius causa cordis calor refrigeretur, spiritusq; uitalis homini suppetat. Hac de re Aristoteles cum in libris de Anima, & Animalibus, eorumq; causis sparsim multa scripserit, idem ferè sentit, quod Plato: licet in sensuum uiribus nonnihil uideatur dissentire, ut nos postea ostendemus.

DE MORBORVM CAUSIS, & REMEDIJS.

Causas morborum omniū ex corporis intemperie prouenire censet. Atq; earum quidē primā putauit esse, cum qualitas aliqua ex ijs quibus corpus constat, excedit admodum, aut in aliam commutatur. Secundā, cum partium cognatarū corporis mutua sit regeneratio: ut si ex sanguine bilis atra, flaua uel fiat, haec enim putrefactionem indicant. Pituitam quoq; recentis carnis liquationem esse definiuit. Sudores autem, & lachrymas, effluxum quendam, reliquiasq; pituitae esse. Quinetiā ex pituita foras emissa albas quasdam infectiones oriri dicit. Deniq; uaria morborū genera ex bilis cum pituita mixtione fieri censet. Itaq; febrim continuam ex nimia bile flaua putat nasci: diurnam uero ex nimio sanguine, siue aere, ut uocat: tertianā ex humore abundanti, & aqueo: quartanam ex atra bili. Horum omnium morborum tum medio-crem curationem adhiberi iubet, tum uictu tenui, exercitationeq; corporis moderata utendum in ijs praecipit, ut non modò salus corporis conseruetur, sed animi etiam uires, affectusq; commodè exercentur. Inter potissima uero remedia, purga-

tiones, easq; moderatas & raras ponit: tum gymnasticam ad corporis exercitationē adhiberi, uel motu mediocri uti censet. Ante omnia demum uictus rationem, moderationemq; commendat. Ex quo liquet, quinque esse medicinae genera apud Platonem, quemadmodum & Diogenes Laertius in eius uita testatur: φαρμακδυτικὴν, quae medicamenta morbis applicat: χειρουργικὴν, quae caedendo, urendoq; sanitatē inducit: διαητικὴν, quae uictus rationē tradit: νοσογνωμονικὴν, quae morbos dignoscit: βοηθητικὴν, quae remedia praesentanea adhibet. Hac de re nihil ab Aristotele scriptū extat, quamobrē cum Platone sit cōferendus.

DE FOEMINARVM, AVIVM, FERARVM, AQUATILIUMq; GENERATIONE.

Foeminas ex hominum infirmorum genere nasci propter commissa scelera, commigratione quadam animarum, Plato existimauit. Ipsas uero ab homine, & corporis constitutione, & animi uiribus, parum differre putat: siquidē eadem semina lia uasa ad uiri semen recipiendum, scetumq; continēdum apta habent. Vnde & magnam illis seminis appetitionem tribuit. Aues praeterea ex leuium hominum genere, commigrantibus in earum corpora animis, effici existimauit. Eodemq; modo quadrupedes ex hominibus belluinis morib. praeditis, & aquatilia ex nimium stolidis obtusisq; nasci asseruit: quandoquidem horum omnium animalium easdem esse animas iudicauit, praeterquam quòd illae corporis diuersam temperationē sequuntae, uarijs uiribus utantur, magisq; rationis participes, magis uel expertes fiant. Haec igitur est naturalis philosophiae à Platone traditae summa, in quarerum solum capita attigimus, nudaq; dogmata illius proposuimus: quando eadem latius in sequentibus tractantur.

15

A R G V M E N T V M P R I M A E
partis Timæi dialogi.

Qui disputationem aliqua de re suscipiunt, initiò quædam proponere loco exordij solent, ut non modo animi auditorum comparentur, sed etiam ut melior ad tractationē aditus aperiatur. Qui sanè ordo & oratoribus, & philosophis, & cuicumque ratione ac via differenti obseruari semper debet. Ideoq; Plato, ut orator eloquentissimus, ac philosophus præstantissimus, duo quædam in prima huius dialogi parte proponit, ut ad reliquam de mundo & eius partibus disputationem animos auditorū instruat. Eadem autem sunt, primò breuis quædam tractationis de reipub. ratio, secundò belli Atlantini cum Atheniensibus gesti historia. Atqui hæc duo præfationis loco in huius dialogi exordio, allegoria quadam proponi putandum est. Nam per constitutionē reipub. cæli ordinatum motum, stabilemq; naturam intelligere oportet. Per bellum Atlantini, inferioris naturæ perpetuam generationē, quæ in continuo motu, dissidiq; qualitatatum est. Atq; ea de causa cum de mundi ortu differendum sit, huiusmodi exordio à re minimè alieno Plato utitur. Quanquam enim Seuerus Platonius, Longinus & Chalcidius, narrationem hanc ad tractationem de mundo minimè pertinere dicant: Porphyrus tamen, Iamblichus, Proclus, maiorq; Platoniorum pars in ea est sententia, ut maximè conuenire ipsam huic affirmant. Siquidem mundi constitutio simillima reipub. alicuius bene constitutæ ordini est, & naturalis philosophiæ tractatio historiæ cuidam respondet. Verùm hæc latius in Commentarijs à nobis dicentur.

PLATONIS

SEBASTIANI FOXII MORZILLI HISPALENSIS IN PRIMAM TIMAEI PLATONICI partem Commentarius.

16 SOCRATES. TIMAEVS. CRITIAS. HERMOCRATES. 17



VNVS, duo, tres. Quartus autē, ô amice Timæe, eorum qui à me heri cōiuiuo accepti, uicissim me accipiūt nūc, ubinam est? **T I M.** Aduersa aliqua ualitudine laborat, ô Socrates. Nō enim sponte ab hoc cœtu et disputatione abstinuisset. **S O C.** Ergo tuū ô Timæe, & horum erit officium, quartū illius absentis partes implere. **T I M.** Ita prorsus. Sanē nihil quoad fieri poterit, prætermitemus. Nam cum lautē abs te heri accepti fuerimus, haud æquum sit, si nō pari alacritate, qui hic sumus, uicissim accipiamus. **S O C.** Non recordamur quæ uobis, & quā multa tractanda proposui? **T I.** Partim quidem recordamur: partim uerò tu, si exciderint, suggeres. Imò uerò nisi molestū sit, breuiter illa ab exordio repete, quo magis ea nobis constent. **S O C.** Faciā equidem. Summa disputationis hesternæ erat, Resp. qualis mihi & ex quilibus uiris optima posse fieri uideretur. **T I M.** Nobis certē omnib. ualde probata sunt ô Socrates, quæ dixisti. **S O.** Principiō agricolas ceterosq; artifices à militibus separauimus. **T I M.** Certē. **S O C.** Cum uerò cuiq; quod pro naturæ instinctu præcipue suum est, et singula tantum singulis artibus officia tribueremus, illis quoq; quos præ cæteris bella gerere oporteret, id unum dūtaxat, protegendæ scilicet ciuitatis murus injunximus, & aduersus externos hostes, & aduersus ciues reip. euersores: ita ut erga subiectos tanquam natura amicos mites sint, cōtra hostes uerò prælio ferocissimī. **T I M.** Ita prorsus. **S O C.** Duplicem sanē naturā in custodū animis esse debere diximus, & iracūdam, & philosophico ingenio præcipue accommodatam, ut rectē in

suos mansueri sint, in alienos autem feroces. **T I.** Proculdubio. **S O.** Quid autē de educatione dicemus? Nōne gymnics exercitationibus, & musica, cæterisq; decentibus disciplinis, eos à nobis institutos fuisse? **T I M.** Valde quidem. **S O C.** Ita educatos homines neq; aurum, neq; argentum, neq; aliud quicquam proprium aut habere, aut putare statuimus: sed tanquam adiutores publicosq; ministros sola mercede contentos esse, tanta ab his quos tuentur exhibita, quanta moderatē uiuentibus sufficere uideatur. Stipendio præterea publico in commune uti uoluimus, & ad communem inter se uictū impendere, ut cæteris posthabitis omnibus solius uirtutis & custodię curam habeant. **T I M.** Hæc quoq; ita abs te dicta fuerunt. **S O C.** Naturam præterea mulierum nō aliter quā uirosum effingi præcipimus, studiaq; omnia tam belli quā pacis mulieribus cum uiris esse communia. **T I M.** Id quoq; dictum. **S O C.** An tenetis memoriā, quæ de procreandis liberis diximus? Fortē uerò ob rei ipsius nouitatem firmiter tenuistis. Cōmunes quippe nuptias liberosq; statuimus, ut nemo natos suos discernat, sed omnes ab omnibus consanguinei existimentur, dum æquales ferme natu fratres sororesq; uicissim se iudicant: maioribus uerò patrum uel auorū reuerentiā exhibent, erga minores autē tanquā filios & nepotes afficiuntur. **T I M.** Hæc quoq; memoratu facilia sunt. **S O C.** Ut autē quā optimi ab ipso initio pro uiribus gignerentur, magistratus utriusq; sexus nuptijs præposuimus, qui clamfortibus quibusdam operā darent, ut prauī prauis, bonī contrā bonis mulieribus miscerentur: neq; ulla ob hoc discordia oriretur, cum in congressu minus prospero quisq; fortunam potius sit quā cōsiliū principum culpaturus. **T I M.** Recordamur. **S O C.** Præterea sanximus, bonorum fœtus in patria

c tria

tria alendos esse, aliorum uerò alios alio clàm mittendos. Adultos demum utrosq; diligenter considerandos: ut si qui inter relegatos bonæ indolis sint, in patriam reuocentur: si qui uerò inter domesticos contra uideantur affecti, si militer relegentur. TIM. Ita statutum est. SOC. Num satis iam hesternam disputationem, quantum compendio licet, narrauimus? an aliquid etiam à me prætermisum, o amice Timæe, recenseris desideras? TIM. Nihil fanè, hæc enim fermè sunt quæ tractabas. SOC. Audite deinceps, quo pacto erga hanc quã descripsimus remp. sim affectus. Comparatione planè uobis aperiam. Quemadmodum si quis animalia eximiã pulchritudinis intuitus, seu picta, seu uiua quidem, sed torpentia, motus gestusq; uiuentium, & certamè aliquod eorum spectare desideret: sic ego nunc libenter aliquem narrantem audirem, quo pacto supra descripta ciuitas cum finitimis ciuitatibus decertaret: quid ue tanta eius educatione disciplinaq; dignū, uel bello uel pace, tam dicendo quàm agendo erga ciuitates singulas demonstraret. Equidem, o Critia & Hermocrates, mihi cōsciū sum, non posse me eam urbem uirosq; pro dignitate laudare. Me quidē non posse, nihil mirū, sed de ueteribus quoq; & huius seculi poetis idem existimo: nō quo poeticum genus contemnam, sed quòd euidentis unicuiq; sit, imitationis studiosos ea facile & optimè imitari, in quibus fuerint educati: aliena uerò, longeq; ab eorū educatione remota, operibus quidē difficile, uerbis etiam difficilior posse prout conuenit æmulari. Sophistas utiq; & dicendi & aliarū fermè præclarissimarum artium peritos esse arbitror: sed quia multas quotidie ciuitates pererrant, nec proprias sedes ullas habent, uereor ne coniectura quidē assequi nequeant, quàm multa & qualia uiri philosophi atq; ciuiles, tam bello quàm pace erga singulos uerbis & operibus agant. Sola igitur uestra professio superest, tum natura, tum disciplina philosophiã, & rerum gerendarū studio pollēs, Timæus

quidem hic ex Locris, quæ urbs in Italia iustissimè gubernatur, nobilitate & opibus præstantissimus, summis magistratibus & honoribus functus est, & ad summa totius philosophiã fastigia, ut opinor, ascendit. Critiam quoq; scimus hæc utraq; consecutum. Hermocrates etiam naturam educationemq; his omnibus quæ diximus tractandis esse accommodatam, cum multis testimonijs moneamur, dubitare nō licet. Quapropter rogātibus uobis heri de republica disputari, libētissimè paruicū cogitarem, quod deinde instituto operi superforet, à nemine commodius quàm à uobis, modò uelitis, posse tractari. Cum enim ciuitatē ad bellum idoneam cōstitueritis, soli omniū uos quæ eam decēt, uicissim omnia tribuetis. Cum uerò in superioribus quæ mihi iniuncta fuerant perfecissem, quæ modò retuli, uobis tractanda commisi: uos autem cōmuni consensu imperatū munus mutuò mihi parandi nunc sermonum cōuiuij recepistis. Ego igitur adsum ad promissas epulas paratissimus. HER. Nos quoque omnes, o Socrates, ut pollicitus est modò Timæus, quod iubes pro uiribus exequemur, præsertim cum nulla excusandi sit ratio, quo minus id facere debeamus. Nam præterito die, cum disputatione peracta mox ad hospitium, quo apud Critiam suscepti sumus, rediremus, & inter eundū primò, & domi rursus de his rebus uerba fecimus. Hic igitur nobis ueterem narrauit historiã, quam uelim o Critia, Socrati modò recenseas, ut cum audiuerit, iudicet nunquid ad eam rem quam nos exequi iussit, conducere uideatur. CR. Faciundū est, si ita Timæo quoq; uideatur, tertio disputationis huius participi. TIM. Videtur fanè.



VM præcedētibus duobus diebus, ut in argumēto diximus, Critias, Timæus, Hermocrates, & quartus ille sine nomine conuenissent, ac die tertio ijdem illi, hoc quarto excepto, adessent: ipsos nunc Socrates prius connumerans, rogat, ubi nam quartus remanserit, nec ad diem cōstitutum uenerit? illi causam cur non uenisset reddunt.

dunt, quòd imbecillitate quadam affectus fuisset: se tamen interim absentis munere functuros pollicentur. Quia in re, ut illa nunc omittamus, quæ prolixè hoc loco Proclus refert, tum de numeri ternarij dignitate, diuinitateq; tum de quarto illo absente, illud saltem dixisse satis sit: Platonem in hoc dialogo, utpote Pythagoricæ disciplinæ studiosum, à ternario numero exordiri, & quia illum ipsum Pythagorici, ut Aristoteles lib. 1. de Cælo testatur, inuocabant, summamq; in eo diuinitatē statuēbāt, & quòd mens ipsa cunctorum opifex numero ternario constet. Quo nomine initio huius dialogi Socrates tres illos, Critiam, Timæum, Hermocratem solū commemorat, quoniam ad futurum sermonem satis sint. Quartum uerò non item: quem siue is Theæteus fuerit, siue Clitopho, siue Plato, siue alius quicumq; curiose quis sit inquirere, parum refert: cum unus ex hospitibus Socratis, amicisq; Timæi esse potuerit, de quo ipsum Timæū Socrates interrogat. Summa quidem sermonis.) Vt occasionem dialogi summat Socrates, generatim quæ de rep. duobus præcedentibus diebus disputarat, proponit, ut inde ad rerum publicarum, Atheniensis præcipuè, originē digrediat, atq; ab eiusdem origine ad mundi ortum perueniat, deq; tota naturali philosophia, quod huius libri institutum est, edisserat. Nam quemadmodum in rep. ordo quidam ac status, quo ipsa administratur, describitur: sic etiam in mundi ortu & constitutione, *διὰ τὸ φυσικὸν* quædā, id est ordinatus pulcherq; ordo effectiōnis demonstratur. Et quidem, ut Proclus, ceteriq; Platonici affirmant, causa cur breuiter de rep. Socrates quædam retulerit, ea est, quòd sicut perfecta resp. cuncta in se complectitur sub unius imperij administratione: ita quoq; uniuersitas, cum uarijs ex partibus cōstet, una est, & perfecta. ideoq; unaquaq; in rep. rectè constituta, pulcherrimus quidam ordo obseruatur, atq; in ipso etiam uniuerso eiusdē resp. imago relucet. Quod eleganter Aristoteles in lib. de Mundo ad Alexandrum exprimens, uniuersitatis constitutionem resp. cuidam comparauit. Ab hac interpretatiōe Chalcidius dissentire uidetur, qui libri huius institutum esse dicit, de naturali illa iustitia uniuersi differere, quemadmodum in lib. de Repub. Socrates de positua tractauit, ut in utraq; tractatione similitudo eadem seruetur: & ut in lib. de Repub. de hominū iustitia Socrates differens, ciuilem resp. descripsit, ita in hoc Timæus de diuina iustitia in mundi effectiōne tractans, descriptionē eiusdem uelut ciuitatis cuiusdā tradat. Sed hæc tamen interpretatio eadem est cum præcedenti, nec est aliud naturalem resp. uelle hic describere, quàm iustitiam naturalem, cum resp. sine iustitia nequeat cōsistere. Atq; eo de nomine quæ in libris de Rep. prolixè disseruerat Plato, summatim hic proponit. Quæ sanè si latius audire quisquā uoluerit, eosdē Platonis libros legat. hic enim nuda tantum, & simplicia dogmata proponū

tur: quæ prolixè nos explicare, & ex illis libris desumere, longissimum esset. Sed ad maiorē tamen horum uerborū intelligentiā, breuem reipub. rationē ex Platonis libris desumptam adducamus. Duplicē reip. formā Plato statuit, ut de illo etiam Apuleius in lib. de Philosophia, & Alcinous testatur: unam cōcordē, alterā disidentē. has inter se ille cōferens, utra sit præstantior, inquit, & quo pacto debeat constitui docet. ita quoq; resp. ille trifariam diuidit, ex triplici humani animi diuisione. Nam ut anima tres habet partes, rationem, iram, cupiditatem: ita quoq; resp. tres formas gubernationis similes illis habet, nimirum custodes, adiutores, artifices. Primis Plato tribuit consultationem, ac principatum, id quod rationi respōdet: secundis defensionē reip. ideoq; iræ eos comparat: tertijs demū artes, & reliqua ministeria, & idcirco ad cupiditatem ij referuntur. Principes præterea philosophos, summiq; boni contemplationi deditos esse uult, ut resp. rectè iusteq; gubernent, quibus reliquos omnes subijci debere præcipit. Iam uerò quinque esse reip. formas putat, Aristocratiam, Timocratiam, Democratiam, Oligarchiam, Tyrannidem, quam omnium esse pessimam censet. Hæc igitur est Platonice reipub. breuis descriptio, ex eius libris petita. nam in lib. de Legibus aliam tradit, quam hic docere non oportet.

Audite deinceps quo pacto erga hanc.) Cum resp. hætenus breuiter descripserit Socrates, quasi amore quodam illius, quod depinxerat, affectus, quo nam sit animo in ipsam propensus, similitudine docet. Quemadmodum (inquit) artifex, cum animal aliquod ad uiuum insculpsit, postquam illius perfectionem cōsiderat, id solum uidetur optare, ut animal idem uita animaq; præditum sit: sic etiam ego, cum talem, tamq; perfectā, meo quidem iudicio, resp. effinxerim, hoc unū maximè uellem, ut in re talis apud homines resp. foret, atque eodem modo, quo dixi, administraretur, ut non modò gauderem ipse, eam me descripsisse, sed etiam laudibus efferrem, quanquam id præstare minus possem. Quia in re extenuatione sui utitur Socrates, cum se illam resp. laudare non posse facile dicit: simulq; laudem ipsius maximam ostendit. Beneuolentiāq; captat ab auditorum persona, cum Timæum, Critiam, & Hermocratem, propter eorum doctrinam, & administrandarū rerum pub. peritiā, eam posse resp. à se descriptam laudare inquit: poetarū autem, aut oratorum neminē: ut sophistas obiter, & oratores more suo reprehendat. His ita propositis, eosdem tres hospites hortatur, ut exemplo suo aliquam rem proponant disputandam, quando ipse diebus superioribus de rep. multum disputarit. Cui omnes assentientes, uarios de rerum pub. conuersionibus sermones inter se conferunt, ut ad mundi ortum inde digrediamur. In primis igitur Critias, longam de Atheniensium rep. terrarumq; mutationibus orationem habet, cum ait:

Audi Socrates miram quidē, sed plenam ueritatis historiam, quam Solo septem sapientum sapientissimus recensebat. Erat enim domesticus admodū, amicus que Dropidis, proauī nostri, quod in carminibus suis ipsemet saepe testatur. Auo autem nostro Critiæ, ut ipse nobis senex postea referebat, quādoque narrauit res gestas huius urbis memorabiles, diuturnitate temporis hominumq; interitu oblitteratas. Vnū uerò præ cæteris facinus insigne recensuit, quod uobis nunc narrandum censeo, ut et tibi morem geramus, et deam cui hodierna pompa dicata est, hac narratione quasi quodā hymnorū cantu, ut par est, honoremus. **S O C.** Recte loqueris. sed quid istud tandem est, quod Critias non quasi uerbis descriptum, sed quasi ab hac ciuitate quondam gestum, ex Solonis narratiōe uobis aperuit? **C R I T.** Referam priscā mihi puero traditam ab auo historiam. Cum ageret Critias annos, ut ipse dicebat, circiter nonaginta, ego uerò decē, celebrareq; solennis ille dies, in quo ad canendum carmina pueri conuocari solent: congregati sumus & nos unā cum proximis notisq; pueris, nobisq; à parentibus carminum canendorum certamen est iniunctum. Vbi multorū poetarum carmina non pauca memoriter pronunciata sunt: & Solonis uersus à plurimis puerorum, utpote nouitatem poematis admirantibus, decantati. tum cōtribulis quidam, seu quod ita iudicaret, siue quod Critiæ blandiri uellet, uideri sibi inquit, cum in cæteris sapientissimum fuisse Solonem, tum in carminibus poetarum omnium generosissimum. His uerbis, ut recte meminī, ualde lætatus est senex. atq; ita ridens, inquit: Si Solo, ô Amynāder, nō tantum relaxandi animi gratia, sed de data opera serioq; sicut alij poesim esset secutus, uel historiam quam ab Aegypto reuersus instituerat absoluisset, à qua quidem seditionibus cæterisq; ciuitatis fluctibus deturbatus medio incursu destitit, nec Homero nec Hesiodo, nec alio quoquam poetarum, ut opinor, inferior extitisset. Ad hæc ille:

Qua dere, ô Critia, tractare Solo instituit? De maximis, inquit, rebus ab hac ciuitate quondam gestis, quarum memoria apud nos temporis diuturnitate & interitu hominum extincta est. Dic queso, inquit, ô Critia, quid illud opus, & quomodo actum, & à quibus habitum tanquā uerum Solo narrabat. Est, inquit, Aegypti regio Delta, cuius è uertice scinduntur fluenta Nili. Eius campi, Saitica præfectura nominatur. In quibus maxima ciuitas est, quam Saim uocāt. unde Amasis fuit rex. Urbis eius fūdatrix dea fuit, quam Aegyptij Neithen, Græci Athenan nominant. Ipsi porrò homines Atheniensium amici sunt, eisq; genere quodam coniunctos esse se prædicant. Quò Solo profectum se, honorificè acceptū fuisse referebat. Et cū de uetustatis memoria ab illis sacerdotibus, qui in hac re cæterorū peritissimi erāt, quæsisset, expertum se esse dicebat, neq; se ipsum neque alium Græcorum quenquam cognitionem antiquitatis ullam habere, quandoque uerò corā sacerdotibus, ut eos ad sua narranda prouocaret, de antiquissimis illis Athenarum gestis rebus uerba fecisse, de Phoroneo primo & Niobe, postq; inundationē mundi de Pyrrha & Deucalione, eorumq; posteritate, & de temporibus quibus singula contigerunt,

Historiam quandam de antiquissimo reip. Atheniensis statu, & antiquitate à Solone relatam auo suo Critiæ, narrat, de qua nos in sequentibus dicemus. Erat enim familiaris.) Quoniā historiam hanc à Solone auo suo Critiæ dictam, narrare uelle dixit iunior Critias, memionemq; Solonis fecit, cognationem, amicitiamq; illius cum suis maioribus explicat: quam ut nos apertius ad loci huius intelligentiā declaremus, hæc est Critiæ iunioris cognatio cum Solone. Excestides filios habuit, Solonem & Dropidem: ex quorum altero, nimirum Dropide, natus est Critias, iunioris Critiæ auus. Huius uerò Critiæ filij fuere, Callæschrus & Glaucon. Callæschri autem, hic Critias, qui orationem nunc habet. Ea igitur de causa cognatum sibi Solonem fuisse ille dicit. fuit enim aui sui Critiæ patruus. Sed tamen genus quidē hoc Platoni potius assignandū uidetur, ut ipse illud tacitè hic indicare uideatur. Siquidem Plato idem Solonis cognatus fuit, ut Diogenes Laërtius affirmat. nam Solonis frater Dropides fuit, ex quo

quo natus Critias, Callaeschru genuit, qui Critiam & Glauconem postea suscepit. ex hoc deniq; Glaucone Charmides, & Perictione Platonis mater, sunt orti. Ergo materno ex genere Plato originem suam ad Solonem referebat. Vt tibi morem geramus, & deam, cui hodierna pōpa dicata est.) Cum historiam hanc Critias narrare proposuisset, antequā ipsum contexat, docilitatem à persona Socratis captat, cum duplici de causa eandem narrare uelle se dicit: quarum prima est, ut Socrati eidem roganti, ut aliqua de re disputarēt, morem gereret: secunda, ut Mineræ deæ, in cuius honorē festum hoc, in quo Socrates ceteriq; conuenerant, colebatur, narrationem hanc uelut hymnum dicaret. Qua in re aduertendum est, Panathenæa festa Athenis celebrari, in Mineræ Athenarū auctoris honorē, uigesima die mensis Aprilis, post Bendidia, ideoq; Critias quasi hymnum quendam in illius laudem scripturus, narrationem hanc proponit. Nunc causam breuiter exponamus, cur Critias in Mineræ honorem historiam hanc commemoret. Igitur, ut multorū hac de re sententias omittamus, ea est huius rei causa, quod cum uniuersi ortum in hoc Dialogo scripturus sit Timæus, à prima eius causa architectatrice ordiri oporteat. Cum enim Deus, siue Minerva, quæ Dei sapientia est, mundum condiderit, tanquam præcipuam huius opificij causam, uenerari illam, & in omnibus inuocare decet. Qui sanè mos non modò Platoni, sed sapientibus etiam omnibus eius ætatis usurpatus fuit, ut quacunq; in re Deum in primis inuocarent: ut in sequentibus dicemus. Qua etiam de causa dicturus in hoc libro Plato de mundi ortu, eleganter à Mineræ inuocatione sumit exordiū: quoniam eadem ipsa uniuersam mundi constitutionem contineat. Quemadmodum enim, cum Panathenæica celebrabantur Athenis, uniuersus populus in Pireum confluebat, ibiq; panegyricus in Mineræ Athenarum conditricis laudem habebatur: sic in hoc Dialogo, ad explicandam uniuersi constitutionem, quæ per Panathenæica intelligitur, narrationē hanc in laudem opificis mundi deæ proponi oportet: ut dum mūdi cōstitutionē ex multis cōpositā, unamq; effectam quasi ex uniuerso populo describimus, ad eiusdem constitutionis artificē recurreamus. Atqui non solum hæc allegoria quadā dici à Platone intelligendū est, sed totam etiam hanc historiā: ut suo loco docebimus. Cum ageret Critias annos, ut ipse dicebat, circiter nonaginta.) Quo tempore historia hæc narrata sibi fuerit, Critias explicat. ait enim, si bi puero decem annos nato, ab auo Critia, qui tunc nonagenarius erat, historiā hanc relatā esse, eo tempore, quo Apaturia celebrabatur. tunc siquidē ipsemet conuenerat simul cum alijs pueris, ut carmina quædam recitaret: quæ cum Solonis esēt, aliq; admirarētur, Solonis eiusdē mentio incidit, atq; ea occasione tota historia subtexitur. Sed hæc ut nos distinctius exponamus, dicendū breuiter est, quæ nā festa

illa fuerint, & quis Atheniensium mos in recitandis tunc temporis carminibus: deinde pauca de Solone, quæ ad hunc locū explicandū satis sint, repetemus: postremò, quam historiam Solon retulerit, aperiemus. Athenis festa quædam celebrabantur Apaturia dicta, in Dionysij honorem cōstituta, quæ per tres dies durabant: quorum primus, ut auctor est Suidas, *ἀόρεια* uocabatur, tuncq; preces ac cœnæ inter contribules fiebant: secundus *εὐαγγέλιος*, quoniam animalia multa cædebantur in sacris: tertius *νεφέλιος*, quia tunc temporis puellæ conscribantur, & in tribus diuidebantur. Causa uerò cur festa hæc celebrarentur, fuit, quod cum Athenienses cum Bœotijs bellum gererent pro Oenoe, siue pro agro quodā in confinibus sito, constitutiq; ex utraq; parte Melanthus & Xanthus, ut singulari certamine ea de re pugnarent, uictoriaq; pro Atheniensibus stetit, pugnaq; triduum durasset: festum illud celebrari institutum est per tres dies, ut prolixius Suidas declarat. Igitur tertio illo Apaturiorum die, qui *νεφέλιος* uocabatur, mos erat Atheniensibus, ut pueris ex unaquaq; tribu præmia quædam carminum recitandorum proponerentur: eademq; tum de antiquitate, tum de alijs scriberentur. Cum ergo ex unaquaq; tribu *φρατρῆες*, id est contribules conuissent, singuliq; filios suos deducerent, ut carmina recitaret, deductū se quoq; tunc Critias dicit, recitasseq; Solonis carmina pro more Atheniensium. Quæ etiam de causa festa hæc *ἀποπαιρῶν* dici, Suidas testatur: quoniam parentes puerorum tunc simul conuissent, ut pueros recitantes carmina audirent. Iam uerò, ut quod secundo proposuimus, declaratur: cum Solonis carminum, quæ iunior Critias recitabat, mentio fieret, atq; unus ex *φρατρῆες*, id est cōtribulibus, Amynder uocatus, Solonem in poetice studio laudare cœpisset: Critias senior eundem maximis laudib. afficere incœpit, cum eius ingenū in poesi, naturamq; commendauit. At quoniam de Solone multa tum apud Plutarchū in eius uita, tum apud alios scripta extāt, hoc de illo dixisse sufficiet, si magnam eius in poesi fuisse ingenij uim dicamus, cum multa, elegantissimaq; carmina conscripserit, ut Diogenes Laertius in eius uita refert. Idem cum in Aegyptum, regionesq; alias condendarum legum causa sese contulisset, posteaq; Athenas rediens, in summam reip. seditionem à tyrannis, qui Pisistratum ducem sequebantur, excitatam incidisset, eandemq; composuisset, multum fuit domesticis negotijs implicatus, quamobrem poetice studio minime inherere potuit. Sed hac de re plura in eius uita Plutarchus, & Diogenes Laertius. Denique ex longa illa terrarum, Aegyptiq; peregrinatione, historiam hanc narraffe sibi Solonem Critias inquit, quam ex Aegypto ille rediens, propter domesticas seditiones absolueri non potuerat. quamuis enim illam carmine cœpisset scribere, obstrictus reip. negotijs, perficere non potuit. Hanc ergo historiam à So-

*Apaturia festa Athenis
inuat per 3. dies.*

lone auditam Critias senior Amyandro retulit, narrantemq; ipsum iunior Critias audiisse se dicit.

Est, inquit, Aegypti regio Delta, cuius è uertice scinduntur fluentia) Historiã ipsam à Solone narratam Critias cõmemorat: quæ cum Atheniẽsis reip. originem, antiquitatẽ, bellaq; narret, ut ad mundi ortum illa occasione deueniat, rem ab ultimo principio repetit: ab ipsaq; Solonis in Aegyptũ profectio-
ne exorditur, cum ait eundem eò profectum, multa de Athenarum antiquitate interrogasse. In quo pri-
mum Aegypti regionem illam, in quam Solon sese contulit, describit: deinde Atheniensium cum Saitis cognationem narrat, ut sermonem sacerdotum Aegyptiorum cum Solone habitum recenseat. Igitur in Aegypti parte illa, quæ media inter utrunq; Nili fluentum sita est, ciuitatem quandam Saim nominatam fuisse dicit, quò se Solon contulerat, et ubi cum Aegyptijs sacerdotibus collocutus fuerat. In eadem porro regione præfecturam quandam Saiticam uocatam fuisse dicit, cuius conditrix Minerua fuerit, eadem quæ Athenas condidit. Hoc in loco nos primum dicamus, quæ nam regio illa Aegypti in Delta figuram sita, et quæ ciuitas fuerit Sais: deinde, quæ sit Saitica illa præfectura. Deinceps cognationem Aegyptiorum cum Atheniensibus, sermonemq; Solonis cum sacerdotibus explicabimus. Nilus, ut Strabo lib. 7. docet, ab ultimis Aethiopiæ finibus exortus, ad Septentrionem rectã defluit, atq; in Aegyptium mare sese exonerat: quò cum peruenit, tanquã è uertice defluẽs, bipartitò diuiditur, locumq; triangularem efficit, cuius duo latera sunt, utraque fluminis fluentia in mare influentia, dextrum uidelicet Pelusium uersus, sinistrum ad Canopicum mare. basis autem est ora maritima, inter Pelusium, Heracliumq; sita. Igitur in medio eius trianguli insula quedam in maris ora iacet, quæ propter figuræ similitudinem Delta uocatur, ex qua uelut è uertice Nilus in duas partes diuisus fluit. In ea igitur Aegypti parte, quam Deltam tum Strabo, tum Plinius lib. 5. cap. 9. appellant, ciuitas quedam est Sais, siue Tanis nominata, non longè à Milesiorum opere, in ostio Sebenitico, prope Sebeniticam ciuitatẽ sita, quæ inferioris eius regionis metropolis fuisse ab Strabone ac Plinio dicitur. Hanc itaq; in ciuitatem Critias uenisse inquit Solonem, peregrinationis causa: quemadmodum et multi alij philosophi peruenere, ut ab Aegyptijs sacerdotibus erudirẽtur. in qua etiam Amasim regem fuisse dicit, qui antiquissimis temporibus in Aegypto regnauit. is enim, ut Plinius lib. 36. cap. 12. refert, in ea parte, quam Deltam uocari diximus, sepultus in pyramide quadam fuit. Quare in ea ciuitate, ubi rex ille Amasis regnauit, fuisse natam Mineruam, cultamq; à Saitis, Plato sub Critiæ persona refert. Hac enim occasiõe propinquitatem Atheniẽsium cum Saitis, propter communem unius deæ religionẽ, declarare uult. Quòd autem Minerua nata in eo loco fuerit, Cicero fate-

tur lib. 3. de Nat. deor. cum de Mineruis quinque loquens, secundam inquit è Nilo natam fuisse, eandemq; Saitas Aegyptios coluisse. Idem quoq; Strabo lib. 7. confirmans, sepultam ibidem fuisse illam, magnoq; honore cultam asserit. Cum ergo hæc ita sim, quæ nam cognatio ista sit Saitarum cum Atheniensibus, inquiramus, propter quam Solon ab Aegyptijs sacerdotibus humaniter est exceptus. Athenas à Minerua conditas esse, indeq; à θηνας. ab αθηνας, hoc est Minerua nominatas, Græcorum historici testantur. atq; ea de causa cum Saitide nata fuerit, cultaq; eadem Minerua, propter communem unius deæ religionem, magnam inter se notitiam Saitæ Atheniensesq; habuere, adeò ut cognatos se esse putarem, Aegyptijq; Saitæ humanissimè Athenienses exciperent, ut de Solone Critias hic refert. quamquam Callisthenes, et Phanodemus, auctore Proclo, Athenienses Saitarum parentes esse putarint, aut ediuerso Theopompus Athenas Saitarum esse coloniam dixerit. Vt cumq; tamen sit, siue Saitæ ab Atheniensibus, siue Athenienses à Saitis originem duxerint, causa quidẽ amicitiæ inter duos illos populos fuit, eiuſdem religionis communitas. ambo enim à Minerua quasi progeniti fũere, amboq; eandẽ illam colebant. Quoniam autem à Platonicis hæc omnia allegoria quadam dicta esse putantur, per Mineruam quidẽ intelligibilem prouidentiam, siue diuinam uim ac sapientiam uniuersa prouidenter exornantem intelligere possumus, quòd eadem illa ciuitatem utranq; Saim et Athenas, hoc est uniuersa singulariaq; effecerit, et contineat: quemadmodum Aegyptios eosdem in Epigrammate quodã de illa ipsa dea testari Proclus refert. illi enim, in abdito quodã loco huiusmodi uersus in Mineruam scriptos esse asserunt: τὰ ὄντα, καὶ τὰ ἐσόμενα, καὶ τὰ γεγόνότα, ἐγὼ εἶμι. τὸν ἐμὸν χιτῶνα ἔδεις ἀπεισὲ λυφεν. ὃν ἐγὼ καρπὸν ἔτερον, ἥλιος ἐγενέτο. Ex quibus intelligitur, Athenienses cum Saitis communẽ originis suæ causam habuisse: atq; eodem modo non intelligibilia solum, sed sensilia etiam ex eadem diuina sapientia profluxisse. His ita propositis, restat nunc inquirendum, quæ nam præfectura illa sit Saitica nuncupata, cuius mentionem hic facit Critias. Eadem autem, ut allegorias Platonicorum omittamus, regio illa est, quæ à Nilo undiquaq; cincta, Delta (uti diximus) uocatur. Vera enim, antiquaq; Aegyptus non erat tota illa regio amplissima, quæ inter Nilum mareq; rubrum iacet: sed pars quæ in maris ora posita, à Nilo flumine cingitur, et triquetra formam efficit. Cum itaq; tota illa regio in prouincias quasdã diuideretur, eaq; prouinciæ νομοί, id est præfecturæ uocarentur, à Saiti etiam ciuitate, quæ illius regionis erat metropolis, Σαίτινὸν νόμον, ut Critias hic ait, id est præfecturam Saiticam nominarunt: quemadmodum in Hispania olim conuentus diuersi erant à præcipuis ciuitatibus denominati, ut ab Hispali Hispalẽsis cõuenus, et à Corduba Cor-

ba Cordubēsis. Quod autem Σαίτηνος νόμος praefecturam illam significet, Plinius in eo libro testatur, cum Aegyptum inquit in praefecturas oppidorum, quas nomos uocabant, diuidi, inter quas Tanitem siue Saitem connumerat. Id ipsum confirmat Strabo lib. 7. & Suidas, cum νόμος pro χώρος capi ait, quoniam unusquisque populus illarum praefecturarum priuatis uiuebat legibus. Quamobrem haec quidem haecenus de Sai ciuitate, eiusque situ dixisse satis sit. Quod enim Critias de eiusdem ciuitatis descriptione loquitur, eò tendit, ut Aegypti locum, quò Solon uenit, ut sacerdotes Aegyptios conueniret, ostēdat. Quinetiam peregrinatio haec in Aegyptum, sermoque Solonis cum sacerdotibus habitus, Platoni potius tribuendus est. ipse enim, ut Diogenes Laertius in eius uita refert, discendi causa in Aegyptum profectus est, multaque ab Aegyptiis sacerdotibus, qui sapientiam profitebantur, cognouit: quod diuus Augustinus in lib. de Ciuitate Dei, ac Iustinus martyr in Paranesi ad Graecos testatur. Iam uerò causa, cur eam narrationem sub Solonis nomine Critias proponat, est, quòd quemadmodum Aegyptius ille sacerdos, de quo postea dicemus, de antiquitate differens, diuersas fuisse mundi mutationes, foreque semper dixit, eundemque perpetuò mundum ab origine manere: sic etiam rerum generationes, interitusque naturales tum uniuersi, tum singularum eius partium, Plato describat. Quod enim de Atheniensis reip. antiquitate, rebusque bello gestis ait: ad mundi originem, uicissitudinemque generationis referendum esse Platonici docent. Sed ut nos ad Critiae narrationem deueniamus, uerba ipsa sequamur. Et cum de uetustatis memoria, ab illis sacerdotibus, qui in hac re peritissimi erant, quaesisset. Cum Solon, ut ait Critias, Saitem peruenisset, perhumaniterque a sacerdotibus fuisset acceptus, eosdem ipsos de antiquitate Graecorum interrogauit: ut de Phoroneo, Niobe, ceterisque primis Graeciae cultoribus. hos enim Solon antiquissimos putarat, antequam ab Aegyptio sacerdote admonitus ea de re fuisset. is enim iuniores esse Graecos Aegyptiis docet, indeque ad mundi mutationes digreditur, ut occasione habita, de mundi origine differat. Sed ut nos eam Graecorum antiquitatem, quam Solon coram sacerdote iactabat, breuiter explicemus, quo nam tempore Phoroneus, Niobe, Deucalion, Pyrrhaque fuerint, declaremus. Aegyptios, Chaldaeosque Graecis antiquiores fuisse, Historici omnes testantur. Aegyptij enim, ut Pomponius Mela refert, tres magnos annos antiquitatis suae numerabant: cum quibus Assyrij, Perseque de antiquitate saepe contenderunt, ut Iustinus lib. 1. testatur. Post ipsos autem Barbaros Graeci sequuti sunt. ijdem enim ab Ionibus originem duxere, quod Diodorus Siculus affirmat: qui tamen non unum nationis suae autorem habuere, sed diuersos. alij enim apud Athenienses, alijque apud Argiuos fuerunt. siquidem, Athenienses primum parentem fuisse Erichthonium,

qui è terra natus fertur, affirmat, seu ut alij uolunt, Cecropem: Argiui Phoroneum & Niobem habuere: Thessali Deucalionem & Pyrrham, qui post illam inundationem Thessaliae in Parnassum montem sese recipientes, regionem eam primi coluere. Atque hucusque Graecarum historiarum memoria attingit, ulterius autem nequaquam. exigua enim est Graecarum rerum mentio ante bellum Troianum. Ex quo intelligimus, non modò Graecos iuniores esse Asianis, sed ab illis etiam originem deduxisse. Cum ergo hanc Graeciae antiquitatem sacerdoti Aegyptio Solon proposuisset, ille contra antiquitatem Aegypti ostēdit, deindeque Athenarum originem edocet.

Tunc ex sacerdotibus quendam grandem natu dixisse: O Solo Solo, Graeci pueri semper estis, nec quisquam è Graecia senex. Cur istud diceret, percontante Solone, respondisse sacerdotem: Quia iuuenis sepe uobis est animus, in quo nulla est ex uetustatis commemorazione, prisca opinio, nulla cana scientia. Quod ideo uobis contingit, quia multa & uaria hominum exitia fuerunt, eruntque. Maxima quidem aut ignis conflagratione, aut aquae inundationibus prouenire necesse est: minora uerò alijs quibuslibet calamitatibus fieri. Nam quod apud uos fertur, Phaethontem quondam Solis filium currus ascendisse paternos, nec patris aurigatione seruata, exussisse terrena, ipsumque flammis caelestibus conflagrasse: quamuis fabulosum uideatur, uerum quodammodo esse putandum est. Fit enim longo temporum interuallo caelestis circuitus permutatio quaedam, quam inflammationis uastitas necessario sequitur. Tunc hi qui edita et arida incolunt loca, magis pereunt, quam mari fluuiisque uicini. Nobis porro Nilus cum in plerisque rebus salutaris est, tum huiusmodi a nobis arcet exitium. Quando uerò dii aquarum colluione terre sordes diluunt, pastores ouium, atque bubulci, qui iugamontium habitant, periculum illud euadunt: uestrae autem ciuitates in planicie sitae, impetu fluminum ad maria rapiuntur. Sed in hac nostra regione neque tunc, neque alias unquam, aqua in agros supernè descendit: contra uerò, fursum è terrae uisceribus scaturit. Quamobrem antiquissimarum rerum apud nos monumenta seruantur, Proinde u-

bicunq;

bicunq; nec imbriū tempestas nimia, nec incendium ingens contingit, licet alias pauciores, alias plures, semper tamen homines sunt. Quæcunq; uerò à nostris, siue à uestris, siue alijs nationibus gesta sunt memoratu digna, modò ad aures nostrorū peruenierint, nostris in templis descripta seruantur. Apud uos quidem, & alias gentes res gestæ nuper, literis monimētisq; tradunt, sed certis temporum curriculis illuuias immissa cœlitus omnia populat. Ideo qui succedūt, & literis & musis orbatī sunt. Quo fit, ut quasi iuuenes iterū sitis, & rudes, præteritarum rerum omnium prorsus ignari. Nā & ea ipsa quæ modò ex uestris historijs recensebas, à fabulis puerilibus ò Solo parū distant. Primò, quòd unius tantum inundatio nis memineritis, cum multæ præcesserint. deinde, quòd genus maiorum uestrorum in regione uestra clarissimū & optimū ignoretis, ex quo tu & Atheniēses cæteri nati estis, exiguo semine quondam publicæ cladi superstite. quod propterea uos latuit, quia superstites illi, eorumq; posterī literarum usu multis seculis caruerunt. Fuit enim ante exitialem illam terræ illuuiōem, ò Solo, Atheniēsiū ciuitas tam belli quàm pacis officijs præstātissima, eiusque opera legesq; omnibus quorum memoria ad nos peruenit, excelluerūt. Tunc admiratum Solonem, obnixè sacerdotes obsecrauisse ait, ut omnia diligenter præscorum ciuium opera reuelarent. Atq; illi sic à sacerdote quodam fuisse responsū: Nulla hoc inuidia prohibet, Solo. Dicam equidem libenter, tuī & ciuitatis uestræ gratia. Maxime uerò gratia deæ, quæ & uestram illam, & hanc nostram condidit, educauit, instituit: priorem uestram annis mille, ex terra & Vulcano accipiēns semina. posterius autem huius nostræ urbis res octo annorum milibus gestæ in sacris literis continentur. Illorum ergo ciuium qui in hoc nouem milium annorum tēpore ante nos fuerunt, instituta & præclara facinora, breuiter Solo in præsentia tibi perstringā. Deinceps uerò cū plus dabitur oçij, accepto historiarum

libro, latius exponemus. Ac primū leges illorum considera, quo pacto cū his nostris conueniant. Multa enim hic similia illis reperies. Principiò, quòd sacerdotes separati ab omni turba uitā agunt: deinde uaria opificum genera ita inter se discreta sunt, ut suū quisque agat, promiscuè uerò nullus. Similiter pastorum, uenatorum, agricolarum inter se distincta sunt opera. Milites quoque hic, ut nosti, ab alijs omnibus segregati, bellica duntaxat tractare legibus iubentur. Armatura etiam, ut clypeorū iaculorumq; usus, apud utrosque persimilis. His primū nos in Asia uisi sumus: & dea ut illis in locis, sic uobis primis hæc tradidit. Prudentiæ quoque & modestiæ magna, sicut uides, nostris legibus ab initio cura fuit: diuinationis insuper & medicinæ, & sanitas nobis per hæc diuinitus procurata. Demum quæcunq; ad hæc attinent disciplinæ, diligenter institutæ à lege reperiuntur. Huiusmodi institutione & ordine priorē uestram urbem dea à primordijs exornauit, cum in urbe condenda eam regionem elegisset, quæ ob aeris temperiē prudentissimā ingenia procrearet. Vtpote enim bellicosa & sapiēs dea, regionem eligendam censuit talem, quæ esset sui similes homines editura. His itaque legibus, uel etiam honestioribus institutionibus formati ueteres Atheniēses, omni uirtutum genere præ cæteris omnibus excelluerunt, ut decebat eos qui dijs geniti editiq; essent. Multa quidē & mirabilia uestræ ciuitatis opera in monumentis nostris legunt, sed unum magnitudine & uirtute præcipuum facinus. Traditur enim uestra ciuitas restitisse olim innumeris hostiū copijs, quæ ex Atlantico mari profectæ, propè iam cunctam Europā Asiāq; obsederant. Tunc enim erat fretum illud nauigabile, habens in ore & quasi uestibulo eius insulā, quas Herculis columnas cognominatis: ferturq; insula illa Libya simul & Asia maior fuisse, per quam ad alias proximas insulas patebat aditus, atque ex insulis ad omnē continentem è conspectu iacentem uero mari.

ro mari uicinā. Sed intra os ipsum portus angusto sinu fuisse tradit. Pelagus illud uerum mare, terra quoque illa uere erat continens. In hac Atlantide insula maxima & admirabilis potentia extitit regum, qui toti insulae, multisque alijs, & maximae terrae continentis parti, praeterea & his quae penes nos sunt, dominabantur. Siquidem tertiae mundi parti, quae Libya dicitur, usque ad Aegyptum imperauerunt, Europae uero usque ad Tyrrenum mare. Horum uis omnis una collecta nostram, o Solo, uestramque regionem, & quicquid intra columnas Herculis continebatur, inuasit. Tunc uestrae ciuitatis uirtus in omnes gentes enituit. Quae quum omnes magnanimitate bellicisque artibus antecelleret, partim una alijs Graecis, partim sola caeteris deserentibus, extrema discrimina subiit, hostesque expugnauit, amicis seruata uel reddita libertate. Post haec ingenti terrae motu, iugisque diei unius & noctis illuione factum est, ut terra dehiscens, uestros illos una omnes bellicosos homines absorberet, & Atlantis insula sub uasto gurgite mergeretur. Quam ob causam innauigabile pelagus illud propter absorptae insulae limum relictum fuit. Haec, o Socrates, eorum quae Critias maior a Solone accepta narrabat, summa est. Sed dum praeterito die de repub. ciuibuscum suis differeres, subiit mihi quaedam ex recordatione admiratio, cogitanti uidelicet diuina quadam sorte factum esse, ut simillima quaedam haud ab re Solonis historiae traderes. Ob eam uero causam nihil tunc protuli, quoniam ex diuturna negligentia non satis reminiscebar. Satius igitur ipse censui, ut prius quam referre uobis inciperem, mecum ipse repeterem. Ideo uero statim imperio tuo consensui, quia confidebam, ut in rebus huiusmodi maxime decet, aliquid me, quod propositae rei congrueret, reperturum. Ita heri, ut iste ait, post discessum protinus his, pro ut tunc recordabar, recensui: a nocturnis deinde uigilijs penes omnia recupe-
raui. Profecto, quae in pueritia discimus, diutius firmitusque, ut fertur, memi-

nisse solemus. Atque haud scio, an quae heri audiui, referre nunc omnia memoria possim: quae uero puer accepi, mirabor equidem, si quid eorum memoria mihi exciderit. Ea quippe cum uoluptate & ioco audiebam, cum & senex ille libenter me doceret, & ego ab illo sedulo sciscitarem. Quapropter quae si quaedam literarum inuictae indelebiter notae, ea mihi omnia infixae memoriae permanserunt. Atque his etiam ante solis ortum ipsa narraui, ut una mecum essent ad hanc orationem paratiores. Verum ut ad id quod haec omnia spectant, me conferam, paratus sum o Socrates, non modo summam, sed sigillatim, sicut audiui, omnia enarrare. Ciuitatem utique & ciues, quos quasi per fabulam hesternae disputatione finxisti, rem ueram esse ponemus. Ciuitatem quidem illam, Atheniensem hanc urbem esse. Ciues quoque, quos ipse excogitabas, nostros illos maiores a sacerdote narratos fuisse censebimus. Nempe omnino haec congruent, neque ab re fuerit, si ciues tuos reuera priscos illos extitisse dixerimus. Quare communiter rem ipsam inter nos partientes, conabimur omnes muneri abs te nobis imposito, pro uiribus satisfacere. Sed uide, o Socrates, nunquid sermonem hunc probemus, an alium exigamus. **S O C.** At enim, quem o Critias, sermonem magis quam istum probabimus? qui praesentibus deae sacris propter propinquitatem quandam mirifice congruit. Maximum uero illud est, non fictam a nobis fabulam, sed ueram historiam recenseri. Quoniam igitur pacto, & unde, hac sprete, disputationem aliam exordiamur? Certum non licet. Ideo bonis fortunae auspicijs oportet iam tam uos differere, quam me, pro hesternae narratione, hodie silentio uos audire. **C R I.** Considera Socrates, an commodum tuum tibi conuiuium disposuerimus. Visum nobis est, ut Timaeus tanquam in astronomia nostrorum omnium peritissimus, maxime que in rerum natura cognoscenda uersatus, primus edisserat: ita ut a mundi generatione exordians, usque ad generis humani natu-

iam deueniat. Atque ego deinde susci-
piens homines, à Timæo quidē geni-
tos, à Critia uerò ut plurimum institu-
tos, secundum Solonis sermonem le-
gemq; in iudicium uestrum adducam,
ciuitatisq; istius ciues efficiam eos qui
prisci illi Athenienses fuerūt: quos iam
extinctos sacrae Aegyptiorū literæ in
lucem è tenebris eruerunt, adeò ut de
illis deinceps, tanquam de ueteribus
Atheniensibus, uerba fiant. **S O C.** Co-
piosam & splendidam disputationis
mensam apparauisse mihi uideris. Tua
ergo interest, ô Timæe, inuocatis secū-
dum legem dijs, disputationē iam ex-
ordiri. **T I M.** Probè cōsulis Socrates.

Hæc sunt Aegyptij sacerdotis uerba, quæ Aegy-
pti antiquitatem, Græcorumq; nouitatem ostendūt.
Græcos enim ait sacerdos iuuenes ætate esse, si cum
Aegyptijs cōferantur. Aegyptij enim, uti diximus,
antiquissimos se omnium hominum prædicabant. ideoq;
sacerdos natu iam grandis, iuuenes esse Græcos So-
loni dicit. Quis nam autē sacerdos ille fuerit, multi
querunt. Proclus enim Pateneit uocatum fuisse di-
xit, qui cum Solone in Sai ciuitate loquutus est. Plu-
tarchus uerò in lib. de Iside & Osiride, Solonem in-
quit audisse Sonechitum Saitam. alij eundem esse
negant, sed alium, quo cum Plato sermonē hunc ha-
buit. hæc enim, quamuis Soloni tributa uideamur,
de se ipso Plato refert. Quia iuuenis semper uo-
bis est animus.) Causam, cur Græci iuniores essent
Aegyptijs, reddit sacerdos. ait enim, Græcos tum iu-
niores animos quam Aegyptios habere, tum nullam
uetustatis recordationem, opinionemq; retinere.
Qua in re ad Pythagoreorū dogma Plato alludit,
qui animas omnes fuisse simul productas, & in ua-
ria corpora migrare dicebant: itemq; ad sententiam
illam à se sepius inculcatam, quòd scientia nostra re-
cordatio prioris uitæ sit. Hinc enim Græcorum no-
uitatem probare uult, cum post hominum multorū
interitum, animæ in corpora Græcorum subeūtes,
iuniores sint, quam illi ipsi qui longo antè tempore
mortui sunt. Ita enim fit, ut qui eisdem animis, qui-
bus Græci postea, longè antea præditi fuerūt, senio-
res iisdem Græcis fuissent. Adde quòd, cum scientia
nostra, siue animi notiones nobis insculptæ, prio-
ris uitæ recordationes quadam sint, ut in Menone,
Phedoneq; Socrates affirmat, eo esse iuniores Græ-
cos declarāt, quo minor recordatio illa fuerit. Nam
quo tardius illorū animæ in corpora descenderunt,
tamo magis præcedentium temporū priorisq; uitæ
obliuiscuntur. Siquidem obliuisci animas, dum in ua-
ria corpora subeūt, Plato Pythagoriciq; affirmāt,
& Plotinus in lib. de Animorū in corpora descen-
su testatur. Sed hæc omnia signum potius, som-

niaq; philosophorum fuisse, ueritas declarat, & re-
ligio nostra Christiana docet. qua de re nos plura in
sequemibus. Quod ideo uobis conigit, quia mul-
ta & uaria hominum exitia fuerunt. Cum iuuenes es-
se Græcos dixisset, nullamq; antiquitatis memoriam
retinere, causas eius rei prolixè docens Aegyptius
sacerdos, diuersas mundi cōuersiones narrat, indeq;
ad Atheniensium originē deuenit. Itaq; multorum
hominum interitū, ac terrarum mutationes in cau-
sa fuisse dicit, cur nullam Græci antiquitatis memo-
riam retinere potuerint. Etenim non reliquæ solum
regiones multa incendia, inundationes, gemium mu-
tationes, hominum interitus passæ sunt, sed Græcia
etiam ipsa. eadem enim, ut Siculus Diodorus ac Iu-
stinus testantur, multas inundatiōes perpeff. est: ut
Achaicam, Thessalicam, eiusmodiq; alias, quarū e-
tiam Aristoteles lib. 2. Meteor. meminit, cum inferio-
rem orbis naturam multis esse mutationibus obno-
xiam affirmat: nec eandem semper constitutionem,
partiumq; sitū permanere, quamuis uniuersitas ipsa
permaneat. in quo sanè loco hoc ipsum, quod Plato,
apertissimè expressit. Idem paulo post confirmans,
Ignorari inquit inundationes, incendiaq; multarū
regionum: ex quibus intelligimus, mundi partium,
mutationes. Cum ergo mutationibus eiusmodi Græ-
ciæ regiones uastatas fuisse sacerdos dicat, Aegy-
ptumq; nullas, uel admodum paucas pertulisse, anti-
quissimos se cunctorum hominum esse affirmat, ut de
se ipsis Aegyptij prædicabant. Nam quod apud
uos fertur, Phaetontem quondam Solis filium.) Ad
explicandas regionum diuersas mutationes, Phae-
tomis fabulam à Græcis poetis frequenter decanta-
tam exponit, cum incendium illud terrarum à Phae-
tonte excitatū, minimè fabulosum esse affirmat: sed
mundi mutationes tum ex igne, tum ex aqua proue-
niētes indicare. Nam ut Ouidius lib. 1. Metamorph.
poetæq; alij docent, Phaeton Solis & Climenes fi-
lie Oceani filius, patrem orauit, ut quicquid ab eo
peteret, sibi concederet: quo impetrato, currū equo-
rum postulauit. quem cum pater denegare non pos-
set, concessit. ipse tamen, dum curru per cælum ue-
latus, equos regere nesciret, terrisq; appropinquās,
cuncta exureret, cōquesta Terra, Iupiter fulmine il-
lum confecit: qui mortuus, in Eridanum fluuiū de-
cidit. Sorores autem eiusdē Heliades præ nimio do-
lore ob eius mortem diu lachrymantes, in popu-
los arbores conuersæ sunt. Hæc fabula à poetis ita
tradita, omiſſis prolixis Platoniorum quorundam
allegorijs, ad physicam rationem referēda est. In ea
enim Plato incendia terrarū significare nobis uult,
quæ uelut inundationes acerrimæ, regiones deua-
stare solem. Itaq; cum magna est arida exhalatio-
nis copia, calore solis excitata, ita ut facile inflam-
mari possit, cometæ, incendiorumq; alia genera ori-
ri solem, quæ terras uel inflammant, uel magna sic-
citate exurunt. eademq; incendia sub Phaetonte in-
telligi possunt, quoniam ut Phaeton Solis filius esse
dicitur,

dicitur, ita quoque siccae respirationes à sole excitantur, & quasi gignuntur: quae cum terris proximae sint, nimirum in aeris media regione, ab igne sublunari, qui Iupiter etiam dicitur, incense, ad terras deturbantur. Casus autem earundem flammarum in Eridanum, pluviae, humorisque copiam subsequenter post incendia significat. Atqui haec est fabula illius ratio breviter explicata, ad mundi mutationes ostendendas. Cum enim, ait Plato, eiusmodi siccarum exhalationum copia suppetit, magna incendia fieri necesse est, adeo ut qui in aridis locis habitant, pereant citius, quam ij qui prope flumina aut maria. Atque eadem est inundationum ratio, ad hominum exitia efficienda. nam qui locis maritimis proximi sunt, magna vi aquarum submerguntur: qui uero montanis, liberi ab eo periculo sunt. Quamobrem huiusmodi mutationes in causa fuisse inquit, quo minus Graeci ullam antiquitatis cognitionem habeant. At uero Aegyptij, cum ab ijs periculis securi sint propter regionis naturam, uel nullam eiusmodi mutationem passi sunt: uel si sunt unquam perpepsi, memoriam antiquitatis suae columnis inscriptam relinquebant, quae perpetuo ad posterum usque remanebat. Haec itaque est mutationum omnium mundi ratio, ab Aegypto sacerdote reddita. Illud uero interim explicandum hoc loco uidetur, quod ab eodem dicitur, de permutatione illa caelestis conversionis longo temporum interuallo factae, ex qua uastitas inflammationis sequitur: itemque de Aegypti natura, quae externis pluuijs careat, interna tamen inundatione scaturiat: postremo de more illo Aegyptiorum, in describendis antiquis rebus in columnis quibusdam. haec enim nosse, cognitu pulchrum est, & ad Platonis uerborum intelligentiam proderit. Philolaus apud Plutarchum lib. 2. de Placit. philosoph. alijque Philosophi, duplicem esse mundi interitum asseruere: unum ex nimia aquarum inundatione: alterum, ex magna siccitate, inflammationeque, cum consumptis tandem exhaustisque uaporibus humidis, caelestis ignis in terras defluerit, cunctaque inflammari: cuiusmodi etiam interitum mundi huius futurum, Christiani aliqui uiri existimant. Huiusmodi ergo inflammatione Plato intelligens, eandemque diuersas mutationes efficere dicens, ait: Fit enim longo temporum interuallo caelestis conuersionis permutatio, quam inflammationis uastitas necessario sequitur. Tunc enim, uti diximus, stellis omnibus in certum quendam coeli locum coeuntibus, magnam terris siccitatem euenire, exhaustisque uaporibus exuri illam necesse est, unde magna mundi partium futura sit mutatio. Atque huiusmodi sane futurum esse mundi exitium, philosophi multi putarunt: ut Stoici, quemadmodum Plutarchus in libro contra eos ostendit. Ii enim exurendum esse hunc mundum, rursusque reficiendum dicebant: quod Cicero etiam, in libris de Nat. deor. sub Soici cuiusdam persona refert, & Seneca lib. 3. Natural. quaest. sub finem. Iam uero,

quae nam Aegypti natura sit, ut nunquam pluat, inundatione tamen fluminis humectetur, aperiamus. Aegyptum pluuijs carere, inundationeque Nili irrigari, nemo est qui dubitet. Nam cum ex ea regione nulli uapores à sole excitari dicantur, qui degenerent in pluuias, sit, ut externis aquis careat, inundatione tamen Nili contenta sit, quae fertilissimam eam reddit. Nili autem originem & incrementum querere, difficile est, idque Philosophos multos diu tor sit. alij enim, ex ijs quae Catadupa uocantur, in Aethiopiae locis, oriri Nilum putant: alij ex palustribus quibusdam locis originem habere dicunt, ut Seneca lib. 6. Natural. quaest. eiusmodi enim ortum Nili ab exploratoribus Neronis, in Aegyptum ea de causa missis, inuestigatum fuisse inquit. Sed inter plerosque constans opinio est, eundem à montibus Lunae, qui in Aethiopiae interioris parte sunt, effluere. Causam uero incrementi huius fluminis, multi etiam tradidere. Cum enim in aestate post Solstitium, intrante sole in Leonem, exundet, in uarias sententias multi distrahuntur. quas Seneca lib. 4. Natural. quaest. ac Plinius lib. 5. cap. 9. Plutarchusque lib. 4. de Placit. Philos. cap. 1. retulere. Vt cunque tamen sit, siue fluius ex liquefactis montium niuibus increseat, siue ab Etesijs uentis impulsus exundet, siue occulta alia causa, hoc solum dixisse cum Platone sub Aegyptij persona loquente cõtenti sumus, nullas unquam mutationes uel incendiorum, uel inundationum passam fuisse Aegyptum, sicut alias regiones. quod Diodorus etiam Siculus lib. 1. testatur, cum Aegyptum inquit diluuiorum expertem esse, hominesque ibi propter aeris temperie à terra ipsa oriri, ideoque illorum generationem nunquam deesse. Porro quod ad Aegyptiorum memoriam antiquitatis attinet, is fuit illorum mos ab antiquissimis temporibus, usurpatus, ut antiquitatis monumenta omnia, cum literis carerent, in columnis, quae in Mineruae, aliorumque deorum templis erant posita, literis Hieroglyphicis describerentur: cuiusmodi columnas fuisse ab Hermete Trismegisto inscriptas, Iamblichus, alijque docent. in ijs enim non modo cuncta antiquarum rerum monumenta, historiasque omnes scriptas habebant, sed philosophiae quoque, aliarumque disciplinarum rationem. Eadem autem columna descriptae erant signis quibusdam loco literarum depictis, quae literae Hieroglyphicae uocabantur: quales sunt apud Orum Apollinem, antiquissimum Aegypti scriptorem. Quapropter cum in ijs literis antiquitatis memoria apud Aegyptios incorrupta maneret, maiorem uetustatis suae cognitionem habere ipsos, sacerdos ille inquit. Atque haecenus quidem antiquitas Aegyptiorum declarata sit. At uero quod ille ipse de uarijs terrarum mutationibus dicit, bis uerbis: Quando uero diu aquarum colluuiione terrae sordes diluunt, pastores ouium, atque bubulci, &c. Sic esse intelligendum existimo, ut quemadmodum Aristoteles lib. 2. Meteor. dixit, ita quoque Plato uarias terrarum inundationes fieri, quae terras mutant, affirmet. Vterque enim phi-

losophus diuersas regionum mutationes, calamitatesq; euenire, non solum ex aquarum magna ui, sed ex incendijs etiam persape asserit. quale fuit diluuium illud uniuersi, quo cuncta pericre, Noe excepto, ut sacræ docent literæ. Atq; huiusmodi diluuium ad expurgandas terræ sordes, hoc est hominum uitia expianda, mitti à dijs, ait Plato: quemadmodum & nos ipsi affirmamus. Nam ut Ethnici homines mundi originem, antiquitatemq; ignorarūt, ita multa de inundationibus terrarum consinxere, fabulisq; obscurarunt: ut de Achaia inundatione illa, quam uniuersi fuisse putarunt. Ab ijs igitur omnibus mutationibus liberam fuisse Aegyptum, ideoq; ueterū memoriam maiorē retinere se ipsos, sacerdos dixit: quamuis falsus etiam est, ut ceteri omnes, qui ueritatem ignorarūt. Fuit enim ante exitialem illam terræ illuuiionem, ô Solon, Atheniensium ciuitas.) Declarata Aegyptiorum antiquitate, cum sacerdos ille demum concluderet, Græcos iuniores esse, nullamq; antiquitatis memoriam post unicā illam Græciæ inundationem, quæ Deucalionis tempore contigit, inter Græcos ipsos retineri, antiquitatem Athenarum in his docet. ait enim, ante eandem illam inundationem, cuius solum Græci meminere, Athenas fuisse, multaq; præclara gessisse, quæ hominum interitu ab ijs ignorarētur. Hanc igitur Athenarum antiquitatem Plato sub Aegyptij sacerdotis persona indicare uult, primoq; ciuitatis ipsius originem explicat, deinde res ab antiquis illis Atheniensibus præclare gestas. Atq; hæc narrare se Soloni uelle sacerdos inquit, propter communem Mineruæ, quæ & Saim & Athenas condidit, religionem, qua utriq; essent inter se coniuncti. Sed ut nos singula ordine declarem, uerba ipsa sacerdotis sequamur. Dicam uerò libenter, tui & ciuitatis uestræ gratia.) Verba Aegyptij sacerdotis, cum Solone loquentis, sunt, quibus Athenarum antiquitatem, originemq; docet, quam sacerdos idem, captata prius beneuolentia à Solonis persona, narrat. ait enim, antè quàm Saim, mille annos conditam esse Atheniensium ciuitatē à Minerua, accepto semine ex Vulcano ac Terra: Saim autem ab octo nullibus annorum structam ab illa esse. Sed ut nos eam rem explicemus, de Athenarum origine prius dicamus. Athenas à Minerua cōditas esse, nomenq; ab illa habere, historici omnes fatentur. Nam cum Vulcanus, ut auctor est Lactantius in lib. de Falsa religione, in bello illo cōtra Gigantes, dijs arma fecisset, pollicitusq; illi Iupiter per Stygiam paludem esset, nihil se negaturū, quod ab eo postularet, tum ipse Mineruæ nuptias petijt. Quod tamen cum ei Iupiter denegare non posset, Mineruam admonuit, ut illi repugnaret, nec suam uellet castitatem prodere. eadē enim pudiciæ dea erat. Illa igitur Vulcani concubitum refugiente, in colluctatione, Vulcanus semen emisit in terram, ex quo Erichthonius natus est, ἀπὸ τῆς ἐπιπέδος νουὴ χθονὸς, id est à certamine & humo sic dictus. Puer ergo

hic à Cecropidis uirginibus educatus, Athenas condidit, & ab αἰθυῖας, hoc est Minerua, nominauit. Quæ cum initio diuise in uarios populos essent (siquidem tota illa regio Attica, Athenarum nomine appellabatur) à Theseo postea in unicam ciuitatē, ut Plutarchus refert, coactæ sunt. In eadem etiam ciuitate antiquissimis temporibus Cecrops Aegyptius genere regnauit, tribumq; in eadem Cecropiā suo nomine uocatam constituit. Atq; hæc est antiqua Athenarum origo, quam hoc loco Plato Aegyptij sacerdotis nomine refert. Sed ne quis patet, fabulosam huius urbis originē à Platone sine ratione tradi, sed aliquam in eo allegoriam intelligere, ad naturæ causas referri illam oportet: quemadmodum Proclus, Platoniciq; alij faciunt. Igitur cum res omnes naturales effectiōnis suæ principium habeant, Vulcanus quidem efficiens causa erit: siquidem per eundem, naturalem rerum calorem agenda ui præditum, intelligimus. Sed quia efficiēti causæ subijcti aliquid quasi materiam necesse est, terra in quam Vulcanus semen profudit, e dicitur, materię loco erit. eadem enim ab illo igne Vulcanio seu calore naturali quasi efformatur, resq; producit, quæ per Athenienses ex Vulcani semine in terram effuso, natos significantur. Ut enim Athenienses, ijdem è terra nati propter seminis mixtionem creduntur, ita res naturales ex materie & forma producuntur. Quòd autem per Vulcanum, calorem naturalem ad generationem aptum, & per terram, materiam subiectā intelligamus: Aegyptiorum Theologia, quam optimè Plato nouit, nos admonet. Aegyptij enim, ut Diodorus Siculus lib. 1. ait, ignem Vulcanum esse dicebant: eumq; magnum Deum, & ad generationem, perfectionemq; rerum accommodatum existimabāt. Terram autem tanquam receptaculum eorum quæ fiant, matremq; subijci putabant: ideoq; mutato nomine Αἰγυπτία, quasi matrem uocari ipsam affirmant. Cum igitur hæc sit Atheniensium origo, illud nunc restat explicandum, cur Athenas mille annis antiquiores esse Sai dicat: ita ut, cum eo tempore octo annorum nullia agerentur, ex quo Sais à Minerua condita fuisset, Athenæq; ipsæ mille annis Saim præcederent, à nouem annorum nullibus eadem illæ conditæ fuissent. hæc enim annorum supputatio, Athenarū antiquitatem declarat, quam nouem millium annorum fuisse Plato tum in hoc loco, tum in Atlantico affirmat. Aeternum fuisse mundum, multisq; retro seculis præcessisse, ex his Platonis uerbis apparet. is enim, ut in sequentibus docebimus, cum æternum esse illum asserat, Athenas ante nouem annorum millia non allegoricè, ut ineptè quidam interpretantur, sed asseueranter asseruit. Quòd enim nouem illa annorum millia de lunaribus annis Aegyptiorum dicantur, perridiculum est. eo siquidem modo nulla esset Aegypti antiquitas, quam sacerdos supra prædicauit, si menses Aegyptiorum anni essent. quamuis enim ijdem illi

(ut Eudo-

(ut Eudoxus ac Plinius lib. 9. cap. 48. referunt) lunæ cursum anni spacium etiam uocarunt: solarem item annum agnoscebant, eodemq; tempora definiunt, ut Diodorus Siculus lib. 2. docet, cum Aegyptiorum annum duodecim menses conuulsiue ait. Cum ergo in ea fuerit Plato sententia, ut æternus sit mundus, rectè quidem Aegyptius sacerdos Athenarum antiquitatem referens, à nouem annorum millibus fuisse illas conditas à Minerua dicit, idq; ex sacris Aegypti monumentis, in quibus antiquitatis historię descriptæ erant, collegisse se affirmat. Quãobrem explicata iam Athenarum antiquitate, quoniam uniuersam eius originem tradere prolixum esset, in alium se locum, uidelicet in Atlanticum dialogum, id omittit uelle, inquit Critias his uerbis:

Deinceps uerò cum plus dabitur otij, accepto historiarum libro, latius exponemus. Sed cum narrationis huius, uti diximus, scopus eò tendat, ut Atlantinarum bellum cum Atheniensibus exponat, antequam ad illud accedat, antiquum Atheniensium reip. statum Saitarum ciuitatis persimilem ostendit, communesq; utriusq; populi leges & administrationem narrat: ut quemadmodum initiò breuem quandam reip. descriptionem, de qua in lib. de Rep. disputarat, proposuit, ita nunc eandem illam in ueteri Athenarum statu fuisse prius ostendat. Quod si allegorij, ut Platonici faciunt, explicare hæc uelimus, per Atheniensium reip. breuiter explicatam, uniuersalem & archetypam causam cõstitutionis intelligere possumus: per Saitarum autem leges, reip. illi similes, imaginem & singularem effectiõnem ab illa priori deductam. Quemadmodum enim Athenæ ipsarumq; respub. fundata prius est à Minerua, ab eademq; post mille annos Sais: ita semper in rerum cõstitutione uniuersalis & exemplaris causa præcedit, hanc autem singularis effectiõ uelut imago quædam illius expressa sequitur. Quo nomine quasi exemplari suo imaginem conferens Plato, primò legum in utraq; ciuitate similitudinẽ, deinde similem sacerdotum distinctiõnem, similia opificia, similia pastorum, agricolarum, uenatorumq; officia, militum similia munera, summam deniq; administrationem in utraq; rep. cõsensionem ostendit. hanc enim cõstitutionem reip. à Minerua prudẽtiæ sapientiæq; dea Atheniensibus antiquissimis traditam, quasi exemplar proponit: similitudinẽ uerò Saitarum reip. cum illa, uelut imaginem. Atqui hæc à Platone breuiter dicuntur, antequam ad narrationẽ illam Atlantini belli cum Atheniensibus commissi deueniat. In quo si prolixas Platoniorum quorundam allegorias de ratione sacerdotum ad secundas rerum causas, aut pastorum adeas, quæ in mundo præfecturam corporeæ uitæ, & irrationalium uirium sortiuntur, aut deniq; agricolarum, militum, ceterorumq; illius reip. opificiorum cum alijs rebus proportionem explicare uelimus: non modò longissimum esset, sed ineptissimum etiam, neq; enim ubiq;

allegorij, uti Platonem credendum est: neq; omnia facile allegorij explicari possunt, cum eas multa nõ admittant. Huiusmodi institutione, & ordine priorem uestram urbem.) Cum antiquissimum Athenarum statum reip. Saiticæ similem ostendisset, concludens demum sacerdos, ad communem illam utriusq; ciuitatis conditricem Mineruam recurrit: Cum eandem inquit in Athenarum cõstitutione, solis aerisq; temperiem maximè spectasse, ut quia ipsa sapientiæ belliq; dea sit, similes sibi faceret Athenienses, armis uidelicet sapientiæq; præstantes. Quia in re considerandus est Platonis erga patriam amor, ut quotiescunq; sese offerat occasio, summis laudibus eam prosequatur. Nam non modò in hoc Dialogo eandem illam ab ingeniorum præstantia, rebusq; bello gestis laudat, sed in Atlantico etiam, ac lib. 5. de Legib. & Epinomide toto, & Menexeno, ubi easdẽ Athenarum laudes commemorat. At uerò quod de Athenarum temperie Plato dicit, uariè Platonici interpretantur, dum eius temperationis causas inquirunt. Panætius enim, aeris temperiẽ inter æstum ac frigus mediam, causam esse putat, cur Athenæ ingeniorum præstantia, uirtuteq; hominum excellent. Longinus non aeris, sed soli temperationem assignat. Origenes cœlestibus influxionibus id tribuit. Porphyrius & Proclus nullam naturalem eius temperationis causam, sed allegoricam reddunt. Quocunq; igitur modo sit, summam esse Athenarum temperiem, & quod ad cœli naturam, aerisq; clementiam, & quod ad loci situm attinet, omnes affirmant. Quemadmodum enim qui sub crasso aere nati sunt, hebetes plerunq; sunt, & agrestes ita etiam qui sub tenui & subtili, ut Athenis, nascuntur, ingeniosi & acuti. Loci siquidem natalis temperies, ad hominis cõstitutionem multum cõfert. Quia de causa, cum magna sit Athenarum temperies, ut scriptores affirmant, ad eam explicandam, Plato hanc inquit in ea cõstruenda rationem habuisse Mineruam, ut quando eadem & φιλόσοφος & φιλοπόλεμος, hoc est, & scientiæ & bello præset, similes sibi faceret Athenienses. quod idem est, ac si diceret, magnam esse Atheniensium non solum ingenij uim, sed fortitudinem in bello: quod ex eorum præclare gestis pace belloq; animaduertere licebit. Hæc igitur hæctenus de Athenarum antiquitate, & præstantia, omisissimis allegorij, dixisse satis sit. Nunc ad Atlantinarum bellum accedamus. Traditur enim uestra ciuitas restitisse olim innumeris hostium copijs.) Cum post explicatam Athenarum antiquitatem, res præclare ab illis gestas commemorare uelit, Atlantinarum bellum, quod Athenienses contra illos olim gessere, narrat. Quo facto, ad naturæ tractationem accedit. Cum ergo hoc ita sit, ad explicandam nos Platonis sententiam conuersi, primò qui nam fuerint Atlantini, quas ue regiones incoluerint, dicamus. Deinde, quod bellum cum ipsis Athenienses gesserint. Vltimò, quid nam per hoc bellum

bellum significetur, aut qua de causa narratio illa hoc loco recenseatur. Extra habitatum nostrum orbem, in Atlantico Oceano regionē quandā fuisse olim, Atlantidem nominatam, eamq; Asia & Africa maiorem, tum in hoc loco Plato, tum in Atlantico refert, uerissimamq; huius rei esse historiam affirmat: itemq; Proclus Marcellum quendam, qui de rebus Aethiopum scripsit, citat, ad eandem historiam confirmandam. Quinetiam Strabo lib. 2. de multis terrae mutationibus loquens, hanc ipsam Platonis sententiam non fictam, sed uerā esse affirmat. Huic assentitur Plinius lib. 7. cap. 31. cum extra Herculis columnas insulam quandam Atlanticam nominatā, e regione montis Atlantis positam fuisse inquit. multi deniq; regionem illam Atlantinarum, à Platone hic cōmemoratam, agnouere, ipsamq; illam, ut auctor est Proclus, in septem insulas partiti sunt, quarum una quidem Proserpinæ sacra erat, alia Plutoni, Ammoni alia: atq; inter duas illas alia quaedam media Neptuni, ac demū tres aliæ amplissimæ sine nomine: quas omnes amplitudinem mille stadiorū excessisse, Proclus idem refert. Hæ igitur insulæ, ut in Critia etiam Plato docet, ab Atlātinis cultæ fuerunt. Nam cum Neptunus regionem illam ex mūdi partitione sorte obtinisset, in eaq; filios ex mortali femina suscepisset, generato demum Atlante, insulam ab eo denominauit, ipsamq; illius regem constituit: à quo postea insulani omnes Atlātini, mareq; illud Atlanticum uocatum est. Atque hæc est Atlantinarum historia, & origo paucis explicata, quam Diodorus Siculus lib. 4. prolixè docet: quia in Oceano illo occiduo prope Africam, insulā quandā amplissimam, Tritoniam nominatam, iacere inquit, in qua Atlātinos fuisse refert, à quibus dij multi orti sunt. Iidem præterea Atlātini ab alijs Gigantes illi Titanes, qui cum dijs pugnam conseruere, putantur esse: ita ut Athenienses sint dij, qui, duce Minerva, Atlantinos seu Gigantes rebellantes compe-scuerint. Atq; eadē de causa, cum Atlātini ipsi Neptuni filij putentur, sacra quaedam Athenis fieri solita, propter Mineruæ uictoriam de Neptuno, affirmat Proclus. Quoniam autem Gigantum hæc pugna uariè à multis narratur, uariamq; ea de re historiam recensent, ac multis fabulis obscurant, præmittenda hoc loco est: siquidem allegoria hæc omnia dici à Platone uidentur, non autem ut fabellas narret. Quando igitur Atlantinarum, insulæq; Atlanticæ historiam breuiter narrauimus, de bello iam Atheniensium cum illis gesto pauca dicamus. Cum Atlantini remotissimam habitati nostri orbis partem incolerent, desiderioq; melioris regionis capti, mediterraneū mare intraissent, bellumq; ijs omnibus, qui habitabant ibi, intulissent: Athenienses, qui eo tempore plurimum militaris rei peritia, prudentia, uirtuteq; pollebant, adiunctis sibi cæteris Græcis, copias suas collegerunt, eosdemq; deuicere, Mineruæ parentis suæ auxilio. Hanc pugnam quamuis

allegoricè Platonici, ut docebimus, interpretantur, uerissimam esse, & in hoc loco, & in Critia Plato affirmat: quam tamen eandem illam fuisse alij putant, quæ cum Titanibus gesta est à dijs. sed ut eam nos ad physicam rationem, allegoriamq; ueram referamus, quid nam per hoc bellum significare nobis Plato uelit, indicemus. Crantor, antiquissimus Platonis interpres, historiam hanc à sacerdote narratā dicit esse, ut Solonem irrideret, quòd non ipse reip. illius inuentor fuisset, sed ab Aegyptijs institutionē accepisset: siquidem bellum illud non ab Atheniensibus, sed ab Aegyptijs gestum esse inquit, ut illorum etiam sacerdotes affirmant. Alij fictam esse historiam illam dixere, ut Plato ostenderet, ex ijs quæ nunquam fuere, aliquid euenisse in mundi effectiōne, ipsumq; factum esse, cum antea non fuisset. Alij per bellum illud Atlantinarum, repugnantiā rerum naturalium inter se indicari uolunt: quemadmodū Empedocles & Heraclitus assererant ex cōcordia discordiaq; cuncta oriri. Amelius, repugnantiā inter firmamentum siue ἀπλανῆ σφαῖραν, & septem planetas, in illo bello significari ait. Origines, oppositionem superiorum dæmonum cum inferioribus, uictoriamq; illorum esse dicit. Numenius, animarum præstantiū, quæ Mineruam, id est sapienciā sequuntur, dissensionem, cum animis quæ corpoream generationem sub Neptuno expressam sequuntur, intelligit. Porphyrius pugnam illam ponit inter dæmones, qui ad generationem animos deducant, & eos qui reducant. Iamblichus denique, ac Proclus, repugnantiā naturalium rerum in generatione & interitu, bellum illud esse putant: ut quemadmodum qualitates inter se contrariæ sunt, ita Athenienses aduersari Atlantinis dicantur. & sicut ex unius ortu alterius interitus euenit, ita ex Atheniensium uictoria Atlantinarum exitum sequutum fuerit. Quæ quidem sententia multo à me magis probatur, rationiq; magis consentanea uidentur. Nam si rerū naturalium generationem spectes, magnum est contrariarum qualitatum inter se dissidium, dum aliæ superant, aliæq; inuicem superantur. item in motu ipso cœli magna quoq; dissensio est. inferiores enim septem planetæ, contra primi mobilis conuersionem semper nituntur. Quinetiam in rebus ipsis, è contrarijs omnia fieri uidebis. nam ex nō homine fit homo, et ex homine uice uersa fit non homo, ut Aristoteles lib. 1. Physic. inquit. Cum igitur hoc ita sit, per bellum illud Atlantinarum, naturalium rerum dissensionem intelligi, cum Platoniorū plerisq; asserimus. id enim ipsum Plato sub hoc enigmate significare nobis uult, ut Proclus refert. Nam si breuiter singula allegorijs explicare uolumus, per Athenienses, qui Mineruā ducē in eo bello sequuti sunt, Mineruam ipsam, hoc est intelligibilem prouidentiam cuncta efficienē intelligere oportet. per Atlantinos, Neptuni filios, eundem ipsum Neptunum, qui generationē foueat, et sustinet. per Athlanticam

ticam illam insulam in medio mari sitam, quæ submersa non apparuit, materiam rerum omnium, quæ in fluxu perpetuo generationis rerum uersatur, obscuraq; semper est, siquidem analogia quadam, ut Aristoteles lib. 1. Physic. inquit, intelligitur. Atqui hæc est communis Platoniorum in hac belli narratione allegoria. nam singula minuta ad allegorias deducere, longissimum esset. His ita explicatis, narrationis huius scopus est, generalem mundi constitutionem sub Atheniensium reip. antiquitate exprimere: itemq; sub hac Atlantiorum pugna, & Atheniensium uictoria, naturalium rerum ortus, interitus, mutationesq; in quibus inducta rei forma superior euadit in rei cõstitutione, declarare. Quemadmodum enim in unius mundi natura magna est singularum partium inter se repugnãtia, totius autem summa consensio: sic etiam in una reip. Atheniensis constitutione, tot bella, uictoriaeq; ut Atlantina, reperiuntur. Siquidem in eo festo Panathenaeorum, cum sermo iste habitus est à Critia, Atheniensium res gestas in Panegyricis laudare oratores solebant. Ideoq; Plato, cum de natura differere uelit, ac promore ciuitatis rem aliquam in eius laudem enarrare debuisset, eam recenset historiã, quæ non modò magnam reip. suæ laudem pariat, sed etiam quæ naturæ tractationi quàm aptissima, accommodatissimaq; sit. Hæc ergo de tota Critiæ narratione breuiter dixisse satis sit. Nunc ad reliqua progrediamur. Tunc enim erat fretum illud nauigabile.) Explicuimus generatim narrationis huius causam: nunc Atlanticæ insulæ breuiter descriptionem explicemus, ad Platonis intelligentiam. Fretum Herculeum in aditu mediterranei maris occasum uersus in angustia illa Calpis & Abilæ montium esse, Geographi omnes affirmant. Huic freto Atlanticam insulam, de qua diximus, obiectã esse, mareq; tunc illud nauigari ab Herculis columnis usq; ad eandem illam, hoc in loco & in Critia dictum à Platone est. Eandem uerò insulam Atlanticam maiorem Africa Asiaq; fuisse, ex eaq; ad reliquas insulas, quas numerauimus, & ex ijs rursus insulis ad continentem eregionè oppositum circa uerum illum Oceanum aditum patuisse, dicit. In ea igitur summam fuisse regum potentiam inquit, adeò ut magnam Africæ, Europæq; partem in Aegyptum usq; & Italiam occuparint. Horum potentiam collectis Græciæ uiribus Athenienses oppressisse, ipsamq; postea insulam terræmotu unius diei submersam esse, adeò ut locus ille nauigari propter limum non posset, Plato affirmat. Atque hæc est totius Atlantini belli summa, quam Marcellum etiam in lib. de rebus Aethiopicis retulisse Proclus refert. Quæ quia magna ex parte declarata superius à nobis est, illud nunc uideamus, cur extra Herculis columnas positam fuisse illam insulã tantæ amplitudinis dicat. Deinde, quæ nam Atlantiorum regum potentia, quam Atheniensium uis oppressit, fuerit. Postremò, cur insulam eandem terræmotu et

inundatione submersam affirmet. Exposita iam uera historia, insulam illam Atlanticã extra Herculis columnas, atq; adeò orbem nostrum habitatum sitam fuisse, Proclus refert. Quoniam duplex cum sit uniuersi ordo, unus à Deo incipiens, alter in materiam usq; proueniens: & uterq; tum uniuersalia, tum singularia complectatur, pelagus quidem Atlanticum materiæ loco sit, Atlanticasq; reliquas insulas quasi eiusdem materiæ participes contineat. Eadem autem extra nostrum orbem esse dicitur, quia ut noster orbis unus est, Atlanticæ uerò insulæ plures, & ab illo remotæ: ita materiales res, cum in diuisionem cadunt, ab unitate illa intelligibili, indiuiduæq; naturæ seiunctæ sunt. Item eandem illam insulam maiorem Africa & Asia esse dicit, quoniam ea quæ longissimè ab uno remouentur, ac potestate maiora sunt, quantitate augentur. Maior enim materiæ uis magnitudinem efficit ampliorem, minor autem materiæ pars minorem magnitudinem. Quia igitur per Africam & Asiam, atq; orbem nostrum habitatum, unitatè intelligibilis essentia, per Atlanticam insulam magnitudinem materiæ intelligimus: alteram alteri comparauit Plato. Quinetiam mare illud nauigabile tunc temporis fuisse inquit, quòd ab uniuersalibus ad singularia, et ab unitate ad multitudinem res progrediantur, materiamq; ipsam exornent: uiceq; uersa ab illa multitudine ad unitatem redeant, & quasi resoluantur. Quæ sanè resolutio per digressionem ab illis insulis ad cõtinentem oppositum intelligitur. siquidè omnia quæ fiunt, tum ab exiguis principijs enascuntur, tum in illa iterum redeunt. Iam uerò et secundò uideamus, quæ nam Atlantiorum potentia illa fuerit. Quemadmodum in bello illo Titanico contra deos gesto, Titanes magna potestate coniurantes, inferiorem deterioremq; naturam præstantiori resistentem significare dicunt Theologi antiqui: ac ediuerso, deos magna uis eosdem illos opprimentes, præstantiores esse causas, quæ ad suam agendi uim inferiora deducant: sic etiam per Atlantiorum uim, inferiorem, deterioremq; naturam intelligimus, quæ multiplex cum sit, & mutabilis, superiori permanentiq; aduersatur. per Atheniensium autem collectam uirtutem, uniuersalis causæ præstantiam, uimq; agendi in inferioribus, ipsasq; ad se conuertentem consideramus. Cuiusmodi repugnantiã Timæus in sequentibus docebit, de animi generatione loquens, cum diuiduam naturam quasi repugnantiã, à Deo artifice coniunctam esse indiuiduam, & eiusdè naturæ dicit. Postremò insulã illam terræmotu, inundationeq; submersam fuisse, Plato inquit: quia constituta iam rei generatione, mutationes uarias subinde fieri necesse est. Siquidem à generatione ad interitum res progrediuntur, & ab interitu rursus ad generationem, quemadmodum Aristoteles in libris de Ortu & interitu docet. Quòd autem insula illa amplissima terræmotu, illuioneq; fuerit submersa, terræ uniuersæ mutationes

tatiões uarias fieri, & ut Aristoteles in lib. de Mundo ad Alexandrum, ac Meteoris inquit, ex cōtinenti mare, & ex mari continentē effici significat. Multas enim terræ partes in mare prorsus mutatas, aut in terras maria fuisse, Plinius lib. 2. testatur. Multas item ciuitates terræmotus & inundationes absorbere: ut Helicem, et Buram, atq; hanc ipsam Atlanticam insulā, de qua Plinius lib. 2. cap. 90. id ipsum refert. Ex quibus omnibus fit, ut idem terræ situs perpetuò non maneat, partesq; mundi uariè mutantur, uniuerso semper permanēte: ut initiò sacerdos ille de diluuijs, incendijsq; dixit. Quin etiam terremotū sequi inundationes dixit: quoniam ut Aristot. lib. 3. Meteor. ait, terræmotus ex aere terris intercluso, magnaq; ui erumpēte fit: ideoq; illuuiōnes aquarum illum sequi solent, quia terra tunc patentior est, mareq; si proximum sit, influere facilius potest: ut in duabus illis ciuitatibus Helice ac Bura contigisse, Plinius in eo libro testatur. Quapropter sermonem hunc à Solone habitum, Critias hactenus narrans, tandem cōcludit, multorum se partim obliuisci, partim recordari, propter temporis diurnitatem, ex quo hæc ille audierit ab auo suo Critia. Atq; eo sanè modo commemorata iam Athenarum antiquitate, ad breuem illam Socratis de rep. tractationem redit, cum se iam ciuitatē illam commemorasse inquit, quam idem Socrates instituisset. Sic enim ait: Ciuitatem quidē illam, Atheniensem hanc urbem esse: ciues quoq; quos ipse excogitabas, nostros illos maiores à sacerdote narratos fuisse censebimus. Hoc igitur sermone Critiæ finito, cum pro Atheniensium more in illa Panathenaiorū solennitate, Socrates & Critias aliqua de re amea disputassent, eundemq; diem tertiu, in quo Dialogi huius tractatio suscepta est, terrere huiusmodi sermonibus uellem: Timæum etiam hospitem Critias & Socrates hortamur, ut ipse quoque aliquid edisserat: quando non solū astrologiæ, sed philosophiæ etiam

peritissimus sit. Qua in re de mundi ortu usque ad hominis generationem tractare illum iubēt, ut cum ipse mundum atq; homines efformarit, in ciuitatem illos & remp. quam hactenus descripsit, inducat Socrates. Singuli ergo illorum priuato quodam munere in disputatione hac utuntur. nam Timæus hominis generationem ostendit, Socrates institutionē, Critias actiones ac res gestas illorū, Hermocrates dicta & uerba eorundem colligit. id quod Plato ipse hoc modo declarat: Atq; ego deinceps suscipiens homines à Timæo quidem genitos, à Critiæ uerò ut plurimum institutos, secundum Solonis sermonem, legemq; in iudiciū uestrū adducam. Atq; in isto sanè sermone sub Timæi persona Platonem loquentem intelligamus. ipse enim sententiam suam illius ore profert, quemadmodum in eius uita Diogenes Laertius affirmat. Quando uerò unicuiq; earum personarum singula munia Plato assignat, ita ut Socrates ciuitatem instituat, Timæus generationem hominis tradat, Hermocrates uerba & sententiam colligat, triplicem philosophiæ diuisionem intellige, quam Plato fecit: moralem, naturalem, & rationalem. Moralis enim tractationē, quæ de hominis institutione differit, Socrati tribuit: naturalem, quæ de mundi, hominisq; ortu, Timæo: rationalem deniq; quæ de sermone, Hermocrati. Quam quidem diuisionem, ut Cicero in Academicis quæst. ait, confirmatq; Diogenes Laertius, Plato idem fecit, eiusq; partes singulas, quæ admodū Apuleius in lib. de Platonis dogmate scribit, à diuersis accepit philosophis: ut Moralem à Socrate, ideoq; illam merito huic tribuit: intelligibilem tractationem, quæ Aristoteles τὰ μετὰ τὰ φυσικά uocat, & rationalem, quam is etiam nominat Metaphysicā, à Pythagora: sensibilem rerum rationem ab Heraclito. Atqui hactenus primam Dialogi partem exposuisse hoc modo, relictis prolixioribus allegorijs, satis sit.

SECUNDÆ PARTIS TIMÆI ARGUMENTVM.

EVm ordinem in philosophia Plato sequitur, ut primam cunctarum rerum causam in omnibus disputationibus inquirat, & ad hanc ueluti ad extremam, ultra quam nulla alia reddi possit, recurrat. Huiusmodi quidem causas reddendas esse semper, tum alijs in locis, tum in Phædone Socrates, de physice incertitudine loquens affirmat: ideoq; hoc in loco Plato ab uniuersali omnium initio, nimirum Deo, mundi generationē auspicatur: quoniam is est doctrinæ ordo, ut à cōmuniōribus ad singularia progrediamur, quod Aristoteles lib. 1. Physic. inquit. Itaque in secunda huius dialogi parte duo ponit rerum omnium principia: Deum, quem τὸ ἀείον uocat: & essentiam rerum sensibilem, quam τὸ βολέοντι ἔσθι nominat. Ex his duobus initijs cælum, sidera, elementa, animalia, animam, uniuersam deniq; mundi, eiusdemq; partium naturam productam dicit, & ex iisdem initijs uniuersi constitutionem ostendit, ut in eius explicatione docebimus.

PLATONIS

PLATONIS TIMAEI PARS SECVNDA.



NAM cum omnes qui mentis quoquo modo cōpotes sunt, in operis cuiuslibet uel magni uel parui principio inuocare Deū soleant: quanto nos æquius est de uniuerso siue genitum sit, siue ingenitū disputaturos, nisi fortè desipimus, inuocare diuinam opem: Ergo deos omnes, deasq; precamur, in primis quidē ut ea dicant à nobis, quæ illis placeāt: deinde ut nobis ipsi cōstemus. Quantum ad deos attinet, sic à nobis oratum sit. Sed quod ad nos spectat, poscendū est, ut & uos facile assequamini, & ego secundū mentis propolitū rem ipsam, qua de agitur, transigam. Principio ita mihi distinguendum esse uidetur, quid sit quod semper est carens generatione: quid uerò quod gignitur quidem, neque est unquam. Illud intellectu per rationis indaginē percipi potest, quū semper sit idem: hoc opinione per irrationalem sensum attingi, quum gignatur, & intereat, neque uerè unquā sit. Quicquid autē gignitur, ex aliqua natura necessariò gignitur. Sine causa uerò oriri quicquam impossibile est. Quando igitur opifex in operis alicuius constructione ad id quod eodem modo se habet semper aspicit, & huiusmodi quodā usus exemplo, ideam uimq; in opus educit, pulchrum fieri tunc opus omne necessariū est: quando uerò ad id quod factū est respicit, minimè pulchrum. Vniuersum igitur hoc, Coelū, siue Mundū, siue quo alio uocabulo gaudet, cognominemus.

SEBASTIANI FOXII
Morzilli Commentarius in II.
partem Timæi.

Rogatus à Socrate Timæus, ut de naturæ philosophia hoc loco disserat, quando ipsi antea de alijs disputarant, initio huius sermonis ab inuocatione exorditur. Cum enim uniuersi auctor atq; opifex sit Deus, deq; uniuersitatis ortu naturaq; disserendū sit, meritò ab ipso huius artifice exordiū sumere oportet. Qui sanè mos non lege aliqua, ut ait Plato, traditus, sed natura duce omnibus insitus est. Nam cum à Deo, ut Proclus ait, essentiam omnē ac motus principium ad quācunq; rem liberè deligen-

dam acceperimus, æquum profectò est, ut ad nostrum prius parentem recurramus, & quasi eundē consulentes deprecemur. Atqui hoc ipsum Porphyrius elegantissimè monēs, orare nos Deum, utpote ipsius filios, docet, quādo is nostris rebus prouidet. quoniā enim uniuersi huius partes sumus, uniuerso ipso indigemus: siquidem conuersio partium ad totum, salutem ipsis affert. Quinetiam Iamblichus, Theodorus, Proclus, tota demq; Platoniorum schola, ad eiusmodi preces nos hortatur: quod per eas dijs cōiungamur, similesq; ipsis efficiamur. Ipsi autem, inquit, parati, promptiq; nobis sum ad preces exaudiendas, bonitatemq; suam beneficijs erga nos declarare semper uolūt. Hoc igitur Plato initio cuiusq; tractationis proponēs, ab inuocatione prius exorditur: ut in Atlantico, antequā Athenarū antiquitatem narret, Phœbum, Musas, Mnemosynemq; inuocat. In quarto item de Rep. libro, inuocandum prius esse Deum ad ciuitatis institutionem docet, ut is propitius, benignusq; adsit. In alijs denique locis Deum passim inuocat, eundemq; tractationis principium proponit. Quamobrem Timæus etiam, antequam tractationem de mundi ortu auspicetur, à Dei inuocatione orditur: ut uniuersali omnium causa sibi prius quasi conciliata, reliquam disputationē commodius persequatur. Nec mirum est, si Timæus ab inuocatione fuerit exorsus, cum Pythagoreus fuerit, preceptoq; Pythagoræ inuocandum esse prius Deum in omnibus cognouerit. idem enim, ut Iamblichus ait, huiusmodi uersu inuocandum initio Deum in omnibus præcipiebat:

ἀὐτάρ τις μὲν πρῶτα θεῶν νόμον ὡς διὰ γενέται, Τιμᾶ
Quam etiam sententiā poeta omnes secuti, principio suorum operū ab inuocatione incipiūt. Quod Horatij quoq; in Arte poetica auctoritate confirmatur, qui in difficilibus tractationibus inuocari Deum præcipit. Quæ cum ita sint, rectè quidem Plato initio huius disputationis deos omnes, deasq; inuocat, ut quicquid in sermone hoc dicatur, eisdem illis gratum sit. Deinde uerò beneuolentiam à Socratis, Critiæ, Hermocratisq; persona captat, ut eorum attentione, promptitudineq; animi tractatio ipsa melius intelligatur. in quo certè aduertendum est, Platonem deos deasq; inuocare, quoniam in disputatione hac nō modo unicam primamq; causam, hoc est Deum præponi satis est, sed secundam etiam, ac diuiduam. Nam per deos quidem, ut Proclus inquit, primam omnium, indiuiduam, eodemq; modo se semper habentem causam intelligimus: per deas uerò secundam, diuiduam, et alterius naturæ. siquidem ex his causis duabus cunctarum rerum generatio, ut suo loco dicemus, constituitur. His ita propositis, ad reliquorum interpretationem accedamus. Principio ita mihi distinguendum esse uidetur, quid sit quod semper est generatione carens,

e

quid

quid uerò quod gignitur.) Quoniam in hoc loco disputationem ipsam de mundo Timæus orditur, eiusq; institutum est, ut antea dixit, initium mundi quærere, sit ne ille natus aliquando, an principio caruerit: ordine quidem, distincte q; omnia explicanda nobis sunt, tum ut res melius intelligatur, tum ut prolixas obscurasq; aliorum interpretationes clarius afferamus. Qua de causa principio docendi ordinem à Platone hic usurpatum exponemus: deinde sententiam uerborum, resq; ipsas explicabimus. Duplicem docendi ordinem philosophi omnes tradunt: unum naturalem, quem omnes natura duce norunt, quoq; res omnes sensibus comprehendunt à singularibus ad uniuersalia: alterum artificiosum, et disciplinis tradendis accommodatum, ab uniuersalibus ad singularia. Hunc omnes qui artem aliquam docent, sequuntur: Timæusq; hic sequitur, et Aristoteles in libris de Physico auditu. ambo enim à cõmuniõibus, primisq; rerum principijs tractationes suas auspicantur, amboq; ad singularia usq; progrediuntur. Quapropter hic est Platonis ordo in hoc Dialogo, ut primò communem, primamq; omnium causam proponat: deinde secundas, & ab illa deductas, quo usque ad singulorum animalium generationem explicandam accedat. Quod etiam Aristoteles in libris de Naturæ philosophia fecit, nam in Physicis quidem uniuersales omnium causas tradidit, in reliquis autem secundas, & ab illis promanantes, ut cœlum & elementa: postremò animalium historiam adiecit, tanquam totius naturalis scientiæ extremum. Hoc ita statuto, quid in illa entium distinctione Plato sibi uelit, explicemus. sic enim exorditur: τί τὸ ὄν μὲν αἰεὶ γόνεισιν δὲ ἢ ἐξ ὄντων, καὶ τί τὸ γιγνόμενον μὲν, ὄν δὲ οὐδέποτε. Aliqui diuisionem entis fieri à Platone hic putant, ita ut cum ens confusum, ambiguumq; sit, distinguatur in suas partes. Proclus tamē, atq; alij, nullam hic fieri diuisionem affirmant, sed distinctionem potius: ut cum aliud sit ens æternum et unum, aliud uerò caducum, & ab illo primo deductum, alterum ab altero prius distinguatur. id quod in Parmenide Plato fecit. Nam cum de unico illo ente intelligibili disputet, seorsū de ente, quod uerè non est, quodq; ab illo priori pendet, differit, nec ullam ibi eorū quæ sunt, diuisionem facit. Quod etiam rationi magis consentaneum est: quando diuisio in æquales, & eiusdem essentiae partes fieri debet. in hac autem entium distinctione cum eadem, æqualis uel nō sit ueri entis & non uerè entis essentia, sed diuersa prorsus, eadē minimè posse diuidi manifestum est. Cum itaq; distinctio hæc entium (hoc enim uocabulo res melius explicatur) à Platone fiat, quid nam sit τὸ αἰεὶ ὄν, & quid ὄν δὲ οὐδέποτε ὄν, uideamus. Essentiã omnem Plato duplicem esse, ut Apuleius in lib. de Dogmate illius testatur, dixit: unam, quæ intelligibilis, æterna, primaq; est, ut Deus, mens, ideæ rerum separatæ: alterã ensilem, & mutabilem, ab illa priori productam,

ut est mundus, eiusdemq; partes omnes. Atque illam quidē τὸ αἰεὶ ὄν, id est ens semper, solaq; ratione cogitatione q; comprehensum: hanc τὸ ὄν δὲ οὐδέποτε, id est uerè non ens, sensibile, & in opinionem cadens nominat. quoniam Deus, intelligibiliaq; omnia semper sunt, principioq; carēt, & ex ipsis reliqua pendunt: mūdus uerò, sensiliaq; cūcta principio aliquo constant, uerèq; non sunt, si cum illorū essentia conferatur. Itaq; primum potissimumq; rerum omnium principium, unicum & ratione comprehensum, ac æternum, Deus est: secundum uerò in sensum cadēs, à primo illo productum, est totius mundi uniuersitas, cuius ortum in hoc libro inuestigamus. Huiusmodi etiam entis distinctionem in eodem Parmenide Plato fecit, cum ens unum, æternum, immobile, indiuisibile, infinitum, cunctorumq; principium, hoc est Deum, & ideam, in illo sitam posuit: alterum autem uerè non ens, mutationibus obnoxium, finitum, mobileq; adiunxit, id est inferiorem hanc materiã rerum corporearum. Hinc igitur constitutum iam sit, quid sit τὸ αἰεὶ ὄν, id est uerè semperq; ens: & τὸ ὄν δὲ οὐδέποτε, id est non uerè ens. Nunc id restat explicandum, cur alterum semper ens uocet, alterumq; non ens, et factum. Quo exposito, causarum genera à Platone tradita, iisdem duobus principijs adiungamus. Deum à Platone τὸ ὄν αἰεὶ, id est semper ens uocari, tū Proclus Platoniciq; alij affirmant, tum Iustinus Martyr in Paranesi ad Græcos testatur, cum uerba illa Platonis τὸ αἰεὶ ὄν Deum significare, eaq; ex Mosis uerbis his, Εγὼ εἰμι ὁ ὄν, id est, Ego sum qui sum, manifestè desumpta esse inquit. Ratio uerò cur Deum siue primam omnium causam τὸ αἰεὶ ὄν uocet, ea est, quod ultra ens nihil sit: primum autē ens non esse minimè potest, sed semper ab æterno est, nulloq; constat principio. intelligibilis enim, primaq; causa æterna est, alioqui prima non esset. iam uerò τὸ δὲ οὐδέποτε ὄν uocat secundam causam, ut mundū ipsam, materiam, ac formam: non quod hæc unquam esse desierint, factaq; aliquando sint, sed quia uerè entia non sint, si cum primo illo ente conferantur: maiorem siquidem essentiã intelligibiles res habēt, Platoniorum sententia, quàm corporeæ. Idem etiã factum ens dicitur, quatenus principium aliud se præstantius, à quo seruatur, et generatur, ante se habet, quatenusq; tempore transigitur: id quod Apuleius de dogmate Platonis, Proclusq; affirmant. Quamobrem hætenus quidem duplex rerum omnium principium Deum, & rerum generatorum essentiã Plato constituit, illum quasi principem, efficientemq; causam, hanc ueluti subiectū rerum effectarū. Quæ in re cõsiderandum est, Platonem, ut Apuleius, Plutarchus, alijq; asserunt, tria posuisse rerum principia: Deum, materiam, ideam. quorum illa duo τὸ ὄν αἰεὶ uocat, hanc uerò τὸ ὄν δὲ οὐδέποτε. Itemq; causarū genera, ut de illo omnes scribunt, hæc cum attulisse constat: Efficientem, exemplarem, & finem, quas in Deo artifice collocat: materiam, formamq; quas

in mundo hoc sensibili. Vtraque uero causas & principia sub distinctiōe illa entis prius facta intelligit. Materiam etiam duratione, non causae modo aequē eternam, ac Deum ipsum facit: quamuis ediuerso Bessario lib. 2. in calumniatorem Platonis, multis testimonijs confirmet, Platonem non censuisse hanc coeternā cum Deo esse: cui tamen Plotinus, ac Gregorius Nyssenus aduersantur. Exemplar autem siue ideam in Dei mente ponit, finemque efficiendi eidem adiungit. Ex quo intelligitur, Platonem ab Aristotele parum differre, cum easdem causas & principia collocet, exemplari solum siue idea excepta. Quā tametsi ab Aristotele tradi, probare hic possemus, in alium locum tamen disputatio haec relinquatur: aliquando enim utriusque philosophi cōsensionem, si per tempus atque otium liceat, dabimus. Atqui haec breuiter ita exposuisse, omīssis alijs rebus, quae ad interpretationem parum conducunt, satis sit. Illud intellectu per rationis indaginē percipi potest, cum semper sit idem, hoc opinione per irrationalē sensum attingi, cum gignatur & inereat, neque uerē unquam sit.) Quo pacto principia illa duo, τὸ αἰσθητὸν, & τὸ ἄσθενος, intelligantur, in his ostendit: ad illorum uim naturamque explicandam. ait enim, illud τὸ αἰσθητὸν, ratione intelligentiaque solum percipi: hoc uero τὸ ἄσθενος, sensu & opinione comprehendit. Quod ut nos etiā declaremus, quo pacto intelligibilia percipiātur, & quomodo sensilia prius uideamus, deinceps Platonis uerba explicemus. Opinio, ut Alcino de Platonis dogmate scribēs ait, est cōnexio quaedam memoriae cum sensu. nam cum res sensibus capimus, eius imago statim in memoria insculpitur, et ex hac rei perceptae recordatione fit opinio: quae tum uera, tum etiā falsa esse solet, prout res sensibus comprehensa, dijudicataque ratione fuerit. Cuiuscumque tamen modi fuerit opinio, ex sensibus eam gigni perspicuum est. ut Aristoteles in lib. de Anima, Platoque multis in locis docent. Opinioni contraria est intelligentia, quam διάνοια Plato uocat. eadē enim cognitio quaedā animi ad seipsum conuersi, & ex se rem intelligentis est. Atque illam quidē συμπερικτὸν νόησιν καὶ αὐτοθεωσίαν Plato definit, hanc uero τὸν τῆς ψυχῆς διάλογον πρὸς ἑαυτὴν. Cum igitur haec ita sint, duplex est intelligendi seu cognoscendi modus homini proprius: unus rerum intelligibilium, alter sensibilium. atque illum scientiā siue intelligentiam Plato nominat, hunc uero opinionem. Ideoque cum res intelligibiles, stabiles immotaeque maneant, in intelligentiam solum cadunt: res autem sensiles, quia mobiles infirmaeque sunt, opinione quasi cognitione incerta cognoscuntur. Atque ea de causa multis in locis Plato, ut in Phaedone, Parmenide, alijsque libris, intelligibilium diuinorumque contemplationem ueram esse scientiam ac scientiā definit, sensilium uero & corporearum opinionem dicit esse. Idem in Phaedone Socrates confirmans, neminem in hac uita ueram scientiam tenere posse in-

quit, cū nihil nisi per sensus possit cognoscere: in futura tamen, cum intelligibilis omnino naturae sunt homines, assequi eam affirmat. Hac ergo de causa ubique Plato ad intelligibilium rerum contemplationē omnes hortatur, horumque ueram esse scientiam praedicat: hoc Plotinus in lib. de Contemplatione & uno, hoc Porphyrius, hoc denique Platonici omnes confirmant. Quapropter ne plura huius distinctionis testimonia ex Platone, Proclo, ceterisque philosophis afferamus, hoc ita statum sit, scientiam, intelligentiamque permanentium, intelligibiliumque rerum esse: opinionem autem, rerum mutabilium, & caducarū. Quam etiam distinctionem cum alijs in locis, tum lib. 5. de Rep. Socrates facit, cum opinionem inquit mediam inter cognitionem & ignorantiam esse, scientiam autē circa ea quae uerē sunt uersari. Ea igitur de causa τὸ ἄσθενος, hoc est sensilia, quia facta sunt, et ex partibus composita, in opinionem sine ratione cadere, inquit. at uero τὸ αἰσθητὸν, hoc est intelligibilia, quoniam simplicia, aeternaque sunt, cogitatione solum cum ratione intelligi. is enim Platonis modus loquendi frequens est, quod in eius uita Diogenes Laertius annotat, ut rem sensibile τὸ μὴ ἄσθενος, id est, non ens, et opinabilem uocet: quoniam ut in Theaetete idem ait, rerum essentiam, causasque sensus intelligere nequit, res uero intelligibiles uerē entia nominet, eaque solum in scientiam cadere dicat. In quo tamen minimē putes, Platonem uelle tollere scientiam hanc, quae per sensus adepta ratione confirmatur: sic enim cognitionē omnem ueram tolleret. sed eandē eo magis laudat, quo longius à rebus sensilibus differat, mentemque magis stabilita fuerit: ut in Theaetete, locisque alijs affirmat. Hinc tamen dubium uideri posset, cur Plato ueram cognitionem intelligibilium rerum, sine sensibus, sola cogitatione percipi dicat: cum cognitio omnis per sensus fiat, nihilque sit mente comprehensum, ut Aristoteles ait, quin sensu prius fuerit perceptum. Cui quidem obiectioni, omīssis Platoniorum quorundam longissimis quaestionibus, breuiter respondebimus: sed in primis tamen, quo pacto intelligibilia cognoscamus, cum in sensum non cadant, explicemus. Duplicem hominis uitam Iamblichus in lib. de Mysterijs Aegyptiorum, Plotinus, Proclus, Platonique alij ponunt: unā totius animantis, quae cum corpore communis est: alteram ipsius animi propriam, quam idem à corpore sese extricans, corporeis omnibus affectibus uacuis degit. Huiusmodi uita est mentis diuina contemplantis, eademque contemplatione res sensum fugientes intelligere possumus. Quemadmodum enim formam materiamque à se inuicem separatas adulterina quadam ratione, ut Plato inquit, intelligimus, cum earum neutra in sensum cadat: sic etiam res diuinae & intelligibiles cognoscere quodāmodo possumus, non ut ueram illorum notitiam habeamus (ita enim & nos prorsus intelligibiles essemus) sed ut quaedam adumbratam cognitionem. Quapropter ele-

ganter Porphyrius in lib. de Causis ad intelligibilia nos ducētibz, hoc modo (inquit) id quod mēte nostra superius est, intelligi, si uacuitate quadam intelligentiā, intelligentiā nostrā prāstantiori, illud cōsideremus, ac rem quandam omnibus materiæ uestigijs purgatam puramq; cogitemus. Quod apertius Iamblichus confirmans: Si uis, inquit, diuinorū formam comprehendere, rationalis animæ ultimæ, & à corpore omnino separate naturam cogita, & eandem longè perfectiorem diuinis attribue. nam cognitio diuinarū essentiarum, in alia animi nostri parte simpliciōri, sinceriori q; est, quā in ea qua reliqua cognoscimus. Quo nomine, ut ad Platonis uerba redeamus, uerè ens intelligentiā cum ratione percipitur, quatenus nihil sensibile, nihilq; corporeū imaginamur: sed quicquid cogitamus, sola ratione, intelligentiāq; inuestigamus. Atq; ideo cognitio illa, rationalis animi à corpore separati propria est. cōtrā tamē nō uerè ens opinio sine ratione percipi dicitur, quatenus in eo cōsiderando, irrationali hominis parte, id est sensibili utendum est, infirmāq; cognitio per sensus acquiritur, nisi ratione confirmetur. Atq; ea de causa, quia mens una est, & simplex, intelligibilem naturam, quæ unā eodemq; semper modo se habens ac pura est, percipit: quia uerò opinio est multiplex, perq; uarios sensus efficitur, sensibile naturā, quæ gignitur atq; interit, id est, in perpetuo generationis interitusq; motu uersatur, solum comprehendit. Atque hanc sententiam Plato, ut Philoponus lib. 2. in Proclum de æternitate mundi testatur, confirmatq; Aristoteles lib. 1. Metaph. ab Heraclito mutuatus est. Hic enim nullam esse rerum sensilium ueram scientiam assererat, quoniam omnia perpetuo fluxu, decursuq; mutarentur, nec certus esset sensuum status, aut terminus. Quæ etiā de causa sensilia omnia uerè non esse, atq; opinione solum sine ratione comprehendendi, hic inquit. Hactenus igitur duorum principiorum naturam ueritatis, et uerè non entis explicuisse, hoc modo sat est, plura si quis desideret, in prolixis illius Platoniorum libris tanquam in Oceano fluctuans requirat. Quicquid autem gignitur, ex aliqua causa necessario gignitur. Cum in his Timæus inuestigaturum se dixisset de mundo, esset ne æternus, an principio aliquo constans, duoq; totius tractationis principia proposuisset: nunc demum tractationem ipsam auspiciatur, in qua uelut Pythagoricus, & geometriæ studiosus, ordinem Geometrarū, ut ait Proclus, sequitur. Quemadmodum enim Geometriæ initio definitiones, hypothesesq; proponunt, deinde theore-

35
tione sola comprehenditur: Quicquid factum est, seu su opinioneq; cognoscitur sine ratione: Quicquid fit, ab aliqua causa fit: Quicquid ab aliqua causa non productum est, factum non est: Cuiuscunq; exemplar æternum est, id pulchrum necessario est: Cuiuscunq; exemplar est factum, id minime est pulchrum: Vniuersum cœlum mundus uocatur. Ex his igitur principijs, totius tractationis probatio stabilitur, eademq; tum in precedentibus, tum in his Plato proponit, cum hoc loco, Quicquid factum est (inquit) ab aliqua causa fieri necesse est, nihil enim sine causa fit: & si fit, efficiens aliqua causa præcessit. Quo fit, ut cum effectus & causa ad se mutuò referantur, naturaq; simul esse debeāt, si effectus est, necessario causa aliqua antecessit. quamuis ediuerso ratio non ualeat, Si causa est, ergo & effectus. Quapropter cum in hoc loco Plato efficientem, necessariamq; causam omnium, hoc est Deum uelit proponere, merito quidem dixit, Quicquid fit, ab aliqua causa fit: siquidem causa uisua efficiēs necessario agit, ut Deus, anima, & uniuersales causæ. Quod axioma Platonem à Pythagoricis accepisse, Proclus refert: quoniam ipsi, quæcunq; fiunt, ab aliqua causa necessario fieri dixerunt, ita ut in Deo efficiendi uim necessariam collocarint. Sed hæc quidem hactenus, ad loci huius explicationem. quamuis enim aliqui causarum omnia genera hic adducant, satie est unumquodq; genus suo loco ostendere, cum causas omnes antea nos proposuerimus, nec eas opus sit iterum repetere.

Quando igitur opifex in operis alicuius cōstitutione, ad id quod eodem modo se habet, semper respicit, & huiusmodi quodam usus exemplo, ideam uimq; in omnibus educit.) Efficienti causæ adiungitur exemplar: ideoq; Plato secundo loco de illo post Deum differit. Nam cum causarum, quæ in reū effectione considerantur, quædā subiectæ, effectæq; rei tribuātur, ut materia, forma: quædā uerò efficiēti, ut efficiendi uis ipsa, & exemplar quod in efficiendo illa sequitur, & finis cuius gratia efficit: recte quidem efficienti causæ exemplarem adiunxit. Sed quoniam exemplar ipsum efficienti accommodatur, si efficiens est æterna & pulchra, exemplar etiam erit eiusmodi: si uerò illa facta ab alia quadam, deformisq; sit, tale quoq; erit exemplar. Ex quo fit, ut cum Deus æternus, ac pulchrum quoddā ens & bonū sit, exemplar illius simile necessario sit. Quo nomine, ut nos hæc distinctius aperiāmus, primò quid sit idea, siue exemplar hoc à Platone traditū, & ubi nam sit, quo uel pacto consideretur, explicemus: deinceps Platonis, Aristotelisq; sententias de eodem ipso proferemus. Per magna enim, difficilisq; admodum inter Philosophos quæstio est, sine ne usquam idea: aut si sint, ubi nam sint, & quales. Ideam Plato definiuit formam quandam æternam, incorpoream, à materia separatam, & in Dei mente positā. Hanc, ut Diogenes Laertius ait, τὴν εἶδος,

tum γένος, tum etiam παρὰ δειγμα, ἀρχὴν, ἔτι-
 τισιν nominat, diuersis in locis. Ex eadē ipsa tanquā
 substantiali principio formas rerum corporeas de-
 sumi ait. nec tamen rerum omnium ideas esse putat,
 ut in Parmenide docet: sed eorum solum, quae in re-
 rum cadunt essentiam. Qua de causa exemplar esse
 illam, ad cuius imaginem rerum corporearum for-
 mae inducantur, dicit. Quia enim efficiens causa,
 quotiescunq; agit, aliquam certam efficiendae rei no-
 tionē habet, nec eam temerē efficit: exemplaria esse
 ideas formarum substantialiū affirmat. Ideo ideam
 Alcinoi cum Platone definit, παρὰ δειγμα τῶν κα-
 τὰ φύσιν αἰώνως. Iam uerō ideas non in aere uola-
 re, aut extra res aliquas per se existere, ut ineptē
 quidam fortasse putant, sed in Dei mente sitas esse,
 nec ab eodē ipso Deo differre docet: idq; non in hoc
 loco solum, sed in Parmenide quoq; latius. Duplex
 enim ibidem ens facit: unum aeternū, immobile, cun-
 ctorum principium, quod uerē semperq; ens uocat,
 hoc est ideam: alterum mobile, uerēq; nō ens, id est
 materiam forma carentem. quod Themistius expli-
 cans, ideam à diuina mente non separat. Hoc ipsum
 testatur Plutarchus lib. 1. de Placit. phil. de natura-
 libus principijs loquens, cum Platonē inquit his uer-
 bis in Dei mente ideam posuisse: ἰδέα δὲ ὑπὸ ἀσώ-
 ματος ἐν τοῖς νοήμασι καὶ ταῖς φαντασίαις τοῦ θεοῦ.
 Quod alio loco confirmans, sic etiam ait: σὺν πάντις
 καὶ πλάτων χάρις καὶ τῆς ὄλης ὑσίας τὰς ιδέας ὑπὸ
 λαμβάνει ἐν τοῖς νοήμασι, καὶ ἐν ταῖς φαντασίαις
 τοῦ θεοῦ, τουτίστι τοῦ νοῦ ὑφ' ἑσώσας. Quinetiam Plo-
 tinus in libro de Pulchro, mentem, quam eandem
 eum Deo facit, ideas omnes complecti, ipsamq; om-
 nium ideam uniuersalem esse affirmat. Hoc Proclus
 in commentarijs, hoc Iamblichus, hoc Seneca li-
 bro 8. Epistolarum, hoc deniq; Platonici omnes, po-
 stremoq; Diuus Augustinus lib. 83. Quaestionum,
 quaestione 46. testatur. Quae quidem sententia nō
 modo à plerisq; bonis philosophis admittitur, sed à
 Christianis etiam cōfirmatur. Nam praeter id quod
 ab illis philosophis, quos citauimus, asseritur, Theo-
 logi quoq; nostri ideas agnoscunt: easdemq; princi-
 pales quasdam formas, incommutabiles, separatas à
 materia, in Deiq; mente sitas, per quas Deus omnia
 cognoscat, quatenus in idea cuncta habet, esse affir-
 mant. Quo nomine cum ideas esse, easdemq; in Dei
 mente existere omnes fateantur, rectē quidem Plato
 exemplar siue ideam inter causas retulit, ad eiusq;
 imaginem factum esse mundum asseruit. Sic enim is
 argumentatur: Quicquid factum est, ab alio necessa-
 riō est effectum: ergo quod efficit, causa illius facti
 extitit. Sed efficiēs causa exemplar aliquod effectio
 nis sequitur, ad illiusq; similitudinem efficit: igitur
 exemplar etiam causa rei effectae est. At si res effecta
 pulchra aeternaq; est, ἔτι ad sui simile exemplar fuit
 facta, necesse est, exemplar illud aeternū, pulchrumq;
 fuisse. Sed quando ideam esse, ac in Dei mente col-
 locari cōstat, illud nunc inuestigemus, quo pacto ea-

dem cōsideretur. Quemadmodum pictor, aut arti-
 flex alius, cum rem aliquam efficiendam suscipit, no-
 tionem quandam eiusdem animo impressam habet,
 eandemq; sequitur, atq; ad eius imaginē mente con-
 ceptam rei figuram exprimit: sic etiam Deus, dum
 mundum reliquaq; construit, intelligibilem quan-
 dam earum rerum formam in se positam contempla-
 tur. ex eaq; cuncta producit. Itaq; quod in nobis in-
 telligētia, imaginatioq; rei efficiendae est, in Deo
 ipso est idea. Differunt tamen inter se longissimē,
 quōd notio illa in Deo aeterna est, infinita, pulcher-
 rima, cuncta producēs, atq; eadem demū cum ipso
 Deo: notio uerō nostra finita est, caduca, mendax,
 accidentaria, nihilq; uisua efficiens. Qua similitudi-
 ne nostrae mentis utimur quidem nos, quia nulla re-
 alia idea illa in mēte Dei posita explicari magis po-
 test. Verūm ut rationes Platonis, quibus ideam in
 Dei mente sitam, aeternam, ἔτι per se cuncta efficien-
 tem, ac eandem deniq; cum Deo esse probat, adduca-
 mus, Alcinoi Platonici testimonio in eam rem utamur.
 Is ergo rationibus his idem illud cum Platone
 docet. Primō quidem statuit, Deum ipsum memem
 puram esse, in qua quicquid ponimus, essentia eius
 sit, aeternum, infinitum, immobile, et cunctorū prin-
 cipium: quaecunq; deniq; in nobis accidentia sunt, in
 Deo essentia ipsius est. Hoc statuto: Si Deus, inquit,
 est mens, ἔτι in memē aeternae quaedam notiones, sta-
 bilesq; sunt, à quibus rerum formae producuntur:
 ideae quoq; in mente sitae, deus ipse erunt. nihil enim
 in Deo, uti diximus, est, quod non sit eius essentia.
 Item si materia per se indefinita est, et ab alia quadā
 re materiei experte, nimirum forma, determinatur,
 profectō ideas esse à materia separatas est necesse.
 Atqui prima forma, siue Deus, materiā semper in-
 format: ergo in illo est idea, seu potius ipsemet idea
 est. Deinceps si mūdus ab aliqua determinata causa,
 et nō temerē est factus: et quicquid efficit, aliquod in
 efficiēdo propositū sequitur, nec temerē agit: ideam
 esse in Deo, qui ita efficiat, concluditur. Vltimō, si
 intelligētia ab opinione uerē differt, intelligibiliāq;
 priora ijs quae in opinionem cadunt, sunt, ideas esse
 intelligibiles, easq; in causa illa prima intelligibili
 positas relinquitur. Ex quo fit, ut ideas non solum
 esse, sed in Dei quoq; mēte collocari, his rationibus,
 alijsq; multis, Plotini, Plethonis, aliorumq; Platoni-
 corum, quas hic omittimus, conuincamur. Iam ue-
 rō, ut ad Aristotelis, aliorumq; hac de re sententias
 tandem ueniamus, solus quidem Plato, ἔτι Pythagō-
 rici, à quibus ille, auctore Laertio, id accepit, ideas
 esse separatas, in Deiq; mente sitas agnouere. Epicu-
 rei tamen easdem sustulere: Stoici in humana mente
 illas collocarūt, minimē tamē ab ea seiūctas. Aristo-
 teles, Peripateticiq; multi easdē prorsus sustulere,
 minimeq; separari à materia posse asseruere: quod
 multis locis Aristoteles affirmat. Sed si rem melius
 contemplari uolumus, ex ipsius etiam Aristotelis
 uerbis ideam esse à formis substantialibus diuersam
 probare

proba re possumus. Nam cum duplicem ille formam proponat lib. 2. Physic. alteram separatam ac primam, ex qua singulares formae pendent: alteram cuiusque rei propriam, illam quidem separatam, exemplaremque esse intelligit, hanc uero à corpore minimè separabilem. Quo fit, ut cum Aristoteles ideas tollit, minimè quidem tollat primam illam formam reliquarum procreatricem, sed eas quae cum materia adiunctae sint, separari posse dicuntur. is enim substantiales cuiusque rei formas à materia seiungi negat, quod Plato etiam admittit. at uero primam illam formam separari etiam posse, cum Platone intelligit. Quam quidem Aristotelis interpretationem, ne à nobis fictam, ac sine ratione adductam quisquam putet, Simplicium lib. 2. Physic. legat, qui hanc nostram sententiam multis rationibus, testimoniisque confirmat: quamuis ex aduerso Philoponus lib. 1. contra Proclum de aeternitate, hanc Simplicij interpretationem improbet. Sed de his omnibus satis haec sint. Vniuersum igitur hoc, Coelum, siue Mundum, siue quo alio uocabulo gaudet, cognominemus.) Postremum axioma eorum quae supra retulimus, à Platone hic proponitur. Cum enim antea definitiones praecedentes, ut totius tractationis fundamenta protulisset: nunc hanc quasi mundi definitionem adiicit, cum uniuersitatē omnem coelum siue mundum uocari inquit. Quam sanè descriptionem, ut Proclus annotat, ad rem magis explicandam adducit, ne quis nominum uarietate fallatur, cum uniuersitatē hanc tum coelum, tum mundum uocari audiat. Quod etiam imitatus Aristoteles lib. 1. de Coelo, quot modis coelum dicatur, prius explicat, quam de illius natura disserat. Sic enim ait: οὐα μὲν ἢ τρέπον ἢ ἄνδρ ἢ ἄλλοις, τὸ δὲ ἴδιον τὸ τῆς ἐξάτης τοῦ παντός πρόφορος, ἢ σῶμα φυσικὸν τὸ ἐν τῇ ἐξάτη πρόφορος. Idem in lib. ad Alexandrum de Mundo, ac Plinius lib. 2. cap. 1. faciunt. prius etenim nominis significationem explicant, quam ipsam disputationem ingrediuntur. Quare apud omnes iam constitutum id est, uniuersitatē ipsam communi uocabulo ἢ κόσμος, id est mundum, ἢ ἄνδρ, id est, coelum nominari. Hoc ita statuto, tractationem ipsam de mundi ortu Plato ingreditur, in his quae statim sequuntur.

De quo primùm cōsideremus, quod in quaestione de uniuerso ante omnia inuestigari debet: Vtrū ne semper fuerit sine ullo generationis principio, an genitum sit ab aliquo principio sumens exordium. Id profectō cernitur, tangiturque, & corpus habet. Omnia uero huiusmodi sensus mouēt. quae sensus mouent, opinione per sensum percipiuntur. Haec uero talia esse constat, ut gignantur & genita sint. quicquid autē gignitur, ab aliqua causa necessariō gi-

gni asseruimus. Opificem quidem & patrem mundi inuenire difficile, & cum iam inueneris praedicare, eloqui uulgo impossibile est. Rursus cōsiderandum est, utrū mundi faber sit imitatus exemplar: id ne quod idem semper & simile est, an id quod genitū fuerit. Atqui si pulcher est hic mundus, & opifex mundi bonus, sempiternum certè exemplū maluit imitari. Sin secus, quod ne dictu quidem fas est, generatum exemplar est pro aeterno secutus. Cum uero & mundus omnium genitorū pulcherimus sit, & eius autor causarum omnium optimus, dubium non est quin sempiternum sit secutus exemplū. Sic igitur generatus, ad id est effectus, quod ratione & sapientia sola comprehendipotest, & immutabile permanet. Ex quo efficitur, ut necesse sit hunc mundum alicuius simulacrum esse.

Aristoteles in libris Posteriorum Analyticorum, initio cuiusque disputationis hunc ordinem seruari iubet, ut primò an res sit quaeratur, deinceps quid sit eadem, postremò qualis sit. Hoc ipsum Plato in hoc libro faciens, primò an mundus sit aeternus, nec ne, quaerit: deinde uero in sequentibus quid sit, & qualis, explicat. Quo nomine post communes illas totius physicae definitiones, hanc principio quaestione proponit, utrum mundus aeternus sit, an principio aliquo productus, cum ait: Vtrum ne semper fuerit sine ullo generationis principio, an genitum sit ab aliquo principio sumens exordium.) Qua quidem in quaestione primò nos sententias philosophorum quorundam, Platonicorum praesertim, producamus, ut ueram Platonis sententiam explicare melius possimus. Aristoteles, Peripateticique omnes, aeternum esse mundum, nunquamque interiturū affirmant: quamuis in lib. de Mundo ad Alexandrū is contra semiat. Huic sententiae quasi ex altera parte Plato repugnare uidetur, cum originem mundi tradit, natumque ipsum esse affirmat: quod tamē quia obscurum, dubiumque adhuc inter Platonicos est, alijque natum esse mundum à Platone dici asserunt, alij uero negant, utrorumque nos sententias conferamus. Crantor, antiquissimus Platonis interpres, mundum esse factum dici ait, eo quod ab alia causa pendeat, nec per se ipse generatus existat. Plotinus, Porphyrius, Iamblichus, ac Proclus, aeternum etiam esse illum asserunt. dici tamen generatū, quoniam ab alia praestantiori causa suam cōseruationem accipiat, ab illaque semper gignatur. Plutarchus in lib. de Platonis ἑρμηνείας, atque Atticus, ortū quidem in tempore aliquo illum dici hic à Platone aiunt, ideoque inquire si sit aeternus, an non. Hi ergo

omnes, excepto Plutarcho, & Attico, aeternitatem mundi confirmant: fieri tamen ipsum dicunt, quatenus à Deo fluit, semperq; generatur. In hanc sententiam Plinius lib. 2. cap. 1. it, cum aeternum, ingentumq; mundum appellat. Eandem confirmat Apuleius in lib. de Platonis dogmate, aitq; mundi aeternitatem à Platone confirmari: quauis natus ab illo dicatur, non quod aliquando inceperit, sed quia ijs rebus constet, quibus reliquæ ortæ res constituuntur. Quinetiam Alcinoi aperte id fatetur, cum ait mundum à Platone genitum uocari, non quod esse unquam desierit, sed quia semper in generatione sit, aliaq; causa ipso præstantior appareat. Postremo Simplicius lib. 3. Physic. ac lib. 1. de Cælo, Platonem inquit cum Aristotele consentire, planeq; mundi aeternitatem concedere: contra Philoponi sententiam, qui lib. 6. contra Proclū de Aeternitate, nullum esse Platonis testimoniū affirmat, in quo ille mundum esse aeternum asserat: quinimo uaria ipse testimonia in sententiam suam adducens, mundi ortum ex Platonis sententia confirmat: adductis etiam Tauri philosophi, ac Porphyrij testimonijs. Plerique igitur Platoniorum id ipsum affirmant, nobisq; sententia ista magis probatur. Soli autem hi, Plutarchus, Seuerus, Atticus, Diogenes Laertius ac Plethon Platonius, & ex Latinis Cicero, natum dici mundum à Platone docent. Sed ut nos ueram Platonis sententiam exploremus, quid ille uerè hac in re sentiat, quibusq; rationibus aeternitatem mundi confirmet, uideamus. Primò quidè Plato materiam atque animum aeterna esse dicit, principioq; carere: quemadmodum Plutarchus in lib. de Animi generatione, in Timæo Proclus, Plotinus, Alcinoi, alijq; affirmant. deinde etiam substantiā ex inordinata in ordinem deductam à Deo, hic inquit. Præterea initio huius tractationis duo ponit uniuersalia omnium initia, τὸ αἰεὶ ὄν hoc est Deum, & τὸ ὄν ἄδὲ ποτε, id est uniuersam substantiam rerum, quam eiusdem aeternitatis cum Deo facere uidetur. Item initio huius Dialogi, & in Critia, infinita fuisse diluua, magnaq; mundi exitia, de Athenarum antiquitate loquens, refert. Ex quibus omnibus intelligitur, aeternitatem mundi à Platone concessam. Nam si ueram eius sententiam explicare uolumus, is profectò mundum aeternum, nulloq; principio natum, cum Aristotele sensit. Cum enim mundi essentiam aeternam dicat esse, Deum inquit illam non denuò producere, sed informare, atq; in ordinem redigere, dum inordinata sit, quatenus corpora omnia cōposita ex simplicissimis partibus sunt, nihilq; constitutionis suæ causa esse potuerit. fieri enim potest, ut à Deo mūdus aeternus fuerit creatus, ab eoq; processerit, uelut à sole splendor prodiens simul est cum sole ipso. Quod si apertius intelligere uelis, Platonem ipsum dicentem audias. Atqui si pulcher est hic mundus, & opifex mundi bonus, sempiternum certè exemplum maluit imitari.) In

quo sanè aeternum esse mundum uult, quoniam eius exemplar aeternum sit. Nam si exemplar (inquit) aeternum est, & mundus est aeternus. quod si uerò exemplar est factum, & mundus eiusmodi erit. atqui exemplar est aeternum: ergo mundus itidem aeternus est. Quo etiam argumento usus ad aeternitatem mundi tuendam est Proclus: sed eum tamen refellit Philoponus, in eo ipso libro qui aduersus illū scriptus est, de mūdi aeternitate. Hanc ergo Platonis sententiā Aristoteles lib. 1. de Cælo recitans, Platonem quidem reprehendit, non quod mundum natum esse, nunquam tamen interituum dixerit: sed quia ipsum ab aeterna substantia ortum asseruerit. ait enim, mundum quidem omnes genitum dixisse, sed quosdā tamen aeternum esse genitum asseruisse: quatenus aliam prius formam substantiæ mundanæ fuisse, quàm eam quæ fuit post natum mundum, dixerunt. quos non minus reprehendit, quàm illos qui, genitus cum sit mundus, futurum aeternum dixerit. Atq; hoc modo Aristotelem Simplicius interpretatur. & ne hanc nos sententiam Platoni falso adscribere putes, id ipsum confirmat Proclus in commentario, Platoniciq; alij quos supra retulimus. Interim tamen, cum Plato mundum aeternum esse sentiat, quærendum illud est, Cur eundem genitum esse dicat: hæc enim inter se maximè pugnare uidentur. Cum duplex à Platone rerum essentia dicatur esse: una simplex & intelligibilis, semperq; existens altera cōposita, & in sensum cadens, uerèq; non ens mundus sanè, quia cōpositus ex partibus est, ac sensibilis, per se ipsum esse, quin ab alia causa pendeat, minimè potest. Quod si uerò per se esse non potest, atq; ab alio pendet, factus necessariò est. Nam quicquid compositum est, ab alio fuisse compositum est necesse, cum nihil suæ compositionis causa esse potuerit. Atqui ante mūdū est Deus aeternus, ac semper ens: igitur ab eodem est factus. Sed obijcies tu adhuc, quo pacto mundus aeternus esse possit, si factus est: aut si aeternus, quomodo factus? Certè subiectum ipsum, & essentia mundi aeterna est, & initio quasi rudis deformisq; fuit, si ad corpoream constitutionem spectes: postea tamen cum à Deo est in ordinem redacta, informataq; generata esse dicitur, quatenus corporum constitutio non à se, sed ab alio fit. Quo fit, ut nihil sit aliud mundum generari, quàm formam denuò, ordinemq; accipere. Nam uel ante factum cœlū substantia uniuersi erat, licet inculta & inordinata: tempus quoq; minimè distinctum, determinatumq; tunc extabat. Generato uerò mundo, & tempus unā cum cælo est ordinatum, & motu eius distinctum. Atque hæc Platonis in lib. de Aeternitate ac tempore, Procli in Comment. cætorumq; Platonis interpretū est sententia, quam ex ipsius etiam Platonis uerbis cognoscere quiuis poterit. Sic enim in his argumentatur: Mundus corporatus est, ac in sensum cadens: Quicquid autem corporeum est, ac in sensum cadit, generatum, compositumq;

tumq; est: Igitur & mundus generatus est. Qua in re hoc conuenit Platoni cum Aristotele, quod uterque mundum esse æternum dicit. Differunt tamen illi, quod Plato mundi essentiam inquit omni tempore produci, semperq; mundum à Deo gigni: Aristoteles uerò eundem semper manere, nunquamq; mutari affirmat. His ita in uniuersum explicatis, Platonis uerba exponamus. Id profectò cernitur, tangitur, & corpus habet: omnia uerò huiusmodi sensus mouet: quæ sensus mouent, opinione per sensum percipiuntur: hæc uerò talia esse constat, ut gignatur, & genita sint: quidquid autem gignitur, ab aliqua causa necessario gigni asseruimus.) Quoniam mundum factum esse, fieriq; semper eo modo quo diximus, Plato affirmat, rationem, cur factus sit, reddit. cuius fundamentum est illud axioma superius traditum: Quicquid in sensum cadit, estq; opinabile, factum est. Hoc statuto, sic argumentatur: Quicquid cernitur, tangitur, sensibusq; percipitur, quia est corporeum, & compositum, factum est: sed mundus in sensus, opinionemq; cadit, estq; corporeus: igitur est factus. Quod si uerò factus, ab aliqua causa fieri necesse fuit. Sed prima omnium, æternaq; causa est Deus: ergo ab eodem est factus. Quo sane argumento probare uult, composita omnia ex materia & forma per se minimè componi posse, quin ab alia causa prius componantur. Esse uerò compositum mundum, inde probat, quod cernatur, tangatur, sensibus percipiatur, cadatq; in opinionem. siquidem opinabile & sensibile apud Platonem idem est, compositumq; corpus ex materia & forma, concretumq; significat. Atq; hæc est Platonis argumentatio breuiter collecta, qua Plotinus etiã lib. de Cælo utitur, cum nullum inquit corpus ex Platone perpetuum indissolubileq; esse posse, quando compositum est, sed in continuo fluxu se uersari, quia nihil sensibile ac factum æternum esse ualeat. Eandem quoq; rationem Proclus ita colligit: Quicquid factum est, ab aliqua causa fieri est necesse: siquidè imperfectum est, ab alioq; perfici debet, cum ex natura sua nihil se possit perficere: ergo id quod perficit, prius præstantiusq; est perfecta re. Atqui mundus compositus & corporatus cum sit, à seipso perfici non potest: igitur ab alio præstantiori. Sed ante mundum est Deus: ergo ab illo perfectus, compositusq; est. Hæc Platonis ratio ad mundi ortum asserendum sic habet, quæ tamè eiusdem æternitatem non tollit, quamuis factus dicatur. Nam factus quidè dicitur, quasi denuò informatus, et ex inordinato in ordinem adductus: æternus uerò, quasi essentiam suam ab æterno habens, ac nunquã esse desinens. Igitur cum aliud sit esse rei cuiusq;, aliud autem bene esse, mundus quidè suum esse æternum in se habet: bene autem esse, id est pulchrum, ornatum, & compositum, à Deo accipit. Ideo cum ortum esse mundum dicimus, tempus non tollimus, ut aliqui putant, sed duplex esse tempus asserimus: unum inordinatum, certoq; motu non distin-

ctum, quale fuit ante ortum mundum: alterum uerò ordinatum, distinctumq; cæli motu, quale est post natum mundum. Opificem quidem, & patrem mundi inuenire difficile: & cum iam inueneris, prædicare, eloquiq; uulgo impossibile est.) Cum factum esse mundum in superioribus concluderit, omneq; factum ab aliqua efficiente causa necessario fieri debuisse dixerit: ad ipsam iam causam efficientem sese conuertit. quam cum inquirere, quæ nam esset, aut qualis, uelit, difficile esse inquit, eandem inuestigare posse: aut si inuestigarit, in uulgus esse nefas esse. Qua in re difficilem Dei cognitionem docet, deq; illo multa proferre nefas esse inquit, quia Deum quidem esse, nationes omnes uel natura duce agnoscunt: quid autem, aut qualis sit, nemo unquam hominum aut nouit, aut nosse in hac uita poterit: quando nec animum nostrum, qui eiusdem imago est, cognoscere facile possumus. Quo nomine reprehendendi merito ij sunt, qui tam audacter de Deo pronuntiant, quasi uel ipsi soli naturam illius nosse potuerint, uel si norint, cognitio illa magna sit. Commodius igitur ac decemius erit, cum Platone Deum auctorem omnium, conseruatoremq; agnoscere: in eius autem natura inquirenda moderatos, minimeq; curiosos esse. Nam etsi diu multumq; cogitaueris, nihil amplius inuestigare poteris, quam Simonides ille, qui rogatus ab Hierone tyranno de Dei natura, postquam triduo multum cogitauerat, tanto uideri rem obscuriorem dicebat, quanto eam considerasset diutius. Quod sanè non modo hic Plato sub Timæi persona docet, sed multis etiam locis eiusdem nomine Socrates affirmat. Ceterum ne, dum nos in quorundam temeritatem digredimur, Platonis interpretationem omitteamus, explicandum quidè hoc loco est, cur patrem, auctoremq; Deum uocet: aut quis nam ille ipse sit. Porphyrius, Platoniciq; alij, τὸν πατέρα & ποιητὴν differre inter se dicunt: quatenus pater, uniuersa causa dicitur: auctor uerò, quatenus mundi, eiusdemq; ordinis est effector. uel quod pater ex se uniuersum gignat, auctor uerò materiam ab alio accipiat perficiendam. Cui interpretationi, Procli sententia præponenda, meo quidem iudicio, est, qui nullam eorum nominum distinctionem facit, sed utrumque nomen & parentis & auctoris, eidem uniuersitatis Deo artifici sub una ratione conuenire dicit. Cum enim Deus cuncta, uti diximus, effecerit, aliud quidem non fecit quatenus pater, aliudq; quatenus auctor, sed una eademq; ratione omnia produxit. Qua de causa Deum quidem Plato parentem, auctoremq; mundi uocat, quoniam uniuersa prouidenter effecerit, effectaq; conseruet & foueat. At uerò quis nam auctor ille uniuersi sit, Platonici multi querunt. siquidem alij alium esse definiunt, uariasq; de illo sententias proferunt. Etenim Numenius triplicem Deum facit, patrem primum, auctorem secundum, effectum ipsum tertium, qui & mundus est. Arpocraton etiam in eadem fuit sententia,

tia, qui triplicem quoque facit Deum: ac primum cœ-
lum & Saturnum uocat, secundum Iouem, tertium
denique mundum. Atticus ad ipsum bonum omnium
opificium redigit, ac mentem, quam τὰ γὰρ αὐτὸν uocat,
uniuersi auctorem dicit esse. Plotinus duplicem esse
opificem mundi ait, unum intelligibilem, alterum
uniuerso præstantem. idemque in lib. de Tribus subsi-
stentibus trinitatem quandam uidetur afferre. Ame-
lius triplicem quoque deum inducit, tresque mentes, ac
reges tres: τὸν ὄντα, id est ipsum ens: τὸν ἔχοντα, id est
est habentem: τὸν ὁρῶντα, id est perspicentem. Por-
phyrius supramundanum animum opificem mundi
uocat, eiusdem uero mentem exemplar esse dicit.
Iamblichus intelligibilem mundum, artificem infe-
rioris huius esse inquit. Theodorus tres artifices
uniuersi adducit, unumque uocat substantialem men-
tem, alterum intelligibilem essentiam, tertium ani-
marum fontem. Proclus unum mundi artificem,
ultimum intelligibilem diuinorum, omnia conti-
nentem, & in extremo cœlo habitantem posuit. Om-
nes ij ergo quodammodo ad indiuiduam Trinitatem,
quam nos in Deo colimus, alluserunt: quamuis errore
obcæcati, nihil certi attulere. Nec enim aliquis e-
thnicorum omnium, ut doctissime Beharo lib. 2. in
calumniatore Platonis scribit, diuinam trinitatem
agnouit, quamuis eandem uisi sint attigisse. Nos
demum, qui Deum unum, trinum, æternum, infini-
tum, & ineffabile agnoscimus, uniuersi auctorem
esse hunc non coniectamus, sed certo per fidem sci-
mus. Hunc igitur Deum inuestigare quid nam sit,
quæ ue sit eius natura, difficillimum Plato iudicat:
& quamuis inueta sit, eandem publicari nefas esse.

Rursus considerandum est, utrum mundi faber sit
imitatus exemplar, id ne quod idem semper & si-
mile est, an id quod genitum fuerit. Quoniam effi-
cienti cause adiunctum esse exemplar, siue ideam,
diximus, eiusdemque efficientis difficillima sit cog-
nitio, ad ipsam nunc mundi constitutionem Plato re-
dit, ut quando eandem illam causam per se nosse non
possimus, quin per productarum rerum contempla-
tionem ad illius notitiam quodammodo perueniamus,
ex ipso potius mundi opificio, effectioisque natura,
artificis in efficiendo uim inuestigemus. Nam Dei
quidem consilium, efficiendi que modum agnoscere
minime possemus, nisi ex hac eius effectioe, animi
intuitu illum intelligeremus. Qua de causa, cum
ex effectu natura efficientis Dei noscatur, causam,
rationemque uati mundi Plato explicat. Primum enim
à consequentibus, quale sit exemplar illud mundi
querit: & ex ipsa mundi natura exemplar, ex eo-
dem uero exemplari artificem ostendit. sic enim ar-
gumentatur, hoc prius statuto: Vel exemplar mun-
di est æternum, uel factum aliquando: item, Aut mun-
dus est pulcher, aut non. Si pulcher, inquit, est mun-
dus, ad alicuius æterni exemplar est factus. Quod
si uero deformis, ad exemplar aliquod factum con-
structus est. Atqui pulcher est, ut sensus etiam do-

cent: Igitur ad æterni exemplaris similitudinem est
effectus. Ex quo fit, ut quia mundus pulcher est, &
pulchritudo eius ad æternum exemplar est expres-
sa, eundem quoque æternum esse fateamur. Atque hu-
ius certe rationis uis in eo consistit, ut pulchrum om-
ne, non quatenus in re pulchra inest, pulchrum di-
catur, sed quatenus pulchri exemplaris ideaque par-
ticeps sit: quemadmodum in Phædone Socrates, at-
que in Phædro testatur. Itaque cum pulchritudo mun-
di ad pulchri exemplar referatur, nec ipsum ex se
pulchrum esse, sed quatenus particeps illius est, fa-
teamur: merito quidem Plato æternitatem mundi ad
ideam refert, & ex eius æternitate durationem il-
lius ostendit. Ideoque duplex rerum exemplar, unum
æternum, alterum factum ante rei effectioem po-
nens, mundum, quando factus est, ad illorum alteru-
trum expressum esse necessario docet. Nam si ad æ-
terni exemplaris similitudinem est factus, igitur æ-
ternus est mundus: quia imago exemplar suum quo-
ad potest, semper imitatur. Si uero ad exemplaris
alicuius creati imaginem, absurdum profecto est, ante
hunc mundum, creatum fuisse aliud mundi exem-
plar, dicere. Sic enim in infinitum mens progredere-
tur, semperque in alia atque alia exemplaria mundi
facta incidere. Quo nomine cum nullum sit exem-
plar mundi genitum, sed æternum, mundusque ad il-
lius imaginem est effectus, profecto æternum esse ipsum
concluditur: id quod Plato his uerbis infert: At-
qui si pulcher est hic mundus, & opifex mundi bo-
nus, sempiternum certe exemplar maluit imitari: sin se-
cus, quod ne dictum quidem fas est, generatum exem-
plar est pro æterno secutus. Cum uero & mundus
omnium genitorum pulcherrimus sit, & eius auctor
causarum omnium optimus, dubium non est, quin sem-
piternum sit secutus exemplum. In qua profecto
ratione duo hæc quasi axiomata ponit, quæ initio
nos retulimus: Cuiuscunque exemplar est factum,
id pulchrum non est: & cuiuscunque exemplar
est æternum, est pulchrum. Ex his duobus con-
cludit, mundum æternum esse, quia pulcher sit, &
ad pulchri exemplaris imaginem factus. Sed quia
in his adhuc difficile est scitu, utrum exemplar
illud æternum, & ante mundum natum fuerit, &
cur ad mundi originem exemplari causa uti oporteat,
postremo quid in ea re Plato sentiat, singula
quidem ordine explicentur. Ideam siue exemplar in
Deo esse, antea retulimus: nunc uero eandem æter-
nam, & ante mundi ortum Deo insitam affirmamus
esse. nam si artificem opificio priorem esse, & effi-
cientem causam effectum præcedere constat, mun-
di que artifex Deus prior est ipso mundo, idea etiam
Deo insita prior erit eodem mundo. At si quæras,
quid nam fuerit ante ortum mundum? Cum Platone
equidem respondeo: tria hæc, ens, locum, & genera-
tionem, eademque confusa inordinataque tunc exi-
tisse, quæ tamen ab artifice Deo postea distincta or-
dinataque sunt. Iam uero, si quæ fuerit idea mundi
f roges?

rogas? Platoniorum diuersas sententias subijciam, ut ex ijs ueram Platonis opinionem colligas. Iamblichus exemplar uniuersi ab eo ente, quod ratione comprehendi diximus, distinxit, atq; idem ipsum unum esse statuit: ens uero quasi illi adiunctum posuit. Porphyrius animum uniuersi artificem adducens, mentem illius esse ideam siue exemplar asseruit. Theodorus trinitatem effectricem mundi posuit, & unamquamque ipsius partem *αὐτὸς ὁσῶν*, id est ipsummet animal dixit esse, ad quod ueluti in exemplar mens ipsa respiceret. Plotinus artificem Deum ideam omnium continere affirmat. Longinus post ipsum opificem exemplar posuit. Proclus demum exemplar in artifice Deo ponens, priorem esse ideam artifice dixit, quatenus ad illam prius inspexit, quam ui efficiendi uideretur. Sed nos eorum nullam sententiam rationi magis consentaneam esse confirmamus, quam Plotini, qui ideam in Deo posuit, Deumque ipsum ad se respicientem creare omnia dixit. Cai etiam Trismegistus asseritur in Asclepio, cum mentem inquit mundi creatricem, ideam, archetypumque mundum esse. quod Christiana Theologia confirmat, quae Deum & ideam idem esse docet: quoniam omnia quae Deus fecit, ad suae perfectionis exemplar fabricatus est. Iam uero cum ideam esse docuerimus, illud nunc inquiramus, num ad mundi constitutionem idea opus sit: aut si sit opus, quo pacto ipsam consideremus. Quoniam ideam notionem quandam Dei aeternam, quam in mundo efficiendo secutus est ille, esse diximus, nihilque ratione a quoquam fiat, quin aliquem certum efficiendi modum & exemplar sequatur, mundum etiam ad alicuius optimi exemplaris imaginem structum esse affirmamus. Nam si Deus, aut mens, ut Platonici uocant, quaecumque efficit, summa ratione consilioque efficit, aliquam in efficiendo rationem, & quasi propositum sequatur necesse est. nihil enim temere, consilioque uacuum efficit. Atqui cum mundum fecerit, notionem aliquam, quam in efficiendo sequebatur, ante habuit: ergo ideam esse manifestum est. Siquidem uel ipse quid faceret ignorabat, uel sciebat. ignorare minime poterat, quando ipsemet ratio ac mens est: ergo sciebat, rationemque utebatur. atque ideo ratio illa & efficiendi praescriptus ordo in Deo, exemplar & idea cunctorum est. Quod sane, quemadmodum in hominibus imaginationem alicuius rei efficiendae cogitamus, quam ille in agendo sequatur: sic etiam in Deo ponentes ideam rerum esse definimus, quae cum in aeterno sit, aeterna etiam est, atque adeo eadem ipsa cum Deo. Quae in re hoc conuenit Platoni cum Aristotele, quod efficiens omne rationem efficiendi sequi asserit. differt tamen, quod rationem illam efficiendi ideam esse seu exemplar Plato dixit, Aristoteles uero minime: quodque rationem eandem opifici omnium Deo tribuit Plato, Aristoteles autem naturae, quam ratione & ob finem aliquem lib. 2. Physic. agere asseruit. quanquam Ammonius, ac Simplicius lib. 2. de Coelo Aristote-

lis, Deum non modo finem, sed effectricem mundi causam ab eodem Aristotele dici affirmant. Quapropter ideam quidem in Deo ad efficiendum mundum cum Platone ponimus: quoniam ratione summa, summoque consilio ipsum uniuersa producere cognoscimus, eandem quoque illam aeternam, pulchram, bonam, atque eandem denique cum Deo ipso esse affirmamus. mundum uero, quia illius imago sit, pulchrum itidem & aeternum statumus. ideoque Plato ad ostendendam mundi aeternitatem: Si ad imaginem, inquit, aeterni exemplaris & non facti mundus est constructus, igitur aeternus est: siquidem agens omne sibi simile efficit. Quod autem mundus ipse ita factus uideatur, ex eius praesentia possumus intelligere. nam & is rerum omnium productarum praestantissimus est: auctor uero ipsius perfectissima, primaque omnium causa extitit: quae cum bona, praestansque sit, similem effectum produxisse necesse est. Quo enim praestantior est causa, eo melior effectus. Atqui haec omnia ex immensis Platoniorum tractationibus breuiter desumpsisse satis est.

Rationem uero originis naturaliter explicare difficillimum est. Ideo de simulacro & exemplo sic distinguamus. Rationes utique cum his rebus quas exprimunt, cognationem quandam habere uidentur. Ergo cum de re firma & stabili & mente comprehendenda differitur, stabiles similiter immutabilesque & quam maxime fieri potest inexpugnabiles rationes esse oportet. Cum uero de ipsius rei firmatae stabilisque simulacro disputatur, uerisimiles rationes sufficiunt, quae ita se ad superiores habeant rationes, ut simulacrum ad exemplum. Nempe quod est ad generationem essentia, id ad fidem est ueritas. Cum ergo, o Socrates, multa de dijs mundi generatione a multis dicta sint, ne mireris obsecro, si rationes de ijs probatissimas exactissimasque afferre non possim. Satis enim factum putare debebis, si non minus probabiles quam quouis alius rationes attulerim. Aequum est meminisse, & me qui differam, & uos qui iudicabitis, homines esse: ut si probabilia dicentur, nihil ulterius requiratis. s o c. Scite loqueris, o Timae. quare nos ut iubes agendum putamus. Exordium quidem hoc orationis mirifice approbauimus. Sed age deinceps disputationem perage. T I M. Dicamus igitur, quam ob causam ille rerum auctor generationem & hoc uniuersum constituit,

constituit. Bonus erat. Bonus autem nulla unquam aliqua de re inuidia tangitur. Ergo cum liuor ab eo alienissimus esset, omnia sibi, quantum fieri poterant, simillima fieri uoluit. Si quis hanc gignendi mundi causam praecipuam a prudentibus uiris acceperit, rectissime profecto accipiet. Itaque cum uellet Deus bona omnia fore, nihil uero quod natura pateretur malum, quicquid erat quod in cernendi sensum cadere posset, assumpsit, non tranquillum & quietum, sed temere agitatum & fluctans, idque ex inordinata iactatione redegit in ordinem. Hoc enim iudicabat esse praestantius. Fas autem neque erat, neque est, quicquam nisi pulcherrimum facere eum, qui est optimus. Cum igitur excogitasset, inuenit nihil eorum, quae secundum naturam aspectui subiecta sunt, si expers intelligentiae sit, intelligenti alio, totum toto pulchrius unquam fore, intellectum uero alicui sine anima dari non posse: hac ratione mentem quidem animae, animam uero corpori dedit: totumque ita mundum constituit, ut pulcherrimum natura opus, optimumque foret. Quocirca sicut ratio nobis haec probabilis persuadet, dicendum est, hunc mundum animal esse, idque intelligens, reuera diuina prouidentia constitutum.

Quoniam ad mundi aeternitatem tuendam non admodum firmis rationibus fuisse usum Platonem quicquam iudicaret, huic quasi tacitae obiectioni ipse respondens, cuiusmodi rationibus utendum hoc loco sit, docet. Ideo duplicem rationum distinctionem fieri debere inquit, alteram rerum stabilium, alteram mutabilium: atque illarum quidem rationes firmissimas querendas esse praecipit, harum autem uerissimiles duntaxat. Quo nomine cum de mundo, hoc est re mutabili & corporea, hic differatur, uerissimilibus uti rationibus satis esse inquit, nihilque aliud ab eodem ulterius postulandum. Quam rem ut nos more nostro declarem, primo cur Plato firmissimis rationibus in re stabili utendum esse dicat, aperiamus: deinde, cur uerissimilibus tantum in re mutabili. Naturalium rerum cognitio uel circa res corporeas & materiales uersatur, uel circa incorporeas & intelligibiles. illam quidem Physicam, hanc uero Metaphysicam nominamus: ideoque Plato, cum in rebus corporeis probabilitas solum rationis queratur, in rebus autem incorporeis firma certaque scientia, in mundi quidem origine probabiles se solum

rationes reddere uelle inquit: in opificis uero Dei inquisitione, sapientiam, siue ueram scientiam inuenire. Id quod in Phaedone latius demonstrans Socrates, Naturae (inquit) philosophiam, quam Physicam nominant, utpote incertam, probabilemque solum se contempsisse: ad rerum autem intelligibilium contemplationem, in quibus uera est scientia, sese potius contulisse. Qua de causa discrimen hic facit rationum Plato, ut Proclus annotat: quoniam ut inter Physicam & Metaphysicam cognitionis magna est diuersitas, ita inter scientiam ueram & probabilitatem magnum sit etiam discrimen. Haec cum ita sint, aduertendum quidem est, Platonem eam solum uocare scientiam, quae in rerum intelligibilium, eodemque modo semper habentium contemplatione uersatur, quoniam per se mens minime fallatur, certaque comprehensionem rerum teneat. Vnde Alcinoeus sapientiam definit, rerum diuinarum cognitionem: ac Plato in contemplatione diuinorum uera collocat scientiam. Ex quo fit, ut cum res omnes intelligibiles & incorporeae, firmatae stabilesque sint, nec ullis obijciantur mutationibus, illarum etiam cognitio firma sit, ac uera. quo enim magis a sensibus ad mentem res traducuntur, eo est illarum firmior comprehensio. Atque ita fit, ut Metaphysicae, Mathematicae artes, reliquaque omnia quae in mentem solum cadunt, firmissimae scientiae sint, quam illa quae sensibus percipimus. Iam uero, cur mutabilium rerum infirmam esse scientiam, probabilitatemque solum inde peti dicit? Quoniam res corporeae, ut mundus, eiusque partes, perpetuo quodam fluxu conuertuntur, generantur, alterantur, ac demum tempore, quod in motu est, transiguntur: scientia uero rerum huiusmodi nulla est. eadem enim firma cum sit & immutabilis, firmarum etiam rerum est. Igitur mutabilium rerum, nec eodem modo se semper habentium cognitio, quia cum re simul mutatur, probabilitas solum dici poterit: quando a sensibus petitur, in eoque certa est, qua ratione concipitur. Ex quo sequitur, ut sensibus Plato in Phaedone quasi parum fidens, illorum perceptionem non tam faciat, atque animi & mentis contemplationem: ac philosophum etiam corporis mortem, hoc est discessum a corporeis ad intelligibilia expectere iubeat, quoniam in illis error & opinio sit, in his autem stabilis certaque scientia. quod itidem in Epinomide clarius demonstrans, ab ijs disciplinis quae sapientem reddant hominem, physicam reijcit, diuinorum autem & intelligibilium contemplationem praefert. cui Aristoteles lib. 3. Metaphys. assentitur, uera quidem esse dicens, quaecumque mente percipiuntur, rationeque confirmantur: non autem, quae nobis appareant: qui etiam separatarum rerum nullum esse errorem inquit. Quamobrem eleganter quidem Plato, de mundi natura tractaturus, probabiles duntaxat rationes afferre se inquit, ut rei mutabili infirmatae competant rationes. Cum uero de intelligibili essentia, ut Deo, mente, idcirco loquitur, firmas esse rationes

tiones adducendas inquit: quoniam rerum stabilium stabilis quoq; sit cognitio. Sed hoc tamen in loco recte inquit Proclus, cur nam primum mundi auctorem inuenire difficile iudicari Plato, nunc uero rerum intelligibilium firmam esse scientiam dicat. Cui obiectioni facile respondetur, si aliud esse opificem ipsum mundi inuenire, aliud uero res intelligibiles cognoscere dicamus. Nam eundem quidem illum nosse minime possumus, nisi omnino intelligibiles, eidemq; similes efficiamur. at uero rerum mente comprehensarum cognitionem facilius tenemus, quoniam illarum mens nostra capax est, diligentiq; inquisitione easdem comprehendimus. His igitur in uniuersum ita explicatis, Platonis uerba tandem exponamus. Rationem uero originis naturaliter explicare difficillimum est, ideo de simulachro & exemplari sic distinguamus.) Exemplar Græcū sic habet: μέγιστον δὲ πάντων ἀρχαίων καὶ πάντων ἀφύσιον ἀρχόν. Cicero in libro de Vniuersitate illud sic transtulit: Difficillimum autem est in omni conquisi-
 20 ne rationis exordium. Quæ quidem uerba rectius à Marsilio, quàm à Cicerone exprimuntur. nam cum in ijs Plato probabilitatem solum in mundi generatione sequi se dicat, quoniam difficillima sit originis mundi ratio, qualis nam fuerit, Marsilius interpretatus est, originis rationem difficilem explicatu esse: Cicero autem, exordium in ratione inuenienda difficillimum esse, id quod Platonis sensum non explicat, nec satis fideliter uersum est. Sed ut Platonis sensum declaremus, cum de mundi ortu differere
 30 ipse uelit, ad rei difficultatem magis explicandam, Difficile esse inquit, rationem causamq; nati mundi querere: ideoq; satis esse, probabilitate solum uti. Quod magis adhuc confirmans: Rationes, inquit, cum his rebus, quas exprimunt, cognationem quandam habere uidentur.) id est, Hæc quidem rationū habenda est distinctio, ut cum quædam firmæ ac stabiles sint, quædam uero probabiles, stabiles quidem rebus intelligibilibus, & eodē se modo semper habentibus, siue ipsi exemplari accommodemur: probabiles rebus sensilibus & imagini eiusdem exemplaris, id est, mundo. Nam ut exemplar mundi est intelligentia comprehensum, ita firmis rationibus comprehenditur: ut autem mundus exemplaris est imago, sic etiam uerisimilibus dumtaxat rationibus declaratur eius origo. Qua de causa, ut inter exemplar & imaginem magnum est discrimen (illud siquidem intelligibile, hæc autē sensibilis est) ita inter scientiam & probabilitatem idem discrimen est: scientia enim ad exemplar rationem habet, probabi-
 50 litas uero ad imaginem, quod itidē his uerbis Plato refert: τὸ δὲ τὸ πρὸς μὲν ἐνεῖνο ἀπειραδόντος, ὄντος ἢ εἰνότος, εἰνότας, ἀνάλογον τε ἐνεῖνω ὄντας ὁ, τι πῶς πρὸς γόνισιν ὄσια, τὸ πρὸς πῆσι πᾶσι βεβαίαι. Quæ uerba Marsilius ita transtulit: Cum uero de ipsius rei firmæ stabilisq; simulachro disputatur, uerisimiles rationes sufficiunt, quæ ita se ad superio-

res habeant rationes, ut simulachrum ad exemplar, nempe quod est ad generationē essentia, id ad fidē est ueritas. Cicero tamē sic est interpretatus: Cum autē ingressa est, imitata, & effecta simulachra, bene agi putat, si similitudinē ueri cōsequatur: quamū enim ad id quod ortū est, eternitas ualeat, tamū ad fidem ueritas. Quæ profectō uerba (pace tanti uiri) malè trāsata, peiusq; ab eo intellecta sunt. Siquidē & ὄσια eternitatem interpretatur: & alia etiam
 10 addidit, cōmutauitq; quæ Plato minime dixit. Nam si uerbum è uerbo reddere uelimus, illud τὸ δὲ τὸ πρὸς μὲν ἐνεῖνο ἀπειραδόντος, ὄντος δὲ εἰνότος, εἰνότας, sic transferri potest apertius: Existente quidem imagine, rei asimilate, ad illud nimirum exemplar, probabiles erunt rationes. ita ut à coniugatis Plato arguamur, cum ait, τὸ εἰνότας λόγος, id est rationes probabiles, τὸ ἀπειραδόντος πρὸς ἐνεῖνο, id est asimilate rei ad illud exemplar reddendas solum esse. In ijs enim uerbis hoc nobis significare uult, imaginis quidem, id est mundi, probabiles solum rationes esse reddendas, ipsius autem exemplaris firmas & stabiles. Quo nomine eam inquit proportionem inter rationes illas seruari, quæ inter exemplar & imaginem est. Nam ut exemplar ab imagine differt, quod illud stabile ac eternū est, hæc generata & mutabilis: ita fides à ueritate, siue scientia à probabilitate distat, quod illa firma & eadem semper est, hæc uero infirma, & uariatur. Quod Plato ipse his uerbis indicat: ἀνάλογον τε ἐνεῖνο ὄντας, ὅτι ὁ μὲν πρὸς γόνισιν ὄσια, τὸ πρὸς πῆσι πᾶσι βεβαίαι: hoc est, in illa quidē duplici rationis distinctione proportio hæc est, ut quemadmodū ad generationem substantia, ita ueritas ad fidem sit affecta. Igitur substantia exemplar ipsum est, generatio uero est imago producta: inter quæ duo proportio seruatur ea, quæ inter sensibile est, & intelligibile. Itemq; fides ad imaginē refertur, quoniam infirma scientia est: ueritas autem ad exemplar ipsum, quia certa & stabilis. Quamobrem hæc quidem ad
 40 Platonis intelligentiam proposuisse satis sit: in quo considera magnam illius modestiam, ut nihil arroganter, uelut alij, affirmet, sed probabiles rationes sequi se uelle dicat, cum homo sit, falliq; facile possit: quod in Phædone etiam, alijsq; locis fatetur, cum probabilitate solum rationum contentum esse se inquit, nihilq; constanter asserere. Dicamus igitur, quam ob causam ille rerum auctor generationem, & hoc uniuersum cōstituit. Bonus erat: Bonus autē nulla unquam aliqua de re inuidia tangitur: Ergo cū liuor ab eo alienissimus esset, omnia sibi, quamū fieri poterant, similia fieri uoluit.) Quæcunq; hætenus dicta sunt, ad artificem causam, exemplarq; ipsum referrī oportet: idq; tum ueris certisq; rationibus, tum probabilibus explicatum est. Nunc principio iterum sumpto, ad eundē ipsum auctore mundi redeamus, quo melius ortū illius enarremus. Itaq; cum & mundum esse factum, & Deum illius opificem

cem extitisse intelligamus: illud nunc cum Timeo inquiramus, quæ nam causa illum impulerit, ut mundum uoluerit creare, aut quis nam finis creandi eius fuerit. Igitur efficiendi quidem mundi causam inquirens Timeus, bonitatem inquit Dei fuisse. sic enim argumentatur: Quicumque bonus est, id quod facit, non rei alicuius emulatione facit, sed bonitate sua, alioqui bonus non esset: At Deus bonus est, seu potius bonum ipsum: igitur bonitate sua mundum procreauit, non emulatione mundi alicuius iam facti. Quo fit, ut mundus iste ad similitudinem Dei bonus sit factus. Hæc cum ita sint, ad Platonis sententiam melius explicandam, singula ordine doceamus. Deum Plato tum mentem, tum ideam pulchri ac boni, tum ipsum bonum uocare solet: ut in Parmenide, ac Sophista. Id autem bonum, causam aliorum esse affirmat, reliquaque illius participatione bona fieri ait. Ideo cum Deus sit ipsum bonum, mundumque is construxerit, mundus quidem ex se malus est, utpote corruptioni, generationique subiectus: participatione uero illius boni, à quo est factus, bonus est. Quod Trimegistus in Pimandro aperte confirmans: Vnum inquit et bonum in nullo præterquam in Deo poni, imò uero ipsummet Deum esse: mundum uero ex sua natura malum, boni illius participatione bonum fieri. Idem testatur Plotinus in libro de Primo bono, Proclusque, ac ceteri Platonici. Iam uero illud ipsum bonum siue Deum Plotinus idem, ac Trimegistus, unum esse definiunt, cunctorum principium, boni datorem, omnia in se bona posita habentem ex sua natura, non ex aliqua actione, nulla re indigentem, omnia denique bonitate sua bona efficientem. Hic igitur Deus bonus cum sit, mundum ad sui similitudinem bonum fecit, quatenus ex inordinata rudique essentia, pulchritudinem summam eius effecit. Nec in ea quidem bonitate largienda auarus fuit, sed liberalissimus. cum enim ipsum bonum, ut Aristoteles ait, sui profusum sit, cunctisque impartiri se uelit: Deus etiam, qui bonum ipsum est, bonitatem suam mundo communicauit, nec illum tanto munere priuare uoluit. Quin etiam bonum illud, cuius causa mundum construxit, finis est in ipso mundo, in Deo uero est exemplar. quatenus enim Deus idem ad suæ bonitatis ac perfectionis similitudinem effecit mundum, bonitas illa exemplar est: quatenus uero bonitatis gratia eundem fabricatus est, eadem illa bonitas finis existit. Nec mirum quidem id est, quando bonum, ut Plotinus in libro de Primo bono, ac Aristoteles lib. 1. Ethic. aiunt, id est, quod omnia expetunt, et ad quod uniuersa referuntur. Quicquid enim sit, non temere, sed aliquo sine statuto sit: finis autem uel bonus semper est, ut Aristoteles idem inquit, uel bono similis. Ex quo efficitur, ut cum Deus bonum ipsum sit, suaque causa mundum effecerit, potissima effectiois mundi causa extiterit bonum ipsum. Quare hic sanè causarum mundi generationis ordo est à Platone traditus, ut primò Deus artifex ef-

ficiens causa proponatur, deinde exemplar, tum finis mundi construendi, postremò subiectum ipsum, ex quo sit factus mundus. Quem etiam ordinem Seneca libro 8. Epistolarum ad Lucilium declarans, bonitatem inquit à Platone causam finalem uocari. Bonum siquidem, uti diximus, finis est, quem omnia expetunt, et cuius gratia homines, cunctaque aliquid agunt. nam si Deus, aut natura, ut Aristoteles libro 2. Physic. inquit, nihil temere faciunt, sed aliquem semper finem efficiendi sibi proponunt: profectò bonum ipsum, finem esse construendi orbis fatendum est. aut temere, casu uel aliquo constructum esse illum concedemus, quod maxime est absurdum. Igitur constituendi quidem mundi finis bonitas Dei est, bonitate enim sua cuncta is effecit: quemadmodum et sacra docet scriptura, cum initio mundi creationis Moses, Vidit Deus (inquit) quod essent ualde bona, quæ fecisset. His ita propositis, Platonis uerba explicemus. Cum uellet, inquit, Deus bona omnia fore, nihil uero quod natura pateretur, malum: quicquid erat, quod in cernendi sensum cadere posset, assumpsit, non tranquillum et quietum, sed temere agitatum et fluctans, idque ex inordinata iactatione redegit in ordinem. Id est, Cum finem condendi mundi bonitatem suam deus proposuisset, eundemque perfectissimum, quoad eius natura pateretur, efficere uellet, substantiam corpoream inordinatam ac deformem assumpsit, eandemque in ordinem formamque adduxit. Qua in re modum generationis à Platone traditum attentè considera. Primò enim efficientem causam, nimirum Deum proponit: postea finem animo cogitatum, hoc est bonitatem: postremò sensibilem ipsam substantiam. quoniam cogitato sine prius, efficiens subiectum informat, sibi que simile efficit, quod illius exemplar est. Ideoque Deum efficientem causam uocat: bonitatem illius tum exemplar, tum finem: exemplar quidem, quatenus ad eius imaginem factus est mundus: finem autem, quatenus illius gratia mundum fecit. subiectum denique id nominat, quod in sensum cernendi cadere possit, temereque agitatum fluctuat. Sed hoc tamen subiectum materiam primam omni forma carentem esse, ne intelligas: materia enim cum corporea magnitudine careat, fluctuare, inordinataque esse nequit: siquidem nihil incorporeum inordinatum esse, aut fluctuans potest, cum hæc corporum incomppositorum accidentia sint, materia uero accidentibus sit nuda. Quin potius illam ipsam, quam nos supra Platoni tribuimus, sententiam hinc collige: Ante natum mundum substantiam ipsam inconditam extitisse, postea uero in ordinem fuisse redactam. Cuius rei causam esse inquit Simplicius, lib. 1. Comment. in Aristot. librum de Cælo, quod cum res omnes mundi, non solum elementa, sed mixta etiam corpora ex partibus constituta sint, eorumque discrimen dignosci non possit, nisi in partes simplicissimas primasque fiat resolutio, ad rei constitutionem explicandam

candam Plato ex inordinata inquit essentia in ordi-
 nem redacta fuisse factum mundum, non quòd uerè
 inordinatio illa præcesserit, sed quia res magis sic
 intelligitur, si ad explicandam totius compositio-
 nem, partium inter se diuersarum resolutio prius
 fiat: quemadmodum et ad mundi naturam explican-
 dam, natum fuisse illum Plato dicit, quatenus ex ma-
 teria formaq; & causis suis constat, cum tamè eter-
 num esse illum affirmet. Hanc Platonis sententiam
 Aristot. lib. 1. de Coelo reprehendēs, fieri nō posse in-
 quit, ut generatio hæc mundi, de qua Plato loqui-
 tur, fieret sine temporis transmutione aliqua, uel
 ut ex inordinato ordinatum quicquam redderetur,
 quin prius aliquo tempore inordinatio illa præcef-
 sisset: alioqui & inordinatum & ordinatum simul
 quicquā tunc esset, quod ratione caret. sic enim Ari-
 stoteles ipse ait: ἐξ ἀτάκτου γὰρ ποτε τεταγμένα
 φασὶ γενέσθαι, ἀμὰ ἢ τὸ αὐτὸ τεταγμένον εἶναι, καὶ
 ἀτάκτου, ἀδύνατον, ἀλλὰ ἀνάγκη γόνεσθαι εἶναι τὸ
 χωρὶς ἔσθαι, καὶ γόνον. Porro cum Plato dicat, mun-
 dum à Deo factum bonitatis suæ causa, ne mali quic-
 quam in eo esset: illud nunc denuò inquiramus, utrū
 malum aliquod sit, & quid sit: atq; num omnia bo-
 na sint, an mala sint etiā: postremò, quo pacto boni
 auctor, mali uerò expulso, Deus dicatur à Plato-
 ne. Quid esset bonum, aut quale, diximus in supe-
 rioribus: nunc diuersa ratione, quia bonū malo aduer-
 satur, malum etiam esse uidetur. repugnantia enim
 inter contraria est, contraria uerò simul natura esse
 necesse est, ideoq; malum alicubi existere uidebitur.
 Sed reuera malum nusquam est. nam si esset, ut Ari-
 stoteles inquit, seipsum interimeret, nunquamq; cō-
 sisteret. idem autē priuatione boni esse dicitur: quan-
 do enim bonum deest, accidentariò inest malum, nō
 autem ut forma aliqua. Quod Plotinus in lib. Quæ
 & unde sint mala, prolixè docēs, Malū inquit per
 se esse non posse, sed ex boni defectu: ideoq; mate-
 riam forma priuatam malum esse, non quia tali sit
 malitia prædita, sed quatenus nulla qualitate cōstat.
 Quæ cum ita sint, materiam quidem, siue inordina-
 tam essentiam malum esse Plato intelligit, eamq; bo-
 nitate Dei adductam in ordinem dicit, ne mali quic-
 quam mundus haberet, quatenus informata ab illo
 est. Hinc igitur manifestè constat, malum nunquā
 esse per se, sed ex formæ absentia, ut in priuatione,
 quemadmodum ait Aristoteles. At uerò inquir-
 res tu rursus, num omnia bona sint, quando malum
 nusquam est? Huic equidem obiectioni cum Ploti-
 no ac Proclo respondebo, bonum per se solū existe-
 re, malum uerò minimè, omniaq; natura sua esse bo-
 na, quando facta à Deo sunt: malum uerò esse pro-
 pter illius boni absentiam accidentariò, ac non per
 se. Multa enim in hoc mundo mala uidemus, ut inte-
 ritum, mutationesq; rerum: quæ tamè ex natura sua
 mala non essent, nisi bonum ipsis deesset. Quare ma-
 lum istud materiæ & formarum carentia, rectè ab
 Aristotele priuatio nominatur, ac inter naturalia

principia refertur, quatenus materia formis suis
 spoliatur. Atq; eandē formæ absentia in materia Pla-
 to in Parmenide, ut Aristot. in fine lib. 1. Physic. no-
 tat, cōfirmatq; Themistius ac Simplicius, priuatio-
 nem esse existimauit. ibi enim, dū materiā nudā non
 ens uocat, priuationē intelligit. Age uerò, nū Deus
 mali auctor est, quando res interire, mutariq; per-
 mittit? Minimè sanè: imò boni causa est semper, quæ
 admodū in Theæteo Plato refert. Nam omnia qui-
 dem bonitate artificis Dei bona sunt, ut in libris de
 Repub. idem ait, confirmatq; Plotinus. Quo fit, ut
 per se semper is bonum faciat. etenim si facit Deus
 quicquam, necessariò bonum id efficit: accidentariò
 autem malum fit, non quòd ille causa sit mali, sed
 quatenus destituta res eius auxilio & conseruatio-
 ne, natura sua interit, & ad malum, hoc est priua-
 tionem tendit. Quod idem Plato in sequētibus do-
 cet, cum ad iuniores deos loquitur, dicens: Quoniā
 estis geniti, immortales non estis: non tamen dissol-
 uemini, uirtute mea seruati. Quod etiam explicās
 Plotinus: Quæcumq; à Deo, inquit, proueniunt, bo-
 na sunt: ex materia uerò nondum informata, malum
 ipsum exoritur. Atq; hæc est Platonis sententia bre-
 uiter explicata. Quicquid erat, quod in sensum
 cernēdi cadere posset, assumpsit. Cum singula Pla-
 tonis uerba in hoc libro magnum habeant momen-
 tum, quamuis generatim hæc omnia superius decla-
 rauimus: nunc ordine cōuerso eadem enodatiùs ex-
 plananda sunt. Initio huius Dialogi Plato duo po-
 suit æterna rerum initia, τὸ αἰὲν ὄν siue Deum, & τὸ
 ὄν ὁλὲν ὄν, id est mundi substantiam. atque hanc
 quidem factam, uereq; nō esse dixit, quoniam à Deo
 penderet. quemadmodū, impresso uestigio, simul est
 pes cum illo, cum tamè ille sit prior: sic etiam natu-
 ra sua prior est Deus, mūdus uerò simul cum ipso:
 qua de causa æternum esse illum cum Platone dici-
 mus. Nam factus quidē ab eo mundus dicitur, qua-
 tenus naturæ ordine ab illo procedit: naturæ æterni-
 tate, uelut è sole lux oritur. Hæc cum sit Platonis
 sententia, ut initio diximus, substantiam ipsam mun-
 di inordinatam, fluctuantemq; fuisse ante mūdi or-
 tum aseruit: quatenus corporea omnia & sensilia
 ex se minimè ordinari, informariq; possunt, quin à
 Deo prius informantur. Atq; inde fit, ut ad mundi
 generationem explicandam, incultam fuisse mundi
 substantiam dicat: non quòd eiusmodi aliquando fue-
 rit, sed quòd corpora omnia initio talia sint, postea
 uerò informantur. Prius enim inordinata res est,
 quàm ordinata sit, & simplices particule compositio-
 nem antecedunt. In hac sententia Porphyrius,
 Iamblichus, Proclusq; fuere: ac ijs omnibus, Plato-
 neq; prior Trismegistus, qui sententiam eandem in
 Asclepio habuit. ibi enim duo mundi principia po-
 nit, Deum, & ἔλλω, id est materiam. atq; utrumq;
 æternum esse affirmat: materiam uerò generabilem
 dici ait, quòd naturam generandi, transmutionisq;
 se habeat, cum tamen ex se sit ingenerata & eter-
 na. Quam

na. Quam sententiā longius exponēs, iisdē ferē uerbis, quibus Plato, sic tandē concludit, ut Apuleius translulit: ὅλα αὐτ, uel mūdus, omniū est receptaculum, omniumq; agitatio, et frequētatio: quorū Deus gubernator, dispēsans omnib. rebus humanis, quantum cuiq; necessariū. Ecce igitur & Trismegistus, & Plato, substantiā mūdi inordinatā, agitātamq; temerē fuisse ante mundi ortum, dicunt: quatenus ex se illam agitationem habet materia, nisi à Deo informetur, quatenusq; nihil corporeū natura sua informari possit, nisi ab alio præstantiori. Quare Platonis quidem sententiā breuiter collecta hæc sit, mundum æternum esse, itemq; illius essentiam: eandem tamen generari, oririq;, quatenus corporeum est, & in continua transmutationis agitatione uersatur, semperq; à Deo informatur. Quod hinc clarius intelliges, quod hanc ipsam mundi substantiā in sensum cernendi cadere, fluctuareq; dicit Plato, ad eius naturam corpoream explicandam. nam si corpus non esset, cerni, fluctuareq; non posset. Cum uerò huiusmodi accidentibus prædita essentia illa dicatur ante mundi ortum fuisse, perinde est ac si dicat, eandem semper corpoream substantiam extitisse: tamen natura sua agitabilem, ut corporeā, & concretam ex qualitatib. fuisse. Atqui hæc hæcenus satis sint. reliquam enim disputationem de materia, in tertiam Dialogi partem differemus. Cum autem excogitasset, inuenit nihil eorum quæ secundum naturam aspectui subiecta sunt, si expers intelligentiæ sit, intelligente alio, totum toto pulchrius unquam fore, intellectu uerò alicui sine anima dari non posse. Quoniam ad sui imaginem, exemplarq; Deus mundum, ut diximus, effecit, nō modò illius substantiam informare, & in ordinem adducere uoluit, sed animum etiam ipsi addere: quoniam præstantius est, mundum animatum esse, quàm inanimem, si quidem animatum in animato excellit. Ideoq; Plato ad mundi effectiōnem, præstantiamq; explicandam, post informatam ordinatamq; mundi essentiam, inditam à Deo illi animam dicit, sicq; animatū esse mundum. Nos autem, ut hæc distinctius explicemus, primò num cælum seu mundus animatus sit, nec ne, doceamus: ac si animatus sit, cuiusmodi anima constet postremò breuiter Platonis rationē, sententiāq; explicemus. Plutarchus lib. 2. de Placitis philosophorum, mundum inquit esse animatum plerosq; asseruisse, ac prouidentia administrari. Epicurum autē, ac Democritum, nec esse animatum, nec prouidentia administrari: Aristotelem deniq;, nec animatum omnino illū, nec sentientē, nec rationalē, nec intelligentem, nec prouidentia gubernatum dixisse refert, sed cœlestia solū ijs omnibus prædita esse: quoniam orbis animati uiuentesq; sint, inferiora uero ac terrestria nihil eorum habeāt. Cicero lib. 2. de Natur. deor. sub Lucilij persona & animatum esse mundū, & ratione menteq; præditum, ac Deum planē nominauit cum Platone, multis rationibus. Trismegi-

stus in Asclepio, Plotinus in lib. de Cælo, Platonici demum omnes idem senserunt. Postremò Aristoteles lib. 12. Metaphysic. quemadmodum & de illo Proclus refert, æternum animal mundū uocauit: si quidem animantes omnes dextra & sinistra habent, stirpes uerò sursum ac deorsum, & dextrum sinistrūq; mundum autem, cum illa omnia habeat etiam, animatum definiuit, ita ut mens mundo præsidens, ipsumq; mouens, atq; undiquaque permeans, anima mundi sit. Adem lib. 2. de Cælo his uerbis cōfirmat: *ἡμοῖν δὲ ἐπεὶ οὐδὲν ἔστιν αἰετὸν πρῶτον, ὅτι ἐν τοῖς ἐχέουσιν ἀρχὴν κινήσεως αἰ τοιαῦτα δυναμῆς ὄντων ἀρχοῖν, ὅ δὲ ἄρα οὐδὲν ἐμψυχὸς, καὶ ἐχει κινήσεως ἀρχὴν.* Igitur non solum Plato animatū dixit mundum, sed Aristoteles etiā, alijq; per multi. Hæc cum ita sint, quibus nam de causis animatus dicatur ille, uideamus. Quicquid à seipso mouetur, & non ab alio, animatum est: mundus à seipso mouetur, quod αὐτοκίνητον dicitur: igitur animatus est. Item, si cælum perpetuò mouetur, principiumq; illud motus internum habet, animatum esse concluditur: cum si ab alio moueretur, priuari motu posset, sicq; desineret aliquando moueri. Deinde, si mundus rectè instructus à Deo est, & quod anima cōstat, rectius est eo quod illa caret: mundus itidem anima cōstabit, quādo rectius illum instruere Deus uoluit, quàm si anima careret. Postremò, si ad imaginem æterni diuiniq; exemplaris in Deo siti, quod αὐτοζώον, id est ipsummet animal per se dicitur, cælum est factum: & quicquid fit, à simili suo fit: mundus ergo animatus est. His atq; alijs huiusmodi rationibus, cœlū esse animatū, Platonici probant. Sed cum animal à Platone mundus uocetur, cuiusmodi animal sit, inquiremus. Quicquid uiuit apud Platonem animal esse dicitur, quoniam propria animæ actio uita est: ac si anima desit, uiuere nihil potest. contrā tamen, nō animal omne anima cōstat, apud eundem: si quidem rationalis & intelligibilis animans plus quàm animam habet. nam anima inferior est animali intelligibili, ut Proclus annotat: quod ex Trismegisto in Asclepio sumptū uidetur, qui omne id quod uim motricem habet, animā habere dicit: quicquid uerò animam & corpus habeat, animal esse. Quod cum ita sit, rectè sanè mundus animal dicetur, quod uita constet, animamq; sibi conuenientem sortiatur. Sed cuiusmodi nam animal esse Plato inquit? Certè mobile, ratione menteq; utens. nam ut Iamblichus ait, animal dicitur mundus, quatenus uitam in se habet: animatum uerò, propter propriam animarum participationem. omnes siquidē animæ participes mundanæ animæ à Platonici dicuntur. Sed si Proclum sequi uelimus, animans mundus uocatur, quatenus imago est illius exemplaris αὐτοζώον, quod dicitur: animatus uerò, quoniā animam ei præsidenti, quæ ipsum administret, habeat. Ergo cum animal à Platone dicitur mundus, haud intelligendum est, mundum esse animal quoddam ingens, qualia animantia

hæc

hæc nota sunt, ut ineptè aliqui putant: sed quia, ut animus principium est motus in animalibus, quo moueamur: ita etiam in mundo est quidam animus, nō qualis est reliquorum animantium, sed diuersus, qui mundum ipsum ciet. Et ut Proclus itidem annotat, propter consensionem partium suarum, quam *συμπάθειαν* uocat, animal dicitur mūdus: propter internum uerò motus principium, animatus. deniq; propter ordinem, quo est compositus, quoq; mouetur ratis cursibus, intelligens nominatur. Quamobrem, quia mentis atq; animæ propriū est, uitam corpori præbere, mouere, ordinēq; motum illum ciere: mundus sanè, quia hæc omnia habeat, animal intelligens, uiuensq; à Platone dicitur: id quod tum Proclus in Comment. tum Plotinus in libro de Motu cœli confirmat. ait enim, cœlum ab anima sibi indita moueri, quemadmodum & animalia ab anima interno motu impelluntur. Quamobrem uera quidem Platonis sententia est, ut Proclus, Plotinus, ac ceteri Platonici asserunt, mundum esse animatum, quatenus à se ipso mouetur, & non ab alio: intelligentem uerò, & rationalem, nō quòd ratiocinetur aut intelligat, ut nos ipsi, sed quoniam ordine, compositoq; motu impellatur: quemadmodum & naturam inquit Aristoteles ratione uti, non quòd illa animal rationis particeps sit, sed quòd prouidēter cuncta administret, certoq; ordine moueat. Qua in re Plato cum Aristotele consensit, tum quòd animatum mundum dixerit, tum quòd id ipsum animam mundi uocat, quod Aristoteles naturā. Nam ut natura insitum est principium rebus, mouendi se, & quiescendi: ita anima mundi nō modò singula interna ui mouet, sed uniuersum etiam. Quod Plotinus in lib. de Motu cœli fatetur, cum id ipsum naturam esse inquit, quod ab uniuersi anima ordinatur. idemq; Proclus in Comment. docens his uerbis testatur: *ὁ ἢ πλάτων, ἢ ἄλλο μὲν ἢ τὸ οὐλομ ἔδος, ἢ τὸ σῶμα, ἢ τὰς διωόμεναι τὰς φυσικὰς, ἢ ἀξιοὶ πρώτως ἐπονομασθεῖσαι φύσιν, ψυχὴν δὲ αὐτῆν αὐτόθεν ὄνει προσαγορῶν, ὅν μὲσω δὲ ἀμοφοῖν τὴν ὁσίαν αὐτῆς θέμενος.* His ita explicatis, singula Platonis uerba iam exponamus. Cum excogitasset igitur, nihil inuenit eorū quæ secundū naturā aspectui subiecta sunt, si expers intelligentiæ sit, intelligente alio, totū toto pulchrius unquā fore, intellectu uerò alicui sine anima dari non posse: hæc ratione mentē quidem animæ, animā uerò corpori dedit, totumq; ita mundum constituit, ut pulcherrimum natura opus, optimumq; foret. Hoc est, Cum Deus ad sui exemplar mundum facere uellet, ipsumq; exemplar mente animoq; constaret, seu potius mens ipsa esset, mundum quidem similem illi, hoc est animatum & intelligentem fecit: quoniam præstantius est quod ratione mentēq; constat, quàm id quod ea caret. Cum autē mens ipsa artifex & exemplaris in imaginem suam mundum mentem aliam includere uellet, nec mens absq; anima possit esse, mentem sibi similem in mundi ani-

mam inclusit, animā uerò in corpore uniuerso. Ex quo intellige, à Deo mentē effluxisse, à mundo uerò corporeo propter mentis aduentū, animam ipsam: quemadmodū in humano corpore, adueniēte rationali animo, corpus sortitur animam irrationalē, quasi imaginem ac lucem illius. Atqui hæc sanè ex Trismegisto in Pimandro manifestè Plato desumpsit. is enim de mundi ortu loquens, æternitatis inquit animam esse Deum, animam uerò mundi æternitatem, animam deniq; terræ esse cœlū: ideoq; in mente concludit Deum esse, mentem uerò in anima, animamq; in materia corporea. Ergo consecutione quadam ex mentis aduentu, quæ simplex & incorporea est, anima cōstituitur partim corporea, partimq; incorporea, propter corporis connexionem. Constituta demum anima, corpus animatum efficitur, atq; ita est animal. Qua de causa mundum inquit animal à Deo factum ad Dei sui exemplar fuisse: ita ut mens, quæ uera est Dei imago, in animam includeretur, anima uerò in corpus: ex quo fit, ut animatus sit mūdus, ideoq; pulcherrimus. Hoc deniq; ijs uerbis Plato intelligēs, dum animatum esse mundum dicit, descensum animarum in corpus nobis ostendit, de quo nos prolixius in sequentibus. Sed hæc uerba cum aliquid habere difficultatis uideantur, Græcè, ut apud Platonem sunt, efferantur, quo melius eorū uis noscatur: *λογισάμενος οὐρ σὺρλοπον ἐν τῶν κατὰ φύσιν ὄρατῶν ἔδον ἀπόκτορ, τὸ νῦν ἐχόντος, ὅλομ ὄλα κἀλλιομ ἐσεδαί ποτ' ἐργον.* Id est: Intelligēs igitur, inuenit quidem ex ijs quæ natura cernuntur, nihil intelligentia carens intelligente uniuersum uniuerso opus unquam fore pulchrius. quasi diceret: Nihil in natura sensibile (id enim est ὄρατῶν apud Platonem) pulchrius esse illo, quod ratione intelligentiāq; constet. siquidem quod est intelligens, pulchrius est eo quod non intelligens: etiam uniuersum alio uniuerso pulchrius esset, si intelligentiā cōstaret. Atqui hic est Platonis uerborum sensus, quæ tamen Cicero eleganter ac propriè sic transtulit in lib. de Uniuersitate: Cum rationem igitur habuisset, reperiebat nihil eorum esse, quæ natura cernerentur, non intelligens intelligente in toto genere præstantius. Qua in re Platonis uerborum proprietatem considera, quomodo Deo, qui mens est, intelligentiam solum tribuat, cum ait, *λογισάμενος*, id est ratione intelligens. proprium enim illius est *λογίσειν*, ut Proclus refert: siquidem Deus, ut Iamblichus, Proclus, aliq; dicunt, intelligendo efficit. Iam uerò cum ait, Nihil eorum quæ natura cernuntur: sensilia intellige, quando sensilia, ut antea diximus, Plato tum *ὄρατῶν*, tum *ἀόρατῶν* nominare solet.

Hoc posito, quod sequitur uideamus, ad cuius animalis similitudinem Deus mundum cōstituit. Vnī cuiusdam propriæq; animalium speciei similem fecisse, ne arbitremur, Nam si imperfe-

cto animali similis esset factus, pulcher certe non esset. Imò uerò illius animalis eum simillimum esse dicamus, cuius animalia cetera & singulatim & generatim partes sunt. Illud siquidem uiuentia omnia, quæ sola mente percipiuntur, in seipso cõplectitur: quemadmodum mundus hic nos & cætera quæ cernuntur animalia continet. Volens itaq; Deus omnium quæ intelligi possunt pulcherrimo, & undiq; absoluto mundum hunc simillimum reddere, animal unū ipsum effecit, aspectui subiectum, animalia cuncta naturæ suæ conuenientia intra suum litem continens. Proinde recte ne mundum unum diximus: an rectius plures innumerabiles ue dici oportuit? Unū profecto, si modò ad unius similitudinem sit formatus. Quòd enim uiuentia omnia quæcunq; intelliguntur continet, socium alterum habere non potest. Alioquin aliud animal, quod hæc duo cõtineat, esse oporteret, cuius duo hæc partes sint: nec illorū, sed tertij huius, mundus hic simulachrum rectius diceretur. Ut igitur hic mundus esset animal absolute simillimus, ex eo quòd solus atq; unus esset, idcirco neq; duo, neq; innumerabiles procreati sunt, sed unus mundus, unigenitusq; factus est & erit. Quoniam uerò corporeus spectabilisq; & tractabilis erat futurus, ac sine igne uideri nihil potest, nihilq; sine solido tangi, & solidū absq; terra nihil, ideo in operis huius exordio Deus ignē primo terramq; creauit. Sed duo sola absq; tertio quodam commodè coherere non possunt, mediūq; aliquod uinculum utrorumq; desiderant. Vinculorum uerò id est aptissimum atque pulcherrimū, quod ex se et ex ijs quæ astringit, quàm maximè unum efficit. Hoc maximè proportio ratioq; alternæ comparationis assequitur. Quando enim in tribus numeris aut molibus aut uiribus mediū ita se habet ad postremum, ut primum ad mediū, uicissimq; ut postremum cum mediū, ita mediū cum primo congruit, tunc quod mediū est, & primum fit et postremum, postremum quoq; & primū

media fiunt. Ita necessitas cogit, ut omnia quæ sic deuincta fuerint, eadem inter se sint. Eadem uerò cum facta sint, efficitur ut omnia sint unum.

Quando mundū factum esse animatū Dei prouidemia, & intelligētē Plato statuit, ad exemplarem iterum causam recurrit, quemadmodum in his omnibus facere solet: ut cum primò an res facta necne sit quæsierit, deinceps ad cuius exemplaris imaginem sit facta inquirat. quod idem hic faciens, cui nā animalis generi, aut cui exemplari similis sit factus mundus, inuestigat. Animalium alia perfecta sunt, quæ partibus suis omnibus cõstant, ut homo, equus: alia imperfecta & inchoata, ut conchylia & insecta. Horum ergo cuius nam imaginem sequutus est Deus in mundo efficiendo? perfectorum ne, an imperfectorum? Certè nullum eorum. nam cum mundi exemplar æternum sit, animalia uerò producta, nullius sanè facti animantis imaginem imitatus est Deus, ne factum esset exemplar, sed æterni potius. At uerò quòd nam est æternum illud animal, ad cuius exemplar factus est mundus? Idea mundi Deo insita, quam Iamblichus ac Plotinus mundum intelligibilem uocat. hæc enim nō solū æquè æterna cum Deo est, sed animata etiam, ac intelligibilis, ut Deus ipse: ideoq; si mundus est animatus, & ad alicuius sibi similis exemplaris imaginem factus, idea mundi animata seu intelligibilis erit, quod animatum superat. Nam mundi idea intelligibilis in Deo est, in hoc autem mundo sensibili animata solum: siquidem rerum formæ in Deo sitæ, ut Plethon ait, maiorem habent essentiā, quàm in seipsis. Ex quo fit, ut si mundus in se animatus est, multo magis in idea Deo insita sit animatus, ac prorsus intelligibilis. Illa itaque idea mūdi intelligibilis, in Deo sita et æterna, quam Plato, cæteriq; Platonici *αὐτοζώον*, & mundum intelligibilem, & exemplar mundi, ac primum animal uocant, est animal istud, ad cuius imaginem factum esse mundū Plato refert. Et ut mundus iste inferior sensilia omnia animantia complectitur, ita illud ipsum primū animal intelligibilia: hoc est, ideas omnes singularum animantium formarum. Nam si totum partes suas præcedit, & in Deo totius mundi est idea, in eodem etiam animantiū omniū ideas erunt intelligibiles, & æternæ. Quare cum Deus hunc mundū facere uoluit, animaliaq; omnia producere, ideam illam intelligibilem mundi & animalium secutus est. Eadem autem in Deo una est, quia ipse unus est etiam: itemq; tota & ante suas partes existēs, quia in Deo cuncta unum sunt, in sensili uerò natura multa fiunt, ut Plotinus in lib. de idearū multitudine docet. Quare mundum istum sensibile, cuius partes sunt singulæ animantium formæ, imaginem illius intelligibilis in Deo siti, qui ideas omnium animalium cõplectitur, Plato esse asserit. quod his uerbis confirmans, sic concludit: Volens itaque

que Deus omnium que intelligi possunt, pulcherrimo & undiq; absoluto mundum hunc simillimum reddere, animal unum ipsum effecit, aspectui subiectum, animalia cuncta conuenientia intra suum limitem continens.) In quo nos, quæcunque sunt in hoc mundo sensilia, in Deo esse intelligibilia docet. in hoc enim ideae sunt, in illo uero substantiales formæ: & ut intelligibilis mundus intelligibiles omnes ideas uno ambitu complectitur, ita hic sensibilis formas omnium animalium. Atq; ut ideae omnes in mundo intelligibili una sunt & eadem, sic etiam in hoc sensibili formæ omnes cognatæ inter se sunt, & sub unius animalis genere comprehenduntur. primò enim est animal: deinde hoc in suas partes diuisum, singulas animantium formas constituit. Quare conclusio hæc dictorum Platonis mundi definitio erit, ut Proclus annotat, ita ut mundus sic definiatur: **Mundus est animal unum, sensibile, cuncta in se animalia complectens.** Cuius quidem definitionis genus est animal, commune & intelligibili animali in Deo insito, & singulis animantium generibus. Differentia, sensibile: quoniam ab intelligibili mundo sensibilis distinguitur, quòd ille mente solum intelligitur, hic cernitur & tangitur, sensusq; comprehenditur, ut Plato inquit. Proprium deniq; est, quòd hic sensibilis mundus sensiliū rerum formas complectitur sub unius nomine, uelut ille intelligibilis ideas omnes sub idea una. Eadem enim idea hæc in Deo totum quiddam est, non ex partibus compositum, aut diuisibile, sed ante partes ipsas, & indiuiduum. **Ut autem Platonis uerba commodius explicentur, Græcū contextū subiiciamus:** τὸν μὲν ὅν ὁν μέγρε ἔδρα περιφύκτωρ, μὴ δὲ κατὰ ξιῶσορον, ἀτελεῖ γὰρ ἰοιπὸς ἔδρα ποτ' αὐ γένοιτο καλὸν, ἢ ἢ ἐστὶ ἀλλὰ ζῶα καὶ ὅν καὶ κατὰ γέννη μόρια, πάντων ὁμοιοτάτου αὐ τῶ εἶναι τιθῶμον. τὰ γὰρ διὰ νοητὰ ζῶα πάντα ἐκείνο ὅν αὐτῶ περιλαβῶν ἔχει, καὶ τῶ ὅδε ὁ κόσμος ἡμῶς, ὅσατε ἀλλὰ θρέμματα συνέσθηον ὄρατα. τῶ γὰρ τῶν νοημένων καλλίστη καὶ κατὰ πάντα τελείω μάλιστα αὐτῶν θεὸς ὁμοιωσάσθαι βελυθῆς. ζῶον ὅν ὄρατόν, πάντα ὅσα κατὰ φύσιν αὐτῶ συγχοῦν ζῶα ὅντος ἔχον ἑαυτῶ ξιῶσορον. id est: Nulli ergo singulari animatis speciei similitudinem dicemus mundum: nullum enim pulchrum imperfecto simile est. cuius aut reliqua animantia & generatim & singulatim sunt, omnium simillimum ipsi statuamus: siquidem intelligibilia omnia animantia illud in se complectitur, quæadmodum & mundus hic nos, & cetera animalia, quæcunq; sensilia sunt. Igitur cum Deus mundum similem omnium intelligibilium pulcherrimo, & undiquaq; perfecto facere uellet, animal quidem unum in aspectum cadens, quòd omnia cognata sibi animalia pro natura sua contineret, effecit. Horum uerborum sensus est: Deum fecisse mundum hunc ad imaginem animalis intelligibilis, & æterni in se positi: quoniam perfecti exemplaris perfecta est imago, imperfecti uero imperfecta: ideoq; mundus, quia perfectus pulcherq; est, æ-

terno est similis, non autem factio animali. quicquid enim æternum est, pulchrum est etiam: & quicquid factum, minime est pulchrum, ut antè diximus. Cum ergo æterno animali similis sit hic mundus, sicut æternum illud animal non solum genera animalium omnium, sed singulas etiam eorum formas in se complectitur: ita quoque mundus sensibilis, sensilia omnia animantia continet. Quo nomine ut pulcherrimo, æternoq; ac intelligibili animati, nimirum mundo Indanico, ut Platonici uocant, sensibilem hunc mundum faceret, pulchritudine ideae affectauit, ut quantum sensibilis mundi huius natura pateretur, pulcherrimum ipsum efficeret. Hæc tamen uerba Cicero in lib. de Uniuersitate multo latius trāstulit, pluraq; addidit, quàm Plato dixit. sic enim ait: Nullius profectò eorum quidem quæ sunt nota nobis animantia, & quæ sequuntur. In quibus solam Platonis sententiā expressisse, ommissis uerbis, uidetur. Sed nos ad reliqua redeamus. Proinde recte ne mundum unum diximus, an rectius plures, innumerabiles uel dici oportuit: unum profectò, si ad unius similitudinem sit formatus.) Cum factum à Deo mundum, eumq; animantem, & ad Dei exemplar Plato dixerit: nunc illud inquit, multi ne sint mundi, an unus duntaxat. Nam philosophorum aliqui multos esse, atq; adeò innumerabiles mundos affirmarunt: alij uero unum. Cui obiectioni Plato respondens, unum esse mundum concludit, his rationibus: Primò, quod eius auctor unus sit, unumq; exemplar, ac una mens architectrix: item, quòd si plures essent mundi, plura essent etiā exemplaria, pluresq; mundi opifices. id quod absurdum est: siquidem non solum Plato, sed Aristoteles etiam lib. 8. Physic. & 12. Metaphysic. unum esse omnium principium affirmant. Quo fit, ut si unum est mundi exemplar, unumq; illius artifex, ac mundus ad eius imaginem est factus, unum esse mundum oporteat. nam si plura uno essent exemplaria, plures essent artifices, pluresq; uniuersitates: atq; ita mundus hic primi exemplaris imago non esset, cum nullum esset primū exemplar, sed multa equalia. Quæ sanè cū unitatē primæ causæ ab omnib. philosophis concessæ tollant, absurda esse fatendum est. Itaq; Platonis ratio breuiter collecta sic habebit: Unum est mundi exemplar, & ad unius imaginem is factus, igitur unus est mundus. Præterea ipsummet animal & exemplar primum intelligibile, & αὐτὸ ζῶον, ut uocauimus, unū est, quoniam omnium est primum: ac mundus hic sensibilis ad eius imaginem factus est, ergo unus est etiam. Nam ut illud intelligibile est, ideasq; omnes animalium sensilium sub unitate complectitur: ita hic sensibilis est, formasq; animalium cunctorum continet, uniuersumq; dicitur. Atq; sicut unitas numeros omnes uirtute continet, principiumq; omnium est: sic etiam uniuersitas animalia, corporaq; cuncta complectitur. quoniam si aliquid ipsi deesset, uniuersitas non esset. Quare unum esse mundum Plato probans, rectè quidem

dem ad unitatem artificis & exemplaris recurrit, & ex eius unitate (ut Theophrastus Platoni ascribit) unum esse mundum cōcludit. cui etiam Trismegistus in Asclepio iisdem serè uerbis asētitur, cum corpora omnia, qualitatesq; omnes unum quoddam compositum efficere inquit, sicq; unum esse mundū omnia corpora, omnesq; formas complectentem, unam animam, unumq; Deum, à quo uirtus infinita emanet. Hoc ipsum confirmat Plotinus in libro de Bono et uno, alijsq; in locis, in quibus unā esse omnium essentiam, quamuis diuersis ex partibus constituitur, in omnibusq; unitatem esse aliquam uelut principium & connexionem reliquorum, fatetur. Igitur ut mens una est, unumq; genus animalium: ita etiam unus mundus, unusq; animans reliqua omnia continens. Atqui hæc est Platonis sententia de mundi unitate, breuiter explicata: quā itidem Aristoteles lib. 1. de Cælo, rationibus alijs, eodem tamē sensu tuctur. Quod enim Plato primæ cause, exemplarisq; unitati tribuit: Aristoteles materiæ, totiq; corporeæ naturæ assignat. Sed Alexander Aphrodiscus in illum ipsum Aristotelis locum scribens. Platonem reprehendit, quod mundi unitatem ab exemplaris unitate haud rectè probarit: cum eadem ratione multi esse mundi possent, quando multæ sint idæ. Cui tamē Simplicius subtiliter respondens, rectè ait Platonem mundi unitatem probasse, quoniā omnium formarum non solum sublunarium, sed cælestium etiam, una sit solum forma, unumq; exemplar: quemadmodū unus homo, unus equus, unaq; singularū formarū species est. ita enim sit, ut quantuis diuersæ sint in mundo rerum formæ, una tamen illarum omnium uniuersalis forma sit. His itaq; sic declaratis, Platonis uerba exponamus. Vnum profectò, si modò ad unius similitudinem sit formatus. Id est, si exemplar mundi unum est, & ad eius imaginem is est constitutus, uti diximus: igitur unus est mundus. Quam quidem rationem ita confirmat: Quod enim uiuentia omnia, quæcunq; intelliguntur, continet, socium alterum habere nō potest: alio qui aliud animal. quod hæc duo contineat, esse oporteret, cuius duo hæc partes sint: nec illorū, sed tertij huius mundus hic simulachrū diceretur. Hoc est, si animal intelligibile, ac exemplar, quod αὐτοῦ ἴδιον nos diximus, in quo uiuentium, id est animantium omnium idæ intelligibiles sunt, unum non esset, sed socium alterum haberet, duoq; essent exemplaria: priuon iam illud non esset, sed ab alio priori contineri debuisset, atq; ita illud prius duo hæc exemplaria contineret, mundusq; non prioris illius continentis imago esset, sed tertij huius ultimi contenti: ex quo fieret, ut plures essent dii, alijsq; ab alijs continerentur. Ex quibus omnibus cōcluditur, unum esse mundum, quando illius exemplar Deus unus est, & nō duplex. Atqui huiusmodi serè ratione usus fuisse Aristoteles uidetur lib. 3. Physic. et 12. Metaphysic. cum unitatem primi motoris, primi q; cæli confir-

mat, quoniam in mouentibus ac motis non sit progressus in infinitum, sed necessariò ad primum aliquid, quod omnia comineat, sit deueniendū. Quoniam autem corporeus spectabilisq; & tractabilis erat futurus, ac sine igne uideri nihil potest, nihilq; sine solido tangi, solidum absq; terra nihil: ideo in operis huius exordio, Deus ignē terramq; primò creauit. Post explicatam mundi originem, unitatemq; ipsius cōfirmatam, ad eius nunc substantiam explicandā sese Plato conuertit. antea enim æternū esse mundum, genitum tamen ad Dei exemplar, atque unum dixit: nunc uerò ipsum sensibilem, & ex qualitatibus compositum esse, docere uult. Quare tria sunt, ut Proclus annotat, quæ mundo hic tribuuntur à Platone: mens, anima, corpus. ac mēs quidem æterna est, corpus uerò genitum semper: anima demū naturæ mediæ, hoc est, partim corporea, partimq; incorporea. Itaq; cum de mentis opificio dictum sit hæctenus, in his quæ sequuntur, de corpore, animaq; mundi dicendum est: in primisq; de corpore ipso, quomodo mundus corporatus, sensibilis, & ex qualitatibus compositus sit. Quoniam igitur mundum esse factū Plato dixit, quatenus corporeus constructusq; partibus est, corpusq; omne sensibus comprehenditur: sensibile esse ipsum, corporeumq; concludit. nam si corporeus non sit, in sensus cadere nō potest: & si minimè in sensus cadat, factus non erit. Ex quo fit, ut si factus est mundus, idemq; corpore constat, sensu etiam comprehendatur. Quo nomine cōstitutionem mundani corporis ostendens nobis Plato, qualitates ipsius declarat, easq; à sensuum iudicio probat: quoniam sensus qualitatū corporearum indices sunt, qualitates uerò corporeæ cōstitutionem indicant. Ergo ut initio huius sermonis Timæus mundi substantiam opinabilem, sensibilem, uereq; non ens appellauit, ad corpoream naturam magis explicandam: ita quoq; corporeū omne, ac sensile factum esse dicit. οὐκ ἔστιν enim, et ἀπὸ τοῦ, uti diximus, pro sensibili capit. Quare huiusmodi sanè axiomate, ut Proclus annotat, Plato utitur, quo mundum corporeum esse factum probet. Quicquid factum est, in sensum cernendi tangendiq; cadit: hoc est, sensibilis corporeæq; naturæ est. Hoc ita statuto, corpoream mundi naturam ex uisus tactusq; sensu probat esse. Si tangitur, inquit, ac cernitur, constat itidem qualitatibus, quæ in sensus illos cadant, proindeq; corporeus est. At uerò cur nam cerni, tangi q; mundum Plato dicēs, ex igne terraq; ipsum constare affirmat? Aut si ijs duobus elementis constat, quo nam modo illa mūdo sunt insita? Huic profectò quæstioni cum Proclo, cæterisq; Platonis respondentes, dicimus: sensuum quidem obiecta esse corpora omnia, nullumq; corpus nisi à sensu posse comprehendi: ideoq; quæcunq; in sensus cadant, corporea esse oportere. Atq; ita mundum, quoniam cernatur, tangatur, atq; ad eò sensibus percipiatur, corporatum esse. Nam si cernitur, colorem habeat ne-

esse est: si tangitur, est etiam solidus. his autem duobus sensibus corporea omnia esse potissimum apprehendimus, ac mundum qualitatibus ijs compositum intelligimus, quas ijs sensus percipiāt. Nam uisus obiectum color est, atq; adeo lucidum omne: obiectum uero tactus, est soliditas: atq; eo de nomine quaecunque colorata, solidaq; sunt, corporea esse necesse est. At huic sententiae Theophrastus id obijcit, Num alijs etiam sensibus ad corpoream mundi naturam cognoscendam utamur? Cui sane Proclus recte respondens, uti nos alijs sensibus in mundo cognoscendo negat: quoniam cernimus quidem illum, et tangimus, non autem audimus, odoramus, olfacimus. Igitur, ut Platoni placet, cum mundus his sensibus, uisu et tactu potissimum percipiatur, uisusq; obiectum sit ignis, hoc est lucida corpora, et colorata, tactus uero sit terra, hoc est solida omnia, ex igni et terra constare mundum dicit. Atq; huiusmodi ratione corporatum esse, qualitatibusq; componi illum, probare uult. Plotinus tamen in libro de Caelo, ex igne terraq; factum dici mundum ait, quod coloratus seu lucidus, ac solidus sit. luciditatem enim et colorem ab ignea natura mundus habet, soliditatem a terra. Nam corpora omnia primo soliditatem, deinde autem colorem habent: haec siquidem potissima corporum accidentia sunt. Quod uero luciditas et color ab igne proueniant, in causa illud est, quod colores omnes qui uisus obiecta sunt, luminis participes sunt uel maioris, uel minoris: lux uero ab ignea ui prouenit. Etenim si clarissimus sit splendor, et lux corporis, albus efficitur color: si minus autem, pro ratione adherentis lucis ita color efficietur. Si etiam nulla sit lux corporis, priuatio illius, hoc est niger color fiet. Iam uero sensus omnes, ut Aristoteles lib. 2. de Anima inquit, corporei cum sint, proprias habent accommodatasq; sibi qualitates: ut uisus ignem, seu pelluciditatem corporis, ut eidem placet, auditus et odoratus aerem, gustus humorem, tactus terram. atq; inde fit, ut quicquid sensibus ijs capimus, aliqua qualitate corporea constet. Quamobrem Plato ad ostendendam mundi compositionem ex qualitatibus, duos sensus uisum et tactum extremos, maximeq; distinctos accepit: ut duas itidem extremas qualitates, igneam et terram, quibus constat mundus, ostenderet. Quinetiam cum corporeum esse mundum constet, num constat ijs solum duobus elementis igne et terra, an ceteris etiam et profecto omnibus quatuor. nam ut Alcino de doctrina Platonis scribit, confirmatq; Trismegistus in Asclepio, et Apuleius, mundus ex igne, aere, aqua, terraq; componitur. haecq; corpora proportione inter se deuincta, unum quoddam uniuersale corpus constituunt. Plato tamen extrema illa duo, ignem ac terram, sumit: quoniam uisus et tactus, quibus eadem percipiuntur, extremi sensus sunt, ex quibus corporea uis omnis potissimum percipitur: corpora item omnia ex colore soliditateq; maxime cognoscuntur, quoniam nullum corpus compositum carere ijs

qualitatibus potest. Nam ut Plotinus in eodem libro de Caelo inquit, cum elementa omnia, atq; adeo uniuersa corpora solida esse necesse sit, soliditatem quidem illam a terrea natura habent: cum item omnia lucida colorataq; sint, ut aspectu percipiuntur, colorem illum ab igne sortiuntur. Quamobrem haec satis sint ad corpoream mundi naturam explicandam, quando in sequentibus de qualitatibus elementorum, mixtioneq; ipsorum, latius est dicendum. Sed duo solum absq; tertio quodam commode coherere non possunt, mediumq; aliquod uinculum utrumq; desiderant. Quando mundum ex quatuor elementis compositum esse diximus, duoq; extrema primo Plato sumpsit, ut ex ijs intermedia componi doceat: nunc mathematicis rationibus, nulla duo extrema sine conexione aliqua colligari posse inquit, necessarioq; medium aliquod quasi uinculum, extrema illa ipsa elementa desiderare. Nam dualitas cum generationi apta sit, coniungi sine uinculo non potest: si quidem contraria duo mutuo colligari inter se nequeunt, quin se ipsa prorsus interimant. Quo fit, ut duo extrema sint ignis et terra: ille ut mas, haec ut foemina. utriusq; autem uinculum et connexio sit analogia, quam Cicero tum rationem, tum proportionem interpretatur. Haec tria rei generationem perficiunt, quonia duo principia per se sine medio connecti nullo modo possunt: atq; generatio omnis, ut Proclus ait, a dualitate ad triadem fit, quando quidem cuncta ternario numero constant. Omnia enim auctorem suum, quoad natura potest, imitantur. et ut in Deo tres sunt personae, unitate coniunctae: ita in rebus naturalibus tria sunt, materia, forma et connexio utriusq;. Quapropter cum duo illa elementa ignis et terra, connecti sine uinculo ullo nequirent ad mundi corpus perficiendum, proportione quadam quasi uinculo conexa sunt, ut Plato dicit: sicq; corpus unum constituitur. Vinculorum uero id est aptissimum atque pulcherrimum, quod ex se, et ex ijs quae astringit, quam maxime unum efficit: hoc maxime proportio ratioq; alternae comparationis assequitur. Quando contraria duo uinculo quodam, hoc est analogia connecti dixit, quid nam eadem sit, iam explicat. Analogiam quidem habitudinem quandam diuersarum rationum, quae unum quoddam compositum ex ijs faciat, esse definit: indeq; mundum corpus quoddam unum ex diuersis qualitatibus constitutum, probare uult. Analogia autem in omnibus non est, sed in ijs solum quae sub eandem cadunt rationem: ut quemadmodum hoc ad illud affectum est, ita illud ad hoc uice uersa. Quae de causa analogiam Euclides lib. 5. sic definit: *ἀναλογία δὲ ἐστὶν, ἡ τῶν λόγων ὁμοιότης*. hoc est, Analogia uero est, rationum inter se similitudo. Itaq; res esse eiusdem generis debent, ut in ijs proportio sit aliqua. nec enim inter lineam et punctum est ratio, sed inter lineam et lineam. Quinetiam analogia una est ex diuersis rationibus collecta: non tamen quot sunt

Sunt rationes in diuersis terminis, totidem erunt analogiae. Quemadmodum 3 ad 5, sic 5 ad 7 affecti sunt: ibi quidem ratio una est ternarij ad quinarij, altera uero quinarij ad septenarij, sed utriusque rationis habitudo una est, analogiaque dicitur. Quamobrem in elementis etiam eadem analogia est, quae cuncta connectit, & unum efficit. quemadmodum enim ignis ad aerem, & aer ad aquam, aquaque ad terram sese habet: ita ediuerso terra ad aquam, aqua ad aerem, aerque ad ignem. Ergo 10 communis illa omnium rationum proportio, unum quiddam compositum efficit, quod mundum appellamus. Quando enim in tribus numeris, aut molibus, aut uiribus, medium ita se habet ad postremum, ut primum ad medium, uicissimque ut postremum cum medio, ita medium cum primo congruit, tunc quod medium est, & primum fit, et postremum. postremum quoque & primum media fiunt: ita necessitas cogit, ut omnia quae sic deuincta fuerint, eadem inter se sint: eadem uero cum facta sint, effici- 20 tur, ut omnia sint unum.) Quibus in rebus sit analogia, uel quo pacto consideretur, in his ostendit Plato. ait enim, in tribus terminis ad minus analogiam omnem semper spectari, eandemque habitudinem quandam ex omnibus terminorum rationibus ad se inuicem collatis esse, quae unum quiddam ex ijs ipsis constituat. Verum ut nos haec apertius exponamus, quotuplex analogia sit, et in quibus cernatur, dicamus: deinceps ad physicam rationem id accommodemus. Tres sunt proportionem, seu medietates magnitudi- 30 num, ut Nicomachus in Arithmetica, & Boetius, ceterique docent: Arithmetica, Geometrica, & Musica. Arithmetica proportio est, quando aequalis in omnibus terminis excessus seruatur: ut 1 2 3 4 5 6. In ijs sane omnibus numeris aequalis unitatum est excessus. sequentes enim, priores superant unitate semper. Geometrica est, cum aequalis proportio in omnibus terminis seruatur, siue ea sit dupla, siue tripla, siue alia quaeuis: ut 2 4 8 16. in illis quidem omnibus una & eadem dupla proportio est. Musica 40 demum, quando sic se habet maximus terminus ad minimum, ut differentia maximae & mediae, ad differentiam mediae & minimae: uelut 3 4 6. Senarius quidem maximus est, ternariumque superat media sui parte: differentia uero 6 ad 4, est tertia senarij ipsius pars, hoc est binarius: differentia denique 4 ad 3, est quarta pars sui, hoc est unitas. itaque ut 6 superat 4 binario, & utriusque discrimen est 2, ita 4 superat 3 unitate, differentiaque est unum. Ergo differentiae utriusque dupla est proportio, quemadmodum 50 & 6 ad 3 est eadem dupla. Ex his igitur tribus proportionibus sola Geometrica uere analogia dicitur, si Proclo & Psello credimus: ceterae uero potius medietates appellari debent, siquidem illa unam & eandem proportionem in omnibus terminis efficit. Quae proportionis unio ad mundi unitatem explicandam accommodatissima est. Has demum tres

proportionum formas in ijs uerbis Plato intelligit:

Quando enim in tribus molibus, aut numeris, aut uiribus medium ita se habet ad postremum.) Nam per moles, siue *ὄγκος*, Geometricam analogiam indicat, quae coniunctarum magnitudinum propria est: per numeros Arithmetica, quae numeris tribuitur: per uires, siue *δυνάμεις*, Musicam, quae in graui, acuto, aliisque eiusmodi tonis cernitur. Iam uero, cum quotuplex analogia sit, dixerimus, quibus nam in rebus, aut quomodo spectetur, dicatur. Analogia omnis, ut Euclides lib. 5. docet, in tribus saltem terminis cernitur. nam si sit in pluribus, quatenus relatio inter tres sit, consideratur. Quod ipsum Plato nobis ostendens, inter tres (inquit) magnitudines siue coniunctas, siue deuinctas, siue sonoras, analogiam omnem inueniri, ita ut eodem modo affectus sit prior terminus ad secundum, et secundus ad tertium, quo tertius ad secundum, ac secundus ad primum. haec enim singulorum trium communis habitudo, unam edidit proportionem. Sed nos haec demonstratione quadam clarius exponamus, ut Platonis uerba melius declarentur. Sint hi numeri inter se dupla 60 proportione connexi, 3 6 12. ex his rationes omnes, quaecumque sunt, colligamus. Quemadmodum 3 ad 6 est affectus, ita 6 ad 12. haec est prima ratio. Item ordine retrogrado, quemadmodum 12 ad 6, ita 6 ad 3. haec est secunda ratio: in utraque autem primus numerus, & ultimus, tum primi, tum ultimi fiunt. primus quidem fit 3, quando ab illo rationem colligere incipimus, desinimusque in 12. idem autem 12 fit ultimus. Postremus idem fit ille 3, quando uiceuersa ab illo 12 incipimus, desinimusque in 3. Hac igitur ratione uterque numerus extremus diuersis comparationibus tum primus, tum ultimus fit. Quinetiam 6, qui intermedius est, ad utrumque extremum collatus, primus et ultimus fit, hoc modo: Sicut se habet 6 ad 3, ita idem 6 ad 12. Ecce in ea collatione duo extremi medij iam fiunt, medius uero 6 fit primus & ultimus: primus, quando rationis initium ab illo sumimus ad extremos: ultimus, quando ab extremorum alterutro in illum terminamus rationes. Atqui hanc Plato rationum collationem analogiam uocat, eandemque unam esse dicit in ijs uerbis, quae supra retulimus. Age uero rationem physicam, & mundi constitutioni accommodatam ex eadem analogia doceamus. Mundum esse unum, et ex quatuor qualitatibus proportione quadam compositum, non modo Plato, sed alij quoque multi affirmant. Proportio uero illa qualitates ipsas complectens, ac sub mundi unitate continens, anima mundi est, ut Plotinus in lib. de Caelo, Proclusque testatur. eadem enim corpus tuetur ac retinet, ne pars aliqua effluat, ingruat uel, qua mundus eruatur. Item numeri, terminique in quibus proportio illa cernitur, qualitates elementorum, formaque rerum corporearum, rationes demum inter numeros eosdem diuerso modo collectae, qualitatum communionem significat. Ignis enim, quatenus ta- 8 3 flu per-

Et percipitur, cum terra conuenit: terra cum igne, quatenus colorata est, ac in sensum cernendi cadit: quatenus autē eadem illa humoris, frigiditatisq; aliquid admixtum habet, cum aere aquaq; conuenit. Itaque fit, ut quamuis singula elementa proprias habeant, peculiareq; qualitates, tamen in unoquoque ipsorum permixta sine aliorum qualitates, quibus cum conueniunt: quemadmodum Plotinus idem testatur.

Quòd si uniuersi corpus latitudinem habere debuisset, nullam uerò profunditatē, unum sanē tum ad seipsum, tum ad extrema uincienda interiectum medium suffecisset. Sed cum soliditatem mundus requireret, solida uerò non uno, sed duobus semper medijs copulenter, inter ignem & terram Deus aërem aquamq; locauit, eaq; ita inter se inuicem, quoad fieri poterat, comparauit, ut quemadmodum ignis ad aërem, ita aer ad aquam: ut aer ad aquā, sic aqua ad terram congruē cōferatur.

Quomodo mundus constructus ex quatuor qualitibus sit, in his Plato nobis ostendit, simulq; connexionem elementorum declarat. Siquidem tractationis huius finis est, mundi ortum exponere, quo pacto genitus sit, quod ad eius corpoream naturam attinet, cū alioqui æternus à Platone dicatur. Ideo coniugationem elementorum inter se Plato declarans, geometricis demonstrationibus id probat. Nā cum unum esse elementum dumtaxat non possit, quē admodum lib. 1. de Elementis Galenus docet, principiaq; rerum contraria sint, necesse est contrariorum qualitatum coniugationem aliquam fieri. Quam quidem rem ut apertius nos exponamus, primò cur Mathematicis demonstrationibus ad mundi ortum, rerumq; naturalium generationem explicandam utatur, aperiamus: deinde, ipsas demonstrationes huius loci interpretationi accommodatas, subiiciemus: postremò elementorum connexionem illis demonstrationibus respondentem, explicabimus. Magnam esse Physicæ cum Mathematicis consensionē, non solum Plato ubiq; docet, sed Aristoteles etiam, alijq; philosophi. Ambo enim illi in plerisq; tractationibus Mathematicorum demonstrationibus utuntur: et subiectum utriusq; facultatis id ipsum magis declarat, quando hoc differt Physicus à Mathematico, ut Aristot. lib. 2. Physic. tradit, quòd ille corporis naturalis essentiam, accidentia, constitutionemq; considerat, hic magnitudines à corpore separatas: sed ambo circa idem subiectū uersantur, quamuis diuersum sequantur finem. Quo nomine Plato, utpote Mathematicarum peritissimus, in naturalibus tractationibus Mathematicas demonstrationes affert, tum ut firmiorem rei propositæ fidem

faciat, tum ut magnam utriusq; disciplinæ communionem declarat. Quod sanē cum in locis alijs, tum maximè in hoc loco facit, ut ex ijs quæ sequuntur, apparet. Sed ut demonstrationes iam proponamus, & ex Geometriæ præceptionibus desumptas huic loco accommodemus, illud nunc explicandum uideatur, quomodo duo corpora solida non uno, sed duobus uinculis colligari dicat, duo uerò plana unico tantum uinculo contenta esse. Ergo ut rem alius repetam, magnitudo omnis cum una eademq; sit, ratione tamē distinguitur: alteraq; coniuncta est, quæ in re aliqua coniuncta cernitur, ut linea, superficies: altera deiuncta, quæ in re diuisa spectatur, ut numerus. Sed tamen numeri quamuis deiunctæ magnitudinis per se sint, similitudine quadam cōiuncti dicuntur: proindeq; lineares, plani, solidiq; etiam sunt. Nam cum naturali ordine ab unitate in multitudinem disponuntur numeri, lineares dicuntur, ut 1 2 3 4 5 6. quoniam ut à puncto in infinitum linea produci potest: ita ab unitate, quæ puncti rationem habet, in infinitum numerum multitudo potest congeri. Iam uerò & plani sunt numeri, quemadmodum & plana corpora, si in se ducantur: uelut si 6 in 3 ductus efficiat 18. tunc enim linearis numerus in se ductus, superficiē efficit. Eadem quoq; ratione numeri solidi sunt, ijq; omnium figurarum: ut pyramidis, quadrati, cubi, triangulares, eiusmodiq; alij, de quibus prolixius Nicomachus, & Boetius. His ita uelut fundamentis iactis, plana corpora, ut numeri plani, sunt, quicunq; longitudinem, latitudinemq; solum habent, quemadmodū Euclides definit. Eadem quoque plana, quæ ἐπίπεδα dicuntur à Græcis, unum dumtaxat medium habere dicuntur, quia duo solum interualla habent: nec enim in planis corporibus differentie plures sunt, quàm duæ, ante, pone, uel dextrorsum & sinistrorsum. Inter duo itaq; interualla una tantū mediætas, connexioq; est. At uerò in solidis corporib. quoniam præter superficiem, crassities est etiam, non modò duo illa interualla, sed tertium etiam aliud, quod crassities sit proprium, inerūt. Igitur duorum solidorum duo sunt interualla, quia unumquodq; ipsorū tria quoq; habet, duo quidem propria, tertium uerò commune alterutri. Sed hæc nos demonstrationibus apertius explicemus. In planis corporibus unam esse solum mediætas, sic apparebit. Sint hi duo numeri quadrati, planiq; 4 & 9. ij enim, quia quatuor æqualia latera habent in longitudine ac latitudine, quadrati sunt. Horum unū esse medium dumtaxat, siue mediā proportionem utriusq; unam esse dicimus: nimirum 6. nam 4 ad 6 eandem habet proportionem, quam 6 ad 9, hoc est sesquialteram: ergo cōmunis utriusq; quadrati medius est 6, alius uerò minimè. si enim 7 sit medius, erit inæqualis in utroq; extremorum proportio: siquidem 4 ad 7 sesquiterciam habebit proportionem, 7 uerò ad 9 sesquialteram. Ex quo fit, ut duorum planorum unica tantum sit me-

fit medietas, quae utrunq; extremum connectat. Sed ad inveniendam duorum planorum quadratorum medietatem utriq; communem, latera illorum multiplicanda in se mutuò sunt, productusq; ex ijs numerus communis erit medietas: ut quaternarij latus est 2, nouenarij uerò 3. Quod si 2 in 3 ducas, proueniet 6, commune utriq; medium. In quo tamen numerum illum medium continuae proportionis esse oportet, alioqui communis non erit. Hinc igitur Platonicum illud theorema, Plana omnia unico tantum medio contenta sunt, demonstratū esse patet. cuius demonstrationis principiū ex Euclide lib. 8. Prop. 18 pendet, in qua ille sic ait: Δύο ὁμοίωρ ἐπιπέδων ἀριθμοῖς, εἰς μέσος ἀνάλογος ἐστὶν ἀριθμὸς, καὶ ὁ ἐπιπέδος πρὸς ἐπιπέδον διπλασίονα λόγον ἔχει, ἢ πρὸς ἡμίλογον πλυσρὰ πρὸς τὸν ἡμίλογον πλυσρὰν. Quā quidem demonstrationē geometrica figura, ut facit Chalcidius, hoc loco docere longū est: ideoq; nunc omittatur, cū numeris illud explicatū iam satis sit. Præterea duo solida corpora duob. medijs colligari, hinc potest demonstrari. Sint duo numeri cubi, 8 & 27. ijdem aut cubi dicuntur, quia superficie crassi-
 tieq; constant, solidiq; sunt. illorum itaq; duorum duo esse media dicimus, 12 & 18. eandem enim rationem habet 8 ad 12, quam 18 ad 27: hoc est, sesquialteram. Etenim sumatur latus octonarij 2, & latus illius 27, nimirum 3. ex his enim lateribus in se multiplicatis, duo illi cubi fiunt: ex binario nimirū quater multiplicato 8, & ex 3 nouies in se ducto 27. Quod si ergo duo illa latera utriusq; cubi mutuò in se bis ducas, duæ medietates prouenient. Nam bis 3 efficiet 6. atq; iterum bis 6 multiplicatus faciet 12, qui ad 8 sesquialter, & continuae proportionis est. Eodem item modo alterum medium sic produces. Duc 3 in 2 semel, efficiet 6. iterumq; duc 6 in idem 3, emanabunt 18, qui etiam proportionem eandem habet cum. 27. Ergo utriusq; cubi latera in se mutuò bis multiplicata ordine commutato, medietates duas producent, quæ nō modò continuae proportionis cum extremis cubis sunt, sed solidæ etiā, & cubi. siquidem ex planis plana solum corpora, & ex solidis solida fiunt, ut Euclides lib. 8 demonstrat. Quamobrem hæc erit solidorum illorum numerorum proportio et communis medietas, 8 12 18 27. quam ex lib. 8. Euclidis, Prop. 19. demonstrare facile est, in qua sic ille: Δύο ὁμοίωρ στερεῶν, δύο μέσοι ἀνάλογον ἐπιπέδων ἀριθμοῖς, καὶ ὁ στερεὸς πρὸς τὸν ὁμοίωρ στερεὸν τριπλασίονα λόγον ἔχει, ἢ πρὸς ἡμίλογον πλυσρὰ πρὸς τὸν ἡμίλογον πλυσρὰν. Sed aduertendum quidem est, non loqui hic Platonem de planis quibusq;, uel de solidis etiam: sed de ijs solum quæ habeant eandem proportionem, eamq; cōtinuam, ut Proclus explicat, & ex Euclide patet. nam Democritus in quatuor lineis duo media demonstrabat, quæ tamē demonstratio ad hunc locum minimè pertinebat. Atqui hæc ultima solidorum corporum demonstratio mundo & eius partibus conuenit, quia

non planus est is, ut Plato dicit, sed solidus, ac rotundus, omniaq; corpora eiusmodi trinam habet dimensionem. Vnde cum duobus medijs constare mundū propter soliditatem dicit, rotundæ figuræ interualla considera, quæ duo sunt, unum in superficie, alterum in profunditate. Ex quo fit, ut cum mundus sit rotundus, atq; etiam elementa superiori quidem parte illa, id est superficie contingant sese mutuò, superiora nimirum cum inferioribus, profunditate uerò inferiora contingant: ut ignis superficie superiori contiguus est cælo lunæ, inferiori autem aerem contingit, eodemq; modo reliqua elementa. His igitur demonstratis, physicam harum proportionum, medietatumq; rationem doceamus. Cum superior duo elementa ignem ac terram Plato posuerit, mediaq; alia interiecta totum mundum corporeum efficere dixerit, hac nunc demonstratioe idipsum declarat. Duo sunt solida corpora, ignis & terra. sunt enim extrema, propter magnam naturæ diuersitatem: solida uerò, quia corpora omnia mundi trinam cōstant dimensione, solidaq; sunt, ut Plotinus in lib. de Cælo docet. Inter illa igitur duo extrema, esse duo alia media dicimus, cum Platone, aerem & aquam, quæ eandem habent proportionem & inter se ipsa, & ad extrema sua. Nam ut ignis ad aerem, aer uerò ad aquam, aquaq; ad terram sese habent, ita uicuersa terra ad aquam, aqua ad aerem, aerq; ad ignem. Et ut Macrobius lib. 1. in Som. Scip. ait, quaternarius numerus duas medietates primus omnium sortitur, ijsq; totum corpus deumctum stabilitur, firmumq; est. ideoq; Pythagorici in quaternario plenitudinem, tum mundi, tum animi ponebāt. indeq; quatuor uidemus elementa, quatuor qualitates, quatuor humores, quatuor corporum constitutiones, quatuor deniq; anni tempora. Ex quo intelligitur quaternarij perfectio. Igitur quatuor elementa eo sunt inter se uinculo connexa, ut unum mundi corpus constituent, propter qualitatū inter se rationē. singula enim binas habent qualitates, quarum alteram quidem cum altero cōmunem habent, alteram uerò repugnantem: ut terra cum aqua conuenit frigiditate, repugnat siccitate: aqua item cum aere cōsentit humore, dissentiitq; frigiditate: aer deniq; cum igne communem habet calorem, contrariā uerò siccitatem. Atq; eandem etiam rationem uicuersa ab igne ad terram peruenientes demonstrare possumus. Cæterum ut ipsam demonstrationem Mathematicam apertius in elementorum connexionē declaremus, eorūdem qualitates prius exponamus. cum magnam esse Mathematicarum cum Physicæ cōmunionem dixerimus, Platoq; semper naturalia Mathematicis demonstraret, quaternarij numeri soliditate mundi constitutionem in his nobis ostendit: & cum res omnes corporeæ numero, pondere, ac mensura cōstent, his Mathematicorū terminos comparat. Nam per solida, mixtorum corporum qualitates, naturalesq; uires significat: per plana, substantiales

uales rerum formas: per mensuras, corporū illorū magnitudines ijs formis accommodatas. Atq; inde fit, ut cū duo plana unico solū medio cōnecti dicit, duas formas substātiales unico medio formali cōtētas esse intelligat. Cum aut duo solida duob. medijs ligari inquit, duo naturalia cōposita duobus medijs cōnecti, uno quidē formali, altero materiali significat: siquidē elementa per formales qualitates mutuō inter se cōnectūtur. Hæc cum ita sint, per solidorū corporum medietates, cōmunes elementorū qualitates nobis ostendit Plato. elementa enim solida corpora sunt, hoc est, ex forma materiaq; cōposita: qualitates uerò, ut plani numeri uel superficies sunt. Igitur cū alij duas unicuiq; elementorū qualitates tribuāt, ut igni calorē & siccitatē, aeri calorē et humorē, aquæ humorē & frigiditatē, terræ frigiditatē et siccitatē, quorū è numero fuit Aristoteles: alij unisam solum qualitatem, ut igni calorem, aeri frigidita-

tem, aquæ humiditatem, terræ frigiditatem: Plato quidem sub Timæi persona, quemadmodū Proclus explicat, triplicem unicuiq; elemēto qualitatem tribuit: atq; earum unamquāq; à substantia, uirtute actioneq; ipsorū sumit. Itaq; igni subtilitatem, acumen, mobilitatemq; tribuit: aeri subtilitatem, obtusitatem, ac mobilitatem: aquæ crassitiam, obtusitatem et mobilitatem: terræ crassitiam, obtusitatem, immobilitatem. Hoc igitur modo singula elemēta tribus his cōstare qualitātibus. Proclus refert, & earundē duas esse cuiq; cōmunes cum alijs dicit, unā uerò ipsi propriā. Nam ut solida omnia corpora trimā habēt dimensionē, ita etiā elementa tres habent qualitates. duas uerò solū habere non posse, tum ex eorum actione, tum ex natura probat. Sed harū nos qualitātū coniugationes in elemētis demonstremus huiusmodi figura, in qua ignis et terra quasi duo extrema sint, media uerò aer et aqua, quorū coniugationes simul explicabūtur.



Ecce igitur, ignis ac terræ qualitates omnino cōtrariæ sunt. nam ignis subtilis, acutus, & mobilis: ex diametro aduersatur terræ, crassæ, obtusæ, ac immobili. sed aer tamen & aqua mediæ inter illos naturæ sunt, cum unoq; conueniunt qualitate aliqua, ab alteroq; differunt. Nam aer cum igne cōuenit subtilitate ac mobilitate, differt obtusitate: aqua etiā cum terra crassitiam obtusitateq; conuenit, mobilitate differt. Ergo extremæ qualitates singulorū communes cum alijs extremis sunt, mediæ uerò differentes. Atqui ex hac elementorum dispositione proportionem, medietatesq; inuenire poteris: siquidem eandem qualitatum cōsensionem ignis ad aerem habet, quam aqua ad terram: in eaq; per duas illas habitudines medietates binas intelligat. Eodemq; modo, si rationum cōparationem ab intermedijs duobus in extrema deducas, totidem duas rationes medietatesq; inuenies. Nam ut aer ad ignem, ita aqua ad terram sese habet. sic enim tota elementorum series mutuis collationibus annectitur, unumq; corpus efficit. Hæc igitur hæctenus ad Platonis sensum explicandū satis sint, omisiss alijs Procli, Iamblichi, Chalcidij, cæterorumq; Platoniorū interpretationibus longissimis. Interim tamen Plotinus circa hanc Platonis sententiam inquit in lib. de Cælo, num in naturalibus etiam ratio ea Mathematicorum ualeat, inter duo extrema solidorū rationem habētia, duo itidem media interponi debere? quando aquam terræ sine medio aliquo misceri uidemus? Cui obiectioni respondens idem ipse, ait, elementa quidem proprias suas qualitates retinere, quod ad eorum natu-

ram attinet: interim tamen unumquodq; ipsorum particeps alterius qualitatis esse, ut sui sensum hominibus pariat, percipi q; possit. Nam ignis, quatenus tangitur, soliditatem à terra mutuatur: terra etiam, quatenus cernitur, ab igne lucem accipit: omnia demum elementa impura sunt, aliorumq; qualitātibus admixta, quemadmodū & Aristoteles alijq; affirmant. Quæ cum ita sint, rectè quidem Plato, ad ostendendam mundani corporis unitatem, elementorumq; connexionem, qualitates inter se colligari sub proportionum medietatibus indicauit, trimamq; unicuiq; elemento magnitudinem tribuit: quoniam corpora omnia non solum simplicia, sed composita etiam, tres habeant interuallorum differentias, longitudinem, latitudinem, & crassitiam. Cui sententiæ Aristoteles lib. 1. de Cælo asētitur, cum tres solum corporum omnium dimensiones esse, nullumq; corpus solidum ijs tribus carere dicit: siquidem ternarius cōpositionis perfectionē obtinet, quem itidē quamuis diuersa ratione cælo, elementisq; tribuit.

Qua ex coniunctione ita constitutus est mūdus, ut aspici tangiq; possit. Propterea ex huiusmodi rebus numero quatuor, mundi corpus conflatum est, ea connexum comparatione qua dixi. Ex quo seipsum amicitia concordie complectitur, atq; ita aptè cohæret, ut nequeat dissolui ullo modo, nisi ab eodem à quo est colligatum. Quatuor igitur earum rerū quamlibet integrā mundus

mūdus accepit. Ex omni quippe igni, aere, aqua, terra, ipsius faber ita ipsum composuit, ut nullam cuiusquam istorum partem aut uim extrā relinqueret. Idē ea ratione fecit, primū quidem, ut totū hoc animal quā maximē perfectum ex perfectis partibus esset: deinde ut esset unum, cum nihil extrā relictum fuerit, ex quo alterum generetur. Postremō, ne quis ipsum morbus aut senectus attingeret. Videbat enim eā esse naturam corporis, ut importuna caloris uel frigoris aliarumq; rerū nimis uehementium accessione lædatur, & in morbos senūq; impulsū deficiat. Quam ob causam rationemq; unum totum ex omnibus totis & perfectis perfectum, morbi & senectutis expertem Deus mundum constituit.

Ex mutua elementorum connexione constitutum esse mundum, unumq; effectum, Plato in his dicit: in quo non tantum mundi constitutionem declarare nobis uult, sed eius etiam essentiam. Qua de causa cum duplicem esse mundi regionem, alteram elementarem, alteram coelestē, Aristoteles in Meteoris dicat, dubium est, an utraq; regio eiusdem naturae sit, nec ne: aut si sit, qualis nam eadem sit. Quae ut nos distinctē declaremus, ueram Platonis, Aristotelisq; ea in re sententiam subiiciamus. Vniuersum mundū non solum coelestem, sed elementarem etiam, ex quatuor elementis compositum, Pythagorici ac Platonici omnes affirmant, ac de inferiori quidem parte, quae sub luna est, nemo est qui dubitet: quando sensibus percipitur, experimentoq; id cōpertū est. Caelum autem ex iisdem elementis compositum esse, sic probant Platonici. Primō, quod in mundi artifice Deo elementorum ideae sint, in mundo uerō sensibili formae eorūdem substantiales. Deinde, quod uniuersi eadem materia est, quamuis diuersae sint partiū eius formae. Tum in caelo ipso elementorum omnes qualitates non mixtae, sed perfectae sunt. & coelestis quidem ignis, quo ipsum constat, essentia idem est cum inferiori isto: differt tamē, quod is nullo alimēto indiget, uelut iste: quodq; gignit potius, quā corrūpit. Iam uerō & sic argumētantur, dum qualitates elementorū in caelo esse probant: Si caelum, inquit, uirtutem aliquam inferioribus corporibus infundit, illaq; regit, regere influereq; aliquid non potest, si uiribus elementorū caruerit: atqui magnam uidemus ē caelo uim corporibus inferioribus impertiri: ergo & elementorum uirtutes caelum habet. Si enim non haberet, nullam uim habere posset: cum nihil ex eo praestet, quo ipsum careat. Atque huic sententiae Astrologorū rationes astipulamur, qui stellis similes inferiorum corporum qualitates

tribuunt. nam Saturnum frigidum ac siccum, Martem calidum & siccum, Iouem calidum & humidū esse, reliqua demum sidera proprias quasdam qualitates uires obtinere dicunt. Hinc etiam Pythagorici, ut Proclus Macrobiusq; referunt, in caelo elementa ratione quadam ponebant, ante solem quidem uno modo, post ipsum uerō alio. nam Lunam terrā coelestem, quod humida, frigida, & opaca sit, appellabant: Mercurium aquam, Venerem aerem, Solem ignem. Atq; hoc sanē post solem: ante ipsum autem, Martem uocabant ignem, Iouem aerem, Saturnum aquam, firmamentum seu ἀπλᾶν terram. Quae nō immeritō caelestibus sideribus tribuebatur, quando similes earum qualitates ab ijs infundi, experientia doceat. Eandem ob causam Alchimistae unicuiq; siderum metallum aliquod assignant: ut Lunae argentum, Saturno plumbum, Ioui stannum, Marti ferrū, Veneri aes, Mercurio argentū uiuum, Soliq; aurū. Ex quibus omnibus, diuersam nō esse caeli naturā ab inferioribus qualitatibus, constat. Sed si queras, ecquae nam Platonis sententia uera sit? dicam cum Proclo, ceterisq; Platonici: igneae naturae caelū ab eo dici, ita ut ignis ille purissimus, diuersusq; ab inferiori isto sit, quatenus summam formae perfectionem habet: lucidumq; omnino, & aspectabile sit. nam ut ignis splendor, in idea artificis est: ita in caelo positus uisibilis sit, inferioremq; mundum illustrat. Cui sententiae, Numenius, Plotinusq; in lib. de Caelo assensitur. ait enim hic, idcirco à Platone dici mundū siue caelum ex igne terraq; componi, quod multum habeat igneae naturae. uidemus siquidem magnā stellarum caeliq; lucem emicare, quae ex ignea natura prouenit. Hanc ipsam sententiā prior omnibus Trismegistus in Pimandro habuit, his uerbis: Deus autē uerbo suo sancto, intellectuāli, & artifice inelamauit, Esto sol: simulq; dicto, ignis qui naturae sublimi cohaerebat, dico nimirū purum sincerumq; illud, & luminosum, efficacius & secundius natura suo ipsius spiritu attraxit, & in altum ex aqua sustulit. In quibus cum de sole loquitur, igneae naturae illum esse dicit. Postremō Aristoteles, ut Plutarchus lib. 2. de Placit. philos. testatur, caelū esse igneae naturae dixit, non quidem in his libris qui nunc extant, sed in alijs qui fortē interierunt. sic enim Plutarchus de illo refert: ἀριστοτέλης ἐν πέμπτῳ σώματος πύργῳ ἐν βερεμῶν καὶ ψυχοῦ μίγματος. Sed tamē ut Platonis Aristotelisq; sententiam planē cōsentientem exponamus, quid de caeli essentia Aristoteles iudicauerit, quā breuissimē proponatur. Aristoteles lib. 1. de Caelo, alijsq; locis, caelū quintam quandā naturam ab elementis diuersam, ingentā, nullis mutationibus obnoxia, sed eodem semper modo permanentē esse dixit. Ex quo aliqui ineptē interpretātur, differre ipsum à Platone: quomā ex quatuor elementis cōpositū esse mundū Plato dixerit, Aristoteles uerō minime. quorū sanē sententias non modō inter se nō differre, sed easdē prorsus esse, probabimus. Primō

quidem

quidem Plato (ut Diogenes Laertius in eius uita, & Alcinoſus, docent) conſtare cœlum ex quatuor qualitatibus dixit, hac ratione, quòd quatenus aſpectabile eſt, igneæ naturæ dicatur : quatenus uerò ſolidum, ex terra. Quatenus itaq; ſoliditas, colorq; lucidus connectuntur, ex aere, aquaq; , quaſi uinculis cõſtituatur . Atqui hanc ſententiã Platoni eidẽ tribuunt Plotinus, Proclus, & Simplicius. Quod cum ita ſit, cœlum quintam eſſe quandã eſſentiam ab elementis diuerſam, illorum tamen uirtutes in ſe habentem, Plato manifeſtè dixit cum Ariſtotele : quẽ admodum Simplicius lib. 1. Comment. in lib. illius de Cœlo multis argumentis confirmat. Quin potius in Commentarijs Proclus, Ariſtotele inquit à Platone id accepiffe, ut cœlum quintam naturã uocarit: cum Plato prius quintum elementum illud nominaffeſſet. Sic enim refert de Ariſtotele : καλέει γὰρ τὸν ὕδα ἕνα πέμπτον ὕστατον. τί γὰρ διαφέρει, πέμπτον ἢ ἕνα χεῖρον καλέει. ἢ πέμπτον κόσμον, καὶ χεῖρον πέμπτον, ὡς ὁ πλάτων ἐπέλεξε. Quod etiam ipſemet Plato his uerbis confirmat: Qua ex coniunctione ita conſtructus eſt mundus, ut aſpici, tangiq; poſſit.) Hoc eſt, ex quatuor quidem elementis conſtitutum eſſe mundũ, unumq; factũ, ratione illa, quam diximus, cõſtat. tangitur enim, nõ quòd terreus ſit, ſed quia ſolidus: cernitur uerò, quia lucidus, non quòd igneus uerè ſit. Ex quo ſeipſum amicicia concordie complectitur, atque ita aptè cohæret, ut nequeat diſſolui ullo modo, niſi ab eodem, à quo eſt colligatum.) Explicata in uniuersum mundi conſtitutione, ſingula Platonis uerba, quæ difficultatis aliquid habent, explicentur. Conſtitutis iam quatuor elementis, & analogia quadam connexis, unum eſſe mundum factum, cõcordie amicicia uinculo conſtructum, ita ut diſſolui niſi ab artifice Deo non poſſit, Plato ijs uerbis dicit. In quibus conſiderandum eſt, mundi ortum (ut Proclus & Macrobius aiunt) ab unitate ad quaternitatem prouenire . nam ſi totum mundum æternum & indiſſolubile reſoluere in ſimpliciſſimas partes cogitatione uelimus, eiusq; ortum doctrinæ gratia cum Platone explicare, inueniemus quidem, quaternarium elementorũ numerum mundi conſtituendi principium eſſe, ipſaq; quatuor elementa proportione qualitatum inter ſe deuincta, unum quoddam corpus efficere . Quare proportio qualitatum unitatem mundi efficit, unitas amicicia & concordia . neq; enim aliud per amiciciam illam à Platone hic dictam intelligere oportet, quàm ſympathiam omnium mundi partium, ex analogia elementorum prouenientem. Vnde ſit, ut in mixtis corporibus idem cernamus . Nam qualitatum inter ſe commoda proportionalisq; cõnexio, unitatem corporis efficit: uel ut repugnans diſſentaneaq; cõnexio, diſſolutionem parit, cõnexio demum & unitas ſympathiam, amiciciamq; gignit. Quo nomine Plato poſt explicatam mundi unionem, ex elementis proportione cõiunctis, concordem amiciciam pro-

uenire inde dixit. quod etiam Plin. lib. 2. alijsq; locis exprimens, ſympathiam, & antiſympathiam in rebus naturalibus ponit, ad illaq; rerum cauſas reducit, ex Empedoclis ſententia, qui concordiam & diſcordiam, naturaliũ rerum principia ſtatuebat. At uerò, cur nam idem mundum indiſſolubile eſſe inquit, ab eius autem artifice Deo diſſolui poſſe? Certe ſi Plotino, Procloq; credimus, hoc modo mundus diſſolui poſſe, nec tamẽ diſſoluetur aut à ſe, aut ab eius artifice. Primò, quicquid corrumpitur, uel ex ſua natura corrumpitur, uel ab alio : atqui mundus ex ſua natura non poſſe: igitur ab alio poſſe duntaxat . Quòd autem ex ſe diſſolui nequeat, hinc liquet, quia cœli forma præſtantiſſima eſt, materiamq; ſuam ſuperat, ita ut immutari non ualeat. Nam cum materia formam ſuperat, res corrumpitur: cum uerò præſtantiſſima eſt forma, quàm ut poſſit immutari, perpetuò inhæret. Idcirco cœlum, quoniã præſtantiſſima conſtat forma, mutari ex ſe nequit: quinimò anima illius ipſummet corpus uniuersum ſemper cõtimet, nihilq; aliunde ingruere, excedere ue ab eius ſubſtãtia, quò ipſum intereat, permittit. Igitur cum ex natura ſua mundus interire, tum propter corporis naturã, tum ob animæ uim nequeat: reſtat, ut ab eius artifice diſſolui ſolum poſſit. At nec ab hoc etiã diſſoluetur mundus: nam ſi eius diſſolutio malũ eſt, (à forma enim ad priuationem tendit) atq; opifex nullius mali eſt autor, ergo nullo modo artifex mundũ diſſoluet. ſi enim diſſoluat, mali auctor iam eſſet: quod ab eius natura eſt alienũ. Quare his, alijsq; rationibus huiusmodi, mundi durationem Platonici cõfirmant. Quod uerò Plato inquit, à nemine diſſolui poſſe mundum, præterquam ab eo, à quo eſt factus, quando eius uoluntate æternus eſt: ita Proclus interpretatur, ut artificis uim in ijs declaret. nam ſi qui rem cõſtruit, poſſe eam eruere, ſi uelit: Deus etiã, qui mundũ fabricatus eſt, eundẽ diſſoluere poterit, dum uoluerit. Ex quo intelligitur, mundũ ab alia cauſa priori, præſtantiſſimãq; contineri, quæ ipſum effecerit, diſſoluereq; poſſit. Nec tamẽ ita putes, cauſam illam mundum uelle eruere, ut aliquando eruat: ſic enim æternus non eſſet: ſed quòd ad mundi naturam, utpote compositã, attinet, idipſum dici. Deus enim artifex, minimè quidem erit mali, hoc eſt diſſolutionis, auctor : nec modò hoc, modò illud uolet, ſed idem ſemper . Quatuor igitur earum rerum quamlibet integram mundus accepit: ex omni quippe igni, aere, aqua, terra, ipſius faber ita ipſum compoſuit, ut nullum cuiuſq; iſtorum partem, aut uim extra relinqueret.) Mundus cum ex quatuor elementis compositus quodammodo à Platone dictus fuerit, unumq; ac uniuersum ſit, nihil extra ſe poſitũ habet, ſed in ſe cuncta complectitur: alioqui uniuersitas non eſſet. nam ſi quid eſſet, alius forte mundus extra illum foret, eodemq; modo plures eſſent mundi: quòd Plato in ſuperioribus, & Ariſtoteles lib. 1. de Cœlo, negãt. Qua de cauſa ex uniuersa, in-

quit

quit Plato, elementorū natura mundum Deus fecit, nihilq; extrā relictū, quo perfectior esset. nā si quid esset extrā relictū, perfectus nō esset: et ex parte illa relictā mundū aliū fieri posse, facile quis affirmaret: ideoq; istum interire, cum pars aliqua effluere ex eo posset. Ex quibus omnibus perspicuū est, mundum uniuersum esse, uniuersaq; complecti, totaq; corporea substantia constare. Atqui hęc ipsa Platonis uerba lib. 1. de Cœlo Aristoteles hoc modo trāscripsit, cum nullum extra mundum corpus relictum esse di-

10 *κατ' : φανερόν τοίνυν ἐν τῶν εἰρημένων, ὅτι ὅτε εἴη ἐξω, ὅτε ἐγγωρεῖ γονέσθαι σώματος ὄγκου ἕδονος. ἐξ ἀπάσης γὰρ εἴη τῆς οἰκείας ὕλης ὁ πᾶς κόσμος. ὅλη γὰρ ἢ αὐτῶ τὸ φυσικὸν σῶμα, καὶ αὐδοκτόν. ὡστε ὅτε νῦν εἰσὶ πλείους ἕρανσι, ὅτ' ἐγόνοντο, ὅτε ἐνδέχεται γονέσθαι πλείους, ἀλλὰ εἰς καὶ μόνος καὶ τέλειος ἕτος ὁ ἕρανός εἴη.* Hoc ipsum Trismegistus in Asclepio cōfirmans, mundana omnia intra mundum contineri, nihilq; extrinsecus relictum esse inquit. At si queras, quid nam extra mundum sit? Cum Ari-

20 *στοτελε lib. 1. de Cœlo, ac 12. Metaphysic. responde- re possum, neq; corpus, neq; locum, neque uacuum, neq; tempus, sed æternitatem, diuinitatemq; maximam. Idq; ea ratione fecit, primū quidem ut totum hoc animal quāmaximè perfectum ex perfectis partibus esset: deinde ut esset unum; cum nihil extrā relictum fuerit, ex quo alterum generetur.)* Cum nihil extra mundum relictum esse Plato dixerit, causas nunc reddit, cur id ita sit. Eadem autem, ut Proclus annotat, tres sunt: unitas, æternitas, &

30 *perfectio, quæ omnes ita sunt in mundo coniunctæ, ut neutra earum desit. Nam si perfectum est id, cui nihil deest in suo genere: ac mundū perfectum esse, atq; ad perfecti imaginem factum dicimus: nihil ex eius natura deerit. proindeq; cuncta in se, extrā uerò nihil habebit. Quod si uerò extra ipsum esse aliquid dicamus, unus iam non esset, sed multiplex: quando materia extra mundum posita, nuda esse nō posset, sed in alio quoquam mundo esset. Ex quo fieret, ut unum non esset exemplar. Item quia nihil ex*

40 *trā mundus habet, uniuersus est, & æternus: quando quidem à nullo alio corpore dirui potest. nam si quod unum idemq; semper est, æternitatem habet: habebit etiam mundus, quia unus est, & ad Dei imaginē factus. Præterea mūdus intra se cuncta cōplectitur, perfectusq; idcirco est, & à nullo alio interi- ni potest. Quo fit, ut cum unus sit mundus, ex omni- bus sui partibus perfectus, seipsum conseruans, & æternus, nihil extra se habeat: sed integer ac totus semper manēs, nunquā senescat, intereat ue. Atqui*

50 *eo de nomine Plato nihil extra mundum relinqui dicit, ne morbo intereat, senescat ue: quoniā corruptio omnis propter abscessionis, accessionis ue mutationem fiat. & si mundi pars aliqua extrinsecus esset relictā, uel accedere aliquid mundo posset, quod ipsum auget, & immutaret: uel abscedere, quod imminueret. Quam etiā sententiā confirmās,*

nullam inquit partem extra mundum esse: quia corporea omnis natura, frigoris, calorisq; accessione, decessione ue, alteretur, & senescat. Nam si corporea illa substantia externa caliditate, frigore, alia ue qualitate uehementi uim suam ad mūdum transfunderet, immutare illum posset, eademq; ratione interire: uel si etiam ab eodē qualitatis uis aliqua uehememior decederet, eodem quoque modo propter abscessionem mutationibus obnoxius esset mundus. Quæ cum ita sint, nihil extra mundū ex eius substantia relictum esse constat. Interim tamen hic notandum est, Platonem retulisse potissimum qualitates illas duas, calorem et frigiditatem: quoniam eadem magnam efficiendi uim habeant. Ex qualitatibus enim quedam quasi patiuntur, ut humor & siccitas: quedam agunt, ut calor & frigiditas. Iam & illud considerandum est, eam Platonis rationem, quæ nihil extra mundum relictū probabat esse, mutuo recipiari. Nam si nulla, inquit, extra mundū pars posita est, sed ipse est integer: igitur æternus est mundus, cum à nullo alio mundo interiri possit. atq; uice uersa, si mundus est æternus, nec ab alio, nec à se dissoluitur: ergo unus est, nihilq; habet extra se. Atq; hinc Aristoteles uidetur sumpsisse rationes illas lib. 1. de Cœlo, quibus mundum nec generari, nec interire, nec augeri, nec imminui, nec alterari posse cōfirmat: quando unus sit, nullumq; aliud contrarium habeat, à quo patiat: nullum deniq; eiusdem essentiae corpus, à quo augeatur. Quapropter hæc quidē hæcenus ad corporeā mundi naturam explicandā satis sim: ad reliqua progrediamur.

Cui & figuram maximè congruam & decorā dedit. Animal quippe hoc, quod intra suum ambitum erat animalia omnia contenturum, eam figuram præcipuè requirebat, in qua figure omnes continerentur. Quapropter sphericum fecit, in quo omnis extremitas paribus à medio radijs attingitur. quæ quidem figura omnium perfectissima, sibiq; ipsi simillima iudicatur. Putabat enim simile dissimili multo pulchrius esse. Lenem præterea hunc globum extrinsecus undique expoliuit. Nec immeritò summa eum æqualitate torna- uit. Nec enim oculis indigebat, quia nihil extrā quod cerni posset, relictum erat. Nec auribus, cum nihil superesset foris quod audiretur. Nec erant aere circumfusa externa mundi, ut respirationem requireret. Nec membris quidem talibus opus erat, per quæ noua alimenta susciperet, aut decocti cibi excrementa emitteret: nulla decessio fieri poterat, nulla accessio. Nec enim erat

aut quo, aut unde talia fierēt. Ipsum enim se cōsumptione & senio sui ipsius alit. Ita nempe diuina arte fabricatus est mundus, ut omnia in seipso & à seipso patiat, & agat. Ratus enim est ille autor, mundum, si sibi ipse sufficiat, præstantiorem fore, quam si aliorum adminiculis egeat. Nec ei manus necessarias esse duxit: quia neque capiendum quicquam erat, neque repellendum. Nec pedibus, aut alijs ad progressum statum ue membris opus erat.

Quemadmodū Aristoteles in lib. de Cælo, postquam multum de mundi natura disseruit, de corporis eius figura, magnitudine, motuq; disputat: sic etiā in his Plato, hætenus de mundi essentia multa disseruit, nunc de figura ipsius loquitur. siquidem prior est natura rei, quam sit eius magnitudo. Ergo mundi figuram rotundam esse, & in orbem moueri dicit. id autem diuersis rationibus demonstrat, quas ut nos breuiter colligamus, primò cur mundus sit rotundus, ex Platonis sententia declarem: deinceps Aristotelis ea de re iudicium subiiciamus. Rotundum esse mundū Plato probat, quia unus sit, & ad unius imaginem factus: quodq; unitati similis figura conuenire debeat, nimirum rotunda. Nam ut mundus unus est, ita figura spherica una est, sui similis, & ab omnibus diuersa. siquidem figurarum aliæ rectilineæ sunt, ut triangulæ, quadratæ, parte altera longiores, pentagonæ, atq; adeò reliquæ omnes quæ sub rectilineorum genus cadunt: una uerò solum ex ijs omnibus sui generis est rotunda, quæ nullo sub genere cōtinetur. Quo nomine, cum unus sit mundus, quemadmodum supra retulimus, & unica sit spherica figura, rotundum esse illum concluditur. Iam uerò & alia ratione id ipsum confirmat, hoc modo:

Quoniam sensibilem hunc mundum ad ideam mundi intelligibilis Deo insitam factum esse dicimus, intelligibilisq; mundus principio sineq; caret, necesse est, sensibile tanquā illius imaginē infinitatē illā imitari. Sed cum nullū corpus infinitū sit, quemadmodū ab Aristotele in *Physicis* demonstratur: infinitatem ipsam mundus nō in corporis magnitudine, sed in figuræ cōtinuitate adeptus est. sic enim sit, ut rotunda figura principio sineq; careat, & in se semper redeat. Quamobrē rotundus motus menti maximè accommodatus à Platone dicitur. ut enim mens una & eadē manēs in se semper redit, ita rotunda figura una est, semperq; in se reuoluitur. Quare cum mundus sit unus, pulcher, et ad imaginē Dei factus: figuræq; rotunda una, perfectæ, pulchra, infinitatiq; similis: rotundus profectō erit. Atque hæ sunt Platonis rationes de mundi rotunditate. nam illam quæ ex corporis rotundi capacitæ sumitur, postea explicabimus. His quoq; rationibus argumenta Claudij Ptolemæi lib. 1. Magnæ compositionis, rotunditatē

mundi asserētis, breuiter addamus, quæ huiusmodi sunt. Cælum, atq; adeò mundum uniuersum rotundum esse constat, quoniam stellæ ab ortu in occasum paulatim progressæ, tum mediū cœli occupant, tum declinant, semper tamen à terra æquè distant: quod maximū rotunditatis indicium est. Item, ursa maior, ac minor, cæteræq; septentrionales stellæ, certa quadam ratione circa polum conuertuntur, circularemq; motum efficiunt. ex quo sequitur, ut si orbicularis sit motus, rotundum sit corpus. Præterea, si planum esset cælum, stellæ in nostro uertice maiores apparerent, quam eæ quæ in remotioribus locis forent: quod tamen contra fit. æqualis enim earum magnitudo ubiq; cernitur, nisi quid aspectum impediat. Ex his igitur argumentis relinquitur, rotundum esse mundum, quando cælum ac terra rotunda sunt. Postremò ratio illa ab omnibus frequenter usurpata, quæ mundum esse rotundū propter spheræ capacitatem docet, haud magnam uim habet, sed ex ea tamen mundi rotunditas etiam confirmatur. Quoniam mundus uniuersum quiddam est, cuncta complectens, necesse fuit capacissimam illi figuram dari: at ex omnium figurarum genere nulla est capacior, quam rotunda: igitur rotundus est mundus. Quod autem spherica omnium capacissima sit, ratio quidem est, quòd nullos habeat angulos, at fractus ue aliquos, quodq; omnes sub se figuras alias cōplesti possit. Nam ut Archimedes in lib. de Sphæra & cylindro, eiusdemq; interpretis Eutochius demonstrant, figurarum omnium, quæ æquales habeant mensuras, quas *ισοπρίμετρας* uocant, capacissima est spherica: cuius rei demonstrationem, utpote prolixam, & ad hanc tractationem parū utilem, consultò omisimus. His ita expositis, argumenta Aristotelis breuiter colligamus ex lib. 2. de Cælo, eademq; cum Platonis conferamus. Has ob causas Aristoteles rotundum esse mundum probauit: primò, quia spherica figura prima omnium sit, ideoq; primo corpori, nimirum cælo conueniat. Esse autem primam figurā, à diuisione figurarū docet. Cum enim quædam rectilineæ, quædam circulares sint: atq; illæ à multis imperfectisq; lineis comineantur, hæ uerò ab unica, maximeq; perfectæ, nimirum peripheria, quæ uocant: circulus quidem, siue spherica perfectissima, primæq; figuræ est, quando perfectæ & simplicia priora sunt imperfectis & cōpositis. Præterea si circulari motu mouetur, inquit, cœlū, et extra illud nihil inane est, necesse est ipsum rotundū esse. nam si nō sit, sed alterius figuræ, anguli illius motu suo circumuoluti partem aliquam inanem relinquerent, in qua prius fuerat corpus. quod quia falsum esse, ex superioribus demonstrauit, rotundum esse cœlū concludit. Deinde sic argumentatur: Cœli motus mensura reliquorum motuum est: motus autem metiēs, quia uelocissimus, omnium est minimus. Sed minimū spacium motus habent rotunda corpora: ergo cœlū rotundum est. Postremò, quia aqua terraq; rotunda sunt,

da sunt, idq; multis argumentis patet, caelum etiam, atq; adeo uniuersum rotundum esse concludit: siquidem continens contentae rei simile est. Huiusmodi ergo rationibus caeli rotunditatem Aristoteles confirmauit. Quarum priorem illam, quae rotundam figuram primam esse omnium, maximeq; simplicem asserbat, ex priori Platonis ratione sumptam esse constat. Plato enim rotundum esse caelum affirmabat, quoniam unum sit, & simplex corpus. figura uero rotunda cum una simplexq; sit, illi maxime conueniat. Quin etiam tertia Aristotelis ratio, qua probat rotundam figuram minimum motus spacium habere, ideoq; caelo conuenire, quod hoc minimo motu conuertatur: ex illa etiam Platonis ratione deducta est, quemadmodum Simplicius annotat, in qua is capacissimam omnium figurarum esse rotundam dixit. Quamobrem haec ad mundi rotunditatem probanda satis sint: plura enim Cleomedes in libro de Circulari theoria, Ptolemaeusq;, ac eius interpretes Theon. Nunc Platonis uerba exponamus. Quapropter sphaericum fecit, in quo omnis extremitas paribus a medio radijs attingitur: quae figura omnium perfectissima, sibiq; simillima iudicatur. In his omnibus mundi rotunditatem asserit Plato. antea enim propter congruitatem, capacitatemq; figurae, rotundum esse mundum dixit. nunc a perfectione, similitudineq; partium sphaerae, idem confirmat. aitq; rotundam figuram unam, sibiq; similem esse, maximeq; perfectam: eamq; mundo, quia eiusmodi sit, conuenire. Itaq; cum sphaericam figuram paribus a medio radijs attingi dicit, rotundae figurae proprietatem intellige, ut in ea lineae omnes a centro ad ambitum aequales semper sint. siue enim circulum, siue sphaeram describas, multasq; a centro ad peripheriam lineas deduxeris, eadem semper aequales erunt. Ideoq; circulum Euclides lib. 1. sic definit: κύκλος ἐστὶ σχῆμα ἐπὶ πεδίου, ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον, ἢ καλεῖται περιφέρεια, πρὸς ἧν ἀφ' ἑνὸς σημείου τῶν ὄντων τῶ σχήματος περιμέτρων πάσαι αἰ περισπίπτουσαι ἀνθεῖαι ἰσοῦν ἀλλήλαις εἰσὶ. Sphaeram autem, quoniam solidum corpus est, idem sic definit libro 11. σφαῖρα ἐστὶν, ὅταν ἡμικυκλίου μόνου τῆς διαμέτρων, περιονεχθῶν τὸ ἡμικύκλιον, εἰς τὸ αὐτὸ πάλιν ἀποκατασταθῆ, ὅθεν ἤρξατο φέρεσθαι τὸ περιεληφθῶν σχῆμα. Quare si figura rotunda aequalibus semper lineis a medio attingitur, quemadmodum omnes asserunt: mundus perfectus, quia rotundus est, aequè ab ipso medio undiquaq; distabit. Age uero, ecquid nam ijs uerbis Plato sibi uult? Quae quidem figura omnium perfectissima, sibiq; ipsi simillima iudicatur: putabat enim simile dissimili multo pulchrius esse. Certè in iisdem mundi rotunditatem ab exemplari mundi huius sensibilis probare uult, simulq; sphaerae perfectionem nobis ostendit. Sic enim argumetur, quemadmodum Proclus explicat: Quicquid alia continet, contentis praestantius est, eademq; sibi reddit similia. nam si quae sint inter se dissimilia,

nihil ex ipsis est, quod alijs excellat: siquidem omnia aequè continentur. Igitur quicquid alia continet, similiaq; sibi efficit, ipsum sibi multo similius est. At sphaerica figura, quoniam uniuersa continet, maxime sibi similis est: ergo mundo maxime conuenit. mundus enim & omnium capax est, & sibi quam se simillimus, proindeq; perfectissimus. Quare cum mundus ad imaginem exemplaris unius, maximeq; sibi similis, uidelicet mundi intelligibilis, factus sit, necesse est ipsum quam simillimum sibi esse. at figura rotunda sibi est simillima, quia una & sola sui generis est: ergo rotundum esse mundum relinquatur. Itaque sibi simile esse caelum, ad ideam mundi intelligibilis in Deo siti, quae una & eadem est, referri oportet. nam si exemplar est unum, & imago eius mundus unus, cum nulli alij haec sint similia, sibi solum similia erunt. Item, mundus idem perfectus est, quia factus ad similitudinem perfecti: perfectum enim & simile sibi compositum non est, sed simplex. simplicissima uero perfectaq; admodum figura est rotunda: ergo mundus hic sensibilis perfectionem illam intelligibilem in figura habuit, cum in essentia corporea habere non posset. Quare propter ideam sibi simillimam imitationem, mundus est sibi similis, ac proinde rotundus. Vt enim idea mundi eadem semper existens sibi est similis: ita quoq; mundus, cum sibi similem naturam, hoc est unam, & nulli alij similem adeptus fuerit, figuram huic naturae conuenientem, uidelicet rotundam, habet. Siquidem sphaera perfectissima, simillimaq; figura sibi est. Leuem praeterea hunc globum extrinsecus undiq; expoliuit, nec immerito summa cum aequalitate formauit. Rotunda figura, uti diximus, cum paribus a medio radijs attingatur, leuis extrinsecus est, planissimamq; habet peripheriam. cum enim sphaerae extremitas unica tantum linea contineatur, nihil eminentes, cauum ue habet. Qua de causa prius mundum rotundum esse dixit Plato: nunc summa aequalitate perpolitum extrinsecus, leuemq; factum ait. ex rotunditate enim leuitas extremitatis sequitur. Nec tamen putes obstare, si in terra montes, conuallesq; profundi, rotunditatis perfectionem adimere uideatur: quando terra uniuersa, nedum montes illi, puncti instar sint, si cum caelo conferantur: & hic de mundi extremitate summa, non de terrae rotunditate solum agatur. Verum haec omnia de mundi rotunditate perfectissima, dicta sint haecenus. quae, si Simplicio credimus, Aristoteles etiam ad uerbum lib. 2. de Caelo sic expressit: ὅτι μὲν δὲ σφαιροειδὴς ἐστὶν ὁ κόσμος, δῆλον ἐκ τούτων, καὶ ὅτι κατὰ ἀκριβείαν ὄντονος οὕτως, εἴσε μὴδὲν μῆτε χειρόκμητον ἔχειν παραπλοσίως, μῆτε ἄλλο μῆδὲν τῶν παρ' ἡμῖν ἐν ὀφθαλμοῖς γινόμενων. Nec etiā oculis indigebat, quia nihil extrinsecus, quod cerni posset, relictum erat. In his uerbis Plato solum id docet, mundum animatum esse, sed non eo modo quo reliqua animata. Nam cum anima constare illum antea dixisset, nec qualis ea esset, exposuisset,

suisset, nunc demum inquit, ex quo animarum genere mundi anima sit. ideoq; sensus omnes animantium aliorum, ut uisum, auditum, odoratū, gustum, tactum, respirationem, facultatem deniq; nutriendi sese connumerans, nullo illorum sensuum præditum esse mundum, inductione cōfirmat: quoniam hi sensus particularium animantium sint proprii: mundus uerò, utpote uniuersalis animās, qui cuncta completitur, alio uniuersaliori sensu constare debeat. Cui etiam accedit, ut cum mundus unus sit, nihilq; extra se habeat, nec oculis ad cernendum utatur, nec auribus ad audiendum, nec tactu ad percipiendum, nec alimento quo sese alat, sed ipse seipsum cernat, audiatur, tangatur, alat. Nam sensus ij omnes nō modò insiti animali esse debent, ut illis utatur, sed obiecta re etiam egent. Inde q; fit, ut cum extra mundum sensuum illorum obiectum nullū sit, nullus sit quoque sensuum usus. Cum ergo sensuum eorundem nullo præditus sit mundus, quis nam illius sensus esse dicitur? Certè is, qui mentem imitatur, siquidē omnia id imitantur, quod ante se est. mens autem in se ipsa cuncta cōsiderat, nihilq; ab externis rebus patitur. Mundus ergo, qui ad memis, id est opificis Dei imaginem factus est, sensus in se omnes habet, & in se est uisus, tactus, auditus. Quemadmodum enim in communi sensu, quem uocat Aristoteles, uisus est, auditus, singuliq; sensus coniuncti: ita in mundo cuncta sensuum uires simul collocantur, quatenus ad mētis, quæ sensuum omnium facultatem in se habet, imaginem est factus. Vnde solem ac lunam aliqui mundi oculos appellarunt. Igitur sensus iste, quo mundus constat, nihil aliud est, quàm actio quædam mouendi conseruandiq; se perpetuò: quam Plotinus, ceteriq; Platonici, animā mundi uocant, Aristoteles uerò naturam. Eadem autem sentiens dicitur, quatenus sympathia quadam, consensioneq; partium omnium mundus constat. Quod idem Trismegistus in Asclepio affirmans, mundi ait conuexitatem rotundam esse, ipsamq; sibi qualitatis formāq; suæ causam, totam inuisibile, & per formas cuncta cernere: ut intelligamus, sensum in mūdo nihil esse aliud, quàm perpetuam illam formarum, qualitatum, atque adeò ortus rerum uicissitudinem, ex mundi sympathia prouenientem. Hunc enim ipsum ordinē, statumq; rerum tam prouidentem, tum animam mundi, tum sensum Plato esse intelligit. Hæc ergo ad Platonis uerba explicanda satis iam sint. Quod uerò ad alimentum mundi attinet, utrum ex se alatur, nec ne, aut quo pacto ex suo ipsius senio ali à Platone dicatur, intelligendum ita est: extra mundū nihil esse, quo idem alatur, nec egere alimento: dicitamen à Platone eundem ali suo ipsius senio, quatenus in perpetua est generatione. Quemadmodum antea diximus, cum de mundi eternitate loqueremur, Deus mundū semper ex eius substantia gignit: mundusq; in perpetua generatione est, quatenus ab illo cōseruatur, ac pendet. Quod etiam Plutarchus lib.

2. de Placit. philos. de mundi alimento loquens, Platoni uidetur tribuere, his uerbis: *ωλάτωρ, αὐτὸν αὐτῷ τὸν κόσμον ἐν τῷ φθίνοντι κατὰ μεταβολὴν τὸ τρέφειν παρέχειται.* quod itidem Aristoteles in libris de Cælo confirmans, nullo egere mundum alimento inquit, quoniam æternus sit. nam si aleretur, incrementum etiam, decrementumq; susciperet, ac propterea interire posset.

Motum enim illi congruum suo corpori tribuit, qui ex septem motibus unus ad mentem maximè & intelligentiam pertinet. Ideoq; cum illum per eadem, & in eodem, & in seipso circumduxisset, effecit ut circulari conuersione moueretur. Sex autem reliquos motus separauit ab eo, & ab eorum errore & peruagatione penitus liberauit. Ad hanc igitur conuersionem quæ pedibus non egebat, crura pedesq; non dedit. Cum hæc igitur Deus ille qui semper est, de aliquando futuro Deo cogitaret, lenē eum effecit, æqualemq; & à medio ad summum undiq; parem, corpusq; ex corporibus totis & perfectis totum atque perfectum: animam autem in eius medio collocauit, perq; totum tetendit, atq; ea corpus ipsum etiam extrinsecus circumtextit, mundumq; hunc unū & solū, solitariumq; et circulare uolui in circulum statuit, qui propter uirtutē secū ipse facile coerere possit, nullius alterius indigens, satisq; ipse sibi notus atq; amicus.

Quando hætenus de cæli figura dictum à Platone est, ad cæli motum explicandum nunc accedamus. Siquidem constituta corporea natura, ipsiq; figura indita, motum illi accommodatum inesse oportet: quando corpora omnia Aristotelis testimonio, motu aliquo necessario mouentur. Quo nomine cum de cæli motu in his Plato differat, à diuisione motuum circulare cælo tribuit. Septem sunt motus genera, uel auctore Aristotele: sursum, deorsum, quando à superiori parte ad inferiorem, uel ab inferiori ad superiorem motus fit: dextra, sinistra, cum ad aliquam harum partium corpus mouetur: antè, postè, & in orbem. Sex superiores formæ corporibus rectilineis conueniunt, circularis uerò solo circulo accommodatur. Omnis enim motus, pro corporis impulsu figura mouetur. At cum mundus, uti diximus, rotundus sit, moueturq; semper motu perpetuo, ut experimento apud omnes cōstat, circulari motu cælum moueri necesse est. Nam sex quidem illi contrarij inter se sunt: postremus autem solus cum sit, nullum habet contrariū, qui cælo propterea accommodatur.

cōmodatissimus est. Siquidē mundus unus cum sit, motu solum uno indiget, nō pluribus. Præterea cum ad mentis, quæ una etiam est, imaginem sit factus, unus erit itē ipsius motus circularis: qui ut mens in se reflectitur, in seq; omnia cōsiderans redit, ita motus ille ad seipsum semper reuertitur. reliqui uerō sex cum in se nunquam reflectantur, sed ad partes alias oppositas, alijs potius sensibus quàm menti attribui possunt. Ergo mundus animatus cum sit, animæq; non alius motus præter circula-rem istum conueniat, cœlo circularis motus insitus est, isq; ab eius anima. Nam ut Plotinus in libro de Motu cœli ait, motus mundi nec ab alio impellente extrinsecus fit, nec ex ipso mundi corpore, sed ab anima illi indita. Anima enim, hoc est naturalis ille impulsus à Deo concessus, mundum ita mouet, ut animantium animæ animata sua corpora. Cum enim anima corpus quasi contineat, nullamq; partem eius effluere permittat, sed ipsa intra corpus sese mouens, necessariò idem moueatur circa animam ipsam: mundus etiam ab anima sibi insita impulsus, in orbem mouetur, uelut sphaera circa mediū. Vnde errant profectò illi, qui cœlo proprium motum à natura eius insitū esse negant, sed quòd idem ab alio externa ui moueatur. quos Aristoteles in Physicis refellens, nihil ui impulsū perpetuò moueri dicit: siquidem primum illum motorem diuinum, & æternum, primum mobile esse dicit, mouendiq; cœli uim illi tribuit. Verum Plato uerius, & religioni Christianæ similis, cœli ait motum istum circula-rem proprium eius esse, ita ut eundem illi Deus eius opifex dederit, cum eum quasi impulsū mouendi sese perpetuò in orbē concessit: qui simplex cum sit, & ex omnibus motuum generibus solus, suiq; generis, simplicissimo corpori, nimirum cœlo, conueniebat. Atq; hinc Aristoteles axiomata illud lib. 1. de Cœlo, frequenter usurpatum mutuatus est, si Proclo credimus, Omne corpus simplex unico tantum motu mouetur: ut cœlum, quod simplex est, uno tantū motu circulari cieri probet. Hæ sunt de cœlesti motu rationes, à Platone hic relatæ, quas partim Aristoteles lib. de Cœlo, partim Ptolemæus lib. 1. Magnæ compositionis, imitati sint. omnes enim circulari motu cœlum conuerti affirmant, multisq; argumentis id probant. Quòd autem cœlum moueatur, quāuis aliqui minuti philosophi negarint, cœlumq; stare, terram moueri dixerint, ut Nicetas quidam olim, & hac ætate Copernicus: nemo tamen est qui dubitet, cum experimento rationeq; id constitutum apud omnes sit. Nunc autem ad Platonis uerba exponenda ueniamus. Sex autē reliquos motus separauit ab eo, & ab eorum errore & peruagatiōe penitus liberauit. Reliqua sex motuū genera, autē, ponē, dextrā, sinistrā, sursum, deorsum, contraria inter se esse diximus, quatenus rectā fiunt ad lineam: & in motu recto, initium, finis, ac mediū est, quæ cōtraria sibi mutuo sunt. motum autem circula-rem, quia solus esset, menti q; accommodaretur,

mundi proprium esse dixit Plato. Nunc demum id apertius cōfirmans, diuersos esse inquit motus illos sex ab isto circulari, ideoq; hunc quasi ab erratione alienum mundo tribui: quasi diceret, sex illa motus genera reliquis sensibus animi accommodari, quoniam ijdem facile decipiantur, uel propter obiectū, uel medium interuallū, cum aliud percipere nos putamus, quàm uerè sit: mentem autem minimè errare, quoniam omnia dijudicet, nullumq; ex se admittat errorem. Igitur sex illi motus cum ad lineam fiant rectam, ab initio ad finem, itemq; sensus eodem modo moueantur à sentiendi facultate ad obiectum, rectè quidem Plato eadem motus genera ijs sensibus attribuit. Sed quia sensus ijdem facile decipiuntur, uarias ob causas, motus itidem illorum proprius errare dicitur: siquidem sex ijdem motus confundi facile possunt, cum recta sinistrorsum, aut dextrorsum sinistra moueantur: quando reuera distincti ij non sint, nisi relatione quadam inter se seiungatur. Hanc ob causam motus rectus cœlo tributus non est, ne errore aliquo confunderetur, sed certa semper ratione cursus suos cōficeret. Atqui motū hunc non errantē et ἀπλανῆ primo mobili potissimū tribui oportet. idē enim præsertim motu isto simplici ac mētis proprio cieri, Plato dicit, ut in sequentibus docetur. Cum ergo cœlum nullo illorum motuū, quos diximus, moueatur: reliquum est, ut simplici, circulariq; solum conuertatur, quando motus iste memis proprius est, quēmadmodum superius Plato Plotinusq; docent. Hinc Platonis rationem, qua certū circula-rem motum cœlo tributum esse à Deo probat, collige. nec enim ad proximas, uelut Aristoteles, causas recurrit, ad id probandū: sed ad exēplar ipsum, ad cuius imaginem factus est mundus. Ait enim, cœlum certo ratoq; motu, uidelicet circulari, moueri, quoniam is mentis proprius sit: cœlum autem, cum ad mentis, hoc est mundi Indanici & intelligibilis imaginem sit factus, constare motu illo maximè debuit. Cum hæc igitur Deus ille qui semper est, de aliquādo futuro Deo cogitaret, leuem eum effecit, æqualemq; & à medio ad summum undiq; parem, corpusq; ex corporibus totis et perfectis totum atque perfectum. Præcedentem sermonem de mundani corporis generatione in his Plato concludit, et perorationis modo breuiter, quæ de mundo dixit hætenus, colligit. Ait enim, mūdum rotundum perfectumq; à Deo factum, ut motu illo circulari moueretur, unusq; esset ad mentis architectricis imaginem, & ex omnibus corporibus suis, nimirum elementis, constitutus, unam quandam perfectamq; naturam completeret. Qua in re cum pleraq; à nobis superius exposita sint, illud nunc interpretatione dignum uidetur, ecquid nam in ijs uerbis Plato intelligat: Deum, qui semper est, de futuro deo illa cogitare. Deus ille qui semper est, quem ὄντα ἀεί τοῦ θεοῦ Plato uocat, artifex mundi est, à quo mundus, uniuersaq; facta sunt, quem τὸ ἀεί ὄν initio idem appellauit.

appellauit. Futurus autē Deus, siue θεός ἐσόμενος, mundus. illum autem semper esse dixit, quoniam æternus sit, ab ipsoq; omnia, ipse autē à nullo habeat ortum. hunc uerò futurum nominauit, prioris illius respectu, quoniam ab illo pendeat, gignaturq; semper. Nam ut Deus artifex semper est, & nunquam immutatur: ita mundus sensibilis, quatenus ab illo procedit, futurus dicitur Deus: non quod uerè Deus sit, quemadmodum Cicero lib. 1. de Nat. deor. Platoni falso attribuit: sed quia factus ad exemplar Dei sit, quādamq; habeat diuinæ naturæ perfectionem, qua similis artifici menti dicitur. Siquidem ut mens diuina uniuersa continet, connectit, ac producit: ita mūdus sensibilis unus ex multis singularibus factus, cuncta sensilia procreat. Igitur similitudine quādā Dei artificis, Deus appellatur mūdus: isq; futurus, ut in perpetua ipsum generatione esse intelligamus. Atqui sententiam hanc Plato à Mercurio Trismegisto, ut reliqua, accepit. ille enim in Asclepio, Deum inquit perfectē Deum esse: mundum autem secundò participatiōe esse Deum, quatenus imago illius est. Quemadmodum enim splendorem ex radiorum lucidorum reflexione prouenientem non minus lucidum esse cernimus, quā radios ipsos: sic etiā mundum, quatenus ab artifice Deo effluxit ab æterno, si milisq; illi est, Deus uocatur. Quæ cum ita sint, rectè quidem Plato Deum futurum mundum nominauit, tum quòd Dei artificis participatione Deus sit, tum quòd in tempore est: & quicquid tempore transigitur, estq; sensibile, fieri à Platone dicitur, quemadmodum Proclus explicat. Ideo, Deum semper existentem, ad æternitatem referri oportet, quoniam eadem semper sit: futurū uerò ad tempus, quod cum in motu decursuq; cōsistat, aliquando non esse Plato inquit. Animam autem in eius medio collocauit, perq; totū tetendit, atq; ea corpus ipsum etiam extrinsecus circumtexit.) Quando mundum animatum esse, dictum in superioribus est: id nunc queri oportet, in qua nam mundi parte sit anima. Siquidē anima omnis cum in corpore est, partē aliquam obtinere debet. ut in homine alij animā in cerebro posuere, alij in corde, alij in alijs partibus. Igitur cum anima constare mundū dicamus, in quā nam parte illius erit? Num in cælo? num etiam in terra? an in stellis potius, ut aliqui putarūt? Profectò in medio mūdi illa est, si Platoni credimus. At quo nam pacto anima medium mundi locum obtinet? Id ex Platoniorum sententia breuiter explicabo, relictis multorum expositionibus. Platoniorum quidam existimarunt, animam in medio mundi sitam esse, indeq; uniuersitatē ui sua mouere. quorum tamen sententiam minimè probarim ego, cum anima nullum certum corporis locum tenere possit, sed eadem ubiq; sit. Porphyrius autem, Iamblichus, ac Proclus, in medio mundi animam à Platone collocari dicunt, quatenus media est eius essentia inter corpoream & incorpoream. siquidem anima, ut po-

stea dicitur, partim materiæ compos uidetur, partimq; intelligibilis naturæ. Quo nomine cum mundus, ut Proclus ait, tribus his, mente, anima, corporeq; constet, ut animans intelligens sit: anima profectò media inter duo illa est, partimq; membris, partimq; corporis natura cōstat. Ideo à Platone in medio mundi positam esse animam, dici propterea putant, quòd eiusdem naturam mediam explicare uoluerit, eandemq; per totum mundi corpus diffusam dixerit: non quòd uis eadem animæ certo aliquo loco sit, sed quòd æqualiter per omnia sese diffundat. Huic sententiæ astipulatur Plotinus in libro de Motu cæli, cum in anima inquit medium esse non ea ratione, qua in corporibus ponitur, ita ut locum aliquem occupet: sed quòd in illa id medium dicatur, à quo reliqua uita pendet. Siquidem corpus mundi ab anima uitā motumq; accipiens, circa illam ipsam ueluti circa centrum mouetur: non quia uerè illa sit centrum, sed quatenus eadem uniuersum mundi motum amplectitur, uiq; sua mouet. Quam etiā sententiam Platonis uerbis confirmare nos ut ueriores possumus, in quibus ille memē in animā, animamq; in corpora infusam à Deo dixit. Ex quibus intelligere possumus, mentem supremam esse, corpus autem infimū, animam uerò mediam, atq; in corpore quasi in medio collocatam. Hæc igitur uera est Platonis interpretatio: multis alijs, quæ ad rem parum attinent, omīsis. Atq; ea corpus ipsum etiam extrinsecus circumtexit.) Anima mundi per totum corpus diffusa est, ipsumq; intro extraq; complectitur. nam si qua pars anima careret, minimè moueretur, cōseruaretur ue: ideoq; ipsa, ne corpus dissoluatur, uniuersum continet. Nam ut Plotinus in eodem libro de Motu cæli inquit, anima ubiq; est, nec in loco aliquo solum, nec extrā fertur, sed in se potius re torquetur, orbemq; cælestem continet: unde in medio uigere dicitur. Eadem autem quasi corpore, sic uniuersa mundi mole circumdatur, ac uestitur: quoniā anima semper corpore, ut integumēto quodam indiget. Atq; id ipsum Plato intelligēs, sic ait: ψυχὴν ἢ εἰς τὸ μέσον αὐτῆς θεῖς, διὰ παντὸς ἐταρε, καὶ ἐτι ἐξωθεν τὸ σῶμα αὐτῆς περιελάμβανε. Quæ uerba Cicero sic transtulit: Animū autē ut in eius medio collocauit, ita per totum tetēdit, deinde eum circūdedit corpore, & uestiuit extrinsecus. in quibus eleganter ille Platonis sensum expressit, dum animam corpore circumdari, eumq; mira latē sese diffundere dicit. Marsilius autem hoc modo, sed non ad eò rectè: Atq; ea corpus ipsum etiam extrinsecus circumtexit.) Videtur enim in ijs ab anima corpus circumdatum esse dicere, quòd Platonis interpretationi minimè cōuenit. Qui propter uirtutē secū ipse facile coercere possit, nullius alterius indigens, satisq; ipse sibi notus & amicus.) Nihil extra mundum esse, in superiorib. Plato dixit: sed ipsum tueri se, mouere, nihilq; extrā querere. Nunc quasi idem cōfirmans, propter insitam mundo uirtutem,

animæ

animæ nullius indigentem, cognatumq; sibi esse dicit: hoc est, cum in se cuncta perfectè posita habeat, nihil desiderare, sed sibi satis notū esse, id est, se conseruare ui sua, quatenus animū ab auctore Deo insitum habet: quemadmodum animata omnia eum habent à natura instinctū, ut sibi ipsis charissima sint, semperq; tueri se uelint. Vnio enim animi & corporis arctissima est. propter animum siquidem conseruare se corpus semper cupit, animusq; propter corpus: quæ tamen consensio, & amor arctissimus non esset, si alterum careret altero. Igitur mundus, propter animum sibi inditum, perpetuò conseruatur, seq; semper contentus, charissimus sibi est.

Iraq; omnibus his de causis mundū opifex eius beatum Deum effecit: sed animam haud ita, ut modò dicere cœpimus, tum deniq; cum corpus ei effecisset, procreauit. neq; enim qui hæc cōiunxit, parere iuniori antiquius permisisset. Sed nos multa, utpote fortunæ participes, inconsideratè & temerè loquimur. Ille uerò tam generatione quàm uirtute priorem antiquioremq; animā corpore constituit, utpote quæ obedienti corpori esset imperatura, ex his uidelicet, atq; hoc pacto.

Cum mundo insitum à Deo animum medium dixisset, qui eundem uegetaret, ac moueret: nunc rursus correctione quadam usus, non esse ita inditam illi animam inquit, ut eodem tempore, quo mundum Deus construxit, animam illi corporis moli iniecerit, sed quòd longè antè. Sic enim ait: Animum quidem haud iuniorem Deus fecit, hoc est, non produxit post corpus, ut prior subijceretur mundi corpus, postea uerò animaretur, itaq; iam animus corpore iunior esset: sed ediuerso, quoniam antiquior est animus ipso corpore. Vnde si corpus uniuersi prius in constitutione quàm animus fuisset, æquum non esset, ut antiquior, id est animus, iunior, id est corpore, inferior foret. Igitur antiquiorem esse animum corpore dicit, corpus uerò post illum esse genitum. De quo quanquā multa hætenus Plato disseruerit, cōpositionem solum corporis explicare uoluit, generationis autem ordinem minimè. siquidem primò genitus est animus, si ad originè spectes: contra tamen non prius corpus animatur, quàm idem sit constitutum. Sed cum priorem esse animam corpore Plato dicat, qua nam ratione intelligendum id est? partim enim æternam uocat illam, et ingentam, partim uerò genitam. Aeternum esse animum inde probat, quòd à seipso moueatur, principiumq; motus sit, ut in libris de Rep. & in Phædro confirmauit. sic enim argumentatur. Quicquid à seipso mouetur, & non ab alio externo, æternum est: animus seipsū mouet: igitur æternus est. At cor-

pus moueri à se non potest, nisi ab animo impellatur: ergo ab illo mouendi se principium habet, proindeq; posterius illo est. Quare anima corpore est antiquior. His alijsq; rationibus huiusmodi, quibus tum in Phædone, tum alijs in locis ad animi immortalitatem tuendam est usus, æternitatem animi Plato confirmat. Siquidem in eadem sententia, qua Pythagoras fuit, ut animas omnes genitas simul ab æterno crederet. Cum enim uellet animi immortalitatem tueri, illū dixit ante corpora ab æterno fuisse, cui propterea recordationem prioris uitæ in Menone tribuit. Hanc sententiam Aristoteles lib. 3. de Anima, & lib. 2. de Animalium generatione sequi uidetur, cum intellectum ait aliunde prouenire corporibus, ut Beſarion lib. 3. in calumniatorem Platonis prolixè docet. Id tamen D. Augustinus lib. 10. de Ciuitate Dei refutat, cum Platonicos reprehendit, quòd animam æquè æternam cum Deo faciant. Cum itaque æternum esse animū Plato dicat, idq; uerè sentiat, ut Platonici omnes de illo asserunt: qua ratione genitus ab illo dicatur, uideamus. Animū priorem esse corpore dixit, non quidem tempore, ita ut longè antè animus fuisset, quàm mundi corpus instrueretur: sed ordine ac dignitate. prius enim est motionis principium, quàm rei mobilis edatur motus: & ut motus temporis est causa, qua ipsum dinumeratur, ac distinguitur: ita in animo principium motus causa erit temporis. Nam si animus quiesceret, in æternitate sua semper maneret: cum autè mouendi uis sit præditus, motusq; temporis tribuatur, in tempore fuisse genitus dicitur. Ergo quo antiquior est causa suo effectu, eo est prior animus corpore. Sed ut causa simul est cum effectu, eodemq; tempore & illa efficit, et hic fit, præterquam quod ratione differunt: quia illa præcedit, hic sequitur: ita etiam cum mundum Deus fecit, simul quidem & animum & corpus effecit: tamen quia animus principium motionis, & animationis, mundi eiusdem constituebatur, prior illo fuit ratione quadam, quia mouens mobili re prior esse debet. Quare aperte Plato mundum esse æternum hic docet, cum ingenitum esse animum dicit: modum autè generationis illius explicat, dum oriū esse ipsum inquit. Quamuis enim animus ante corpus fuisse dicatur, genitusq; à Deo uocetur, ratione quadam intelligendum id est, quatenus participatione æternitatis diuinæ, utpote Dei imago æternus est: quatenus uerò ab illo profluit, in tempusq; profertur, factus nominatur. Atque hanc esse Platonis sententiā ueram, Plutarchus in lib. de Animi generatione, atq; Atticus, Platoniciq; affirmant. Interim tamen ne quid restet difficultatis, ecquid nā ijs uerbis Plato significat, Sed nos multa, utpote fortunæ participes, inconsideratè & temerè loquimur? Si Proclo credimus, id ita intelligendum est, animum nostrum ad rerum intelligibilium cognitionem caligare, propter sensuum naturam erraticam. Ut in animi origine explicanda, cum natura nostra

omnino certum nihil peruestigare possit, sed probabilitate solum rationis contenta sit, multa inconsiderate, & quasi obiter sese offerentia loquitur, quando rem attingere omnino nequit. Sed quoniam hæc uerba aliter ab alijs transferuntur, Græcus codex sic habet: ἀλλὰ πῶς ἡμεῖς πολὺ μετέχοντες τὸ πρὸς τυχεύεις τε καὶ εἰνὴ τῶν τῆ πη λέγομεν. Hæc uerba rectè sic transtulit Cicero: Sed nos multa inconsideratè ac temerè dicimus. Marsilius hoc modo: Sed nos multa, utpote fortunæ particeps. In quibus illud, πολὺ μετέχοντες τὸ πρὸς τυχεύεις, non fortunæ particeps interpretandū uidetur (nec enim fortuna est in nobis aliqua) sed ita erit transferendum, ut obuia quæq; temerè pronuciari significet: Quando sensibilis nostra natura, res omnino intelligibiles peruestigare non ualens, quasi cæca & ignorans defertur, multaq; temerè & obiter loquitur, probabilitate solum contenta. Quibus ita expositis, animi generationem Plato ingreditur, quo nam modo, & quibus ex rebus sit ille constitutus.

Ex ea substantiâ, quæ indiuidua & semper eadem similisq; est, & ex ea rursus quæ circa corpora diuidua sit, tertiam substantiæ speciem commiscuit mediâ, quæ rursus esset naturæ ipsius eiusdem, & naturæ ipsius alterius particeps: eamq; per hæc mediâ constituit inter indiuiduam substantiam, & eam quæ circa corpus diuidit. Ea cum tria sumpsisset, in unam speciẽ omnia temperauit. Vbi naturam eius quod alterum diuersumq; uocamus, commixtionem repugnantem, cum eo quod idem dicitur, uel quadam conciliauit. Postquam uerò duo illa cum substantiâ cõmiscuit, & ex tribus unum fecit, rursus id totū in ea quæ decuit mēbra partitus est, quorum quodlibet ex tribus, eodē, altero, substantiâq; cõstaret.

Quando mundus, corporaq; animantium omnium anima constant, ac de uniuersitatis corpore dictum est hæctenus à Platone: in hoc rursus sermone de animi origine disputat, quando animum generatum ratione quadam suprâ retulit, quamuis reuera æternus ab eo dicatur. Quo nomine, ut ordine cuncta explicemus, quid sit animus apud Platonem, primò dicatur: deinceps, an hoc in loco de uniuersali omnium animo, an de singularibus agatur, inquiramus: & utrum communis animus idem cum singularibus sit, nec ne: ultimò, Platonis uerba explicentur. Plato, ut de illo refert Plutarchus, animū definiuit intelligibilem substantiam, ex se mobilem: eumq; non harmoniam esse, ut falso quidam putant, sed harmoniam quadam partium omnium uti dixit, quemadmodum in sequentibus dicemus. quamuis e-

nim eius essentiam ex numeris harmonicis compositam dicat, non esse tamen harmoniam intellige, sed naturam quandam magna partium consensione & quasi harmonia constitutam. Quando igitur quid sit animus apud Platonem cognoscimus, hoc in loco, cum de eius ortu differitur, non de singularibus animis, sed de communi & uniuersali, à quo singuli emanant, disputat Timæus. Siquidem de uniuersa natura prius loquitur, quàm ad singularium rerum naturas explicandas accedat. Qua de causa animam mundi singularum esse animarum fontem, Plato existimauit: ita ut mens, quæ superior est anima, ex Deo nascatur: anima uerò, quoniam corpori adiuncta est, nullumq; corpus est præter mundum, ex animatione corporis eiusdem. Atque animam quidem mundi originem esse reliquarū animarū inquit, quia prius uniuersalia sunt singularibus, & tota ipsa anima singulares animas præcedit. Quam sententiam Macrobius lib. i. in Somn. Scip. Platonicisq; alij, Platoni tribuunt: eamq; Trismegistus prius habuit in Pimandro. ibi enim, ab una mundi totius anima uniuersas animas effluere, & tanquam in partes distribui inquit. Cui etiam accedit, quòd Plato animas omnes ante corpora fuisse, uariâq; in corpora subire, multis in locis affirmat. Ex quo intellige, animas omnes singulorum animantium ab una mundi anima quasi distribui in corpora: dissolutis uerò corporibus, in illam ipsam redire. Quod lib. 10. de Rep. Socrates confirmans, certum quendam animorum numerum à Deo constitutum, quem nec excedant, nec à quo desint, ait. Idem asserit Olympiodorus, ceteriq; Platonicis, Platonem sensisse: quoniam anima sine corpore nō sit, corpus autem mundi prius sit singularibus corporibus: quo fit, ut anima mundi reliquis sit animis prior. Hoc ipsum asseruit Plotinus, & Apuleius in lib. de Dogmate Platonis, his uerbis: Sed illā cœlestem animam fontem animarum omnium, optimam & sapientissimam uirtutem esse genitricem, subseruire Deo fabricatori, & præsto esse ad omnia inuenta eius, annunciat. His breuiter propositis, ad reliqua progrediamur. de illis enim latius postea dicetur. Res omnes, quæcunq; sunt in mundo, Platone auctore, compositæ duplici ex substantia sunt: uel ex eadem substantia. siue immobili, semperq; sui simili, quam eandem & indiuiduam Timæus uocat: uel ex mobili, & mutationibus obnoxia, quam ipse alteram seu diuiduam nominat. Illius prioris complexu hæc continentur: Deus, mens, anima, atq; ad eò intelligibilia omnia: quæ cum corpore careant, mutari, diuidiq; minime possunt. Huius formæ sunt corpora omnia: quæ cum ex elementorū mixtione consistunt, facile immutantur, ac diuiduntur in multas partes. Ideoq; indiuidua essentia, siue eadem intelligibilis & incorporea dicitur, quoniam intelligibilia omnia una sunt, nec in partes diuiduntur. Nam ut unitas numerorum principium est, in ijsq; omnibus adest actu uel potestate, ipsaq; semper eadem

eadem manet: ita intelligibilia sensilium causa sunt, nec tamen propterea illis se admiscet, sed essentiam suam intactam semper tuentur. At uero ut dualitas, quae ab unitate iam discessit, omnibus est mutationibus obiecta, utpote quae diuiditur, multiplicatur, subducitur, omnes deniq; numerorū formas suscipit: sic etiam sensilia diuiduam sortiuntur naturam, diuidunturq; in uarias rerum formas, ac nunquam in eodem semper remanent. Quemadmodum igitur compositi omnes numeri, ex pari impariq; constantes, cum diuersae inter se naturae sint, unam quandam ex ijs duobus simul mixtis cōnexionem faciunt: eodem etiam modo indiuidua siue intelligibilibus substantia, cum diuidua siue sensili connectitur, quandamq; tertiam naturam mediam cōstituit, partim intelligibilem, partim corpoream, hoc est animam. Quia enim animus partim intelligibilis naturae, partim corporeae uidetur esse, ex indiuidua, diuiduaq; natura misceri dicitur. At quo nam pacto corporeum & diuiduum intelligibili potest commiseri? cum res sint diuersissimae. Et sicut punctum apud Geometras lineam non componit, quia diuersae naturae est: ita natura intelligibilis sensibili admixta, tertium quoddam non constituit. Quia ut animus medius est inter corporea & incorporea partemq; habere ex utroq; uidetur: sic dicitur ex intelligibili sensibiliq; natura componi, non quod uerè in eodem subiecto duo haec misceamur, cum nō possint: sed quia ratione quadam duo illa in eadem re cōsiderantur, ad animi naturam explicandam quemadmodum & eundem animum factum esse diximus, cum aeternus esset. Quo nomine cum in animo pars quaedam à corpore aliena et intelligibilis sit, ut mens, ut ratio: pars uero altera sensibilis & corpori annexa, ut sensus uidendi, audiendi, ceteriq; omnes: illam quidem superiorem ex substantia intelligibili sumptam Plato dicit, hanc ex corporea natura. Atq; ea de causa intelligibilem animi partem immortalē esse dicit, sensibilem uero interiturā. Quod idem Aristoteles in libris de Anima asserens, intelligibilem quam Plato uocat, intellectum agentem appellauit, sensilem autem irrationalem partem. Quod autē anima omnis mediae naturae sit, partimq; incorporea, partim corporea dicatur, non Plato solum, sed alij etiā multi philosophi asseruere: quos ut hic breuiter nominemus, sententias eorundem colligamus. In primis Aristoteles lib. 2. de Anima, memem inquit ab anima differre, quod illa incorporea, immortalisq; sit, haec corporea mortalisq; uideatur. Sic enim ait: *πρότι ἡ τῶν νοῦν, καὶ τῆς θειωρήσιμης διωξίμης, ἢ ἀπὸ φανερόν, ἀλλὰ εἶσι τῆς ψυχῆς γένος εἶναι, καὶ τὸ τοῦ μόνου οὐδέχεται χωρὶς εἶναι, καθάπερ τὸ αἰθερ τοῦ φθαρτοῦ.* In quibus aperte cum Platone consentit, quando animam à mente sciungit, illamq; sensibile, hanc intelligibilem facere uidetur. Quod paulo post his uerbis idem confirmat: *τεῖχος γὰρ λεγόμενης τῆς ὕλης, καθάπερ ἐπομέν, ὡν τὸ μὲν εἶ*

*δος, τὸ δὲ ὕλη, τὸ δὲ ἐξ ἀμοιβῶν, τῶν ἢ μὲν ὕλη διωξίμης, τὸ ἢ ἀδὸς ἐντελέχεια. ἐπεὶ δὲ τὸ ἐξ ἀμοιβῶν ἐμφύχον ἢ τῶμα ἐστὶ οὐτελέχεια ψυχῆς, ἀλλὰ αὐτῆ σῶματος τινός, καὶ διὰ τοῦτο καλῶς ὑπολαμβάνουσιν, οἷς δοκεῖ μήτε ἀνστῆ σῶματος, μήτε σῶμα τὴ ἢ ψυχῆ. Haec, pluraq; alia, Platonicæ sententiæ cōsentanea ijs in locis Aristot. sensit. Quinetiam Peripatetici cognitionem animi mediam inter Physicā, Metaphysicāq; ponunt, & quasi ex altera parte Mathematicis respondere dicunt: quoniam in utraque scientia res partim corporea, partim incorporea cōsideratur. His accedit Plotinus in lib. de Animi essentia, qui duplicem essentiam, de qua uel Plato loquitur, animum componere inquit. Quatenus enim anima una est, & Deo similis, intelligibilis naturae ab eo dicitur: quatenus autem corpori est inclusa, sensibusq; corporeis utitur, sensibilis uocatur. Postremò Nemesius philosophus idipsum confirmat, auctoritateq; scripturae sacrae idem probat: quoniam propter peccatum morti homo est addictus à Deo, cum immortalis esset aeterna. Quapropter Platonicæ omnes animi substantiam mediam inter corpus & spiritum facientes, Platonis uerba ita interpretantur, ut nos in superioribus. Ea cum tria iunxisset, in unam speciem omnia temperauit. Duo maxime contraria principia, idem & alterum, animū constituere Plato dixit: eadem uero tertium quiddam medium, hoc est animam unicam efficere, in his inquit: ideoq; animam communem quandam & intelligibili & sensibili naturam habere. Quae ut Platonicorum more interpretemur, breuiter ex Proclo, alijsq; Platonicis, sententiam de animi effectione colligamus, quibus uidelicet ex rebus composita illa dicatur, nam modum cōpositionis, postea suo loco docebimus. Proclus, Platoniciq; alij, generationem animi tribus ex principijs deducunt: ex subsistentia, facultate, actione. Tria haec uelut capita & fundamenta generationis animi ponunt: quoniam quicquid natura est, aut in natura sua habet idipsum quod est, aut in propria quadam facultate. Anima uero cum ex indiuidua, diuiduaq; natura componi dicatur, numeriq; pares diuiduae naturae sint, imparesq; indiuiduae: necesse est, eiusdem constitutionem ex paris imparisq; numeri connexionem deduci. si quidem per impares numeros naturam eandem & indiuiduam intelligunt Platonicis, per pares naturam alteram & diuiduam. Hoc cum ita sit, animum quinario numero constitutum esse Proclus refert: quoniam is omnium primus pari, impariq; constat: animus autem, utpote primus, & aeternus corpus genitus, eodem constare debet. Quo nomine quinq; rerū genera, ex quibus omnia componuntur à Deo, ad animi effectiōnem Proclus idem adducit: nimirum *ἑπταξίμης*, id est essentia: *ταυτότης*, id est idem: *εἰσόδου*, id est alterum: *στάσις*, id est statum: *κίνησις*, id est motum. Ex his quinq; generibus quae Plotinus lib. 2. de Generibus entis, pro categorijs statuit, compo-*

sitam esse animam, mediāque naturæ factam, Platoni
 ci dicunt. Sed antequā ad compositionē eius uenia-
 mus, quæ nam quinque illa genera sint, explicemus.
 Essentia, siue ὕλη, formā cuiusque rei subiectā si-
 gnicat. Idem uocatur illud, quod et secum et a-
 lijs congruit. Alterū, id quod tum in se, tum ad aliud
 differt. Status nominatur, cum suam quidque unitatē
 retinet, eodemque modo permanet. Motus denique,
 progressio quædam est, à potentia rei ad actum ali-
 quem effluens. Hoc ita statuto, triplicem esse animi
 essentiam unitate comprehensam dicunt: ita ut cum
 eadem unaque sit anima, trifariam consideretur eius
 substantia. Triplex autē illa substantia animi est:
 ὕλη, id est substantia: δύναμις, id est facul-
 tas: ἐνέργεια, id est actio. Hæc tria in animi compo-
 sitione quasi genera considerantur, quæ inter se de-
 uincta quinario numero, unam efficiunt animam.
 Nam ipsa quidem animi substantia trifariam consi-
 deratur, uel ut substantia, uel harmonia, uel spe-
 cies: ita ut substantia ipsum esse animi distinguat,
 harmonia substantiæ partes concentu ac propor-
 tione contineat, species animi propriam uim ex ijs
 rebus constitutam efficiat. Quod si ergo partes
 has omnes, ex quibus anima conseruatur, inter se
 conferas, quinarium numerum inuenies: quia substi-
 tentia, harmonia, species, mutuò colligantur, unaque
 animi substantia trifariam considerata illas comple-
 titur. Siquidem tribus ex generibus, substantia, eo-
 dem, altero, animam componi dicit Plato: et substi-
 tentia ad substantiam maximè refertur, harmonia
 ad idem, species ad alterum. Quamobrem, ut om-
 nia breuiter explicemus, quando triplicem esse ani-
 mi substantiam diximus sub unitate quadam, singu-
 la genera ex quibus ipsam componi dixeramus, sic
 erunt inter se affecta. Triplex animi substantia,
 quam initio posuimus, in tria hæc uelut prima gene-
 ra distinguetur, in substantiam, facultatē, et actio-
 nem: quoniam anima præter essentiam suam multis
 est uiribus prædita, et in actione aliqua uersatur
 semper. Secundò, substantiam ipsam trifariam ite-
 rum diuidimus: in substantiam, in harmoniam, in spe-
 ciem, siue ideam. Ex his numerum quinarium con-
 stituemus, hoc modo: ut primò sit substantia, secun-
 dò harmonia, tertio species, quartò facultas, quinto
 actio. Ergo cum quinque hæc genera in animi con-
 stitutione consideremus, de singulis illorum uelut ca-
 pitibus Platonē agere ordine Proclus inquit: in pri-
 mis uidelicet, de animi substantia: secundò de pro-
 portione, rationeque partium: tertio, de illius forma
 et specie, quæ nam sit: quartò, de eiusdem uiribus:
 quinto, de actionibus. Quo nomine quinque illa ge-
 nera in unica animi essentia considerata, si rem uo-
 lumus intelligere, ad animi solum tractationē expli-
 candam conducunt, non quòd ex ijs uerè animus cõpo-
 natur (una enim et eadem substantia animi est) sed
 quia ex eius uiribus et actionibus genera illa consi-
 derantur. Nam substantiam in illa ponimus, quo-

niam aliud esse ipsius essentiam, aliud uerò faculta-
 tes et actiones. ut uidere, intelligere, recordari, a-
 liaque huiusmodi cognoscimus. Item harmoniam ei-
 dem tribuimus, non quòd ipsa harmonia quædam sit,
 quod Plato negat in Phædone: sed quia magnam ui-
 rium suarum proportionem seruet. Præterea spe-
 ciem in ea consideramus, tanquam formam quandā
 essentiæ ac substantiæ ipsius. Quinetiam facultatē
 siue δύναμις propter animi eiusdem uires, ἐνέρ-
 γεια siue actionem propter uim ipsam agendi ani-
 mo insitam, quam Aristoteles tum ἐνέργεια, tum
 ἐντέλεια nominare solet. Hæc igitur sunt, quæ
 Plato ad animi essentiam explicandam sumit in hoc
 sermone: quemadmodum Proclus, cæteri que Platoni-
 ci asserunt. Quæ in tractatione numerorum propor-
 tionibus, numeris harmonicis, figurarumque geome-
 tricarū initijs utitur, ad ostendendā mediā naturam
 animi inter sensibilia et intelligibilia. Ut enim arith-
 metici numeri, figurarū initia, harmoniaque partim
 ratione intelliguntur, partimque in corporibus sunt:
 ita anima tum intelligibilis, eiusdemque naturæ, tum
 sensibilis et alterius dicitur. Cæterum cum Plato
 dicit, animam ex intelligibili siue indiuidua, et sen-
 sibili siue diuidua natura componi: minimè quidē in-
 telligas ex duorum illorū mixtione illam constare,
 sed mediæ naturæ inter illa esse, ita ut cum eadem ab
 utroque diuersa sit, tamen utriusque sit particeps. Itaque
 primum natura indiuidua diuiduæ iuncta concen-
 tu, ac proportione quadam tertium quoddam me-
 dium efficit, habitudo autem trium illorū inter se
 animam. Quemadmodum in superioribus, cum de
 analogia loqueremur, tres terminos proposuimus,
 quorum communis habitudo analogia dicebatur:
 eodem quoque modo ex tribus ijs principijs, eodem,
 altero, et connexionem utriusque siue harmonia, ut ha-
 bitudo quædam animus nascitur. Nam ut idem se-
 habet ad alterum, et ad alterum idem, ita harmo-
 nia media est ad utrumque. sic enim fit, ut duo extre-
 ma, idem, et alterum, et ultima fiant, et media, et
 prima, si ratione diuersa consideremur. Ergo com-
 munis habitudo ex tribus illis deducta animum effi-
 ciet. Siquidem anima intellectum, qui indiuidua na-
 turæ est, habet: ac sensum, qui diuiduæ. Quæ in re
 quauis obscure Plato sinceritatē animi subtiliter do-
 cet, cum tamen partim intelligi, partim in sensus ca-
 dere aperte inquit. Qui etiam illum è triplici ortū
 principio fecit, quoniam tria habet anima: substan-
 tiam, quæ uerè est idem, siue naturæ intelligibilis:
 et alterum, hoc est sensibilis. actum denique et po-
 tentiam, quorum actus memis est proprius, poten-
 tia uerò sensuum. Quare duo principia diuersissi-
 mæ naturæ ad animi generationem Plato ponit, i-
 dem siue indiuiduam naturam, et alterum siue di-
 uiduam: atque illud in Dei mente, à quo animi omnes
 defluunt, tanquam exemplar facit, ad cuius imaginē
 animus eiusdem dicitur naturæ particeps: hoc in cor-
 porca substantia mundi diuisi in corpora collocat.
 harmoniam

harmoniā deniq; & speciem ex utroq; ortam, quasi
 essentiam & subiectum statuit: ex quorū trium con-
 nexione inter se animus oritur. Quare animus sepa-
 rata quaedam res ab ijs tribus erit, quasi habitudo.
 nec enim eiusdē solum naturae erit, nec alterius seor-
 sum, nec mixtus etiam ex utroq;, sed respectu quodā
 inter utraq; naturā medius, quasi species & forma.
 Ex quo etiam intellige, animā à Platone speciē seu
 formā cum Aristotele uocari, cum ait: Ea cum tria
 sumpsisset, in unam speciem omnia temperauit. Sed
 ne quid restet difficultatis ad Platonis intelligentiā,
 singula exponamus uerba. Ex ea substantia, quae
 indiuidua est.) id est, ex intelligibili. Et ex ea
 quae in corpora diuiditur.) id est, ex sensibili & cor-
 poreā. Tertiam substantiae speciem cōmiscuit me-
 diam.) id est, aliam quandam essentiam ac formam,
 partim intelligibile, partimq; sensibile effecit Deus:
 hoc est, animam, quae respectu quodam media inter
 duas illas naturas dicitur, non quod ex utraq; uerē
 misceatur. Ea cum tria sumpsisset, in unam speciē
 temperauit.) id est, animam quidem mediam fecit
 ex tribus his principijs, eodem, altero, & connexio-
 ne: ita ut habitudo illa ex tribus terminis profluens,
 anima sit, non autem connexio utriusq; solum. Vbi
 naturam eius, quod alterum diuersumq; uocamus,
 commixtioni repugnantem, cum eo quod idem dicitur,
 ut quadam consiliauit.) id est, cum eadem, in-
 diuiduaq; natura cōtraria omnino sit diuiduae, quip-
 pe illa intelligibilis, haec sensibilis est, commixta in-
 ter se ambae proportionem quadam sunt, ad animi es-
 sentiam constituendam. In quo utriusq; naturae pro-
 prietatem Plato declarat, cum eandem naturam re-
 pugnantem alteri dicit, ut magnam intelligibilis sensi-
 bilisq; essentiae differentiam demonstrat. Postquā
 uerō duo illa cum substantia commiscuit, & ex tri-
 bus unum fecit, rursus ad totū in ea quae decuit mem-
 bra partitus est, quorum quodlibet ex tribus, eodē,
 altero, substantiaq; cōstaret.) Hinc poteris facile in-
 telligere, animam non esse mixtum ex eodem & al-
 tero, sed respectu illorum tanquam medium esse.
 Verba haec, quoniam difficultatem asferre possunt,
 quā breuissimē explicentur: siquidem ex illis ad
 modum generationis animi deducimur. Prius ta-
 men, quando animam mediam esse inter diuiduam
 indiuiduam quae substantiam dicimus, Platonico-
 rum quorundam sententias ea de re subiiciam, ut
 eo quasi principio statuto, rem melius intelliga-
 mus. Aristander, & Numenius, animam definire
 numerū ex indiuidua unitate, dualitateq; diuidua
 constitutam. Seuerus Geometricum subiectum ex
 puncto indiuiduo, interualloq; diuiduo. Plutar-
 chus & Atticus, diuiduam naturam irrationalē a-
 nimi partem appellant, rationalem uerō indiuiduā:
 atq; illam uelut subiectum esse, hanc uelut formam
 dicunt. Plotinus, mediam inter sensum ac mentē po-
 suit animam. Theodorus duas intelligentias ponēs,
 unam quae uniuersales ideas contineat, alteram quae

singulares, mediam inter eas animam fecit. Proclus
 deniq; animam inquit ratione quadam ex indiuidua
 diuiduaq; natura compositam à Platone dici, non
 quod ex ijs uerē cōponatur, sed quia respectu quo-
 dam tum intelligibilis, tum sensibilis naturae parti-
 ceptus dicatur. Cum haec sit animi essentia breuiter à
 Proclo ex Platonis sententia explicata, quae nā tria
 ista principia sint, quae ad eius generationem Deus
 accepit, uideamus. Tria itaq; sumpsisse Deum ad ani-
 mi substantiā efficiendam, Plato dicit: idem, alterū,
 & tertiam quandam naturam. Haec autem in Deo
 tanquam ideā esse affirmat, ut Proclus annotat: quo-
 niam tria illa non ab alio, sed à seipso tanquam pri-
 ma causa, quae cuncta cōtineat, sumpsit. Ideoq; ipsa
 quasi forma quaedam & idea una in Deo erant, ad
 cuius imaginem anima esse particeps eorundem di-
 citur. Nam ipsamet tria in Deo unum principium
 sunt: in entibus uerō, ut ita dicam, siue in anima, ut
 tria cōsiderantur. Quo nomine nihil aliud per eadē
 illa initia significare nobis Plato uult, quam ideam
 animi partim intelligibilis, partimq; sensibilis natu-
 rae in Dei mente sitam, quam ad animae effectiōnem
 sumpsisse tanquam exemplar intelligit. Iam uerō
 ecquid nam uerba illa significant: Postquam uerō
 illa duo cum substantia commiscuit, ex tribus unum
 fecit? Duo illa sunt, idem & alterum: quae Plato
 cōmixta fuisse inquit, ad animi generationem. eadē
 autem cum substantia fuisse composita inquit, ut u-
 nam quandam ex tribus initijs formā constituerent:
 quoniam substantia omnis, ut Proclus ait, identita-
 tis alteritatisq; particeps sit. Vnde cum tria princi-
 pia, scilicet idem, alterum, & connexionem utrius-
 que in substantia, à Deo fuisse sumpta ad animi pro-
 ductionem Plato dicit, hoc solum significare nobis
 uult, substantiam esse uelut genus, eandē tamen tum
 intelligibilem siue eiusdem naturae, tum sensilem si-
 ue alterius esse: inter has uerō duas substantiae par-
 tes animam esse mediam, eamq; unam et simplicem.
 Quamobrem his ita expositis, hoc solum ad Plato-
 nis intelligentiam considera, animam mediae natu-
 rae esse, partimq; sensilem, partim intelligibilem ap-
 parere: ideoq; mediam ex indiuidua, diuiduaq; sub-
 stantia factam, à Platone dici. Nam substantia qui-
 dem omnis uel intelligibilis & incorporea est, uel
 sensilis & corporea, quemadmodū in Categorijs A-
 ristoteles diuidit. Cum autem idem & alterum cum
 substantia commixtum animam efficere, ipsamq; ex
 tribus ijs initijs constare Plato dicit, idem est ac si
 dicat, uniuersam essentiam, tam intelligibile quā
 sensilem, trifariam considerari ad animi naturā ex-
 plicandam: uno quidē modo, quatenus essentia est
 altero, quatenus intelligibilis: ultimo, quatenus sen-
 sibilis. Inter haec tria genera uersari anima dicitur,
 quoniam substantia sit, eademq; sit tum intelligibile
 naturae similis, tum etiam sensibili. At uerō substantia
 animae una cum sit, trifariamq; cōsideretur, tres in
 partes diuiditur à Platone: in idem, alterum, et sub-
 stantiam,

stantiam, cum ait: Rursus ad totum in ea que decuit membra partitus est, quorum quodlibet ex tribus, eodem, altero, substantiaq; constaret.) id est, Cum animi substantia ex tribus generibus Deus unam esse. isset, ad ostendendam illius generationem, in ea que decuit membra diuisam fuisse illam inquit: ita ut, cum tota anima ex his tribus, eodem, altero, & essentia constaret, partes etiam ipsius constarent tempe ratione quadam partium facta. Sed hæc omnia breuiter ita proposuisse satis sit. nam in ipso Platonis contextu res melius explicabitur, cum ad animi compositionem deueniemus.

Fuit autem talis illa partitio. Vnam principio accepit ex uniuerso portionem. Secundam autem, primæ partis duplam. Deinde tertiam, quæ secundæ sesquialtera esset, primæ tripla. Postea quartam, secundæ duplam. Quintam deinceps, tertix triplam. Sextam primæ octuplam. Postremo septimam, quæ partibus sex & uiginti primam excederet. Post hæc dupla & tripla interualla repleuit, partes rursus ex toto desecans, quas interuallis ita locauit, ut bina essent in singulis media, siue, ut ita dixerim, medietates: quarum una eadem parte excedit alterum extremorum, eadem ab altero superatur. Altera medietas pari numero extremum unum superat, pari superatur ab altero. Cum uero sesquialtera interualla, sesquitertia & sesquioctaua sumpsisset, ex his nexibus in primis spatijs, sesquioctauo interuallo sesquitertia omnia explebat, particula singulorum relicta. Huius autem particule interuallo assumpto, ea inde habebatur numeri ad numerum in terminis comparatio, quæ est inter ducentos quinquagesex, & ducentos quadragintatres.

Quo pacto mundi anima, ceterorumque animantium componatur, arithmetis, musicisque proportionibus Plato in his docet: non quod illa uere ex ijs numeris componatur, ut antea diximus, sed quia nulla alia ratione eius essentia uiresque magis explicari possunt, quam si ijs proportionibus demonstrantur. Quomodo autem anima ex proportionibus numerorum nascatur, Plato, quamuis obscure, nos docet, dum tres uel quatuor sesquialteras sesquiquartasque proportionibus, proposito quodam ordine coniungere præcipit. Quia in re cum arithmetis, musicisque rationibus utendum frequenter sit, ne ignaros eius rei difficultas deterreat, Mathematicorum more singula ordine declaremus. Ac in primis defi-

nitiones nominum hoc in loco propositorum tradamus: deinde proportionum genera, tam arithmetica quam musica, tum figurarum numerorumque demonstrationem ad Platonis uerba explicanda: ultimo, physicam earum rationem inquiremus. Itaque ut definitiones nominum exponamus: sonus, siue φθῶγ γῶς, est numerus melodijs aptus, diuiditurque in grauem & acutum. grauis sonus est remissus ac tardus, acutus autem uelox. Interuallum, siue διάστημα, est

habitus quædam spaciolorum grauis & acuti soni. Spacium appellamus, chordam, neruum, expiratum aerem, et quicquid est à quo sonum educimus. Compositio, seu σύνθεσις, est congruentium sonorum ex aptis proportionibus sonantium connectio. Proportio, est habitudo rationum, ex diuersis terminis profuens. Tonus, est consonantie principium, ex portione sesquioctaua ad sonum proueniens. Semitonium, siue ἡμιστόνιον, est sonus tono minor. Semitonium minus, siue ἡλιόσις, est minor toni pars. Atque huiusmodi semitonium Plato λεῖμμα uocat. Semitonium maius, est maior toni pars. His ita propositis, breuiter de proportionibus Arithmetis Musicisque aliquid dicamus. Proportio quidem, cum habitudo quædam ex collatione numerorum inter se sit, quintuplex ab omnibus esse dicitur. diuiditur enim in tres simplices, & duas compositas. Prima proportio est ea, quæ multiplex uocatur, quoniam numerus maior minorem aliquoties exacte continet: ut dupla, tripla. Eademque inuenitur in naturali numerorum serie, si numeri omnes pares, imparibus inter-

missis, sumantur: ut 1. 2. 3. 4. 5. 6. Secunda est simplicis, que tunc fit, cum maior numerus minorem continet semel, ac unam insuper minoris particulam: ut sesquialtera, sesquitertia, sesquiquarta. Tertia, superpartiens, cum maior minorem semel complectitur, et minoris insuper partes aliquot, uel duas, uel tres, quæ prout minoris partes habuerit,

ita nominabitur: ut superbipartiens, si duas habeat: supertripartiens si tres: superquadrupartiens, si quatuor. Ex his tribus proportionibus simplicibus due alie componuntur, Multiplex superparticularis, multiplex superpartiens: de quibus dicere, ad hunc locum non pertinet. prolixum esset enim, omnia persequi. Ex omnibus ergo ijs proportionum generibus, multiplex præcipue concernibus apta est. Iam uero, quando Musica ex Arithmetica oritur, & symphonia nihil est aliud quam numeri sonori proportio, quo pacto symphoniae Musicae ad proportionibus illas Arithmeticas iam explicatas accommodentur, uideamus. Ex omnibus numerorum proportionibus, auctore Macrobio, & Boetio, sex potissimum ad concentum efficiendum accommodantur: nimirum Epitritus, Hemiolius, Duplus, Triplus, Quadruplus, Epogdous. Epitritus, siue sesquitercius est, cum minorem numerum maior coninet se-

uel, &

mel. et tertiam insuper illius partem: ut 4. 3. quaternarius ternarium semel continet, et semel etiam unitatē. Hemiolius, siue sesquialter est, cum maiorem minorem continet semel, et mediam eius partem: ut 2. 3. Vtraque proportio ad superparticularem refertur. Musice quoque accommodata nomen mutat. nam sesquitercius *διὰ τριῶν*, sesquialter *διὰ τεσσάρων* uocatur. Quinetiam duplus est, cum minor numerus in maiori bis continetur: ut 2. 4. uocaturque à Musicis *διπλασιον*. Triplus est, quando minor à maiori ter comprehenditur: ut 1. 3. diciturque *τριπλασιον*, nō *διὰ τεσσάρων*. Quadruplus est, cum ex duobus numeris maior minorem quater complectitur: ut 1. 4. idemque *διὰ τεσσάρων* appellatur. Hæ omnes proportionales ad Multiplicem referuntur. Epogdous, siue sesquioctauus est, cum maior numerus minorem semel continet, et eius octauam partem: ut 9. 8. qui tonum efficit integrum, referturque ad superparticularem proportionem. Ecce igitur ex proportionibus Arithmetiis sex numerorum rationes Musice apte desumptæ sunt, ex quibus quinque symphonie constituntur, quas tonus ipse continet. Eadem autem sunt hæ: Diatessaron, quæ ex duobus tonis et semitonio constat, respondetque sesquitercie proportioni: Diapente, quæ ex tribus tonis et hemitonio fit, referturque ad sesquialteram: Diapason, quæ ex sex tonis constituitur, respondetque duplæ proportioni: Diapason diapente, ex nouem tonis et semitonio constat, ac subest triplæ: Disdiapason, continet duodecim tonos, fitque ex quadrupla. Sed quoniam magna hic apud Platonem mentio toni fit, pauca de illo subiiciamus, quo pacto fiat, quomodo uel diuidatur. Tonus est, ut diximus, symphonie principium: idem autem ex proportione sesquioctaua constituitur, quoniam Musici ueteres octo solū chordis utebantur, ideoque Epogdous à Platone dicitur: ut 8. 9. Nouenarius semel continet octonarium, et octauam eius partem. Tonum in duas partes diuidi posse, omnes negant: quoniam è nouenario constat, qui in duas partes æquas diuidi non potest. Quo fit, ut in duas diuidatur partes inæquales, quæ semitonia dicuntur, à Platone uero *λεμματα*, minor tamē toni pars à Pythagoricis Diesis uocata fuit, eademque à sesquitercia proportione duobus sonis superatur. maior demū, quam Apotomen appellant, est maior reliqua toni pars, qua ipse superat minus semitonium. Ex his patet, tonum diuidi in duas æquales partes non posse: cuius rei demonstrationem breuiter adiungamus, ad maiorem Platonis intelligentiam. Primum ex proposit. 8. lib. 8. Euclidis constat, nullam superparticularem proportionem in duo æqualia diuidi posse, geometrica nimirum ratione, non autem arithmetica. Deinde uulgare est receptumque à Musicis postulatū hoc: Eandem esse proportionem soni ad sonum, quæ est spaciōrum interualli

inter se. Hoc ita statuto, iam id sequitur: Tonus ex superparticulari proportione nascitur, est enim sesquioctauus: superparticularis autem proportio diuidi in duo æqua non potest: ergo neque tonus diuidetur. Vnde errare quidem Martianum Capellam in lib. de Musica manifestum est, qui tonum in duo æqualia, et in tria, quatuorque diuidere conatur. Sed cum ad huius loci interpretationem satis sit, rem breuiter attigisse, plura dici nō oportet. Iam uero quoniam ad concentuum compositionem genera harmoniarum explicari oportet, triplicem esse harmoniarum rationem aduertendum est: Diatonicam, Enarmonicam, Chromaticam, quemadmodum Plutarchus in lib. de Musica docet. Diatonicum genus est, cum partitio eius per semitonium minus, et duos tonos continuè progreditur. Enarmonicū, quod per duas dieses, siue minoris semitonij medietates, procedit. Chromaticum, quod per duo inæqualia semitonia, et tria semitonia siue *τριμυρίον*, ut uocāt, conscendit. Ad hæc tria genera instrumenta omnia Musica rediguntur, quoniam ex his harmonijs iam dictis componuntur. Sed quamuis diuersissima sine instrumentorum genera, philosophi tamen his tribus potissimum utuntur, Monochordo, Tetrachordo, et Polychordo: ad quæ reliquorum instrumentorum compositionem referunt. Igitur ex ijs omnibus Plato Diatonicam harmoniam sumpsit, utpote nature magis consentaneam, in qua Tetrachordum quoduis per semitonium minus, et duos tonos procedit: quoniam à semitonio minori, quasi à materia tenui, ad ualidiore tonum, uelut ad maiorem substantiæ uim progreditur. Ergo cum in ijs tribus generibus instrumenta omnia uersetur, Plato, ut Proclus explicat, Diatonicam harmoniā elegit, diatonoque solum siue duobus tonis utitur, cum sesquitercias, sesquioctauas, semitoniaque siue limmata aut dieses implere iussit. His etiam breuiter illud addamus, de sonorum ratione à Musicis explicatum: nimirum altissimum grauissimumque sonum à Musicis Hypaten uocari, sequentem Parypaten, tertium Lychanon, quartum Mesen, quintum Paramesen siue Triten, sextum Paraneten, septimum Neten: qui omnes soni musicum concentum efficiunt. Quibus ita in uniuersum explicatis, ad Platonis uerba enarranda, demonstratione quadam utamur, quam Platonici plerique adducere solent. eadem autem huiusmodi erit. Triangulus describatur, in cuius apice sit unitas: in utroque autem eius latere terni numeri collocentur, in uno quidem pares, in altero uero impares. itaque ex parte altera ternarius scribatur, deinde nouenarius, tum uigesimus septimus. itē ex altero latere post illam ipsam unitatem binarius collocetur, deinde quaternarius: postremò octonarius. Iidem autem numeri oppositi esse inter se debent, ita ut ex utroque latere mutuo sibi respondent.

Ecce



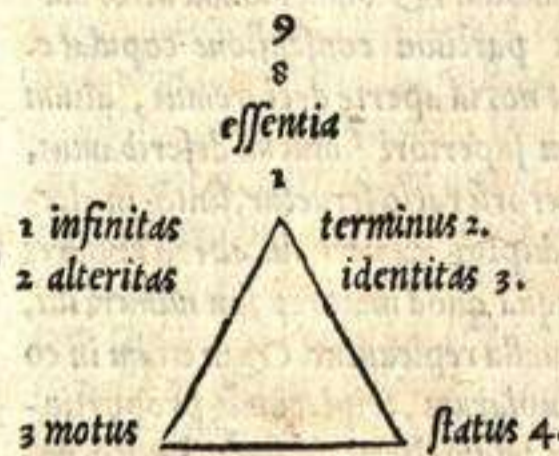
Ecce igitur in hac figura proportionales omnes, quas Plato dicit, demonstrare possumus. Nam in uno latere numerorum parium, si ab unitate auspiciemur, statim sese offeret binarius unitatis duplus, deinde quaternarius duplus binarii, postremo octonarius quaternarii duplus: ergo pares omnes dupla proportione sese consequuntur. Iam uero in altero latere imparium numerorum, post unitatem est ternarius triplus, deinceps nouenarius triplus ternarii, ultimò uigesimusseptimus nouenarii quoque triplus. Itaque in hoc latere triplam proportionem numeri omnes seruant. Igitur tota animi essentia, ex qua compositus à Deo est ille, septenario numero continetur, et ex parium impariumque connexionem constituitur, quoniam septenarii numeri uis ad rerum generationem magnam uim habet. Sed ut proportionales ipsas in figura illa iam descripta declaremus, in primis sanè Plato partem unam ex uniuerso à Deo sumptam ad animi generationem fuisse, inquit. eadem autem per unitatem illam in trianguli apice positam significatur. Deinde secundam partem primæ duplam fuisse additam, hoc est, binarium unitatis duplum: tum tertiam partem secundæ duplam, ac primæ triplam, id est ternarium: deinceps quartam secundæ duplam, hoc est, quaternarium: mox quintam tertie triplam, uidelicet nouenarium: præterea sextam primæ octuplam, id est octonarium: postremo septimam, quæ partibus uigintis sex primam unitatem excedat, hoc est uiginti septem. Quare pars prima est unitas, secunda huius dupla 2. tertia primæ tripla, et secundæ sesquialtera, 3. qui ad 2 est sesquialter, et ad 1 triplus. Quarta secundæ dupla 4, qui ad 2 est duplus. Quinta est 9, quæ tertie tripla est. nam 9 ad 3 comparatus triplam habet proportionem. Sexta est 3, qui primæ, hoc est unitatis octuplus est. Septima est 27, primam unitatem uigintis sex partibus superans. Atque hac figura nobis proposita, tota animi compositio ex septem illis partibus facta intelligitur. Sed ut physicam nos huius rei rationem simul cum Mathematicis demonstrationibus declaremus, per numeros quidem illos impares naturam indiuiduam intellige. impares enim diuidi nequeunt, ideoque substantiæ indiuiduæ accommodantur. per pares diuiduam cogita, siquidem pares numeri in diuisionem cadunt. Ut autem hi numeri diuersæ sunt nature, ac inter se collati uarias proportionales complectuntur, unumque quasi concentum efficiunt: ita animi essentia media inter diuiduam in diuiduamque naturam diuersas habet uires, magna proportionem cõcenuque connexas. Quod autem omnia quæ sunt, ex diuidua indiuiduaque natura constant, Plato ipse tum hic, tum in Philebo docet: idemque Pythagoricus Philolaus confirmauit, qui omnia quæ sunt, uel infinita uel finita esse dixit: per infinitatem quidem pares numeros, qui diuiduæ nature sunt, in

telligens: per finitatem, impares et eiusdem nature.

Sed ut ad illam ipsam figuram redeamus, quas proportionales, concentusque musicos reperire in ea possumus, declaremus. Id primò in illa considerandum est, tot proportionum capacem esse numerum multiplicem, quot locis ab unitate distat in naturali numerorum serie. ut primus multiplex est binarius, in eadem: bis enim continet unitatem, ideoque multiplex dicitur. hic unum sesquialterum habet, nimirum 3. nam 2 ad ternarium comparatus, sesquialteram habet proportionem. ternarius autem quoniam diuidi nequit, nullumque medium habet, ad quod comparatur, ad nullum alium est sesquialter, præterquam ad binarium. Iam uero 4, secundus multiplex est, binarii nimirum duplus: hic tamè nullum habet sesquialterum in figura illa. tertius multiplex octonarius, ad 4 est duplus, ad 2 quadruplus: idem autem nullum sesquialterum habet. Atque id sanè in serie parium numerorum intellige. Sed ut uno uerbo concludam, aduertendum etiam est, in triangulo illo hanc esse rationem seruandam, ut in unoquoque latere proportionales duplas, triplasque queramus: deinde collatis inter se ambabus, sesquialteras. Nam in numerorum parium serie omnes sunt dupli, in ordine imparium omnes sunt tripli: sed si pares cum imparibus conferas, sesquialteros inuenies, ut antea declarauimus. Præterea in eadem quoque figura non modo proportionales illas iam explicatas inuenies, sed harmonicas etiam omnes: quas tamen antequam explicem, breuem quandam proportionum siue medietatum rationem ostendam. Triplicem in superioribus medietatem seu proportionem proposuimus: Arithmetica, cum æqualis in omnibus numeris excessus seruatur: Geometrica, cum eandem seruant numeri omnes proportionem: Musica, in qua eadem est proportio differentiarum in numeris propositis, quæ est excessus eorundem. Quod si ergo tres illas medietates in quibusque numeris inuestigare uelis, unamquamque sic quære. Arithmetica inuenietur, si duos terminos propositos coniungas. nam producti ex illis numeri media pars medietas ipsa erit: ut si 10 et 40 proponas, alterum alteri coniunge, efficiensque 50. huius media pars 25, arithmetica medietas est. Geometricam hoc modo inuestigabis. primò numerum proportionis inter duos terminos inuenta diuide, mediaque pars diuisi medietatem Geometricam indicabit: ut 10 et 40, quadruplā habent proportionem. Ergo diuiso numero proportionis, nimirum 40, media eius pars, uidelicet 20, Geometrica est medietas. Musicam denique medietatem sic inquire. primò duorum terminorum propositorum differentiam inter multiplicem seu maiorem terminum, et minorem numerum, nota: postea coniunctis in unam summam illis duobus, differentie utriusque eorundem summam diuide per summam duorum extremorum, ac productus ex ijs numerus minori termino additus, medietatem ipsam ostendet: ut 10 ad 40, differentiam habet 30.

bēt 30, quæ differentia in minorem terminum, hoc est in 10 ducta, 300 efficit. Postea uerò duobus ijs terminis 10 & 40 cōiunctis, efficies 50. quæ rursus si per 300 diuidas, prodibunt 6: quos si minori termino, hoc est 10 addas, habebis 16 medietatem Musicam. Cum igitur tres sint medietates, nunc harmonicam medietatem in figura illa supra descripta demonstremus, quando Geometricā iam retulimus. In primis inter octonarium & nouenarium sesqui octauam proportionem inuenies, quæ tonum efficit nouem Musis respondentem. Præterea inter 2 & 3 sesquialtera est proportio, quæ eadem est diapente. Inter 3 & 4, sesquitercia diateffaron constituit, inter 1 & 2 & 4, ac 2 atq; 8 & 4, dupla est proportio, quæ diapason parit. Item inter 3 & 1, & 3 ac 9, & inter 9 ac 27, tripla gignit disdiapason. Ecce igitur in figura illa non modo Geometricæ medietates, sed Musicæ quoq; inueniuntur, ex quibus totam animi compositionem intelliges. At uerò, cur nam hoc in loco per trianguli figuram, perq; numeros et concentus, animi ortus explicatur? Primò, triangulus animo quadrat: quia ut triangulus ab uno apice in duo latera distinguitur, ita anima ab una intelligibili diuināq; natura profluens, ad corpoream diuisibilemq; deuenit, siquidem ab intelligentia ad rationem, sensum, ac uegetandi uim progreditur. Secūdo, numeri cōcentusq; animo tribuuntur: quia ut illi mobiles sunt, ita quoq; hic principiu est motus: & ut illi incorporei, ita hic corporis expers. Iam uerò, cur nam septenario numero ad animi generationem demonstrandam utitur Plato? Tum quia in Musica ad septimum usq; gradum omnis uocum discrepantia progreditur, indeq; regreditur: tum quia numerus septenarius magnā uim in rebus naturalibus habet. Constat enim ternarijs duobus, & unitate, quæ illos duos coniungat: ideoq; à Macrobio lib. 1. in Somn. Scip. perfectus plenusq; numerus appellatur, cuius perfectionē à Platone, Pythagoricisq; omnibus traditam, explicare hoc loco nō oportet. Sed quid nam per proportiones illas numerorum significare nobis uult Plato? Certè per unitatem initio propositam, animi substantiam unam, ac simplicem: per binarium, unitatis duplum, intelligentiam: per ternarium, rationem: per reliquas demum proportiones Musica medietate connexas, diuersas animi uires magno inter se consensu deuinctas. Ac si singula cōferre inter se uolumus, cū sex sint apud Platonicos animi uires, uoluntas, intelligentia, imaginatio, ratio, gignendi facultas, connectendiq; uis, atque ipsemet animus unam habeat essentiam, profecto unicuiq; parti singuli numeri in proposita figura respondebunt. Nam cum unitate proposita, animi unitatem cōferemus: uoluntatem cum infinitiōe, quæ sub unitate quoque intelligitur: intelligentiam cum termino, hoc est binario: imaginationem cum alteritate, quæ per binarium etiam explicatur: rationem cum identitate, hoc est ternario: generandi fa-

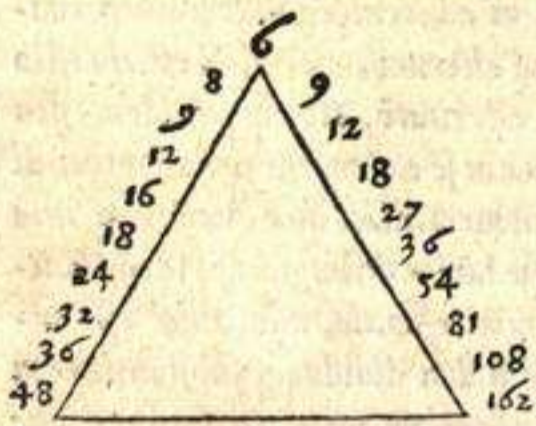
cultatē cum motu, qui etiam ternario tribuitur: connectendi deniq; uim cum statu, hoc est quaternario. Igitur in ijs omnibus numeris animi uires aperte cernuntur, ut in hac figura patet.



Itaq; essentia uelut unitas, reliquas omnes partes cōplectitur, estq; uerus concentus ex sesquioctaua proportione. Deinde infinitas, hoc

est unitas, duplum habet terminum, hoc est 2. Item alteritas, siue binarius, identitatem, hoc est 3, in sesquialtera proportione. Vltimò motus, qui ternario describitur, statum, hoc est 4, habet in sesquitercia. Ecce omnia illa quinq; genera, ex quibus componi animam supra diximus, uidelicet essentia, idem, alterum, motus, statum, ad duo hæc, infinitatem ac terminum referuntur: quoniam per infinitatem diuiduam naturam, per terminum indiuiduam intelligebant Pythagorici, quemadmodum de Philolao diximus. Siquidem, ut Proclus annotat, Plato putauit cum Pythagoricis, ex eadem natura & altera omnia gigni, & identitatem termino, infinitati alteritatem tribuit. Ex uniuerso unam partem accepit. Id est, ex tota illa principiorum animi quasi connectione, unam partem sumpsit: hoc est, totam animi substantiam composuit, quam in uarias postea uires diuisit. Nam cum ait, ex indiuidua diuiduāq; substantia ortam esse animam, quinq; illa principij genera à nobis prius relata intelligit, essentiam, idem, alterum, motum, statum. quamuis eadem illa ad tria solum alia, uidelicet idem, alterum, & essentiam reducantur. Siquidem ad idem sequitur status, firmitasq; identitatis: ad alterum, motus, id est abcessio illa identitatis ad alteritatem. Itemq; per idem essentiam significat, quæ in se eadem est: per alterum, diuisionē essentiae, in uires alias, quæ quanquam una eademq; sit, ratione tamen distinguitur. Ideo Plotinus in libro de Animi essentia, nihil aliud esse inquit, animā ex indiuidua diuiduāq; substantia compositā dici, quam essentiam animi partim apud superiores permanere, partimq; ad inferiora deduci: quæ tamē & simul inde dependeat, et se interim ad hæc usq; propaget, uelut è centro linea deducitur. Siquidem anima mundi ab una illa anima in idea Dei posita pendens, ac perpetuò defluens, totum mundum agit, illiq; sese admiscet. Post hæc dupla, triplaq; interualla repleuit, partes rursus ex toto desecans: quas interuallis ita locauit, ut singulis binaria inessent. Hactenus de numerorum proportionibus, medietatibusq; dictum generatim est: numerorumq; rationem animi uiribus accommodauimus. Nunc à Platone iubemur, duplas, triplasq; numerorum

merorum eorundem proportionibus, medietatibusq; implere, ut interualla hiantia in septenario illo numero trianguli propositi Musicis medietatibus cōpleantur, copulenturq; inter se, quemadmodum & omnes animi uires magna inter se sunt partium consensione copulatæ. Quamobrem, ut nos id apertè declarem, alium quoq; triangulum superiori similem describamus, in quo eadē numerorū ratio seruetur, sintq; in altero latere pares dupliq; numeri, in altero impares & tripli: præterquā quod maiores sint numeri illi, quo melius interualla repleantur. Quin etiam in eodem interualla duplarum, triplarumq; proportionum, sesquiterijs, sesquialteris, sesquioctauisq; repleti debent, tum ut proportionibus omnes mutuò colligentur, tum ut concentum quendam musicum edant. Esto igitur trianguli figura huiusmodi, ut in eius apice 6 describatur. post huius duplus 12, duobus medijs intermissis, nimirum 8 & 9, tum eiusdem 12 duplus subscribatur, 24, interiectis etiam duobus his, 16 & 18, item huius 24, alius duplus eodem ordine collocetur, nimirum 48, adiectis in medio 32 & 36. Atq; hoc modo duplorum interualla, intermissis semper duobus numeris proportionalibus, repleantur in uno latere, quod prioris trianguli lateri respondeat, in quo dupli erant numeri. Iam uerò in altero illi opposito idem fiat, ut triplorum interualla duobus semper interpositis impleantur, hac ratione. Primò senarij illius qui est in trianguli apice, triplum subiunge 18, interpositis his 9 & 12. Similiter eiusdem 18 post duos alios numeros 27 & 36 collocetur 54 triplum. Huius etiam 54 triplum adde, 162, intermissis quoq; 81 & 108. Ecce igitur in utroq; latere & dupla, & tripla interualla suas habent interpositas medietates, quibus copulentur, ut in hac figura liquet:



Verum ut singulas nos ordine proportiões demonstramus, numeros omnes à summitate ad trianguli basim descriptos con-

feramus. Primò in duplorum numerorum ac pariū latere id perspiciamus hoc modo. Senarij numeri duplus est 12, inter utrunq; tamen 8 & 9 interpositi, & Musicam medietatem efficiunt, & hians interuallum replent. Nam ut 12 ad 6 duplam habet proportionem, sic eius intermedia ad extremum utrunq; collata, sesquialteram, sesquiterciamq; habebunt: ut 6 ad 8 est sesquialter, & 12 ad 9 est sesquitercius. Item ordine commutato 8 ad 6 sesquialter est, sed 12 ad eundem 8 sesquitercius. Deinde discrimen inter 8 & 12 est quaternarius, discrimen uerò inter 8 & 6 est binarius. Ut ergo dif-

ferentia quaternarij ad binarium se habet, in dupla uidelicet proportione, sic etiam extrema dupla habent proportionem. Præterea si 9 ad 6 conferas, & 9 ad 12, ille sesquialter, hic sesquiterciam proportionem habebit. nam 9 ad 6 est sesquialter, & 12 ad 9 sesquitercius. Postremò 8 ad 9 sesquioctauam proportionem habet, quæ cōcentum efficit. Vides ergo in duplorum numerorū interuallis duas medietates, sesquialteram & sesquiterciam proportionem habentes, quas tonus siue harmonica proportio connectit. Quia in re non harmonicam solum medietatem, sed etiam arithmeticam eadem ratione possumus inuenire. Nam 6 ad 12, medietas est arithmetica: siquidem 9 superat 6 ternario, & à 12 superatur eodē ternario. Hoc igitur modo si per omnes numeros dupla proportiōe descriptos procedamus, cōnectamusq; semper duos extremos inter se, duplam proportionē habentes duobus medijs, quorum alterum sit sesquialterum, alterumq; sesquitercium, & interualla hiantia replebimus, & sesquioctauam proportionem, siue tonum Platonis præcepto producemus. Ut in eodem illo ordine 12 numeri duplus est 24: sed illorum duorum media sunt, 6 & 18, quæ eandem habent differentiarum proportionem, quam extrema sua. Nam 16 ad 12 sesquialter est, & 24 ad 16 sesquitercius. Itaque tertia sui parte alter numerus alterum excedit. nimirum 16 superat 12 quaternario, & 24 quoque 18 senario. Quòd si ergo illos inter se conferas, ut 16 ad 12 se habet, sic etiam 24 ad 16: hoc est, 16 superat 12 quaternario, & 24 octonario 16, quæ dupla itidem proportio est, ut duorum extremorum. Præterea 18 à 24 senario superatur, hoc est tertia sui parte: ipse uerò 18 superat 12 eodem senario. demum ipsa inter se media colligata sesquioctauam proportionem habebunt, ut 18 ad 15 comparatus octaua sui parte illum superat. Atqui hoc modo in duplorum latere sesquialteras, sesquiterciasq; proportiones inuenies, easq; sesquioctaua copulabis. In quo tamen considera, ut duorum extremorum numerorum duplam proportionem habentium duo intermedia cōferas, alterum uidelicet mediū alteri extremo, atq; alterum eorum alteri. sic enim in ea mediolorum collatione cum extremis sesquialteræ, sesquiterciæq; prodibūt: tum sesquioctauam in comparatione mediolorū inter se inuenies facillimè, ut exemplo docuimus. Sed ut idem in triplorum numerorum latere demonstramus, 18 quidem triplum est ad 6, duo uerò media interiecta sunt 9 & 12, ex quibus 9 ad 6 sesquialter est, at 18 ad 12 sesquitercius. Quòd si ergo media cum extremis conferas, singulorum differentie eandem habebūt rationem, quam extrema ipsa inter se: hoc est, 9 superat 6 ternario, sed ab 18 superatur nouenario. Ut ergo nouenarij ad senariū differentia est ternarius, sic etiam ipsius 9 & 18 differentia est 9, triplum uidelicet prioris differentia, quæ proportio eadem est cum duobus extremis

extremis. Atq; haec est Musica medietas, 9 nimirum. Sed medietas arithmetica est, 12 ad 6, & 18 ad 12 comparatione facta. Ergo in triplorum & duplorum latere obseruanda ratio illa est, ut utriusq; medietatis cum alterutro extremorum proportio notetur: deindeq; ut medietates ipsas communi uinculo connectamus. nam in sesquialteris proportionibus diapente, in sesquiterijs diatessaron, in collatione utriusq; medij, siue in sesquioctaua tonus inuenietur. Quamobrem hac ratione duplorum, triplorumq; interualla repleri debent. Sed ante omnia opus est, trium medietatum, Arithmeticae, Geometricae, Musicae, ac proportionum rationem teneamus. At illud interim hoc loco monendi sunt lectores, medietates quidem illas duas, quas duplis, triplisq; interuallis interponimus, non esse harmonicas solum: sed illarum alteram arithmetica, alteram harmonicam. Sed nos iam ad Platonis uerba redeamus, ubi propositis duplis triplisq; proportionibus, singula interualla impleri dicit duabus medietatibus, ita ut singula duas habeant medietates, quas *μεσοτέρας* uocat: quarum una extremitates superet eadem sui parte, inuicemq; superetur eadem ipsa: hoc est, arithmetica medietas sit, cuius hoc proprium est, ut aequali interuallo numeri sese superet, superenturq; inuicem: ut in iisdem numeris 6 9 12 nouenarius senarium superat ternario, idemq; a duodenario eodem ternario superatur. Itaq; cum idem Plato ait,

Quarum una eadem parte excedit alterum extremorum, eadem ab altero superatur.) arithmetica medietatem intelligere oportet. Cum uero paulo post inquit, Altera medietas pari numero extremum unum superat, pari superatur ab altero.) harmonicam intelligit, cuius etiam proprium est, ut propositis duabus extremitatibus, inter quas est medietas, eadem parte, superetur minor extremitas a suo medio, qua medium maioris extremitatis superatur a sua maiori: hoc est, simili proportione medius terminus superet, & superetur. Ut tribus his numeris propositis 3 4 6, illi quidem 3 & 6 extremitates sunt, medium uero 4, quod a maiori extremo 6 superatur eadem proportione, qua ipse minorem terminum, scilicet 3 superat. Nam 6 superat 4 binario tertia sui parte. at 4 superat 3 tertia quoq; parte: quo fit, ut 4 medium & superetur a maiori extremitate, & superet minorem ipse.

Cum uero sesquialtera interualla, sesquitertia, & sesquioctaua sumpsisset, ex ijs nexibus in primis spacijs sesquioctauo interuallo sesquitertia omnia explebat, particula singulorum relicta.) Hoc est, Duplarum, triplarumq; proportionum interualla sesquialteris & sesquiterijs, sesquioctauisq; impleuit Deus, collatis nimirum inter se medietatibus, ut docuimus: ita ut ipsae sesquialterae, sesquiterciaeque proportionum interualla hiancia impleant, interuallum tamen ipsarum medietatum sesquioctauis compleatur, ac nihil uacuum relinquatur, dum du-

plorum triplorumq; interualla medietatibus, medietates communi sesquioctauae uinculo connectantur, id quod nos antea explicuimus. Sed quoniam ad sesquioctauam proportionem implendam, tonumq; ex intermediorum numerorum comparatione efficiendum, sesquiterciae rationes non modo ex duobus tonis fiunt, sed ex semitonio etiam minori addito, quod Pythagorici Diesim, ac Plato limma hic uocat, particulam quandam ex sesquiterijs relictam inquit, quasi ex ipsis sesquiterijs desectam, quae seorsum seruata unum postea concertum efficit, ut in horum triplorum 6 & 18 interuallo medietates quidem 9 & 12 sesquialtera & sesquitercia extremos numeros coniungunt, ipse uero sesquioctauo connexa unum quiddam relinquunt. Nam 12 ad 9 reseruata unitate ab ipso 9 sesquioctauam habet proportionem, quasi uinculum. Siquidem 12 octonarium semel, atq; dimidiata sui parte continet. Hoc modo igitur in triplorum interuallis particula quaedam ex sesquiterijs relinquuntur, de qua Plato ipse nos edocebit.

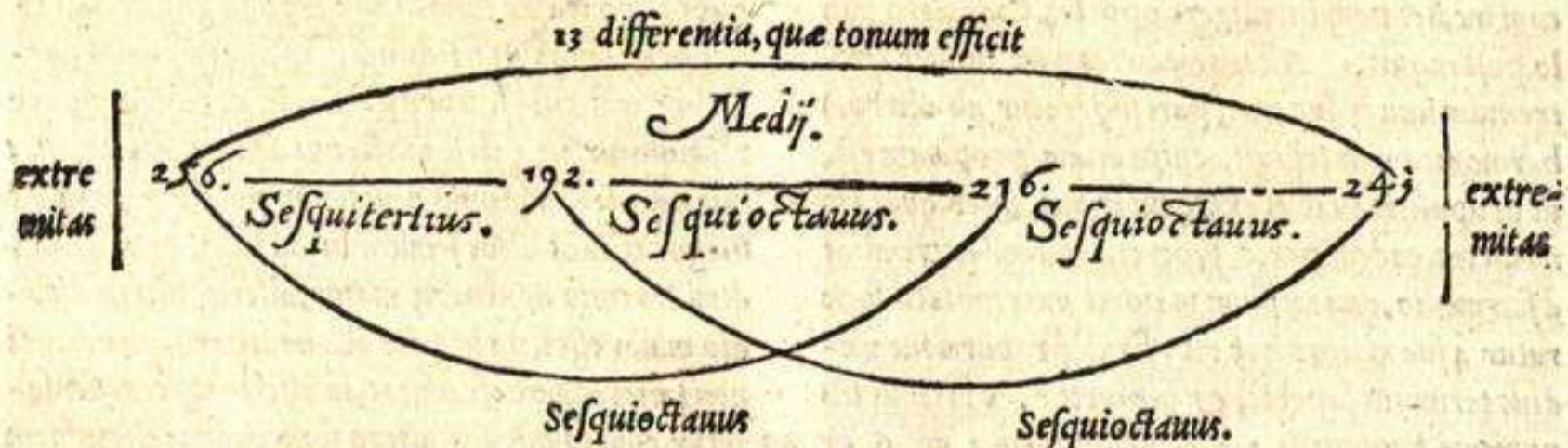
Huius autem particulae interuallo assumpto, ea iterum habebatur numeri ad numerum in terminis comparatio, quae est inter ducentos quinquaginta sex, & ducentos quadraginta tres.) Cur nam a sesquioctauis proportionibus ex sesquiterciarum collatione particulas quasdam relinqui Plato inquit: quia sesquioctaua proportio, quam *ἐπιόδοον* idem uocat perfectissimum tonum efficit, estq; harmoniae principium, quam Disdiapason nominant Musici, quod reliquos complectatur tonos. Cum ergo sesquioctauus tonus perfectissimus sit, diuidiq; in duas aequales partes nequeat, una semper particula in eius diuisione relinquuntur, ut 9 sesquioctauus ad 8, in duas partes siue aequales semitonos diuidi non potest: ideoq; Pythagoras duos alios semitonos addidit, quorum unus dimidio tono nouenarij maior, alterq; altero dimidio minor esset, ita ut pars illa nouenarij, quae diuidi non poterat, hoc est unitas, in alijs tonis compensaretur, cum id quod in altero tono nouenarij eiusdem parti simili addebatur, in altero detraheretur. igitur quamuis semitonus iste minor ab integro tono, ueroq; ipsius semitono differat, in discrimine horum duorum numerorum 256. & 243. Plato nobis ostendit. Nam cum octaua pars minoris numeri 243. sit 30, & fere semis, maior uero numerus 256 minorem illum semel, ac tredecim in super partibus contineat, octauamq; partem 32 habeat, nec tenum efficit, nec integrum semitonum quoniam Pythagoras nullum admittit semitonum, ex quo bis accepto sesquioctaua efficiatur proportio: quamuis Aristoxenus posse id fieri aurium solum sensu, non ratione aliqua dixerit. Quamobrem differentiam nos illorum duorum numerorum inuestigemus, ut particulae illius relictae rationem cum alijs, Platonis praeepto inuenire possimus. Primo duo illi numeri propositi 256, & 243. ad superparticularem proportionem

referuntur: quæ cum diuidi in duas partes æquas nõ possit, ut Euclides lib. 8. demonstrat, nec ipsi etiam numeri diuidi poterunt. Quo fit, ut uerus semitonus in ijs duobus minimè inueniatur, cum alter alterum tredecim solū partibus superet. Quo nomine ut mediam quandam harmonicam æqualitatem in illis inquiramus, id prius theorema à Proclo demonstratū tenendū est: si eiusdē termini duo alij termini proportionales sint, ita ut hic duplus sit, ille uerò triplus, capiaturq; in duplo illo medietas aliqua arithmetica, hæc sanè eadem in triplo altero accepta medietas fiet harmonica. contrà uerò, maior terminus, qui duplus erat, in triplo sumptus medietatē arithmeticam efficiet hoc modo: si numeri huius 384, duplus sit 768. huius deinde sit triplus 2352, medietas quidem illorū erit 576, quæ eadē in triplo harmonica erit. ipse autē 768 duplus in triplo positus, medietas arithmetica efficietur: cuius propriū id est, ut in maioribus terminis minorē habeat proportionē, in minoribus maiorem. Contrà uerò harmonica, in maioribus terminis maiorem habet rationem, ac minorem in minoribus. Ideoq; maiorem illam rationem ἀποτομήν, minorem λεῖμμα Plato nominat. Hoc igitur statuto, proportionem duorum numerorū 256 & 243 à Platone propositorum uideamus. Esto 256 numerus sesquitercius ad 192. Si horum duorum interuallum bians sesquioctaua impletur proportionē, tantū interualli relinqui in illis dicimus, quantum est in 256. Itaq; datur huius 256 sesquioctauus, 216. cuius & hic etiam 243 sit sesquiocta-

uus. Cum ergo 243 superet 216 uiginisepitem partibus, ipse autem 216 superet quoque hunc 192 partibus uiginti quatuor, necessariò idem 243 sesquioctauus erit illius 216. Eodemq; modo 216 sesquioctauus huius 192 erit: siquidem differentia eiusdem 243 uiginisepitem est, & differentia 216 est 24, & 192 habet quoque differentiam 24. quæ sanè differentie inter se collata, cum sesquioctauam habeant proportionem, & numeri illi maiores in quibus sunt, eandem itidem habebunt. Quod si ergo illorum alter alterius est sesquioctauus, erunt etiam horum trium numerorum,

$$256 \text{ \& } 192 \text{ ac } 216 \text{ \& } 243 \text{ duos sesquiocta-}$$

ui alter quidem maioris termini, ad medium, alter uerò minoris termini ad alterum medium. In quo tamen considera extremitates duas esse 256, & 243: inter medios uerò 192 & 216 efficere unam quandam medietatem: quoniam unica solum harmonica seu sesquioctaua medietas inueniri inter duos illos extremos nõ poterat. Ergo cum duo sint sesquioctauus in illis numeris, uidelicet 256 et 216. atq; 243 & 192 duo toni efficiantur ex duobus, unusquisq; etiā illorū sesquioctauus erit. sed si eorundē duorum tonorū alterū auferamus, relinquetur interuallū inter 243 & 256 nimirū 13. Quem tamē numerum, quoniā interualli excessum designat, λεῖμμα Plato uocat, quòd ea duorum numerorum differentia tonum concentumq; faciat. ut in hac patet figura:



Vides igitur, si Euclidis elementis, Musicorumq; præceptis instructus es, proportionales numeros cõsequenter ac uicissim alternatam proportionē duorum extremorū cum medijs, & mediorum cum extremis habere. Eandem enim proportionem habet 256 ad 243, quam 216 ad 192, hoc est sesquioctauam: in quibus etiam differentia proportionalis est, ut in harmonica medietate. Vnde proportionem utriusq; numeri à Platone propositi aperte uides, ex qua ipsum intelliges dicentem, dupla triplaq; interualla sesquialteris sesquitercijsq; medietatibus, medietatesq; sesquioctauis replēda esse. Qua in re tãetsi sesquialterarū mentionem non fecerit, cum sesquitercias impleri dixit, nõ tamen propterea relinquēdas esse illas censuit: quando si sesquialterū sesquitercio addatur, coniuncto simul sesquitercio cū sesquioctauo, ipsum sesquialterū repletur, Nam

sesquialterum sesquitercio additum, ut in Musica demonstrat Boetius, duplum fit: itemq; sesquitercio altero, & sesquioctauo addito illi ipsi, sesquialterū repletur, unā cum sesquitercio, quòd Plutarchus in lib. πρὶ ψυχογονίας Platonis prolixè docet. Quapropter cum nos Mathematicis demonstrationibus essentiam animi ex Platonis sententia docuerimus, Physicam eius rei rationem breuiter explicemus. In primis igitur, quando numeri proportionēsq; anime generationi rectè accommodari à Platone constat, quemadmodum in superioribus diximus, per medietates quidem illas numerorum animi medietatem inter corporeā incorporeamq; naturam intelligemus. Deinde ut numeri inter se dissimiles proportionē quadam coniuncti harmonicam efficiunt, in qua repugnās nihil est, sed sui semper similes sunt partes omnes: ita etiam animus maximū suarum uirium

rium seruat concentum. Nam uires corporis quauis ab animi uiribus dissimiles sint, arctissime tamen inter se colligantur, nihilque repugnant. Quinetiam ut unitas diuersas numerorum rationes ex se gignit, ipsaeque rationes conexas inter se sunt: sic animus unus cum sit, uarias profert uires, easdemque inter se maxime coniunctas, quae uno eodemque animo semper manent, in diuisionem cadunt. Qua de causa effectiorem animi Plato docens, ex eadem substantia quasi principio sumptas esse proportiones illas numerorum inquit, cum unam partem ex toto, deinde alteram huius duplam acceptam a Deo dicit. Nam anima quidem mundi in partes distributa, uarie mundum ciet: animae autem hominum aliter corpus ipsum, aliter sensuum organa mouent. Siquidem eadem est mundi, ceterorumque animantium anima, ex Platonis sententia: quamuis alij dissentiant, ut postea uidebimus. Iam uero consumptam fuisse generum abcessionem, ex qua ortus est animus, Plato dicit, propter eius perfectionem: utpote cui nihil defuerit, cum ex toto generum principio sit ille compositus, et ad perfecti exemplaris ideam factus. Etenim ut mundum ex uniuersa materia conditum a Deo dicit, ita animus ex omnibus generis sui partibus factus est: siquidem pars illa est singulis sesquiterijs relicta extra animi essentiam non est, sed aliter comparata ad proximum numerum medietatum interstitium implet, tonumque efficit. Praeterea concentus harmonicus, differentiaque proportionum in numeris demonstrata, animi uirium consensionem indicat. Atque ut harmoniae maius interuallum, seu maior proportio, ad minorem comparata concentum efficit, uelut si ex acutissimo grauissimoque tono suauis sonus edatur: ita quoque ex praestantioribus animi uiribus, ut mentis, intelligentiae, rationis: ac minoribus, ut sensitricis, uegetatricis, altricisque facultatis, connexio quaedam nascitur, quae unam eandemque constituit animam, quemadmodum uariarum uocum sonus unum efficit concentum. Atqui hoc modo plerique Platoniorum animi compositionem per numeros a Platone traditos similitudine quadam explicant. Quanquam Porphyrius non animi compositioni, sed mundi constitutioni, ordini que numerorum rationem illam tribuit, cum interualla mundi partium interuallis numerorum accommodat, ita ut quantum est a terra interuallum ad lunam, sit duplum a terra usque ad solem, et triplum sit etiam a terra ad Venerem, eius spacij quod a terra est ad solem. Atque eodem denique modo traditas iam a nobis numerorum proportiones caeli orbibus adhibet, cui etiam Macrobius uideatur consentire lib. 2. in Somn. Scip. Sed huic se sententiae Proclus opponens, Platonem negat de mundi constitutione hic differere, sed de animi solum generatione: ideoque uiribus eius proportiones illas esse comparandas inquit: quod Plutarchus etiam confirmans, uires animi omnes ijs numeris propositis prolixè comparat. Igitur ne prolixas Platoniorum omnium

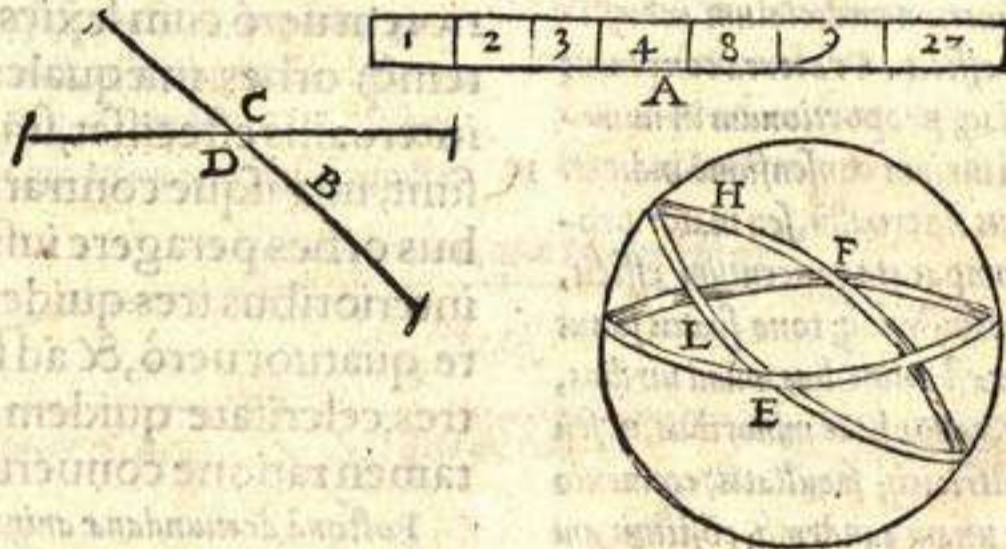
expositiones sequamur, breui hac contenti, ad reliqua properemus.

Iam uero commixtum illud unde ista secernebat, totum huiusmodi partium sectione consumptum erat. Tunc serie hanc uniuersam in longum secuit, et ex una duas fecit, mediamque mediae in speciem X Graecae litterae accommodauit. Deinde in orbem intorsit, quoad ita coirent inter se capita, ut linea ipsa & secum & se inuicem eregionem intersectionis ipsius coniungerentur: atque eo motu qui in eodem & similiter semper reuoluitur, undique est eas circumplexus: & circulorum alterum exteriorum, interiorum alterum fecit. Exteriorum quidem lationem eiusdem naturae, interiorum uero alterius nominauit. Atque illam quae erat ipsius eiusdem naturae cognata, in latus ad dexteram partem: eam uero quae alterius, per diametrum ad laeuam flexit. Sed principatum dedit eiusdem ipsius similisque agitationi. Eam namque solam indiuisam reliquit, interiorum uero cum sexies diuisisset, septemque orbem inaequales dupli & tripli interuallis effecisset, singula quum tria sunt, utriusque contrarijs inter se cursibus orbem peragere iussit: et ex septem interioribus tres quidem pari celeritate, quatuor uero, & ad se et ad reliquos tres celeritate quidem impari, debita tamen ratione conuertit.

Postquam de mundanae animae substantia, generationeque dictum a Platone est, quo pacto ipsa affecta ad se, partesque suas proportionem sit: nunc cuiusmodi sectione partes illae distributae fuerint, exponit. Simulque animi motum ostendit, X litterae similitudine. Ait enim, in duas series, seu potius uires per illas significatas diductam esse, ac decussatam animam, ita ut in medio quodam puncto illae conectantur, duosque in orbem rotundae fiant. Siquidem X littera, si medio fixo circumagatur, orbem quendam efficit: quemadmodum linea omnes a puncto dato, fixoque circumductae, circulum necessario describunt. Hoc modo igitur cum figura illa X decussata in medio circumagatur, rotundamque figuram describat, animus etiam illi litterae comparatus, et in duas series uirium distinguetur, et in orbem mouebitur. Quo autem modo animus in orbem moueatur, tum in superioribus est dictum, tum postea dicendum est. Dicimus enim moueri illum circulari motu, non quod rotundus sit, sed quia ut figura rotunda, simplex, unaque est, unoque motu contenta, a se ipsa incipiens in se redit: ita ani-

maus unus, simplicisq; nature, in se motu suo redit, ac reflectitur. Sed quid nam diuisio illa in longum protensa, decussataq; significat? Naturalem animi motum rectum ad sensum, & ad uegetandi facultatem. Ex quo duplicem esse animi uim, motricem, sensitricemq; Plato intelligit. Quinetiam in corpore duos esse motus ab animo prouenientes, unum & multiplicem, ostendit. Intersecantur quoq; duæ illæ lineæ in medio quodam puncto, ut animi unitas, dualitasq; significetur. nam ut lineæ duæ eadem parte connectuntur, simulq; mouentur, & orbiculari motu in se redeunt: sic animi uires diuersæ inter se natura sua cum sint, motuq; recto sponte serantur, tamen in una anima coniunctæ in orbem conuertuntur, motumq; intelligentiæ similem conficiunt, propter compositionem eius substantiæ. Atq; inde fit, ut lineæ eadem in orbem motæ, se ipsas mutuò contingant, dum aliæ alijs succedunt in motu illo circulari, sicq; uacuum nihil relinquat. Ex quo animi uirium connexionem, quamuis illæ diuersa exerceant ministeria, cognoscimus. nam etsi uideamus, audiamus, gustemus, intelligamus, moueamur, omnes deniq; animi uires exerceamus, unus est animi motus uniformis, ac sui similis, quæ omnes illæ uires, quas Plato motus appellat, efficiunt conuictæ. Sed quando huius diuisionis à Platone traditæ significationem

cognoscimus, demonstratione quadam Geometrica, qua Proclus ac Platonici alij uti solent, illud ipsum ostendamus, hoc modo. Primò describatur regula quædam A lata, & interuallis distincta, quali utuntur Musici, quæ numeros omnes in triangulo superioris descriptos contineat. Eadem autem secundum longitudinem diuidatur, ut in utraq; sectione numerorum propositorum rationes complectatur. nec enim secundum latitudinem diuidi potest, quoniam rationes eorundem numerorum minimè conueneret eodem modo. Diuisa igitur hoc modo regula A, in longitudinem, fiant sectiones aliæ duæ illi respondentes, B & C, quæ mutuò se connectant in puncto D medio: ita tamen, ut ad angulos rectos minimè erigantur, sed curuæ sint, quo facilius in suis extremitatibus iterum coniungi possim. Fiant præterea duo circuli, H & L, alter intra alterum descriptus, ijq; inter se obliqui scribantur: atq; circulus exterior, scilicet H, uocetur eiusdem nature, interior autem L nominetur alterius. Itemq; circulus interior L æquinoctiali similis fiat, exterior uerò H similis Zodiaco. Igitur circa Zodiacum, hoc est circulum H, circulus æquinoctialis, nimirum L mouebitur, idq; in X literæ figuram, non ad angulos rectos, sed inæquales, quemadmodum Plato præcipit.

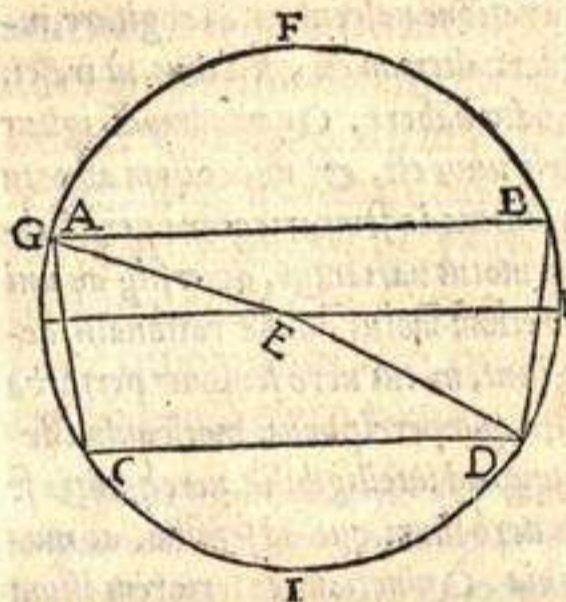


Ecce igitur duæ illæ lineæ B & C, in puncto D coniunctæ, et ad angulos rectos non excitatæ, duabus sectionibus illius regule A, in qua sunt numeri, respondentes. Præterea in circulo illo maiori duo sunt parui circuli, duab. illis sectionib. respondentes, H & L, ac circulus H, zodiaco similis est, L aut similis æquinoctiali, ambo tamen obliquè se secant in duobus punctis E & F. ac in extremitatibus uno quodam circulo connectuntur. Ipsi quoq; se circuli interni mutuò complectuntur, H nimirum zodiacus circulum L æquinoctialem continet, & circa ipsum mouetur, quemadmodum in sphaera latius demonstratur. Quando igitur demonstrationem mathematicam diuisionis animi explicuimus, ad Platonis sententiam exponendam redeamus. Vnum esse animum, omnibus suis uiribus quasi numeris constitutum, naturaq; sua rectum, quatenus motu recto est præditus, per regulam illam intellige. Diuidi autem bifariam eius motum, uti diximus, in semicendi

mouendiq; facultatē, per sectiones illas duas considera. Præterea duos circulos, alterum interiorem, et alterius nature: alterum exteriorem, et eiusdem, qui zodiaco respondeat, duabus illis uiribus accommoda: quoniam uires omnes animi quæ uis recto motu natura sua impellantur, quatenus tamen intelligentiæ participes sunt, motu recto conuertuntur, & in se redeunt. Itaq; eorum duorum motuum una est causa, nimirum anima, quæ uelut centrum circuli, circa quod orbis mouetur, ita mentem unam stabilemq; habet. Quare una est anima, quatenus à se mouetur. unicaq; constat essentia: quatenus uerò ex eadem, alteraq; natura componitur, biformis dicitur. Sed ut longiores uitemus interpretationes, singula Platonis uerba exponamus. Tunc seriem hanc uniuersam in longum secuit, & ex ea duas fecit. hoc est. Ut regulam illam numeris proportionalibus descriptam, in longum protendimus: sic animam in rectum motum ordine, proportioneq; uirium suarum mo-

rum moueri, & (ut Proclus ait) potestate esse infinitam dicimus. Eadem uero cum recte cuidam lineae similis dicatur, in duas diuiditur partes: ut intelligas unam & duplicem esse animam. unam quidem, quod ad eius essentiam: duplicem uero, quod ad compositionem attinet. Nam quemadmodum anima aeterna cum sit, genita dicitur ratione compositionis, et quod temporis sit particeps, alijsque intelligentijs posterior: ita quoque duplex dicitur, quatenus ex eadem, alteraque natura constat. partimque intelligibilis, partim est sensibilis. Mediamque mediae in speciem X literae Graecae accommodauit.) Mediam animi naturam hinc possis facile cognoscere, cum diuisa in duas partes lineae illam Plato comparat, eandemque in X literae formam factam esse inquit. Nam ut duae lineae medio quodam puncto coniectuntur, circa quod in orbem moueantur: ita anima mediae naturae cum sit, unitate quadam substantiae coniectitur, quamuis respectu duplex dicatur ob diuersas eius uires. Atque eam ob causam Plato sub aenigmate quodam animi naturam figura illa literae X, connexionemque ostendit: idque, si Proclo credimus, ab Aegyptijs accepit, qui mundi animam X litera significabant. Deinde in orbem torsit, quoad ita coirent inter se capita, ut lineae ipsae & secum, & inter se inuicem erectione intersectionis ipsius coniungerentur.) Ex his animi unitatem, motusque simplicitatem considera. Ut enim lineae ille puncto quodam connexae, ac in orbem ductae, circulariter efficiunt motum, seseque contingentes in motus successione coniungunt, unumque orbem efficiunt: ita animi uires diuersae in una quadam essentia illius insitae, motu recto ab anima ortae mouentur, & in ipsam reflectuntur: ita tamen, ut spacia illa intersectionum in lineis descripta, coniunctione linearum impleantur: hoc est, ad eum inter se uires animi omnes consentiant, ut ab una essentia tanquam fonte profluentes, ad ipsam conueniant, unicuique circulare motum mentis proprium ex diuersis motibus constituent. Quod latius idem Plato in his uerbis confirmat: Atque eo motu, qui in eodem & similiter semper reuoluitur, undique est eas circumplexus, & circularum alterum exterio-rem, alterum interio-rem fecit.) Id est, Cum sectiones illas linearum in orbem duxisset, duplici utriusque lineae motu duplicem descripsit circulum: unum interio-rem, alterum exterio-rem. Ex quo intellige, duplicem esse motum, ex biforma illa animi natura productum: unum eiusdem naturae exterio-rem, alterum alterius interio-rem: ita tamen, ut exterior interio-rem contineat. siquidem praestantior animi pars, ut mens, ratio, memoria, quam per motum eiusdem naturae siue exterio-rem intelligimus, minus praestantes partes, ut uisum, auditum, sensusque alios continet, quemadmodum & unitas uirtute numeros omnes complectitur. Quare non immerito etiam Plato exteriori circulo partem animi intelligibilem comparauit, quando mentem a Deo prouenire idem ait: & ut Aristoteles etiam

lib. 3. de Anima confirmat, non ex corporea natura, sed extrinsecus mens aduenit. Exterio-rem quidem lationem eiusdem naturae, interio-rem uero alterius nominauit, atque illam quae erat ipsius eiusdem naturae cognata, in latus ad dextram partem, eam uero quae alterius, per diametrum ad leuam flexit.) Haec omnia ad animi motum, ex diuiduae indiuiduaeque naturae connexionem profluentem, declarandum pertinent: quae quamuis superius magna ex parte dicta sunt, ad planiorem Platonis intelligentiam demonstratione quadam Geometrica doceamur. Verborum illorum Platonis sensus est, animi motum eiusdem naturae ad dextram in latus fieri, motum uero alterius in sinistram per diametrum. id autem hoc modo demonstretur. Describatur quadrilatera figura A B C D, cuius diameter sit A E D, qui ad interio-rem circulum referatur. item circa quadrilaterum describatur circulus F G H I, qui exteriori circulo eiusdem naturae respondeat, et secundum quadrilateri latus describi putetur. Praeterea circa diametrum, quae quadrilaterum interfecat, circulum interio-rem describi cogitemus. Atque exteriorem quidem circulum illum a lateribus quadrilateri descriptum, in dextrum latus moueamus: contra uero circulus interior, quem a diametro describi cogitamus, aduerso motu in sinistram moueatur. Ergo in data figura



duos circulos, unum eiusdem naturae exterio-rem, alterum alterius interio-rem cernimus: quorum ille in dextram secundum latus mouetur, hic uero

in sinistram secundum diametrum, quod Plato nos docet. Quo ita demonstrato, animi orbiculari motum hinc intelligere oportet. Siquidem duplex est eius uita, intelligens & sentiens, quemadmodum Platonici dicunt: atque intelligentem motu exteriori siue eiusdem naturae tribui oportet, sentientem motu interio-ri, & alterius naturae. Ut enim exterior interio-rem impellit, hic tamen contra illum nititur motu suo aduerso: sic etiam intelligibilis pars animi sentilem mouet, haec uero contra illam nititur. Ergo per duplicem illum motum in uno quodam circulo excogitatum, duplicem animi uim cum Platone intelligamus: unam, quae eadem, sui-que similis semper est, nimirum intelligentiam: alteram, quae mutabilis, diuersaque ab illa naturae, uidelicet sensum. Atque hoc modo Platonici aliqui uerba illa Platonis interpretantur. Alij tamen, cum de mundi anima mentio hic fiat, ad caelorum motum illud tribuunt, ut exterior motus firmamento, quod *αιθέρης* uocamus, tribuatur:

tribuat: interior reliquis stellarum errantium orbibus, qui dissimiles inter se motus conficiunt. Quod sanè quamuis Platonis interpretationi quodammodo possit cōuenire, tamen cum Proclo quidē dicimus, de animi motu Platonē hic loqui, nō tamē de cœli motu. quamuis enim motus ille orbium ab animæ mundanæ impulsu proficiscatur: tamē quia motus idem prius tribuitur animæ, quàm corpori, de motu animi hic edisseri censemus, ita ut hæc omnia sub figura quadā dicatur, ad essentialē motū explicandum. At cur Plato exteriorē motū in dextram fieri à latere dixit, interiorē uerò in sinistra circa diametrum? Non quòd motū firmamētī ab ortu in occasum rectā fieri intelligat, ipsas uerò errantes stellas ab occasu in ortū cōtrario motu cieri: sed ad illā animi duplicē uim referēdum est potius, ita ut dexter motus intelligētīa, similiter sensui accommodetur. Quoniam ut melioribus dextrum, peioribusq; sinistrum tribuimus: ita exterior motus, utpote præstantissimus, ac mentis proprius, dexter erit: tamē interior, quatenus sensuum est, sinister ac inferior. Quod etiam Socrates in Phædro intelligens, allegoria quadam duorum equorum uim illam animi duplicē explicuit. nam intelligibilē partem meliori equo, sensibilem peiori cōparat. ac Macrobius lib. 2. in Somn. Scip. duplices animi motus ex Platoniorum sententia facit: unum à ratione nascentem, ut cogitare, intelligere, recordari: alterum ex affectibus, ut irasci, furore efferrari, odio habere. Quemadmodū igitur motus octauī cœli unus est, & in occasum ab ortu progreditur eodem modo semper: contrā uerò stellarum errantium motus uariantur, diuersiq; ab unitate illa sunt: sic etiam motus animæ rationalis dextri simplicesq; sunt, motus uerò sensuum perturbati ac errantes. Ex quo percipimus, motū animi dextrum eum esse, quo ad intelligibilia, uereq; entia ferimur: sinistrum uerò illum, quo ad sensilia, ac mutationibus obnoxia. Quinetiam exteriorē istum animi motum seu intelligibilē in latus fieri dicit, ut indeclinabilem esse, unicum, eodemq; se modo semper habentem ostendat: interiorē uerò secundum diametrū conuerti ait, ut mutabilem esse, multipliciq; progressionē gaudere significet. Nam laterum quidem propria est, si Proclo credimus, rectitudo, proportio certa, angulorum continentia: diametri uerò, ignorare proportionem, & diuidere res unitas, & ipsam cōtineri. Quo fit, ut rectē Plato intelligibilem animi partem motui exteriori secundum latus fieri dicat, quando immutabilis, certus, proportionalis que sit: motum tamen interiorē secundum diametrū factum sensibili parti animæ comparat, quando sensus multiplices, uarijque sunt, ab illaq; mentis unitate plurimum discedunt. Quo nomine motui exteriori tanquam intelligibili principatum tribuit, quoniam unus simplexq; sit, & simplicitia cōpositis priora esse oporteat. Motum uerò interiorē diuidi in sex partes ait, ut uariam multi-

plicemq; illius naturam declaret. sic enim ille inquit: Interiorē uerò cum sexies diuississet, septemq; orbis inæquales dupli & tripli interuallis effecisset, singula cum tria sunt, utriusq; contrarijs inter se cursibus orbis peragere iussit, et ex septem interioribus tres quidē pari celeritate, quatuor uerò ad se & ad reliquos tres celeritate quidem impari, debita tamen ratione conuerti.) Mundi animam nihil aliud esse, quàm spiritum illum, siue impulsū à Deo illi tributum, ut sua se ui moueat certo statutoq; ordine, diximus in superioribus. Quoniam uerò motus ille duplex est, unus simplex, eiusdemq; naturæ, quem firmamēto seu primo mobili tribuimus: alter multiplex, & alterius, quem errantium stellarum propriū diximus: hunc rursus explicemus eodem ordine, quo antea. In quo tamen aduertendum est, duplicem illum motum non solum mundanæ animæ tribuendū esse, sed animis etiam hominū: quando in his Plato non de singularibus animantium animis, sed de anima uniuersali disserit, quemadmodum Proclus, Platoniciq; alij affirmant. Verum ut nos melius hæc exponamus, ad Platonis interpretationem, rationem Astrologicam horum circuloꝝ primò declaremus, deinde animi motibus illam accommodabimus. Octo cœli orbis ab antiquis numerati sunt, omīssis aliorum sententijs: Primum mobile, seu ἀπλόων, quod reliquos mouet orbis, quodq; motui exteriori ac eiusdem naturæ cōparauimus, Saturnus, Iupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, Luna. Hi orbis septem, cum ab octauo illo, die uno rapiantur, suos habent peculiare motus superiori illi cōtrarios, inter seq; dispares, quibus diuersa temporum interualla conficiunt, quemadmodum à Ptolemæo in libris Magnæ cōpositionis demonstratur. Cum ergo ijdem dispares cursus conficiant, ut omnibus notissimum est, magnam tamē proportionem, consensumq; seruant. tres enim illorū uno anno conuertuntur, nimirum Sol, Venus, Mercurius: reliqui uerò quatuor, Saturnus, Iupiter, Mars, Luna, imparibus cursibus mouētur, alij nimirum celerius, alij tardius. Itaq; omnes simul certum quendā quasi cōcentum ac proportionem suorum motuū edunt, quem harmoniam Pythagoras uocabat, quamuis sonum illi tribuebat. Sed cur nam dupli, tripli q; interualli proportionem septem illos orbis interioris motus efficere Plato inquit? Profectò non ut Musicum concentū cœlo tribuat (nec enim hoc uerè sensit, quamuis allegorijs quibusdā id dicere uideatur in libris de Rep. cum unicuiq; orbi Sirenas quasdā imponit) sed rationem illam de duplorum triploꝝq; interuallis in septenario numero explicatam, motui cœlorum atque animi accommodat. Nam ut septenarium animi numerum proportionibus distinctum tradidit, ita septem esse cœli orbis proportionem in suo motu habentes dicit: quamuis alij in rectum, alij in orbem disponantur. Itaque proportio quidem dupla & tripla singulis orbibus inest. Nam si secun-

si secundum unicum interuallū interior motus seca-
retur, alia interualla in alijs circulis defecta essent,
ut Proclus explicat: quoniam uerò secundum singu-
la interualla illorum septem sectio circulorum est fa-
cta, omnes circuli participes illarum proportionū
sunt, atq; inter se omnes rationem septenarij nume-
ri, duplorumq; ac triplorum proportionē habent:
octauus uerò simplex est, atq; unus. Quare, si Pro-
clo assentimur, id ita intelligendum est, ut nos dixi-
mus: nō autem, quòd in motu suo alij cum alijs com-
parati, proportionem duplorum triplorumq; ser-
uent. His ita expositis, ad animi motū illud nunc
transferamus, quando hæc de mundana anima di-
cta à Platone sunt. Quemadmodum cœlorum mo-
tus est duplex, unus simplex, qui stellato cœlo tri-
buitur, alter diuersus ac uariius, qui septem errantiū
stellarum motibus accommodatur: ita anima una est,
& multiplex, una quidem quantum ad totam eius
essentiam, multiplex uerò quatenus diuersas habet
uires, quæ ab una illa proficiscuntur, & uirtute con-
tinentur, ueluti communis sensus reliquos quinque
sensus complectitur. Item ut mens uires alias habet,
ut intelligentiam, memoriam, uoluntatem: sic exte-
rior primi mobilis motus, reliquos omnes septē con-
tinet: ijdem autem priori illi aduersantur, quemad-
modum & animi uires à mentis unitate diuise, con-
trarios inter se habent effectus, ab eadē origine ma-
nantes. Alia est enim intelligendi uis, alia memorie,
alia uoluntatis, alia deniq; reliquorum sensuum cor-
poreorum, eadem tamen omnium origo est. Vnde
cum contrarijs inter se motibus, diuersisq; muneri-
bus fungantur, unum animi concentū seruant: quē-
admodum diuersarum uocum unus editur concin-
nus atq; aptus sonus. Quare cū unitatē animæ sub-
stantiæ per motum illum exteriorē ac simplicē intel-
ligamus, multitudinem ac diuersitatem ad eiusdem
uires referri oportet, proportionem ad consensio-
nem uiriū facultatumq; eiusdem. Hoc igitur modo
Platonis uerba exposuisse satis sit, nec prolixiores
interpretationes, allegoriasq; adduxisse: cum ex his
abundē tum animæ mundanæ, cæterarumq; anima-
rum motus uiresq; cognosci possint, tum cœli cōuer-
siones breuiter explicata fuerint.

Postquam igitur secundum creato-
ris illius mentem tota animæ constitu-
tio absoluta fuit, mox omne corporeū
intra ipsam effinxit, mediumq; mediæ
accommodās, apto modulamine copu-
lauit. At illa à medio per omne usq; ad
cœli extrema se porrigens, eiq; extrin-
secus circumfusa, seq; in seipsa conuer-
tens, ita sempiternæ sapientisq; uitæ in
uniuersum tempus diuinum dedit ex-
ordium. Et corpus quidē cœli specta-
bile factum est, anima uerò oculorum
effugit obtuitum, rationis & modula-

minis compos ab autore suo omnium
quæ semper sunt, & ad intelligentiam
pertinent, optimo, ipsa quoq; optima
omniū quæ genita sunt effecta. Quo-
niam igitur ex tribus partibus, eodem
scilicet & altero, & essentia cōflata est,
ratione proportionis distincta atq; cō-
pacta, nec non in seipsam orbe reflecti-
tur, quoties aliquid attingit quod esse-
tiam diuiduam habet, & quod indiui-
duā, in seipsam omnino cōuersa, quid
sit utrumq; discernit, & cui quid idem
sit: à quo alterum & diuersum, ad quid
quæq; & ubi, quomodo, & quando
esse huiusmodi aliquid uel pati contin-
gat, tam in ijs quæ gignuntur, quàm in
illis quæ semper sunt eadē. Ratio por-
rò ad ipsum quod idem uergens, atq;
ueridica, tam circa alterum, quàm cir-
ca idem uersata, & sine sono strepituq;
omni in eo quod seipso mouetur reuo-
luta, quando ad sensibile aliquid se cō-
uertit, si tunc etiam alterius diuersæq;
naturæ circulus rectē per omnē ipsius
animā, rem ipsam nunciet, opiniones
fideiq; assensiones firmas uerasq; pro-
ducit. Quando rursus circa rationale
se uersat, & ipsius quod idem est, circu-
lus se aptē reuoluēs, rē denūciat, intel-
lectus necessariò scientiaq; perficitur.
Hæc quisquis in alio quàm in anima fi-
eri dixerit, à uero penitus aberrabit.

Quæcunq; de animi substantia, motu, cōnexio-
neq; uiriū dicta sunt, in his quæ sequuntur, Plato
latius declarat, quomodo composita ex eodem &
altero dicatur illa, aut qua ratione moueri in orbem
putetur. Quæ quoniam magna ex parte dicta supe-
rius sunt, breui explicatione erunt contenta. Du-
plicem esse animi facultatem, unam cognoscendī,
alteram mouendi sese, diximus: atq; illam quidem
circulo eiusdem naturæ comparauimus, hanc circu-
lo alterius. Quoniam uerò tota illius compositio
media inter utranq; illam naturam est ad exempla-
ris diuini similitudinem, absolutam inquit Plato
fuisse eius constitutionem, eamq; ad creatricis men-
tis similitudinem. siquidem animam ad sui exemplar
Deus producit, mundoq; infundit. Cum etiam ea-
dem media sit inter corporea, incorporeaq; uti di-
ximus, totam ait corpoream substantiam intra ani-
mum effinxisse Deum, ita ut medium mediæ substā-
tiæ accommodaret. Quasi diceret, respectu quodam
medium dici animum inter corporea & incorpo-
rea, quatenus particeps utriusq; naturæ uidetur. Ita-
q; quod in X. litera demonstrauit antea, nunc a-
perius

pertius animi essentiae tribuit. In quo tamen minimè
 intelligas, corpus in animo includi, quoniam dixe-
 rit, corporeum omne intra ipsum effingi: sed animi
 potius uim considera, quæ totam mundani corporis
 molem continet, ac gubernat. anima enim tum mo-
 uet mundum, tum æternum efficit. Vnde sociam con-
 struendi mundi fuisse illam Deo aliqui dixere, qua-
 tenus eadem ab illo profluens mundum conseruat,
 ac tuetur: quemadmodum lib. 1. in Somn. Scip. Ma-
 crobius confirmat. Quare non solum animam uni-
 uersum ui sua animare, fouereq; hinc intellige, sed
 apto modulamine copulatã esse mundo: hoc est, ut
 magna partium proportione ac symphonia cuncta
 animemur, nullaq; mundi pars animo uacua sit.
 Quod cum ad mundi sympathiam, mouendiq; sese
 facultatem referri oporteat: Cicero tamen lib. 2. de
 Nat. deor. alio modo uidetur intellexisse, cum ani-
 mantem ac sapientem, uirtute præditum, & deum
 facit mundum. Quam certè interpretationem non
 ueram Platonis sententiam, sed adumbratam indica-
 re, perspicuū est. At illa à medio per omne usq;
 ad cœli extrema se porrigens, eiq; extrinsecus cir-
 cumfusa.) Mundi anima nullum certum locum ob-
 tinet, sed ubiq; adest, ac per totum se mundū diffun-
 dit, ut cum animet. Quam ob causam illam inquit
 Plato, à medio per totum mundi corpus latè diffun-
 di, et ad extremum usq; cœli ascendere, totumq; per
 mundum intra extraq; uagari: ut intelligamus, eius
 originē non ex corporea substantia duci, sed ab ipso
 artifice Deo emanare. Siquidem pars ista animi cor-
 poreæ & sensibilis è media materia sumitur, quate-
 nus eidem cōnexa est: pars uerò intelligibilis à Deo
 profecta, extra omnem corpoream concretionē est
 posita, quamuis sensibili se parti admisceat. Ideoq;
 progressio illa ad mundi extremum & extra mun-
 dum ipsum facta, ad animi originem referenda est,
 ita ut descensus ille mentis à Deo in mundum per
 progressionē animi extra cœlum significetur, dif-
 fusio uerò per totum mundi corpus ex eius medio,
 corpoream sensibilemq; partē animi indicet. Nam
 mens à Deo proueniens, corporiq; infusa, propter
 cōcretionis corporeæ copulã fit anima: id est, par-
 tim corporea, partim incorporea substantia. Ergo
 corporea concretio à medio, id est ex ipsa materia
 nascitur: intelligibilis uerò portio à Deo prouenit.
 Atq; ea de causa Plotinus tria ponit solū principia
 in lib. contra Gnosticos: ipsum bonū, hoc est Deum,
 mentem, atq; animam. ac Deus quidem, constituto
 corpore mundano, mentē ex se producit: mens ue-
 rò inclusa corpori, fit anima: anima denuum corpus
 sibi alligat, animatumq; efficit. Verū ecquid nam
 ijs uerbis intelligere uult Plato? Seq; in seipsa cō-
 uertēs, ita sempiternæ sapiētisq; uitæ in uniuersum
 tempus diuinū dedit exordium.) Quemadmodū ra-
 tionalē animū circulari motu moueri, propriumq;
 hunc motū mentis esse, sepe diximus: sic etiam, quia
 mundo illum Plato tribuit, eundē inquit in sese con-

uerti, orbicularemq; cursum conficere. Quoniam
 præterea sapiētia, æternitasq; mentis propria sunt,
 quatenus hæc intelligibilis est, intelligibilibusq; re-
 bus constare debet: mundi itidem animus sapientis
 uitæ particeps, æternitatisq; principiū hic dicitur
 ab eodem. Siquidem intelligentia non in sensus, sed
 in mentem solum cadit: æternitas uerò nulli corpo-
 ri conuenire potest, cum corpora omnia composita
 sint, & composita omnia principium compositio-
 nis suæ habere necesse sit. Ergo mundus ex se mini-
 mē æternus erit, quando corpus est, proindeq; fa-
 ctus à Platone dicitur: propter ipsam uerò animam
 æternus est, quoniam eadem corpoream illius con-
 nexionem tuetur, semperq; conseruat, quemadmo-
 dum in lib. de Cœlo Plotinus refert. Eadem quoque
 ratione mundi anima sapientis uitæ particeps dice-
 tur, non quòd uerè sapiat, uelut homines: sed quate-
 nus summa prouidentia, consilioq; mundum admini-
 strat. Quia etiam prouidentia hæc mentis propria
 est, sapientem esse mundi animam Plato refert. Ex
 quo intellige, soli menti sapiētiam ueramq; scien-
 tiam Platonem tribuere, opinionē uerò sensibus: ut
 in Phædone, atq; Epinomide Socrates, nosq; supe-
 rius docuimus. Et corpus quidem cœli spectabi-
 le factum est, anima uerò oculorū effugit obtutu.)
 Animæ corporisq; naturam his uerbis apertissimè
 declarat. ait enim, illam incorpoream esse, solaq; ra-
 tione perceptibilē, corpus uerò cerni, ac tangi. Ex
 quo etiam animi sinceritatē, corporis autem consti-
 tutionem intellige. Siquidem illa, utpote intelli-
 gibilis essentiae particeps, in sensus cadere nequit: cor-
 pus autem, utpote compositum, sensibus percipitur:
 nec enim res simplices, sed compositas solum sensi-
 bus capimus: quoniã sensus participes corporeæ na-
 turæ sunt. Quare non solum genitum animum cum
 corpore, sed ingenitum etiam esse, ac æternum, con-
 sidera: quoniam genitus dicitur, quatenus corpori
 annexus est, & à Deo processit: æternus, quatenus
 semper cum mundo fuit. Nam ubi potentia est, &
 actus simplex, prior est actus potestate ipsa: ubi ue-
 rò simplex actus nō est, sed adiuncta quoq; potestas,
 actum potentia præcedit. ideoq; animus mūdi, qua-
 tenus actus quidem est ipsius, potentiam præcedit:
 hoc est, corporea mole prior est, ut superius Plato
 dixit. Quam quidem ob causam substantiam animi
 sic demonstrans, breuiter concludit, cum ait: Ra-
 tionis & modulaminis compos ab auctore suo, om-
 nium quæ nuper sunt, & ad intelligentiam pertinēt
 optimo, ipsa quoq; omnium optima, quæ genita sunt,
 effecta.) Hoc est, anima mundi intelligentiæ harmo-
 niæq; particeps à Deo est facta, idq; ad optimi e-
 xemplaris similitudinē. Itaq; inuisibilem primò esse
 animū dicit, quia simplicis naturæ, sensumq; fugien-
 tis sit. Rationis deinde participem, atq; harmoniæ
 uocat, quòd summa uirium suarū proportione con-
 stet. nec enim sine ratione harmonia, aut sine harmo-
 nia ratio est in anima. Deniq; ab optimo artifice, co-
 rum

rum quæ facta sunt, optimam esse factam illam inquit: quod is ad sui exemplar eam effecit, magnamq; illius similitudinem ipsa habet. Quamuis enim reliqua omnia Dei artificis imaginem habeant, & illi quodammodo conferri possint: animus tamen maiorem habet similitudinem, quatenus intelligibilis essentiae particeps est. Postremò eternarum rerum, semperq; manentium compos esse animus dicitur: quoniam ratione solum comprehenditur, resq; solū intelligibiles percipit, seu uerè semperq; entia, ut Deum, angelos, ac seipsum contemplatur. Nam simili quidē sui parte res eiusmodi æternas comprehendit, ita ut sensibili facultate res sensiles percipiat, intelligibili res intelligibiles. Atq; ea de causa ad intelligibilium contemplationem hortari nos Plato sepe solet, ut intelligibiles quoq; nos efficiamur: quod Plotinus in lib. de Contemplatione & uno, ac Porphyrius prolixè docent. Hæc igitur est uerborum illorum interpretatio, Platonis sententiæ consona. Sic enim ipse loquitur: αὐτὴ ἡ ἀόρατος μὲν, λογισμῶν ἢ μετέχουσα καὶ ἀρμονίας ψυχῆς, τῶν νοητῶν ἀεὶ τε ὄντων ὑπὸ τῷ ἀρίστῳ, ἀρίστη γιννομένη τῶν γεννηθέντων. Quæ uerba Cicero sic uertit: Animus autem oculorum effugit obtutum: est autem unus ex omnibus, rationis, contentionisq; (ἀρμονίᾳ Græcè) sempiternarum rerum, & sub intelligentiam cadentium compos, & particeps: quo nihil ab optimo & præstantissimo genitore melius procreatum. Marsilius autem tum obscurius, tum durius sententiā illam transtulit, ut in eius interpretatione patet. Quoniam igitur ex tribus partibus, eodem scilicet, & altero, & essentia conflata est, ratione proportionis distincta atq; compacta, nec non in se ipsam orbe reflectitur.) Animum ex tribus principijs, eodem, altero, substantiaq; media constitutum diximus, quatenus illorū particeps uidebatur: eundemq; circulari motu cieri, quoniam à se ipso profectus, ad se iterum redeat, ueluti circuli motus. Quo autem modo motus ille circularis fiat, aut qua ratione ex ijs tribus generibus componatur animus, in his Plato nunc docet. ait enim, eum ex tribus illis initijs proportionem quadam distincta cōpositum dici, circulariq; motu conuerti, quatenus eiusmodi res cōprehendit. Nam dum intelligibilia, & eiusdem naturæ res considerat, particeps illorum fit: dum autem sensilia, corporea q; ac diuidua cōtemplatur, ex eadem itidem essentia compositus dicitur. Ergo dum utriusq; naturæ res cogitat, circulari motu mouetur. Siquidē duplex ille motus, exterior & interior, ad duplicem animi perceptionem, & sensilium & intelligibiliū, referendus est. Vnde animi motus apud Platonē perceptio quæuis rerum tam eiusdem naturæ, quàm alterius est. idemq; circularis dicitur: quoniam à ratione profectus ad res externas, ex his iterum ad illam regreditur, quod circularis motus proprium est, ut ab eodem puncto ad idem conuertatur. Itaq; illo motu à rebus sensilibus ad mentem & intelligentiam

conuersus animus, quid sit quæq; res ratione considerat, sensiliaq; ab intelligibilibus discernit. Atque ut uno uerbo concludam, propterea dicitur animus in orbem moueri, quoniam in rerum cognitione ad seipsum semper reflectitur, in seq; cuncta considerat: quatenus uerò sensilia, & quæ in generatione sunt, id est corporea percipit, eorundem particeps dicitur: quatenus uerò intelligibilia, semperq; eadē contemplatur, & ab illis distinguit, compos eiusdē naturæ dicitur, quod in superioribus uerbis Plato intelligit. Cuius sanè rei causa est, quod similibus sensibus res similes percipimus, cum si naturæ indiuiduæ ac intelligibilis particeps animus non esset, illam ipsam intelligere non posset. quod si etiam partem alterius naturæ, ac diuiduæ non haberet, eam etiam percipere nequiret. Igitur in rebus cognoscendis animus seipsum considerat, perq; imagines sibi impressas cuncta cognoscit. Vnde ex elementis componi illum quidam dixere, non quòd esset idem corporeus, sed quia rerum, quas intelligit, insculptas haberet notiones, ut similibus sensibus res similes comprehenderet. Cui sententiæ Aristoteles lib. 1. de Anima uidetur assentiri, cum inter alias hanc probat Platonis sententiā, quòd ex elementis animum componi dixerit, quatenus similibus similia cognoscuntur, cum ait: τὸν αὐτὸν ἢ τρεῖς ποτὲ τῷ τιμαίῳ πλάττω τὴν ψυχὴν ἐν τῶν στοιχείων ποιῆ. Hoc ipsum uidetur Agrigentinus Empedocles prius asseruisse his uersibus, quæ ibidem recitat Aristoteles: Γαῖα μὲρ γὰρ γαῖαν ὀπίσσω μὲν, ὕδατι δὲ ὕδατος, αἰθέρι δὲ αἰθέρα διόν, ἀτὰρ πῦρ αἰθέρων, σοφῶν ἢ σοφῶν, νεῖος δὲ τε νεῖος λυγῶ.

Quinetiam Aristoteles idem lib. 3. de Anima, intellectum inquit quodammodo in res ipsas cōuerti, dum in se rerum perceptarū imagines considerans, cuncta cognoscit, seq; ipsum intelligens, res percipit intelligibiles. Ratio porrò ad ipsum quod idem uergens, atq; ueridica, tam circa alterum, quàm circa idem uersata, sine sono strepituq; omni in eo quod se ipso mouetur reuoluta, quādo ad sensibile aliquid se conuertit, si tunc etiam alterius, diuersæq; naturæ circulus rectā per omnē ipsius animā rem ipsam nunciet, opiniões, fideiq; assensiões firmas uerasq; perducit.) Modū intelligēdi, cognoscēdiq; animo peculiarē nobis ostendit Plato. Cum enim dixerit, propter similem naturæ uim res omnes animum cognoscere, ipsum cognitionis modum explicat. Ait enim, animū circulari motu conuersum, bifariam moueri: uel circulo alterius naturæ, uel eiusdem. Cum se motu alterius naturæ mouet, ad res sensiles percipiēdas progreditur: cum uerò motu naturæ eiusdē, res intelligibiles cognoscit. Vterq; tamen motus adeò est coniunctus, ut alter sine altero esse nequeat. siquidē à sensibilibus ad intelligibilia, aut uice uersa, semper animus mouetur. Igitur cum motus alterius naturæ ad sensilia corporea q; pertineat, nihil erit aliud, moueri eo motu animum, quàm res sensiles

files percipere: aut moueri motu eiusdem naturæ, quàm res intelligibiles cognoscere. Ideoq; ex motu alterius naturæ opiniones, assensionesq; fidei certè gignuntur, quoniam res perceptæ ad mentē illo motu deferuntur, ex motu uerò eiusdem scientia intelligentiaq; fit necessariò: quia perceptio illa iudicio, rationeq; confirmatur. Atq; id Plato uerbis ijs significare nobis uult. Sed ut hanc rem enodatiùs declaremus, breuiter quomodo opinio, assensioq; fidei gignatur, et quo pacto intelligentia, scientiaq; fiat, uideamus. Deinceps de animi motu aliquid dicemus. Quoniam perceptio omnis aut rerum intelligibilium, aut sensilium est, duplici motu animum moueri dicimus: motu eiusdem naturæ in rebus intelligibilibus, motuq; alterius in sensilibus. Sed uterque sanè coniunctus hoc modo est: ut primo res sensiles sensibus percipiamus, ut uisilia uisu, in tactum cadētia tactu, cæteraq; alijs exterioribus sensibus. quia uerò perceptio hæc à potentia sentiendi ad obiectū sensibile, & ex ipso obiecto ad potentiam iterum regressitur, resq; sensu comprehensa menti denuntiatur, circularis motus, & alterius naturæ dicitur: siquidem ab eodē progressus, in idem redit, resq; sensiles cōprehendit. Iam uerò perceptis per sensus rebus, hoc modo, ratio in sese contēplans illas, et quasi in orbem agitans examinat, examinatasq; iudicio confirmat, scientiamq; parit. qui etiam motus, quoniam in eadem mente fit, resq; intelligibiles percipit, circulus eiusdem naturæ uocatur. Quare in primo illo sensuum motu opinio, assensionesq; infirmæ sunt: quia res sensibus perceptas imaginatio cōiungit, & estimandi uis examinat, donec cognitio quædam & assensus infirmus gignatur. In secundo deniq; motu mentis, quoniam res magis examinantur, iudicioq; & intelligentia confirmantur, scientia, hoc est certa stabilisq; cognitio paritur. Nam in mente scientia solum est, in sensibus autem opinio. ideoq; Plato opinabile pro sensibili sepe capit, & pro scientia intelligibilia. Hinc igitur breuiter non modò animi in cognoscendis rebus omnibus motum, intelligere possumus, sed rationem etiam ac modum cognoscendi, qui orbicularis motus à Platone dicitur. Sed quoniam moueri animum in cognoscendis rebus Plato dicit frequenter, eumq; motum circulare esse affirmat, huic se sententiæ obijciens Aristoteles libro 1. de Anima, moueri animam in orbem negat, his de causis. Primò, quia principium illud motus, ultimum cuique rei insitum immobile sit: anima q; si motus principium sit, moueri nequeat. Necessè enim esset, ut si aliud, nimirum corpus mouendo, ipsa quoque mouetur, ab alio prius moueretur, sicq; motus principium non esset. Deinde quia si sponte moueretur anima, sponte quiesceret: & cum moueri desineret, interiret, quando eius essentia est moueri. Item, si in orbē animus moueretur, perpetua circulatione circa eandem rem intelligendam uersaretur, unumq; solum

semper intelligeret, in quo sese uersaret. Ultimò, quoniam omne quod mouetur, ab alio mouetur: animam etiam, quia mouetur, ab alio moueri necessè esset. His atque alijs rationibus Aristoteles in eo libro nec moueri animum dicit, nec in orbem etiam conuerti, sed principium quidem motus corporis esse, ita tamen ut ipse non moueatur. Quam sanè sententiam Plotinus in libro de Immortalitate animi, alijsq; locis, & Macrobius lib. 2. in Somn. Scip. multis rationibus refutant, probantq; animam etiā in mouendo corpore moueri: non quod uerè illa uelut corpus quoddam moueatur, sed quatenus corpus ipsum impellit, & insitū in se motus principium habet. Cum enim *ἀντικίνητος* à Platone dicitur animus, causam esse quandam mouendi corporis intra ipsum intelligit. Nam motus animi, ut Platonici omnes dicunt, actiones omnes, uiresq; in mouendo corpore, rebusq; cognoscendis à Platone uocantur. Quamobrem ne plura in hanc rem dicantur, satis est, uerba Platonis breuiter exposuisse: ut quomodo animus in orbem moueri dicatur, & quæ ratio eiusdem, alteriusq; naturæ percipiat, omnes intelligant. Nam si quis exactiorem de animi motu disputationem requirat, Plotinum in eo libro, et libris de Dubijs animi, Macrobiūq; lib. 2. in Somn. Scip. ac Simplicium legat. nos enim breui commentatione contenti sumus, ad Platonis sententiam explicandam. Hæc quisquis in alio quàm in anima fieri dixerit, à uero penitus aberrabit. Hæc est dictorum omnium cōplexio, in qua Plato concludit motum omnem animi non ab corpore, toto uel composito prouenire, sed ab ipso solum animo. Nam ut Plotinus in lib. de Animi immortal. refert, uel mouetur animal ab animo, uel à corpore, uel à toto composito. A corpore quidem moueri nō potest, siquidem illud immobile est. Moueri etiam à toto composito dicendum non est. nam si compositum ex duobus immobilibus, corpore nimirum & anima constat, moueri ipsum non poterit: quemadmodum ex duobus dulcibus amarum unum non fit. Quod si ergo nec à corpore, nec ab animato corpore siue composito animal mouetur, relinquatur necessariò, ab anima solum moueri, ita ut motus omnes tam eiusdē naturæ, quàm alterius, ab uno principio proficiantur. Quamobrem hæc est Platonis sententia breuiter explicata, cuius etiam meminit Macrobius in eo loco, quem nos antea citauimus, Platoniciq; alij.

Cum igitur hoc à se factum sempiternorum deorum pulchrum simulacrum moueri & uiuere pater ille qui genuit animaduerneret, delectatus est opere: & hac ductus lætitia, opus suū multo etiam magis primo illi exemplari simile reddere cogitauit. Itaque quæadmodum illud sempiternum animal est, ita uniuersum hoc pro uiribus tale facere

facere statuit. Illius quidem animalis æterna natura est: quod genito operi congruere omnino nō potest. Idcirco imaginem æui mobilem effingere decreuit, ac dum cœlum exornaret, fecit æternitatis in unitate manentis æternam quandam in numero fluentem imaginē, quam nos tempus uocamus. Dies porrò, et noctes, et menses, et annos, qui ante cœlum non erant, tunc nascente mundo nasci iussit. quæ omnia temporis partes sunt. Atqui erat & erit, quæ nati temporis species sunt, nō rectè æternæ substantiæ assignamus. Dicimus enim de illa, est, erat, & erit. Sed illi reuera solum esse cōpetit. Fuisse uerò & fore deinceps, ad generationem tempore procedentem referre debemus. Motus enim quidam duo illa sunt. Aeterna autem substantia cum eadem semper & immobilis perseueret, neq; senior seipsa fit unquam, neq; iunior, neq; fuit hætenus, neq; erit in posterum: neq; recipit eorum quicquam, quibus res corporeæ mobilesq; ex ipsa generationis cōditione subiiciuntur. Nempe hæc omnia temporis imitantis eum, seq; numero reuoluentis, species sunt. Sepe etiam dicimus quod factum est, esse factum: quod fit, in generatione esse: quod fiet, esse faciendū: & quod non est, non esse. Quorū nihil rectè & exacta ratione dicimus. Sed exquisitam de ijs discussionē præsens disputatio non requirit. Tempus uerò unā cum cœlo factum est, ut unā orta, unā etiam dissoluantur, si qua his dissolutione unquam contigerit. Et ad exemplar æternæ naturæ ideo factum est, ut mundus hic illi præstātorī, quoad potest, simillimus sit. Ille enim mūdus, huius exemplar, omne per æuum est. Hic uerò perpetuò per omne tempus fuit, fitq; solus, & erit.

Cum animam ad Dei exemplar factam, immobilem, ac uitæ participem hætenus Plato docuerit, nunc ad eius perfectionem ostendendam, delectatū fuisse Deum inquit, quod talem se effigiem expresserit. Quo dicto, temporis originem prolixè tradit. nam cum ex mundi animatione motus, ex motu uerò tempus sequatur, æquum est, ut quando de constitutione mundanæ animæ, deq; ipsius motu actum in superioribus sit, de tempore etiam differatur. Sed

antequam huius rei tractationem explicemus, Platonis uerba declarentur. Primò diuinitatem illorum uerborum admirari oportet, in quibus delectatum fuisse Deum ob animæ generationem dicit, ut eiusdem perfectionem ostendat. Nam cum moueri animus incepit, Plato inquit, uidissetq; imaginē hanc quā simillimā ipsi esse, delectatus summopere est, & quasi id approbavit: quia quo similior exemplari suo animus fuit, eo est perfectior. Atqui uerba hæc Platonis Mosaicis cōsentire maximè uidentur, cum in lib. Genes. ille inquit: Viditq; Deus cuncta quæ fecerat, & erant ualde bona. Ex quo non solum magnam in Platone ingenij uim admirari oportet, sed summam quoq; eiusdem philosophiæ cum nostra consensionem. At cur deorum æternorum simulachrum animum uocat, ac non potius Dei artificis: cum unum hætenus opificem Deum omnium induxerit, quem nunc patrem appellat? Quia, ut Proclus ait, æternos deos Plato hic uocat essentias omnes intelligibiles, quæ post summū Deum sunt, & tanquam ab illo relucunt, mediāq; sunt inter exemplar intelligibile, & opificem omnium. Itaq; particeps diuinitatis illius sit mundanus animus, quatenus imaginem in se habet eiusdē. Sed alij tamē Platoniorum, æternos Deos uocant ideas omnes, quæ in uniuersali animante & αὐτοζώω cōtinentur, quibus similis sit mundi anima. Ego uerò æternos deos nominari hic à Platone putarim, Deum ipsum, siue bonū, ideamq; illi insitam, ac mentem. hæc enim creatorū principia sunt, quemadmodū et mundus rerū sensilium est principium. Nam Plato quidem ad indiuiduam trinitatem Dei attigisse quodammodo ut detur, illamq; deos æternos uocat, ut Platonici multi declarant. Siquidem Plotinus in libro de Tribus substantijs, primò summum bonum statuit, huic mentem subiungit, tum demiq; animam. Huic assentitur Numenius, qui Patrem Deum primū, secundò uerò filium ab illo procedemē posuit. Postremò Proclus, & Amelius, Platoniciq; alij id ipsum confirmant. Iam uerò ecquid animal æternum opificem animi appellat? Quia cum mundum animatum is fecerit, ipseq; animal seu potius αὐτόζωον dicatur, animal itidem est. Nam quod animo constat, seu potius ipsemet animus est, animal uocatur: quoniā omne id quod animam habet, animal nominatur à Platoniciis. Quare Deum ipsum artificem, qui mundū animatum ad sui imaginem construxit, non modò hic animal appellat Plato, sed alijs item locis. Igitur cum animum ad optimi, animantisq; exemplaris similitudinem factum esse constet, nunc genitū æternūq; esse Plato dicens, ad temporis generationem digreditur. ait enim: Quemadmodum illud sempiternum animal est, ita uniuersum hoc pro uiribus tale facere statuit. Id est, mundi quidem animus, quoniam æternus ex se non est, utpote qui ab alio quodam cōmuniori principio pendeat, tamen propter æterni illius animalis & exemplaris similitudinem,

nem, eternitatem assequitur. ideoq; factus esse dicitur, quatenus à primo quodam principio defluit: eternus uerò, quoniã ab eterno ex illo pendet. Quicquid enim principium habet, eternum non est. Atque id certè Plato intelligens, naturam inquit animalis eterni, hoc est exemplar eternum esse, quia primum sit: animum uerò eternitatem illam assequi non posse, quatenus ab eodem illo procedit. Ergo quia in animo tum tempus, tum etiam eternitas ponitur, ad ea pertractanda progrediamur. Idcirco imaginem æui mobilem effingere decreuit, ac dum cœlum exornaret, fecit eternitatis in unitate manentis eternam quandam in numero fluentem imaginem, quam nos tempus uocamus.) Quoniam ex animæ uel mundo insita tempus oritur, in his quæ sequuntur, naturam temporis nobis explicat Plato. Quam rem utpote obscuram, prolixèq; ab omnibus tractatã, breuiter nos explicabimus. In primis quid sit tempus, & quid eternitas, & quomodo inter se differant, dicamus: deinde ueram Platonis sententiã hac de re exponamus: ultimò Aristotelis, aliorumq; philosophorum sententias subiiciemus. Tempus esse progressionem quandã cœlestis motus, qua cuncta transiguntur, omnes aperte fatetur. Ecquid nam uerè idem sit, dubium adhuc inter philosophos est. Aeternitas uerò, non progressio aliqua motus, sed stabilis, semperq; manens duratio esse dicitur. quam uariæ diuersorum philosophorũ ea de re sententiæ sunt. Pythagoras enim, ut Plutarchus lib. 1. de Placit. philosoph. ait, spheram continentis uniuersi tempus definiuit. Eratosthenes, solis conuersionem. Plato deniq; ut alios omittam, imaginem eternitatis mobilem, siue mundani motus interuallum. Differt ab eternitate tempus, quòd illa una & eadem semper manet, nulloq; motu mutatur: hoc autè nec idem manet semper, sed in perpetuo motu decursu uersatur: ideoq; cœli motui annexum est, ut Plato postea docebit. Hoc ita breuiter statuto, propositam sententiam breuiter exponamus. Plato, quemadmodum Apuleius de ipsius dogmate, & Alcinoüs scribunt, tempus esse dixit imaginem quandam eternitatis, in motu cœli perpetuo uersantem, principioq; constantem aliquo: eternitatem uerò à tempore diuersam esse, quòd in perpetua quiete semper duret apud ipsum mundi opificem, quodq; nunquam mutetur. Igitur ut imago ab exemplari differt, ita tempus ab eternitate. Nam eternitas eadem & sui similis semper est, motuq; non distinguitur, sed infinita quedam, imperceptibilisq; est duratio: tempus uerò diuisile est in partes, ac motu cœli distinguitur, certaq; magnitudine durationis continetur. quamuis cum eternitate conuenit, quòd secundum totam suam durationem simile ipsi est, successioneq; infinitatem illam habet, quam eternitas obtinet simul coniunctam. Hanc fuisse Platonis sententiam, tum ij quos citauimus asserunt, tum etiam Diogenes Laertius in eius uita confirmat, qui tempus ab illo

definiri conuersionem cœli ait, ut ad eternitatis imaginem fluere ipsum in perpetuo motu siderum dicat. & quemadmodum eternitas una est in artifice Deo, ita tempus diuiduum sit in cœli conuersione. Huic sententiæ Proclus assenit, dum eternitatem primò esse per se dicit, ab eaq; omnia participatione quadam eterna esse: ut mundus eternus ex se non sit, sed quatenus imaginem eternitatis in se habet. Itaq; differre ab eternitate tempus ait, quòd illa una indiuisibilis, & in opifice mente sit: hoc uerò multiplex, diuiduum, & mundo sensili insitum: tum quòd duo sint rerum termini, eternitas & tempus, illarum intelligibilium, hoc sensilium & corporearũ. Quinetiã Plotinus in lib. de Aeternitate ac tempore, illam ab hoc distinguit tanquam exemplar à sua imagine. nam intelligibilem quandam naturam, quæ omnia simul complectatur, eternitatem definit: eandemq; in statu perpetuo collocat, ita ut nec principium nec finem habeat, sed omnia simul contineat: deniq; uitam quandam plenam, integrã, eandemq; prorsus ubiq; in Deo positam non ut accidens, sed ut eius essentiam esse concludit. At uerò tempus ætuum quandam animæ transitorium, ab una uita in aliam perpetuò decurrentem esse inquit, quòd in cœli motu continuo uersetur, partibusq; distinguatur: ut eternitas una & eadè, indistinctaq; in Deo est. Itaq; tempus extra animam esse negat: quia eadem mundi anima, quæ motum efficit, tempus simul gignat: quòd non metitur motum, sed ab eo determinatur, quatenus per motum tempus aperte declaratur, ac distinguitur. Adde quòd Iamblichus in eadem fuit sententia, ut eternitatem exemplar esse dicat, tempus uerò imaginem: illamq; in mundo intelligibili, hoc in sensili ponat. Ac tempus ille definit essentiam quandam secundum actionem, procedente mundi ordine, & creata omnia disponente. Postremò Marcus Tullius lib. 1. de Nat. deor. tempus ait à motu confici, eternitatẽ uerò ab infinito tempore fuisse, quam nulla temporum circũscriptio metiatur. Omnes igitur hi, Platoniciq; alij, idẽ de tempore, eternitateq; iudicant. Sed Aristotelis nunc sententiam subiiciamus ex lib. 4. Physic. alijsq; locis, ubi de tempore differit. Tempus enim ille sic definit: ἀπὸ τοῦ κινήσεως κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον. In quo illud nec motum esse dicit, illo tamen minime carere: nec distinctum etiam in partes, sed continuum esse uelut motum. nam ut motus continuus est, ita & tempus. Item prius & posterius in tempore dicit esse, tanquam partes ipsius motus: quia in eo prius aliquid est, & aliquid posterius, à quo tempus ipsum distinguitur. Itaq; re unum esse tempus, continuumq; dicit, ratione tamen distingui in partes. In qua sanè sententia differre à Platone Aristoteles uidetur, quòd ille tempus ab eternitate seiungat, hic uerò minime: quodq; ille eternitatem indiuiduã uocet, tempusq; diuiduum in partes, hic unitatem illam & continuitatem tempori tribuat.

Sed

Sed reuera Aristoteles tempus ab æternitate distin-
xit, atq; illam rebus diuinis, & extra mundum posi-
tis assignat, quoniam illæ motu careant, quieteq; in
perpetua uiuant: hoc demum cœlo tribuit, quate-
nus ex motu illius pendeat. Vnde idem serè Aristo-
telem cum Platone sensisse cōstat, quamuis alijs uer-
bis idem dicant. Quod Simplicius lib. 4. Physic. cō-
firmans, ait idem esse, imaginem æternitatis secun-
dum numerum defluentem definiri, quòd, tempus
secundum numerum subsistere, qui nec exemplaris
sit, nec ex unitatibus collectus, ut Aristoteles sensit.
Ergo utrunq; philosophū idem sensisse dicit, quan-
do tempus in continuo quodam fluxu existere am-
bo asseruere, ita ut tempus causa progrediendi sem-
per in motu sit, æternitas uerò permanendi semper.
tamen similia esse æternitatem ac tempus ait: illam
quidem, quatenus causa est, ut res semper eodem mo-
do maneat: hoc, quatenus semper manet dum res sit.
Itaq; duplex esse illud semper concludit: aliud simul
totum; ut æternitatē: aliud dum fluit, ut tempus. Igi-
tur pleriq; philosophorum, quos citauimus, æterni-
tatem à tempore sciungūt, quòd illa semper eadem,
suiq; similis sit, & in perpetua consistat quiete: hoc
autem in motu continuo uersetur. Qui tamen reue-
ra non essentia, sed modo utrunq; distinguunt, nam
& tempus æternū faciunt, nulloq; principio ac fine
terminatum, id quod æternitati conuenit: & utrunq;
in continuitate quadam durationis ponunt. quam-
uis differre ab æternitate tempus dicant, quòd æter-
nitas suum esse præsens, ac simul semper habeat, tem-
pus uerò minimè: ideoq; quatenus hoc in motu, illa
in quiete sit, differant, consentiant uerò ambo in du-
rationis perennitate. Quo nomine tempus imaginē
æternitatis Plato mobilem uocauit. Ut enim æterni-
tas uelut exemplar infinitæ durationis, semperq; u-
no modo permanentis est, ita tempus ut imago illius
infinitam quoq; durationem habet: sed eam quidem
minimè permanentem, quatenus in motu cœli hæ-
ret, nec ab eo sciungitur. Verum hæc quidem sen-
tentia tum religionis nostræ dogmati repugnat, tū
rationi minimè consentanea est. nam si tempus ab æ-
ternitate solum illi distinguunt, quòd alterum in mo-
tu, altera in quiete sit, cæteroqui tamen idem esse
putant: igitur si cœlum non moueretur, æternitas à
tempore non differret, unaq; foret, atq; eadem, &
sensilium & intelligibilium duratio. Præterea si
quicquid fit, antequam fieret, nondum erat factum,
tempusq; à Platonis factum dicitur: necesse est, il-
lud aliquando non fuisse. Quòd si ergo aliquando
non fuit, æternum non est: siquidem quæcunq; prin-
cipio constant, æterna non sunt. At si respondeas,
fuisse quidem factum tempus, sed ab æterno: ideoq;
ab æternitate differre, quatenus factum est, et ab illa
proceffit: consentire tamen cum illa, quatenus ean-
dem habeat durationem: nec isto etiam modo æter-
num esse tempus concedam. Nam si quod fit, in ali-
qua transmutatione, ut ait Aristoteles, fieri debuit,

profectò non potuit ita tempus ab æterno fieri, ut
non aliqua mutatio præceperit ante illius effectio-
nem: alioqui idem tempus erit, & æternitas. Quòd
si uerò mutatio aliqua à non esse ad esse antecessit,
necesse est, tempus ab æterno non fuisse factū. Qua-
re rectius nos Christiana religiōe persuasi, nec tem-
pus æternum esse, nec mundum etiam ipsum dici-
mus, sed tempus ac mundum potius aliquando ince-
pisse: ideoq; rebus ortis, & principio constantibus
tempus conuenire, æternitatē uerò soli Deo, æuum
autem rebus intelligibilibus, quemadmodum Theo-
logia nostra nos docet. Sed his demum disputationi-
bus omiſſis, ad Platonis interpretationē redeamus.

Dies porro, & noctes, & menses, & annos, qui
ante cœlum non erant, tunc nascente mundo nasci
iussit, quæ omnia temporis partes sunt.) Æternita-
tem inquit Plato unam semper, coniunctamq; flue-
re, imò eandē perpetuò uno modo permanere: tem-
pus uerò partibus, cōtinatione q; decurrere. Quo
nomine cum tempus hoc distinctum unā cum cœlo
sit ortum, noctesq; ac dies, menses, anni, horæ, atque
ad eò momenta omnia, quæ τὰ μικρὰ Aristoteles uo-
cat, ex cœlorum motu pendeant, eadem illa temporì
attribuētur, partesq; illius erunt, in quas ipsum di-
uidatur: sed æternitati tamen, quæ una est, et semper
eadem, nulla partium diuisio assignabitur, quoniam
nec unitas in partes potest distribui. Vnde erat, uel
erit, uel fuit, cum temporis partes sint, æternitati,
quæ in Deo una est, non accommodabuntur. Nam
ut unitas, etsi diuidatur, multiplicetur, uarieturq;
multis modis, una semper & eadem manet: ita æter-
nitas, quoquo modo sit, eadem semper permanet:
tempus uerò in continuo fluxu est, diuidq; in par-
tes potest. Sed quoniam temporis uarietas ex motus
decurſu perspicitur, æternitatis uerò consistentia ex
perennitate, statusq; quiete: quomodo tempus mo-
tui adhæreat, ab eoq; defluat, et in partes distingua-
tur, & quomodo æternitas in statu esse semper indi-
uidua cogitetur, uideamus. Motum, progressionē
esse quandam cœli, stellarumq; omnium à mundi a-
nima, seu primo motore, ut ait Aristoteles, impul-
sum, omnes affirmant. Hunc nec tempus esse, nec eo
tamen tempus carere, tum Plato tum Aristoteles di-
cunt: ambo enim, ut Simplicius docet, mensuram
omnem durationis, aut æternitatem, aut tempus ef-
se dixere: atque illam quidem rebus intelligibili-
bus, perpetuoq; quiescentibus, hoc autem mobili-
bus et corporeis tribuunt. Ergo tempus motus non
erit, sed mensura illius. nam per motum, ut ait A-
ristoteles, tempus metimur, ac per tempus motum.
ideoq; tempus à motu non sciungitur, quanquam
diuersa quædam res est ab illo. Quæ in re Plato ab
Aristotele uidetur differre, quòd Aristoteles motus
mensuram, ac numerum illum quo motus distingui-
tur, tempus esse definiuit: Plato uerò cum Pythago-
reis animam ipsius motus, seu durationem, tempus
esse asseruit, id quod Plutarchus in Platonis quæ-
stionibus

suonibus annotat. Huc etiam pertinet Plotini sententia, qui in lib. de Aeternitate ac tempore, contra Aristotelē probat, tempus non esse mensurā motus huic inherētē, nec etiam reuolutionē cœli, sed ab ea potius declarari. Tempus enim, inquit ille, per se res quædā alia est, à motu diuersa, quæ etiā sine motu manere posset: adiuncta tamē motui est, ut ab illo distinguatur. nam per motum clarius dignoscimus tempus, quàm per quietem. Itaq; nec mensurās aliquid, nec mensuratū tempus esse dicit: sed duratio-
 nem quandā continuā, ad quam distinguendā motu cœli utamur: indeq; fieri, ut cum numerū motus tempus uocat Aristoteles, potius dicat, cuius nam sit propriū tempus, quàm quid uerè sit. Etenim si tempus mensura motus est, igitur qualis fuerit motus, tale etiam erit tempus. eademq; ratione & uelox, & tardū & ordinatū et inordinatū tempus erit, uelut motus. Deinde uel mensura illa motus diuersa est à motu, uel coniuncta illi. Si diuersa, ergo motus sine mensura est, & mensura sine motu: sin autem cōiuncta, necessariò cum motu cōcurrit. tuncq; maior ratio nō erit, cur motus tempus metiatur, quàm tempus motū, sed alterū alterū metiri potest. Quibus rationib; Plotinus perdoctē ac subtiliter mensurā motus esse tempus negat: quāuis huic sese obijciat Simplicius. Age uerò, quo nā pacto tēpus motui adheret? Certè si Plotino, Platoniciq; alijs asētīmur, tēporis essentia diuersa quædā res est à motu: eademq; duratio potius, & continuatio quædam rerū sensilium appellabitur, quàm motus cœli distinguit.
 Cum enim motus pro rei motæ magnitudine per partes fiat, durationem certè temporis per partes illas distinguemus. Iam uerò quo nam pacto æternitatem cogitamus? Sanè, ut Plotinus declarat, per æternam quandā animi nostri potentiā ulterius semper progredientē, nusquamq; quiescentē, quatenus mēs nostra sine defatigatiōe eandē rē semper cōsiderans perseuerat. Quamobrē cum ex ista durationis perseueratione æternitas, ex progressionē uerò rerum sensiliū per partes motus tempus intelligatur,
 meritò quidē Plato partes istas motus cœli, ut dies, menses, annos, ad temporis coniuuationē distinguendā tradidit, easdemq; ante cœlū fuisse negat: quoniam nullus tunc motus fuisset, qui durationē illam distingueret. ista enim omnia, ut idem ait, motus sunt. atq; Erat, Erit, Est, motus distinctiones sunt, quibus temporis progressio determinatur, nō autē tempus ipsum erunt. Atqui erat, et erit, quæ nati temporis species sunt, nō rectè æternæ substātiæ assignamus.) Aeterna substātia, siue ipsa æternitas, u-
 na cum sit, in partes diuidi nō potest. quamuis enim de illa dicamus, erat, uel erit, uel est, hæc tamen omnia unum quiddam efficiunt in æternitate: nec Est solum, nec Fuit, nec Erit, seorsum dicemus. una siquidem est æterna illa essentia, siue Deus, qui æternitatem sibi habet adiunctam. Sed cur nam Plato solum Est æternitati competere, reliquas uerò tempo-

ris differentias ab illa esse alienas dicit? Quoniam erat, & erit, extrema sunt, autore Proclo, & inter se contraria: æternitas uerò cum una sit, nihil habebit contrarium, siquidem nihil est sibi contrarium in unitate. Quòd si ergo nec erat, nec erit, æternitati conueniunt, solum Est instans temporis illi conuenire poterit: quia illud Est, essentiam quandā perfectissimam, quæ semper est, significat. quocumque enim tempore sumatur, de illa rectè dici poterit, est. Ideoq; Plato Deum, intelligibiliaq; omnia, quæ æternitatem in se habent, uerè entia nominat: sensilia uerò, & temporalia, non entia. Fuisse uerò, & fore deinceps, ad generationem tempore procedentem referre debemus: motus enim quidam duo illa sunt.) Hæc est præcedentium uerborum confirmatio, qua Plato æternitatis unitatē, idem itatemq; tuetur huiusmodi argumento: Erat, inquit, uel erit deinceps, alicuius rei initium habentis ortum significat: quæ cum ab æterno non fuerit, ex aliquo temporis principatu est orta. tempus autem, quoniam simul est cum cœlo factū, de illo erat & erit dici potest. contra uerò æternitas, quia nullam habet originem, solum hoc instans, est, illi cōueniet. Sed cur nam, erat, & erit, motus esse dixit Plato? quia in rebus genitis motus est, & contrarietas. quicquid enim fit, ex cōtrarijs fiat necesse est: & in ipsa etiam effectiōe ab uno cōtrario in aliud motus fit, quem uivncip communi uocabulo uocat Aristoteles. Cum igitur, erat, & erit, cōtraria sint, generationiq; idcirco conueniant, tempusq; cum cœlo sit natum: certè illa duo tempori competent, proindeq; tempus per motum distinguetur. At uerò æternitas una & eadem immobilis est: nec enim in quo, uel ad quem moueatur, habet, sed in se semper eiusmodi est. Ergo solum Est illi conueniet: erat autem, & erit, aliena ab illa erunt, quantum ab exemplari simulachrum abhorret. Sæpe etiā dicimus, quod factū est, esse factum: quod fit, in generatiōe esse: quod fiet, esse faciendum: quod non est, non esse.) Ab eo, inquit Aristoteles, quod est res, uel non est, uera esse, uel falsa dicitur enunciatio: id quod huic loco uidetur astipulari. Cum enim tempus imaginem quandam æternitatis se numero reuoluentem, hoc est motus mensura declaratam esse dixerit Plato: uti quidem nos ad rerum durationem explicandam nunc inquit ijs uerbis, quæ maximè rebus ortis cōueniant. Nam rebus præteritis erat, uel fuit, adhibetur: futuris autem, erit, uel futurum est: presentibus denique, ipsum fit. Siquidem hæc omnes temporum differētiæ rebus ortis, & ijs quæ aliquando esse desinunt, maximè conueniunt: æternitati uerò nullo modo, quando hæc semper eadem sit, nunquamq; esse desinat. Quare cum hanc uerborum distinctionem Plato explicauerit, ad æternitatis ac temporis discrimen declarandum, non esse magnam in ea re operam hoc loco impendendam inquit, ut unicuiq; rei conueniens uerbum applicetur: quando de horum uerborum impositione

sitione tractare, huius loci non sit, cum id magis ad Dialecticum Metaphysicumque pertineat. Qua in re ne plura etiam nos, quam Plato uult, dicamus, ad reliqua pergamus. nec enim opus est prolixè hic disserere, utrum nomina rerum & appellationes insitæ à natura sint, an ex hominum potius instituto: quod diffuse Plato in Cratylo, & Alexander Aphrodisseus lib. 3. de Quæst. naturalib. disputant. Tempus uerò unà cum cælo factum est, ut unà orta, unà etiam dissoluantur, si qua dissolutio his unquam contigerit.) In his Plato repugnare sibi forsitan uidebitur, quod tempus dicat natum cum mundo fuisse, quando prius & mundum æternum esse, & tempus æternitatis imaginem asseruerit. Sed tamen is minime sibi repugnat, si naturæ ordinem spectemus. Rectè enim & genitus, & æternus dici mundus diuersa ratio: re poterit. Prius enim est subiectum, quam res subiecto insita: hoc est cælum, cui motus inest, prius est, quam tempus quod à motu distinguitur. Motum enim prius intelligimus cum cælo coniunctum, tanquam illius actum: postea eius motus numerum temporis adhibemus, tanquam distinctionem eiusdem. Quo fit, ut ijs uerbis Plato naturæ ordinem declarat, cum post factum cælum motum illi tribuit, post motum uerò tempus distinctum. Quod tamen exponens Iamblichus, idem esse inquit, tempus unà cum cælo factum uocari, ac tempus cum mundi dispositione simul ordinatum esse dici. Nam ab eodem opifice, qui mundum ordinauit, temporis essentia orta est: ideoque tempus ab æterna illa unitate discedens, in ijs semper fluit, quæ naturam stabilem non habent. Quamuis igitur tempus cum cælo natum Plato dixerit, naturæ ordinem, compositionisque modum significare nobis uult, non æternitatem mundi antea concessam sustulit. Quamuis Iustinus Martyr in Parænesi ad Græcos, hinc uelit mundi ortum Platoni tribuere. Verum hoc in loco Proclus æternum esse mundum ex Platone iterum probat, planeque illos irridet, qui sententiam de mundi ortu Platoni ascribunt. Sic enim argumentatur ex ipsius Platonis uerbis: Si factum, inquit, est cælum, in tempore est factum: nihil enim sine tempore fit. quod si autem unà cum tempore est factum, non fuit factum in tempore: nec enim tempus in tempore fieret, sic enim tempus ante tempus esset. Ergo si unà cum tempore factus est mundus, non fuit in tempore aliquo genitus. Quidquid enim fit, tempore ipso recentius fieri oportet. cælum autem post tempus non est, imò ipsum præcessit: siquidem illius est principium. ergo si cælum dissoluatur, dissoluetur quoque tempus. At hoc fieri non potest, quia pars aliqua temporis semper remanebit, ac proinde ipsum met tempus: igitur dissolui non posse cælum, concluditur. Hæc argumenta Proclus prolixè inculcat, æternitatemque mundi confirmat: quæ tamen Philoponus dicato in illi libro refellit. Qua de re quia multa nos superius retulimus, plura referre non oportet. Interim cum Plato natum cum cælo tempus inquit,

ut unà orta simul dissoluantur, ad mundanam corporis naturam respicere necesse est. dissolubilem enim esse mundum ait, quatenus factus, corporeaque naturæ est, ut antea retulimus: est tamen idem æternus, quatenus ab æterno principio est genitus. Ideo æternum esse mundum non ex eius natura, sed propter æternam causam dicens concludit: Si qua his dissolutio unquam contigerit.) id est, Quamuis æternus sit mundus, ex sua tamen natura genitus est, ut latius in superioribus est dictum. Qua in re Alexandri Aphrodissei obiectiones in Quæst. natural. omittendæ in presentia sunt, quibus mundum ex sua natura dissolubilem esse negat: ita tamen, ut æternus propter causam primam sit, cum Plotinus in lib. de cælo multis argumentis fieri posse æternum probet: quæ, ne lectorem uarietate obruam, præmittendæ hoc loco sunt.

Hæc ratione consilioque Dei tempus creare uolentis Sol & Luna, & aliæ quinque stellæ, quæ uocantur erraticæ, factæ sunt, quo temporis numeris distinguatur atque obseruetur. Cum uerò stellarum huiusmodi corpora septem fecisset Deus, septem orbibus, qui alterius ipsius diuersaque naturæ circuitu uoluuntur, adhibuit. Lunam in primo supra terram circuitu posuit, in secundo Solem, Luciferi deinde globum, et Mercurij sacrum, ut dicitur, orbem circulis affixit. Soli uelocitate equalibus, potentia uerò illi contrarijs. Quo fit ut apprehendant se inuicem, & à se uicissim apprehendantur similiter hæ stellæ, Sol, Lucifer, & Mercurius. Cæterarum stellarum ordines progressusque & rationes si quis omnino percurrere uelit, plus erit opere ipso, quod operis gratia sumet. Hæc enim fortè à nobis pro dignitate rei aliàs, si dabitur otium, tractabuntur. Postquam uerò singula quæ ad seriem temporis pertinebant, conuenientem sibi progressum sortita sunt, corporaque nexibus compacta uitalibus animalia euaserunt, præscriptum tenorem & institutum ordinem tenuerunt: ut uidelicet secundum alterius diuersaque naturæ obliquam agitationem eiusdem ipsius agitationi subiectam, orbis illi partim ampliorè, partim angustiorè circum peragant: & quæ minorem, uelocius: quæ maiorem, tardius reuoluantur. Secundum uerò ipsam eiusdem naturæ lationem, quæ ue-

m locissimè

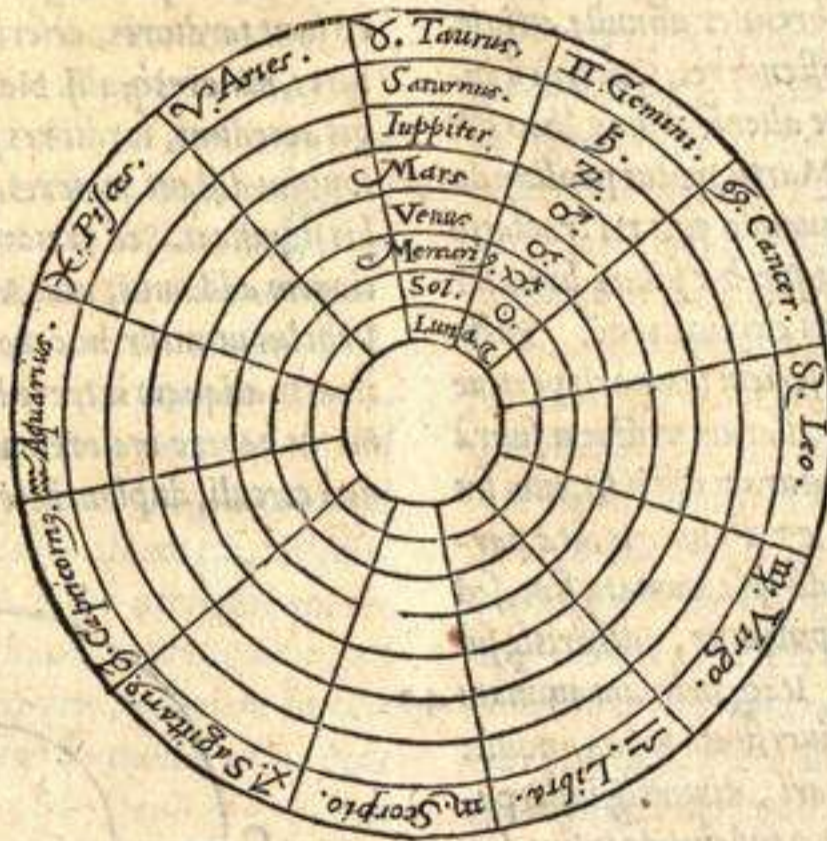
locissimè percurrunt comprehendentiã, à tardioribus comprehendí uidentur. Omnes quidem eorum circulos superna illa uertigo uaria circuitione reuoluens, propterea quòd isti duobus simul contrarijs motibus agitantur, id quod tardissimè ab ipsa quæ uelocissima est recedit, proximum declarauit. Ut autem esset quædam uelocitatis illorum tarditatisq; mensura certissima, omniumq; octo motuum prodiret in lucem chorea, accendit lucem clarissimam Deus in secundo à terra circulo, quam modò Solem uocamus. Cuius splendore cœlum omne illustraretur, & animantes omnes quęcunq; natura numeri capaces sunt, ipsius participes efficerentur, usum numerandi discerentes ab illo eiusdem similisq; naturæ circuitu. Hinc quoq; noctis dieiq; uarietas orta est. Propter hæc etiã unius sapientissimiq; circuitus reuolutio. Mensis uerò prouentus, quando Luna lustrato circulo suo Solem consecuta est. Anni, ubi Sol suum peragrauit orbẽ. Cæterorum autem siderum ambitus ignorantes homines, præter admodum paucos, neq; nomine certo illos appellant, neq; numeris inter se distinctis cõmetiuntur. Itaq; ut ita dixerim, nesciunt horum peruagationes id ipsum esse, quod ritè dicitur tempus, multitudine infinita & uarietate mirabili præditas. Est tamen intellectu facile, quòd perfectus numerus tēporis, perfectũ tunc demum compleat annum, cum octo ambitus confectis suis cursibus, quos orbis ille semper idem similiterq; procedens metitur, ad idem se caput retulerint. Has ob causas nata sunt ea astra, quę per cœlũ meantia conuersiones habent, ut hoc omne animal quod uidemus, esset perfectissimo animali illi quod mente perspicitur, harmonię imitatione simillimum.

Quoniam hætenus de temporis generatione dictũ à Platone est, tempusq; cœli motu distinguitur, cõsequens est, ut de eius uarietate, distinctioneq; disseratur. Quo nomine cum tempus, inquit Plato, ad æternitatis imaginẽ factum à Deo esset, idemq; motu distingui oporteret, Sol, Luna, reliquiq; planetę quinque facti sunt, ut motu suo totam illam temporis durationem distinguerent. In quo duplex fuisse tem-

pus productum, Proclus intelligit: unum ad æternitatis imaginem, cum ipse nimirũ opifex uno intuitu in æternitatem suam tanquã exemplar inspiciens, tempus, hoc est totam illam continuam durationem æternitati similem effecit: alterũ consilio rationeq; factum, quatenus diuisum in partes est, hoc est, per solem cæterosq; planetas determinatum. Itaq; totam illam integram temporis durationem imaginẽ æternitatis esse, temporum autem distinctionem ex Dei ratione consilioq; factam dicit. Igitur facta, inquit Plato, errantia illa sidera fuisse à Deo, ut temporis numerus distingueretur. Siquidem tota ea duratio, quam tempus nominamus, & à motu declaratur, ut antea diximus, & ab illo continetur, quatenus numeratio temporis ex motu siderũ pendet, quanquã tempus ipsum diuersa quædam res sit ab ipso motu. Cum igitur temporis instrumenta, hoc est errantia sidera facta à Deo essent, ad ipsorum iam explanationẽ Plato accedit. Ait enim, duplicẽ fecisse Deum circulum, unum eiusdem naturæ, alterum uerò alterius: atq; illum quidẽ unico motu præditũ ἀπλανῆ, id est, minime errantem esse: hunc uerò in septẽ alios orbis, nimirũ stellas errantes diuisum fuisse. De quibus orbibus quando generatim dictum in superioribus est, ad septem solum stellarum motus explicandos nos conuertamus. Lunam in primo supra terram circuitu posuit. Alterius naturæ motus in septem errantium siderum orbis diuisus est, ideoq; septem sunt planetę: præter ultimum illud cœlum, quod eiusdem naturæ circulum Plato uocat. Iidem autem certum quendam in cœlo motum ordinemq; habent, quem cum hoc loco Plato docere nos uelit, primò communem stellarum situm tradamus, deinceps illius sententiã exponemus. Ptolemæus lib. 1. Magnæ cõpositionis, octo cœli orbis esse dicit: primum motorem, septemq; alios planetas, atque illum quidem unico tantum motu ab ortu in occasum moueri ait, eoq; reliquos septem impelli. Septem uerò planetas cõtra motũ illius ab occasu in ortum eniti diuersisq; temporum spacijs conuerti affirmat. Eorundem etiam septem hunc ordinem ponit, ut primò sit octauum cœlum, deinde Saturni circulus, deinde Iouis, tum Martis, deinceps Solis, postea Venæ, mox Mercurij, ultimò Lunæ. Hunc stellarũ ordinem & Mathematici, & philosophi multi constituant. Plato uerò quanquam in alijs non dissemiat, differt tamẽ ab illis, quòd secundo loco post Lunã, Solem collocat: atq; id sanè non hic solum, sed in libris etiam de Rep. fecit. Cuius rei causa est, ut Proclus refert, quòd Luna cum naturæ rationẽ habeat, atq; in rerum ortu matris loco sit, quippe eius humore cuncta augentur, primo loco supra inferiore regionẽ est: Sol uerò secundo huic adiungitur, quoniam is calore suo cuncta uelut parens gignit, ac fouet. humore enim, quem Luna infundit, & calore, quem Sol diffundit, cuncta oriũtur, alunturq;. Quo fit, ut Sol pater, Luna mater appelletur. Cum ergo Physica

go Physica ratione cōstet, secundo loco Solem post Lunam recte posse collocari, merito Plato Lunæ proximum Solem adiunxit: nec Venerem & Mercurium inter utrunque interiecit, quemadmodum Mathematici uolunt, cum pari celeritate omnes illi tres Sol, Venus, Mercurius moueantur. Quibus de causis Plato, secundo loco Solem post Lunam posuit, quod Proclus & Apuleius de illo testantur: idq; ab Aegyptijs, ut Macrobius refert lib. 1. in Somn. Scip. mutuatus est, qui hunc ipsum ordinē Soli tribuerunt, hoc est sextū ab orbe Saturni. Verū nec solus Plato sextum ei locum tribuit, sed Aristoteles etiam, & qui Eudoxum secuti sunt, ut Proclus testatur. Nam & Aristoteles idem in lib. de Mundo ad Alexandrum, manifeste cum Platone cōsenties, Lunæ Solem proximē adiūgit. in lib. item 2. de Cælo idē indicat, cum inquirens illud, cur errantes stellæ, quo magis primo mobili accedunt, eo tardius moueantur, cum cōtrā fieri debuisset, Lunam ac Solem ut infimos reliquorū siderum ponit, his uerbis: 20
 νῦν δὲ συμβαίνει τὴν ἀντίθετον. ἐλάττω γὰρ ὁ ἥλιος καὶ σελήνη κινεῖται κινεῖσθαι, ἢ τῶν πληρωμοτέρων ἀστρονόμενῶν, καὶ τοὶ πορρότερον τῶν μέσων, καὶ πλησιώτερον τῶν πρώτων σώματος εἰσὶν αὐτῶν. Quod autem cum ordinem Soli uelit Aristoteles ijs uerbis conce-

dere, Simplicius in Commentarijs affirmat. Hic igitur est siderum errantium ordo à Platone traditus. Cum autem eadem omnes stellæ sese mutuò completantur à primo illo cælo usq; ad Lunæ globum, maioresq; semper orbes sint, quo magis incerranti orbi uicini fuerint: Sol tamen, Venus, et Mercurius pari celeritate conuertuntur, unoq; quasi spacio mouentur, quod Plato his uerbis ait: In secūdo Solē, Luciferi deinde globū, & Mercurij sacrum, ut dicitur, orbem circulis affixit, solis uelocitate æqualibus, potentia uerò illi contrarijs. Sed ut Platonis ipsius uerba melius declarentur, singula suo ordine explicemus. Primò, sidera errantia non esse orbem illum qui mouetur, sed stellā illi inherētē, & in eo se orbe conuertentem, tum Mathematici, tum philosophi affirmāt. ideoq; Plato Solem inquit, Venerem, ac Mercuriū orbibus suis affixa fuisse, ita ut stella Veneris orbem suum, Mercurij quoq; ac Solis stellæ suos orbes obtineant. Iam uerò cum Sol, Venus, Mercurius coniunctos inter se orbes obtineāt, pari celeritate cōverti dicuntur: sed cōtrariā tamen unusquisq; illorum uim habet. Quæ ut nos apertius doceamus, subiecta prius cælestiū orbiū ordinis figura, quomodo pari celeritate ijdē tres cōuertātur, quamq; uim cōtrariā inter se habeant, ostēdamus,



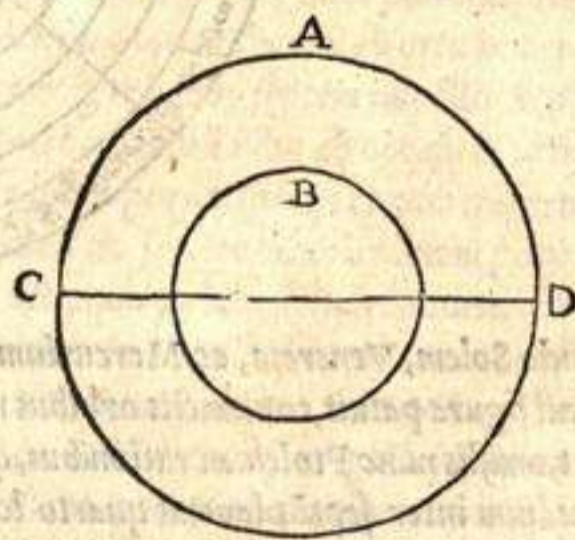
Quando Solem, Venerem, ac Mercurium, ut in præcedenti figura patuit, coniunctis orbibus moueri constat, omiſſis nunc Ptolemæi rationibus, quibus Solem medium inter septē planetas quarto loco esse probat, causam nos reddamus, cur ijdē tres pari celeritate moueantur, cum inæquales sint illorum orbes, maiorūq; orbiū tardiores sint motus. Porphyrius ac Theodorus æquales cursus conficere Solem, Venerem, ac Mercurium inquit, propter cuiusq; illorum uitas. cum enim sidera omnia sint animata, ex propria uita motum illum habent. Iamblichus eam æqualis motus causam tollens, Lunam inquit terræ proximam matris loco esse, quando omnia eadem crescente augentur, & decreſcente mi-

nuuntur: ideoq; Solem quasi patrem eidem adiūgi, Mercurium autem ac Venerem Solis comites ad generationis perfectionem concurrere, paresq; cursus conficere. Sed hæc tamen rationes non ueram, sed adumbratam eius æqualitatis causam proferunt. Melius igitur Mathematici huius motus æqualitatem motui epicycolorum tribuunt. cum enim experimento compertum sit, eos tres orbes pari celeritate moueri, causam eius rei hanc esse dicunt, quod epicycli horum trium planetarum in linea quadam coniungantur, unicūq; centrum tunc habeant. Nam quemadmodum una quadam linea mota, una est instaurationis: sic etiam illorū epicycli eandem efficiunt instaurationem motus, atq; eorundem epicycolorū extremi

extremi minores sunt, medius autem est maior. Ex quo fit, ut æquales sint illorum motus. Nam Venus eodem tempore mouetur in epicyclo suo, quo Sol in suo deferente orbe: semper enim lineæ mediorum motuum utriusq; planetæ in uno Zodiaci signo coniunguntur. indeq; fit, ut ne duobus quidem signis à Sole Venus unquã digrediat. Eadem quoq; Mercurij ratio est, siquidem eodem tempore illius epicyclus mouetur, quo lineæ mediæ motus Solis unam conficit cõuersionem. Quoniam itaq; lineæ mediorum motuū Veneris, Mercurij ac Solis eadem semper fiunt, æquales sunt eorundem motus, ut latius in Theorijs planetarum apud Ptolemæum explicatur. Cum hæc ita sint, meritò Plato tres illos stellarum orbes pari celeritate moueri dixit. Sed quam tamen duas illas stellas, Venerem & Mercurium, uim Soli contrariam habere inquit? Nempe cursus suos inter se contrarios. Quamuis enim unã cum Sole moti idem temporis spaciū in conuersione sua consumant, tamen motus alios diuersos à Solis motu habent: ut epicyclorum conuersiones, quibus inter Septentrionem & Austrum mouemur. Cæterarum stellarum ordines, progressusq; & rationes si quis omnino percurrere uelit, plus erit opere ipso, quod operis gratia sumetur. Quoniam de ijs sideribus, quibus tempora potissimum distinguuntur, dicere incæpit Plato, de iisdemq; breuiter nõnulla attigit, ut temporum uarietatem ostenderet, Cæterorū inquit siderū motus explicare alienū ab hoc loco est: hoc est, Saturni, Iouis, ac Martis motus prolixè docere, superuacaneū foret, quando eius rei tractatio ad Astronomos pertinet, atque hic solum breuiter quædã dicantur ad temporis explicationē. Postquam uerò singula, quæ ad seriem temporis pertinebant.) Septem errantium stellarum ordinem supra explicuit: nunc eorundē naturam ostendit, cum singula sidera & animata esse, & diuiniore uitæ participare dicit, ita ut non modò ipsa animata sint, sed animatis etiam uinculis copulentur, auctorisq; sui imperio parère didicerint. Itaq; primū animata esse, quemadmodum & uniuersitatē ipsam, inquit: tum animatis uinculis colligari, diuinisq; iussis parère. Nam Plato quidem, ut Apuleius de ipsius dogmate testatur, stellas esse animales deos putauit, ingeniumq; orbium cælestium ex igne coalitum dixit. Idem confirmat de illo Alcinous, cum intelligibilia animalia, deosq; uocari planetas ab eo refert. Id quod lib. 2. de Nat. deor. Cicero uidetur expressisse, qui non modò mundum, sed stellas etiam diuinas, animatasq; esse, & ex purissima ætheris parte genitas, cum Platone asserit. Atqui hoc ipsum lib. 12. Metaphysic. Aristoteles docet, dum cælum esse animatum inquit: ita tamen, ut singuli orbes suam habeant animam, siue intelligētiam, quam uocat, quæ ipsos moueat, quæq; ad primi motoris impulsū orbem suum ciat. Quia in re hoc uidetur ab Aristotele Plato dissentire, quòd hic animas orbibus infusas

putauit esse, ille uerò eas ipsis præfecit. Quamquam non me lateat, eundem Aristotelem lib. 2. de Cælo, & animata esse sidera, & rationalem uitam habere, uel Simplicio etiam id attestante, apertè dicere.

At cur nam animatis uinculis cælestes orbes colligari dixit? Quia ut corpus, quandiu in eo manet animus, animalibus facultatibus præditū est: sic cæli animati cum sint, diuersam habent animam à corpore. ex corpore enim & anima cõstant: utriusque autem connexio animatum uinculum hic uocatur à Platone, ut arctissimã animæ cum corpore colligationem declarat. Iam uerò cur nam cælestia corpora paruissè iussis diuinis inquit, cum uinculis animatis copulata sunt? Quoniam corpus prius ex materiæ cõcretionē conflatum animatur: postquam uerò anima est præditum, uires animales exercere incipit. est enim ut instrumentum animi, corpus. Præterea cum orbes omnes cælestes ad primi motoris impulsū moueantur, quando anima, id est ui illa mouendi sese sunt donati, illum ipsum sequuntur, eiq; obtemperant. Quam etiam ob causam hæc postea Plato subiungit: Ut uidelicet secundū alterius diuersæq; naturæ obliquam agitationē eiusdem ipsius agitationi subiectam, orbes illi partim ampliorem, partim angustiorem circulum peragant.) Id est, orbes cælestes quo magis ad primum mobile accedunt, eo sunt tardiores, celeriores uel alij, itemq; alij maiores, minoresq; alij. Nam qui ad primū mobile magis accedunt, tardiores sunt, ac maiores: qui ab eo longius distant, minores. id quod Plato pluribus uerbis significat. Sed ut nos breuem huius rei demonstratiōnem addamus, qua Aristoteles lib. 7. Physic. & Proclus utuntur, hoc modo probabimus circulos rationem aliquam inter se habentes, similem celeritatē motus habere maiores cum minoribus. Primò sint duo circuli, duplam inter se proportionem habentes,



tes, nimirum A duplus ad B: moueaturq; circulus A in duplo temporis spacio quàm B, uidelicet à puncto C per A, ad punctum D. Igitur dimidiato tempore illius A mouetur circulus B. Quod si ergo circulus B in dimidio illius spacio mouetur, similem inter se ambo proportionē habent. Siquidem ea quæ in eodem tempore mouentur, similem celeritatis conuersionem habent. Itaq; si temporis ad tempus, ac circuli ad circulum proportio est, minor sanè cir-

nè circulus maiorem percurrit, quia minor maiorem metitur. Ex quo fit, ut minores circuli celerius, maiores autem tardius moueantur: quod ad Platonis explicationem demonstrare oportuit.

His ita demonstratis, ecquid nam in ijs Plato sibi uult, cum secundū obliquam alterius naturae agitationem per motum eiusdem naturae euntem, diuisionem illam motuum fecit? Quia ut in initio docuimus, primum mobile eiusdem naturae uocatur: reliqui uerò septem orbis alterius. Itaque alterius naturae motus, id est reliqui septem orbis errantes praeter octauum inerrantem per motum eiusdem naturae euntes, id est unā cum octauo ipso impulsī ab illo superantur, id est ab eo rapiuntur uelut à supremo. Quae omnia si cum superioribus recte cōiungas, nihil aliud significabunt, quā si sic Plato dixisset, Cum primū mobile reliqui errantes orbis sequantur, fit ut in eo motu alij minores, alijq; maiores sint, quorum illi uelocius, hi tardius mouentur. Praeterea motum alterius naturae siue orbiū errantiū *παραγίαν*, id est obliquum appellat, quoniam Zodiacus circulus obliquus est, diuersosq; polos à mundi polis habet, in quibus planetae omnes conuertuntur, siquidē septem illi orbis Zodiaci obliquitatē conuertuntur, quamuis motu epicyclorum à Septentrione in Austrum dicantur moueri. Secundū autem ipsam eiusdem naturae lationē, quae uelocissime percurrunt, cōprehendētia, à tardioribus cōprehendi uidentur.) Coelorum alij maiores sunt alijs, uti diximus, ac maiores minores intra se cōplectuntur, inuicemq; ab alijs cōprehenduntur usq; ad octauū illum coelum seu motum eiusdem naturae, qui cunctos orbis comprehendit, motuq; suo rapit, ut omnibus notissimū est.

Omnes quidem eorum circulos superna illa uertigo uaria circuitione reuoluens, propterea quod isti duobus simul contrarijs motibus agitantur, id quod tardissime ab ea quae uelocissima est, recedit, proximum declarauit.) *ἐπιγίγναι*, uos uertiginē aut inflexionem significat, atq; ita Plato uertiginē inquit illa caelestes omnes orbis moueri, quoniam duobus contrarijs motibus agitantur. sic enim is ait: *πάντας γὰρ τὸς κύκλους αὐτῶν σφραγίσσας, ἐπιγίγναι διὰ τὸ διχῆ κατὰ τὰ ἀντία ἀμα προσιόναι τὸ βραδύτατα ἀπὸ αὐτῆς ὅσης ταχίστης ἐγγύτατα ἀπέφαινε.* in quibus uerbis duplicem caeli motum significat, & raptum, quo cuncti orbis à primo inerrante impulsī ab ortu in occasum 24 horis mouentur, & proprium singulorum planetarum ab occasu in ortum. atq; illum certē ita fieri putat, ut proportionem quandam cum alijs orbibus teneat. Nam qui primo illi octauo proximi sunt, ut Saturnus ac Iupiter, tardissime mouentur: qui longius ab eodem distant, ut sol & luna, celerrimē. id quod Plato sic docet: Propterea quod isti duobus simul cōtrarijs motibus agitantur.) Id est, uertigo illa orbis omnes caelestes & octauum inerrantem, & septem errantes circumuoluit, quoniam ijdem in duos contrarios mo-

tus mouentur, ex quibus unus communis efficitur motus. Sed cum tamen motū ita effici Plato inquit: Id quod tardissime, ab ipsa quae uelocissima est, recedit, proximum declarauit.) id est, cum motus ille octauo caeli celerrimus sit, quippe qui 24 horis fiat, tamen orbis eidem proximi tardius mouentur. nam quo sunt illi propinquiores, eo tardius conuertuntur: & quo remotiores, eo celerius. interim tamen duo illa à nobis explicentur, cur orbis caelestes primo mobili uicini, tardius moueantur, cum primū mobile moueatur celerrimē. Deinde cur illa uertiginē moueri caelos Plato dicat, quod duobus contrarijs motibus illi moueantur, & quae nam contrarietas illa sit, uideamus. In primis si rationibus Aristotelis lib. 2. de Coelo credimus, in causa id est, cur remotiores à nobis orbis tardius moueantur, quod primum mobile unico motu contentum est, & quo uiciniore illi fuerint orbis, eo paucioribus motibus impelluntur: siquidem ea quae ad naturā simpliciore accedunt, magis sunt illius participantia, quā illa quae longius recesserint. Itaque potissimam eius motus uim animae ac ui orbiū tribuendam esse cēset, ut Simplicius annotat, nec enim in eo loco solum animam caelis tribuit, sed alias etiam. Praeterea cum uertiginē illa totius caeli orbis omnes et errantes, & octauū moueri dicat Plato, quia duobus contrarijs motibus uniuersum moueatur: ita esse intelligendum Proclus ait, ut proprios planetarum motus significet, nō modò ab occasu in ortum, sed à Septentrione etiam in Austrum, siquidem eadem stellae errantes in suis orbibus modò Septentrionē uersus, modò in Austrum epicyclorū motu incitantur, ut latius apud Ptolemæum traditur. Sed ego tamen per duos illos contrarios motus, propter quos uertigo illa, id est motus totius caeli conficitur, ipsum caeli duplicem motum intelligendum esse putarim: ita ut caelum uniuersum motu octauo orbis ab ortu in occasum uno motu moueatur, qui simplex est, reliqui uerò septem planetae contrarijs motibus ab occasu in ortum contra illud enitantur. Itaque idem erit illud, quod Plato ait, ac si diceret, Uniuersum caelum unica uertiginē, id est agitatione motum bifariam impelli, uel simplici illo motu raptò, uel proprio singulorum orbium, ut antea docuimus. Ut autem esset quaedam uelocitatis illorum, tarditatisq; mensura.) Quamquam orbium caelestium motu tempora distinguantur, per omnes tamen tempus non metimur, sed per Solis aut Lunae cursum. ideoq; Plato, Ut esset, inquit, mensura quaedam euidens in ijs octo caelis tarditatis, celeritatisq;, Solem Deus quasi luce quadā illustrauit, cum secundo post Lunam loco eum collocauit, ut omnia nobis suo lumine patefaceret. Nam Sol quidem lucidissimus cum sit, non modò cuncta quae in mundo sunt, suo lumine uidere nos facit, sed tempora etiam distinguit: siquidem ex eius cursu dies, noctes, annos, et annis caelorum motus supputamus. At quo nam pacto caeli motum Sol lu-

in ne suo nobis ostēdit? Quoniam cum is lumine suo nos illustret, eundem & orientē & occidentē cernimus, motusq; ipsius hoc modo obseruamus, dum modò supra horizontē citius, modò tardius ipsum oriri cernimus, unde temporis spacia colligimus. ut si enim, ut Plato postea dicet, rerum omnium cognitio peruestigata est. et ut idem in Epinomide latius docet, ex cœli siderumq; motu numeros didicimus, cum noctium dierumq; numerum deprehendimus. Sed cur nam Solem secundo loco post Lunam accensum à Deo esse dixit? Quia non modò cœlū uniuersum, sed stellas etiam omnes igneæ naturæ sunt, ut antea retulit. Idem enim igneæ naturæ cœlum ac sidera putauit esse, quia lucem ac splendorē ab igne habeant. Ideo Sol cum omnium stellarum sit lucidissimus, ex igneæ natura cōstare, & secundo post Lunam loco, ut cuncta melius illustret, collocatum esse inquit. Atq; hoc ipsum Plotinus in lib. de Cœlo, hunc locum Platonis exponens, affirmat, cum idem esse inquit, Solem accensum à Deo fuisse à Platone dici, ac si diceret, eundem splendidissimum & aspestabilem ex omnibus stellis esse. Iam uerò quoniā tempus, motus est numerus, ut antea retulimus, idemq; numerus non tam in re ipsa quæ numeratur, ut in Physicis docet Aristoteles, quàm in numerante est, (siquidem numerus alius est numeratilis, alius numerans in mente numerantis insitus) non omnia animalia res possunt dinumerare, sed ea solū quæ ratione utantur, in qua numeri sunt. Itaq; si non omnibus animantibus numerorum usus concessus est præterquam hominibus, tempusq; motus numero distinguitur, ijs igitur solum numerare tempora tributū est. Unde Plato rationales uocari homines dicit λογιστῶν, quasi numerorum peritos. Quo nomine, Animantes, inquit, quibus ius esset doceri) id est, illis qui sciētia capaces sunt, quod rationis est propriū, concessit Deus, ut ex Solis motu tempora distinguerent. Sic enim is ait: ἵνα ὅτι μάλιστα εἰς ἅπαντα φαίνοι τὸν ἕρανόν, μεταχρηταί ἀριθμῶν τὰ ζῶα, ὅσοις ἦν προσήκον, μαθόντες ἀπὸ τῆς ταυτοῦ καὶ ὁμοίως πρόφορας.) Hoc est, Sol quidē magno suo lumine post Lunā est positus, & ut cœlū illustraret, et ut numerorū capacia essent animalia illa, quibus ius erat discere cursum eiusdē, similisq; naturæ. Cum ergo sola rationis, scientiæq; capacia animalia cum numerū motus cœlorū cōprehendāt, ecquid sibi Plato uult, cum animalia inquit eundē numerū cōprehendere, quæ cursum eiusdē similisq; naturæ cognouerint? Quia, ut antè retulimus, eternitatis, quæ in Deo est, imago est tempus, illaq; sensib. aliena mente solum concipitur: hoc uerò in sensus cadit. Quare ut ex sensibilibus res intelligibiles deprehendimus, quia res prius sensibus cōprehensas ad mentē traducimus: ita ex tempore hoc sensibili, quod motus numero colligitur, eternitatē illam intelligibilē, quæ in Deo una est, deducimus. Quæ cū ita sint, ταυτοῦ καὶ ὁμοίως πρόφοραν, id est motū eiusdē naturæ eter-

nitatis progressionem non motu fluentem, sed eterna duratione eandem semper manentem intelligamus, ut Proclus uidetur exponere. Nos tamen si sententiam nostram proferimus, per motum illum eiusdem naturæ octauæ cœli conuersionem diurnam intelligendam censemus, ita ut per eandem noctiū dierumq; spacia, quibus cōstant tempora, dignoscamus. Siquidem raptu primi mobilis cœlū uniuersum impulsus, dies ac noctes efficit, solis accessione, recessuq;. Hinc quoq; noctis dieiq; uarietas orta est.) Quæcunque hactenus dicta sunt, ad temporis effectum spectant. cœli enim animati in suos orbis diuiduntur, ut cursus uarios conficiant, ex quorum numero tempus distinguatur: tempus autē cum diuisibile in partes sit, factū ita est, ut ex uniuersa eius reuolutiōe, quam 24 horis efficit, dies naturalis fiat: hoc enim spacio primū mobile cœlos omnes secum rapiens conuertitur. Igitur cum de Solis lumine Plato loqueretur, ob illius inquit causam nox diesq; est effectus. Sol enim nostrum hemisphærium illustrās, diem efficit: cum uerò occultatur, illustratq; alterū hemisphærium, nobis est nox. Itaque reuolutio hæc diei & noctis 24 horis fit, diesq; naturalis uocatur. Hoc loco inquit Proclus, cur noctem diei præposuerit Plato? Quoniam priuatio lucis, inquit, mundo adfuit prius, quàm lux, noxq; die prior fuit, ac proinde hoc loco prius ponitur. Ergo noctes & dies tempora distinguunt. ex ijs enim menses, anniq; constant. mensis enim, ut Plato ait, Lunæ cursu conficitur: Sol uerò 365 diebus circumuoluens se in suo orbe, annū efficit: reliqua uerò sidera per motus eorum duorū numerantur. Cæterorū autē siderū ambitus.) Solis ac lunæ cursu tempora numeramus, quoniam facilius notiorq; ratio illorum est: at siderum reliquorum, ut Martis, Iouis, Saturni, quamuis noti sint cursus, per eos tamen tempora non distinguimus, cum ipsi etiam tempora cōstituant. Nam si cœli uniuersi motu tempus distinguitur, singulorum etiam orbium conuersiones idem distinguunt. Eorum igitur motuum supputatione tametsi tempora distinguantur, tamen facili & expedita solis ac lunæ cursus ratione utimur, quod Plato nobis significat. Sed cum hanc orbium singulorum conuersionem, utpote obscuram uulgaribus, soli Astrologi, qui eius rei cognitionem tenent, agnoscant, paucos inquit Plato, illorum motuum rationem cognoscere, cum ait: ὡς ὡς ἐπος εἰπέην, ἢν εἰσασί χρονον ὄντα, τὰς τῶν πλανῶν πλῆθει μὲν ἀμυχαίω χρονομίας, πεποιητοί μὲν δὲ θαυμαστῶς. id est, Reliqua quidem sidera cum tempus constituent, ignorant quidem multi illorum errores, id est cursus aspectu nostro errantes, qui tamē minimè errant, sed certa ratiōe fiunt. Errores in quā multitudine infinita utentes, mirabili tamen modo uariātes.) Hoc est, ijdem motus errantes infinitam quandam, id est incertam rationem obseruant: sed illam tamen mirabili modo uariantē, nam nostro aspectu ijdem cum

modò

modò tardius, modò uelocius iisdem spacijs moueantur, uidentur quidem nobis incerta quadam, uagâq; ratione id facere: cum tamen certas et ratas suorum cursuum cōuersiones efficiant, ut latius in Theorijs planetarum explicatur. Est tamen intellectu facile, quòd perfectus numerus temporis perfectū tunc demum.) Sidera omnia errantia, ut antea Plato dixit, tempus suum complent, dum suos cursus peragunt: sed cum uniuersum cœlum, siue primum mobile, suo illo motu circumuolutū, cō iterum perueniat, unde cœpit conuerti, magnus annus seu uertens dicitur: quem Astronomi aliqui 39000 annorum solarium esse asserunt. tunc enim stellæ omnes tam errantes, quàm fixæ, quæ in in eodem cœlo sunt, unè cum illo motæ, ad eundem locum redeunt, à quo initio mundi conuerti cœperūt. Quem tamen annum Macrobius in Somn. Scip. mundanū appellat, eundemq; 15000 annorum esse dicit. hinc autem & octauum cœlum, & errantes stellas ad eundem locum redire, indeq; iterum suos cursus, ut antea, efficere inquit. Itaq; octo tunc cœli orbes ad idem caput & locum confectis suis cursibus redeunt, quos idem, ac sui similis orbis, id est primum mobile metitur, quoniam ex proprio illius cursu annus hic magnus conficitur. Siquidem cœli omnes cursus suos conficiunt, ut Luna mensem: Sol, Venus, & Mercurius, annum: Mars duos annos, Iupiter duodecim, Saturnus triginta: octauum cœlum 36000 annorū, ut Ptolemæus supputat, accommodatis unicuique Zodiaci gradui centum annis. Nam octauum cœlum præter motum illum raptum diei ac noctis, alium habet cursum raptum contrarium, qui secundum Zodiaci signa progreditur, quiq; singulis centenis annis gradum unum perambulat, seu ut alij uolunt, ducentenis. Quare motum sanè hunc Plato uidetur intelligere, cum de anno isto uertente loquitur. nisi quis forsitan obijceret, motum illum post Platonis ætatem ab Hipparcho ac Ptolemæo peruestigatū esse: cui tamen facile respondetur, ab Aegyptijs prius, & Chaldæis, ut Proclus ait, eundem fuisse cognitum, à quibus Plato id potuit accipere. Has ob causas nata sunt ea astra.) Hæc est dictorū omnium de tempore conclusio, in qua idcirco Plato inquit, sidera omnia creata fuisse à Deo, ut tempora distinguerent, uer, æstatem, hyemem, autumnū. Nam dum Sol Zodiacum lustrans, ad Cancrī tropicum ascendit, uel ad Capricornum descendit, duo efficit solstitia, æstiuum & hybernū. inter eadem autem solstitia bina illa tempora distinguuntur: uer scilicet, cum Arietem, Taurū, ac Geminos percurrit: æstas, cum Cancrum, Leonem, ac Virginem: autumnus, cum Libram, Scorpionem, & Sagittarium: hyems, cum Capricornum, Aquarium, ac Pisces. Quare ordo hic tam constans & pulcher seruetur, ut exemplari suo quàm simillimus sit mundus. Nam & ipse animal cum sit, animanti illi æterno, & intelligibili, siue mundo archetypo similis est, ideoq; ad illius se-

xemplar cōponit, ut quemadmodum essentia æternum est illud, ita ipse temporis decursu æternitatem imitetur. Atq; ita omnia quæ in mundo sunt, ad similitudinē eorum quæ sunt in archetypo exemplari, Deus effecit, nequid huic deesset.

Iam uerò cetera usq; ad temporis ortum, ad imaginem propositi exemplaris effinxerat. Sed quia mūdus hic nō dum animalia omnia inter suum ambitum continebat, ex ea parte deficiebat ad illud exemplar imaginis huius similitudo. Hoc igitur quod deerat, superni illius exēplo Deus explebat. Quot igitur & quales mēs ideas, in eo quod est animal inspicit, totidē & tales hoc mundo contineri oportere excogitauit. Sunt autem quatuor. Vna quidem deorum cœlestium genus continet. alia uolatile & aeriugum. tertia aquæ liquoribus accommodatum. quarta terrenorum animantium genus. Diuini quidē animalis speciem ex igni maxima ex parte componebat, ut splendidißimum esset, uisucq; pulcherrimum. Cumq; illud uniuersi figuræ simile uellet fore, rotundum fecit, posuitq; in ipsius optimi sapientia: atq; illud sequi iussit, circumq; omne cœlū distribuit, ut uerus illi ubiq; ex hac uarietate ornatus accederet. Dedit autem diuinis duo genera motus. alterū, quo in eodem semper & similiter uoluerentur, cum de eisdem semper secum ipsis eadem cogitent. alterū, quo in anteriorem partem ab eiusdē ipsius similisq; uertigine ducerentur. Reliquos autem quinque motus ab his esse uoluit alienos. ut unumquodq; illorum, quoad fieri potest, optimū esset. Qua ex causa facta sunt astra illa erroris expertia, quæ diuina animalia sunt, proptereaq; in eodem semper circuitu perseuerant. Quæ uerò uaga sunt, & mutabili ratione labuntur, ita deinceps, ut suprā diximus, sunt. Terram autem altricem nostram circa polum per uniuersum extensum alligatā, diei noctisq; effectricem & custodem esse uoluit, nec non primam antiquissimamq; deorum omnium qui intra cœlum sunt geniti. Horum uerò deorum choreas, & inter ipsos cōcursiones, circulorumq; ipsorū reuolu-

reuolutiones uarias & accessus, quales præterea fiant coniuncti sibi inuicem uel oppositi, siue antè inter se, siue retrò, quid uè ex illorum serie nobis proueniat, quibus temporibus & quo pacto delitescant singuli, uel emergant, quid uè portendant, quando orientes hominibus harum rerum peritis timorem incutiunt. Hæc in quâ omnia absq̃ diligentis simulacrorum ipsorum inspectione explicare uelle, inanis est labor. Sed de his satis: & iam quæ de natura deorum illorum, qui tales geniti sunt ut cernantur, dicenda erant, finem habeant. Cæterorum uerò qui dæmones appellantur, & cognoscere & enunciare ortum, maius est opus, quàm ferre nostrum ualeat ingenium. Priscis itaq̃ uiris hac in re credendum est, qui dijs geniti, ut ipsi dicebant, parentes suos optimè nouerant. Impossibile sanè, deorum filijs fidem non habere, licet nec necessarijs nec uerisimilibus rationibus eorum oratio cõfirmetur. Verùm quia de domesticis rebus loqui se affirmabant, nos legem secuti, fidem præstabitimus. Sic igitur ut ab his est traditum, horum deorum generatio habeatur atq̃ dicatur. Terræ cœliq̃ filij Oceanus et Tethys fuisse traduntur. Ab ijs Phorcyn, Saturnus, & Rhea geniti, & reliqui horum fratres. Ex Saturno & Rhea Iupiter, & Iuno, & reliqui, quos eorū fratres quotidie memorari audiuimus, natī dicuntur. Ex his deinceps, ut traditur, alij. Postquã orti sunt omnes, & qui cœlo uoluuntur dii, nostris oculis manifesti, & qui eatenus nobis conspicui fiunt, quatenus ipsi uolunt, tum ad eos mundi genitor ita fatur.

Hactenus mundi naturã Timæus explicuit: nunc partes ipsius eodem ordine persequitur, deq̃; animabus, quæ mundo contineantur, edisserit, quando latius in sequentibus de ijs est dicendum. Itaque in his cum omnia ad exemplar ipsum in Dei mente insitū redigat, animalium etiam generationē inde deducit. Quando igitur mūdo huic sensibili nihil deest, quo illi intelligibili & archetypo similis non sit, necesse est, ut quemadmodū ille rerum omnium ideas in se complectitur, ita hic earundem imagines habeat. Quare cum mundus hic animans sit ad æterni animantis exemplar factus, animalium diuersa genera in se continet, quoniam eadē in exemplari suo prius

sunt. Vnde in archetypo quatuor sunt animalium ideæ: una cœlestium deorum, altera uolatilium, tertia aquatiliū, quarta terrestrium. Earundē quoq̃ imagines in sensibilis mundi quatuor locis, igne siue æthere, aere, aqua, & terrâ collocantur. Sed ut nos hæc enodatius explicemus, primò, quæ nam animalia ista sint, uideamus: deinde Platonis sententiã exponemus. Plutarchus lib. 1. de Placit. philos. Platonis ac Pythagoræ opinioes recitat de Dæmonib. & heroibus. hanc fuisse illorum sententiã inquit, ut Heroas separatas à corporibus animas esse putarent, eosdemq̃ bonos uel malos esse dixerint, prout illæ animæ separate forent: item Dæmonas animatas esse substantias definierint. Dæmonum autem atque Heroum, siue deorum animatorū, ut Platonici uocant, multiplex est ordo. nam post summū Deum uniuersi auctorē, deos alios intelligibiles ab illo irradiatione quadam uirtutis, ut Damascius Platonici ait, procreatos esse affirmant. Primò enim Deū ponunt, deinde reliquas intelligibiles substantias, quasi lucis illius radios. Quæ in sententiã Hermias, & Damascius, Platoniciq̃; alij fuerunt: quos secuti sunt Peripatetici, ut Simplicius, qui Aristotelem in lib. de Cælo idem putasse dicit, cum substantias quasdam cœlorum motrices post primum illum motorem ponit. idemq̃; lib. 12. Metaphysic. uidetur sentire. Iam uerò diuersos eorum intelligibilium deorū ordines Platonici proponunt. Cum enim Plato summum Deum, & reliquos cœlestes deos ponat in cœlo, Proclus tamen à Dionysio Arcopagita id transferens, tres ordines illorum fecit: *νοῦς*, id est mente solum comprehēsus: *νοῦς* *νοῦς* *νοῦς*, id est & mente cõprehensus, & intelligentes: *νοῦς* *νοῦς* *νοῦς*, id est solum intelligentes. Hæc tria deorum genera ex ijs uerbis Platonis in Philebo confirmat, in quibus ille tria hæc, *καλὸς, ἀθάνατος, ἀκίνητος*, id est pulchritudinem, ueritatem & cõmensurabilitatem ponit. Huic sententiæ Iamblichus & Damascius repugnant, cum unū duntaxat æternū, primumq̃; Deum & alios deos cœlestes illi subiectos solum à Platone tradi dicunt. Quin etiã idem Iamblichus in lib. de Mysterijs Aegyptiorum, quatuor inducit animalium genera: Deos cœlestes, animas humanas, Dæmones, & heroas, atq̃; illa quidem duo extrema esse, maximeq̃; diuersa dicit, ut sunt ignis & terra: hæc uerò duo intermedia ponit, quæ utriusq̃; extremi participant, ut aqua etiã, et aer, mediæ sunt naturæ. Quem admodū igitur primò ignis est, ita esse cœlestes deos inquit, his subijcit dæmonas aereæ naturæ respondemes, postea heroes in aqua, ultimò animas humanas in terra. Hæc quatuor animalium genera post summū Deum collocat in ijs mūdi partibus. Ab his omnibus dissentit Apuleius in lib. de Dogmate Platonis, ac de Deo Socratis, dum tria solum animantium genera post summum Deum ponit: primū cœlestium deorum, ut Lunam, Solem, cæterosq̃; planetas, quos deos Plato uocat: secundum genus diuersum

sum ab illo primo rationalium animarum, qui natura, loco, uita, aeternitateq; ab illis longè differat: mediumq; inter hæc duo dæmonum genus, qui in aere degant, mediq; sint ad munera coelestium deorum in terris obeunda. Porro Plato tum in Symposio & Phædro, tum alijs in locis, diuersa intelligibilium deorum genera facit: ac in Epinomide potissimum has eorum formas inducit, quæ ordine in mundo dispositæ sese inuicem interpretentur, superiorumq; uirtutem ad inferiora deducant. Eadem autem genera sunt, primò coelestium deorum, qui ex ignea æthereaq; natura constant: secundò dæmonum aereorum, ac illis inferiorum: tertio heroum, ex aquea natura partim corporeorum, partimq; incorporeorum: ultimò animarum humanarum, corporibus immerfarum. Hæc igitur breuiter ex Platonis sententia de animalibus intelligibilibus dicta sint: plura enim Pselus in lib. de Dæmonibus, ac Proclus de Dæmone atq; anima, scribunt. Quæ cum ita sint, ut ad Platonis explicationem redeamus, quatuor inquit ille animalium genera ad exemplar quatuor idearum in Dei mente sitarum facta in mundo esse. Primum, coelestium deorum: secundum, aereorum: tertium, aquatiliū: quartum, terrestrium animantium: in quibus quatuor illa animantia superius à nobis relata manifestè intelligit. Nam ut Alcinoſus etiã in lib. de Platonis dogmate scribit, hunc ordinem deorum siue animalium intelligibilium Plato posuit, ut primò in cælo essent sidera, quæ animalia ac deos uocauit: tum unicuiq; elementorum Deus aliquis intelligibilis præsit, ut igni ac ætheri, & aquæ, ne qua mundi pars animo uacaret, & ut Deus eorum dæmonum ministerio uteretur. At uerò Proclus ad primum genus, quicquid in cælo diuinum sit, refert, siue ibi sint angeli, siue dæmones: ad secundum, quicquid in aere uersatur, siue sint aues, siue dæmones: ad tertium, omne id quod uitã in aqua degit, atq; oritur: ad quartum, omnia quæ in terris oriuntur. Hac ratione animalium omnia genera mundus complectitur. Sed hinc tamen animalium tam coele-

stium, quàm eorum quæ sub cælo sunt, generationem intellige, ut non modò mundi totius ortus explicetur, sed quicquid in eo etiam procreatum à Deo est. Iam uerò, cur nam Plato quaternarium hunc idearum numerum in Dei mente posuit? Certè ut mundi plenitudinem perfectionemq; ostenderet. Siquidem quaternarius numerus plenus est, quod Pythagorici aiebant. idem enim media duo habet, constatq; ex diuidua indiuiduaq; natura. Ideoq; animantia hæc quatuor à nobis relata, cum eam inter se habeant communionem, ut partim sensilia, partim intelligibilia sint, ad quatuor idearum similitudinem dicuntur facta, ipsaq; ideæ sitæ in Deo sunt. Nam quatenus quatuor illæ ideæ sub una Dei mente comprehenduntur, una sunt: quatenus uerò animantia uel mascula uel feminea sunt, idearum sit dualitas, quæ unitati addita, ternarium efficit: quatenus deniq; a-

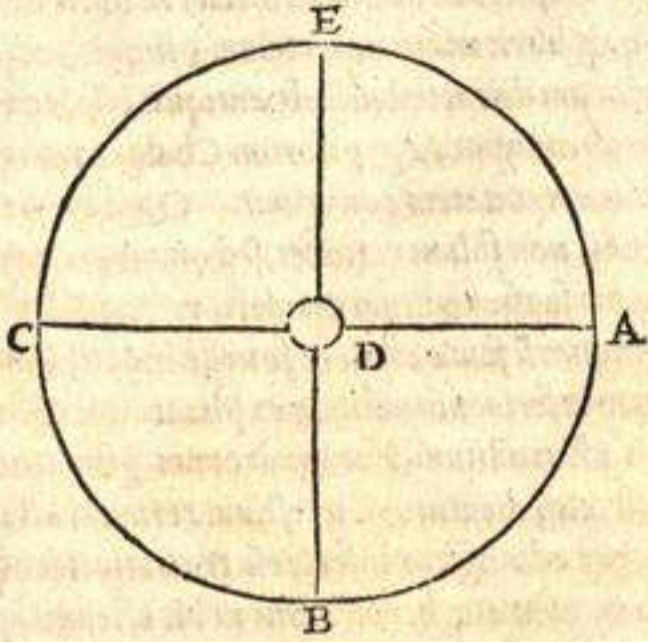
nimalia eadem ab unitate ideæ in uariis formis diuiduntur, quaternitas sit. Diuini quidem animalis speciem ex igni maxima ex parte cõponebat, ut splendidissimum esset, uisq; pulcherrimum.) Hinc poteris facile dignoscere, per primum illud coelestium deorum genus sidera & intelligimias colorum motrices, ut uocat Aristoteles, à Platone significari. Nam eorum quatuor animalium, de quibus dixi, singula in his proponit, eorundemq; naturam ac situm explicat. in primis autem à coelestibus dijs, siue sideribus orditur, cum naturam motuq; ipsorum demonstrat. Quo nomine hactenus quasi totum cæli corpus, & animam, ipsumq; mundum animatum factum à Deo dixit: nunc rursus cæli fixi & inerrantis, ut nominat, naturam, situm, motumq; docet, quando antea de sideribus errantibus eodem ordine differuit. Qua re diuini, inquit, animalis formam igneam composuit Deus, ut splenderet, uisq; obijceretur, eandem ob causam quam supra diximus. Ergo Deus cum cælum fecisset, æterni ac splendidissimi exemplaris imaginem aspiciens, mundum cõstruxit lucidum, propter igneam naturam illi inditam, quemadmodum latius in lib. de Cælo refert Plotinus.

Cumq; illud uniuersi figuræ simile uellet fore, rotundum fecit.) Explicata cæli natura, figuram illius describit, cum rotundum esse illud ad imaginem mundi archetypi inquit. De cuius quidam rotunditate cum multa in superioribus dixerimus, eadem hic denuò repetere opus non est. Itaq; creatum cælum & rotundæ figuræ factum, animoq; constans uniuersitati ipsi circumpositum à Deo inquit, ut ipsum extremum esset uniuersi, cunctaq; suo ambitu integeret. Quo facto, inditam illi optimi sapientiam cum anima esse dicit, ut non modò cælum animatum esse declaret, sed consilio etiam, sapientiãq; impulsus. Anima enim, ac uita cæli, ut Plotinus ait, motus est: ipsius autem motus ordo pulcherrimus & constans sapientia eiusdem appellatur, non quòd uerè sapientia particeps sit cælum, sed quia summa ordinis cõuersionisq; suæ proportionem moueatur. Cum ergo sapientia donatū esse cælum, mundoq; uniuerso circumpositū dicat, rectè (inquit Plato) eo modo uocamus, id est elegans & ornatus mundus appellatur, quando & natura præstantissimus, & aspectu pulcherrimus, & amplitudine uniuersus, & motu sempiterno ordinatoq; cõstans sit. Atqui sapientiã hanc optimi, quam Plato cælo tribuit, Iamblichus in exemplari mundi archetypo collocat, ut ad eiusdem imaginem factus sit sapiens cælum inerrans, de quo hic loquimur. Sed ego tamen sapientiam illam cæli non errantis, aeternitatem motus, ordinemq; cõstantem appellari potius iudico: ut quoniam id omne quod ordine in æternum mouetur, aliquid æternum ac prouidens, à quo moueatur, habeat: ita quoq; octauum illud cælum, quia principium mouendorum reliquorum sit, & diuinum, & sapiens, & æternum dicatur. Vnde Aristoteles lib. 8. Phisic. & in lib. de

Cælo, illud ipsum cælum tum primū motorem, tum Deum uocare solet. cui Cicero in Somn. Scipionis, ac Macrobius uidentur assentire, cum extimum illum cæli globum Deum nominant. Hinc igitur constat ex Platonis sententia, cælum ultimum propter animam motricem illi à Deo tributam, uerum esse mundum, et ad optimi exemplaris imaginem factū. Nam inferior, qui sub Luna est, ut ait Iamblichus, uerus mundus appellari non debet, quando perpetuis mutationibus obnoxius est: idemq; semper non manet, ut cælum, id quod Aristoteles asseruit. Igitur hæc sint ad cæli situm describendum breuiter explicata, quæ Plato ipse in his uerbis significat: τὸ μὲν ὄρθον τὸ πλείον ἰδίαν ἐκ τῶν ἀπεργασθεῖν τοῦ ὄρθου ὅτι λαμπρότατον, εἰ δὲ ἄλλοις ἐν τῷ ἡμετέρι προσεισάξω ὅτι κινητὸν ἐποίησεν, τίθησιν τε εἰς τὸ πλείον τὸ πρακτικὸν φρόνησιν ἐκείνων συνεπόμενον, νεύμας περὶ πάντα κινητὸν τὸν ὄρθον, κόσμον ἀθάνατον, ἐν αὐτῷ πεποιημένον ἄναι κινητὸν. id est, Diuini quidē corporis ideam ex igne maxima ex parte fabricatus est, ut splendidissimum, uisūq; pulchrū idem esset. quod cum uniuerso accommodasset, rotundum effecit, posuitq; in eo optimi sapientiam, atque illud sequi iussit: ac undiq; cælum disponens, uerum mundum atq; uniuersum uarietate hac ornatū construxit. In quibus sanè uerbis primò ignea cæli natura describitur, tum eius capacitas, cum uniuerso circumpositum esse dicitur: deinde sapientis, æterniq; exemplaris particeps nominatur, ad idemq; imitandum iussum à Deo esse, ut consilio sapientiaq; moueri cælū ostendat. ultimò uerè pulchrū, mundumq; uerum appellari ipsum inquit, si cum natura inferiori conferatur. Dedit autem diuinis duo genera motus. Post primi ac inerrantis cæli motum, reliquorum siderum motus explicat, quo nam modo singula moueantur tum à primo illo cælo, tum etiam à se ipsis. Igitur cum astra omnia animata sint, quemadmodum et cælum uniuersum, duplicem habent motum: alterum animæ proprium, alterum ipsius corporis raptum. Animæ quidē motus in sideribus est ille, qui ab occasu in ortum propria uel naturali fit, contra octauum cæli impulsus: corporis autem motus is uocatur, quo cuncta ab octauo cælo rapiuntur ab ortu in occasum, qui corpori tribuitur, quoniam ab alio impellitur. Atq; hinc Plotinus in lib. de Motu cæli, non modò inquit stellis motum unà cum uniuerso orbicularē à Platone hic tribui, sed propriam etiam singularum conuersionem in proprijs centris factam exponi. Siquidem unusquisq; cæli globus diuina quadam necessitate, quam animam uocamus, mouetur. Eosdem quoq; duos motus stellis tribuit Aristoteles lib. 12. Metaphysic. ac motū illum proprium ab intelligentia quadam unicuiq; orbi præsentem cieri ait. Cum itaq; astra duos motus habeant, propriū, et raptum, ideo Plato inquit: Alterum, quo in eodē semper et similiter uoluerentur, cum de iisdem semper secum ipsis cogitent.) id est,

Alter siderum motus est proprius, quo suapte natura in suis centris semper conuertuntur, et quasi id cogitantes, hoc est naturali illo animæ suæ impulsu uno semper modo mouentur. Alterum, quo in anteriorem partem ab eiusdem, similisq; uertigine ducerentur.) id est, Alter motus est raptus, quo à primo mobili ab ortu in occasum rapiuntur. Nam uertigo illa eiusdē similisq; naturæ primum cælum octauum significat, ut antea diximus, quando unico solum motu cietur. At cum in anteriorem partem moueri astra dicit, motum illum raptum ab ortu in occasum intelligit, qui in partē anteriore fit. Quare primus ille motus unus ac simplex octauo cælo tribuetur: secundus uerò in anticam partem progrediens, sideribus errantibus. Reliquos autem quinque motus ab his esse uoluit alienos. Sex esse motuum genera, antè, postè, sursum, deorsum, dextra, sinistra, superius diximus. eadem autē omnia in reatum fiunt, ideoq; cæli motui cōuenire nō possunt. Quo nomine nullum illorum inquit Plato cælo primo conuenire: quando unico tantum, simpliciq; circulari motu mouetur. At uerò stellis errantibus, quæ in anticam partem moueri respectu quodam dicuntur, unus motus ex illis sex, nimirum in partem anteriorem conuenit: reliqui uerò quinque non item. Sæpe quidem stelle erratione omni carent, certaq; ratione semper mouentur: ijdem autem quinque motus rebus uagantibus quadrant. Qua de causa, ut unumquodq; sidus esset optimū, carere motib. illis quinque Plato refert. Quemadmodum enim in errore malitia est, ita in motus certitudine bonitas, et optimi exemplaris similitudo. Quam ob causam facta esse sidera erroris expertia dicit, eaq; diuina et animata. Terram autem altricem nostram circa polum per uniuersum extensum alligatā, dici noctisq; effectricem et custodem esse uoluit. Quando singularum mundi partium situm naturamq; ostendimus, æquum est etiam, ut terræ sitū dicamus. quemadmodum et Aristoteles in libris de Cælo, cum cæli naturam, figuram, motum, æternitatem, partesq; illius docuit, de terræ situ, figuraq; postea disserit. Itaq; in his Plato terram uniuersi medium esse, eandemq; deorum, qui sub cælo sunt, antiquissimam definit. Quæ ut nos melius exponamus, primò quo pacto terra mediū uniuersi obtineat dicamus, tum qua ratione deorum antiquissima uocetur, tum quo modo dici noctisq; sit effectrix. Igitur ut phisicas multorum rationes, ut Aristotelis, Ptolemæi, Cleomedis, aliorumq; quibus terram in medio positam probabāt esse, omittamus, breui demonstratione Euclidis in Phenomenis, ac Macrobij in Somn. Scip. cōtemi, et rotundā esse terram sicut uniuersum, et in medio mundi positam, cōfirmabimus hoc modo. Describatur circulus A B C E, qui cælū referat: intra ipsum uerò circulum terræ loco sit D, in qua cogitetur horizon A C. Esto etiam in eodem centro aspectus noster, qui ortum occasumq; per dioptram,

ptam, uel instrumentum aliud aspiciat, sitq; ortus in C, et occasus in A. Quod si ex eodem centro per diopetram signum Cancrī in C oriens aspicias, uidebis etiam e regione occidentē Capricornū in A. Ergo si eodem in centro consistens utrunq; signum, & oriri & occidere cernis, neceſe eſt horizonta mediā cœli partem diuidere, ipſeq; horizon diameter uniuerſi erit. Quam ob cauſam terra etiam, per quam diameter ille tranſit, media eſt uniuerſi.



Hinc conſtat, cuncta ſua ſponte in terras delabi, nihilq; prætere ulterius, quin contra nature ſue uim ſurſum feratur. Quibus ita demonſtratis, cur nam terram deorū, qui intra cœlum ſunt, antiquiſſimam Plato uocat? Quia eadē, reſpectu cœli, mundus alter, nimirum inferior eſt. coninet enim reliqua elementa, tametiſi ſupra ſe: eſtq; non modo cœli, ſed illorum etiam, atq; adeo uniuerſi centrum. Ergo cum centrū prius ſit circuli ambitu, ita terra prior eſt dijs ſub cœlo poſitis, id eſt reliquis elemētis, quæ hoc loco dii uocantur: quoniam & animata, & diuinæ nature ſunt. Quod autem antiquiſſima terra ſit, Plato uidetur ſuperius declarare, cum ex terra & igne mundum conſtruētum aſſeruit, igneamq; naturam cœlo tribuit. Itaq; in hoc duplicem nobis mundum ſignificare uult: ſupremum, id eſt cœlum: inferiorem, id eſt terram. Atq; eam ob cauſam poetæ Tellurem deorum eſſe matrem commenti fortaiſe ſunt, quod eadem cunctorum altrix ſit. Nam cum hic ſit deorum ordo apud Trismegiftum, ut primò ſummus Deus ſit, deindeq; mundus, atq; homo participatione dii uocentur, profectò terra, quæ mundi pars eſt, & diuina erit, & deorum, hoc eſt hominum, quos alit, antiquiſſima. Eam uerò, ne omnia prolixè declaremus, hac de cauſa terra dicitur à Platone diei ac noctis effectrix & cuſtos, quoniam umbra ſua ſolis lucem impediāt, uel admittat. Cum enim eadem cœlo undiq; cingatur, ſolis luce illustrata diem efficit, cum ſol noſtrum horizontē illustrat: cum uerò hic nobis occultatur, umbram ſuam terra emittit, noctemq; efficit. Nec enim aliud eſt nox, quàm umbra terræ, propter ſolis occultationē, horizontem noſtrum opacans. Hac igitur ratione terra diem noctemq; efficit, cuſtoditq; quia in medio

manens, diuerſas umbrarū formas propter ſolis acceſſum uel abſceſſum efficit: ex quibus magna dierū uarietas naſcitur. Nam umbra terræ conſiguram ſemper habet: ea tamen modò in unam, modò in partem aliam uergit, prout ſol noſtrum aſcenderit horizonta. Hæc cū ita ſint, illud nunc uideamus, quod Plato in ijs uerbis inquit: Terram circa polū per uniuerſum extenſam, et alligatam eſſe.) Terram in medio mundi ſitam, fixamq; eſſe, ac per eam axem

10 quendam, circa quem uniuerſitas moueatur, tranſmitti omnes affirmant, teſtanturq; id Ariſtoteles lib. 2. de Cœlo, ac Ptolemæus lib. 1. Magnæ compoſitionis. Hoc tamen in loco Plato moueri terram dixiſſe uidebitur, cum eam per uniuerſum extenſam & alligatam eſſe dicit. atque hoc etiam Ariſtoteles lib. 2. de Cœlo illi obijciens, terram moueri negat. Contra quem Ponticus Heraclides probare uoluit, moueri quidem illam, cœlū autem ſtare. Nos ergo nec Platonem hic terræ motum aliquē dediſſe affirmamus,

20 ſed fixam in mundi medio eſſe illam putaſſe, ut ipſemet in Phædro teſtatur, quum Veſtam in diuino domicilio manere ſolam ait: & falſam eſſe Ariſtotelis obiectionem, probabimus. In primis ergo, ut Simplicius reſert, tria ſignificat apud Platonem polus: uel cœlum, ut in Phædone: uel extrema illa axis, in quo cœlum mouetur: uel axem ipſum, ut hoc in loco. Vnde cum alligatam eſſe terram axi ait Plato, eiuſdem ſtabilitatē ſignificat, non motum. Ideoq; Simplicius, *ἰλλιμούνηρ* per iota, quaſi alligatam, nō *ἰλλμούνηρ* dici terram putat. Quod autem ſtabilis à Platone terra dicatur, uerba ſequentia declarant, in quibus radicem omnium, ac baſim aliorum firmatam eſſe terram inquit: idemq; latius in Phædone oſtēdit, cum in fine de terræ ſtabilitate loquitur. Atqui hanc ſententiam Platonis Simplicius ac Proclus eo pacto interpretantur, confirmatq; Iamblichus. Hinc demum falſo incuſatum ab Ariſtotele Platonem conſtat, quemadmodum Proclus ac Simplicius in eum ſcribens annotat, cum lib. 2. de Cœlo

40 ait: *οἷοι δὲ καὶ νεμούνηρ ἐπὶ τοῦ κέντρους φασι, αὐτὴν εἰλεῖσθαι περὶ τὸν διὰ παντὸς τετραγώνου πόλον, ὡσπερ ἐν τῷ τιμαίω γέγραπται.* Itaque Plato nō moueri terrā, ſed fixam eſſe in medio axe dixit. Nam dum illud *ἰλλιμούνηρ* in Phædone ponit, terram eſſe fixam aſſeruit, quemadmodū annotat Simplicius. Huic ſententiæ Diogenes Laertius in Platonis uita aſſentitur, cum terram inquit fixam à Platone uocari hijs uerbis: *μόνηρ δὲ τὴν γῆν ἀμετάβολον εἶναι φύσιν, νομίζουσαν αἰτίαν τῶν σχημάτων διαφορῶν, ἐξ ὧν συγκρίεται.* Alcinous deniq; apertius in lib. de Platonis doctrina, & mediam eſſe uniuerſi terram, & fixam ac ſtabilem affirmat. Quo nomine rectè quidem Cicero uerba illa Platonis, *ἰλλμούνηρ δὲ περὶ τὸν διὰ παντὸς πόλον τετραγώνου,* ſic tranſtulit: iam uerò terram altricem noſtram, quæ traiecto axe ſuſtinetur, dici noctisq; effectricē fecit. Horum uerò deorum choreas, & inter ipſos concurſiones, cir

culorumq;

culorumq; ipsorum reuolutiones uarias, & accessus, quales præterea fiunt.) Institutum Platonis in hoc dialogo est, physicam rerum mundanarum rationem explicare, nec de astrorum motibus prolixè differere: illud enim ad Physicum, hoc ad Astrologum pertinet. Quo nomine discrimen utriusq; rei faciens, illorum inquit siderum, de quibus dixit, motus, concursiones, affectionesq; reliquas explicare se nolle: quando hoc sit munus Astronomi, ipseq; corporis cœlestis naturam, figuram, situmq; solum describere instituat. cuiusmodi etiam distinctione Aristoteles lib. 2. Physic. usus, Platonis exēplo, Physici officium ab officio Astrologi distinguit, cum de corpore naturali uelit differere. Quamuis enim ambo in utriusq; rei tractatione uersentur, deq; cœlo ac eius partibus tractent, diuersa tamen ratione id faciunt. alter siquidem motum, concursiones, reuolutionesq; cœli explicat, alter uerò naturam. Hoc igitur Plato in ijs uerbis intelligens, flexiones quidem, cōcursionesq; siderum hic ostendere opus non esse inquit, quando id potius ad Astrologum pertineat. Itaq; per *χωρείας*, id est agitationes aut choreas singulorum orbium proprios motus significat: per *παραβολὰς ἀλλήλων*, cōcursiones eorundem inter se, cōcentumq; motuum, ac proportionem, quam stelle seruant, ut Venus ac Mercurius cum Sole, Sol cum Luna, cæterisq; sideribus. Item per *ἀνακινύσεις τῶν κύκλων καὶ προσχωρείας*, reuolutiones singulorum astrorum in suis orbibus, diuersos ortus occasusq; coniunctiones, oppositiones, retrogradationes, reliquasq; siderum affectiones intelligit, de quibus latius à Ptolemæo, & in Planetarum theorijs disertur. Cum ergo de ijs rebus hoc loco differere Plato nolit, ad reliquorum deorum, ut Dæmonum & heroum, naturas explicandas accedit. Satis enim iam de dijs illis qui cadunt in aspectum, dictum esse putat: hoc est, multa se de sideribus, quæ Deos uisibiles appellat, tractasse inquit. nunc ad Dæmonum & heroum, qui aspectum fugiunt, tractationem sese conuertit. Cæterorum uerò qui dæmones appellantur, & cognoscere & enunciare ortum, maius est opus, quam ferre nostrum ualeat ingenium.) Quando illorum quatuor animalium, de quibus supra diximus, naturam explicare uult Plato, deq; Dijs cœlestibus disertur, reliquorum etiam, ut dæmonum ac heroum, ortus describit. Sed antè tamen quàm de illis quicquã dicat, difficile esse inquit eorundem ortus exponere: quando id potius ad Theologum spectat, ac non ad Physicum. Ille enim diuinarum rerum essentias, hic corporearum concretiones explicare debet. Cum igitur rei difficultatè amplificet Timæus, de illis etiam disertur non recusat: sed antiquorum famæ fidem adhibens, eorundem ortum enarrat. Ex quo intellige, Platonem semper Theologiam, quam Aristoteles Metaphysicam nominauit, Physicis tractationibus admiscuisse, nec easdem inuicem separasse: quemadmodum & hoc in

loco, & ubiq; sæpius facit. Semper enim non proximas cuiusque rei causas, sed primas inquirat. Ergo cum de dijs inferioribus uelit differere, antiquæ hominum famæ credit, et ex eorundem auditione ortum illorum explicat, ut suo loco docebimus. In quo tamen magnam Platonis modestiam considera, ut nulli uelit apertè cōtradecere, sed magnam semper antiquis sermonibus fidem adhibeat: ut in Phædone, Gorgia, alijsq; locis, cum rerum diuinarum tractationes suscipit. Id quod Aristoteles in lib. 2. de Cœlo, alijsq; libris mutuatus, cœlum (inquit) ac sublimem locum dijs attributum ab antiquis esse, eodemq; modo ab antiqua Aegyptiorum Chaldeorumq; fama eius æternitatem cōfirmat. Quia ergo rebus docendis non solum rationes, sed omnium etiam antiqua persuasio multum prodest, rectè quidem Plato antiquorum famæ credere se uelle inquit, dum dæmonum inferiorum naturas explicat. Sic igitur, ut ab his est traditum, horum deorum generatio habeatur, atq; dicatur.) Cœlestium rerum tractationi proximè adiungitur inferiorum tractatio: ideoq; Plato dæmonum atq; heroum ortus nobis ostendit, quando hæcenus superiorum deorum generationem explicuit. Qua in re, quemadmodum antea in fabricando mundo assumptum fuisse à Deo ignem ac terram dixit: sic etiam nunc, ad istorum deorum ortum docendum, cœlum ut patrem, terram ut matrè ponit. Quam quidem originem ab Orpheo, Pythagoricisq; accepit, eandemq; latius Hesiodus in Theogonia, Cicero lib. 3. de Nat. deor. ac Lactantius lib. de Falsa religione describunt. Nos tamen ut ordine cuncta declaremus, primum Deorum illorum, quos Plato hic recitat, originem describamus: deinceps physicam rationem addemus. Orpheus in sermone sacro, deorum omnium reges ac principes hos tradidit: Phænetem, Noctem, Cœlum, Saturnum, Iouem, Dionysium. Ex quibus primum illorum esse Phænetem uoluit, qui imperium teneret: secundam posuit Noctem, tertium addidit Cœlum ex Nocte, quartum Saturnum, qui uim patri intulit: quintum Iouem, qui patrem Saturnum superauit: sextum deniq; Dionysium. At uerò Plato duo posuit deorum omnium inferiorum principia, Cœlum ac Terram. ab his, ut parentibus, Oceanum & Thetym deduxit: à quibus rursus Phorcyn, Saturnum, Rheamq; genitos dixit. Ex Saturno demum, ac Rhea, nati sunt Iupiter ac Iuno, reliquiq; eorum fratres, ut Neptunus, Pluton. Sed ne nos omnem deorum originem explicemus, quando eam latius Hesiodus, Phornutus, alijq; multi descripsere: illud nunc queramus, cur Plato hanc profapiam deorum hic adiungat.

Quando mundum animatum esse ex superioribus constat, nullaq; mundi pars animo uacat, diuersa numina quasi intelligentias & animos, in uarijs mundi partibus Plato, eumq; secuti alij posuere. Nam post summum Deum, cœlestes deos siue sidera in cœlo collocant, in aere dæmonas, in aqua heros, in terris homines.

homines. hæc siquidem animalia omnia & intelligi-
 bilia, ac intelligentia, et generationem rerum absol-
 uentia, Proclus, Platoniciq; alij uocant. Quoniam
 uerò partes omnes mundi, atque adeò elementa u-
 nius mundi complexu continentur, parentes illorū
 omnium deorum cælum ac terram esse inquit. quo-
 niā terra ut mater est, & subiectum materiale: cœ-
 lum ut pater, & efficiens causa. Hæc ergo duo ele-
 menta omnia complectuntur, in quibus numina illa
 sunt, & ex quibus omnium generationes fiunt. Quo
 nonine cœli quasi artifex & auctor rerum inferiorum
 erit, quando uim suam corporibus omnibus im-
 pertit: terra quasi mater & susceptrix eiusdem uir-
 tutis, cuncta generabit. ideoq; Athenienses cœli ac
 terræ coniugium in mysterijs celebrabant. Iam ue-
 rò Thetys et Oceanus diuersam efficiendi uim signi-
 ficant. Nam Oceanum motionis omnis principium
 theologi uocant, idemq; omnem corporearum rerum
 motum efficere dicitur. Thetys autem, discernen-
 tem causam rerum creaturarum significat. Neces-
 se est enim, ut cum res sunt ex cœlo terraq; genitæ,
 motuq; oceani, hoc est motricis causæ impulsu agi-
 tatæ, à Thetyde, siue discernente causa distinguan-
 tur, puræq; seruentur. Quinetiam ex eodem Ocea-
 no & Thetyde natos esse Phorcyn, Saturnum, ac
 Rheam dicit: quia ab una præcipua causa diuersi
 effectus prodeunt, alij nimirum ex alijs. Hoc itaque
 modo Proclus Platoniciq; alij hanc dæmonum pro-
 sapiam interpretantur: quorum ego sententiam non
 Physicorum, sed inanium philosophorum esse iudi-
 co. Ineptum est enim, fabellas omnes ad Physicam
 rationem deducere, quemadmodū Stoici faciebant:
 præsertim cum rerum naturalium tractatio nihil e-
 iusmodi admittat. Longè igitur uerius expositio es-
 se uidetur, si hanc nos Platonis sententiā ita inter-
 pretemur, ut cum inferiorum deorum, ut dæmonū
 & heroum, ortus narrare uelit, exempli gratia no-
 mina eorum dæmonū, qui ab hominibus recepti sint,
 commemoret: non quòd alios ab alijs oriri dæmonas
 putet, sed quia ex una cœli terræq; cōnexionē, qua-
 si coniugio, diuersæ mundi animæ, quæ partes singu-
 las tueatur, productæ sint. Vnde Iamblichus in lib.
 de Mysterijs Aegyptiorum, uaria dæmonum mun-
 danorumq; deorum officia describit. Nam summo
 quidem Deo uim distribuendorum officiorum uni-
 uersalē tribuit, ipsos uerò deos quasi singulares cau-
 sas largiri aliqua inquit: Dæmones quoq; atque ani-
 mas definita tantum, & præscripta ministeria exer-
 cere. Idem quoq; diuersos intelligentiarum ordines
 in mūdo disponit, post primā omnium causam. Primò
 enim Deos cōstituit, his deinde angelos, tum archan-
 gelos, tum dæmonas, heroas, principatus, atq; ani-
 mas demū singulares adiūgit. Iam uerò Proclus ac
 Porphyrius, quinq; dæmonū ordines cōmemorant,
 diuersaq; ipsorū munia describūt, eosdemq; ab una
 præcipua causa mūdi effectrice oriri aiunt. His ita
 propositis, ecquid nam Plato sibi uult in ijs uerbis:

Postquam orti sunt omnes, & qui cœlo uoluntur,
 dij nostris oculis manifesti, & qui eatenus nobis
 cōspicui fiunt, quatenus ipsi uolūt, tum ad eos mun-
 di genitor ita fatur.) Hæc est conclusio dictorum.
 Cum enim deorum cœlestium ortum narraffet, tan-
 dem cōcludens ad naturam eorundem explicandā,
 summi Dei sermonem ad illos factum inducit, ut hæc
 quasi prosopopœia aliarū mundi partium genera-
 tiōes recēseat. Sed amē tamē, quā sermonē ipsum
 subijciat, discrimen cœlestium deorum ac dæmonū
 adducit: cum cœlestes deos aspectabiles, & uisui no-
 stro obiectos dicit esse: dæmonas autem & heroas
 partim aspectabiles, partim uerò esse inuisibiles. In
 quo etiam considerandum est, per deos cœlestes sive
 lucida, & in aspectum uenientia, Platonem intel-
 ligere: dæmonas autē partim corporeos, partimq;
 incorporeos, appellare, quemadmodū Apuleius de
 deo Socratis testatur. Nam dæmones quidē tenuis-
 simum quoddam corpus aereum habere ille inquit,
 ita ut aspectui se nostro exponere possint, si uelint,
 uel ab eodē etiā subducere. Idem quoq; Iamblichus,
 & Porphyrius, Psellusq; docent. eandemq; medianā
 naturā inter corporea & incorporea illis tribuūt.
 Hinc etiam collige, Apuleium, Iamblichum, aliosq;
 Platonicos hoc discriminis inter deos cœlestes ac dæ-
 monas posuisse, ut illi intelligibiles, nullis affectioni-
 bus obnoxij, inuisibilesq; essent: hi uerò sensibiles,
 patibiles, semicorporei, iræ, odio, amoris, alijsq; affe-
 ctibus obiecti. Qua in re uidetur quidē illi à Plato-
 ne dissetire, quod hic deos cœlestes siue sidera aspe-
 ctabilia esse dicat. qui tamē idem uerè sentiūt cum il-
 lo, quado ij diuersos esse deos cœlestes dicūt, ex ijsq;
 quosdam superiores, inferioresq; alios faciūt: quos-
 damq; intelligibiles, et summo Deo proximos: quos-
 dam uerò mediæ naturæ, et in diuersis mundi parti-
 bus disitos. Qua de re ne plura nos, quā oportet,
 dicamus, ad reliqua progrediamur. longissima enim
 est huius rei tractatio, quā iustis uoluminibus Pla-
 tonici multi exponunt.

Dij deorum, quorum opifex ego & pater sum, hæc attendite. Quæ à me fa-
 cta sunt, me ita uolente, indissolubilia sunt.
 Omne siquidem quod uinctum est, solui potest. Sed mali est, quod pul-
 chrè compositum est, seq; habet bene, uelle dissoluere. Quapropter quia ge-
 nerati estis, immortales quidem & in-
 dissolubiles omnino non estis. Nec ta-
 men unquam dissoluemini, nec mortis fatū subibitis. Nam uoluntas mea ma-
 ius præstantiusq; uobis est uinculum ad uitæ custodiā, quā nexus illi, qui-
 bus estis tunc cum gignebamini, colligati. Sed nunc iam quid iubeam, co-
 gnoscite. Tria adhuc genera mortaliū

nobis generanda restant, absq; horum generatione cœlum imperfectum erit. Omnia enim animantium genera ambitu suo non continebit. Contineat autem oportet, si est mūdus omnino perfectus futurus. Hæc uero si à me fiant solo, uitaq; donentur, dijs adæquabuntur. Quapropter accedite uos secundum naturam ad animalium generationem, ita ut uim imitemini meam, qua in ortu uestro sum usus. Atq; eius quidem animalis quod in ipsis tale futurum est ut cum immortalibus appellatione conueniat, diuinumq; uocetur, principatumq; teneat, & iustitiam simul ac uos ultro colat, ego uobis semen & initium tradam: uos cætera exequi par est, ut immortalis naturæ mortalē attexentes, faciatis generetisq; animalia, ministrantesq; alimenta augeatis, & consumpta rursus recipiatis.

Quando breuiter, qui nam sint iuniores dii in superioribus diximus, ad sermonem summi Dei ad illos habitum ueniamus. in quo primum explicandum illud est, quid sibi uelit in hoc sermone Plato: deinde singula ipsius uerba exponemus. Cum in rerum generatione quædam primæ causæ sint, quædam uero secundæ, illæq; sæpe sine secundis agere nequeant, nec secundæ sine illis: hæcenus quid Plato primam causam, hoc est Deum artificem præposuit: deinde secundas, hoc est Deos iuniores illi subiicit. ideo huius sermonis scopus is est, quemadmodum Proclus annotat, effectricem omnium causam, ac providentem secundis mundi causis præponere. Siquidem Deus summus non per se, sed per causas alias medias cuncta efficit. Dum enim ipse secundis causis quasi nutu loquitur, intelligit, intelligendo autem omnia facit. Ac proinde sermo hic à Platone inductus nihil est aliud, quam Dei summi intelligentia, ex qua rerum effectus sequitur. Quare hic providentiam non modo summi Dei, sed causarum etiam inferiorum, connexionemq; utrarumq; animaduertere oportet. primò enim Deus nutu suo cuncta disponit, eadem autem secundæ causæ quasi ministræ exercent. Vnde Plutarchus in lib. de Fato, triplicem apud Platonem providentiam notat. primam universalem summi Dei, cum is in superioribus dixit, θεοῦ γὰρ ὁ θεὸς ἀγαθὰ μὲν πάντα, φλαυροῦ δὲ 90 μολὸν ἕναι. Secundam minus communem iuniorum deorum, ac cœli propriam, quam ille ipse his uerbis postea explicabit: διαθεσμοτήσας πάντα αὐτοῖς. Tertiam deniq; Deorum iuniorum, de qua in sequentibus dicemus. Eandem ob causam Plotinus in lib. Vtrum stellæ aliquid agant, uim aliam efficiendi primo Deo tribuit, aliam dijs iunioribus, siue stellis.

quamuis enim stellæ uimaliquam rebus inferioribus impertiant, primæ causæ non sunt, sed à prima pendem. Quo nomine diuersa sunt deorum demonumq; apud Platonicos officia. Quidam enim animas à summo Deo deducunt, alij corporibus eas uestiunt, alij perficiunt, alij purgant, alij post uitam ad pristinum locum reducunt: ut latius in lib. de Mysterijs Aegyptiorum Iamblichus, Proclusq;, ac Apuleius tradunt. Cum igitur hæc ita sint, Platonis uerba nunc explicemus. (Dij deorum.) Qua de causa Deos deorum appellat iuniores deos? Dij Deorum, si Proclo credimus, sunt mundani omnes, ac inuisibiles dii, qui aliquam inter se habent connexionem. ex ipsis enim, siue ex causis secundis nonnullæ priores sunt alij, aliæq; magis ad primam causam accedunt quam aliæ. igitur deos deorum Plato, inferiorum omnium causarum ordines nominauit. Quemadmodum enim causarum aliæ ex alijs pendem, & quædam aliarum sunt causæ: ita dii deorum uocantur dii omnes tam cœlestes ut sidera, quam sublunares ut demones, qui ordinem aliquem efficiendi inter se seruant. Quorum ego opifex, et pater sum.) Prima omnium causa reliquas sub se omnes complectitur, easdemq; procreat, ideoq; Deus supremus reliquorum esse pater dicitur, ipsosq; deos iuniores gignit, ad exemplar in se positum aspiciens: quoniam intelligentiæ omnes inferiores, ut angeli, demones, reliquaq; numina, quasi splendores quidam & corruptiones illius supremæ lucis sunt, quemadmodum Proclus, Platonicusq; uolunt. ideoq; pater hic primum Deus Platoni dicitur, ut putat Chalcidius, quatenus eternitati, ac felicitati deorum iuniorum consulit: opifex uero, quatenus illos effecit. Quæ à me facta sunt, me ita uolente, indissolubilia sunt.) Quoniam mundus æternus est, primæq; causa æterna simul, secundæ itidem ab illa prouenientes æternæ erunt, semperq; connexionem illam inter se habebunt. Qua de causa, cum inferiorum deorum æternitatem Plato uelit indicare, indissolubiles quidem esse Dei uoluntate illos dicit: quia tamen facti sunt, dissolui posse. Qua in re, quemadmodum in mundi ortu explicando fecimus, sic etiam hoc loco, qua ratione æterni, factiq; dii iuniores dicantur, uideamus: aut quomodo uoluntate Dei genitum aliquid æternum sit, explicemus. Si cœlum æternum est, ut claruit ex superioribus, stellæq; ipse dii cœlestes sunt, æterni quoq; sunt illi. item, si anima corpore est antiquior, quemadmodum Plato antea dixit, dijq; iuniores quasi animæ quædam diuersarum mundi partium sunt, æterni quoq; ijdem sunt. Præterea quidquid ab æterna causa fit, apud Platonem æternum est: ut mundus, anima, dijq; iuniores, qui à summo æternoq; Deo emanant. Cum ergo ex his, alijsq; Platonis rationibus, æterni cœlestes Diij ac Demones sint, qua nam ratione facti dicuntur? certe quia id omne quod ab alia causa pendet, principiumq; aliud ante se habet, factum à Platone dicitur: ut mun-

ut mundus, ut anima, ut Dij iuniores. Nam primò ipsum bonum, siue Deus æternus est: reliqua uerò participatione illius, nō autem ex se ipsa. siquidem æternitas soli Deo uerè conuenit, ipseq; solus æternus est. mundus autē, anima, dij iuniores, quanquā ab æterno ex illo profluant, facti dicuntur in tempore, quia ab illo pendent, ipsiq; sibi causa non sunt. Igitur ratio eadem, qua mundum & animam æterna esse, factaq; dici, probauimus, dijs iunioribus accommodari debet, ut immortales, mortalesq; sint quodammodo. Iam uerò, genitum ne aliquid uolūtate Dei æternum esse potest? Maxime quidem. Nam in eo quòd mundus, anima, dijq; iuniores participatione primæ æternitatis æterna sunt, uolūtate Dei sunt æterna, non autē natura sua. Ergo cum prima causa æterna sit, secundaq; causæ æternitatis illius sint participes, immortales Dei uolūtate dicuntur esse. Item ut Plotinus in lib. Quæ & unde mala, hac ratione probat, æternos esse deos iuniores summi Dei uolūtate. Quæcunq; ait ille, in hoc mundo facta sunt à Deo, bona sunt: mala uerò ab ipso prouenire nequeunt, mali enim auctor non est. Atqui dij iuniores à Deo proueniunt, igitur æterni sunt. Quòd autem æterni ea de causa sint, hinc patet, quia quicquid interit, uel à natura sua ad malū inclināte, uel ab artificis imbecillitate, uolūtate ue interit. At dij iuniores ex sua natura nequeunt interire, cum propter formæ præstantiam materia in malū nō inclināt. sed semper coercetur: nec etiā ex Dei imbecillitate, quia quicquid ille facit, æternū, minimeq; caducum efficit. nec ex uolūtate rursus, quoniam ipse mali auctor non est, sed bona semper, hoc est dissolutionis expertia procreat. ergo dij iuniores, Dei uolūtate æterni sunt. Easdem quoq; rationes de mundi æternitate dijs ipsis accommodare potes: ipseq; Plotinus in lib. de Cælo, æternum esse cælum, factumq; dici, multis rationibus confirmat, quæ ad hanc tractationem non minus faciunt. Ex quo constat, ratione quadam genitos dici deos iuniores, cum æterni sint: ipsosq; Dei uolūtate esse æternos, quòd ab æterna, primaq; causa proueniant, eiusq; participatione sint immortales. Vnde errare quidem Alexandrum Aphrodiseum lib. 1. Natural. quæst. sicut Seuerum, Atticum, & Plutarchum constat, quòd fieri non posse dicant, ut mundus æternus sit Dei uolūtate, quando ex sua natura factus sit ab aliquo principio: qui si quo modo factus, & quo æternus à Platone mundus dicatur, intellexissent, minime quidem in illum argumentarentur. Quamobrem cum hæc de iunioribus dijs breuiter sint dicta, rectè Plato summum Deum loquentē hoc modo inducit ad eosdem iuniores deos, ut ipsorum æternitatem ostendat: Quicquid à me, inquit, factum est, dissolui non potest, quando æternitatis meæ particeps est. quanquam quæcunq; fiunt, eo maxime quòd facta sunt, æterna esse nequeunt. Quoniam uerò boni auctor semper ego sum, mali autem nunquā, uolun-

tate hac mea æterni eritis, quod maximum uestræ immortalitatis uinculū est. Ergo tres causæ, ut Proclus ait, immortalitatis deorum iuniorum à Platone assignantur: finis, cum auctorē se boni maliq; nunquam esse inquit, ideoq; boni se causa illos fecisset exemplar, quoniam ab eiusmodi artifice æterno facti sint ijdem illi dij: perficiens, quæ illos eiusmodi indissolubili constitutione produxit. De his igitur hæcenus, ad naturam iuniorum deorum explicandam. nunc ad ea quæ illis Deus præcipit, ueniamus.

Tria adhuc genera mortalium nobis generanda restant, absq; horum generatiōe cælum imperfectū erit.) Cum totam hæcenus supremi Dei fabricam Plato ostenderit, iuniorum deorum nunc opus describit. De quo prius quàm aliquid dicamus, in primis quomodo Deus agere, iunioribus dijs agentibus, dicatur, & quòd nam sit uniuscuiusq; munus in efficiendo, declaremus. Quæcunq; Deus facit, uolūtate sua, & nutu, quasi uerbo quodam facit: dij uerò iuniores, præcepto ac impulsu illius faciūt uniuersa inferiora. Ex quo intellige, primam causam immobilem semper manere, leuissimq; quasi nutu inferioribus imperare: secundas uerò motu et impulsu prioris incitatas, inferiora gignere. Velut in mūdo Deus, siue primus motor, uolūtate sua cælum mouet: cælum autem, utpote secunda causa, motu suo inferiorem naturam procreat, ac sustentat. Vnde prima causa cum firma & immobilis maneat, firmas quoq; ac stabiles res efficit: secunda uerò, quia motu suo cuncta gignit, infirmas & inconstantes. Atq; ea de causa immortalem animi partem à summo Deo prouenire, Plato inquit: mortalem uerò, à dijs iunioribus. Ergo nihil aliud in sermone hoc summi Dei ad iuniores deos Plato significare nobis uult, quàm ordinem primæ causæ cum secundis, & harum etiam cum illa. Nam primæ quidē causæ firmitatem, cōstantiam, & in agendo solum, imperandi, loquendiq; iunioribus dijs uim tribuit: secundis motum, & ministrandi facultatem. Cum itaque hic sit efficiēdi ordo in rebus naturalibus præscriptus, & in illo Dei sermone à Platone explicatus, ecquid nam sibi uult in ijs uerbis: Tria adhuc genera mortalium nobis generanda restant.) Mortalia animantia dijs iunioribus efficere præcipit, idq; ne mundus imperfectus sit. cum aliquibus animantibus careat. Causam uerò, cur illis eadem facere iubeat, reddens, ne immortalia illa fierent, si à Deo fabricarentur, inquit. Quo nomine in his etiam nos ordinem declaremus, quæ nā tria illa animantia sint: deinde, cur dij iuniores eadem efficere iubeantur: ultimò, quid in ea generatiōe Deus, & quid dij iuniores efficiant. Igitur tria illa mortalia animantia, quemadmodū Alcinous explicat, sunt, uolatile, aquatile, ac terrenum. Eademq; tria esse dicuntur, propter ternarij numeri perfectionem. Quæcunq; enim fiunt, ternario numero cōstant, ut in superioribus nos retulimus. Siquidem in eo numero initium, mediū, & extremum

extremum est: quæ inter se unita, compositum quoddam unum constituit. Itaque tria hæc mortalia animantia ternario numero constant, triplicemque naturam habent: aqueam, terræ, et æream: cœlestem uero minime, quia illa cœlestibus solum dijs conuenit, qui æterni sunt, eadem autem mortalia et caduca. Porro dii iuniores mortalia hæc animantia faciunt, quia ipsi secundæ causæ sunt, æternitatemque suam, quam participatione prioris causæ habent, impartiri alijs nequeunt. Ergo Deus æterna facit omnia, quia ipse æternus solus est: dii autem iuniores mortalia, quia æterni ex se non sunt, sed à priori causa. Vnde merito Plato, cum mortalium animantium ortus describere uelit, iunioribus dijs eundem tribuit. In quo tamen aliud Deum efficere, aliud uero deos iuniores, intellige duplicem à Platone animam in hominibus quodam modo poni, ut Plotinus in libro de Cælo docet, rationalem, et sensilem corpori annexam. rationalem Deus infundit, sensilem autem dii iuniores. Quasi diceret, animum à corpore separatum à Deo prouenire: connexionem uero illam corporis, ex qua diuersæ sensuum uires diuersa que ingenia oriuntur, à cælo, sideribus, loci que natura. Vnde ratio Deo subiecta est, libera tamen: corporis autem constitutio, cælo ac sideribus. Atque hinc fit, ut quidam Iouiales, quidam Mercuriales, alijque Venerei sint: quoniam diuersas habeant corporum concretiones, ab ijs stellis prouenientes. Eandem etiam ob causam animam istam sensilem et corpori annexam, utputa inclinationes, constitutionesque corporis diuersas, subiectas esse fato, ac necessitati siderum, Plotinus ait in lib. Vtrū stelle aliquid agant. Ex quibus omnibus perspicuum est, nihil mortale posse Deum facere: ideoque deos iuniores induci, qui mortalium animantium generationem absoluant. id quod Plato ipse indicat, cum ait: Hæc uero si à me fiant solo, uitaque donentur, dijs adæquabuntur. Hoc est, Deus æternas animalium formas in se completus, nihil nisi æternum potest facere: ideoque dii iuniores ideam illam æternam imitati, mortalia gignunt animantia, cum æternitatem ipsam animalibus genitis nequeant tribuere. Quare cum hoc differant dii iuniores à mortalibus animantibus, quod illi æternitatis participatione immortales sunt, hæc autem mortalia: Deus quidem animantium mortalium generationem dijs iunioribus commendauit, ne si ipsemet produceret, immortalia illa redderet, uelut eos ipsos. Quo nomine uim suam in efficiendo, hoc est exemplar autòτυπον, imitari dijs iunioribus Deus precipit: ut quemadmodum ipse illos produxit ad æterni sui exemplaris imaginem, sic iidem exemplar illud parentis sui imitentur. Quod idem est, ac si Plato dicat, potissimam agendi uim à prima causa proficisci, perque causas medias progredi: sic tamē, ut hæc

impulsum illius sequantur. Id quod Aristoteles alia ratione indicat, cum primo motori uim potissimam impellendi cœlos tribuit, cœlis autem uirtutem in res inferiores. Atque eius quidem animalis quod in ipsis tale futurum est, ut cum mortalibus appellatione conueniat, diuinumque uocetur, principatumque teneat, et iustitiam simul, ac nos ultro colat, ego uobis semen et initium tradam. Inter reliqua genera animantium, quæ iuniores dii iubentur à Deo facere, hominem in primis constituunt tanquam omnium prestantissimum, diuinumque seminis participem. Hunc autem appellatione mortalem, alioqui tamen diuinum, iustitiæ ac religionis participem effici Deus iubet. In qua effectione semen ac principium tradere se uelle inquit: reliquam uero partem mortalem et corpoream dii iuniores addunt, eamque immortalis parti adiungunt. Quamobrem, ut omnia nos melius declaremus, primo humani animi natura breuiter explicetur: deinde, quas eius partes Deus, iunioresque dii addant, uideamus: postremo, quo pacto mortalem partem immortalis annectant. Humanum animum mediæ naturæ esse, partimque intelligibile, partim uero sensilem, ut mundi animam, tum in superioribus diximus, tum latius dicetur in sequentibus. Idem etiam, ut Plotinus in lib. de Animæ dubijs, ac Porphyrius testatur, duplex esse uidetur: aut omnino intelligibilis, et corporis expertis, ut rationis, mentis, intelligentiæque uis: aut sensibilis, corporique annexus, ut uisus, gustus et tactus origo, illam quidem partem non à corpore, sed à Deo corporibus infundi, Platonici testatur, ita ut animam separatam Deus procrearet ab æterno, hanc uero dicant à corporea connexionem proficisci: ideoque illam à Dijs iunioribus, hoc est stellis et elementis constitui affirmant, quoniam intelligibilis animi pars à corpore aliena, separataque est, sensibilis uero corpori annexa. Cum ergo hæc sit animi natura, ut Platonici asserunt, partem quidem immortalem Deus procreat, eamque diuinum illud semen est, quod ipse tradit: partem uero mortalem ac sensilem addunt iuniores dii. iidem enim animum corpore circumtegunt, naturamque illius sequi illum faciunt. Siquidem nihil aliud est animum à dijs iunioribus uestiri corpore, siue sensilem partem illos addere, quam corporis connexionem, siderum naturæ, ac aeris, locique propriæ facultati subiectam animi sequi, ut postea dicemus suo loco. Iam uero cur partem immortalem mortali alligare iuniores deos inquit, aut quo nam modo immortale cum mortali potest coherere? Sanè ut Albinus atque Atticus dicunt, rationalis irrationalisque animæ connexionem Plato indicat: illamque immortalē, hanc mortalem appellat. Cui sententiæ Plotinus in lib. de Cælo assentitur. Sunt tamen Platoniorum alij, quorum è numero est Iamblichus, qui mortalitatem illam corporeæ connexioni animæ tribuat, ita ut ipsa ex sese immortalis sit, animal uero ex corpore et anima compositum sit, morti obnoxium. Apertius igitur Nemesius

Nemesius philosophus, mediae naturae esse hominem inter immortalia, mortaliaque dicit: ideoque partem mortalem immortalis annexam habere, ut confirmat etiam Plotinus in lib. de Animi essentia.

Hæc fatus, in eodem rursus cratere, in quo mundi totius animam permiscens temperauerat, superioris temperationis reliquias miscendo perfudit, modo quodam eodem: non tamen perfectas similiter, sed & secundo et tertio gradu à primis deficientes. Denique cum uniuersum constituisset, astris parem numerum distribuit animarum, singulis singulas adhibens, eisque tanquam uehiculo impositis monstrauit uniuersi naturam, ac leges fatales edixit: ostendens quidem primam omnibus generationem ordine quodam unam fore, ne quis ab eo minus aliquid sortiatur. Satis autem & quasi sparsis animis per singula singulis conuenientia temporum instrumenta, fore ut animal nasceretur, quod omnium animalium maxime esset diuino cultui deditum. Esse autem naturam hominis geminam, cuius id genus fore prestantius quod uiri nomine sit appellandum. Cum uero animæ corporibus necessitate quadam insertæ fuerint, & corporibus earum accesserit aliquid, uicissimque abscesserit, primum utique necessario sensum unum omnibus intimum, & naturæ coniunctum illic à uiolentis passionibus excitari, deinde uoluptate & dolore mixtum amorem, post hæc metum & iram, & quaecumque uel ista sequuntur, uel ab istis ut contraria dissident. Hæc qui superauerint, eos iuste uicturos: iniuste uero, qui ab his fuerint superati. Atque illum qui recte curriculum uiuendi à natura datum confecerit, ad illud astrum cui accommodatus fuerit, reuersum, beatam uitam acturum. contra uero agentem, cogi in ortu secundo, sexu mutato fieri mulierem. Et qui ne tum quidem finem peccandi faciet, quatenus deprauatur, eatenus in brutorum naturam suis moribus similem permutari: nec prius à mutationibus laboribusque cessare, quam illam sibi insitam eiusdem ipsius similisque naturæ conuersionem securus ipse, eique subiiciens turbulen-

tos multiplicesque affectus postea ex igni, aqua, aere, & terra contractos, ratione sedauerit, & ad primum optimumque sui habitum iam redierit.

Iuniorum deorum, Deique opificium in animalibus constituendis descripsimus: nunc ut singulorum munus apertius declaremus, quo pacto Deus intelligendo solum intelligibile, immortalemque animi partem efficiat, & qua etiã ratione dii iuniores suo munere fungantur, uideamus: in primis tamen, quid sit crater ille Dei, ex quo animas humanas ille produxit, uel quo pacto ipsas producat, declaremus. Theodorus Asineus duplicem esse craterem putauit, primum ac secundum, tertiamque utriusque temperationem. Ac primum sanè αὐτοψυχῆν, hoc est ipsum animarum fontem appellauit: secundum uero, animarum omnium singularum connexionem in priori illo, quem tempericem ipsam siue ἡράμα nominauit. Iamblichus illum esse dixit, causam quandam animalium procreatricem, uniuersalemque uitam complexam, & intra se continentem. Proclus hunc à Platone uocari putat fontem animalis uitæ, in quo animarum omnium origo, quas Deus producit, inest. Plotinus lib. i. de Dubijs animæ, eundem dici existimat, ipsammet animarum ideam, in Dei mente sitam, ad cuius imaginem animæ omnes singulares fiant. Quæ sanè sententia & Platonis uerbis conuenientior, & uerior etiã est. nam cum Deus animas singulares ex eadem essentia, ex qua mundanam animam eduxit, uelit nunc producere, exemplar in se positum contemplatus est, in suamque mentem aspexit. Quod itidem à Trismegisto desumptum in Pimandro uidetur, qui nihil esse aliud craterem inquit, quam ipsam diuinam mentem, in qua cunctorum ideæ collocatæ sunt. Quo etiam in loco ille Tatium hortatur, ut in illo se cratere contemplando immergat, ut uera mens fiat cognitionis participatione. Sed ne singulas Platoniorum interpretationes persequar, quando craterem istum, de quo Plato loquitur, mentem ipsam animarum omnium procreatricem esse constat, uerba auctoris exponamus. Hæc fatus, in eodem rursus cratere, in quo mundi animam permiscens temperarat, superioris temperationis reliquias miscendo perfudit. Id est, cum Deus iunioribus dijs præcepisset, ut curam rerum inferiorum gererent, mortaliaque animantia gignerent, ad illam ipsam ideam respexit, ex qua mundi animam deduxit, reliquiasque superioris temperationis permiscuit: hoc est, eodem modo hominum animam immortalem, et æterno exemplari similem fecit, quo mundanam animam composuerat. Siquidem eadem est utriusque animæ natura: quanquam eadem animæ utraque non sint, quemadmodum Plotinus ait. Quare reliquiae ille superioris temperationis, quas in humanis animis conficiendis Deus acceperat, essentiam, similitudinemque uniuersalis animi cum singularibus significat.

cant. Quamuis enim ille unus & integer sit, hiq; multi & diuidui, eadem tamen utrorumq; intelligibilis aeternaq; essentia est. Atque idipsum Plato his uerbis indicat: Modo quodam eodem, non tamen perfectas similiter, sed & secundo & tertio gradu à primis deficientes. Id est, Quamuis eadem temperatio sit uniuersalis animi, quæ singulorum animorum, similisq; amborum constitutio, tamen modo temperationis differunt. alio enim modo uniuersalis animus, alioq; singulares temperantur, suntq; diuersi temperationis gradus inter illos. nam alij primi animi sunt, alij secundi, alijq; tertij: ut dij coelestes, demones, heroes, humanæ animæ. Ergo cū non similiter perfectas esse inquit reliquias illas temperationis animarum, minimè quidem intelligit, animos alios magis, minus ue alios temperari. nec enim intensiōem, remissionem ue animus capit, ut in Phædone Socrates ait: sed diuersos illorum gradus inter se significat, ut alij præcedant, alijq; inferiores sint, quod in ipsa animorum diuisione inferius dicitur. Nam secundū istum, tertiumq; ordinem animarum ita esse accipiendum inquit Plotinus lib. 1. de Dubijs animæ, ut aliæ animæ supernis magis inhæreant, aliæ ab ijs longius discedant, inferioresq; sint. Hinc autem dubiū uidetur, sint ne animæ singulares eadem cum mundi anima, nec ne. multis enim in locis Plato eandem esse dicere uidetur, in alijs uerò negat: itemq; Platoniorū multi id affirmant, non pauci quoq; negant. Plotinus enim lib. 1. de Dubijs animi, eandem esse mundi animam, & singulares animas, nō putat: idq; ex ipsis Platonis uerbis deducit, cum is animos singulares ex eodē cratere dicit deductos, ex quo mundi anima emanat. Idem quoque Proclus uidetur sentire. Sed cum magna Platoniorum in ea re dissenso sit, alijq; aliud affirmant, huiusmodi breui distinctione utendum uidetur, ut mundi anima eadem sit cum reliquis animabus singularibus, quod ad essentiā attinet: differat tamen, quod illa prior & uniuersalis sit, hæ autem posteriores & singulares. Ideoq; Plato generationē illius prius explicuit, harum autem ortum illi postea subiunxit.

Deniq; cum uniuersum constituisset, astris parē numerū distribuit animarum, singulis singulas adhibens. Diuisio ista singularum animarum, post mundi animam facta, non ad hominū solum animas referenda uidetur, sed ad animas etiam reliquorum trium animantium, de quibus dixit in superioribus. Quo nomine cum procreasset Deus, inquit, animas singulares, singulis cœli sideribus eas accommodauit, paresq; numero illas cum stellis fecit. Atqui hoc modo Proclus Platonē interpretatur, uideturq; hic non animas solum hominū singulares intelligere, sed alias etiam. Alcinous tamen de humanis animis loqui hic Platonem censet, ita ut illos à se iam procreatos, singulis cœli sideribus Deus accommodarit, eosq; illis subiecerit. Quæ quidem sententiā et uerior, & conuenientior esse mihi uidetur, ut in se-

quentibus docebimus. Cum ergo totidem humanas animas procreasse Deum, quot sunt cœli sidera, Plato dicat, ecquid nam in ijs sibi uult? aut quo pacto unamquaq; animam suo sideri accommodauit? Plotinus in lib. de Descēsu animæ in corpus, id ita intelligendum censet, ut nihil aliud sit animas in generatione seri, quàm ipsas ad uniuersi perfectionem descendere. nam si animus noster perfectionem illam uniuersi spectet, in eodem semper statu permanebit, quo mundi anima. Sed ne hæc quidem sententiā ueram Platonis interpretationem sequi uidetur. At uerò Macrobius, propterea inquit nostros animos cōmune habere aliquid cū cœlestibus sideribus, quod ex eodē fonte animati sint illi, à quo hæc animas accepere. Cui etiam Cicero in Somn. Scip. his uerbis uidetur assensire: Hisq; animus datus est ex illis sempiternis ignibus, quæ sidera et stellas uocatis. Hanc igitur animorum diuisionem nihil aliud esse manifestū est, quàm animas singulares propter cōmunē illam originē subiectas esse cœlestibus sideribus, ita ut horum impulsus sequantur. Nam cum ex eodem animorū fonte, & mūdi siderumq; anima, & singulares animæ natæ sint, magnā habēt inter se cōsensionē, hæq; ab illa regūtur: siquidē multas habēt affectiones animi nostri à sideribus infusas, ut iram, libidinem, uoluptates, eiusmodiq; propensiones alias. Vnde Plotinus in lib. Vtrum stellæ aliquid agant, animam inquit, quæ nobis à cœlo pendet, subiectaq; siderib. est, fato subijci, stellisq; deuinciri: eam uerò quæ à summo Deo tribuitur, liberā esse, liberareq; nos à fato posse. Igitur distributio hæc animorum incognata sibi cœli sidera, nihil aliud significat, quàm partem illam sensibilem animi affectibus subiectā, cœlestibus influxionibus parēre, ac propter infusas illas ab stellis propensiones ira, odio, timore, ceterisq; perturbationib. affici, quas dij iuniores hominibus adhibent. Vnde animi alij solis naturam, alij Veneris, alij Iouis, alijq; aliorum siderū influxus sequuntur. Hæc erga uera est Platonis sententiā, quam pleriq; Platoniorū sic interpretantur. Ex qua intellige, animorū omnium ortum simul fuisse editū, animasq; omnes simul extitisse ab æterno: quod Pythagoras, Platoq; ipse in Phædone, ac libris de Rep. fætetur: et in Phædro, ubi causas amoris quorundā erga alios inquirens, id ad sidera animorum socia reducit. Hinc etiam collige innumerabilem animorum numerum, æqualem numero stellarum, quando unicuique stellæ suus animus subiectus est, qui eius sequatur influxus. Eisq; tanquam uehiculo impositis, monstrauit uniuersi naturam. Procreatis in uniuersum animis, ijsq; in sidera sibi cognata distributis, necesse est, certum aliquem ordinem, uiuendiq; legem ipsis præscribi. Ideo in superioribus creatos fuisse illos, stellisq; subiectos Plato dixit. Nunc ordinem, legesq; illis cōstitutis explicat, cum eos uniuersitatis currui impositos, fatales leges accepisse inquit. Qua in re antequam de legibus his fatalibus

talibus animorum dicamus, quid nam sit ille currus
uniuersitatis, quem ὄχημα Plato uocat, explicemus.
Currus, seu uehiculum, ut alij nominant, cui animæ
impositæ sunt, cursus ille naturalis est, quem animæ
tam corporibus alligatæ, quàm ab illis solutæ te-
nent: ita ut dum in corporibus manent, eadem mo-
ueant, alant, sensibusq; uegetent. dum uerò extra il-
la sunt, uel ad astrum sibi cognatum euehantur, ut
in Phædone Socrates inquit, si rectè uixerint: uel si
malè, ad inferos deturbentur. quod in eodem loco
Socrates, nosq; postea dicemus. Cum ergo illud sit
animarum uehiculum, siue currus, cui impositæ à
Deo sunt iam inde ab origine, in eo sanè, ut Plato-
nici uolunt, descensum animæ in corpora declarat
nobis Plato, obiterq; uehicularum cōmemorat, per quæ
ab intelligibili illa natura in corpus delabatur.
Quod ut nos clarius exponamus, rem paulo altius
repetere oportet. Triplex animorum uehiculum
Platonici ponunt. primum æthereum, in quo animi
omnes à Deo facti intelligibiles omnino sunt, ante-
quam in corpus descendant: secundum est, in quo
ijdem spiritū ab elementari aeris natura accipiunt:
tertium deniq; terrenum, ac sensibile, cum corpora
fortiuntur animi, illisq; immerguntur. Ex hoc tri-
plici uehiculorum genere tres animi partes dedu-
cunt. primam omnino intelligibilem, Deoq; simile,
quæ primo uehiculo respondet, quæq; mens ac ra-
tio dicitur: secundam, communem sensum, qui re-
liquos singulares sensus complectitur, ac secundo
uehiculo tribuitur, quoniam materia partim con-
stat, partimq; illius expers est: tertiam, singulares
sensus corpori annexos, & patibiles esse dicunt,
hæcq; tertio uehiculo accommodatur. Hæc ergo tria
uehicularum in animi descensu ad corpora finguntur,
quòd per ea quasi gradus quosdā animi delabantur
in corpus. Primo enim, cum à Deo creati sunt, pu-
rissimi existunt, illiq; simillimi: secundo, cum corpo-
ribus annectuntur, mortalem caducamq; uitam sor-
tiuntur: tertio, quatenus corpori sunt immersi, im-
puram, animantiumq; uitam agunt. Vnde Plotinus
in lib. de Animæ descensu in corpora, animos inquit
in corpus delabuntur propter naturæ foecundæ, ac
in germen pullulantis potestatem, tum quia in diui-
nis ultra consistere non possint: ideoq; animum ea-
dem proportione ad diuina caducaq; affectum esse,
qua aer medius inter ignem & aquam est. Quam
etiam ob causam Porphyrius in lib. de Abstinencia
animalium, remeare nos inquit ex mortali hac na-
tura, quam sumpsimus, ad immortalem illam, ex qua
sumus orti, si contemptis rebus corporeis ad con-
templationem diuinorum erigamur, similesq; ipsis
efficiamur. Hunc animorum descensum per diuer-
sa uehicularum Plato intelligens in Phædone, animam
inquit noua ebrietate in corpus tradi, quoniam ab
illa intelligibili natura in materiæ concretionem de-
labitur, & quasi immergitur. Atq; hæc animorum
connexio cum corporibus, obliuionem illam parere

Platonici dicitur, quam Lethæus fluuius præstat.
Qua de re plura Plotinus in lib. de Descensu animæ
in corpora, et Macrobius lib. 1. in Somn. Scip. cap.
12. His ita expositis de animorum uehiculis, satis
iam constat, animas tunc dici in curru à Deo poni,
cum descensus iste, connexioq; illarum cum corpo-
ribus à Deo præscribitur. ipsæ enim tunc & diuer-
sas uires suscipiunt, & instrumentorum corporeo-
rum usum ediscunt. At quid nam Plato significa-
re nobis uult in ijs uerbis? Monstrauit uniuersi
naturam, ac leges fatales edixit.) Si Procli, alio-
rumq; interpretationem sequi uolumus, tunc Deus
creatis animis naturam uniuersi ostendit, cum ori-
ginem ipsorum perspicere illis iubet, naturamq; di-
uinam & intelligibilem, ac ideam, ex qua non ipsi
modò, sed mūdi etiam uniuersitas nata est, perspicere
easdem præcipit. Quemadmodū enim Deus, dum
in exemplar suum respicit, animas, uniuersumq;
procreat: ita uult eas ad illam intelligibilem uniuersum
salemq; naturam respicere, ut originem suam diui-
nam agnoscant, nec ab ea uelint degenerare, sicut
Plotinus in lib. de Animæ in corpora descensu testa-
tur. Hoc ergo pacto naturam uniuersi animæ crea-
tæ agnoscent. Iam uerò fatales illæ leges, quas eis-
dem animis Deus imposuit, minimè quidem signifi-
cant fatū illud ab Stoicis Epicureisq; introductum:
sed diuinam quandam legem, æternamq; cunctis re-
bus constitutam, quam ipsæ semper consequuntur.
Nam si ueram Platonis sententiam de fato uolumus
explicare, inueniemus sanè uim illam necessariò co-
gentem, quam fatum alij uocant, in nostris animis
non esse, sed summam agendi libertatem, & consi-
lium. Plato igitur hanc habuit de fato sententiā, ut
idem Dei esse uoluntatem æternā dixerit. Id quod
Plutarchus lib. 1. de Placit. philos. his uerbis confir-
mat, eiusdem sententiam referens: πλάτωνος λόγος ἀϊ-
διου, καὶ νόμος ἀίδιου τῆς τῶ πάντων φύσεως. Alci-
nouus uerò sententiā Platonis de fato hanc putat esse,
ut illud uniuersales leges præscribat, non tamen cau-
sas rerum singularum. Apuleius de doctrina Plato-
nis uim fati multo melius explicuit, cum diuinam le-
gem, per quam inuitabiles cogitationes Dei, atque
incepta cōplentur, fatum esse dicit. Itaq; prouiden-
tiam summi Dei fatum esse inquit: et quicquid à pro-
uidencia fit, fieri etiam à fato existimat. Nemesius in
lib. de Natura hominis, omnium optimè Platonis sen-
tentiam sic est interpretatus, ut duplex ab eo fatum
dicatur esse: unum essentia, alterum actione. atq; il-
lud mundi anima contineat, quæ quicquid agit, fa-
to etiam agat, quando uim habet agendi necessariā:
hoc demum diuinam legem esse inuitabilem dicit,
quæ tamen sita in prouidentia Dei sit. Vnde fatum
in humanis actionibus omnino tollit. Siquidē inter-
num agendi principium positum in nobis est, quam-
uis finis necessariò eueniat. Atqui hæc est uera Plato-
nis sententia de fato, quam pleriq; philosophorum
cōfirmant. Nam Plotinus in lib. de Fato, hoc modo

solum fatū in nobis ponit, ut quatenus anima se corpori submittit, necessitate agatur, siquidē naturales impetus quasi ui quadā sequitur: quos tamen, si uellet, refrenare posset, sicq; à fato liberari. eadē enim liberum actionum suarū principiū positum in se habet. Hanc quoq; sententiā Iamblichus in lib. de Mysterijs Aegyptiorū cōfirmat, cum fatū inquit à Deo cōtineri, etiam animis liberis manentibus: sed in animo tamen partem illam corpori annexam, ut impetus, propēionesq; naturales, necessitate quadam natura regi putat, nisi mens illam cohibeat. Eandem ferē sententiā habet Proclus, atque his omnibus prior Trismegistus in Asclepio, qui fatum his tribus quasi terminis contineri inquit, *εὐμαρτυρία*, id est fato, necessitate, ac ordine: ita ut *εὐμαρτυρία* statutum Dei sit: ordo sit, rerum ex statuto Dei consecutio: necessitas uerò, consecutionis eiusdem necessarius effectus. Quamobrem hæc est uera Platonis, eiusq; sectatorū de fato sentiētia, quam Plutarchus in libro de Fato, ac Simplicius uidentur confirmare, quamq; Aristoteles lib. 2. Phisic. & Alexander Aphrodiseus lib. 2. de Fato, prolixè tuentur. Quamquam ij uim fati non adeò explicuerint. solus enim Plato, quemadmodum D. Gregorius Nyssenus affirmat, fati naturā melius cæteris expressit, in eoq; maxime ad Christianā nostram religionē accessit: præterquam quòd fines humanarum actionum necessarios esse dixit, cum fortuiti etiā sint, ac liberi, quæadmodum & initia ipsa agendi. Ostendens quidem primam omnibus generationē ordine quodam unā fore, ne quis ab eo nimis aliquid sortiatur. Animas omnes creatas simul à Deo fuisse, aperte hic Plato fatetur, alijsq; locis confirmat: id quod à Pythagora mutuatus est. Nam cum leges & fata animis præscripsisset, cursusq; certos illis statuisset, in singula corpora eosdem distribuit, ut animalia composita ex animo & corpore fierent. Itaq; prima animorum generatio fuit simplex & una, qualis in primo fuit uehiculo, quamquam Iamblichus eandem illam uocat diffusionem animorum in sua uehicula. Secunda generatio est, cum legibus fatalibus astrictæ sunt animæ: tunc enim in secundum uehiculum descendunt. Tertia demum, cum singule sua corpora sortiuntur, ijsq; annectuntur: quam quidem descensum animi in corpora Plotinus, alijsq; Platonicis uocant. At cū sparsas à Deo animas in corpora Plato dicit, nihil aliud significat, ut Plotinus in lib. de Animi descensu in corpora refert, quàm ut naturæ ordinem in ijs quæ fiunt, & quæ consistunt, demonstrat. Nam ut antea concionantem Deum induxit, imperantemq; dijs iunioribus, inferiora hæc ut facerent, ad explicandā uniuersæ naturæ generationem: ita hic sparsisse illum inquit corporibus animas, ad corporum singulorum ostendendam animationem. Hoc modo igitur natæ simul, sparsæq; in corpora dicuntur animæ: atq; cum ortum primum unum esse, ac constantem, ne quicquam ex eo imminuatur,

Plato refert, ut animi aternitatem significet, de qua supra dixit, cum animam ante corpus existere asseruit. Nam lib. 10. etiam de Rep. fuisse semel inquit unum animarum numerum certum productum, ex quo nullus detraheretur, sed aterni semper omnes manerent. Vnde immortalitatē animi Plato in Phædone, ac Menone, & in Phædro docens, fuisse animas ante corpus aternas asserit, ut easdem quoq; immortales fore confirmet. Quam etiam sententiā Origines secutus, animas omnes fuisse simul editas, cum Platone asseruit. Satis autem, & quasi sparsis animis per singula singulis conuenientia temporum instrumenta, fore ut animal nasceretur, quod omnium animalium maxime esset diuino cultui deditum. Generatis primum animis, & in multitudine ab unitate illa exemplaris diuisis, singula corpora quasi uehicularum dijs iuniores illis accommodarunt, ut animalia efficerentur. Sed cum omnium animantium inferiorum præstantissimus sit homo, de ipsius generatione prius Plato differit, cum in generatione illa animalium ex corpore animoq; facta, inquit factum in primis hominem fuisse. Ex quo etiā intellige, in hac eius productione animum rationalem à Deo prouenire, ut antea diximus, connexionem uerò illius cū corpore à dijs iunioribus. Ideoq; quanto nobilior est anima corpore, & ratio sensibus, tanto est sublimiori Deo propinquior, ac similior. siquidē nobiliores animæ sunt quæ sublimioribus dijs subijciuntur, quàm quæ inferioribus, ut Proclus in lib. de Anima & demone refert. Cum ergo annexæ corporibus animæ animalia constituent, corporibusq; sparse ob eam causam dicantur, ecquæ nam sunt ista temporū organa, quæ singulis animis conueniunt? Nempe id ipsum, quod antea retulit, animas quasdam ex tota illa productionis multitudine, cælestibus corporibus, quæ temporum sunt instrumenta, fusas esse. Quòd autē corpora cælestia temporum instrumenta sint, ut sol, luna, reliquaq; sidera, latius in superioribus Plato docuit, in temporis generatione explicanda. Itaq; singulis sideribus accommodatas animas Deus sparsit, ut in primo uehiculo creatas fuisse omnes intelligibiles, & siderum animis similes ostendat, simulq; animos humanos sideribus subijciat. Igitur generationis hominum, atq; aliorum animantium ordinem hinc oportet spectare. Nam primo quidem generati animi sunt, ijsq; intelligibiles, ac Deo similes in primo uehiculo, deinde singulis sideribus sunt subiecti: ut intelligas, deos iuniores curam generandorum animalium suscepisse, ipsosq; animos corporibus diffusos illis ipsis, hoc est stellis subijci, ut antea diximus. postremò hoc facto, præstantissimus animantium omnium homo, diuinæ religionis particeps natus est, cuius nos ortū in sequentibus explicabimus. Atqui hæc Platonis uerba à nobis iam exposita, non satis bene Cicero transfuit in lib. de Vniuersitate, hoc modo: Satis autem, & quasi sparsis animis, fore uti certis temporū interuallis

teruallis oriretur animal. Cum sic dicat, *ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἐστὶν τὸ πρῶτον ἐν ἀνάγκῃ ἐν ἑαυτῷ ὄντα*. Ergo cū singulas animas cōuenientes unicuiq; astro, quod est temporis instrumentum, sparsas esse Plato dicat, Cicero tamen certo temporum interuallo oriturum hominem inquit: id quod nec Platonis uerbis, nec sententiae consonum est. Esse autem naturam hominis geminam, cuius id genus fore præstantius, quod uiri nomine sit appellandum.) Quemadmodum à rerum præstantiorum ortu ad minus præstantium generationem progressus semper est Plato, sic ab hominis animatione ad animationem scēminarum in his procedit. Nam cum duplex sit hominis forma, altera maris, alteraq; scēminæ, generatos prius homines dicit, quoniam præstantiores sint: scēminas uerò postea, quòd sint minus præstātes. id quod ex sacra scriptura manifestè uidetur desumptum, ubi generato mundo, factum à Deo esse Adamum, posteaq; Euam Moses testatur. Cum uerò animæ corporibus necessitate quadā insertæ fuerint.) Animis leges quasdam fatales præscripsisse Deum, dixit in superioribus Plato, easq; ratione hac corporibus deuinctas esse. nunc ad hominis animationem ostendendam, quomodo sensus, uiresq; omnes animales ex connexionē animi & corporis ortæ fuerint, in his demonstrat. Sed quia corporibus animæ necessariò infunduntur à Deo, et ab ipso fati necessitas, agendiq; uis necessaria ad animas prouenit, necessitate quadam insertas esse illas corporibus inquit. Nam ut ignis necessariò urit, aquaq; humectat: ita anima corpus necessariò fouet, atq; animat. quæ quidem necessitas naturalis, & ex suppositione ab Aristotele libro 2. Physic. appellatur. Igitur constituto iam animali ex anima & corpore, uarij sensus, uiresq; diuersæ ex illa connexionē proficiuntur. Nam cum animæ in primo uehiculo sunt apud parentem suum Deum, nihil mortale habent, sed intelligibiles omnino, æternæq; sunt: cum uerò corpora sortiuntur, participes mortalis uitæ fiunt, hoc est sensibilem partem assumunt, quæ cum materiæ sit immersa, mortalis esse à Platone dicitur. Quare descēsus iste ab artifice Deo in corpus, necessitate quadam, id est uoluntate Dei uim afferente fit. Atq; hæc est accessio illa, quam fieri Plato inquit his uerbis: Et corporalibus earū accesserit aliquid. Cum uerò anima eadem à corpore recedit ob interitū mortalis uitæ, abscessio hæc fit, de qua idē sic ait: Vicissimq; abscesserit. Quod autem mortalem partem in corpus anima descendens assumat, apertè declarauit in superioribus, cum dijs iunioribus Deus iussit, immortali parti, quam ipse præstabat, mortalem partem attexere. Ergo ex connexionē illa corporis atque animæ, tum animal ipsum fit, tum sensus uiresq; omnes edūtur, de quibus postea dicemus. Quoniam autem persepe dicimus, mortalem partem immortalī esse annexam, illamq; à corporis connexionē quasi umbram immor-

talis esse profectam, quo nam pacto animus corpori copuletur uideamus. difficile enim est, incorporeum ac intelligibile corpori sensibili cōiungi, cum diuersissima utriusq; natura sit. Ammonius, Plotini doctor, hoc modo animū copulari posse corpori dixit, quanquā ille incorporeus, hoc uerò corpus esset: quòd intelligibilia omnia eiusmodi naturam habeant, ut quamuis rebus corporeis. quæ illorū sunt capacia. uniātur, minimè tamē illis sese admisceāt, sed uelut illis adhæreant. Nam unio quidem illa mutationem nullam assequitur, sicut alia omnia, quæcunq; alijs connectuntur. Et ut sol aerem suo lumine illustrans, minimè quidem lucem aeri permiscet, sed per eum intactā ipsam diffundit: ita animus corpori annexus, nec certum aliquem locum obtinet, nec se illi cōmiscet, sed per totum corpus procedēs, ipsum animat, nec partem aliquam eius inanimè relinquit. Primum utique necessariò sensum unum omnibus intimum, & naturæ cōiunctum illic à uolentis passionibus excitari, deinde uoluptate & dolore mixtum amorē.) Anima, uti sæpius diximus, media est inter essentias intelligibiles, & materiales. ideoq; duplex esse illius natura dicitur. pars enim illa quæ materia constat, sentiens dicitur: pars uerò intelligibilis, prorsus est à materia aliena. Itaq; sensibilem illam, ac materialem, cum est corpori inclusa, pars intelligibilis à Deo nata sortitur. atque hæc rursus quasi lucis quidam splendor & imago illius prioris est, quam rectè Plato marino Glauco aliam comparauit. Quemadmodū enim, qui se in mari perspicunt, turbidam quandam, aquæq; immersam sui figuram uident: sic in homine anima rationalis ex se aliam quasi animā producit, corpori annexam, quam sensitricè appellamus. Sed ut ad Platonis sententiam explicandam redeamus: Primò, inquit, cum animæ corporibus essent à Deo infusæ, sensum illas sortiri. eumq; ex uehementibus affectionibus ortum: deinde uerò cupiditatem, ac demū iram, et timorem. Qua in re tres animalis partes adducit, ita inter se coniunctas, ut altera cōsequatur alterā. Primò enim animæ, dum in corporibus sunt, sentiendi uim assequuntur. Omne enim animal sentiens necessariò est, aut anima caret. Adepta igitur sensitricè facultate, diuersas sensuum uires cognitionemq; uariam per sensuum organa adipiscuntur: sensatio tamē illa non sine commotione quadam fit, quando sensus ab obiecto patitur, idq; uehementer. Necessè est enim, sensus ab externa re moueri, pati q; quodammodo, ut perceptio sensatioq; alicuius rei fiat: id quod Plato hic testatur. Post sensum autē, appetitum, cupiditatemq; animæ assequuntur, cum ab obiecto nimirum commouentur. Nam post sensibilem rei comprehensionem, uel eius appetitus amorq; sequitur, uel eiusdem detestatio. Appetitus ab aliqua iucunditate, uoluptateq; rei cōprehensæ prouenit: detestatio autem ex dolore, quem fugit. ideoq; Plato, amorem inquit cum uoluptate doloreq; mixtū,

animas corporibus inclusas secundo loco post adeptum sensum assequutas esse. Vltimò, post illum rerum perceptarum appetitum, iram, timorem, ceterasq; affectiones habere: quoniam ira & timor, hoc est commotio quædam animi uel ad res magnas inclinans, uel ad exiles deprimens, post rerum perceptionem euenit. Ex quo patet, animam per irascibilem facultatem, quam hic ponit, *θυμὸς*; uocat, ad res magnas efferrì, ut ad ambitionem, cõtentionem, confidentiam, audaciam: per timorem ad res uiles abijci, ut ad mortis periculorumq; terrorem. Itaque hæc est partium earum series, primò ut sit sensus animalis, deinde cupiditas et appetitus rei in sensus cadentis, postremò ira uel timor, alij ue affectus ex sensatione illa profecti. Hæ sunt animalis partes, uiresq; propositæ: quibus si rectè idem utatur, iuste uiuet: sin minus, iniustus erit. Aut enim anima perturbationibus his paret, aut imperat. si paret, quoniam corporis illecebris capitur, eiusq; uitij sese contaminat, supplicio digna est: si imperat, præmijs afficitur. quia cum corpori esset adiuncta, illud contempsit: & ad primam suam naturam, quam in primo uehiculo puram retinebat, sese extulit. Quod in Phædone Socrates latius disseruit, cum de illo duplici animorum ab hac uita discessu loquitur. Atque illum qui rectè curriculum uiuendi à natura datum confecerit, ad illud astrû, cui accommodatus fuerit, reuersum, beatam uitam acturum.) Animarum corpore utentium præmia, pœnasq; hic docet: præmia quidem rectè utentium, pœnas autem abutentium. Quamobrem cum initiò productas simul animas dixerit in primo illo uehiculo æthereo, easq; unicuiq; sideri cœlesti accommodatas, prout similem haberent naturam: præmium nunc rectè agentium animarû esse dicit, ut post uitæ corporeæ cursum peractum, ad aliquod sui simile astrû efferantur. id quod in Phædone latius, ac in Gorgia Socrates docet. Qua in re tria nobis Plato proponit. primò, conuenientem unicuiq; animæ uitam, & cursum naturalem peragendum esse. deinde, ipsam præmiij causa in sui simile astrû efferri. demû, beatam uitam post corporis discessum ibi habituram. Conuenientem præscriptumq; unicuiq; animæ cursum absoluendum esse inquit: quia si se illa à corpore absq; Dei uoluntate extricare uelit, indigna iam præmio illi proposito erit, uitiaq; et affectus corporeos minimè purgatos sustinebit: quæ admodum in Phædone Socrates refert prolixius, & Plotinus in lib. de Rationali exitu ab hac uita. Iam uerò *συννόμιον ἄστρον*, id est simile cuiq; animæ astrum id dicitur, circa quod animarum seminatio, diuisioq; in corpora facta est: unde similitudinem quandam cognationemq; inferiores animæ cum superioribus habent. Nam cum Deus mentem, ut Macrobius in Somn. Scip. testatur, ex se produxerit, eademq; parenti suo sit simillima, ex scq; animas hæc procreet, dum posteriora respicit, animæ

omnes ab illa productæ cognationem inter se habebunt. Quo fit, ut astris naturæ suæ consentaneis unaqueq; anima adiungatur, post corporeæ uitæ interitum. Ad quem sanè locum animas ipsas à proprijs dæmonibus efferri, tum Plato in Phædone, tum Apuleius de Deo Socratis, et Plotinus de Dæmone proprio testantur. Hæc igitur sunt bonarum animarum præmia, breuiter à Platone proposita: quorû latius meminit in Apologia Socrates, & lib. 10. de Rep. cum absoluta iam de uirtutibus, iustitiâq; oratione, præmia tandem, pœnasq; hominum post uitam proponit. Contrà uerò agentem cogi in ortu secûdo, sexu mutato fieri mulierem.) Bonorum præmia hæcenus proposuit, nunc pœnas malorum subiungit: de quibus cum latius in Phædone ac Gorgia Socrates disputarit, plura in eam rem dicere non oportet. illud tamen nunc explicemus, cur animas malorum in scæminas, alia ue belluarum genera degenerare inquit, aut quid nam sibi ea in re Plato uelit. Primum itaque non in hoc loco solum Plato, sed in Phædone quoq;, humanas animas propter uitia mutari in diuersa animalia affirmat, ut semper in deteriores animalium formas degenerent, quo se magis uitij contaminarint. Qua in re contrarium ordinem, ac in superioribus, nobis ostendit. amea enim à rerum præstantiorum generatione ad minus præstantium ortum est progressus, nunc ediuerso propter malè factorum supplicium ex præstantiori natura in imbecilliore ignobiliore que mutari homines dicit. Primò siquidem in scæminas conuerti ipsos ait, quæ inferioris imbecilliorisq; naturæ sunt. Deinde in alia animantium genera migrare, si ne tunc quidem à uitij abstinerint. Qua in re Pythagoræ regenerationem secutus est manifestè Plato, qui cum animas simul ortas fuisse dicat, ipsas in uaria corpora migrare pro meritis asseruit. Sed ut nos huius sententiæ explicationem breuiter afferamus, quid in ea re Platonici sentiant, exponatur. Platoniorum quidem alij uerbotenens sententiam hanc Platonis accepere, uereq; animas hominum in belluas degenerare putarunt. alij uerò allegoria quadam dictû id esse censuerunt. Prioris sententiæ fuit Plotinus in lib. de Dæmone proprio, qui ex eo, inquit, in quo animus excellit, tota eius forma censetur: ideoq; si ratio plurimum in homine uigeat, rationalis etiam in futura uita anima remanebit: si autem belluina imaginatio & deprauata excellat, in eam se formam transmuetabit. in eadem sententia fuit Crantor, antiquissimus Platonis interpres, et Theodoros Asineus. Contrà secundam sententiam amplexi sunt alij Platonici, qui animas rationales in brutorum corpora migrare negant, sed id potius à Platone dici asserunt: quòd homines uitij contaminati belluarum mores sumant, similesq; illis propter eadem uitia sint. Huius sententiæ fuit Iamblichus, Proclus, & Nemesius. Ergo uerò superiorum sententiæ magis approbo, Platonemq; ipsum uerè animas in belluarum

belluarum corpora pro commissis flagitijs migrare, dixisse affirmo. Nam Pythagoras, quem in hac parte sequitur, sententiam hanc habuit, eandemq; Lactantius in lib. de Falsa religione refutans, illi ipsi tribuit. Quinetiam Plutarchus in lib. An bruta animalia ratione utantur, & Apuleius in Metamorphosi sua, uidentur id sensisse, cum in ipsis belluis rationem aliquam ponant: tum Porphyrius in lib. de Anima, rationem dicit brutis inesse, sed eam quidē perturbatā. nam recta, inquit, ratio hominibus inest, facultas uerò rationalis omnibus animalibus. Eandem sententiam tribuit Platoni lib. 5. de Placit. philos. Plutarchus, his uerbis: πυθαγόρας, πλάτων, λογικὰς μὲν ἀναί καὶ τῶν ἀλόγων ζῴων καλῶμενων τὰς ψυχὰς, ἢ μὲν λογικῶς ἐνδργῶσας παρὰ τὴν διανοησίαν τῶν σωματίων, καὶ τὸ μὴ ἔχειν φραστικόν, ὡσὸς ἐπὶ τῶν πτηνῶν, καὶ τῶν κυνῶν. λαλῶσι μὲν γὰρ ὅτι, ἢ φράσσει δέ. Idem confirmat Trimegistus in Pimandro, à quo hanc sententiā omnes acceperunt, cum ab una mundi anima singulares omnes animas profluxisse inquit, easq; tum in melius, tum in peius mutari: siquidem terrestria in aquatilia, & hæc rursus in illa conuerti, et homines in belluas degenerare confirmat. Quod autem hoc ita sit, ratione etiam confirmari potest. nam Plato ipse, cum animi immortalitatē in Phædro, locisq; alijs tueri uult, ab interno eius motu id probat, quoniam anima à se ipsa moueatur: id quod brutorum etiam animis conuenit, ut Lactantius affirmat. Adde quod easdem esse omnium animas, tum ex præcedentibus, tum ex alijs rationibus, quas huc possem adducere, Plato iudicauit. quod ne à me putes denuò inuentum, Iustinum Martyrem in lib. cōtra Tryphonem audi, qui sententiam hanc Platoni tribuit his uerbis: Ἦσ' αὖ δὲ αὐτῷ δὲ καὶ πάντων αἱ ψυχὰς χωρῶσι τῶν ζῴων, ἡρώτα, ἢ ἀλλή μὲν ἀνθρώπων, ἀλλή δὲ ἰππῶν καὶ ὄνων, ἀλλὰ αἱ αὐταὶ ἐν πᾶσι εἰσὶν, ἀπεριγράμω. Cum igitur hæc ita sint, manifesteq; id Platonis uerba significēt, quorsum attinet, uerā dogmata ad allegorias deducere, et in naturalis philosophiæ narratiōe moralia consilia afferre? præsertim cum nec omnia sub ænigmatē à Platone dicantur, nec in Physiæ tractatione illis uti allegorijs liceat. Sed his nunc ommissis, ad reliqua progrediamur. Nec prius à mutationibus laboribusq; cessare, quam illam sibi insitā eiusdem ipsius similisq; naturæ.) Explicato pœnarum genere, quo puniri debeant malorū animæ, tempus durationis, quo ipse sint puniendæ, declarat: siquidē pro meritorū ratione animæ remunerantur, pro flagitijsq; puniuntur. Itaq; cum diuersis supplicij generib. apud inferos torqueantur animæ, aliæq; in formas alias pro cōmissis uitijs transmutentur, inde tamē non exeūt, quousq; cunctis expurgatæ fuerint uitijs. Nam cum triplex animorū uehiculum constituerimus, primum cœleste ac purum, alterum impurum & aeræ naturæ, tertium terrestre, si animæ in terreno hoc uehiculo, id est corpore constitutæ, la-

bem ex eius natura contraxerint, tandiu apud inferos punientur, quandiu huius quasi sordes purgauerint, & omnem irrationalis uitæ naturam exuerint. Duplicem igitur animi uitam Plato statuit, unam rationis participem, alteram expertem. priorem illam habet animus in primo uehiculo, cum purus est, & corporea contagione carens: secundā uerò hanc in reliquis duobus uehiculis assequitur, cum à primo illo delapsus in corpus descendit. Quod si ergo purgatus animus irrationalē hanc uitam exuerit, ad priorem illam redibit, & naturæ pristinæ restituetur. Quod etiam Plato significans: Non antè, inquit, tempus supplicij peractum erit, quàm conuersionem similis eiusdemq; naturæ animus fecerit, turbamq; illam multam ex igne, aere, aqua, terraq; nascentem, ac rationis expertem euicerit ratione: hoc est, si animus intelligibilē uitam agat, affectusq; corporeos cōposuerit ratione, tunc demum è supplicijs liberabitur. Quibus uerbis, id quod nos hæctenus de motu eiusdem naturæ diximus, Plato hic recitat: quoniam anima cum in primo uehiculo est, intelligibilis omnino, experteq; materiæ est, ideoq; circulari motu eiusdem naturæ moueri dicitur. Iam uerò magna illa turba ex igne, aere, aqua, terra proueniens, secundum ac tertium uehiculum significat: in ijs enim corporeæ mixtionis labem animus contrahit. Nam cum idem in corpus descendit, diuersa indumenta, quæ χιτῶνας Platonici uocant, ex aere, igne, aqua & terra sumit: hoc est, sensibili naturæ, ac mixtæ ex qualitatibus inheret, ab eaq; quasi inquinatur. At si post certum temporis spacium purgata fuerit, multam hanc turbam, id est corpoream mixtionem ex affectibus adeptam exuit, rationeq; illam euincit: hoc est, irrationali parte cohibita, ad pristinam naturam intelligibilem reuertitur. Quare sensiticem animæ partem, expertem rationis, et materiæ corporeæ immersam uocat: intelligentiam uerò, rationis participem. Hinc igitur purgationis animorum modum intellige, quo nam pacto à rebus corporeis ad intelligentiam efferrī debeant, ut purgati planè sint: deinde qua ratione post uitæ discessum apud inferos corporea uitia expiēt, purgatæq; demum ad sua corpora denuò redeant. Quamuis enim animæ in uaria belluarum genera commigrent, eoq; modo à uitijs purgentur, cum tamen purgationis tempus constitutum peregerint, ad priorem hominis uitam redibunt.

Quæ cum illis ita designauisset, ne qua penes se fututē prauitatis causa esset, alios in terram, alios in lunam, alios in alia temporis instrumenta spargens quasi ferebat. Post huiusmodi sementem, quod reliquum erat, dijs iunioribus agendum mandauit, ut corpora mortalia fingerent, quantūq; esset humanæ animæ quod reliquum huic deberet

beret accedere, id omne, & quæ consequentia essent, adiungerent regerētq̄, & quàm optimè & pulcherrimè fieri posset mortalis animalis naturam gubernarent: nisi ipsum sibi met malorū causa esset. Atq̄ is quidē qui hæc cuncta disposuit, ritè in suo habitu permanebat. Quo quidem permanente, eius filij cū parentis ordinē cognouissent, eum protinus sequebantur.

Vniuersum opificis Dei munus ac prouidētia efficiendi hic absoluitur. hætenus enim, quo pacto uniuersitatem Deus construxerit, animumq̄ illi adiunxerit, animas omnes diuiserit, uimq̄ efficiendi iunioribus dijs præstiterit, Plato docuit. Quibus generatim statutis, iuniorum deorum, qui à Deo hæc inferiora efficere iussi sunt, opificiū exequitur. Quapropter cū Deus, inquit, hæc omnia, quæ diximus, effecisset, præcepissetq̄ dijs iunioribus, inferiora hæc fabricare, ut ipse extra omnem culpam esset positus, nec uideretur alicuius mali auctor, in diuersas mundi partes animos sparsit, in lunam uidelicet, terram, reliquaq̄ tēporis organa: illisq̄ libertatē permisit, qua uti possent, ut cum fatali lege, siue Dei opificis uoluntate in corpora descenderint, ipsisq̄ libertatis suæ ius fuerit permissum, si quid mali egerint, in nullam eius uitij culpam incurrat Deus. Animi etenim in primo illo uehiculo purissimi à Deo sunt producti: postea uerò, cum ad secundum tertiumq̄ uehiculum demittūtur, liberi relinquuntur, ut quod uelint agant, siue se corporis uitij coinquant, siue ab illis abstineant. Ergo necessitas ac fatalis lex in productione animorum fuit, siquidem causa sua ui efficiens necessariò agit: libertas uerò in animarum iam productarum potestate est. Quam sanè Deus illis permisit, ut ipse suorum malorum, bonorum ue causa sibi sint, non tamen ipse. Quicquid enim Deus efficit, optimum, menti q̄ consentaneum est, aliterq̄ fieri non potest. Quòd si uerò animis libertatē illam non permisisset, ei, si quid boni, mali ue agerent, tribueretur. Quare hæc quæ de animorum origine hucusq̄ Plato disseruit, quasi leges fatales à Deo animis constitutæ sunt. ideoq̄ inquit, *διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὰ πάντα αὐτοῖς τὰ πάντα*. Quæ uerò ab ipsis animis postea fiunt, liberè fiunt, liberāq̄ agendi potestatem & arbitrium in se habent. Quin etiam leges illæ fatales animis impositæ à Deo, decem sunt numero, ut Proclus refert. denarius enim numerus opifici rerum causæ tribuitur: quoniam ut effectrix causa cuncta in se habet, ita numerus denarius reliquos complectitur. ab unitate siquidem ad denarium omnes progrediuntur, indeq̄ iterum numerationem reflectūt. Quare leges eadem, quas generatis animis Deus statuit, in eiusdē mente tanquā una quadam lege comprehensæ inerant, ex eaq̄ ceteræ deductæ sunt. Itaque leges illæ decem hæc sunt.

Primò, ut animæ simul ortæ post natum mundum, spargantur in diuersas mundi partes. Deinde, ut unus sit ijs omnibus communis descensus in unaquaq̄ conuersione, item ut anima in prima generatione ad animal religionis particeps constituendum descendat. Præterea, ut ad hominis naturam, non autem fœminæ, in eo descensu anima perueniat. Deinceps, ut cum in corpore est anima, materialem, diuiduamq̄ uitam sortiatur. Tum ut in eodem corpore inclusa, uitæ illius imperet, nec se uitij contamine, si iustè uelit agere: sin minus, iniusta, deprauataq̄ sit: item, ut iusta anima ad consimile sibi astrum præmij causa redeat. Deim, ut peccatis uitata, in fœminam in secunda generatione degeneret. Postremò, ut si adhuc in uitij persistat, in belluam aliquam mutetur. Hæ sunt leges omnes diuinæ illius legis in Dei mente insitæ, & ab eadem cõtinentæ, quasi prima omnium causa. Hætenus igitur Dei opificis institutum in spargendis animis declaratum sit. nunc rursus, cur eosdem animos in terram, lunam, ceteraq̄ temporis organa sparsisse illum dicat, explicemus. Quare secundum illud animorum uehiculum Platonem hic indicare cogitandum est. nam cum primū animi purissimi à Deo producti sunt in primo, ad secundum postea, quod ex aerea natura constat, emittuntur. Atq̄ hæc est animorum in diuersas partes seminatio, qua ijdem inter se diuiduntur. Animi enim omnes cum apud primam illam diuinam mentē mundi effectricē erant, diuisionis erant ignari, & eiusdem planè similisq̄ naturæ: hoc est, quasi unus erat animus, quo illi omnes cominebantur. postea uerò, cum ijdem diffunduntur, in diuisionem cadunt, singularesq̄ fiunt, quod Macrobius libro 1. in Somn. Scip. refert. Igitur singulares animi quoniam alterius iam naturæ fiunt in diuisione, cum unius, eiusdemq̄ naturæ prius essent, in diuersas mundi partes diuinæ mentis uolūtate sparguntur: hoc est, per uaria descendunt uehicula, ab illo priori fonte. Nam si secundum uehiculum, uti diximus, est id, quod à primo illo æthereo ad naturā inferiorē descendit: animi certè diffusi, diuersa indumēta ex unoquoque elemento ac cælo sument, hoc est, uarias uires & facultates. Nam in Saturno ratiocinationem, in Ioue agendi uim, in Marte animositatē, quam *θυμὸν* Plato uocat, in Sole uim sentiēdi, in Venere appetitum, in Mercurio facultatem pronuntiandi & eloquendi, in Luna auctricem facultatem, in terra demum corpus ipsum accipiunt: quemadmodum latius Macrobius explicat. Quòd si ergo rectè attendamus, in animorum hoc descensu secundum uehiculum inueniemus, in quo diuersas uires illi sumunt. Itaq̄ in primo uehiculo mentem, quæ una est, animi habent: in secundo uarias uires, ideoq̄ dicuntur diuidi: in tertio demum, siue in terra, corpus ipsum concretum ex quatuor qualitibus induunt, tuncq̄ animal cōstituitur. Hæc igitur est animorum in lunam terramq̄ diffusio, quanquam Chalcidius hoc iuxta Pythagoræ

Pythagoræ sententiam intelligendum existimat, ut seminari dicat Plato animas in luna ac terra: quoniam sicut in terra, ita in lunæ globo esse homines Pythagoras putauit. Sed cur nam lunam ac terram temporum organa uocat? aut cur in illa duo solum sparsos animos dicit? Quia ut Luna & terra extremi illius globi, in quo nati sunt animi, partes ultimæ sunt, luna quidem cælorum, terra uero elementorum: ita quoque extrema animorum uehicula, ad quæ tandem descendunt, ista duo sunt. Itaque quoniam animæ uires diuersas in secundo uehiculo adeptæ, maximam cum corpore quod in tertio assumitur, cõsensionem habent: sic lunam, terramque solum commemorauit, quod simillimæ naturæ sint. Nam et luna ætherea terra dicitur: & lunæ commune cum terra est, opacam esse, luceque propria carere, nisi quam à sole acceperit. Iam uero temporum organa lunam ac terram appellat, quia luna per se tempus distinguit ut reliqua sidera, mensuramque motu suo efficit: terra uero, quamuis fixa sit, & in medio mundi hærens, tamen temporis organum hic dicitur, non ex se, ut Plutarchus in *Quest. Platonice* docet, sed quatenus in medio constituta, astrorum motus tum ortu tum occasu distinguit. Eadem enim interpositione sua inter nostrum aspectum et astra, noctes diesque efficit, quæ temporum mensuræ sunt. Vnde horologiorum in terra positorum umbræ, temporum etiam numeros, ut tota ipsa terra, declarant. Quo fit, ut tam terra quam luna temporum organa sint, quemadmodum ibidem explicat Plutarchus. Igitur in eas partes sparsisse animas Deum inquit Plato, quæ temporum instrumenta sunt, ut ostendat, in secundo tertioque uehiculo animas temporariam uitam habere, contra uero in primo illo æternam. Quo nomine duplicem animi naturam intelligit: alteram immortalem & intelligibilem, qualis est in primo uehiculo: alteram caducam & sensilem, quam in secundo tertioque assequitur. His generatim explicatis, ad reliquam nos conuertamus rerum generationem, quam à dijs iunioribus fieri, iussisse Deum inquit Plato: iisdem enim inferiora hæc efficiunt, & gubernant. Ut corpora mortalia fingerent, quantumque esset humanæ animæ. Ut formarum, auctore Aristotele, altera est prima, alteraque secunda: ac prima quidem diuina est, & una, reliquasque omnes complectitur, secunda uero inest corporibus, ab illaque prima inducitur: ita etiam opifex Deus prima est rerum omnium causa, & quasi forma: dii autem iuniores secundæ causæ sunt, secundaque formæ, non quod iisdem corporibus insint, sed quia corpora eadem informant. Quare hoc ipsi à Deo differunt, quod hic uniuersa quasi unum quiddam ad sui exemplar creauit, illi uero id unum in partes diduxerint, singulariaque corpora effinxerint: itemque quod hic quasi efficiens causa per se sit, illi uero effectiōnis instrumenta. Deus enim ad inferiora hæc fabricanda dijs iunioribus utitur, ut Plato putat. Quæ si nos recte uolumus intelligere,

Deum quidem principem omnium causam esse dicamus, deos uero iuniores proximas accommodatasque rei cuique. Hoc modo igitur dii iuniores quasi ab omnium parente Deo uniuersale efficiendi principium accipientes, singula effingunt corpora, eaque mortalia: quia si à Deo fierent, æterna essent. Iidem etiam animam absoluunt, & perficiunt, dum corpore illi circūducto, sensus, uitam corpoream, atque adeo totam hanc animæ partem à mente, quam solus Deus produxit, diuersam, corporique cognatam adiungunt, quæ pars mortalis à Platone Aristoteleque dicitur, illa uero altera immortalis. Atque hoc modo dii iuniores immortalis parti mortalem attexere, quod nos latius supra retulimus. Regerentque, & quam optime et pulcherrime fieri posset mortalis animalis naturam gubernarent, nisi ipsum sibi met malorum causa esset. Quoniam eiusdem est mundo pro uidere, & eundem construere: eademque ratione quæ hominem effecit, consulere ipsi debet, curamque illi us gerere: in superioribus Plato hominem à dijs iunioribus effici docuit: nunc ipsum ab illis curari gubernarique dicit. Nam si curam hominum dii iuniores gesserint, ad optimaque semper illos inclinent, ipsi causa malorum non erunt: sed homines ipsi, qui parere illorum consilijs deberent. Itaque tum hominum curam iuniores deos habere inquit, tum etiam ad bonum adducere, non autem trahere. Quod autem dii iuniores, siue angeli, curam hominum gerant, cum hic Plato significat, tum in Phædone latius, cum deos inquit recte dici curam nostri habere, nosque illorum possessionem esse, quod & Diogenes Laertius ex Platone referens, eundem ait deos res humanas curare asseruisse, eosque deos siue demones esse. Quinetiam in Politico, & libris de Legibus, manifeste fatetur Plato, Deum hominibus diuinos quosdam custodes adhibuisse, qui curam eorum habeant. Porro cum dii iisdem siue angeli hominibus præfecti sint, ut curam illorum gerant, ad bonum semper illos inclinant, ad malum uero minime. nec enim mali principium aliquod est, ut falso quidam putabant: qui duplex statuebant initium, unum mali, alterum boni: quos Plotinus dicato ad id libro refutauit. Ergo dii iuniores boni auctores cum sint, quemadmodum & supremus Deus homines semper ad bonum inducent, optimaque illis consilia dabunt: homines autem corporis illecebras sequuti, causa sibi mali sunt, cum rectis iuniorum deorum consilijs parere nolint. Vnde in homine ad uitia prono malum est, non autem in dijs iunioribus, qui ad bona semper illos hortantur. Atque huiusmodi quoque dii singulis hominibus præfecti, demones proprii à Platonicis uocantur: de quibus latius Plotinus in lib. de Demone proprio, & Proclus in Alcibiade Platonis. Atque is sanè qui hæc cuncta disposuit, ritè in suo habitu permanebat. Cum omnia Deus hactenus effecisset, ac uim agendi iunioribus dijs, hoc est naturæ rerum permisisset, in se ipso, statumque suo permansit. Nam quatenus artifex idem, ut

ait Iamblichus, ad inferiora respicit, eadem nutu suo ac uoluntate producit. Cum uero in se respicit, naturamq; suam contemplatur, unus idemq; semper in eodem statu permanet. Quare omnia quidē in Deo una erunt, in se autem ipsa multitudinem habebunt: quemadmodum rerum sensibus perceptarum multitudo in mente una est, quod Plotinus in lib. Quid homo & quid animal, refert: in anima uero multiplex & diuisibilis. Quo nomine cum rerum à Deo productarum uarietatem Plato docuerit, quasi ad primam originem illas reducit, nimirum ad Deum, in quo cuncta unum quiddam sunt. At cur in suo statu mansisse Deum inquit? an quòd labore defatigatus cessarit, & in pristinam quietem sese receperit? Minime quidem: sed ut eiusdem Dei unitatem, stabilitatemq; æternam ostendat, qua cuncta cōtinet. Igitur eodem in se manente, iuniores dii ab eo iussi rerum inferiorum opificium aggrediuntur, ipsumq; imitantur. nam dum illum hi mente concipiunt, exemplar etiam rerum efficiendarum sibi proponunt: manente autē in se Deo, ipsi tunc intelligētia sua res producunt. Itaq; hoc erit eorum officium, ut cum parentis sui ordinem in rebus efficiendis considerant, efficiendi modum ediscant, ipsiq; ad sese conuersi, rerū ab illo præscriptarum generationes profērant, ita tamen, ut iidem quasi secundæ causæ sint, ille uero prima, & potissima: hoc est, ille generatim cuncta disponat, hi uero singula, supremi Dei ordine adhibito. uelut exemplari, efficiant.

Itaq; accepto ab illo mortalis animantis immortalis principio, sui effectorem imitati, ignis, aeris, aquæ, terræ particulas, quas rursus redderent, à mundo mutuabantur: easq; inter se copulabant, haud iisdem illis indissolubilibus uinculis, quibus ipsi fuerant colligati, sed talibus quæ propter paruitatem cerni nō possent: crebrisq; huiusmodi clauis coniunctis, unum ex omnibus corpus efficiebant, atq; in hoc ipsum tum influente, tū effluente corpore animæ diuinæ circuitus illigabant. Itaq; hi circuitus in profundum flumen immerſi, neq; tenebant neq; tenebantur, sed ui ferebantur, atq; ferebant. Ex quo factum est, ut totum animal moueretur, sine ordine tamen, & fortuita quadam iactatione. Cui quidē sex peruagari motibus contingit, undiq; per sex loci differentias progrediendo, uidelicet antè & retrò, ad dextram & læuam, sursum atq; deorsum. Cum uero plurimus inundaret fluctus atq; deflueret unde animal nutrireretur,

multo etiam maior à passionibus extrinsecus illatis turba sequebatur, cum corpus aliquod ignis exterioris incurrisset offensionem, uel à terræ soliditate, aut aquæ humore, aut aeris flatu læsum esset. Porro ab ijs omnibus per corpus motus usq; ad animam transeunt, qui propterea & initio & nunc sensus cognominati sunt. Hi quidem ab initio continuè multos & maximos motus cient, riuo illo iugiter fluente, atq; his fluctibus uehementer animæ circuitus quatiunt. Et circuitum quidem illū eiusdem similisq; naturæ in ipso cursu prorsus impediunt: alterius uero circuitum distrahunt: usque adeò ut dupla illa & tripla utrinq; disposita interualla tria, medietatesq; & colligationes sesquitercia, sequialtera, sesquioctaua ratione interiectas, quæ dissolui à nullo nisi ab eo qui coniunxit possunt, omni reuolutionis genere torqueant, omnesq; anfractus & uarietates orbium, quotcunq; contingere queunt, inducant: ita ut ambitus ipsi uix sibi inuicē connexi, ferantur quidem, sed sine ratione ferantur, tum contrà, tum ex obliquo, tum resupina quadam dispositione. ceu si quis caput pro pedibus humi figat, pedes uero pro capite tollat in altum. tunc arbitror tam eius qui sic affectus est, quam eorū qui spectant, dextræ partes sinistra, & contrà sinistra dextræ sibi inuicem esse uidentur. Itaq; cum hoc ipsum cæteræue huiusmodi animi quoq; ambitus maxime patiuntur, si tunc extrinsecus aliquid eiusdem ipsius uel alterius generis inciderint, falso quid idē alicui sit, quid uel alterum ab aliquo iudicant. Ideoq; mendaces tunc dementesq; sunt, nec ullus princeps & dux in eis tunc est circuitus. Cumq; extra positi sensus pulsauerint animam uehementius, totaq; eā possederint, tunc illi subiugati quidem & seruiētes dominari uidentur. Quas ob res ab initio anima cum mortalis corporis uinculis includitur, amēs efficitur. At postquam nutritionis & augmenti riuus lenius minusq; fluit, animæq; circuitus tranquilliore motu iter suum peragunt, processuq; temporis seda-

ris sedatiores fiunt, & in figuram naturæ suæ congruā restituantur: tunc singulorum circuloꝝ directæ conuersiones, eiusdē & alterius naturam probè discernunt, hominemq; sic institutum, prudentē efficiunt. Quod si quis educationi rectæq; nutritioni disciplinam quoq; & eruditionem conuenientem adiunxerit, morbo grauissimo deuotato sanus & integer prorsus euadet: sin autem neglexerit, claudum uitæ inter ingressus, tanquam mancus & omnino inutilis rursus ad inferos decedit.

Quoniam philosophi est, primò uniuersales rerum causas, deinde proprias ac singulares reddere, id Plato in his facit. haec enim communem rerum omnium effectarum causam, id est Deum proposuit, ipsiusq; in efficiendo ordinē tradidit. Nunc rursus singulares causas ab illa prima deductas subiungit, hoc est deorum iuniorum opificiū. Sed hoc est inter utraq; causas discriminis, quòd prima, immortalia animantia, incorporea; facit: secundæ, mortalia & corporea. item illa simplices eiusdemq; naturæ producit. hæ uerò compositas, naturæq; diuersæ. Quare immortalem animi partem Deus producit, dijsq; iunioribus ipsam tradit annectendam mortali, uidelicet sensitrici. Ex quo etiam duplicem animæ uitam intellige, de qua Plato multis in locis, ac Plotinus in lib. Quid homo & quid animal, differunt. Nam priorem uitam mentis esse propriam, & à Deo infusam dicunt, eamq; quasi formam secundæ, ac totum quiddam in se existens appellant. Secundam uerò prioris imaginem uocant, quæ cum forma corporis uitam habentis sit, ab eadē illa priori inducitur. Itaq; prior secundā, secunda uerò corpus informat. Igitur principium illud, quod iuniores dii accepere ad animi constitutionem, mens est, & rationalis anima à Deo producta: quod uerò ipsi addunt, est corporis & animi copula. Particulas ignis & terræ. Cum dii iuniores auctorem suū Deum imitarentur, animæq; immortalis partem mortalem adiungerent, ipsam quidem mortalem ex ignis, terræ, aquæ, aerisq; mixtione cōposuisse à Platone dicuntur. Quibus uerbis sensitricem hanc partem materiæ corporeæ annexā intelligit, non quòd illa uerè corporea sit, sed quia corporis naturæ maximè adhaereat, serèq; ab ea nequeat seiungi. Si quidem sensus omnes per organa sua eduntur, ac sine ipsis esse nequeunt. Quo fit, ut eorundem se naturæ applicent, dicamusq; alium ab igne sensum, alium à terra, aliū ab aere, aquaq; desumi, quòd Cicero lib. 2. de Nat. deorum inquit: Sed ut elementorum duo extrema sunt ignis & terra, duoq; intermedia aqua & aer: ita quoq; ex sensibus uisus & tactus extremi sunt, ille naturæ ignis, hic terræ, inter quos me-

dij olfactus & gustus, ac auditus participes utriusq; sunt. nam olfactus aereæ naturæ est, partimq; humidæ: auditus aereæ solum, gustus aquæ, tactusq; persimilis. Quod autem sensus naturam eorum elementorum habeant, Aristoteles lib. 2. de Anima, Platoq; in sequentibus docet. Visus enim, quoniam omnium celerrimus, ac luce est constitutus, igneus esse dicitur: tactus, ut omnium hebetissimus, terreus. inter hos medij sunt, gustus, odoratus, & auditus: gustus quidē aqueus, auditus aereus, odoratus partim aereus, partimq; humectus. Hi ergo sensus omnes eandem seruant rationem, quam inter se elementa, ad eorumq; naturam maximè accedunt, ideoq; ex illorum particulis temperatis constare dicuntur. Hæc est demum elementorum mixtio in mortali animæ parte constituenda, à dijs iunioribus facta: quam sumptis de mundo ijs elementorum particulis, quæ reddantur postea, fieri Plato dicit, ut ostendat ex ipsa materiali mundi natura corpoream animæ partem esse sumptam, qua intereunte, partes illæ elementorum dissoluantur, naturæq; suæ redduntur, ut mens etiam suo uehiculo. Easq; inter se copulabant haud iisdem illis indissolubilibus uinculis, quibus ipsi fuerant colligati, sed talibus, quæ propter paruitatem cerni non possent. Secundum animi uehiculum ex elementorum mixtione fieri, idemq; à dijs iunioribus adhiberi, diximus. Nunc modum, quo fuerit idem factum, doceamus. Idem ergo uehiculum ad animam organico corpore utentem refertur. Quatenus enim qualitatibus quatuor cōstitutā partem illi addūt iuniores dii, secundū intelligimus uehiculum: & cum pars hæc animi sentiens sit, corporiq; adiuncta, uitam eidem præbet. Quare animam quidem, cum in primo uehiculo est, οὐρανὸς ἦεν, id est actum primum nominare cum Aristotele possumus. Cum autem est in secundo, eandem corpore organico uti, uitamq; illi præstare dicemus. Cum autem in secundo hoc animi uehiculo efficiendo elementorum fiat commixtio, tenuissimis, aspectumq; fugientibus particulis constitui in eo animum Plato inquit. Quatenus enim ad ignis accedit naturam, tenuissima, inuisibiliq; ignis parte constat: hoc est, qualitatis eiusmodi, quæ incorporea est, particeps erit. Atq; idem de reliquis elementis putandum est. Has igitur particulas tenuissimas, siue qualitates, quæ in animi effectione commiscantur, γόμενοι, id est cuneolos Plato hic uocat: quoniam elementa contrarijs qualitatibus commixta, unam quandam efficiunt temperationem. calor enim efficit, humor subijcitur, & conglutinat: frigiditas & siccitas utriusq; excessum temperant, frigiditas calorem, siccitas humorem. Atq; hæ, ut diximus, qualitates occultæ temperationem elementorum in corporibus efficientes, cuneoli illi sunt, qui corpoream animæ partem conueniunt: non autem corpuscula illa minima, siue atomi, quos Democritus et Leucippus induxerunt, quemadmodum putat Chalcidius.

Atq; in hoc ipsum tum influente, tum effluente corpore, animæ diuinæ circuitus illigabant. Mortalis animæ pars corporeis uinculis et clauis, hoc est qualitatibus, annectitur à dijs iunioribus, ut dissolui facile possit. nec enim ea immortalis est, & indissolubilibus uinculis à supremo Deo colligata: quando omne id quod à Deo fit, immortale est, ut Plato uult. Ergo animæ immortalis, corpus ex qualitatibus compositum dii iuniores adhibent, ex eaq; cōnexionē mortalis & caduca totius animantis uita oritur. Sed quid nam Plato in his uerbis significat, ἐν ἑξ ἀπάντων ἀπορρασομένοι σώμα ἕνασθαι, τὰς τῆς ἀθανάτης ψυχῆς περίοδους ἐνέειναι εἰς ἐπιρροῦτον σώμα, καὶ ἀπόρροτον. Hoc est, cum corpus unum quasi ex omnibus qualitatibus constitutum dii iuniores fecissent, circuitus quidem immortalis animæ corpori influenti, effluentiq; illigarunt. Anima rationali in corpus descendente, corporis materia quasi inundatio quædam influens illam immergit, ac sibi alligat, ita ut corpoream naturam sequatur. Atq; hoc modo corpus influere in rationalem animam dicitur. At uerò corpus tunc effluit, cum dissoluitur simul cum irrationali anima. idem enim quia qualitatibus cōstitutū est, dissoluitur, atq; hoc modo quasi ab ipsa anima effluit. Ergo rationalis anima, ex qua irrationalis uelut umbra quædam nascitur, corpus semper sustentat: irrationalis uerò sustinere minimè potest, quando ab illa profluit. Itaq; influxus iste, ac effluxus corporis, cui anima illigatur, nihil aliud est, quàm materialis illa, corporeaq; substantia, quæ immortalem animam à Deo infusam immergit, atq; ambit, dum corpori annectitur, aut etiam eandem illam dissolutione corporis exutam, ac nudam corpore relinquit. At quæ nam est illa periodus animæ, quæ corpori alligatur? Nempe ipsius animæ motus, qui, dum ipsa in corpore est inclusa, editur, circularisq; ut diximus, est, siquidem animæ rationalis motum circularem esse, ac periodicum, dicit Plato. Vnde cum animæ periodum illigari corpori ait, idem est, ac si dixisset, animam rationalem, quæ motu circulari ex se mouetur, corpori alligari, motumq; illum in eodem ciere. Itaque hi circuitus in profundum flumen immersi, neq; tenebant, neq; tenebantur, sed ui ferebantur, atq; ferebant. Metaphora quadam Plato, ab ijs quæ in flumine merguntur, corporeæ materiæ cum anima rationabili cōiunctionē declarat. Quæadmodum enim, inquit, corpora fluminibus, aut aquarum ui magna submerguntur: ita anima corpori inclusa, eiusdem materiæ immergitur, ex eaq; quasi labem cōtrahit. Vnde quod in Phædone, ac libris de Rep. allegoria quadam de Letheo flumine Plato dixit, animæ descensui ad corpus tribuendum est. ipsa enim eidem inclusa, naturæ suæ pristinæ intelligibilis obliuiscitur, terreæq; cōcretioni sese accommodat. Ergo per flumen hoc multum & exundans, quod ποταμὸν πολὺν Plato hic uocat, materiale corpus,

corporeasq; actiones intelligit: cui animam illigari, immergiq; dicit, propter mentis cum corpore cōnexionē. Præterea cum illigatæ sunt animæ huic corpori, siue hoc flumine materiæ immerguntur, nec superant, inquit, nec superantur: quoniam nec ab eodem corpore tanquam præstantiori superentur, inferioresq; illo sint, quando incorporeū à corporeo superari, interimi uel non potest: nec etiam ipsemet animæ corpora superant, incorporeæ uel, ac sibi similia reddunt, cum nihil corporeum in esse iam incorporeā mutari ualeat. Quo fit, ut cum anima corpusq; diuerse naturæ sint, adeò tamen inter se cōnectantur, ut altera non uincat alterum subtilitate naturæ suæ, nec alterū illam grauitate moleq; sua deprimat, sed magnam inter se cōsensionem habeant.

Vi ferebamur, & ferebant, ita ut animal moueatur. Vt in animæ cum corpore cōiunctione magna est substantiæ utriusq; cōsensio, ita quantum ad motum totius animalis attinet, partim quidem ui fertur anima, partim fert ipsa. Mouet enim ui sua corpus anima, cum ipsum ex se minimè moueatur, nec sentiat, nec uiuat, sed ab illa id habeat. fertur uerò eadem à corpore, dum eo ipso utitur, uariasq; uires habet illi cōiunctas. Quare utriusq; impulsus quasi ui quadam fit, hoc est, non ex propria cuiusq; illorum natura id prouenit, sed ex toto composito. corpus enim fert animam, non quidem ex se, cum riude & nulla ui præditum sit: sed ex sympathia, quam ex illius ui retinet. Anima quoq; corpus externa uel fert, quoniã eidem annexa corporeis rebus utitur. siue ut Chalcidius exponit, fertur quidem ui animæ à corpore, cogente nimirū illo ipsam ad uitia: fert uerò illud eadem, dum uitam salutemq; ipsius curat, quod animæ proprium est. Ergo ex toto composito tum anima, tum corpus sympathia quadam fertur, cum alterutrum per se minimè id haberet. anima enim à corpore separata, nullas corporeas uires haberet: nec corpus etiã inanime uitā, sensumq; retinere posset. Vnde alias esse animi uires proprias, alias corporis, aliasq; totius compositi, considerandum est, ut Plotinus in lib. Quid homo & quid animal, refert. Nam intelligere, ratiocinari, huiusmodiq; alia, animæ separatæ sunt propria: procliuem autem ad uitia affectusq; esse, id ex corporis natura prouenit: sentire demum, moueri, appetere, ad totū ipsum animal refertur. Quoniam uerò cōposita omnia ex diuersis contrarietatem motus habent (simplicia enim corpora unico tantum motu mouentur, ut Physici asserunt: composita uerò pluribus, quia partium diuersarū motus habent diuersos) animal quidem ipsum, quod ex anima corporeq; constat, diuersos, cōtrariosq; motus habeat necesse est, alios uel delictet ab animæ natura, alios uerò à corpore. Et quidem si naturæ hæc due, anima & corpus, maxime inter se sint contrariæ, motus itidem totius contrarijs partibus constabit. Ergo sex illa genera motus, de quibus antea diximus, animali cuiq; conueniunt:

niunt: quoniam generationi numerus senarius competit, ut Pythagorici afferunt. Nam in corpore triplex dimensio est, longitudo, latitudo, crassities: ac in longitudine punctum quasi unitas inest, in eadem quoque linea ut dualitas est, in latitudine planities ut ternarius: in toto uero composito quaternarius, qui soliditatem corporis efficit. in Symmetria partium corporis iam constituti quinarium est, in toto demum animali senarius. Itaque in animae cum corpore connexionem quinarium consideratur, in eadem uero illa corpore iam utente senarius. At qui nam sex illi motus inter se contrarii erunt? hi nimirum, ante, post, sursum, deorsum, dextra, sinistra, qui solum animalibus insunt, diuersaque ratione, contrarii in illis ponuntur. Cum uero plurimum inundaret fluctus, atque deflueret, unde animal nutrireretur, multo etiam maior a passionibus extrinsecus illatis turba sequebatur. Vt haecenus translatione quadam usus Plato, materiae corporeae animam ambientis molem ac densitatem descripsit: ita quoque in his per fluctum illum, de quo loquitur, effluens et exundans corpus hoc terrenum, cui anima est inclusa, intelligit. Sic enim ille ait: πολλὰ γὰρ ὄντος τὸ ἀπονδύζοντος, καὶ ἀπορροῦντος κύματος. id est, cum multa sit, ac densa corporis moles, quae grauitate quadam ueluti exundat, animus illi adiunctus quasi submergitur, ac partes illae duae totius animalis, alitrix uidelicet facultas, ac sentiens, hebetantur. Nam cum uires quasdam totum animal habeat, ut nutriendi, sentiendi, mouendique se, atque alias demum eiusmodi, pro alitricem quidem facultate animalis undam illam defluentem accipimus, quoniam eadem uis alimenta corpori suppeditat, magnamque materiae externae copiam ad sustentandum corpus assumit, qua intelligibilem etiam animi partem aggrauat. Vnde fit, ut corpus magis tumultuetur, animaque repugnet, ipsaque interim quasi submersa illius mole perturbetur. Siquidem magna corporis indulgentia, et mollicies, animum emollit ac enervat, ingenium offuscatur, planeque deprimunt. Hinc uidemus, eos qui se nimium cibo potuique deditere, quasi bruta quaedam animantia esse, uiderique rationis ferè expertes, cum nimia corporis mole opprimantur. At quæres tu fortasse, possitne animus a corpore quicquam pati, cum incorporeus, purusque sit, nihilque incorporeum perpeti a corpore unquam possit? Animus certè a corpore pati non potest, non magis quam si rei alicuius imago in speculo apparens, moto speculo, fracto uel moueri, frangi que dicatur. Nam cum sentiens hæc, alitrixque animae facultas, intelligentiae ac mentis imago sit, ut Plotinus in lib. Quid homo et quid animal, inquit, non quod eadem ab externis rebus patitur, ut sensus a rebus sensilibus, alitrix a corporei alimenti accessione, mens pati dicitur: sed uelut in pueris propter continuam materiae accessionem atque incrementum, anima quidem quasi sopitur, nec in eis ratio re-
lucet ut in adultis: siquidem sensuum organa minus

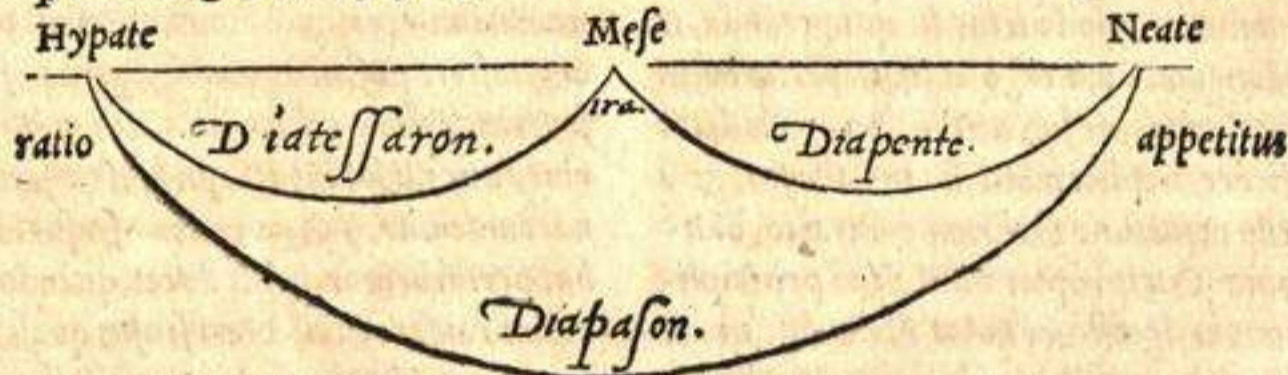
apta sunt ad res concipiendas, intelligendas uel. Cum itaque ex sensitricem animi parte intelligentem cognoscamus, illaque huius imago quaedam sit, si eadem illa minus apta sit, patitur uel ab externis rebus, hæc etiam pati quodammodo uidetur, quamuis ex se pati nullo modo possit. Ergo propter alitricem facultatem rationalis anima corpori inclusa, pati aliquo modo sympathia quadam dicitur: ut dum facultas illa ab externis rebus alendo, fouendo uel corpus afficitur, mens quoque patitur ad illius affectionem, hoc est, quasi nebula quadam offuscetur. Vnde fit, ut pueri, influente semper (ut diximus) materia ad corporis incrementum, rationali anima minus utantur, itemque senes, quorum corpus semper imminuitur, eodem laborem uitio propter abscensionem perpetuam: ambo enim nec rectè recordantur, nec ratiocinantur promptè. Quamobrè materia illa corporea ad corporis alimendum semper accedens, fluctus ille est, a quo nutriri animal Plato dicit. Nec tamen per se ipsum pati corpus ab externa re, aut animam seorsum potest: sed totum ipsum animal compositum, ut Plotinus inquit, anima enim ex se pati non potest: corpus etiam, nisi uitam ab anima haberet, nullo quoque modo sentiret, cum sensus expertus sit. At uero cum anima rationalis ob corporis molem patitur, cur nam Plato dicit, maiore tunc fieri turbam ab illatis passionibus, cum corpus a quatuor qualitibus elementorum patitur? sic enim ait: Multo etiam maior a passionibus extrinsecus illatis turba sequebatur, cum corpus aliquod ignis exterioris incurrisset offensionem, uel a terrae soliditate, aut aquae humore, aut aeris flatu lesum esset. Quia animae irrationalis uires corporeas qualitates sequuntur, adiunctaque illis sunt, eadem quoque ab externis qualitibus patiuntur. Nam quatenus natura ignea, hoc est naturali calore corpus constat, accedente maiore ignis copia ipsum afficitur, eodemque modo anima perturbatur. Quatenus etiam aerea natura, ac spirabilis idem habet aliquid, eadem item natura accedente commouetur. Ergo similitum qualitatum accessio corpus commouet, illoque commoto totum animal perturbatur: perturbatoque toto composito, anima etiam sympathia quadam patitur, tuncque sensus rei commouentis fit, id quod Plato in his docet: Porro ab ijs omnibus per corpus motus usque ad animam transeunt, qui propterea et initio et nunc sensus nominati sunt. Quo nomine in secundo uehiculo, quo anima corpus sortitur, sensus omnes, sensitricemque animam adipiscimur, ideoque ex accessione quatuor illarum qualitatum diuersi sensus eduntur simul cum corpore, ut ex ignea natura aspectus, ex aerea auditus, ex aquea gustatus, ex terrea tactus, ex fumigatione odoratus. Igitur constituto iam ex quatuor qualitibus corpore, sensuum quoque similitum uires constituantur in toto animali: iisdem autem comotis ab externis rebus, sensus ipsi pariuntur, siquidem in perfectione sensitricis facultatis ab obiecto sensus effici-

tur. Vnde nominis etymologiam Plato deducens, αἰ-
 δῆσιν inquit, id est sensus sic appellari, ἀπὸ τῆς αἰ-
 σῆς, quod est commoueri, ἔθελον id est positionē,
 quoniam à rebus extrà positis moueantur. necesse
 est enim ab externa re obiecta perpeti sensum: ut sen-
 satio fieri possit. Quamobrem hoc modo anima, to-
 tumq; compositum pati ab externis rebus dicitur,
 ut quoniam anima corporis qualitates, constitutio-
 nemq; sequitur, corpusq; rursus, quatenus uitā ac
 sensum habet, ab illa moueri ab externis rebus po-
 test, commoto quidem corpore animato, ipsum com-
 positum animal afficiatur. affectio uerò omnis ani-
 mantis in sensum aliquem cadat necesse est. Ergo ex
 cōmōtione sensus paritur, ex sensu demum rei com-
 prehensæ perceptio. Si quidem ab initio cōtinuē
 multos ἔθελον maximos motus cient, riuo illo iugiter
 fluente, atq; his fluctibus uehementer animæ circui-
 tus quatiunt.) Ex sensitricæ animi parte singuli o-
 riuntur sensus, diuersisq; corporis partibus explicā-
 tur. Quare constitutis iam sensuum facultatibus, di-
 uerse illorū uires tum ex se, tum ex tota anima fiūt,
 id quod in illis uerbis Plato indicat: Nam cum sen-
 sus, inquit, ab anima sensitricæ proficiantur, unāq;
 rerum corporearum imagines afferant, animam ra-
 tionalem perturbant, idq; præsentī tempore: siqui-
 dem præsentium rerum cōprehensio sensus est, præ-
 teritarum uerò memoria: simulq; ἔθελον obiectum ἔθελον
 sensus esse debēt, ut sensatio fiat. Quare Plato ἐν τῷ
 παρόντι, hoc est præsentī tempore sensus fieri dicit.
 Vnde illud, καὶ ἀπὸ τότε ἐν τῷ παρόντι, non bene
 translatum est, Ab initio cōtinuē, ut Latinus inter-
 pres uertit. Iam uerò ἔθελον magno frequentiq; mo-
 tu cieri sensus Plato dicit, quoniam sine motu ab a-
 nima ad obiectum progrediente, et ab hoc rursus ad
 illam redeunte, sensatio fieri non potest. sensus enim
 ab obiecto moueri necessariò debet, quod passionem
 uocamus, ut rei comprehensio fiat. Quinetiam, riuo
 quodam iugiter fluente, motum illum sensuum effici
 refert: quia res omnes sensiles ἔθελον corporeæ, propter
 materiæ, qua constant, latè fusam per omnia natu-
 ram, flumini cuidam comparantur, ex qua uelut ri-
 uuli, ita sensus diuersi oriuntur. Nam ex materia
 corporea, ἔθελον uitam ab animo habente, sentiens ani-
 ma emanat: ex sentiente uerò anima, sensuū omniū
 uires. Atq; ita sensus proprio suo motu animam sen-
 sitricam commouent, hæc autem rationē perturbat.
 Ergo sentiens anima corpori annexa, per riuum
 illum perpetuò defluentem, quem ῥέοντα ὄντελεχος
 ἔθελον nominat, significatur: cum qua sensus coniun-
 cti, siue in qua uires sensuum posita, motaq; ab ex-
 ternis rebus, mentem ipsam perturbant. Sed cur
 nam animam sensitricam, riuum perpetuò decurre-
 tem nominat? Quia eadem, quandiu mens est inclu-
 sa corpori, in perpetua est rerū corporearū perce-
 ptione. deficiente enim sensu, ἔθελον anima etiam de-
 est. Vnde cum materia quasi flumen quoddam sit,
 sentiens etiam anima ex illa constans, quatenus cor-

pori est adiuncta, fluere quodammodo dicitur, ob-
 uersante semper in ea rerum materialium compre-
 hensione: nō quòd illa semper sentiat, nullumq; tem-
 pus intermittat, sed quia semper eam habeat sentien-
 di facultatē, cuiusq; obiecto oppositam, ad res o-
 mnes corporeas comprehendendas. Cum igitur sen-
 sus mentem perturbare cōstet, quo nam pacto illam
 possint afficere uideamus. id enim obscure in ijs uer-
 bis Plato indicat: Atque his fluctibus uehementer
 animæ circuitus quatiunt.) Duplicem esse animi pe-
 riodum, seu motum circulem, supra retulimus: u-
 num eiusdem naturæ, alterum alterius: illumq; men-
 ti ac intelligibili animæ parti, hunc sensibus, sensi-
 triciq; facultati tribuimus. Vterq; motus ab exter-
 nis rebus perturbatur, nec alter solū ab altero, quo-
 niam sensus ab obiectis cōmoti patiuntur, ἔθελον mens
 propter sensuum perpeffionem ratione quadam pa-
 titur, quatenus à sensibus impeditur. Ex quo dupli-
 cem animi uim cōmoueri intellige, ἔθελον intelligibile,
 ἔθελον sensibilem. Vtraq; enim facultas tum mouet, tum
 etiam mouetur, quoniā anima rationalis primo suo
 motu corpus mouens, sensuum quoq; potentias seu
 sensoria commouet: sensus præterea ipsi illam mo-
 uent, cum adductis corporearū rerum imaginibus
 ad eam quasi nuncijs rerum perceptarum redeunt.
 Itaq; motus utriusq; periodicus est, alterq; circa al-
 terum cietur, ut in circulo eiusdem alteriusq; natu-
 ræ supra demonstrauius. Hic est ergo circuitus ille
 animi, qui materiæ quasi fluctibus quatiuntur, ac impe-
 ditur: quicq; duplex cum sit, diuersaq; naturæ, diuer-
 sa itidem ratione perturbatur. Nam circuitus eius-
 dem naturæ, hoc est mentis motus à sensibus commo-
 uetur, cōstringiturq; quasi cōpedibus, ne latius per
 omnia possit diuagari. Porrò motus alterius natu-
 ræ, hoc est animæ sensitricæ facultas, contrario mo-
 do impeditur, cum à sensibus uelut alluione qua-
 dam cōmouetur. Sensus enim in stabili suo motu a-
 nimam sensitricam commouentes, nihil firmum ad
 ipsam perferunt: hoc est, quicquid animæ sensitivæ
 uis percipit, opinabile, infirmaq; sciētiae est, idēq;
 infirmum ac inconstans, nisi à rationali parte diju-
 dicetur, confirmeturq;. Hanc perceptionum animi
 differenciam Plato intelligens, rerum intelligibiliū
 cognitionem menti tribuit, sensilium ἔθελον opinabiliū
 animæ sensitivæ. Quapropter errorem in se senti-
 bus, ex propria illorū ui hinc liquet, nisi mēs ipso
 corrigat. Nam ἔθελον uisus bipedalē esse solem putat,
 nisi mens id aliter dijudicasset, ueramq; illius magni-
 tudinem intellexisset: id quod tum hic Plato, tum in
 Phædone latius confirmat. At huic rei obiectio
 quædam occurrit, quo nam modo sensus, atq; adeò
 sensitiva uis animi, mentem impedire: aut mens ipsa,
 diuersa cum sit à corpore, peccare illius causa pos-
 sit. Cui certè, ut cum Plotino in lib. Quid homo ἔθελον
 quid animal, respondeamus: Cum duplex homo esse
 dicatur, alter uerus ἔθελον rationalis, qui mens ipsa uo-
 catur, alter expers rationis, ἔθελον bruto similis, qui ani-

ma sentiens, peccandi sanè, ac perturbationum initium in sensitrice anima est, consensio autem in mente. ab illa enim ad hanc uitia ipsa, perturbationesq; proueniunt: rationalis autem ex se non peccat, sed propter assensum duntaxat, quo animæ irrationali obsequitur. Quia ergo corporeas illecebras mens non cohibet, quod ipsius officium est, sed illis paret, & quasi uicta dat manus, peccat, uitijsq; contaminatur. Vnde fit, ut rationalis anima, quandiu irrationali est adiuncta, propter sympathiam solum ab ea 10 patiatur. Patientem siquidem à corpore anima rationis experte, rationalis quoq; simul patitur, non autem corporis passionibus submittitur. est enim ut forma quaedam, sic anima in corpore. Hoc ipsum confirmat Iamblichus in lib. de Mysterijs Aegyptiorum, cum affectiones omnes à corpore ad animum peruenire dicit, ipsum uerò ex se minimè pati, sed quatenus corpori adheret. Atqui hoc Plato nobis significare in his uerbis uult: Et circuitum quidem eiusdem, similisq; naturæ in ipso cursu prorsus impediunt, alterius uerò circuitum distrahūt.) Hoc est, magna rerum corporearum accessio mentis motum simplicem, & eiusdem naturæ impedit, cum rectè illam suo munere uti non sinit: & sensus etiam, qui ob uarietatem alterius naturæ sunt, distrahit, adeò ut turbatis sensibus, mens ipsa, totumq; animal perturbetur. Vsq; adeò ut dupla illa, & tripla utriusq; interposita interualla tria, medietatesq; & colligationes sesquitertia, sesquialtera, sesquioctaua ratione interiectas.) Hinc poteris manifestè cognoscere, animam harmoniam non esse, sed ratione quadà compositam ex harmonicis proportionibus dici. Nam cum animā, eiusq; uires magna inter se proportio-

ne deumctas, perturbationibus corporeis commoueri Plato dicat, illas inquit duas numerorum series in triangulis superius explicatas, medietatumq; ipsarū colligationem perturbari, ita ut anima suis officijs fungi rectè non ualeat. Qua de re cum multa supra dixerimus, proportionescq; ipsas animi uirium explicuerimus: nunc qua ratione uires eiusdem proportionem inter se cōnectantur, iterum dicamus, quando id numeris solū antea demonstrauiamus: postea uerò, cur uires easdem perturbari dicat, docebimus, & ultimò uerba Platonis interpretabimur. Animæ substantia una est, uariasq; uires habet, quæ numerorum musicorū proportionibus designantur, propter magnam earum consensionem. illas tamen uires Deus opifex ita disposuit, & colligauit, ut dissolui possent à nemine, nisi ab eo qui easdem cōiunxit, ut antea diximus. Cum ergo una sit à Deo anima constituta, uiresq; habeat diuersas, huiusmodi proportionem intra se complectitur, ut Plutarchus in Quæst. Platonicis annotat: ut quoniā eius tres partes sunt, quorum prima, id est ratio, est in cerebro, secunda, hoc est ira in pectore, tertia, uidelicet appetitus in uentre, harmonica illæ inter se proportiōe deuincentur. Nam ut proportio harmonica inter tres terminos cernitur, ita anima tres corporis partes sortitur: cerebrum, pectus, uentrē. Item tres sunt harmonicae proportiōis extremitates, quibus eadē tres animi partes respōdent: ὑπάτη, id est altissima: μέση, id est media: et νεάτη, id est infima. His tribus tres hæ animæ partes accommodantur: rationalis quidem primo, hoc est hypatæ, quoniam uirium omnium suprema est: appetitoria, utpote infima, neatæ: media inter eas duas irascibilis, cum Mese conuenit,



Igitur inter illas tres animi partes proportio Musica seruetur, quæ omnes copulat, ac unum quiddā efficit. Nam ut primus terminus ad medium, & medium ad ultimum se habet: ita rursus ultimus ad primum, hoc est inter hypaten & mesen proportio est diateffaron siue sesquitertia, quæ eadem inter rationem & iram ponitur. Item inter hypaten & neaten, seu inter rationem & appetitum, est diapason, hoc est dupla proportio: demum inter mesen & neaten, est diapente, id est sesquialtera. Quare proportionibus his medius terminus cum duobus extremis connectitur, & duo extrema inter se. Nam quatenus ratio imperat iræ, diateffaron dicitur: quatenus autem ira imperat cupiditati, est diapente. Quatenus ergo ratio appetitui præest & hic rursus iræ subijcitur, diapason fit, hoc est dupla proportio: si-

quidem bis imperatur, primò à ratione, deinde ab irascibili. Ecce igitur sesquialteræ proportionem in diapente, sesquitertiæ in diateffaron, & duplæ in diapason constitutæ, animi substantiam complent. Nam rationem in summo, appetitum in infimo, mediam inter utranq; iram habent. Hac itaq; ratione partes animi inter se colligatæ, unum quendam in motu suo cursum orbicularem efficiunt, in eoq; magnam diuersarum uirium proportionem seruant: ut latius Plutarchus in eo libro, quem nos citauimus, testatur. Quando igitur animi uires debitam proportionem non seruant, sed ratio, quæ imperare debuisse, subijcitur, aut appetitus iram superat: tota ue animæ constitutio perturbatur: tunc demum proportionem illæ triplæ, duplæ, colligationescq; numerorum supra traditæ torquentur, cōmouenturq;. Nec

enim

enim aliud est proportionem illas non seruari, quam animi vires suo munere minimè fungi, nec debita ministeria exercere. Vnde Socrates in Phædro, animam aurigæ comparans, vires eiusdem duobus equis similes facit, ipsosq; tumultuari inter se dicit: uinciq; nonnunquam præstantiorem equum, id est rationem, à deteriori, siue appetitu. Ergo ut Platonis uerba interpretemur, ad eò turbari animi statum externis corporeisq; affectionibus ait, ut tria illa interualla numerorum, duplam triplamq; proportionem habentium, ac tota demum animi compositio, quam nisi solus eius opifex Deus dissoluere possit, perturbentur, viresq; animi omnes suis officijs abutantur. Omni reuolutionis genere torqueant, omnesq; anfractus & uarietates orbium, quotcunq; contingere queunt, inducant, ita ut ambitus ipsi uix sibi inuicem connexi, serantur quidem, sed sine ratione serantur, tum contra, tum ex obliquo, tum resupina quadam dispositione.) Easdem animi perturbationes latius demonstrat Plato, cum duplicem illum motum commoueri, nullaq; ratione cieri dicit. Nam cum mens ipsa proprio suo motu simplici, ac eiusdem nature moueri deberet, itemq; sensitiua anima motu alterius impellenda foret, uariè quidem ambæ perturbantur, nec certam statutamq; motus sui rationem seruant, sed quasi fortuito seruntur tum contrario tum obliquo, tum etiam supino motu. Itaq; contra fient animi motus, si contraria quis iudicet, quam uerè sunt: ut quòd mundus æternus sit, & idem genitus, & quòd anima immortalis sit, & morti obnoxia. Item obliquus motus appellatur, cum falsa pro ueris assumimus, illisq; assenimur: ut cælum stare, terram moueri. Demq; supinus est, cum absurda bonis anteponimus: ut quòd uirtus sit uituperanda, et uitium laudandum. Cum ergo animus perturbatus motus suos propios, ac suis uiribus accommodatos nequit conficere, triplici motu illo turbulento, & à ratione alieno mouetur: nimirum contrario, obliquo, & supino. Quapropter nihil aliud per triplicem illum motum significare nobis Plato uult, quam perturbatum animum non modò naturalem uirium suarum cursum non tenere, nec debita ratione uiribus suis fungi, sed etiam contrario motu impelli, ac sine ratione uagari, id quod similitudine quadam docet his uerbis: Ceu si quis caput pro pedibus humi figat, pedes uerò pro capite tollat in altum, tunc arbitror tam eius qui sic affectus est, quam eorum qui spectant, dextræ partes sinistrae, & contra sinistrae dextræ sibi inuicè esse uidentur.) id est, Quemadmodum qui corpore inuerso sunt, dum caput humi figunt, dextra sinistra putant esse, omniaq; contra iudicant, quam uerè sunt: ita qui perturbato sunt animo, erroribus multis falluntur, nihilq; uerè discernunt. Ut si quis odio flagret aduersus aliquem, omnia in illo mala esse putat, quantumuis sint bona: aut si amore sit captus, etiam rem turpissimam pulchram existimat. Vnde in hac comparatione omnes

perturbati animi errores facile possumus intelligere. Nam per caput inuersum, terræq; defixum, rationem oppressam cogitamus: per pedes autem sursum elatos, iram, cupiditatem, cæterasq; inferiores animi vires uigere, ita ut cum hæc illi subiectæ esse debuissent, illaq; his imperare, contra tamè fiat. siquidem ratio terræ infigitur, id est corporeis terrenisq; rebus sese contaminat, uitijsq; appetitui ac affectionibus submittitur. Iam uerò ut caput inuersum sinistra capit pro dextris, & hæc rursus pro illis: ita ratio perturbata, & quasi ad terram depressa, motum alterius nature, qui sinister est, ac sensitricis animæ proprius, pro motu nature eiusdem, qui ad illam pertinet, dexterq; est, capit. Qua de causa mens ratioq; fallitur, & quasi demens fit, cum suo munere rectè non fungatur, sed à corpore uelut in tyrannide opprimatur. Atqui hoc ipsum in his uerbis Plato aperte significat. Itaq; cum hoc ipsum, cæteraue huiusmodi animi quoq; ambitus maximè patiuntur, si tunc extrinsecum aliquid eiusdem ipsius, uel alterius generis inciderint, falso quid idem alicui sit, quid uel alterum ab aliquo, iudicant.) Id est, Cum animus perturbatus dextra siue bona, sinistra, hoc est mala cogitat esse, nec eius proprius motus certa ratione fit, tunc res externas diiudicare nequit: nec quid sit simplex & eiusdem nature, nec quid multiplex & alterius, potest dignoscere, sed falso de illis sentit, falsaq; pro ueris capit ac confundit: quod quia sine ratione, consilioq; recto fit, demens tunc est. Neque ullus princeps & dux in eis tunc est circuitus.) Hoc est, nullum habet certum motus principium, sed omnia confunduntur: dominaq; ipsa ratio, quæ motrix totius animalis est, subijcitur, sensusq; dominantur, ex quo summam animi perturbationem cognoscere possis. Cumq; extrà positi sensus pulsauerint animam uehementius, totamq; eam possederint, tunc illi subiugati quidem & seruientes dominari uidentur.) Qua ratione sensus ab externis rebus perturbentur, in his docet, quando affectionum animi causas reddit. Nam sensus quasi nuncij ad externas res mittuntur ab animo: quibus perceptis, ad illum, ueluti allato nuncio, redeunt: id quod cum perceptione fit. Siquidem sensus ab obiectis patiuntur, quatenus illa percipiunt: itemq; animus à rerum perceptione patitur, quatenus res comprehendit. Vnde patiens intellectus ab Aristotele uocatur, quòd in rebus percipiendis quasi afficiatur. Ergo propter sensuum affectiones animus sepe afficitur, patiturq; à rebus externis. nam sensum cupiditas sequitur, aut odium: quibus si animus non imperet, præceptus fertur, perturbationeq; comotus, sui compos non est. Quinetiam sensus ipsi cum harum perturbationum extrinsecus aduenientium cause principiaq; sint, ipsi quidem animum non superant, ut Plato inquit, quamuis superare uideantur: sed superantur potius ab externis rebus, ijsq; iam perturbatis, animus uti illis nequit. Sensitiua enim anima ab obiectis extrinsecis commouetur

commouetur per sensus, ipsa uerò ratione ex se non superat: quia mortalis pars immortalem commouere nō potest. Videtur tamē illa hanc superare, quòd sympathia quadam mens afficiatur, uitiatāq; sensitricae facultate, sensibus recte uti nequeat. Itaq; sensitua anima ex sua natura perturbatur, quia est affectionibus obnoxia: ratio uerò ab illa, quonia eidem iam perturbata assenitur. Atq; hoc modo omnes animi affectionum formae gignuntur, ut latius postea dicetur. Quas ob res ab initio anima, cum mortalis corporis uinculis includitur, amens efficitur.) Hæc est totius animorū generationis conclusio. nam cum Deum Plato primò induxisset animas omnes simul creatas, deindeq; dijs iunioribus eas trademē, iubentemq; partem mortalem immortalī attextere, immortalis mortalisq; partis connexionem descripsit, naturamq; utriusq; ostendit. demum, quid ab alterutra proueniret ad alterā, docuit, cum ab immortalī parte intelligentiam, scientiam, diuinorum contemplationem oriri dixit: à mortali uerò perturbationes, errores, uitia, opinioniones falsas, et disidia. Vnde fit, ut cū hi duo animi motus cōtrarij sint, ijdeq; ex connexionione animæ cum corpore nascantur, tunc primū anima αὖς, id est sine mente illa pristina, quam in primo uehiculo habebat, efficiatur, & ex ea corporis connexionione perturbationū omnium originem assequatur. Nam cum mentē à Deo habeamus, sentientiē uerò animam à corpore animato, atque ab illa recta ratio, ab hac perturbationes omnes oriantur: fit, ut ingrediente corpus anima, illiq; copulata, errores perturbationesq; corporeas sequatur, nec tam recte sua ui uti possit, quā si à corporeis uinculis libera esset. ideoq; oppresso corpore, magis animus uiuit, ac uiget: uigente autem illo, deprimitur. Quam ob causam, mortem corporis expectandam esse philosopho, iubet Socrates in Phædone, ut anima cōmodius uiuat. Quo nomine Plato primam inquit animæ dementiam, ex qua cunctæ affectiones oriuntur, connexionione ipsius cum corpore fuisse. Quod etiam Plotinus in lib. de Animū descensu in corpus, & Porphyrius de Abstinentia animalium, latius demonstrant. At postquam nutritionis & augmenti riuus lenius minusq; fluit, animæq; circuitus tranquilliore motu iter suum peragunt.) Eandem causam originis affectionum animo accidentium confirmat, quòd idem animus propter illam cum corpore cōnexionē iam inde ab initio subiici perturbationibus incōperit. Nam principio propter corporis imbecillitatē in pueris quasi consopitus est, nullamq; rationem habere uidetur: deinde etate uigente, paulatim sese ipse explicat, donec omnem suam uim, confirmato iam corporis statu, ostendit. Multum enim confert corporis cōstitutio, temperatioq; ad animi promptitudinem: siquidem pueri, rudiq; corpore constantes homines, minus uigent animo, imò nullam serē rationem habere sepe uidentur. Ex quo intelligimus, animam corpoream

concretionem sequi, omnemq; suam imbecillitatem à corpore habere: quando eadem semper illius essentia est, nec intensiōnem, remissionem ue recipit.

Quamobrem et illi quorum corpus indies incrementa suscipit, propter continuam materiæ accessiōnem ex cibi alimento, minus apte ratione utuntur, quia sensuum organa inepta sunt ad sensus efficiēdos: nec memoria propter nimium humorem retinere quicquam potest. aut sensus recte aliquid comprehendere, aut ratio dijudicare. At cum adulta sunt homines etate, qualitatūq; quibus corpus constat, temperatio est facta, ratione melius utitur, sapientioresq; etate fiunt. Itaq; fluxus iste, siue πρῶμα, de quo Plato loquitur, naturalem materiæ accessiōnem ex cibo proueniētem significat. Nam substantia sumpti cibi in corpoream molem mutatur, atq; ita crescente hominis corpore usq; ad etatem adultā, τροφή, id est alimenti perpetua fit accessiō, quæ animi uires impedit, & quasi inundatione quadam submergit: quemadmodum ij, qui multo cibo potuq; grauatur, hebetiori sunt ingenio. Igitur quandiu accessiō hæc materiæ ad corpoream hominis molem fit, animi eiusq; uirium imbecillitas oritur: cessante uerò illa, hominēq; in etate adulta constituto, tranquillitas eiusmodi perturbationū sequitur, cōmodeq; animus suis uiribus fungitur, ipsiusq; motus tranquille, debitaq; ratione fiunt: nec illi potest externa accessiō ciborum impedimēto esse, si appetitus uelit cohibere. Atqui hoc Plato significare nobis in illis uerbis uult. ait enim, confirmato iam corporis humani statu, animi motus recte fieri, nullisq; commotionibus externis perturbari: sed pacatam, tranquillā ab affectibus, sapientem denique uitam agere, dum modo uelit. nam si se corporis uoluptatibus tradat, non minus perturbabitur, quā antea. Quod si quis educationi, recte q; nutritioni, disciplinam quoq; et eruditionem conuenientem adiunxerit.) Quamquā etatis incrementum corporeas commotiones ad animum peruenientes tollat, multum tamen etiam educatio, institutiōq; efficit. Nam si disciplinarum cognitione, morumq; recta institutione informetur animus, magnos effugiet etatis suæ adhuc imbecillis morbos, ac ignoratiōnem, inscitiāq; liberabitur: quibus esset profectō astrictus, antequam ad adultam etatem perueniret. Vnde magni esse momenti rectā institutionem Plato docet, quando animus recte institutus, uel naturæ imbecillitatem uincit: contra uerò mala institutiō non modò corporeas affectiones non tollit, sed auget etiam, mancumq; reddit hominem ad reliquum uitæ cursum peragendū. Atq; hæc satis de perturbationum animi causis dicta sunt: latius enim in sequentibus ea de re dicemus. Hinc tamen magnam Platonis prudentiam cōsidera, quo pacto semper rectam institutionem nobis commendet, & in media naturalium rerum tractatione ad homines informandos bonis moribus digrediatur, ut non modò ueram doctrinæ cognitionē assequatur,

sed mores etiam suos rectis consilijs possint componere. Hic etenim Platonis finis est in plerisque Dialogis, ut Proclus, Platonicique alij docent, essentia suae cognitionem cuique commendare: tum docere, qua ratione recte, bonisque moribus possit uiuere.

Sed haec quidem post ortum contingunt. Nunc uero de prima hominis compositione exactius differendum, ac probabiliter ratione monstrandum, qua causa & prouidentia deorum singula membra corporis ad singula animae officia sunt accommodata. Principio dii figuram capitis ad rotunditatem mundi finxere, in eoque duos illos animae diuinos circuitus statuerunt. Est autem caput membrum corporis diuinissimum, reliquorumque membrorum princeps: cui totum corpus conexum dii subesse & parere iusserunt. Excogitauerunt enim, motum omnium quocumque esse queant, compos id fore. Cum uero inaequalis & aspera, ac partim quidem accliuus, partim decliuus terra sit, si humi caput serperet, perque terrae superficiem uolueretur, hos anfractus sine offensione transire non posset. Quod sane malum ut uitaretur, procerum hunc habitum corporis ad faciliorem progressum dii pro uehiculo capiti subiecerunt. Corpori praeterea quatuor in longum porrecta & flexibilia membra annexerunt, quibus facile diuina prouidentia moueretur: apprehenderet uidelicet obiecta quaeque, staret, & sisteret, perque omnia graderetur caput supernè subsistens diuinissimi sacratissimique habitaculum. Hanc igitur ob causam nobis crura manusque dedere. Anteriores autem partes posterioribus praestantiores, & ad imperandum aptiores arbitrati, in anteriorem quoque partem moueri nos ut plurimum uoluerunt. Oportebat porro anteriora discreta & dissimilia esse. Quapropter primum globo capitis faciem adiecere, facieque instrumenta quae ad minicularentur omni animae prouidentiae, assignauerunt, decreueruntque naturale hominis imperium in hac parte anteriori priorique consistere.

Constituto iam animali, consequens est, ut singulas illius partes explicemus: id quod hoc loco fusius tractatur. Sed cum de animorum informatione, institutioneque morum mentionem Plato fecisset, consenta

neum uidebatur tractationi huic, ut de moribus differeret, deque affectuum curatione. Sed cum eius rei tractatio ad moralem philosophiam pertineat, institutumque huius libri sit, naturalem scientiam tradere, in alium locum praetermittendam illam esse dicit.

Quo nomine haec, inquit, quae de animorum institutione diximus, post ortum contingunt: id est, post tractationem de animi generatione dicenda sunt. prius enim animi generatio, perturbationumque origo tradenda est, quam institutionem, remediaque tradamus. Igitur omisis nunc ijs quae ad moralem philosophiam spectant, ad animae tractationem redit, uiresque singulas ipsius docet, cum ait, Nunc uero de prima hominis generatione exactius differendum. Id est, Quo nam pacto anima componeretur, antea diximus: nunc exactius, qua ratione ijs partibus utatur, aut quae partes illae sint, docebimus. Quare Platonicæ philosophiae in rerum naturalium productione ordo is est, ut omnium rerum generationem ad artificis Dei prouidentiam, quasi ad primam causam, & primam naturam, ut uocat Aristoteles, reducat: ideoque haecenus Deum cunctorum auctorem praeposuit, deinde iuniores deos ueluti causas secundas & instrumentarias adiecit. Itaque cum has ipsas causas rerum effectuarum praeponat, animorum generationem ab illis perfectam, absolutamque persequitur, singulasque animi uires, partesque totius animalis exponit. Quae de causa dicendum, inquit, est in sequentibus. de singulis animae corporisque partibus, quo pacto ab efficiētibus illis causis, quas supra memorauimus, generate sint. In quo, ait, nihil pro certo affirmabimus, sed probabilitatem solum sequemur, quae in naturalium rerum explicatione potissimum spectanda est, ut antea diximus. Quare auctores naturae rationes & facultates illas efficiendi res naturales, ortumque rerum producendi uocat. nam ut rerum productarum perfectionem magis ostendat, illarum generationem ad prouidentiam Dei reducit. create siquidem res effectoris perfectionem, quam maxime possunt, imitantur: & quo similiores illi sunt, eo sunt perfectiores.

Principio dii figuram capitis ad rotunditatem mundi finxere, duosque illos in eo animae circuitus statuerunt. Quando dii iuniores totum animal, nimirum hominem, fabricati sunt, singulasque illius partes miro consilio effecere, a capite, tanquam corporis praestantissima parte auspiciatur, generationem quae illius docet. Quae in re exemplarem causam, & efficientem adiungit, quemadmodum in omnibus haecenus fecit. Igitur totum, inquit, hominem ita dii iuniores res fecere, ut in eo sui auctoris ordinem sequuti sint. Nam ut iidem ad imaginem summi Dei sunt geniti, ita quoque ipsi eundem illum tanquam exemplar sibi proponentes, hominem efficiunt. Et ut Deus uniuersitatem rotundam, in orbemque mobilem construxit, duplicemque illi motum tribuit, unum eiusdem naturae, atque alterum alterius: itemque illum simplicem, ac mentis proprium fecit, hunc autem in septem alios motus

motus diuisum, sensibusq; similē: sic etiam dij iuniores hominem ad huius mundi archetypi imaginem, quasi paruum mundum, quem *μικροκόσμον* Græci uocant, effecere, duplicemq; ambitum illum capiti alligarunt, uniuersi mundi figuram imitati. Quapropter qui nam duo illi ambitus diuini sint à Platone hic traditi, aut quo pacto rotundam mundi figuram homo imitetur, doceamus. Duplex ille diuinus ambitus homini tributus, conuersionem animi significat, quam mentis, animæq; sentientis esse diximus. Nam ut primum mobile uno semper motu cietur, reliquosq; septem orbis impellit: ita mens uno tantum circulari, reflexoq; motu mouetur, sensusq; omnes mouet. Atque hic est eiusdem naturæ motus, quem motui octauæ cœli tribuimus. Alter autem sensitivæ animæ proprius est, & in uarias partes diuiditur, qui alterius naturæ dicitur, quemadmodum planetarum omnium motus propter diuersitatem suorum cursuum eodem nomine appellatur. Ergo duplex iste motus nihil aliud est, quam duplex animi facultas, sensitiva & rationalis. Præterea motus isti in orbem impelli dicuntur, quemadmodum uniuersitatis conuersio: quia totius animæ uis ac motus, orbicularis à Platone dicitur. Hoc modo etiam diuini illi duo ambitus intra caput hominis illigari, moueriq; in orbem dicuntur, quod in uno capitis ambitu rationis, sensuumq; omnium radices sint, ut Galenus in lib. de Usu partium docet. Quod si ergo ueram capitis similitudinem cum cœlo uolumus ostendere, sensus omnes utriusq; motus animi proponatur, ijdemq; cum cœli motib. cōparemur. Itaq; octauo cœlo seu *ἀπλανῆ*, ut uocant, mens & intelligentia respōdet, quia simplex, cōstansq; illius motus est, & reliquos sensus mouet, ut octauum cœlū errantes stellas. Saturno contemplandi uim tribuamus, Ioui ciuilibus facultatis perceptionem, Marti iram, Mercurio facultatem eloquendi, Veneri cupiditatem, sensitiuam Soli, Lunæ uim gignendi. Hæ autem omnes uires recte ijs cœli motibus similitudine quadam comparantur, quod singula illorum sidera similes uires habent, ut Astrologi asserunt. Nam Saturno, qui atram bilem gignit, contemplandi uis tribuitur: quoniam atrabilis homines ad contemplationem excitat. Iupiter sanguinæ naturæ, communitatem inter homines conciliat, ideoq; ad ciuilem facultatem refertur. Mercurius humectus, eloquendi facultati accommodatur. Venus humida & frigida, cupiditatem indicat: humor enim, & frigus, appetitum excitant. Sol calidus & humidus, sensibili facultati comparatur. Luna demum humida & frigida, gignendi uim significat: est enim ut mater humidorum omnium. Ecce igitur uirium omnium animi cum cœli orbibus similitudo. nam reliquam partem hominis terrenā, hoc est corpus, inferiori naturæ, quæ sub luna est, mutabili & caducæ, comparare possumus. Corpus siquidem ex quatuor elementis, quæ sub luna sunt, componitur: idemq; perpetua mutatione, alteratione tū

materiæ ex ciborum alimento accedentis, tum morborū, tum deniq; ætatis occidentis uariatur, ut mundus hic inferior. At cur nam caput rotundum esse dixit? Certè non modò quia figuræ rotundæ sit, sed quia uires omnes animi, quæ circulari motu cietur, à capite ad reliqua membra perueniant. in eo enim ratio. memoria. imaginatio. cæterorumq; sensuum radices sunt: id quod ex ipsis sensuum organis, hoc est neruis, ab uno cerebro nascētibus, colligere possumus. Adde quòd uniuersa structura corporis rotunditatem maximè imitatur. nam et totum corpus hominis rotundum est: quod facile apparet, si homo (ut Vitruuius lib. 5. docet) supinus, expansis manibus ac pedibus, collocetur, & ab eius umbilico, qui medium corporis est, circumducto circino, circulus describatur, cuius ambitus extremas capitis, digitorum, manuum ac pedum partes attingat. Quinetiam multæ quoq; aliæ partes rotunditatē imitantur: ut oculi, uenter, cor, tota deniq; corporis compositio. Sed de his quidem hætenus, ad reliqua progrediamur. Hic tamen considera, Commentarios Procli huc usq; solum Platonem interpretari, nam quæ deinceps sequuntur, à nullo sunt scriptore explicata. Est autem caput membrum corporis diuinissimum, reliquorumq; membrorum princeps, cui totum corpus connexum dij subesse, & parere iusserunt.) Quemadmodum animi partium mens est præstantissima, ita potissimum, supremumq; locum occupauit, hoc est caput. Idem enim in altissima totius corporis parte positum, quasi gubernator reliquarum partium est. quod cum mentis sedes, ac membrorum aliorum sit præstantissimum, in primis à Platone hic ponitur, eiusq; usus declaratur. Quò nomine pars, inquit, illa, quam *νεφαλέω*, id est caput uocant, diuinissima est, & omnium corporis partium domina, quia rationalis animæ sedes in ea collocatur. Quæ cum capite ut instrumento ad reliquū corpus impellendū utatur, ipsum etiam caput præstantissimum erit. nam & cerebrum neruorum omnium, qui motionis animalium organa sunt, radices in se continet. Vnde moto illo imaginatione quadam, nerui mouentur: ab his uerò musculi, ab ijs demum totum animal. Iam uerò caput (ut Aristoteles lib. 1. de Partibus animalium, & Galenus de Usu partium describunt) in tres partes distinguitur: in anteriorem, quæ sinciput: posteriorem, quæ occiput, cui cerebrū subijcitur: & mediam inter duas illas, quæ uertex dicitur. In priori quidem communem sensum, phantasiamq; ponunt: in medio, estimatricem facultatem: in posteriori, memoriam, ac rationalem animi uim. Quo fit, ut spiritu cerebri neruos instigante, totum corpus moueatur. Atq; ea de causa Galenus lib. 8. de Usu part. sensus ac motus humani corporis initium cerebrum uocat. Quamuis Aristoteles in lib. de Animalium motu, principium illud in corde ponat, quod corporis medium sit, pariq; ratione partes omnes impellat. Hanc igitur ob causam imperare in-

quit caput reliquis corporis partibus, illiq; has esse subiectas, quòd idem motionis, sensuumq; omnium origo sit. Iam uerò iuniores dij corpus, ut ait, capiti subiecere, quia intelligebāt, idem ipsum motuum omnium corporis particeps futurum: hoc est, quia motus omnes corporis siue ad latera, siue sursum ac deorsum, siue in anteriorem posteriorem uel partem fiant, ex ipso capite initium habent, ideoq; particeps eorundem uocatur. Adde quod potissima animi uis, à qua omnes motuum differentie proueniunt, in capite ipso est. Ex quo sequitur, motionum omnium initium idem esse. Cum uerò inæqualis & aspera, ac partim quidem accliuus, partim decliuus terra sit.) Causam, cur caput supremam corporis partem obtineat, reddit. Ait enim, propterea subiectum esse capiti corpus, ut hoc tanquam uehiculum illud sustentaret, ne si eo careret, per terram uolutaretur, progrediq; non posset, cum in uarias terræ cauitates. eminentiaq; loca perueniret. Itaq; ut mentis uehiculum est caput, ita corpus est capitis: id quod Galenus lib. 2. de Usu part. confirmat, Atqui hæc Platonis ratio probabilis solū est, ut rationes etiam Galeni de Usu partium: nec enim ueram, exactamq; causam locationis membrorum reddere possunt, sed adumbratā solum: cum uerissima ratio omnium sit, auctoris Dei uoluntas, & in homine efficiendo consilium. Corpori præterea quatuor in longum porrecta & flexibilia membra annexerūt, quibus facile diuina prouidentia moueretur.) Explicato motionis animalium principio, instrumēta ipsa Plato nos docet. Eadem autem quatuor esse dicit, bina scilicet brachia, binaq; crura, quibus motionum omnium uarietas perficitur. Quæ cum propter facilitatem, agilitatemq; motus curuari, apprehendereq; quiduis possint, *ἐν τῷ καὶ πᾶσι τῶν κώλα*, id est apprehensoria, curuatiliaq; membra nominat. Nam & brachia facile curuari, cōprehendereq; aliquid possunt: eodemq; modo crura, manus ac pedes, quæ, Galeno auctore, eandem ferè uim habent: pesq; manum maxime imitatur, apprehendēdo, ac sese flectendo. Quapropter munus quidem manuum brachiorumq; est, apprehendere ac retinere: pedum uerò, & crurum, ambulare. Sed ut ambulatio firma sit, ne corpus uacillet, hoc modo fieri à Galeno dicitur, ut firmato in terram altero pede, alter circumferatur. Horum igitur quatuor membrorum officia Plato describit, cum ait, Quatuor illa membra corpori data esse, ut caput moueri, actionesq; mentis exerceri possent. siue enim quicquam apprehendere, siue progredi, siue tangere, siue deniq; aliud huiusmodi agere animus uelit, necesse est brachiorū, crurumq; ministerio ad id uti. Quo nomine duo hæc officia cōprehendendi, insistendiq;, de quibus Plato loquitur, partim manibus, partimq; pedibus tribuenda sunt. Ergo ut caput à corpore commodius deuehat, pedes corpus uehūt, atq; ita mentis actiones instrumēto corporis peraguntur. Anteriores autē

partes posterioribus præstantiores, & ad imperandum aptiores arbitrati, in anteriorem quoque partem moueri nos ut plurimū uoluerunt.) Quemadmodum cum de cœli motu loqueretur Plato, motum anteriorem præstantiorem reliquis esse dixit. eumq; cœlo tribuit, ut ab ortu in occasum moueretur: eodem quoq; modo hominem, qui ad imaginem uniuersi factus dicitur, in anticam partem incedere nunc inquit. Nam cum sex sint motuum differentie, de quibus diximus frequenter, duasq; ex illis homo ad ingrediendum habeat potissimum, anteriorem uidelicet, & posteriorem, præstantiorem ait motum, hoc est in partem anteriorem, homini tributum esse. Unde pleraq; corporis membra in anticam partem mouentur, ac flectuntur: ut brachia, caput, spina, quæ uis flecti etiam in partem posteriorem possunt. quo fit, ut solus homo ex omni animantium genere, relictus stare, sedereq; ualeat. Cum demū anterior motus dignior reliquis omnibus sit, & ab alijs distinctus est, & homini potissimum tributus, ut his uerbis Plato inquit: Oportebat porrò anteriora discreta & dissimilia esse.) id est, motum partis anterioris, utpote dissimilem, & præstantiorem alijs, dij iuniores distinxere, hominiq; potissimū tribuere. In qua itidē ratione, ut in reliquis omnibus, probabilitatem solum require, qua contentū esse se Plato dixit, firmiores enim huius rei causas reddere facile non est. Quapropter primū globo capitis faciem adiecere.) Ex omnibus corporis partibus nulla magis declarat animi motus, quàm hominis facies. primò enim per oculos animi affectiones clarissime indicantur: deinde ipsa oris, nasi, frontis, ac totius faciei figura, & uultus, diuersos mores, ut Physiognomi tradunt, declarant. Quapropter uelut animi indicem illam in parte anteriori Deus posuit, ut incipiti esset subiecta. ea siquidem facies dicitur, quæ caluæ subiecta est: cuius partes sunt, frons, oculi, cilia, supercilia, nasus, maxillæ, tempora, labia, os, mentū. In hac ergo, præter id quod animi motiones manifestè indicantur, pleriq; sensus collocati sunt. In oculis enim uisus, in naso olfactus, in ore gustus ac sermo fiūt. Quæ de causa in eadem, inquit, facie instrumenta sunt à dijs facta, ad omnem animi prouidentiam: id est, ut in eadem animus uires omnes suas ostendat. nulla enim corporis pars est, in qua plures sensus edatur, quàm in facie. cuius rei causa est, ut Galenus lib. ii. de Usu partium tradit, quòd magna est cerebri cū illa cōsensio: & cum ab hoc sensuum omnium uires proficiscantur, ad faciem, quæ proxima est, continuo deferuntur.

Sed ex omnibus faciei partibus primi luciferi oculorum orbis coruscant, hac causa dati. Ignis certè illius qui nō urit quidem, sed illuminando suauiter diem inuehit mundo, participes oculorum orbis dij fecerūt. Intimū siquidem

dem nostri corporis ignem huius ignis germanum syncerumque per oculos emanare uoluerunt, in quibus lenis congestusque ubique ignis huiusmodi sit: sed per eorum duntaxat solidiorem angustamque medietate ignis purior euolet, crassior uero cohibeatur. Itaque diurnum lumen applicat se uisus radio, tunc ea duo inter se similia concurrentia atque commixta, quod oculorum acies diriguntur, ibi in unius iam domestici corporis coherent speciem, ubicunque uidelicet tam intimi quam externi luminis sit concursus. Totum igitur hoc propter similitudinem passionem eandem sortitum, cum quid aliud tangit, uel ipsum ab alio tangitur, motum huiusmodi ad corpus omne, perque id ad animam usque diffundens sensum efficit, qui uisus uocatur. At postquam in noctem discesserit cognatus ignis, uisionis radius euanescit. Nam in aerem sibi dissimilem erumpens permutatur atque extinguitur, cum nullam habeat cum proximo aere, utpote ignis splendore carente, naturae communionem. Idcirco uidere desinit, somnumque inducit. Etenim salubre palpebrarum tegmen diu oculis machinati sunt: quibus obductis, uis illa ignis intimi conuenientia tegminis coercetur, compressaque interiores motus perfundit & mulcet, quibus relaxatis atque mollitis quies oritur. Si profundus ob multam quietem motum nos occupat sopor, exigua sequuntur insomnia. Sin uehementiores aliqui motus quasi uigiliarum reliquiae relictis sint, quales quidem & qualibus ex locis haustae reliquiae sunt, talia somniorum simulacra nascuntur, eorumque nobis expergefactis restat memoria. At uero simulacrorum quae uel in speculis oboriuntur, uel in perspicua lenique cernuntur superficie, facilis assecutio est. Nam ex utriusque ignis tam intimi quam extra positi conuenientia, eiusque rursus concursu & congruentia, qui passim terso lenique corpori accommodatus est, necessario haec omnia oriuntur, cum ignis oculorum cum eo igne qui est in conspectu effusus, circa lene nitidumque corpus sese confudit. *Dextera*

uero uidentur quae laeva sunt, quia contrariis partibus oculorum insolito more contrarias partes attingimus. Respondet autem dextera dexteris, laeva laeuis, quando commixtum lumen cum eo cui permiscetur, transilit. Id cum speculorum lenitas hinc illincque altitudinem assumpsit, & ita dextram oculorum partem in laeuam speculi, laeuamque in dextram detorsit. Quod si speculum ad uultus longitudinem conuertatur, uultum reddit resupinum, cum superior luminis pars ad inferiora, inferior uero ad superiora uertatur. Atque haec omnia ex eorum genere sunt, quae principales rerum adiuuant causas: quibus ut ministris utitur Deus ad optimi, quod ad fieri potest, ideam perficiendam. Sed existimant plerique, non adminicula haec principalium causarum, sed has ipsas esse omnium causas, quae frigoris & caloris, rari & densi, caeterorumque similitum naturam habeant, rationem uero mentemque nequaquam. Mentem enim a nulla re alia nisi ab anima possideri conuenit. haec uero aspectum effugit oculorum. Sed ignis, aqua, aer, ac terra corpora sunt, atque cernuntur. Oportet autem mentis & scientiae amatorum principales sapientis naturae causas quaerere: atque eas quae necessario ab alijs quidem mouentur, alia uero mouent, secundas causas arbitrari. Quocirca a nobis sic censeo faciendum, ut de utroque causarum genere differamus, separatim autem de his quae cum intelligentia effectrices sunt pulchrarum rerum atque bonarum: de ijs rursus, quae uacantes prudentia, quodlibet passim sine ordine faciunt. Ac de secundis quidem causis oculorum ad eam uim quam habent conducentibus, satis esse dictum puto. Maximam uero opus cuius gratia utiliter nobis a Deo donati sunt, deinceps explicandum censeo. Rerum enim optimarum, ut arbitror, cognitionem nobis oculi attulerunt. Nam haec quae de mundo disputantur, nunquam inuenta essent, si neque sidera, neque sol, neque caelum suspici potuissent. Cognitionis uero diei ac noctis ab oculis orta fecit, ut dinumeratione quadam mensuram

annorumq; ambitus metiremur, tempus cognosceremus, uniuersæ naturæ ordinem scrutaremur. Quibus ex rebus philosophiam adepti sumus: quo bono nihil unquam maius mortalium generi datum est deorū munere, neq; dabitur. Hoc igitur maximum oculorum beneficium esse dico. Minora alia prætereo. Quibus qui à philosophia alieni sunt, orbatī si querantur, frustra querentur. Nobis uerò asserendum est, ob hanc potissimum rationem Deum oculos genuisse, ut mentis circuitus qui in cœlo peraguntur, intuiti, in usum redigamus nostræ mentis: cogitationisq; nostræ discurſiones illis cognatas, sed perturbatas quodammodo ad illorum temperiē reuocemus. Et cum illos agnouerimus, & recta ratione secundum naturam præditi singulorum ordinem perceperimus, conuersiones Dei, quæ sine ullo errore aguntur, imitemur, atq; ad earum exemplū discurſiones nostræ cogitationis uagas & erraticas componamus. Vocem quoque auditumq; eiusdē rei gratia Deos dedisse nobis existimo. Nam ad hæc ipsa sermo pertinet, plurimumq; conducit, omnisq; musicæ uocis usus harmoniæ gratia est tributus. Atqui & harmonia, quæ motiones habet animæ nostræ discurſionibus congruas atq; cognatas, homini prudenter musis utenti non ad uoluptatem rationis expertem, ut nunc uidetur, est utilis: sed à Musis ideo data est, ut per eam dissonantem circuitum animæ componamus, & ad concentum sibi congruum redigamus. Rhythmus quoq; ad hoc uidetur esse tributus, ut habitum in nobis immoderatum, gratiaq; carentem, aptissimè temperemus.

Quoniam faciei mentionē Plato fecit, eandemq; sensuum organa pleraq; habere dixit, singulas eius partes persequitur: quando omnia latius in sequentibus dicenda sunt. primoq; situm oculorum, uisionisq; modum ostendit. Sed antequam ipsa Platonis uerba explicemus, situm oculorū in primis tradamus, deinde modum uisionis ex Platonis sententia exponemus. Oculos Plato inquit in sublimi faciei parte affixos esse tanquam duo mentis luminaria, quibus cernere omnia possumus. Iidem autem bini sunt, & fronti subijciuntur, ambiunturq; undiquaq;

tum supercilijs & cilijs, tum naso. Qui, ut rerum imagines facilius percipiant, lucidi sunt, ac mobiles in orbem. Horū corpus quatuor ex humoribus constituitur, quos tenues quædam membranula distinguunt. prima & extrema omnium, quam palpebræ integunt, crassa & perspicua est, quæ cornea dicitur: hæc secundam, quæ tenuior est, uueaq; nominatur, ambit: tertia aranealis uocata, albugineū illum humorem continet, in quo imagines rerum imprimuntur. Tota autem humorum istorum constitutio rotundam efficit figuram, ut facilius oculi moueantur. Vtrunq; autem oculum duplex quidam neruus ex una cerebri anterioris parte ortus, & in duas partes bifurcatim porrectus amplectitur, qui opticus, quasi perspicax dicitur. Itaq; bini oculi, tanquam specula, formas concipiunt in humoribus illis pellucidis, nimirū albugineo & uitreo: conceptasq; per pupillæ foramina, ac duos illos neruos opticos, ad cerebrum deducunt: eoq; pacto fit uisio. Cum ergo hic sit oculorum situs, & usus breuiter explicatus, qua ratione uisio fiat uideamus. Plutarchus lib. 4. de Placit. philosoph. hanc fuisse Platonis de uisione sententiā dicit, ut oculi ex se naturā quandam lucidā habeant, ex qua radij uisui effluentes in externam aeris lucem, obiectæ rei imaginem adducant, & in animo representent, ex qua imaginum representatione fiat uisus. Sic enim ipse ait his uerbis: πλάτωρ κατὰ σωμαίγια: τὸ μὲν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ φωτὸς ἐπὶ ποσὸν ἀπορρέοντος εἰς τὸν ἀέρα, τὸ δὲ ἀπὸ τῶν σωμαίων φέροντόν αὐτῳ ἀπορρέειν, τὸν δὲ μετὰ τὸν ἀέρα διακείμενον ὄντα καὶ σφαιροειδῆ, σφαιροειδῆ τῷ πυρῶδες τῆς ὀφείας, αὐτῇ δὲ λέγεται πλάτωνικὴ σωμαίγια. Alcinous quoque de doctrina Platonis, eandem de uisu sententiā illius recitat. Itaq; cum facultas uisua ab obiecto mouetur, tunc radij lucidi ab oculo effluentes, per lucem aeris sibi cognatam obiecti imaginem percipiunt, & ad oculum referunt. Hanc quoq; sententiam Macrobius lib. 7. Saturnal. cap. 14. confirmans, Genuinum inquit lumen è pupilla directa linea micare, eumq; profluum oculorum, si lucem aeris externi offendat, directim per hanc pergere usq; ad obiectam rem. Vnde tria ponit ad uisum efficiendum necessaria: lumen ab oculis emissum, medium aerem lucidum, & oppositum corpus in quod uisus tendat. Quin etiam Theophrastus hoc ipsum uidetur sensisse, ut Priscianus Lydus eius interpres in lib. de Phantasia testatur, his uerbis: ὁ ἢ πλάτων, καὶ εἰδωλινὴ τινὰ ἐν τῇ προίσει τῆς ὀφείας ἐν ὀφθαλμῷ, καὶ τὸ λεῖον τῶν σωμαίων εἰδῶν ἐμφασίμ, ἢ κατὰ ἀπορροίαν σωμαίων, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν εἰδῶν σφαιροειδίαν, ἐν τῷ ἀνεῖν καὶ φαίνεσθαι, ὑφίστασθαι βέλεται. ὁ δὲ ἰσως καὶ ὁ Θεόφραστος ἐνδείκνυται, κατὰ τὰς ἀνακλάσεις λέγων τῆς μορφῆς, ὡσὺ ἀποτύπωσιν ἐν τῷ ἀέρι γίνεσθαι. Præterea Galenus lib. 10. de Usu partium, manifestè cum Platone consensit. Cui astipulatur Plotini testimoniū in lib.

in lib. de Visione, qui eandem Platonis sententiam confirmans, uisionem fieri extramissione radiorum uisuiorum censet. Postremò mathematicorum siue opti-
corum auctoritas huic sententiæ fauet, qui lineis quibusdam ab oculo emissis uisionem effici demon-
strant, ut in Perspectiua latius uidere licet. His om-
nibus sententijs Aristoteles ac Peripatetici aduer-
santur, qui radiorum emissionem uisum fieri negant,
sed potius intramissione. Qua in re Platonem accu-
sant multis argumentis, quæ lib. de Sensu & sensili
prolixè urget Aristoteles, atq; Alexander Aphro-
disæus: aiuntq; uisionem solum fieri per multiplica-
tionem quandam formarum uisilium in aere lucido,
quæ in uidendi sensorium per oculos intramissæ, il-
lud ipsum moueant, atq; ita rerum imagines mate-
riæ iam expertes animo referant. Sed huic nos Ari-
stotelis sententiæ ipsius Aristotelis testimonio refra-
gari possumus, qui uisum extramissione radiorum fie-
ri alibi dixit. Nam in Problematis quidem, sectione
31. his uerbis id asserit: *Διὰ τὴν διίστασιν αὐτοῖς δύο φαί-
νεται: ἢ διότι ἢ ἀφ' ἑνὸς ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημείον ἕνα
τέρων τῶν ὀμμάτων ἢ κίνησις.* Itaq; motum ex ocu-
lis ad obiecta signa prodire fatetur, ut uisio fiat. Itē
paulo inferius, cum inquirat cur luscii exiguos scri-
bant characteres, quando parum uideant, exeuntē
inquit uisum efficere ut magis uideamus, hoc modo:
*ἄθροα γὰρ ἐξίδρα ἢ ὄψις, μᾶλλον ὄρα, ἀναπεπλά-
μοῦς δὲ τῆς ὀμματος διασπᾶται.* Quinetiam lib. 3.
Meteororum, iridis & halonis causas, cur ita appa-
reant, reddens, uisuius id radijs, qui retro flecti ne-
queant, tribuit his uerbis: *τρίτον δὲ, ὅτι τὸ μέλαν
οἶον ἀπόφασίς ἐστὶ, τῷ γὰρ ἐκλιπῶν τὸν ὄψιν φαίνε-
ται μέλαν. διὰ τὰ πόρρω πάντα μελαίντορα φαίνε-
ται, διὰ τὸ μὴ δύνανθαι τὸν ὄψιν.* Hoc ipsum ra-
tione possumus confirmare contra Peripateticos,
quoniam si formarum intramissione fiat uisio, etiam
unico intuitu diuersissimarum rerum imagines obue-
nirent, cum omnes formæ uisiles oculis sese offerant:
Præterea si obiectæ semper imagines in oculum in-
tromittantur, tam cernit is qui luscus sit, quàm qui
perspicacissimus. pariter enim omnibus formæ sese
offerunt. Hinc demum apertè uisionem fieri extra-
missione luminis oculorum constat, quòd palpebras
comprimimus, si quid minus uidere possumus, ut di-
rectiores oculorum radij effluant, nec imbecillitate
diffundantur, antequam ad obiectum ueniant. Ex
his, alijsq; multis, ueram esse Platonis, Academicorumq;
sententiam de uisione constat, quam ipsemet à
Pythagora sumpsit, qui, ut ait Plutarchus lib. 4. de
Placit. philos. uisionem fieri uoluit per uisui cuius-
dam luminis emissionem, & retro unde exierat, re-
cursum, cū obiectæ rei species percepta est. Quam
quidem reflexionem *ἀντανάκλασιν τῆς ὄψεως* no-
minabat. Hanc quoq; sententiã sequuti sunt Stoici,
qui igneum quandam spiritum, ac uisuum, ad pupil-
lam oculi defluere, indeq; in conij figuram emitti, at-
que aerē circumfusum repercutere, quousq; ad rem

uisilem perueniat, eamq; percipiat, asseruerunt. Sed
nos iam Platonis uerba interpretemur. Ignis cer-
tè illius qui non writ quidem, sed illuminando suauiter
diem inuehit mūdo, participes oculorum orbis
dij fecerūt.) Quemadmodū in superioribus igneū
esse coelum diximus, non quòd igni hoc elementari
constet, sed quia lucidum sit: sic etiã oculos ignis esse
participes Plato dicit, quòd in se habeāt splendorē
quendā lucidum. Appellantur autem ignei, quia lux
omnis igneæ naturæ est, quemadmodū Plotinus ait
in lib. de Cælo. Quod autē igneæ naturæ uocet o-
culos Plato, propter insitam illis lucem, nō modò Al-
cinous, Platoniciq; alij asserunt, sed Galenus etiam
lib. 10. de Usu part. idq; ratio uidetur persuadere:
siquidē oculi fricatione scintillare uidetur. ex quo li-
quet, ut cum lux omnis igneæ naturæ sit, atq; aliquā
in se lucem habeant oculi, igneæ naturæ propterea
dicantur. Quid quòd Priscianus Lydus hanc ipsam
sententiam in lib. de Phantasia tuetur, qui lumino-
sum quiddam in nostris oculis esse, quo res externas
adiumento lucidi aeris cernamus, inquit: idq; anima-
lium quorundam exemplo probat, quæ propter in-
sitam ipsis lucem, uel noctu quiduis possunt cerne-
re. Est & aliud huius rei nō futile argumētū, quòd
noctu sepe igniculum longè remotū cernimus, cum
medius aer inter illum atq; oculum lucidus non sit.
Ex quo sequitur, aliquam esse nostris oculis lucem
insitam, qua cuncta facilius cernimus. siquidem tan-
ta est rerum uisilium cum sensu uidendi consensio, ut
quotiescumq; res sese offerat, quasi sympathia quadā
oculi eam percipiāt. Et ut Plotinus in lib. de Visio-
ne refert, sensationes in nobis fiunt per uitæ commu-
nis Sympathiam quandam, quæ ab unica mundi ani-
ma ad partes suas prouenit, efficitq; ut tanta sit sen-
sum cum obiectis consensio, ut obiectare, sensus il-
lam suapte natura cōprehendat. Ergo cum lux ocu-
lis à natura insita, per eam ignis participationē de-
qua Plato loquitur, significetur, manifestè patet, eun-
dem ipsum ab Aristotele immeritò accusari in lib.
de Sensu & sensili, cum ob id refutatur his uerbis:
*ἐπεὶ εἰ γε πῦρ ἦν, καθ' ἀπορ' ἐμπροσθεν αὐτῶν φυσί, καὶ οὐ
τῷ τιμαίω γέγραπται, καὶ συνέβαινε τὸ ὄρα μ' ἐξίοντος
ὡσπερ ἐν λαμπτήρος τῆ φωτός, καὶ διὰ τὴν καὶ οὐ
τῷ σπότει ἑώρα αὐτὴ ὄψις; τὸ δὲ ἀποσβοννῦνθαι φαί-
ναι οὐ τῷ σπότει ἐξίδρα, ὡσπερ ὁ τιμαίος λέγει, νε-
νὸρ ἐστὶ παντὶ λῶν.* Sed huic obiectioni satis est re-
spondisse, igneum à Platone oculum uocari quasi lu-
cidum, cum & ipse Aristoteles in Problematū alio
loco, sectione 31, igneæ naturæ oculos esse dicat his
uerbis: *αὐτὰ δὲ αἰ ἀσθήσεις εἰσὶν ἐξ εἰληκρινῶν, ἢ
μὲν ὄψις πυρὸς, ἢ ἡ ἀνοή αἴρος.* Nos ergo ad reliqua
properemus. Intimum siquidem nostri corporis
ignem huius ignis germanum sincerum que per o-
culos emanare uoluerūt, in quibus lenis, congestusq;
ubique ignis purior euolet, crassior uerò cohibea-
tur.) Tria in unoquoque sensu esse necessariò de-
bent: facultas sentiendi: medium, quò sensus progre-
diatur:

diatur: obiectum, in quod tendat. De facultate quidem uidendi Plato dixit, cum innatum esse oculis lumen ad res uidendas retulit. De medio uero uisionis nunc differit, quale nam esse, aut quod debeat. Itaque cum cognatus, inquit, oculi nostri ignis sit cum igne aeris exterioris, idemque purus existat, illo quasi medio utitur: hoc est, ut oculi nostri lux aliquid concipiat, medio aliquo lucido indiget, nimirum aere solis radijs illustrato. Vtraque autem lux cognata puraque dicitur, tum quod incorporea sit, tum quod rerum imagines pariter concipiat. Differunt tamen inter se, quod lux oculi in aeris lucem recipitur, indeque imagines perceptas reducit ad ipsum oculum: siquidem uisui radij per medium aerem lucidum penetrant, formasque percipiunt. Quo nomine id ita concludens Plato inquit, cum duplex sit ignis ille purus, alter oculorum, alterque aeris lucidi, hic utpote densior, illum excipit: hoc est, lucida oculi facultas, quae aeris perspicuitati similis est, quatenus per mediam illius lucem fertur ad obiectum, in hanc recipitur, quae crassior, hoc est aeris corpori mixta est. Siquidem lux aeri mixta, non modo crassior luce oculorum est, sed fusior etiam. Atqui lucem illam ob oculos offusam esse, mediamque uisioni interponi, Galenus itidem docet, cum humorem quandam tenuem ac sincerum, qualis est ouis, oculo infusum, aeriisque et splendido spiritu pupillae locum omnem oppletum esse dicit. Quando igitur medium uisus aerem lucidum uocamus, eaque lux similis oculorum luci est: illud nunc quaeramus, quomodo lux aeri diffundatur, aut quo pacto radij penetrare illam possint, ac nunquid necesse sit medium aliquod uisui adesse, ad res percipiendas. Primo lucem omnem incorpoream esse, quamuis a corpore profluat, et Aristoteles lib. 2. de Anima, et Plotinus, caeterisque affirmant. Eadem autem nihil aliud est, quam actus quidam corporis perspicui, ut Aristoteles definiuit. Nam perspicuum potentia dicitur: accedente uero illi luce uelut forma, lucidum actu fit. Vtrunque tamen, ut Priscianus refert, corpus non est, sed ut qualitas quaedam corpori adheret: aer enim perspicuitate ex se habet, lucem uero a sideribus. Itaque lux ignis qualitas propria est, perspicuitas uero aeris et aquae. Ergo cum lux sit incorporea, aeri sese miscens lucidum eum efficit. nam si corporea esset, misceri cum illo non posset, cum duo corpora in eodem nequeant confundi. Ex quibus omnibus constat, medium uisus esse aerem luce circumfusum ac illustratum. Iam uero radij lucidi oculorum incorporei quoque sunt, ideoque aerem penetrant: quod facere nequirent, si corporei essent. Dicuntur praeterea idem transire per aerem, non quod motu aliquo ferantur: corporei enim essent, si per locum motu ferrentur: sed quod facultas quaedam agendi oculis insit, quae propter animam in obiectum agat, quemadmodum idem Priscianus explicat. Nam quatenus percipiendo agit facultas uisua, radios dicitur emittere: ac medius aer lucidus facultatem so-

lum illam adiuuat, et perficit, dum rei obiectae formam clarius representat. Siquidem lux media uisionis causa non est, quando obscuritatem ipsam cernimus: sed adiumentum quoddam dici potius debet, ut idem ait Priscianus. Quam ob causam Plotinus in lib. de Visione, non esse opus inquit corporeo aliquo medio, quasi ad uidendum necessario: quando ipse per se uisus suapte natura paratus ad luminosum percipiendum sit. nam perspicuitas medij comoditatis solum causa est, ne uisus impediatur. Ergo propter magnam uisus ac uisibilis rei consensionem, uisionem fieri asserit. nec enim obiectum a uisu patitur: sed ut homine inclamante paries resonat, ita uidendi facultate in rem uisilem agente fit uisio. Itaque cum diurnum lumen applicat se uisus radio, tunc ea duo inter se similia concurrentia, atque commixta, quod oculorum acies diriguntur, ibi in unius iam domestici corporis coherent speciem, ubicunque tam intimi quam externi luminis sit concursus. Cum hic de radiorum mixtione Platonem loqui uides, minimè intelligas, eum corpoream radiorum, lucis uel naturam significare: nec enim lux, aut radij uisui corporei sunt, quando ea de causa penetrare aerem sine commotione aliqua non possent. sed consensionem hinc, et sympathiam oculorum lucis cum externa intellige, quae uisuum facultatem adiuuat. Vnde Plotinus in lib. de Visione ait, primum corpus siue coelum caelestis ignis esse, ignis autem primam qualitatem esse lucem: hanc itidem uniuersis rebus diffusam colores efficere, atque ita per diffusum rebus lumen colores rerum omnium perspicere: quando uisibile omne sine colore non est, nec uisus sine re uisibili. ut Aristoteles lib. 2. de Anima docet. Ergo coloratum corpus uisui obijci necesse est, ut uisio fiat. omne autem coloratum absque lumine circumfusum aspici non potest, ideoque nec uisus sine luce est: siquidem lucis externae ratio ad uisionem habetur non in sensorio uisus, sed in obiecto, quatenus per lucem obiectum uisibile fit, et ab oculi splendore percipitur. Quamobrem cum unum quasi corpus ex oculi luce, et externa luce aeris fieri, uisionemque gigni eo modo Plato dicit, consensionem obiecti cum sensorio intellige: ut quemadmodum ignis sulphur, aut magnes ferrum sequitur, ita corpus coloratum obiectum sequatur. Nam radij oculi spirituales animalesque sunt, dicunturque extrinsecus effluere, quia uis illa uidendi ad rem obiectam protendatur, eamque percipiat. Totum igitur hoc propter similitudinem passionem eandem sortitum, cum quid aliud tangit, uel ipsum ab alio tangitur, motum huiusmodi ad corpus omne, perque id ad animam usque diffundens, sensum efficit, qui uisus uocatur. Haec est dictorum omnium de uisione conclusio, in qua breuiter, qua ratione fiat uisio, demonstrat. Ait enim, quod cum spiritus quidam uisiles ac lucidi ab oculo exeant, pariisque ratione a rei obiectae imagine propter colorem luce externa circumfusum similes radij lucidi profluant, commixti inter se illi rei ob-

iectione imaginem reflexione quadam ad oculos deferant, perque pupillam, ac nervos opticos ad cerebrum, ubi animi sedes est, introducant. Itaque congressus ille utrorumque radiorum inter se, nihil aliud est, quam ipsa obiecti ac sensus sympathia, quam ea de causa Plutarchus *συμπαθεια*, quasi corradationem nominat. Quoniam uero sensus in obiectum agens ab eodem patitur, eodemque modo obiectum a sensu, totam inquit illam sensus et obiecti irradiationem propter similitudinem passionem eandem sortiri: siquidem sensus a similibus qualitatibus patiuntur, contra quam res alia, ut uisus a lucido, auditus ab aereo. Quod autem mutua passione et uisus et obiectum in se agant, in ijs uerbis Plato significat. Cum quid aliud tangit, uel ipsum ab alio tangitur. Nam a sensibilibus rebus pati debent sensoria, ut Aristoteles tradit: idque quatenus animati corporis perceptio est. inanimatum enim nihil percipit, ac proinde non patitur. Ergo ut mutua fiat sensus et obiecti perceptio, similitudo aliqua prius debet intercedere: ex perceptio uero similium sensus fit. uisus enim facultate illa naturali cernendi in obiectum uisibile agit: perceptaque rei obiectae imagine, sensationem fieri necesse est. Igitur motus ad corpus omne, de quo Plato loquitur, nihil aliud est, quam progressio illa uisus facultatis ad percipiendam colorati corporis imaginem: quae cum in pupilla oculi impressa est, ad cerebrum, in quo anima inest, traducitur. Ipse uero uidentis modus, ut latius demonstrat lib. 3. Vitellio, per pyram idem fit, cuius uertex est in oculi centro siue pupilla, basis uero rei uisibilis est color extremus. hoc enim modo imagines rerum concipi, indeque iterum reflexione quadam radiorum ad oculum, cerebrumque demum reportari creduntur: cum tamen experimento uideamus, imagines rerum omnium in oculis occulta quadam ratione imprimi, sicque ad cerebrum perducitur: cuius rei causas prolixum est curiose conquirere, quando latius in Opticis traduntur. Sed cum haec breuiter de uisione dicta fuerint ex longissima philosophorum tractatione, in summa quid de uisu statuendum sit dicamus. Visus est facultas quadam animalis, ad rerum coloratarum imagines percipiendas. Huius actus est ipsamet uisio, quae ex actione formae uisibilis in uisum, et passione uisus ab hac forma fit. Visus praeterea consecutione quadam naturali ad coloratum obiectum fertur, idque radiorum extramissionem Plato uocat. Item tria haec in uisu, ut in alijs sensibus, considerantur: facultas uidentis in animali, et ex anima proficiscens: obiectum, et medium lucidum. Adde quod haec eadem accommodata esse ad sensationem efficiendam necesse est, ut facultas uisiva sit prompta, nec organum eius laedatur: ut medium sit aequum accommodatum, ac lucidum: ut obiectum sit coloratum, corporeum, et ad sensum pariendum aptum, nec nimia luce uisum impediat, nec exilitate non cernatur. His ita propositis, ecquid nam in ijs uerbis Plato sibi uult? Mo-

tum huiusmodi ad corpus omne, perque id ad animam.) Totus aer circumfusis nobis, medium est uisionis, quando per illum cernendi facultas ad obiectum fertur. Cum autem per aerem concepta rei species adducatur, eadem non ad totum hominis corpus deuenit, indeque ad animam (sic enim omnes corporis partes cernerent) sed ad totum oculorum corpus, quod uisionis est instrumentum, accedensque ad illud rei perceptae imago per nervos opticos ad animam, hoc est ad cerebrum, ubi est sensuum facultas, deferatur. Itaque per corpus illud totam oculorum compagine intelligit, quoniam ad cernendum aliquid totis oculis inspicere oportet. ambo enim se mutuo consequuntur, ita ut moto uno, alter quoque moueatur. Atqui hanc esse Platonis ueram interpretationem, Alcinoeus auctor est. Nam si uisus ueram uisae rei formam primo intuitu cernere non potest, sed post diligentem intuitionem, ut Perspectiui demonstrant: profecto si totis oculis non cernamus, intuitus certus non erit. nec enim uisui omnes radij ad obiectum peruenient, aut ita fieri uisio poterit. Ex quo constat, ad totum oculum obiecti imaginem deferri oportere, simulque ab oculo directe radios emittendos esse. At postquam in noctem discesserit cognatus ignis, uisionis radius euanescit.) In his omnibus, lucidos oculorum radios ad medium lucidum exiit, ignem uocat Plato, quod lucida omnia igneae naturae sint. Proindeque inquit, cum interna oculi lux cognata sit cum luce aeris externi, necesse est illam extra ob oculos offundi, ut radij oculorum mitti extra possint. Ergo emissis foras radijs, lux utraque sese commiscens, ac tangens, iterum cum rerum perceptis formis ad corpus hominis regreditur: perque idem ingressa, nimirum per oculos ad cerebrum usque perducitur, atque ita fit uisio. Quare contactum radiorum oculi cum externa luce ponit, quem propter utriusque lucis similem perceptionem fieri ait: quia sensus ab obiecto motus radios uisuos, hoc est animalem quandam spiritum emittit, qui in aerem lucidum incidens penetrat usque ad obiectum: iterumque comprehensa illius imagine, ad oculum redit, ac per nervos opticos ad cerebrum traducitur, animoque imagines representat. Atque hic uisionis est modus, quem luminis extramissionem fieri Plato censet, confirmatque Galenus lib. 7. de Placitis Hippocratis et Platonis. Ex quo relinquitur, id quod saepe dicimus, tria in unoquoque sensu necessaria esse: obiectum mouens, ut in uisu color: medium corpus interiectum, ut lux aeris: ac facultas ipsa sensorij, ut uisui radij, siue spiritus quidam ab anima proficiscens, qui cernendi uim habet. Quorum si quidquam defuerit, uel nullo modo, uel aegre sensus paritur: ut noctu, cum aer lucidus non est, quamuis lucidi oculorum radij extra mittantur, quia nullum habent medium lucidum, cum quo cohaereant, dissipantur, atque euanescent. nec enim cognatus ignis, id est, lux solis diurna aerem illustrat, ut cognatam oculi lucem ad obiectum

Et uisilia possit perducere: siquidem contraria con-
 trarijs dissipantur, ut similibus conseruantur simi-
 lia. Hinc tamen intellige, Platonem censuisse, etiam
 sine medio lucido uidere nos posse, quamuis ægrè.
 nam medijs quidem aeris splendorem iuuare uisum
 duntaxat asseruit, id quod Plotinus in lib. de Visio-
 ne putauit. Quin etiã igneos uocauit oculi radios,
 spiritum quendam animale, qui sensuum omnium
 uehiculum est: quoniam ut Galenus docet, uitalis ille
 spiritus per arterias ad cerebrum excitatus, ac lu- 10
 cidus, sensuum omnium instrumentum sit. qui cum
 sit corporeus, & à sanguine propter calorem exci-
 tatus, ab externis obiectis patitur. Idem aut̄ calidus
 est, ac proinde igneus uocatur. Vnde Aristot. in lib.
 de Anima sensum omnē calido, id est spiritus natu-
 ra indigere dixit. Itaq; cum oculus cernere propter
 mediæ lucis absentiam noctu ægrè possit, somnus ob-
 repit. Sola enim animalia sensu utentia, somni ui-
 giliæq; participant, ut Aristoteles in lib. de Somno
 & uigilia docet. Somnus enim fit, ut ibidem docet, 20
 cum natiuus calor aut fatigatione, aut humiditate ni-
 mia ad alimentum sese conuertit, aut ob nimiam hu-
 miditatem foras nequit progredi. Itaque somnum
 tūc fieri Plato affirmat, cum spiritus cerebri ob of-
 fuscationem ab stomachi uaporibus proueniētem
 euanescit, sensuumq; organa deserit. tunc enim con-
 sopitis spiritibus, obrepit in partem anteriorem ca-
 pitis, sensuumq; communem offuscatur. Qua de causa
 cessante uisu, inquit Plato, somnus noctu aduenit, nō
 propter uisus imbecillitatem duntaxat, sed quia sen- 30
 suum omnium uires noctu potius quam interdum so-
 piuntur, tum propter noctis humiditatem ac frigidita-
 tem, tum propter sensuum diurna uigilia fatigato-
 rum quietem. Est enim, ut Galenus inquit lib. 1. de Sym-
 ptomatū causis, sensuum feruatio somnus: quia tunc
 animalis facultas in cerebro consopitur. Contra, na-
 turalis uis, ut alendi, nutriendiq; corporis, uebemen-
 tius in stomacho operatur, atq; ita cibi tunc magis
 concoquuntur. Etenim salubre palpebrarum te-
 gmen dijs oculis machinati sunt. Causas somni cō- 40
 munes in animalibus breuiter percurrit. quiescenti-
 bus enim sensibus, inquit, potissimumq; facultate ui-
 siua consopita, motus omnium spirituum à cerebro
 procedentium coercentur, nec ad uisus instrumentū
 perueniunt: ex quo somnus, uti diximus, gignitur.
 Sed quia oculorum radios lucidos, quos igneam fa-
 cultatem hic uocat, comprimi oportebat, ne extrā
 uagarentur, palpebræ factæ à dijs iunioribus sunt,
 ut oculum in somnis tegerent, radiosq; profluentes
 intrā cohiberent, ac demum tenuem oculi substan- 50
 tiam protegerent. Id quod Galenus lib. 10. de Visu
 part. affirmat, cum palpebras quasi scuta quædam
 facta esse inquit, ut coirent, & cōplicarentur, oculo-
 rumq; clauderent, ne quid fortè maiorū corporum
 in ipsum illaberetur. Qua de causa Aristoteles lib.
 2. de Partibus animalium, hominem inquit ex omni-
 bus animalibus frequentissimè conuicere instinctu

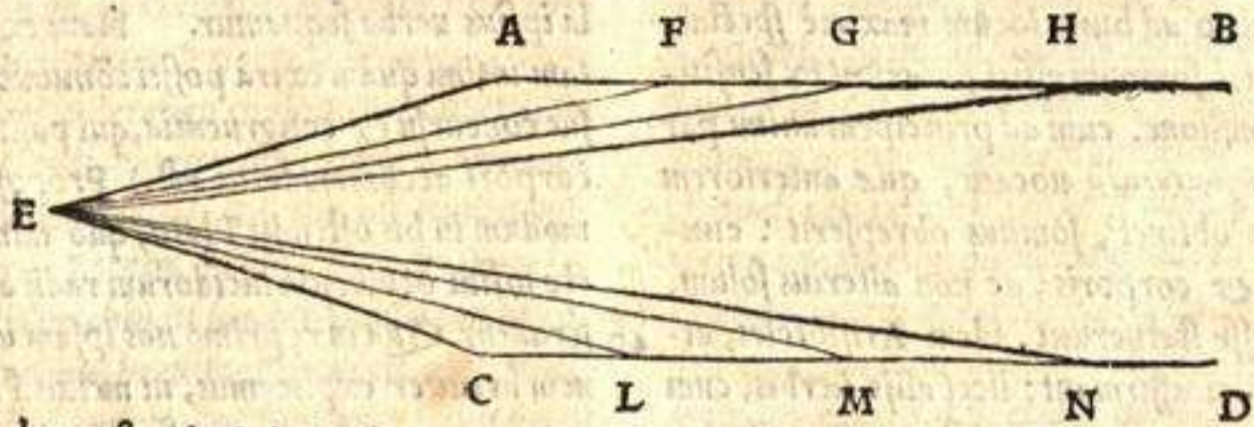
quodam naturæ, ut si quæ incidant, palpebris cohi-
 bere possit. Igitur tanta est motricis facultatis cum
 sensitricæ cōsensio, ut cum diuersi sint nerui sensuum,
 & nerui qui organa illorum mouent, tamen si sen-
 suum facultas in cerebro consopitur, & motorij
 nerui quiescant. Veluti in oculo, quiescente uisua
 facultate, nerui quoq; palpebrarum motores quie-
 scunt, palpebræq; immotæ oculum tegunt. Si pro-
 fundus ob multam quietem motuum nos occupat so-
 por, exigua sequuntur insomnia: sin uehementiores
 aliqui motus quasi uigiliarū reliquæ relictæ sunt. Causas somni ac uigiliarum, insomniorumq; perse-
 quitur. nam qui de somni causa differit, de uigiliæ
 quoq; atque insomniorum causis tractare debet: id
 quod Aristoteles, dicato seorsum in id libro, fecit,
 post longam de animo tractationem. Quapropter
 in longa, (Plato inquit) quiete, qua recreantur à
 labore sensus, nullum insomnium fit: sed nimius hu-
 mor, qui altissimi soporis causa est, impedit, quo mi-
 nus fiat. Nam cum somni causa sit, ut idem ait Aristo-
 teles, calor cordis refrigeratus cibi exhalationibus,
 consumptis tandē iisdem uaporibus, calor idem ex-
 ardescit, & quibusdam quasi stimulis hominem ex-
 citat, atq; ita fit uigilia. Quo enim magis calor refri-
 geratur, eo durat somnus diutius: quo uerò magis
 exardescit, eo citius animal excitatur. Quam etiam
 uigiliæ causam Galenus tradit, cum somni causam
 humiditatem dicit esse, uigiliæ autem siccitatem &
 calorem. Igitur in somno, cum sensus omnes sopian-
 tur, phantasiaq; libera & dissoluta sit, rerum imagi-
 nes in memoria insculptæ, ab illa educuntur, insom-
 niæq; ex illis fiunt. paulatim enim eductis imagini-
 bus, mirabilia insomnia pro humoris ab stomacho
 ascendenti natura gignuntur. Quare insomniū, ut
 Aristoteles in lib. de Somnijs ait, phantasma quod-
 dam est in somnis apparens: ex somno siquidem in-
 somnium oritur. Quoniam enim libera, uti diximus,
 phantasia est reliquis sensibus consopitis, impressæ
 rerum imagines in memoria producuntur ab illa, re- 40
 presentanturq; in cerebro, atq; ita fiunt insomnia.
 Sed cum non satis sit, hominem sopiri somno, ut in-
 somnium edatur, nisi etiam uaporum ex stomacho
 ascendenti natura sit apta: si altissimo sopore ho-
 mo sit sepultus, nihil somniabit. magna enim frigiditas,
 quæ maximum efficit soporem, cerebrum om-
 nino offuscatur, ita ut nec imagines, rerum in memo-
 ria impressæ proferrī possint, insomnia ue oriri. Id
 ipsum Plato intelligens, facta, inquit, multa quiete:
 id est, sopore altissimo: βραχυνοειδος ὕπνος ἐμπί-
 πησι, id est, somnus cum exiguo insomnio fit. Sed si
 calor idem mirum in modum refrigeretur, nullum
 omnino insomnium fiet, cum calor euehere spiritus
 nullos ualeat. At si in ipso etiã somno motiones sint
 aliquæ maiores in locis quibusdam relictæ, totidem
 illarū phantasmata in locis iisdem relinquuntur: hoc
 est, cum frigiditas tanta non est, ut motu omni ani-
 mum priuet, ipsaq; phantasia liberior sit, imagines
 omnes

omnes rerum insculptæ, quæ ex diuersis sensuum motionibus per diuersa instrumēta perceptæ fuerunt, in cerebro obuersabuntur, insomniæq; proferent. quod et Plato hic docet, et declarat his uerbis Alcinous: πολλὰς μὲν δὲ ἡσυχίας γινομένης, βραχυόχειροι ὕπνοι ἐμπέπτουσι. ὑπολειφθεῖσθαι δὲ τινῶν κινήσεων, φαντάσματα συχνὰ γίνεται πρὸς ἡμᾶς. Hinc ergo insomniorū causam somniq; satis cognosci posse arbitror. Primò enim somnū quasi quietē sensuum, quā ἡσυχίαν Plato uocat, ponit: deinde insomniū oriri ex illo docet, cū motuū relictōrū in diuersis locis, hoc est imaginū perceptarū ex sensuum motu phantasmata in cerebro representatur. insomniorū enim uisio ex sensitua facultate est, ipsumq; insomniū phantasma in somnis uisum appellatur. In quo sanè per motus istos quasi uigiliarū reliquias in diuersis locis impressas, imagines rerum in sensorijs impressas ab externis obiectis intelligit: nō quòd eadē in ipsis remaneāt sensorijs, sed quia per sensoria perceptæ, in memoria recondantur. Atq; id Aristot. in lib. de Insomnijs, hinc uidetur mutuatus his uerbis: ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγομεν, καὶ εἰς κινήσεις φανταστικὰς ἐν τοῖς αἰσθητήροις, δῆλον, εἰς τις προσέχωρ περᾶται μνημονούμεν ἢ πάροχον καταφερόμενοι τε καὶ ἐγείρομενοι. ὅνιοτε γὰρ τὰ φαινόμενα εἰδόμενα καθύδουσι, φηράσει ἐγείρομενος, κινήσεις οὐσας ἐν τοῖς αἰσθητήροις. Quare Plato καταλειφθεῖσθαι τὰς κινήσεις uocat illas imagines rerum sensilium, Aristoteles uerò φαντασματικὰς κινήσεις. Quoniā uerò hæc sunt ad Platonis intelligentiam de somno, insomnijsq; breuiter dicta, huc nos compendiarium quandā somni insomnijsq; rationem breuiter ex Platone, Aristotele, alijsq; collectam addamus, quando eius rei cognitio ad hunc locum maximè spectat. Plato, et Stoici, somnum effici putarunt ex sensiu spiritus remissione, cum ad principem animi partem, quam ἡγεμονικὸν uocant, quæ anteriorem capitis locum obtinet, somnus obrepserit: eundemq; animi et corporis, ac non alterius solum, communem esse statuerunt. idem Aristoteles, atque Peripatetici affirmant: licet alijs uerbis, cum somnum asserant, communem esse totius animantis perpeffionem, fieriq; ipsum tum è calore cordis uaporibus stomachi refrigerato: tum halitu quodam à pectore in caput ascendente, ac cerebrum occupante: id quod Plutarchus lib. 5. de Placit. philosoph. de illis testatur. A somno diuersum est insomnium, quasi actus quidam illius. Siquidem insomnium phantasma est, in somnis apparens. Itaq; communi nomine insomnia dicuntur, quæcunque uisu in somnis apparent, noctuq; se nobis offerūt. Quæ plerunq; talia esse solent, qualia uigilantibus contingunt. At quæres fortasse, unde nam somnia nobis adueniant, à corpore ne, an ab anima, an potius à toto composito? Certè ab ipso composito. nam ut idem Aristoteles in lib. de Sensu et sensili docet, quædam facultates sunt animi separati, ut intellige-

re: quædam totius compositi, ut dormire, somniare. quamuis enim anima separata à corpore imagines illas impressas memoriæ sine corporis ministerio producat, quia tamen unā cum corpore eadē sunt, communes esse dicuntur. At uerò simulachrorū, quæ uel in speculis oboriuntur, uel in perspicua, leniq; cernuntur superficie, facilis assecutio est.) Quando obiter somnij causas Plato docuit, cum de uisionis forma loqueretur, ad eandem uisionē redit, rationemq; illius explicatius reddit. Quocirca similitudine quadam speculorum lucidam, leuemq; naturam oculorum ad concipiendas rerum uisionem imagines aptam, quasi subiectū proponit, ex quo radij uisui emittantur. hoc enim statuto, uisionis modum, radiorumq; projectionem demonstrabit. Itaque oculos, qui lucidi perspicuiq; sunt, similitudine quadā κατόπτρα nominat: εἰδολοποιίαν uerò, imaginem comprehensionem in ipsis factam. Ut enim in speculo lucido ac leui obiectarum rerum imagines impressæ cernuntur, ita in oculi pupilla lucida omnes rerum uisionem species representantur, et ad cerebrum per opticos neruos deferuntur. Atqui huiusmodi speculorū similitudinem à Pythagoreis accepisse Platonem apparet. illi enim, reuerberatione quadam uisus in speculi leuitatem, imaginem illam fieri asserbant, ut Plutarchus lib. 4. de Placit. philosoph. hoc modo testatur: οἱ ἀπὸ πυθαγόρου, κατὰ τὰ ταυανλάταις τῆς ὄψεως, φέρονται μὲν γὰρ τὸν ὄψιν τεταμένον ὡς ἐπὶ τὸν χαλιόν, σχίσσαν δὲ πυνυῶ καὶ λαῶν πλινθίσσαν, ὑποσρέφειν αὐτὸν ἐφ' αὐτὸν, ὁμοίον τι πάροχον τῆ ἐντάσει τῆς χειρός, καὶ τῆ ἐπὶ τὸν ὄμωρ ἀντεπιστροφῆ. Quare ut ad uisionis formam, quam Plato in his docet, accedamus. singula ipsius uerba sequamur. Nam ex utriusq; ignis tam intimi quàm extrā positi cōmunione, eiusq; rursus concursu et congruentia, qui passim terfo leniq; corpori accommodatus est.) Propositum uisionis modum in his ostendit Plato, quo nam uidelicet pacto uisui oculorum lucidorum radij ad obiecta deferantur. Quia in re primo nos ipsam uidendi rationem breuiter explicemus, ut melius Platonis uerba exponantur. Ad rectum uisionis modum, ut Perspectiui docent, duo radij quasi lineæ ex utroque oculo ad obiectum mittuntur, quendamq; conum efficiunt, cuius apex est in oculis, basis uerò in obiecto. Eadem autem rectæ sunt, et in orbem circūductæ, in apicem acuminantur, qui coni cuspis dicitur. Axis etiam ipsius coni recta quædam linea est, à pupilla oculi ad obiectum usq; per medium aerem protensa. Quo fit, ut uisio omnis per lineas fiat rectas, quæ tanquā solares radij ad obiectū deferantur, ipsiusq; imaginē cōprehendāt. Nam cum in cerebro duo illi optici nerui, per quos fit uisio, coniuncti in radice sint, posteaquā ad oculos diuaticati porrigantur, ex ipso quidem cranio, ubi ijdem cōnectuntur, duæ lineæ rectæ ad oculos produci finguntur, quæ coni figuram eandem efficiant, quam duo radij ex oculis

prodeuntes ad rem uisilem. Nec tamen duo oculi duplicem rem uident, sed unam, quia utriusque radius in unum apicem coniungitur. Ergo ut ad Platonē redeamus, ex interni ignis, inquit, qui est in oculis, & externi, qui est in aere, communione mutua uisus cum fiat, id est, oculorum uisui radij ad obiecta perducti cum medium aerem lucidū pertranscant, ignis quidem circa lene corpus fusus, id est lux corpori perspicuo adherens multiplicatur, omniumq; formarum imagines ad ignem oculorū perfert: hoc est, cum radij uisui lucidi ad obiectum perueniant, idemq; lucidum ac medium esse debeat, species illius obiecti in medio multiplicatur, & ad oculum deducta uisionem efficit. Quare primò lucē obiecto circumfusam, seu lucidum colorem inherere oportet, eamq; moderatam, deinde aer medius lucidus interponi debet, ultimò uisui radij protendi, & quasi ab obiecto corpore imaginem eius spiritalē abstrahere: id quod Plato in citatis uerbis significare nobis uult, quemadmodum Alcinous etiam interpretatur. Quibus ex rebus omnium obiectorum uisibilem planam superficiem primò subijci oculis oportere censendum est. siquidem, ut Priscianus refert, primò uisus colorem corporis extremitati inherentem percipit, deinde magnitudinem, ceterasq; qualitates sensiles. Dexteram uerò uidemur, quæ læua sunt, quia cōtrarijs partibus oculorum insolito more contrarias partes attingimus. Quando communem uidendi modum agnoscimus ex Platonis doctrina, uarietatis uisus rationem addamus, ad planiorē ipsius intelligentiam. nam ex radiorum, inquit, in obiectū uisile reflexione, uel dextra uideri sinistra, uel e diuerso sinistra dextra, uel superiora inferiora.

Quatuor sunt motus oculorū, auctore Galeno lib. 10. de Usu part. unus quidem, quo sursum: alius, quo deorsum: ac duo, qui ad dextram, sinistramq; partem feruntur. si uerò à quatuor cerebri musculis ita eduntur, ut pro rei obiectæ imagine, distantiaq; uarietur, ac confundantur. Nam si corpus, quod à dextro oculo cernitur, propinquius sit, in sinistra parte apparebit: sin autem longius distet, ad dextram esse uidebitur. itaq; si obiecta æquè distent ab oculis, dextra loca à dextro, sinistraq; à sinistro oculo cernentur: sed si spaciū immutetur, immutabitur etiam locorum positio in oculo: dextra enim læua uidebuntur, & uice uersa. Cuius rei causa est, quia linearum æquidistantiū situs pro remotione partium suarum à uisu cōcurrere uidentur. Sed breuem nos huius rei demonstrationem, qua uti Perspectiui solent, addamus, hoc prius theoremate statuto: Omnium uisibilium obiectorum pro distantia ab oculis, quæ in dextra sunt, ad sinistram, quæq; in sinistra, ad dextram partem uergere uidentur. Sint duo quedam obiecta æquidistantia, duabusq; lineis rectis descripta, nimirum A B dextrum, & C D sinistrū. sit quoq; aspectus noster in puncto E. Aio, obiectū illud A B dextrum, sinistrum uideri: & C D sinistrum, uideri dextrum. Ducantur ab utroq; latere diuersæ lineæ ex uno illo puncto E protractæ, in dextro quidem latere inter A & B lineæ, F G H: item in sinistro, inter C & D, lineæ L M N: lineæ profectò dextræ, sinistræ uidentur esse: & contra sinistra, dextræ: quia eadem æquidistantes lineæ in remotioribus à uisu partibus concurrere uidentur, quanquam uerè non concurrant.

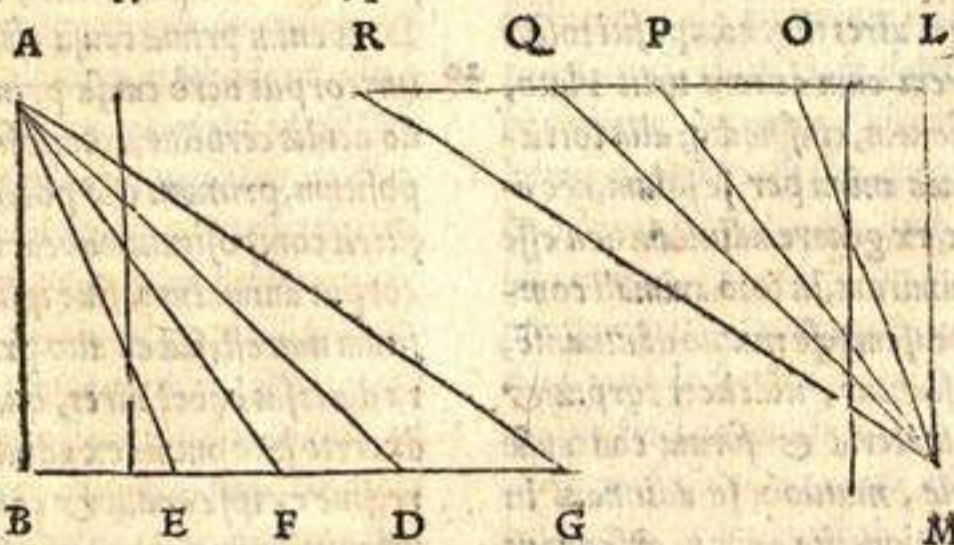


Atq; huius demonstrationis iudiciū quanquā prolixiorib. rationibus, & ex ipsa perspectiua petitis proferri posset, à sensu potius petendū est, quo uno uerā huius deceptionis causam noscemus. Hac ergo de causa propter uisus deceptionem sinistra dextra, & dextra sinistra nobis apparēt, quemadmodū Plato inquit, declaratq; his uerbis Alcinous: ταύταις δὲ ἐπινομήσας, καὶ τὰς κατὰ τῶν κατόπλων εἰδωλοποιίας, καὶ ἄλλων ὅσα διαφανῆ καὶ λεία ἢ ἄλλως ἢ κατὰ ἀνάπλασιν συντελεῖσθαι, ὡς αὐτὸ κατόπλον πρῶτον, ἢ ποιότητα, ἢ διαφοροὶ γὰρ εἰσονται φαντασίαι ἀνταποθυμώσων τῶν φώτων πρὸς τὰ μέρη τὰ ἑτέρω, ἀπολιθαινότων μὲν τῆς πρῆξιότητος, εἰς δὲ τὴν ποιότητα συνιόντων. Ὅττω γὰρ ἐφ' ὧν μὲν ἐξ ὀφθαλμοῦ τὸ λαῖον καὶ τὸ δέξιον ὁράται, ἐφ' ὧν δὲ κατὰ ἴσον, ἐφ' ὧν ἢ τὰ κατὰ πρὸς τὰ ἀνω,

καὶ ἐμωαλιμ μεταπίπτε. Ergo potissima oculorum deceptio ex obiecti positione, corporea que figura prouenit. quoniam si obiectum rectè opponatur, nullus error sequetur. Quod si speculum ad uultus longitudinem conuertatur, uultum reddit supinum: cum superior luminis pars ad inferiora, inferior uerò ad superiora uertatur. Hæc omnia quæ similitudine speculorum à Platone dicuntur, ad ostendendam uisus deceptionem ex diuersa obiecti dispositione pertinent. persepe enim sensus aliud iudicat, quam uerè est, nisi quod mens aliter discernit. Quocirca cum ex obiecti distantia dextra pro sinistris, aut sinistra pro dextris capiantur, ut supra demonstrauius, alium etiam uisus errorem nobis Plato ostendit, cum ex motu illo diuerso oculi in superiorem, inferiorem ue partem, inferiora quoque pro

pro superioribus, aut hæc rursus pro illis iudicat. Hæc enim omnia ex diuerso obiecti situ, motioneq; oculi proueniunt. Siquidem quatuor modis moueri oculum diximus ex Galeno, dextrorsum, sinistrorsum, sursum, deorsum. In quocunque igitur horum locorum obiectum non aptè, distantiâq; minimè conueniente, ponatur, error uisus efficitur: ut in hac breui demõstratione patet, quam Vitellio lib. 3. Perspectiuæ, alijq; Mathematici adducunt, ad probandum, superficiem omnem sub oculo iacentem eo altiore ¹⁰ apparere, quo longius distet ab oculo: itemq; superficiem supra oculum eleuatam eo inferiorem cerni, quo fuerit eodem oculo sublimior. Ad hoc igitur theorema demonstrandum, ponatur oculus in puncto A, altior obiecto, item huic oculo subiiciatur superficies B G infima. Aio, altiore uideri superfici

B punctum superficiæ subiectæ. Eodem modo ducantur aliæ lineæ ab illo puncto A ad superficiem subiectam, nimirum E F D. Quoniam ergo lineæ hæc omnes, quo magis ab illa perpendiculari A B recedunt, maiores sunt, superficies quoq; sub illis ad basim comprehensa longius ab oculo distabit. Id quod facile perspicietur, si linea quædam alia perpendicularis illi æquidistans ducatur, quæ transuersas lineas intersecet. eadem enim maiores angulos linearum ab illa perpendiculari A B recedentiũ continet. Ex quo fit, ut in linea subiecta B G magis recedant à uisu partes à perpendiculari remotiores, altioresq; appareant. Cuius rei causa est, quòd uisus longè eleuatus, superficiem in plano iacentem concuam iudicat: quoniam eiusdem extrema puncta, in circumferentiæ formam efferuntur ad uisum, propter uisus facultatis æquabilitatem.



Ex hac ipsa demõstratione, si figuram inuertas, ³⁰ oculumq; ponas inferiorem sublimioremq; superficiem, quo remotiorem posueris illam, oculumq; inferiorem, eo decliuore putabis esse eam. Atq; huius theorematis demõstratio ex præcedenti pendet, cum eodemq; conuertitur. Quibus ita propositis, causas errorum uisus hinc intelliges: quas etiam Galenus attigisse in libris de Usu partium uidetur, cum axes conorum uisuum in uno eodemq; plano sitos esse debere inquit, ne quod unum est, duplex uideatur, radij uel uisui conuersione luminum confundantur. Hinc tamen duo ista errorum genera oculis obtingentia, quadruplici illi motui oculorum, de quo diximus, tribuenda esse intellige. Nam motui illi à dextra in sinistram error is accommodatur, qui pro dextris sinistra, aut contrà iudicat: qui motus in latitudinem ferri à Platone dicitur. item motui sursum & deorsum similis aduenit error, cum sublimia pro imis putantur: quem etiam in longitudinem fieri, idem refert, respectu quodam partium diuersarum. Ergo ne omnia prolixius exequamur, ⁴⁰ causas omnes huiusmodi errorum apud Vitellionem in Perspectiuæ, & Aristotelem in Problematis lege. Atq; hæc omnia ex eorum genere sunt, quæ principales rerum adiuuant causas, quibus ut ministris utitur Deus ad optimi, quoad fieri potest, ideam perficiendam. Singulares generationis humani corporis causas antea Plato retulit, cum to-

tum illud iuniorum deorum opificium hæstenuß exponeret, rationemq; qua illi figuram hominis, caput, oculos, instrumentaq; sensuum effecerint, doceret. Nunc rursus ad primam causam, quam in omnium rerum generatione semper proponit, deorum iuniorum effectiõnem reducit, breuiterq; causarum genera perstringit. Quo nomine ipsam nos iterum causarum rationem breuiter repetamus, ad horum uerborum intelligentiam. Causarum genera hæc retulit Plato, ut nos antea tradidimus: efficiẽtem, quam Deum siue mentem nominat: materiam, quam æternam fuisse dicit: formam, materiæ inherẽtem: & finem, hoc est Dei bonitatem. quibus ideam tanquam exemplar effectiõnis adiecit. Has causas ita distinxit, ut Simplicius lib. 1. Physic. annotat, ut quædam *συνείτιαι*, id est concausæ seu adiuuantes sint, nimirum materia et forma: aliæ uerò per se sint efficiẽtes, primæq; causæ, uidelicet efficiens Deus, ac idea in eius mente sita: & finis, quem in se ipse statuit. Itaq; tres hæc posteriores in Deo sunt, tanquam una quædã: materia uerò & forma, in rebus ipsis, quæ suæ generationis quasi adiutricis sunt. Totidem ferè causarũ genera tradidit Aristoteles, præterquam quòd exemplar et formam pro eodem sumpsit. Cum igitur hæc sint de causis à Platone tradita, aliud ijs genus uidetur ab eodem esse additum, nimirum iuniores dij, quos ueluti instrumentarias causas adiecit: ita ut Deus tanquam prima omnium

causa, cum etiam efficiat primò, iuniores uero dii postea secundò illa absoluant. Ergo dii iuniores, tum causæ secundæ ac instrumentariæ siue adiuuantes sunt, tum etiam materia & forma cuiusq; rei, ut Aristoteles quoq; putauit, Themistio attestante. Quare cum dii iuniores, Plato inquit, hominem terrenum effecissent, animiq; sedem, ac sensuum organa constituerent, ex causarum adiuuantium genere ista sunt, quibus utitur Deus. Quasi diceret, uisionem quidem eo modo fieri, itemq; somnum, insomnia, oculorum motus, atq; adeò totam hanc animi locationem in corpore, ut sese mutuò adiuuarent, uelut concausæ illæ, quas diximus. Nam cum Deus animum ut efficientem causam animalium omnium facultatum fecerit, dijq; iuniores corpori eum inclusserint, totus quidem ille animantis motus ex compositione animi ac corporis profluit: tuncq; anima uelut forma eius est, corpus autem ut materia, ambo deniq; sese adiuuantes uires illas compositi totius proferunt. Quamobrem cum docere uelit Plato, somnum, insomnia, uisionem, eiusmodiq; alia toti animali cõmunia esse: nec animi per se solum, nec etiam corporis propria, ex genere adiuuantium esse illa dixit: intelligens nimirum, in toto animali composito duplicem esse causam sese mutuò adiuuantem, ex qua uires omnes nascantur, uidelicet corpus & animam. Etenim ut materia & forma concausæ sunt, auctore Aristotele, mutuòq; se adiuuant in compositi totius generatione: ita animus & corpus sese mutuò adiumento colligant, totumq; animal diuersis uiribus præditum constituunt. Quòd autem anima forma sit animalis, & corpus materia, ipsemet Aristoteles, Peripateticiq; omnes affirmant. Siquidem ille lib. 2. de Anima, formam esse illam & *ἔντελέχεια* definit. idem confirmat Alexander Aphrodisæus in suo libro de Anima. item Plato in superioribus, animam speciem esse asseruit, cum de ipsius ortu loqueretur. Ergo Academici & Peripatetici in eadem sententia consentientes, animam & corpus concausas esse animalis efficiendi affirmant, actionesq; illas, quas retulimus, communes esse toti illi dicunt, ideoq; ipsas ex adiuuantium genere faciunt. Atqui hic uerborum Platonis sensus uerus esse uidetur, nisi alio modo etiam illa eadem interpretemur: ut cum idem de uisus erroribus propter obiecti uarium situm euenientibus dixerit, ita esse ad sensus efficiendos constitutum obiectum ac sensum, eamq; inter se consensionem ac proportionem seruare dicat, ut obiectum sensus adiuuet, atq; hi rursus illud. Siquidem sensus per se nihil efficit, nec obiectum etiam in sensum: sed ambo simul concurrere debent, ut sensatio fieri possit. Sensus enim potentia quædam est animalis ab anima proueniens, sensatio uero actus potentie huius. Quòd si ergo sensatio alicuius obiecti esse necessariò debet, & sensus etiam simul cum re sensili concurrat necesse est: id quod Aristoteles lib. de Sensu & sensili, Plo-

tinusq; in lib. de Visione docent. Hæc tamen sententia, quanquam aliquo modo posset quadrare Platonis uerbis, uera non est: sed prior illa, quam diximus, quod ex his uerbis perspicuum esse potest. Sed existimant pleriq; non aduincula hæc principalium causarum, sed has ipsas esse omnium causas, quæ frigoris & caloris, rari & densi, cæterorumq; similitum naturam habeant, rationem uero mentemq; nequaquam. In his manifestè docet Plato, animam & corpus concausas esse in animali constituendo, ipsam uero primam causam Deum esse. Et cum ubiq; ad illam recurrat, Deum, inquit, siue mentem primam esse causam effectricem, quam in omnibus proponi oporteat: at uero animam & corpus, adiuuantes esse solum, ad animal constituendum diuersis uiribus præditum. Quæ de causa hæc, ait, quæ de animalibus uiribus in homine positis diximus, ad causas adiuuantes pertinent, non ad primam causam. Deus enim prima causa est, mentemq; solum concipitur: corpus uero causa prima esse non potest, quando oculis cernitur, compositumq; est. nihil enim compositum, primum esse potest: sed aliud ante se, à quo fuerit compositum, habeat necesse est. Quod si ergo corpus animatum, siue ipsum animal ex se compositum non est, sed ab alio priori, ipsumq; ex sua natura diuersas habet uires, qualitates, aliaq; huiusmodi: certe hæc omnia ex adiuuantium causarum genere, siue ex ipsa animi & corporis connexionem proueniunt, prima autem non sunt. Vnde errant quidam illi, qui primam omnium causam negligunt, atq; ad corporis naturam, compositionemq; omnes hos effectus animalis referunt. Quo in genere fuerunt Anaxagoras, Empedocles, Heraclitus, alijq; philosophi, qui (ut auctor est Aristoteles) corpoream naturam initium rerum posuere. Plato igitur, & Aristoteles, atq; ante illos Pythagoras, ac Socrates, primam quandam rerum omnium causam uniuersalem statuerunt, quam tum mentem, tum Deum appellarunt. Cum itaq; ad hanc nos primam causam noscendam Plato semper hortetur, ad ipsamq; omnia redigat, affectiones illas omnes animantis, sensusq; quos diximus, ab adiuuantibus causis prouenire inquit, non à se ipsis. Atq; hinc etiam intellige corporearum rerum causas ab incorporeis primisq; Platonem semper deducere, quod in mundi origine explicanda fecit: confirmatq; lib. 10. de Legibus, cum nullum principium commune esse corpus docet. Nam, ut Plutarchus in lib. de Primo igne refert, Plato causas caloris, frigoris, reliquarumq; corporearum rerum ad intelligibiles, efficientesq; primò redigit. Hæc cum ita sint, in his Plato sic argumentatur: Ignis, aer, terra, corpora sunt, eaq; sensilia: omne autem sensile nõ ex se, sed à causa intelligibili pendet: ergo corpora illa prima initia animalis constitutionis non sunt, sed secunda, ac proinde solum sunt cõcausæ: uera autem prima causa est ea, quæ mente solum concipitur, aspectumq; omnino fugit. Oportet autem mentis,

& scientiæ amatorem principales sapientis naturæ
 causas querere.) Quoniam eos reprehendit, qui
 causarum secundarum cognitione solum contenti,
 mentem illam primam prætermiserint: nunc rursus
 cuiq; philosopho, mentisq; amatori, non secundas
 modò causas, sed primas etiam cognoscendas esse do-
 cet. Nam philosophi sanè est, causarum omnium exa-
 ctam cognitionem tenere, id quod Aristoteles initio
 lib. 1. Physic. uidetur hinc trãstulisse his uerbis: *ἐπει-
 δή δὲ τὸ εἰδέναι καὶ τὸ ἐπίστασθαι συμβαίνει περὶ
 πάσας τὰς μεθόδους, ὡς εἰσὶ ἀρχαὶ, ἢ αἰτίαι, ἢ ποι-
 χεία, ἐν τῷ ταῦτα γνωρίσαι (τότε γὰρ οἰόμεθα γι-
 γώσκειν ἕνασθαι, ὅταν τὰ αἰτία γνωρίσωμεν τὰ πρῶ-
 τὰ, καὶ τὰς ἀρχὰς πρώτας, καὶ μέχρι τῶν ποιχείων.)*
 Cum ergo causarum aliæ primæ sint, aliæq; secun-
 dæ, tum apud Platonem, tum apud Aristotelem, u-
 trasq; nosse, cuiuscunq; philosopho maximè cõueniet.
 At cur nam mentis amatorem causas primas & in-
 telligibiles nosse iubet, aut cur mentis amatorem uo-
 cat philosophum? Quia, ut idem in Phædone, alijsq; 20
 locis docuit, tunc demum homines menti, id est Deo
 similes fiunt, cum corporeis rebus neglectis, ad diui-
 norum se contemplationem erigunt, intelligibiliaq;
 consectantur. Cum autem primarum causarum co-
 gnitio ad intelligentiam pertineat, qui easdem inue-
 stigare nititur, mentis, scientiæq; amicus est: siquidẽ
 intelligibilium rerum uera, stabilisq; scientia est, ut
 in superioribus dixit. Ergo ille qui ueram scientiam
 assequi uolet, sapientis naturæ causas persequetur,
 hoc est, rerum omnium accommodatas ad uniuersalẽ 30
 mentem Dei artificis reducet. Quod ipsemet Plato
 latius in Phædone docet, cum de Physicæ incertitu-
 dine loquens, illas solum causas quæ probabilitate
 traduntur à multis, nõ esse tradendas inquit, sed ad
 primas potius recurrendum. In quo etiam Anaxa-
 goram irridet, qui cum mentem ut primam causam
 proposuerit, illam uniuscuiusq; rei generationi mi-
 nimè accommodet. Quocirca à nobis sic censeo
 faciendum.) Distinctis causarum generibus, ordi-
 nem, quem in his sequatur, proponit. primò enim 40
 causas illas, quæ cum mente intelligẽtiaq; pulchras,
 bonasq; res efficiãt, deinde eas quæ sapientia priua-
 tæ quodcunq; inordinatũ utroq; modo operantur,
 ostendit. In quo per primum illud genus tum mentẽ,
 siue Deum, primum omnium opificem, tum deos iu-
 niores eius ministros intelligit: qui cum intelligẽtia,
 id est intelligendo solum res producant, ut lib. 10.
 de Legibus docet, ad pulchrum bonumq; exemplar
 aspicientes, bonas pulchrasq; res efficiunt. Nec enim
 ij, cum optimi exemplar imitentur, malum quidquã 50
 efficere possunt. Porro per secundum causarum ge-
 nus cõcausas intelligit, ut naturam inferiorem, quæ
 sine ratione τὸ τυχερὸν ἄτακτον, id est quãcunq; ma-
 teriæ partem inordinatam constituit: inductaq; illi
 forma, in ordinem reducit. materiæ enim deformitas
 ex inordinatione intelligitur, ex ordine uerò illius
 cognoscitur informatio. Igitur priores causas planè

efficientes dixit esse, ideoq; *ἀναιδργυινὰς* uocat: se-
 cundas quasi operarias & administras, & idcirco
ἐξόργαζοντας nominat. Sed cur nam Plato secundas
 causas, seu prudentia uacantes, quodlibet passim si-
 ne ordine facere dixit? An quòd fortunam inter cau-
 sas rerum naturalium recenseat, ut lib. 10. de Legibus
 aliorum sententiam referens uidetur? Minimè qui-
 dem. Sed hac ratione solum fortunam in rebus infe-
 rioribus esse putauit, quemadmodum Simplicius in
 lib. 2. Physic. Aristotelis refert, ut quoties rerum na-
 turalium euidentis causa ignoratur, cur ita factæ sint,
 fortè ita esse dicamur: hoc est, tum hæc, tum illa cau-
 sa assignari possit. Vnde Proclus fortunã cecã non
 esse, sed diuinã potestã in unũ exitũ diuersas cau-
 sas deducẽtẽ uocat. Itemq; Plato lib. 4. de Legibus,
 cum tria ponat principia, Deum, fortunã, et artẽ,
 hæc duo illi subijcit. Vnde Plotinus lib. 2. de Proui-
 denia, uniuersitatẽ inquit prouidẽtia summa admi-
 nistrari, nihilq; fortuitum relinquere, sed id potius ad
 prouidẽtiã sequi. Hinc demũ Plotinus lib. 2. de Du-
 bijs animæ, contemplatricem uitam liberos efficere
 homines asserit: affectus autem, corporisq; curam, il-
 los fortunæ subijcere. Ex quibus omnibus cõstat, cau-
 sas rerum corporearũ, quasi fortuito oblatas, pro-
 pter magnam earum incertitudinem, à Platone di-
 ci: eoq; pacto secundas causas corporeas passim sine
 ordine fieri docet. siquidem intelligibilium rerum
 certæ causæ sunt, ut antea asseruit: sensilium autem
 & corporearum probabiles, & ueluti obuiæ. His
 ita explicatis, ad Platonis interpretationem redea-
 mus. Cum in reddenda uisionis ratione ad commu-
 nes causas, earumq; mentionem digressus sit Plato,
 ad idem propositum rediens, utilitatem, præstan-
 tiamq; uisus commendat: quam uel hoc uno maximè
 laudat, quòd illius beneficio cognitionẽ rerum mul-
 tarum homines sint assecuti. Nam cum admiratione
 rerum homines ducerentur, causas earum inuestiga-
 re cœperunt, atq; ita ex uisus potissimum contuitu
 cœlorum motus, astrorum conuersiones, temporum
 uarietates, huiusmodi alia peruestigarũt, ex quibus
 artes omnes cõstitutæ sunt, ut latius Aristoteles lib.
 1. Metaphysic. docet. Ergo omnia hæc à Platone de
 uisus utilitate dicta, ad artium inuentionem referen-
 da sunt. siquidem ex rerum, uti diximus, uisurũ ad-
 miratione, causarum inquisitio est orta: ex inuẽtio-
 ne autem, cognitioneq; illarum prudentia, artesq; in-
 uentæ. Quod etiam in Epinomide Plato, & in eo li-
 bro Aristoteles tradunt. Maximum uerò opus
 cuius gratia utiliter nobis à Deo donati sunt.) In re-
 bus omnibus finis semper proponendus est. nihil e-
 nim à ratione fit, quin aliquem in finem referatur.
 Itaque cum causas uisionis, compositionisq; oculo-
 rum Plato docuerit, ad finem illas refert, propter
 quem fuerint facta. In quibus uisus utilitatem multis
 de causis laudat. Primò, quòd uisum Deus nobis tri-
 buerit, ut cum cœli ordinem, motuum certitudinẽ,
 astrorumq; conuersiones cernimus, temporum co-
 gnitionem,

gnitionem, numerorumq; peritiam, ut in Epinomi-
 ce inquit, assequamur. Deinde, quod philosophiam
 omnem fuerimus asseruti ex uisu: quia ducti rerum
 admiratione, causas, rationeq; illarū inuestigamus.
 siquidem, auctore Aristotele in libro de Sensu et sen-
 sili, ex sensibus omnibus ad uitam necessarijs præ-
 stantissimus est uisus. His aliam oculorum utilitatē
 adijcit Plato, cum ait: Nobis uerò asserendum est
 ob hanc potissimū rationem Deum oculos genuis-
 se, ut mentis circuitus, qui in cælo peraguntur, in-
 tuiti, in usum redigamus nostræ mentis: cogitatio-
 nisq; nostræ discursiones illis cognatas, sed pertur-
 batas quodammodo, ad illorum temperiem reuocemus.
 In his utilissimum esse nobis aspectum inquit,
 quia cum cæli ordinem, motusq; certa ratione com-
 positos cernimus, inde possumus nostræ mentis inor-
 dinatos motus, affectibusq; perturbatos emendare,
 exemplumq; diuinæ conuersionis imitari. Nam ut
 octauī & inerrantis cæli motus simplex est, & men-
 tis motui similis, uti asseruimus, idemq; semper uno
 modo incitetur: si mentis nostræ, quæ simplici etiā
 motu mouetur, perturbationes, morbosq; qui mo-
 tus inordinati dicuntur, ad illius exemplum com-
 ponamus, rectam seruabimus rationem. Sed nun-
 quid solo aspectu eius motus animi nostri affectus
 temperantur? aut non ne possumus inuenis oculis
 illum aspicerē, nec ideo meliores euademus? Maxi-
 mē quidem. Ecquid ergo in ijs Plato sibi uult? Pro-
 fectō id quod in omnibus locis nobis commendat, ut
 mentē ab his rebus inferioribus, quæ mentis nostræ
 uires affectibus perturbant, ad contemplationem di-
 uinorum & intelligibilium, quæ uno semper modo
 sunt, erigamus, ueramq; philosophiam, hoc est ani-
 mi & corporis dissolutionem, ut in Phædone Socra-
 tes definit, amplectamur. Quoniam ergo animus
 noster motus suos habet cælorum motui persimiles,
 uti docuimus, ac motus cæli certa semper ratioe fit,
 errorq; omni uacat: errores, perturbationesq; no-
 stri animi rectē temperabimus, affectusq; omnes cō-
 ponemus, si cæli motum illum constantissimum, con-
 uersionesq; Dei, siue à Deo cælis tributas imitemur.
 Vnde Proclus in lib. de Anima & demone,
 per harmoniam in cælo regnantem reliqua omnia
 harmonicè, id est magno cum ordine & concentu
 à superis disponi, itemq; animū nostrum uires suas
 ad illius ordinis imitationem recta ratione exerce-
 re dicit. Ex quo fit, ut per uisum & aspectum re-
 rum cælestium ad diuinorum contemplationem eri-
 gamur, ex cōtemplatione uerò illorum affectus cō-
 ponantur, & mentis nostræ uires certam seruent ra-
 tionem, ac demū similes diuinorū statui sincerita-
 tiq; fiant. Atqui hæc satis de uisu dicta sint. Vo-
 cem quoque, auditumq; eiusdem rei gratia deos de-
 disse nobis existimo. Quamquam de sensuum om-
 nium uiribus latius in sequētib; dicatur, tamē quia
 uisus utilitatem explicuit, auditus quoque, ac uocis
 præstantiam illi subiungit. Hæc uerò duo tum uisui

subiunxit, tum uno ordine posuit, quia post uisum
 præstantissimi sensus sunt auditus & uox, & quod
 auditus propter uocem factus esse uideatur. Quod
 etiam imitatus Aristoteles in lib. de Sensu et sensili,
 auditum ac uocem uisui subiecit: illum quidem tan-
 quam ad prudentiam, & intelligentiam, quam ex
 auditione assequimur, comparandam: hanc uerò,
 quasi auditus causam, qua una à belluis homines se-
 parantur. Itaq; tanta est uocis cum auditu cognatio,
 ut alterum sit alterius quasi obiectum. Vocem enim
 per audiū cōcipimus, ipsa uerò ex anima rationeq;
 proficiscitur. Sed nos sensus utriusque uim breui-
 ter exponamus: postea enim de illis dicetur. Vox,
 Platone auctore, spiritus est, per os à mente produ-
 ctus, plagaq; aeris per aures ac cerebrum usq; ad a-
 nimum perueniens. eadem autem in animalibus a-
 gendi uim habet: auditus uerò uim patiendi, ut Ga-
 lenus affirmat. siquidē auditus ad uoces percipien-
 das est factus: uox autem ad sonum cum ratione edu-
 ctum auditui suppeditandū. Qua de causa utriusq;
 sensus organa ex eodem cerebri loco deducuntur: &
 ad uocis perceptionem auditus est homini tributus,
 ut Alcinoūs etiam ait: uox autem ad animi sensa esse
 renda. Sed auditus tamen, cum aere potissimum ut
 medio, ad uoces comprehendendas utatur, organum
 in altissima corporis parte habet, idemq; ad aerem
 excipiendum accommodatum. Nam binæ aures u-
 triq; capitis lateri affixæ, patulæ primò sunt, ut ae-
 rem uocalem subeuntē excipiant: tortuosis deinde
 meatibus, anfractibusq; coarctantur, ne aut uox ef-
 fluat, & ut intra meatus ipsos magis amplificetur,
 quousq; membranulam, quæ ossis foramen, per quod
 sonus ad cerebrum ingreditur, obtegit, feriens, in
 cerebro ipso reddatur. Intra os siquidem illud per-
 foratum, aer quidā immobilis esse dicitur: quem cum
 uox intrans, mota meninge membrana, quæ os tegit,
 moueat, sonus in cerebro aeris repercussione edi-
 tur, ferturq; per duos alios neruos opticus similes,
 & ad cerebrum porrectos. Atq; hic est communis
 animalium omnium audiendi modus. Quoniam au-
 tem auditus obiectum est sonus, idemq; ex aeris re-
 percussione collisis duobus solidis corporibus fit,
 uox etiam ex linguæ cum palato collisione efficiur,
 sensumq; ac imaginationem habet, quoniam ab ani-
 ma rationali profluit. Eadem enim, ut Galenus re-
 fert, potissima omnium animi actionum est, quando
 mentis est nuncia: ideoq; per neruos quosdam à ce-
 rebro ad collum porrectos, & aeris à pulmonibus
 excitati agitatione motos educitur, ac imaginatio-
 nis rationisq; plenus quidam sonus est, qui à lingua
 cum palato collisus, & à dentibus labijsq; compres-
 sus, articulata uocem efficit. quod Aristoteles lib. 4.
 de Animalibus docet. Cum ergo tanta sit uocis &
 auditus consensio. eam, inquit Plato, rationem esse-
 ctionis suæ sensus uterq; habuit, ut auditus ad per-
 cipiendam uocis & harmoniæ rationem, qua ani-
 mus constat, sit factus. Nam ut antea dixi, animus
 cognitionum

cognitionum omnium principia in se habet: quatenus uero harmoniam auditu capit, eidem sese accommodat, ac uelut in se similem suarum partium concentum perspicit. Qua de causa harmoniam, quam auribus percipimus, cognatam esse Plato dicit harmoniae illi, ex qua noster constat animus. sic enim ait, auditum ordinatum à Deo esse ad sonos cōcentusq; capiendos: ut quemadmodum sonis auditus sese accommodat, ita se animus conceptae harmoniae applicet. Atq; hæc est ratio, quam Deus habuit, in auditu cum uoce connectendo. Item per magnum hoc fatum, seu μέγιστον μοῖραον, quo duos illos sensus colligatos Plato dicit, immutabilem; firmamq; rationem in ijs constituendis, commoditatemq; à Deo seruata significat. Nam ut antea docuimus, firma Dei in efficiendo uoluntas fatum à Platone dicitur, quæ cum stabile aliquid, certaq; ratione factū producit, fatalem illi legem imponit, ut in animorū diffusionem explicuimus. Atqui et harmonia, quæ motiones habet animæ nostræ discursionibus congruas atq; cognatas, homini prudenter Musis utenti non ad uoluptatem rationis expertem, ut nunc uidetur, est utilis.) Cum in omnibus semper Plato ad contemplationem diuinorum homines excitet, ac mentis intelligentiam, qua illi ad Deum accedunt, laudet: nunc idem efficiens, datum fuisse hominibus auditum inquit, ut per eum harmoniam nostræ animæ harmoniae consonam comprehendant, incōcinnitatemq; animi perturbati concentu illo, quem Musæ præstant, corrigere possint. Qua in re allegoria

quadam eleganti usus, inconcinnitatem animi nostri appellat errores, uitiaq; corporea, quibus mens nostra implicatur: per harmoniam uero à Musis datam, scientiæ morumq; studia intelligit, quibus præditus animus, magno cōcentu ac ratione motus suos conficit, hoc est, uires facultatesq; suas exercet. Quemadmodum enim cithara, si temperata non sit, dissonantem ineptumq; sonum efficit: sic animus, si musico isto concentu bonorum studiorū, doctrinaq; non temperetur, sibi ipsi dissentiet. Qua similitudine non hic solum Plato utitur, sed multis quoq; alijs in locis, ac lib. 3. de Legibus, cum Musicum concentum non ad uoluptatem, sed ad animi mores componendos amplectendum esse docet, eundemq; pulcherrimam esse Musam inquit. Itaque concentum hunc externum à Musis datum, tanquam animi nostri concentui similem esse dicit: quia scientiæ uirtutisq; studia, quæ à Musis petuntur, menti nostræ accommodatissima sunt. Hic tamen nos inquiramus, quæ nā harmonia ista sit, quam Musæ præstant: aut quæ sint Musæ eadem: ac demum, quæ sit animi nostri cum harmonia illa Musarum cognatio. Quare ut Plutarchi sententiam lib. 9. Symposiorum sequamur, paulo altius rem repetamus. Musæ apud antiquos nouem celebrantur, quæ disciplinarum studijs præsidebant. Illæ autem nouem esse dicuntur, propter nouenarij numeri perfectionē, qui

ex senario perfecto, ternarioq; triangulari constat. Eadem præterea apud antiquissimos tres solū fuisse dicuntur, ut Augustinus in lib. de Doctrina Christiana refert: studiosisq; trium disciplinarum accommodabantur, Philosopho, Rhetori, ac Mathematico, quæ tres Gratias, triaq; deorū dona cōplebant. Cum ergo tria eadem disciplinarum genera in ternas partes diuisa fuerint, nouenariusq; numerus cōpletus, et Musæ quoq; quæ dona illarum disciplinarum sunt, in eundem numerum diuise sunt. Nam philosophia quidem in naturalem, moralem, rationalemq; diuiditur: Rhetorica tria genera causarū, Demonstratiuum, Deliberatiuum, ac Iudiciale complectitur: Mathematica, in Arithmetica, Musicam, Geometriam, quæ per tres alias Musas significantur, diuiditur. Ut ergo tria hæc disciplinarum genera, in ternas partes diuisa, nouenariū complent numerum: ita et Musæ tres cum primò essent, ad nouem sunt reductæ. Hoc modo scientiarū genera sub Musarum nomine intelliguntur, ideoq; à Musis, id est scientiæ studijs harmonia illa animi nostri datur, ut Plato hic significat. siquidem per Musas cōcentum musicum intelligimus: atq; ea de causa cœli orbibus tribuuntur à Plutarcho. Iam uero Musæ eadem diuersis animi actionibus accommodantur: quoniam cum uita nostra uel studio, uel institutione informetur, indeq; musicus animi concentus, id est moderatio, temperatioq; morum nascatur, uim quidem illā studendi nobis insitam hæc tres Musæ gubernant, Calliope, Clio, Thalia. Reliquæ uero sex, partem nostri animi intemperantem, et ad uitia pronam, concentu, hoc est institutione castigant, et emendant. Eodemq; modo unicuiq; earundem Musarum singulæ animi actiones accommodantur. nam ciuilitatis pars ad Calliopen pertinet, honoris studium ad Clio, scientiæ cupiditas ad Polymniam, delectatio contemplandi rerum naturam ad Euterpen, ad Erato ordo ac prudentia, delectatio ex illis proueniens ad Melpomenem et Terpsichorem. Quo fit, ut animi actiones hæc rationi consonæ, Musis comparantur: quoniam ut Musæ cōcentum inter se in musica significant, ita animæ uires rectè inter se conuenientes Musis accommodantur. Ex quo animi nostri concentum, Musarum concentus similem, cum Platone possumus cognoscere. Rhythmus quoq; ad hoc uidetur esse tributus, ut habitum in nobis.) Quando Musarum concentum nobis datū nihil aliud esse constat, quam scientiæ uirtutisq; studium rationi nostræ consonum: rhythmum inquit Plato ab iisdem Musis dari, ad corrigendas animi nostri affectiones, et intemperantiam, quam ἀμετρον hic uocat, et ad consensum quendam omnium animi partiū efficiendum, ne aliæ alias superent, ordinemq; perturbent. Proprium enim Musarum, hoc est studiorum officium est, dissonantem animi nostri partem temperare doctrina, ut concentus iste ac rhythmus fiat. At cur partem nostri intemperantem sine gratia esse dixit?

Quia ex animi concentu, rectaq; institutione lætitia sequitur. mirā enim uoluptatē uirtutis studiū secum affert: contrā uerò, ex animi perturbationibus tristitia, et delectationis siue gratiarū absentia prouenit. Vnde nihil est aliud, gratiarū expertem esse animū,

quā, cum uitijs ac perturbationibus inconcinnus, sibiq; dissentiens est, dolorem, tristitiamq; cōsequi. Quod lib. 2. de Legibus Plato testatur, cum gratiā ex uirtutū actione prouenientē, non turpē uoluptatem, sed iustissimam animi delectationem esse dicit.

TERTIAE TIMAEI PARTIS ARGUMENTVM.

MVndi ortum eodem ordine, quo antea, in his Plato iterum docet. Antea enim breuiter, et quasi proœmij loco, communem quandam mundanæ generationis tractationem proposuit: nunc latius eandem, repetito principio, tradit. In quo tamen minimè putes, Platonem id sine magna ratione fecisse, nec eandem rem sæpius inculcare uoluisse: sed traditæ generationis modum hic uelle ostendere. Hactenus enim Dei, deorumq; iuniorum opificium exposuit, quo pacto ille uniuersitatem ad sui exemplar fecerit, hiq; rursus ad eiusdem imaginem singularia constituerint: nunc demum effectiōnem ipsam rerum corporearum ex sua ui, quam à Deo habet, inditam, productam declarat. siquidem quæ dicta in superioribus sunt, ad primas, intelligibilesq; causas Plāto retulit: quæ uerò deinceps sunt dicenda, ad secundas, corporeasq; pertinent. Ex quo intellige, priorem tractationem primæ philosophiæ, quam Metaphysicam uulgò nominant, propriam esse, quando in illa de Deo, intelligentijs, anima, horumq; origine ac natura dictum solum est: sequentem autem ad Physicam referendam esse, in qua de rerum corporearum ortu, natura, concretioneq; sit agendum. Qua in re duplicem de mundo tractationis modum secutus est Plato: unum in præcedentibus, cum ad primas, intelligibilesq; causas omnia reduxit, in quo Mercurium Trismegistum magna ex parte sequitur: alterum in his quæ sequuntur, cum proximas cuiusq; rei causas, corporearumq; qualitatum concretiones explicat, in quo Timæum Pythagoricum in lib. de Mundo, qui nunc extat, imitatur. In hac igitur tertia Dialogi parte, corporearum rerum prima principia, ut materiam, formam, horumq; compositionem tradit: tum ortum mundi, partiumq; ipsius, prout ex corporea natura constant, docet: item elementorum generationes, mixtiones, qualitates, reliquaq; mixtorum imperfectorum genera usq; ad hominis ortum, ut latius in sequentibus disseretur.

PLATONIS TIMAEI PARS TERTIA.

HACTENVS opera mentis, paucis exceptis, tractauimus. Oportet autem de his quoque quæ necessitas inuehit, dicere. Mundi enim huius generatio ex necessitatis mentisq; coitu mixta est. Nam cum mens necessitati dominaretur, propterea quòd persuadendo eam ad optimos ut plurimum rerum euentus induceret, ipsaq; hac ratione cedens sapienti persuasioni pareret, mundi huius exordia constituerunt. Oportet igitur eum qui mundi constitutionem uerè narraturus erit, erraticæ quoq; causæ speciem pro naturæ ipsius instinctu miscere. Quod ita commodè fiet, si horum ipsorum convenienti principio sumpto, sic de his quemadmodum de superioribus ab ipsa rursus origine differamus. Naturā ergo & passiones ignis, aquæ, aeris, atq; terræ, generationem cœli præcedentes cōsideremus. Nullus profectò ad hoc usq; tempus eorum generatio-
nem ostendit, sed quasi notū sit quid sit ignis et reliqua, sic de illis uerba faci-

mus, eaq; mundi primordia constitui mus, cum nec syllabarum quidem, nedum elementorum uicem tenere apud homines mentis quoquo modo compotes debeant. Nos uerò in præsentī nihil de principio uniuersorum, siue principijs, siue quomodocunq; aliter id appelletur, dicendum putamus. Cui quidem disputationi nihil aliud impedimento est, nisi quòd difficile sit præsentī disputandi modo quæ de his uidentur exprimere. Neq; igitur uos id expectabitis, neq; ego mihi persuadebo, rectè me tantū opus aggredi posse. Quod autē ab initio dixi, uerisimilitudinis uim seruabimus, studebimusq; in rationib. uerisimilib. circa hæc assiduis nulli cedere. Atq; ita et singula & uniuersa à principio exponemus. Deum igitur etiam nunc disputationis seruatorem in primis oremus, ut nos ex admirabili & insolita expositione ad uerisimilem doctrinam traducat: atq; ita instituti disputationem exordiamur. Sed hanc de uniuerso disputationē ab ampliori diuisione quā supra du-

præducamus. Tunc enim duas in species facta diuisio est. Nunc tertium genus addendum. Duo enim in superioribus sufficiebant. Vnum quidem exemplaris loco, semper idem, solaque intelligentia comprehendendum: alterum simulacrum ab hoc exemplari deductum, generationi oculisque subiectum. Cum uero duo hæc sufficere putaremus, tertium non adiunximus. Nunc autem cogere nos ratio uidetur, ut difficilem & obscuram speciem declarare conemur. Quam igitur uim, quam uer naturam habere putandum? Hanc utique generationis horum omnium receptaculum & quasi nutrice esse. Quod quamuis uere dicatur, paulo tamen aptius est dicendum. Arduum id quidem, eo maxime, quod ad huius rei demonstrationem dubitare prius necesse est, & inquirere de igni & reliquis que elementa uocantur, quod istorum a quam potius quam ignem, aut aerem potius quam terram, aut certum aliquid unum magis quam cuncta uocare oporteat. Difficile sane certum aliquid & firmum de istis asserere. Quo nam igitur pacto, et qua ratione, et quod probabile in huiusmodi inquisitione dicemus?

SEBASTIANI FOXII MORZILLI Commentarius in III. partem Timæi.

Quoniam mentis opificium breuiter in superioribus tradidit Plato, mundi que ac rerum corporearum ortum explicare nunc uult, principia causasque huius tractationis proponit, ut ab ijs totam generationem rerum deducat. Primo siquidem, quibus ex causis, aut quomodo mundus sit constructus, que uer cause illæ sint, exponit, deinde reliquam tractationem subiungit. Qua in re Aristoteles imitatus Platonem fuisse uidetur, qui cum omnia naturalia principia libris octo Physicorum fuerit complexus, in libris tamen de Cælo, de Ortu & interitu, de Meteoris, reliquam Physicæ tractationem comprehendit, usque ad libros de Animalium historia, & generatione. Plato itaque in hac parte cum mundum ratione quadam factum, ut diximus in superioribus, asseruerit, anteaque informem esse, quam ad formam deduceretur, statuat: quibus ex initijs, aut quomodo sit constitutus ex materia, corporeaque concretionem, in his tradit. Primoque, ut sequentem tractationem superiori connectat: Hactenus, inquit, ope-

ra mentis diximus, nunc de ijs que necessitate ab eadem fiunt dicamus. Quasi diceret, De formali mundi ortu, quo nam pacto ad exemplar Dei fuerit editus, tractatum in superioribus fuisse: nunc rursus, omiſſis illis causis, qua ratione, mente & necessitate componatur, dicendum esse. Quo nomine ut nos omnia distinctius exponamus, primo quid sit necessitas hæc apud Platonem dicamus: quamuis de illa, deque mente antea fusius sit dictum. tum, quomodo ex necessitate ac mente compositus dicatur mundus: ultimo Platonis uerba interpretabimur. Necessitas quamuis commune nomen sit, tamen accipi pro fato apud Platonem solet, ut lib. 7. de Legibus, ac 10. de Repub. Fatum autem, ut nos antea docuimus, apud eundem æterna ratio, æternaque lex nature huius uniuersitatis à Deo constituta est. Siquidem immutabilis Dei uoluntas in efficiendo, firmaque rei factæ consecutio, fatum Platoni dicitur: quemadmodum in animorum diuisione diximus. docetque lib. 10. de Rep. ipse, cum tres Parcas in uniuerso constituit ad naturam gubernandam, easque Necessitatis filias nominat. Sed omiſſa nunc sententia Platonis de fato, quam supra explicuimus, necessitas quidem hoc loco habitu dinem quandam mentis, siue Dei artificis ad materiam, inferioremque naturam significat. Nam si Deus necessitate agit, fatumque ab eius prouidentia oritur, effectio quoque mundi necessitate edita, atque à Deo producta, itemque cursus rerum naturalium constans, necessitas ipsa erit. Quod sane Plutarchus, de necessitate loquens lib. 1. de Placit. philosoph. his uerbis Platoni assignat: πλάτων ὅτι μὲν τὸν ὕλην, ὅτι δὲ τὸν τῶ ποιῆτος πρὸς τὸν ὕλην χέειν. Qua etiam de causa Pythagoras necessitatem dixit mundo esse adiunctam: significans nimirum, legem hanc uniuersitatis à Dei prouidentia statutam, necessitatem esse. Cum ergo mundus ex necessitate factus à Platone dicitur, nihil aliud significatur, quam ordo ipsius ex forma, materia, animaque proueniens. Nam cursus ille mundi naturalis, quem cuncta in ortu suo, interitumque obseruant, & à quo necessitate quadam naturali uniuersa fiunt, necessitas uere appellatur. Cum autem Deus mundum efficiens, hanc illi naturam seu legem statuerit, ad illum necessitas referenda est. Ex quo liquet, mundum ex mente necessitateque compositum dici, quod à Deo constructus, uim quandam naturalem necessitate agentem acceperit. Quod Aristoteles lib. 2. Physic. imitatus, necessitatem inquit in rebus naturalibus hoc modo esse, ut cum finis efficientem causam sequatur, consecutio illa sit necessaria. nam si forma insit, materiam subijci necessario dicit. Itaque ex materie necessitate fatum esse Aristoteles asseruit: idque à Platone, ut Simplicius annotat, mutuatus est. Sed hanc tamen Platonis de necessitate sententiam Chalcidius ita interpretatur, ut materiam hic uocari necessitatem putet. A quo ego tantum dissentio, ut nullam in materia sola necessitatem esse censeam, nisi quatenus informatur ab idea,

illi; necessario subiicitur, ut Aristoteles refert. Ut ergo ad Platonis uerba ueniamus: Mundi generatio, inquit, ex mente ac necessitate producta est: id est, Deus, qui fati auctor est, cum mundum effecit, necessitate quadam efficiendi fecit: illam uero necessitatem in se mundus continens, naturalem quendam ordinem, immutabilemque seruat. Quod Plato paulo inferius declarans, Cum mens, ait, fato imperaret, eo prius persuaso, ut sibi pareret ad mundum efficiendum, mundus est effectus: hoc est, cum solo nutu Deus necessitatem procreasset, siue firmum rerum productarum ordinem sola uoluntate produxisset, hic quasi Dei socius illi libenter obtemperans, mundum effecit. Ordo enim, ac lex naturae praescripta Deo paret, illiusque persuasioni, hoc est uoluntati, & prouidentiae inseruit: ne si uiolenter resisteret, repugnatio aliqua in mundo foret, sicque dissolueretur. eadem quoque mundum effecit, non illum archetypum, & intelligibile, nec hunc etiam inferiorem per se, sed antecedente Dei opificis uoluntate. Ergo hic erit Platonis uerborum ordo, ut primo Deus siue mens uniuersi opifex statuatur, deinde ipsius prouidentia per omnia late patens: quae cum mundum effecerit, necessitateque illum condiderit, necessitas ex prouidentia nata mundum continebit, omniaque inferiora necessaria quadam naturae lege regentur. Quod lib. 7. de Legibus Plato, aliisque locis uidetur indicare. Vnde Homericam illam catenam, fatalem hanc naturae legem esse, multi testantur: ac naturam etiam inferiorem, quoniam a superiori uoluntatis regatur, necessitatem appellarunt Physici, ut Macrobius lib. 1. in Somn. Scip. refert. Ex quibus omnibus constat, naturae cursum ordinatum, a Deoque praescriptum, siue mundi animam, ut Platonici quidam uolunt, necessitate hanc esse, qua mundum constare dicit Plato, & quam fatalem fufum Parcarum lib. 10. de Repub. nominat. At quo nam modo fieri mundum dicimus, quando a mente, necessitateque factum asserimus? aut cur menti similis non est, si ad exemplar illius factus? Certè, si Plotino credimus, in lib. de Prouidentia, mundi ordo a diuinae mentis prouidentia fit, non quidem illa per tempus progrediente (sic enim mundus aeternus non esset) sed in modum causae ante mundum praecedente, ipsumque sigilli modo exprimente. Mens enim, inquit ille, rationem ex se primo gignit, ex utroque autem fit mundus: siquidem mundi corpus materiale, rationem seminariam rerum procreandarum a mente, rationeque accipit. Itaque naturae modo a diuina mente mundus corporeus oritur, ut latius explicat Porphyrius. Cum ergo, nulla temporis immutatione praecedente, mundus a mente oriri Platonici dicatur, procedendi ordine factus a mente corporeus, ab illaque diuersus uocatur. Nam si mundum primo mens fecisset, ac non successione quadam secundarum causarum, intelligibilem profecto constituisset, uelut mundum archetypum, qui primo factus, & in

eius mente comprehensus est. Sed haec quidem a Platonis tradita, ad mundi originem explicandam, praeterquam quod nostrae religioni aduersantur, possent etiam rationibus multis refelli, quae nunc breuitatis causa omitenda esse uidentur. Sed ad reliqua progrediamur. Oportet igitur cum qui mundi constitutionem uere narraturus est, erraticae quoque causae speciem pro naturae ipsius instinctu miscere.) Quoniam causarum omnia genera Physico cognoscenda sunt, ac primas secundasque causas partim retulimus, partim referemus: nunc fortunam, quam erraticam uocat causam, adiungit. Quicquid enim fit, uel certam habet suae effectiois causam, uel ignoratam ac dubiam: quaecumque uero certam sui causam habent, uel necessitate quadam fiunt, uel natura, uel uoluntate. Necessitas, fatum indicat: natura, rei naturalis effectum: uoluntas, liberam agendi uim. Quae demum dubiam habent causam, quoniam certa illius effectio nis ratio reddi non potest, in fortunam cadunt. Ex quo fit, ut quatuor sint genera causarum ex diuersis rebus petita: necessaria & fatalia, quae a fato fiunt: naturalia, quae in natura cernuntur: uoluntaria & libera, quae in hominis uoluntate sunt: fortuita demum, quae incertam sui effectiois habent. Igitur cum in rerum naturalium tractatione causae omnes tradi debeant, post necessariam causam, quae eadem cum naturali ferè est, fortuna sequitur, de qua Plato in hoc loco differit. quanquam Chalcidius materiam ipsam hic dici causam erraticam a Platone putat. Quae cum subiectum sit solum generationis, idemque certum & definitum, non uideat, cur erraticam dici possit, nisi ad eius iactationem, instabilitatemque id referatur. Fortunam autem, ut Plutarchus in lib. 1. de Placit. philosoph. refert, sic Plato definiuit, *αίτιαν ἐν προαιεσίμοις κατὰ συμβεβηκός, καὶ ἀπρονοήσιμα*. Item Apuleius lib. de Dogmate Platonis, instabile quiddam, & praeter consiliū eueniens, cuius causa nobis ignoretur, fortunam ab illo dici censet, cui etiam sententiae Aristoteles lib. 2. Physic. Peripateticique omnes assentientes, fortunam esse definiunt accidentariam causam in ijs quae ratione agunt, praeter rationem euenientem. Ut cum quis rem aliquam agendam proponit, si quid aliud praeter spem illi obueniat, fortuna id euenisse dicitur: cuius quod causa ignoretur, ignorari eam omnes asserunt, obscuramque hominibus causam nominant. Itaque & Academici & Peripatetici fortunam inter causas referunt, euenireque in ijs quae consilium electionemque aliquam habuerint, dicunt. ideoque soli homini fortunam tribuunt: is enim propter finem solum agit, cui si quid praeter finem aduenit, fortuna dicitur. At Peripatetici casum adijciunt, fortunae ab altera parte respondentem, ita ut causae accidentario fortuitoque euenientis genus sit: sed quod a fortuna differat, quia haec in ijs quae ad finem referuntur aliquem, sit, ille uero in ijs quae nullum finem spectent. Ergo plerique philosophorum fortunam esse, & inter causas efficientes referri putarunt.

runt. Quibus tamen Plutarchus in lib. de Fortuna, sese obijciens, omnia inquit consilio, prudentia, natura, arte ue fieri: nullā uerò fortunā esse, sed si quid fortē nobis adueniat, non à fortuna, sed ex occulta aliqua causa, consiliq; indigentia euenire. Hæc profectò sententia quanquam à magnis philosophis repudiata sit, longè tamē est uerior, religioniq; nostræ magis consentanea. Siquidem nulla est in rebus fortuna, nullusq; casus: sed si quid præter nostrā spem euenit, id occulto Dei consilio, uoluntatiq; tribuendum est. non enim quòd rei causā ignoretur, fortē illud fieri asserendum est. Quo nomine melius quidem Anaxagoras, & Stoici, fortunam nihil aliud esse putarunt, quàm occultam, obscuramq; humane rationi causam. Itemq; Homerus fortunæ nullam mentionem fecit, sed soli Dei decreto, quod *μοίρα* nominant, rerum omnium causas tribuit.

Quibus ita expositis, quando de fortuna satis tum in his, tum in superioribus dictū est, ad reliqua pergamus. Nullus profectò ad hoc usq; temporum generationem ostendit, sed quasi notum sit, quid sit ignis, & reliqua. Proponens in his Plato quæ dicturus est, à cōmuniōribus tractationis principijs incepturum se promittit, primaq; omnium rerum initia traditurum, uidelicet materiam, formā, reliquaq; omnia, inquit. In quo illorum ignorantiam reprehendit, qui quatuor elementa ut principia uniuersalia tradidit, nec ullum aliud ante ipsa principium agnouere: quos itidē Aristoteles lib. 1. Physic. refutat. Itaq; Plato et Aristoteles materiam ac formam prima omnium corporū initia posuere, eorumq; naturam exactè docuerunt: præter eos autem uel nulli, uel pauci admodum extitere, qui id attigerint. Cum ergo elementorum, corporumq; omnium concreciones traditurum se Plato pollicetur, uniuersalia in primis initia proponit, ut quoniam doctrinæ ordo ab uniuersalibus ad singularia progredi debet, illis ipsis propositis, reliqua tractatio commodius explicetur. In his autem principijs probabilitatem se Plato secuturum inquit, quando illa rerum corporearum & sensilium sint propria: horumq; ut antea diximus, nulla firma stabilisq; scientia esse possit. Nam in rebus naturalibus ac corporeis, causas exactissimas ultra probabilitatem querere ridiculum est. at uerò in ijs quæ sub intelligentiam cadunt, ut in mathematicis, Primaq; philosophia, ratio certa firmaq; traditur. Interim tamen dubium est, cur eos qui elementorū prima principia ignorarunt, similes esse dicat ijs, qui ne syllabarum quidem cognitionem teneant? Quoniam, ut ineptus homo est, & exigui ingenij, qui syllabarum cognitione carens, dictiones duntaxat prima esse orationis principia putat, nec ante dictiones ipsas syllabas esse, ac literas uidet: ita ille, qui quatuor elementa uniuersalia rerum initia ponit, ignarus nature est. Atq; id sanè in his uerbis Plato significat: *προσῆκου αὐτοῖς, ὅλ' ὡς οἱ συλλαβῆς εἶδον μόνον*

εἰκότως ὑπὸ τῆς ναὶ βραχὺ φρονήσεως ἀπὸ τῆς ἀπείρου.
 Quod etiam imitatus Aristot. lib. 1. Physic. cum initia prima rem quamq; præcedere dicat, priores esse syllabis literas, hasq; oratione ipsa refert. Nos uerò in præsentī nihil de principio uniuersorum, siue principijs, siue quomodocumq; aliter id appelletur, dicendum putamus. Quanquam rerum naturalium principia in hac parte tradere Plato uelit, minime quidem disputabit de primo illo cunctorum principio, quale sit, aut quid sit: id enim huius loci non est: sed in Parmenide, ac libris de Rep. alijsq; locis, de illo dicitur. Qua de causa, de principio uniuersorum (Plato inquit) hoc est de Deo, qualis nam sit, dicere hoc loco non conuenit. difficilis enim est eius rei inquisitio: et, ut antea dixit, in uulgus illam efferri nefas est. Quo nomine ad principia rerum corporearum explicanda potius accedamus, probabilitateq; solum contenti, eadem doceamus. Atq; his ita breuiter propositis. inuocato prius, ut antea, Deo, sequentem tractationem ingreditur. Verum nos, quanquam extra rem paululum digrediamur, quid de prima causa siue Deo, de quo hic nihil uult differere, Plato sentiat, exponamus. Deum in Clitophonte, dialogo de definitionibus, sic Plato definit: *ἄριστον αἰθέρα, αὐτὰρ ἀπὸς πρὸς οὐρανὸν ἰσχυρὸν, ἰσχυρὸν αἰθέρα, τῆς τὰ γὰρ ὅτι φύσεως αἰθέρα.* In alijs quoque locis, eternam quandam mentem, incorpoream, ineffabilem, nulla re egemē, undiquaq; perfectam, ueritatem, ipsum bonum, cœlestem, intelligibilem, infinitamq; naturā esse dixit: non quòd ipsum definire hoc modo uellet, sed quia infinita illius uirtus aliter explicari nō possit, quod Alcinous & Apuleius in libris de Platonis dogmate latius explicant. Hunc igitur summum Deum, quem inuentu difficilem antea dixit, primam esse omnium causam, non solum diuinorum, sed corporeorum etiam effectricem statuit: Plotinusq; atq; alij Platonici confirmant. Quam sententiam quamuis natura duce nosse Plato potuit, ex Trismegisto ac Pythagora uidetur sumpsisse, cum ille in Asclepio unum omnium auctorem Deum proponit: hic itidem, ut de illo Plutarchus testatur lib. 1. de Placit. philos. principiorum omnium primum ipsummet Deum, siue unitatē, aut bonum, mentem ue tradidit, ab eoq; generationem uniuersi deduxit. His igitur breuiter expositis, tractationem naturalium principiorum ingrediamur: quando hic de Deo disputare longissimū, & ab hoc loco alienum est. Sed hanc de uniuerso disputationē ab ampliori diuisione, quàm supra, ducamus: tunc enim duas in species facta diuisio est. Antequam ipsam principiorum tractationem aggrediamur, quæ initio huius Dialogi dixit, repetens cum sequentibus connectit, ut tota melius tractatio sibi cohereat. Nam initio duo solum initia constitutionis uniuersi tradidisse se inquit, exemplar ipsum eternum, siue Deum in quo erat exemplar, & imaginem huius mundi intelligibilis, hoc est, mundum

ipsum sensilem ad exemplar illius archetypi mundi factum. Nunc uero, quoniam cōcausas etiam, & reliqua causarum genera in particulari generatione traditurus est, præter duo illa priora initia, tertium aliud adijcit, nimirum materiam informem. Nam per diuisionem illam entium, quam initio posuit Plato, & Deum, cum exemplari illi adiuncto, & mundum sensibilem intelligere oportet. Hæc autem duo cum æterna, nulloque principio nata dicantur, initio posuit in præcedenti tractatione, quoniam in ea tum de ipso exemplari, tum de imagine tractabatur: in his uero, in quibus de imaginis compositione differitur, principium aliud ipsius compositionis adijcitur, nimirum materia. Ex quo duplicem esse mundum apud Platonem intellige, ut Proclus, Iamblichus, Plotinusque declarant: unum intelligibilem & archetypum, alterum sensilem & illius imaginem. Atque ille quidem idea mundi in Deo sita est, de qua tum in præcedenti tractatione, tum in Parmenide latius est dictum: hic uero sensilis est & corporeus, ac illius imago, de quo partim in præcedentibus, partim in sequentibus dicemus. Age uero, quando de hoc mundo sensili in superioribus diximus, ipsiusque dependentiam ab auctore Deo, informationemque explicauimus: nunc cognito iam primo initio, naturam, compositionemque ipsius declaremus. Principia enim hæc non ad mundi æternitatem, similitudinem uel cum Deo explicandam dicenda sunt, sed potius ad essentiam, naturamque illius corpoream demonstrandam. Hinc ergo tria esse rerum omnium initia apud Platonem collige, quemadmodum Platonicus omnes de illo asserunt, & nos antea docuimus: Deum, ideam, materiam. ac Deum quidem effectricem uniuersi causam statuit, ideam illi adiungit tanquam exemplar, materiam subiicit effectioni: formam denique non tanquam principium materie addit, sed ueluti productionem generationis ab idea factam. Nam in generatione cuiusque rei forma proponitur generanda: ipsa uero non gignit seipsam, nec sui efficiens causa est. Vnde tria tantum rerum initia plerique statuere: quoniam principia omnia contraria esse debent, semperque aliquid subijci oportet. Quod Aristoteles lib. 1. Physic. affirmans, nec plura tribus, nec illis pauciora principia esse posse cōcludit: quoniam nec duo ex se mutuo quicquam agere sine subiecto aliquo possunt, nec quatuor eandem ob causam, cum binorum quoque mutua sit actio. Qua in re hoc conuenit Platoni cum Aristotele, quod ambo materiam ut subiectum tradidere, amboque formam materie adiecerunt: differunt tamen, quod Aristoteles formam ueluti efficietam causam informationis materie adiunxit, principiumque aliud huic contrarium, nimirum priuationem addidit. Plato autem Deum efficientem fecit causam, formamque separatam à rebus illi ut exemplar adiecit, formam uero materie adiunctam tanquam ab idea illa productam retulit. Atque hæc breuiter ad Platonis intelligentiam dicta sufficiant.

Vnde constat errare Auerroem, sicuti in alijs, lib. 3. Commēt. in Aristotelis libros de Cælo, dū Platonem ait nihil de materia sciuisse: cum nemo melius illius uim explicauerit. Quam igitur uim, quam uel naturam habere putandum est? Hanc utique, generationis horum receptaculum. Propositis in uniuersum principijs naturalibus, singulorum natura explicanda est. primoque de materia dicemus, uimque illius demonstrabimus, quando de Deo ipso, siue idea dictum est in superioribus latius. Materie autem uim quam in sequentibus satis declarat Plato, abundè tamen illam explicat, cum eam receptaculum formarum omnium, et quasi nutricem uocat. Nam ut Alcinoüs de doctrina Platonis, Plotinusque in lib. de Materia docent, materia quidem nihil est aliud, quam uniuersale quoddam subiectum, in quo cunctæ rerum formæ subsistunt: non tamen ita, ut materia sit subiectum per se, forma uero illi adhaereat ut accidens: sed quò ambæ simul coniunctæ, unam quandam substantiam compleant, quemadmodum Alexander Aphrodisæus lib. 3. Quæst. natural. declarat. Eadem autem cum uelut subiectum quoddam imagnetur, express formarum omnium esse dicitur, ideoque sola mente concipitur. Hanc, Plotino atque Aristotele auctoribus, è rerum cōmutationibus in eodem subiecto intelligimus. Nam cum eandem rem sepius in diuersas formas mutari uideamus, ut ignem in aerem, aerem in aquam, aut hæc rursus in illa, nihilque ex nihilo fieri Phisici omnes fateantur, subiectum esse aliquod, in quo cuncta illa fiant, et commutentur, concludunt. At cum exacta materie cognitio obscura admodum sit, illud statim, quasi præcedentis descriptionis correctionem, addit Plato: Arduum id quidem eo maxime, quod ad huius rei demonstrationem dubitare prius necesse est. Hoc est, singula elementa uel per se, uel in composito ipso cōsiderare, demonstrareque certò, hoc uel illo modo esse, dubium est. Nam si quis igne proposito, aqua uel aqua esse ignem, aut ignem aquam, nulla probabiliori ratione reddita, hoc ita esse, quam illud hoc modo probabit: siquidem elementorum naturas, cōpositionem, principiaque nosse prius oportet, quam de ijs quicquam statuatur. Nam cum eadem elementa materia & forma constent, hæc illorum initia tradi prius debent: quando elementa omnia, ut Galenus lib. 1. de Elementis testatur, ex materia, qualitatibusque à forma prouenientibus componuntur, & à qualitatibus habent hoc quod elementa sunt. Qui sanè pro forma qualitatem uidetur capere, quoniam qualitates inquit in materia recipi, eadem illa semper manente, nullamque generationem interitum uel patientem. Itaque materia ex qualitatibus constituta, elementa ipsa efficit: ex elementis autem uniuersa componuntur. Et ut Cicero etiam lib. 1. Acad. Quæst. refert, materia & forma inter se mutuo connexa, substantiam efficiunt corpoream, quæ prima qualitas dicitur: quia ex utriusque illorum connexionem oritur quasi naturale quoddam accidens.

Hæc

Hæc uerò prima qualitas in quatuor partes diuisa, calidum, humidum, frigidum, siccum, quatuor simplicia corpora siue elementa, ex quibus omnia constant, ignem, aerem, aquam, terram ex mutua qualitatum cōnexionē efficit: ita ut singula elementa duabus constent primis qualitatibus, ignis nimirum calida & sicca, aer calida & humida, aqua frigida et humida, terra frigida & sicca. Itaq; qualitates hæc ex materiae formæq; connexionē constant, ex qualitatibus uerò elementa, ex elementis demum omnia composita. Vnde qui elementorum naturas demonstrare certò debet, ipsorū generationem noscat prius oportet: ut cum aqua, ignis, aer, terra ue proponatur, rationem cur id ita sit, aut nō sit, assignare possit: nec ad sensuum iudicia recurrat, declarans id ita esse, quòd sic cernat, tangat, sensibusq; percipiat.

Principiò id corpus quod modò aquam nominauimus, quando in solidam cōcrescit materiam, lapis & terra fieri uidetur: quando uerò liquefcit & diffluit, spiritus atq; aer. Item aer exustus ignis efficitur. Ignis extinctus & corpulentior factus aerem creat. Rursus crassior factus aer, in nebulas nubesq; concrefcit. His etiam magis cōpressis, pluuia defluūt. Ex aqua rursus terra lapidesq; gignuntur. Atq; ita uidemus hæc omnia circuitu quodam sibi inuicem uires fomentaq; generationis uicissim tribuere. Quæ cum nunquam eadem appareant permanere, quis nam sine rubore redargutionisq; suspiciōe poterit istorum aliquid unū potius quam aliud, certè & firmiter appellare? Nemo certè. Quare tutissimus in his hic erit loquendi modus. Hoc quod semper aliàs aliter formatum uidetur, et plerunq; iuxta ignis effigiem, non est utiq; ignis hoc aliquid, sed tale, id est igneum quiddam: nec aqua hoc aliquid, sed tale quid, id est aqueū: nec aliud quicquam, uelut ullam habens stabilitatem. Deniq; nec pronominibus quidem ullis hæc signanda sunt, quibus in rei cuiuslibet demonstratione, cum hoc uel illud dicimus, uti solemus. fugiunt enim, nec expectant uel eam demonstrationem, quæ hoc & huius & huic designat: uel appellationem, quæ de his tanquam de existentibus & stabilibus habeatur. Igitur huiusmodi omnia neq; hoc, neque illud, sed tale potius, aut tale propter

similitudinem aliquam appellare debemus. Et ignem quidem ubiq; tale, ac de cæteris quæ gignuntur eodem pacto. At uerò illud in quo fieri singula hæc uidetur, ac deinde dissolui, solum ijs pronomibus quibus hoc uel illud signamus, appellandum puto. Quale uerò quodammodo, calidum scilicet uel album, uel aliquid tale cōtrariorū, uel ex contrarijs illud minimè appellandum. Sed apertius quod uolumus exponamus. Si quis enim cunctas figuras ex una eademq; auri materia fictas cōtinuè in alias & alias reformet, deq; una quadam illarum præsens aliquid quid sit quærat, uerè admodū & tutissime respondere possumus, aurum illud esse: triangulum uerò esse, aut aliã figuram, earum quæ impressæ eo sunt, et continuò permutantur, quasi reuera sint, non licet dicere. Sola quippe illa responsione tanquam tutissima contenti esse debemus. Eadē de illa natura, quæ cūcta recipit corpora, ratio est: idem semper esse dicenda est. Siquidē ex propria potentia recedit nunquã. Suscipit enim semper omnia, nec ullã unquam ijs similem ullo pacto sibi formam contrahit. Omnis sanè natura fictioni subiecta est, agitataq; ab ingredientibus, & figurata quodammodo, aliàs aliter se habere uidetur. Quæ uerò ingrediuntur & exeunt, uerè ac semper existentium rerum simulacra sunt, miro & uix explicabili modo ab ipsis rebus quæ uerè sunt, figurata, quemadmodū deinceps narrabimus. Triain præsentī genera sumēda sunt. Vnū, quod gignitur: aliud, à quo gignitur: aliud, à quo similitudinē trahit quod nascitur. Idcirco comparare hæc ita decet. Quod recipit, matri: unde recipit, patri: naturam istorum mediam, proli. Sed ita intelligendum est, quòd cum esse debeat effigies rerum omni formarum uarietate distincta, nūquam illud ipsum formationis huius gremium bene erit præparatum, nisi informe sit, & suapte natura omnib. formis quas recepturū est, careat. Nam si erit alicuius eorum quæ in se recipit simile, cum cōtrariam eius, cuius simile est, naturam, aut

aut aliam prorsus suscipiet, nequaquam eius similitudinem & effigiem exprimet, cum præ se tulerit suam. Quo fit, ut nullam sibi propriam habeat speciem, quod est omnia genera suscepturum. Ut qui unguenta suaviter redolentia confecturi sunt, humidam materiam quam certo condire odore uolunt, ita præparant, ut odorem nullum proprium habeat: & qui materijs mollibus impressionibus cedentibus figuras imprimere aliquas uolunt, nullam omnino priorem in eis figuram apparere patiuntur, sed exactissima quadam læuigatiōe eas poliūt: ita illud quod in omnibus passim æternorum omnium simulacris recte figurandum est, his omnibus formis natura sua carere necesse est. Quæ obrem uniuersi, quod & genitum est, & sensibus omnibus manifestum, matrem ipsam, receptaculumque, neque terram, neque aerem, neque ignem, neque aquam esse dicamus: neque rursus ex his aliquid constitutum, aut aliqua ex quibus proprie hæc ipsa subsistunt, sed inuisibilem potius speciem quandam & informem sinum, omnium capacem, qui modo quodam ambiguo & uix explicabili diuine et intelligibilis nature fit particeps. Ipse quidem comprehendere per se nullo pacto potest: sed quantum ex supradictis naturam eius attingere licet, sic utique recte possumus dicere: Ignem quidem, partem eius ignitam uideri: humefactam uero partem, aquam: terram quoque aeremque similiter, quatenus ipsorum simulacra suscipit.

Quando elementa prima rerum initia esse negauit, & ante illa materiam formamque proposuit: nunc ex ipsa elementorum mutua uicissitudine eandem rem magis confirmat, docetque ex transmutatione illa materiam cognosci. sic enim ait: Si aqua in corpus crescat, lapidemque aut terram constituat, aut rursus in aerem dissoluatur, aut ignis etiam, aerque & terra multis modis componantur, diuersaque corpora efficiant, resoluantur uel rursus in alia, commutatio hæc in aliquo subiecto fieri debet. Aut enim id, in quod elementum commutatur, in aliquo subiecto fit, aut in nullo. si fit in aliquo, hoc ipsum est materia: si in nullo, ex nihilo aliquid fieri sequeretur. Ex quo patet, unum non esse elementorum omnium corpus, ut Galenus testatur: sed quatuor corpora, quæ tamen unam habeant communem naturam ac subiectum,

nimirum materiam. id quod in his Plato significare nobis uult. Quod uero ad istorum elementorum mutationes, mixtionesque hic commemoratas attinet, considerandum est, quatuor esse qualitatum connexiones, quæ quatuor ipsa elementa componant: & ex quarum commutatione tum ipsa composita corpora mutantur, tum eadem elementa. Nam ignis siccus & calidus, si humectetur, propriamque amittat siccitatem, quæ ipsius calorem auget, in aerem mutabitur, cum quo in calore conuenit: aut si aer humectus & calidus exsiccetur, in ignem degenerabit: eodemque modo reliqua elementa. singula enim cum singulis una qualitate conueniunt, altera differunt. Itaque si qualitas illa, qua differunt, mutetur, in alia mutantur. Atque ita uidemus, hæc omnia circuitu quodam sibi inuicem uires, fomentaque generationis uicissim tribuere. Mutuam elementorum mixtionem circulari quodam motu reciprocari, quatenus in se semper resoluuntur, non modo hic Plato, sed Aristoteles etiam in lib. de Ortu & interitu confirmat. nam & ille in Phædone, alijsque locis generationem, corruptionemque omnium circulari fieri progressu, ad ostendendam animi immortalitatem, affirmat: hic uero æternum fieri rerum ortum & interitum, se inuicem consequentem, propter primi mobilis æternitatem inquit. Nam cum cœli conuersionibus inferior hic mundus administratur, ac perpetuus sit illius ambitus, perpetua quoque erit, atque illi motui similis rerum generatio. Ex hac ergo elementorum commutatione, unum non esse illorum omnium corpus constat, sed multiplex. Quod uel Hippocrates in lib. de Natura humana confirmans, Si essent (inquit) elementa omnia corpus unum, nulla fieri commutatio posset: idem enim in se solum non commutatur, nisi aliud, a quo id patiatur, habeat. At cum elementa in corporibus diuersas mutationes edere uideamus, siquidem morbi uarij ex diuersis qualitibus homini proueniunt, plura esse illa uno aliquo, manifestum est. Hoc quod semper alias aliter formatum uidetur. Quando elementa non primam naturam, sed secundam ex qualitibus compositam, ex illorum commutatione esse intelligimus, firmissimum, inquit Plato, cum de elementis differimus, non esse, illa hoc aliquid, sed tale quiddam potius uocare. Quasi diceret, proposito aliquo elemento, non esse solum asserendum, hoc esse ignem, aut illud aquam, aliud uel corpus, sed qualitatem corpoream. Nam per hoc aliquid, substantiam, quæ sola in demonstratione cadit, intelligimus: per tale uero, qualitates substantiæ insitas. Vnde cum substantia ex materia formaque constet, qualitatesque naturalia accidentia sint ex substantia ipsa profluentia, hoc aliquid substantiæ, tale uero qualitibus accommodabitur. Et quidem ignem esse, uel aquem, cum nihil aliud sit quam aliqua eiusmodi qualitate quicquam consistere, qualitas quidem ipsa per se minime potest existere, nisi subiecto alicui, uidelicet substantiæ, inhaereat. Igitur nec elementa initia prima rerum

rerum sunt, nec qualitates, quibus illa constant, sed materia & forma. At cur Plato, cum ignem, corpus ue aliud formatum uideamus, tale aliquid cernere nos dicit, non hoc aliquid? Num quia substantiam ipsam uideri nequeamus? an quia solum accidentia in eo composito cernamus? Certè quoniam, ut ipse in Theaeteo docet, essentiam rei sensibus percipere non possumus, solumq; id quod cernimus, accidens substantiae inherens est. Nam essentia simplex cum sit, à sensibus, qui composita duntaxat capiunt, minime potest comprehendi: accidentia uerò, quia composita, & substantiae inherentia sunt, comprehenduntur. Vnde color ille ignis, calor, siccitas, celeritas, leuitas, eiusmodiq; alia accidentia naturalia sunt, non tamen ipsa substantia: quoniam si accidentia non essent aliqua in corporibus, quibus eorum naturam cognoscere possemus, nihil planè sensibus caperemus. Hanc igitur ob causam Plato inquit:

Hoc quod semper aliàs formatum uidetur, & plerumque iuxta ignis effigiem, non est utique ignis hoc aliquid, sed tale. Id est, forma quidem ipsa ignis, quam ijs qualitibus uideamus cōstare, hoc aliquid est: siquidem substantia est. at uerò ignis, siue igneum, non est hoc aliquid, siue substantia, sed qualitas duntaxat substantiae inherens. Nam in igne aliud est substantia, & aliud qualitas. Substantia est ipsum ignis esse, ex materia formaq; compositum: quod est hoc aliquid, quanquā cerni nequeat. qualitas autem accidentario ex ipsius ignis esse proueniens, est calidum, siccum. Hinc sequitur, elementorum qualitates pronominiibus demonstrantibus explicari non posse, quia substantiae non sunt, sed accidentia substantialia, accidentiaq; hoc aliquid non sunt: quod Aristoteles in Categorijs alijsq; libris affirmat. Hoc itaq; intelligens Plato, sic ait: *ὅτι ὡς δὲ ἑγγύοι μὲν ἕνα τὰ αὐτῶν φαντάσεται, καὶ πάλιν ἐκείθον ἀπόλλυται, μόνον ἐκείνο αὐτὸ προσαγορεύειν, τῷ δὲ τὸ τοῦ καὶ τῷ τὸδε προσχωρούσης ὀνόματι.*

Quod imitatus Aristoteles lib. 1. Physic. his uerbis uidetur: *ἔστι δὲ τὸ ὑποκείμενον ἀριθμῷ μὲν ὅν, ἔσθαι δὲ δύο. ὁ μὲν γὰρ ἀνθρώπος, καὶ ὁ ζῷος, καὶ ὁ δολος ἢ ὕλη ἀριθμητὴ, τὸ δὲ γὰρ τι μᾶλλον, καὶ ὁ κατὰ συμβεβηκός ἐξ αὐτῶν γίνεσθαι τὸ γινόμενον.* In quo solam substantiam certam definitamq; essentiam habere, accidentia uerò minime, praterquam in ipsa substantia, inquit: siquidem substantia ipsa pronominiibus demonstratiuis explicari potest, accidens uerò qualitatis solum nomine. Si quis enim cunctas figuras ex una eademq; auri materia fictas, continuè in alias & alias reformet. Quando materiam in unaquaq; re ex illius cōmutatione cognoscimus analogia quadam, exemplo nobis id Plato declarat. Si uis, inquit, materiam uniuersale esse omnium initium nosse, proponas tibi massam auri quandam, in quam multae subinde figurae inducantur, atque easdem, prout fuerint, nominabis: ut si trianguli figura inducatur, uocetur triangulus: si figura quadra-

ti, sit quadratum. Quandiu enim aurum est rude, solo auri nomine uocatur: quandiu autem trianguli, quadranguli, alterius ue rei figuram habet, ita nomina singularum figurarum accipit, manente tamen semper eadem auri massa. Eodem igitur modo materia semper manens, aduenientibus formis subijcitur, à quibus denominatur. Quandiu enim formam arboris materia retinuerit, arbor dicitur: quandiu uerò equi formam, equus: atque ita in alijs formarum generibus. Vnde fit, ut quamuis diuersas mutationes fieri in eodem subiecto uideamus, id solum formarum uarietati tribuendum sit, non tamen ipsi subiecto, siue materiae, quae eadem semper manet.

Ex hac formarum accessione, abscensioneq; perpetua materiae uis analogia quadam intelligitur: quemadmodum Aristoteles libro 1. Physic. ac Plotinus in libro de Materia docent. Eadem de illa natura, quae cuncta recipit corpora, ratio est. Illud ipsum exemplum, quod supra retulit Plato, ad materiae uim explicandam, in his magis declarat, quo nam scilicet modo diuersas formas suscipiat materia. Itaque nihil aliud esse ipsam dicit, quam receptaculum quoddam formarum omnium, in quod cunctae diuersis temporibus recipiantur. Eadem enim semper materia permanente, modo una, modo alia forma inducitur: quoniam illa nunquam ab insita potestate recedit, semperq; facultatem recipiendi formas diuersas habet. quamuis enim aliqua sit forma semper praedita, aliam semper appetit. Quo fit, ut, auctore Aristotele, materia ex se omnium formarum expers, qualitibusq; nuda, nihil quodammodo, fereq; non ens sit: adueniente uerò forma aliqua, res efficiatur substantialis. forma enim materiae dat, ut sit substantia, ideoq; naturam hanc Plato inquit, subiectam: id est, materiam ex se nihil esse constat, praterquam id quod à forma indita accepit. Verum quo nam pacto materia à potestate nunquam recedere dicitur? Quoniam, ut Plotinus in libro de Actu & potentia refert, materiae essentia in facultate quadam collocatur, nihilq; actu habet, eorum nimirum quae potestate in ea sunt. Nam ipsum esse materiae est, facultatem quandam habere ad formas diuersas recipiendas: quam si amitteret, materia iam non esset. ac proinde immutabilis est semper, quatenus suam perpetuò facultatem retinet. Qua de causa subiectum esse semper fictioni siue informationi illam Plato dicit, confirmatq; lib. 1. Physic. Aristoteles, ac Plotinus in lib. de Materia.

Quae uerò ingrediuntur, & exeunt, uerè ac semper existentium rerum simulachra sunt. Hinc potes intelligere, formam rerum substantialem, materiaq; adiunctam à Platone quoq; tradi, diuersamq; ab idea in Dei mente insita poni. Nam ut Simplicius in Physicis de illo testatur, communes formarum omnium corporearum ideas separatas, quasi exemplaria in Deo posuit: in ipsis uerò rebus corporeis formas essentiales, ueluti idearum illarum imagines. si-

quidem uniuersalis illa omnium idea, ut in Parmeni de Plato disputat, singularum rerum ideas in se comprehendens, singulas formas materiae inducit: ut equi, leonis. Itaque aliud est idea, aliud uero forma apud Platonem. idea enim incorporea, separataq; ac in Deo sita, uelut exemplar est: forma uero corporea est, subiecta q; materiae inherens, ueluti simulachrum ideae. Qua in re consentire cum Platone Aristoteles uidetur lib. 2. Physic. Simplicio etiam cōcedente, cum uniuersalem quandam, diuinamq; formā 10 a rebus ipsis separatam, ex qua cunctae rerum formae quasi sigillo producamur, affirmat. Igitur cum formae rerum essentiales diuersae ab ideis sint, ac ueluti simulachra a ueris exemplaribus differant, eadem profecto materiam ingredientem informant, suiq; similem efficiunt: exeuntes uero, nudam illam, informemq; relinquunt. Atq; hanc formarum accessionem mirabili quodam, uixq; explicabili modo fieri, Plato in ijs uerbis inquit: ut ostendat, corporearum rerum originem ab incorporeis principijs 20 prouenire, quod antea docuimus. Quemadmodum enim mundus hic corporeus ab incorporeo intelligibiliq; mundo, qui idea mundi huius in Deo sita est, procedit: ita singularum rerum formae corporeae, ab ideis exemplaribus producuntur. Quo nomine ideas illas, utpote aeternas, & Dei menti insitas, uerè ac semper existentia Plato nominat, ut in Parmenide uocare solet: formas autem rerum simulachra eorundem appellat. At hoc loco Plotinus in lib. Quod incorporea non patiantur, inquit, quo 30 nam pacto formae materiam ingrediantur, aut quomodo materia particeps illarum formarum sit. Cui obiectioni respondens, materiam inquit ex sua natura non affici, nec perpeti quicquam a formis ingredientibus, ita ut naturam suam, facultatem ue amittat, contentaq; solum praesenti forma sit, nec aliam praeterea expetat: sed potius ipsas formas materiae induci ait, ueluti imagines speculis. Nam ut speculū non mutatur, quod imaginem alicuius referat: ita quoq; materia semper retinet informitatem, ac re- 40 cipiendarum formarum semper potestatem illam insitam habet. Quare ex Plotini quidem sententia, ideam & exemplar efficiens, homini se in speculo contemplanti comparabimus: formam autē rei, imagini illius speculo impressae: materiam deniq; ipsi speculo, natura sua imaginibus nudo. Qua de re plura apud Plotinum in eo libro, ac in lib. Vtrum ideae omnes una sint lege. Tria in praesenti genera sumenda sunt, unum quod gignitur, aliud in quo gignitur.) Alcino, Apuleius, ceteriq; Platonici, 50 tria illa rerum naturalium principia, de quibus sepe diximus, Deum, ideam, & materiam, hinc colligunt. Quibus formam essentialem addunt non tanquam principium, ut uoluit Aristoteles, sed quasi productionem. Nam si forma essentialis, quemadmodum Academici probant, principium esset, se ipsam produceret: quod fieri non potest. Haec itaq; princi-

pia Plato intelligens, his uerbis connumerat: Vnum quod gignitur, alterū in quo gignitur, aliud a quo similitudinem habet quod gignitur.) In quibus, per id quod gignitur, formam inherentem materiae intelligit: eadem enim efficitur, ut res efficiatur. Per id in quo gignitur, ipsammet materiam, tanquam subiectum effectiois significat. Denuum per id a quo habet res similitudinem, ideam insitam Deo indicat, cuius ut exemplaris simulachra sunt formae essentiales rerum. Igitur sola forma gignitur, & quasi partus quidam est: materia uero & idea ingenta sunt, & aeterna. nam quod idea aeterna sit, quando insita est Deo, latius in superioribus docuimus, testaturq; Plotinus in lib. de Ideis. Quod etiā aeterna sit materia, Plato idem multis in locis asserit, confirmatq; Aristoteles lib. 7. Metaphysic. cum materiam nec genitam, nec interituram esse unquam dicit. Idem refert in lib. de Materia Plotinus, cum genita esse illa inquit, quae ab aliquo fiant principio: materiam uero ingenitam esse, quod ipsa principium sit, nec aliunde sit orta. Qua in re & Platonici & Aristotelici planè consentiunt, idemq; affirmant: praeterquam quod illi quodammodo materiae principium posuere. Quemadmodum enim, cum mundum aeternum esse asserunt, ratione quadam factum appellant, quoniam a Deo pendeat: sic etiam materiam, etsi aeternam alioqui, modo tamen ordinis, ac dependentiae, natam esse affirmant a prima illa causa, unde natus dicitur mundus. Nam si mundus hoc modo natus uocatur, materiaq; mundo inest uelut eius principium, eadem quoq; eo modo nata dici potest. Itaq; hoc pacto materia nata dicitur, ut auctor est Plotinus in lib. de Materia, quod materia mundi sensibilis diuersa sit a materia mundi intelligibilis, ab eaq; uelut causa pendeat: quemadmodum mundus ipse corporeus, cui inheret, ab archetypo procedit. Quod autem materia quaedam exemplaris in archetypo mundo sit, hinc docet Plotinus: quia ut inferiorū formarum ideae sunt in diuina mente, ita quoque materiae inferioris idea alia sit, eademq; non huic similis, sed pura & in actu, ut reliqua omnia quae in Deo sunt. Quare unitatem illam & receptaculum multarum idearum in Dei mente insitū, materia intelligibilis & exemplar uocatur. Inerim tamen dubiū est, cur Plato nullam Dei mentionem hic fecerit, cum de tribus illis initijs locutus est? Quia in praecedentibus de prima causa, eiusq; opificio disseruit: nunc, cum rerum corporearū generationem docere uelit, earundem principia propria tradit. Sic enim in disciplinis progredi oportet, ut relatis primis initijs, ad secundas proximāsq; causas deueniamus. Itaq; uniuersi mundi corporei initium incorporeum & intelligibile traditum supra est, nunc uero ipsius corporea initia traduntur. Quod imitatus fuisse Aristoteles uidetur in suis libris, qui cum primi motoris naturam, uimq; quasi primam causam lib. 8. Physic. tradidisset: iterum in 60 libris

libris de Ortu & interitu, initia illa corporum, materiam ac formam in libris Physicorum tradita, affert, ad corporum concretionem omnem explicandam. Quod recipit, matri: unde recipit, patri: naturam istorum mediam, proli.) Breuiter, eleganterq; naturam illorum trium principiorum explicat Plato. materiam enim quasi matrem esse dicit, quod facultas solum & receptaculū sit formarum: ideam uerò ut patrem appellat, quia uim efficiendi habet, procreatq; formas, ac materiae inducit: formam denique proli comparat, quoniam ex idea in materiam actione nascitur. non quòd materia cum idea misceatur, sed quatenus subijcitur ad generationem. Quemadmodum enim femina, auctore Aristotele, semen à mare emissum excipit, prolesq; ex utriusq; mixtione nascitur: ita ex idea in materiam ui forma substantialis oritur. ideoq; forma media est inter ideam ac materiam. Qua in re differt à Platone Aristoteles, quòd nihil mediū inter materiam ac formam ponit, quemadmodum Plato. Sed ita intelligendū est, quòd cum esse debeat effigies rerum omni formarum uarietate distincta.) In his omnibus materiae uim, utpote obscuram, clarius explicare nobis uult Plato, praesertim cum materiam dixerit ab idea informari. nunc siquidem, quo pacto informetur, subijciatur ue, docet. Itaq; materiam inquit informem esse, nudamq; natura sua, aptam tamen semper ad recipiendas formarū omnium naturas. Nam ut mare, inquit Aristoteles, appetit foemina, & deformitas pulchritudinem, ita formas perpetuò expetit materia. Etsi formam aliquam semper habeat materia, quia tamen facultatem illam recipiendarum formarum semper habet, informis dicitur, carensq; illis formis, quas nondū adeptā est. Verūm quānam de causa materiam forma omni nudam esse inquit, ita ut uarias rerum formas possit accipere? Quia materia propter formarum priuationem, quas nondū habet, est tamen habitura, eam habet facultatē recipiendi formas, non quòd priuatio materiae insit (tunc enim formam non expeteret, ut ait Aristoteles) sed quòd absentia illa, & carentia formae, quam est habitura, efficit, ut materia ipsa formā ad sui essentiam efficiendam expetat. Per formā enim, ut docet Plotinus, non modò sit substantia, sed accidentia etiam omnia. Atqui hāc formae carētia, quam Plato tribuit materiae, cōtraria est formae adueniēti. tunc enim cessat huius formae iam adeptae absentia. Quo fit, ut ex cōtrarijs initijs res gignantur: quia carētia illa formae, contraria est formae iam adeptae. Hanc absentiam formae *εἰρησιμ*, id est priuationem Aristoteles uocauit, inter principiaq; rerum primus retulit: cum tamen ante illum Plato cognitionem priuationis quodammodo attigerit. & ipsemet Aristoteles in fine lib. 1. Physic. Parmenidē, hoc est Platōnem in Parmenide dialogo, priuationē inquit agnouisse, cum materiam informem non ens appellauit. sic enim ait: *πρώτου μὲν γὰρ οὐολογῶσιν ἀπλῶς γίνε-*

δου τὶ ἐν μὴ ὄντος, ἢ παρμενίδῳ ὁρθῶς λέγειν, εἶτα φαίνεται αὐτοῖς, ἢ πρὸ ἐστὶν ἀριθμῶν μίαν, καὶ διωκόμεν μόνον εἶναι. Et quidē, ut Themistiū Simplicius que declarāt, apertē Plato tum in eo Dialogo, tū in hoc loco priuationē attigit, idemq; Plotinus in lib. de Materia innuit. Hinc igitur, deformitatem hanc materiae, & carentiam formae expetite priuationē esse apud Platōnē, liquet. Quod multo magis idem cōfirmat, cum hic materiam ita esse preparatam ad formas recipiendas dicit, ut ipsā careat, informisq; sit: quandoquidem priuatio formae in materia debet praecedere, antequam ipsa forma adueniat. Ut qui unguenta suauiter redolemia.) Eleganti exemplo materiae informitatem Plato declarat. Quemadmodum, inquit, qui unguenta suauis odoris conficere uolunt, efficiunt, ut singularum partium, ex quibus conficiuntur, nullus sit proprius odor, sed remittatur, quo melius totius confectiois temperatio redeat, nec alicuius solum particulae odor reddatur: ita materia ipsa debet omni forma priuari, si quā aliam sit receptura, nullamq; illarum formarum naturam habere, sed absq; qualitibus & formae aliquo uestigio debet subijci. Quamobrem uniuersi, quod et genitum est, & sensibus omnibus manifestum, matrē ipsam, receptaculumq;.) Totius materiae disputationem breui quadam cōclusionē hic colligit Plato. ipsam enim describens, quasi matrem & receptaculum formarum appellat, ex eaq; mundum hunc sensibilem natum esse dicit: non autem ex igne, terra, alio ue corpore solum. siquidem mundus compositus est, atq; elementa etiam, materiaq; ac formam ut sui principia in se habent.

Sed de his ita distinguentes ratione considerare debemus, sit ne ignis aliquis seorsum à materia, ipse permanens in se ipso, & cetera quae saepe dicimus per se ipsa manere: an hae sola sunt, quae corporis sensu percipimus, & talem in se continent ueritatem, nec ullo pacto praeter hae ulla sunt uspiā, sed frustra intelligibilem uniuscuiusq; speciem aliquam ponere solemus: nec aliud hae sunt quam uerba. Quod quidem neq; ita uel aliter se habere temere & sine examinatione asserendum, neq; ad praesentem disputationem natura sua prolixam, alia quoq; prolixa, & ad rem minimē pertinens addenda uidetur. Ea uerò circūscriptio quae breuibus magna comprehendat, admodum opportuna uidebitur. Ita igitur ipse meam hac de re sententiā feram. Si intellectus & uera opinio duo genera sunt, necesse est huiusmodi species esse, quae per se ipsae sint, & intelligentia

potius quàm sensibus comprehendatur. Sin autem, ut quibusdã uidetur, uera opinio ab intellectu nihilo differt, omnia quæ corporis sensus attingit, certa habēda sunt. Sed opinor duo esse dicēda, quia seorsū sunt facta, & dissimilia sunt. Quippe quorum alterum doctrina nobis insinuat, alterum persuasio: & illud quidem semper cum ratione uera, hoc autē sine ratione: illud nulla persuasionē mutabile, hoc cōtrā huic mutationi subiectum. Veræ quidem opiniois uir quilibet particeps: intelligentiæ uerò dii quidem omnes, homines uerò pauci admodum participes sunt. Quæ cum ita se habeant, fateri oportet esse speciem quæ semper eadem sit sine ortu atq; interitu, quæ nec in se accipiat quicquam aliud aliunde, nec ipsa procedat ad aliud quicquam, sensuq; corporis nullo percipiatur. atq; hoc est quod ad solam intelligentiã pertinet, eiusq; intentionis est propriū. Sed est aliquid post hoc quod cum ipso non ratione, sed nomine conuenit, eiusq; similitudinem gerit, genitum sensibus manifestum, quod fertur & sustentatur ab alio semper, & in aliquo loco gignitur, rursusq; inde recedit opinione per sensus comprehendendum. Tertium genus locus est, qui interit quidem nunquam, sed omnibus quæ gignuntur, sedē exhibet. hic sine tangentis sensu tangitur, adulterina quadam ratione uix opinabilis. Deniq; cum ad hunc animo respicimus, somniamus quodãmodo, necessariūq; putamus, ut quicquid est, in aliquo sit loco positum, regionemq; obtineat aliquam: & quod neq; in terra, neq; in cœlo sit, minimè esse credimus: atque has omnes & similes passiones à peruigili uereq; existēte natura ipsi huiusmodi somnijs occupati discernere non ualemus. Ideoq; nec discernere id etiã possumus, quod imaginĩ quidem postquam id ipsum in quo facta est non ipsius est, sed ea semper alterius fertur simulachrum: non iniuria conuenit ut in alio quodam sit, atq; ita quodammodo essentiæ fiat particeps, aliter uerò esse nullo modo possit. Ei autem quod

uerè est, uera hæc et exquisita ratio suffragatur: docens, quòd dum res ita se habet, ut hoc quidem aliud sit, & illud aliud, neutrum in neutro unquam factum unum simul idem & duo fient.

Quoniam materiam primam omnibus esse formis nudam dixit, formarumq; illi aduenientiu mentionem fecit: in his nunc querit, Vnde nam formæ in materiam inducatur, & utrum formæ aliquæ separata à materia sint, nec ne? in quo ideas esse quasdam uniuersales formarum omnium concludit. nam materia quidem, uti sæpe diximus, semper subijcitur: formas autem intelligibilis idea in mente diuina sita, materiæ eidem inducit. Atq; eadem idea formarum omnium ideas comprehendit, ita ut singulæ formæ rerum inferiorum ab unaquaq; idea essentiam suam accipiant. id quod in Parmenide à Platone explicatur. Ergo ideas esse rerum hoc modo à materia separatas, Plato hic contendit: idq; breui argumentatione, quæ huiusmodi est: Si intellectus, inquit, scientiæq; ab opinione differunt, formas quoque ab ideis differre necesse est: sin autem illa idem sunt, & hæc itidem sunt. Quasi diceret, cum alia sit scientiæ ratio, aliaq; opinionis, quando illa in intelligentiam, hæc in sensum cadit, diuersas quoq; utriusque naturas esse oportet. Ergo scientiæ actus est intelligentia, quæ à mente proficiscitur, actio uerò opinionis est rerum sensilium comprehensio. At Deus, qui mens ipsa est, cum mundū facere statuisset, quicquid animo cogitabat faciendum, intelligentia erat, non autem opinio. Igitur & formæ rerum, quas concipiebat, intelligibiles, & ab omni sensu opinioneq; alienæ sunt: proindeq; ab his formis rerum inferiorū diuersæ. Vnde sequitur, aliud esse ideam, aliud uerò formam rei substantialem. illa enim Dei est intelligentia, hæc uerò illius intelligentiæ imago. Atque hunc argumentationis modum secutus Alcinoüs, ideas esse probat: quia cum Deus formas efficiendarum rerum comprehendens sine uisis, quæ φαντάσματα dicuntur, mente cōcipiat, utpote incorporeus, formæ quoq; eiusmodi sint, nimirum intelligibiles, planeq; incorporeæ. Hoc ergo argumento utitur Plato, quoniã idea & forma animo solum comprehenduntur, illa uidelicet à Deo, hæc autem ab hominibus. Quo nomine hæc animo comprehensa simulachra scientiæ, opinionisq; meritò cōparantur: siquidem scientia ad mentem, opinio ad sensum refertur: & cum Deus mens sit, intelligentia illius scientiæ comparabitur: nos uerò cum per sensum intelligamus, et à sensibus intelligentiam omnem comparemus, opinionis rationem habebimus. Cuiusmodi etiam argumenti genere utitur in Theæteō Socrates, dum opinionem uerã falsam uel esse posse dicit, scientiam autem ueram duntaxat. Hoc ergo argumentum concise in his uerbis Plato proponit: Ita igitur ipse meam hac de re sententiam feram, si intellectus,

lectus, & uera opinio duo genera sunt.) In his Plato, ut Plotinus in lib. de Intellectu & ideis ait, significat, in mente diuina formas rerum inferiorum ideas esse separatas & intelligibiles, effectricesque inferiorum formarum: in ratione uero hominis, formas substantiales cum aliquo materiae uestigio, easque corporibus insitas, quauis extra corpus a nobis intelligantur. Quocirca haec breuiter de ideis ita dixisse satis sit, quando in Parmenide Plato plura de iisdem disputat. Tertium genus locus est, qui interit quidem nunquam, sed omnibus quae gignuntur, sedem exhibet.) Quamuis de materia multum in praecedentibus Plato dixerit, naturamque ipsius abunde explicauerit, tamen quia ipsam ab ideis informari, essentialemque formam accipere constat, qualis nam eadem sit, exemplo hic demonstrat. nec enim satis est capacem formarum, receptaculum uel ipsam nominare, sed quo nam pacto sit etiam, describere. Itaque materiam inquit locum esse quendam formarum. Nam quemadmodum locus, autore Aristotele, extrema est cuiusque rei superficies, corpus aliquod ambiens, quae ad eiusdem effigiem sese accommodat, cum eiusmodi formae minime sitis sic etiam materia cum omnium formarum sit expers, ita se aduenienti formae adiungit, ut eiusdem reddatur generis & qualitatis, siquidem a forma quantitatem, qualitatem, omnemque substantiam cum accidentibus materia habet, ideoque merito locus a Platone similitudine quadam dicitur. Nec enim is unquam materiam ὕλην eodem modo, quo alij, nominare solet: sed illud nomen eius discipuli inuenere, ut auctor est Chalcidius: sed modo receptaculum, modo matrem, subiectum, locum, nutricemque appellat. Ex quo constat, immerito Platonem ab Aristotele accusari, quod materiam locum uocarit. hic enim lib. 4. Physic. cum de loco disputat, Platonem reprehendit, quod materiam locum esse dixerit: quod tamen Platonis uerba retorques fecisse potius uidetur, quam ut illum uere refelleret. Nam Aristoteles saepe, ut Philoponus ac Simplicius testantur, sententias aliorum philosophorum immutat, ac suo modo reprehendit, id quod in hoc loco uidetur fecisse: cum tamen Plato similitudine quadam locum nominet materiam. Quam accusationem ne putes me in Aristotelem immerito reicere, Simplicius etiam mecum consentit, ac Plutarchus lib. 1. de Placit. philosoph. his uerbis: πλάτων τὸ μεταληπτικὸν τῶν εἰδῶν, ὅτι ὁ ἕρως μεταφορικῶς τὸ ὕλην, καθ' ἑπὶ τινὰ τὴν ἕρως, καὶ δεξαμένον. Ecce igitur Plutarchus metaphora uocari a Platone locum materiam inquit, non quod is uere locum esse illam censeat. At cur nam materia adulterina ratione intelligi quasi in somnis, Plato dicit? Quoniam cognitio omnis nostra, cum a sensibus ad mentem progrediatur, tum simplicia apprehendit, tum illa eadem connectit. Primum enim hominem, equum, ceterasque res sensibus percipimus: deinde imaginatione coniunctas ratio diiudicat, ac mens intelligendo comprehendit. At uero

materia, cum sensum omnem effugiat, solaque ratione intelligatur, adulterina dicitur ratione comprehendendi, quasi contraria et diuersa. Siquidem illius cognitio a sensibus ad intellectum non fit, ut est naturae ordo. Materiam enim non compositione intelligimus, ut res alias, sed dissolutione omnium qualitatum, quatenus animus indefinitum quiddam nullis conclusum terminis, sed uagum contemplatur. Qui sane intelligendi modus spurcius est, & ab ipsa animi natura alienus, cum ab ordine intelligentiae naturalis plane abhorreat. Quemadmodum ergo qui in somnis aliquid uidisse se putant, nullam tenent eius rei firmam cognitionem: ita qui materiae naturam contemplatur, nec sensibus ipsam, nec ratione certa comprehendit, sed indefinitate quadam animi, & dubio cogitandi modo, qui propter obscuritatem somnus a Platone hic uocatur, quoniam a uera peruigilique natura uix possumus illum separare, hoc est, quia in eo intelligendi materiam modo incerti quodammodo sumus. Incertum enim quiddam, & indefinitum animus in materia contemplanda cogitat, lateque per eius descriptionem uagatur, cum nullo in loco ipsam esse certo cognoscat, neque in caelo, neque in terra, sed in uniuerso: non ut corpus, sed ut substantiae partem. Atqui haec Plato ad materiae naturam explicandam affert, modumque animi in eadem cogitanda declarat: in quo tamen eundem fere percipiendi modum animo tribuit in materia cogitanda, atque alijs rebus. Nam cum rerum corporearum imagines extra corpus positas animus consideret, in eoque omnem concretionem corpoream adimat, ut imago pura maneat: sic in materia, quae essentiae pars est, consideranda qualitatem omnem, ac formas semper aufert, atque informitatem quandam indefinitam cogitat. id quod nos docere Plato uolens, sic ait: Cum denique adhuc animo respicimus, somniamus quodammodo.) Id est, quonia id omne quod animo concipimus, sensu prius capimus, idque in aliquo loco esse necessario ducimus: aut si non sit, uere idem esse non putamus, materiam quasi somnio quodam cogitamus: nec in caelo, terra uel ipsam ponimus tanquam in loco, sed quasi subiectum quoddam uniuersi, ac substantiae locum. Atque has omnes, et similes passionem a peruigili uereque existente natura ipsi huiusmodi somnijs occupati secernere non ualemus.) Hoc est, in ipsa materia cogitanda, quauis adulterina quadam ratione utamur, diuersusque sit modus iste cogitandi a communi & consueto: tamen non adeo alienus est ab homine, quin materiam ipsam quodammodo intelligat, prout est substantiae rerum adiuncta. Nec enim eadem ab existente natura, id est substantia, quae uere est, discernitur, nisi ratione quadam uelut somnus: nec est ut Aristoteles docet, extra ipsam substantiam, quanquam seorsum imaginetur. Ex quo intellige, naturam uere existentem a Platone hic uocari substantiam, si cum materia, quae accidentario est, conferatur. Quemadmodum enim intelligibilia omnia uere entia dicebantur

tur à Platone in superioribus, corporea uerò nō entia respectu quodā: sic substantiam corporeā respectu materiae, uerè existentē naturā nominat. Ideo que nec discernere id etiam possumus, quòd imagini quidē postquam id ipsum in quo facta est, nō ipsius est, sed ea semper alterius fertur, simulachrum, non iniuria conuenit, ut in alio quodam sit, atq; ita quodammodo essētia fiat particeps, aliter uerò esse nullo modo possit.) Id est, Hoc modo materiam tanquam substantiae partem, diuersamq; ab ipsa substantia intelligimus, ut imago rei alicuius in speculo impressa, diuersa putatur ab ipso speculo, atq; hoc illā continet. In quo tamen cōsidera imaginem per se, ac speculum, unam quandam naturam non habere, sed diuersam: materiam uerò ac formam cōiunctā eiusdem essētia fieri, unamq; substantiam cōplere. Intelligimus enim hęc duo ratione quadam distincta, tametsi unum sint. Ergo materia per se aliter esse nequit, ut Plato inquit, nec à forma separari unquam potest, quamuis cogitatione seiungatur ab illa. Atque ad hanc Platonis similitudinem alludens Plotinus in lib. Quòd incorporea non patiantur, formam imagini, materiam speculo comparauit. Ei autem quòd uerè est, uera hęc & exquisita ratio suffragatur, docens quòd dum res ita se habet, ut hoc quidē aliud sit, & illud aliud, neutrum in neutro unquam factum unum simul idem & duo fient.) Id est, Ne tamen intelligas materiam à substantia ita esse diuersam, ut eadē in illa insit ueluti subiecto, nec substantia rursus insit materiae: itaq; dum ambæ res seorsum per se aliquid sunt, altera sit in altera, unumq; fiat ex duobus. id enim fieri non posset, sed potius materiā partem esse substantiae cogita, ita ut per se eadem nihil sit, nec ipsa per se, ac substantia seiuncta diuersæ sint re, sed ratione quadam. Siquidem substantiam omnem ex materia & forma constare dicimus, tanquam partibus ipsius, non quæ possint separari, sed quæ ratione diuersa intelligantur. Hinc ergo intellige, materiam & formam per se nihil reuera esse, sed quatenus composita aliquid efficiunt, nec id ipsum unum ex duobus est: tunc enim illa duo substantiae partes essent, rursusq; materia alia & forma constarent. Nec etiam materiam subiectum uerè esse, formamq; accidere illi putes: sic enim forma esset accidens, & materia substantia: sed ambæ illæ unam quandam essētia conficientes respectu separari cogita, quatenus materia subijcitur formis, & formæ materiam informant. Qua de re plura apud Plotinum in lib. de Materia, & Alexandrum in libris Natural. Quest.

Hęc tandem meæ mentis summam sententia sit, esse, & ante cœli ortū ratione triplici fuisse tria hęc, existens, locum, & generationē. Generationis uerò nutricem, ignitam & humefactā, terræ item & aeris formas suscipientē,

passionesq; horū pedissequas perpetuentem, omniformem aspectu uideri. Verū quia nec similibus neq; ad pondus exæquatis uiribus referta est, nulla ex parte æquilibrem esse, sed inæqualiter undiq; uergētē, declinantemq; ab illis quidē quæ diximus agitari, rursusq; ipsam commotam eadem agitare. Quo pulsu cōcita in diuersa raptari atque discerni, perinde ut quæ in frumenti purgatione pistorijs instrumentis iactata atq; excussa discerni uideamus, atq; aliò solida grauiatq; aliò rara & leuia ferri. Sic illa tunc quatuor genera ab ipso eorum receptaculo instrumenti illius pistorijs instar tumultuante & discernente cōmota, dissimilia quæque à dissimillimis longē separabantur, simillima uerò rursus coibant: atq; idcirco etiam ante mundi exornationem sedibus diuisa erant: sed neq; his ratio inerat, neq; modus. At uerò ubi cuncta redigi ad modū placuit, Deus ignem primò ac terram, aeremq; & aquam, quæ quidē elementorum præferebant uestigia, sed ita erant affecta ut par est illa, à quibus Deus abest, distinctis figuris, speciebus, & numeris exornauit. Ea uerò apud nos sententia semper rata indubiāq; præ cæteris habeatur, quòd Deus illa cum talia non essent, quàm pulcherrimè optimeq; fieri poterat, ordinauit. Nunc iam dispositionem genituramq; ipsorum singillatim demonstrari conuenit, nouo quidem & inusitato demonstrationis genere: sed uobis qui omnes eruditionis ingenuæ uias peragrauistis, plano atq; perspicuo.

Constitutis in uniuersum tribus rerum principijs, Deo, materia, forma: illo quidē tanquam efficiēte causa, in qua est idea: materia uerò ut subiecto effectiōnis, forma ut simulachro factō ad ideæ imaginem: ipsam tandem uniuersi generationem aggredditur, quam in superioribus ita docuit, ut in ea prorsus effectoris Dei rationem habuerit, nullamq; illi naturam adiecerit, sed is propria ui cuncta produxerit. Nunc uerò ad rerum ortum magis explicandum, materiam eidem artifici subijcit tanquam matrem, itemq; formam substantialem materiae adhaerentem quasi prolem ex illo procedentem, quæ materiam ipsam informat. Sic enim cause hæc connexæ sunt, ut primò Deus ideam in se positam inspiciat, indeq;

indeq; formam essentialem proferat: deinde forma substantialis materiae inherēs ipsam informet, substantiamq; corpoream cōstituat: constituto demum iam corpore, qualitates primae consequantur, ex quarum mixtione tum elementa tum ipsum uniuersum constat. Itaq; tria fuisse ante natum mundū principia inquit Plato: τὸ ὄν, id est ens, siue Deum, & ideam illi adiunctam, quem unico nomine unum ens appellauit in Parmenide: χῶρον, id est locum, siue materiam, ut formarum receptaculum: γένεσις, id est formam à Deo productā, ueluti partum. Eadem autem principia triplici ratione ante mundi ortum non reuera fuisse, Plato dicit, quia mundus aeternus cum sit, nullam compositionis suae causam temporariam habet, quamuis tria illa principia cogitentur.

Age uerò, quo nam pacto haec principia fuisse ante natum mundum dicit? aut qua triplici ratione cogitantur? Quemadmodum simplices partes compositis priores esse dicimus, nō quòd illae re aucte fuerint, sed quia ratione quadam intelligantur: ita mundus quamuis aeternus, quia compositus ex partibus intelligitur, partes illas compositionem ipsius praecedere cogitamus, quanquam reuera non praecesserint. Quatenus enim ex se Deus ab aeterno mundum ad sui exemplar effecit, Deum ac ideam praecessisse dicimus: quatenus uerò generationi cuius subijci aliquid necesse est, materiam artifici subiectam fuisse ab aeterno cogitamus. Deniq; quatenus formā ipsius mundi ab aeterno principio Deus protulit, materiaeq; induxit, producta esse forma dicitur. Quo fit, ut trium illorum principiorum triplex sit etiam cogitatio. Eadem enim illa ante mundi ortum dicuntur fuisse, quòd deductionis modò non ex se, sed ab alio compositus sit mundus idem, ut fusius in praecedentibus explicuimus. Generationis uerò nutricem ignitam, & humefactam, terrae item et aeris formas suscipientē.) Quemadmodū forma in materiam inducta, substantiam ipsam perficit: sic idea uniuersalis formas ipsas producens, cuncta informat, singulasq; distribuit qualitates, simul cum iisdem formis. Nam si formae inherētis materiae aduentū consequuntur qualitas, quantitas, accidentiaq; omnia: multo etiam magis formae productionē ab idea permanantē accidentia consequi necesse est. indeq; fit, ut essentialis forma, quam idea procreat, non nuda, sed qualitatibus omnibus corporeis praedita, proficiscatur ad materiam. Quinetiam Platoniorum sententia in idea Deo insita qualitatū omnium ideae singulares sunt, quemadmodum & ipsarum formarum. Nam ideae quidem, ut auctor est Plotinus in lib. de Ideis, propriae quaedam potestates memi insite sunt eius rei, per quas eadem uariè informatur, diuersasque qualitates recipit. Quapropter cum Deus, inquit Plato, mundum hunc producere uoluisset, mundusq; quatuor ex elementis constet, elementa uerò ex quatuor primis qualitatibus, ac demum qualitates ex formae materiaeq; connexionē, primò

quidem materiam sibi subiecit: deinde ad ideae suae imaginem aspiciens, formas unā cum qualitatibus protulit, elementaq; quatuor effecit. Ergo ut quatuor illorum animalium, quos antea retulimus, quatuor in Deo erant ideae: ita quoq; quatuor elementorum, ex quibus constat uniuersitas, totidem sunt, quas omnes, auctore Simplicio, idea una communis continet. Idea enim omnes singularū rerum in Deo una sunt, quod Plotinus docet, quia Deus ipse unus est: quòd autem ad res sensibiles informandas attinet, illae multae sunt. Quare in Deo ignis, aeris, aquae, terraeq; ideae erant: & ab idea illa non solum ipsae elementorum formae emanarunt, sed qualitates simul cum illis. Atqui hac in re Plato, ut Simplicius testatur, Empedoclem imitatus fuisse uidetur, uel Epicharmum, ut Diogenes Laertius ait: quoniam ille quatuor elementa initia rerum statuit, ita ut mens eadē informaret, cunctaq; ex ijs produceret. Quo nomine, ut ad uerba Platonis explicanda nos conuertamus, generationis, inquit, nutricem ignitam, uel humefactam, aut terrae, aerisq; formas suscipientem, productam à Deo fuisse, id est materiam informatam, igneaq; qualitate, aut aerea, aquea ue praeditam ex Deo esse productā, quia formas unā cum qualitatibus materiae siue nutrici Deus inducit, id quod apertius Plato explicat his uerbis. Passionesq; horum pedissequas perpetientem omniformē aspectum uideri.) id est, Qualitates, accidentiaq; Deus simul cum ipsis formis produxit, effecitq; ut elementa propter qualitates ijs formis praedita efficerentur. Nam per qualitates, & accidentia, substantialem rei formam cognoscimus, quando illae solum in aspectum cadunt: haec autem sensum omnem effugit. Igitur materia uariè à Deo informata, diuersas qualitates induit, ex quarum concretione elementa constituuntur. Verum quia nec similibus, nec ad pondus exaequatis uiribus refert est.) Ad mundi constitutionem non modò elementa orta esse oportet, sed ordine etiā singula disponi ideoq; Plato, cum diuersam elementorum naturam esse dicat propter uarias illorum formas, diuersim quoq; illis ordinem tribuit. Antea enim illa cum primū essent à Deo informata in materia ipsa, quasi confusa erant in chao quodam: postea uerò eodem artifice distincta, & in diuersas regiones distributa sunt. Atque eo modo, ueluti in frumati purgatione cribrantur, ut Plato inquit, grata, argataq; à sordidis seiunguntur: ita in illa elementorum confusione leuia sursum, graua deorsum dimissa sunt, sicq; ordo unicuiq; suus est tributus. Quapropter minime quidē intelligas, Platonem sic confusum illum chao proposuisse, ita ut secretionē corporum mundus efficeretur, ut Hesiodus & Heraclitus asseruere: sed ordinem naturae in rebus efficiendis ostendere uoluisse. Nam ut confusa ordinatis priora sunt: ita mundi corpora in confusa quadam materiae informatione fuisse prius dicuntur, postea uerò Dei beneficio

cio in sua loca distribuuntur: id quod antea Pla-
 to retulit, cum ex inordinata deductam esse in
 ordinem corpoream substantiam, in mundi or-
 tu, dixit. Quamuis enim idem mundus eter-
 nus putetur, ratione quadam tamen natus dici-
 tur, atque aliquando ex materia formaq; confu-
 se procreatus, antequam in ordinem deduceretur.
 Qua in re manifeste Plato Trismegistum imitatur,
 qui in Pimandro Deum informasse inquit materia,
 deinde uerò corpora omnia uniuersi in suum locum
 disiunxisse, ac in ordinem redegis-
 se. Quod etiam ra-
 tioni maxime conuenit. Primò enim res infor-
 seq; debet: deinde uerò pulchre, ordinateq; fieri.
 Et mundus ac eius partes ex informi prius mate-
 ria sunt constitutæ, postremò in ordinem dispositæ.
 Sed hinc tamen ex Platonis uerbis Aristoteles argu-
 mentatur lib. 3. de Cælo, fieri non potuisse, ut ante
 mundi ortum inordinatus ille motus elementorum
 esset, quando motus esse ante natum mundum non
 potuerit. Quibus rationibus satis in superioribus re-
 spondimus, ac nunc etiam respondemus: Platonem
 hic non de motu uerè loqui, nec inordinationem il-
 lam reuera fuisse ante mundum asserere, sed ad illius
 constitutionem explicandam ab eodem tradi. Idem
 quoq; Aristoteles in eo libro in Platonem inuehitur,
 quòd materiam aliam elementorum diuersam po-
 suerit. Quod profectò Plato uerè non sensit, neq;
 usquam affirmavit: imò uerò eandem esse materiam
 elementorum satis aperte docet, cum illam inquit
 confuse informatam, uarijsq; formis præditam, di-
 stinctam à Deo fuisse, & pistori instrumenti e-
 xemplo in uarias mundi partes distributæ esse. His
 itaq; obiectionibus omiſsis, Platonis interpretatio-
 nem sequamur. At uerò ubi cuncta redigi ad mo-
 dum lacuit, Deus ignem primò, ac terram, aerq;
 & aquam.) Constitutis iam elementis, & à se in-
 uicem secretis, datus est unicuiq; locus is, qui eius-
 dem nature maxime conueniret. Nam cum singula
 naturalis motus ab essentiali forma emanantes na-
 ta essent, locum sibi maxime conuenientem obti-
 nuere. Itaque leuia sursum, grauias deorsum sponte dela-
 ta sunt. ignis siquidem & aer supremam petunt re-
 gionem, aqua uerò & terra infimam ac mediam u-
 niuersi. In quo etiam aduerte, Platonem semper
 ignem ac terram ueluti duo extrema primò ubiq;
 statuere, deinde aerem & aquam media illis inter-
 ponere. Iam uerò elementa ipsa ita esse disposita
 inquit, ut par est illa, à quibus Deus abest, disponi.
 Quasi diceret, pro natura sua cuiq; elemento con-
 uenientem locum tribu, ita ut leuissima in sublime,
 grauissima deorsum tenerent. Cum enim elemento-
 rum alia sint alijs subtiliora, aliaq; diuino exempla-
 ri propter nature subtilitatem magis accedant, quæ
 tenuissima sunt, et spiriuius imilia, ut ignis et aer,
 supremum mundi locum, qui Deo cælum incolenti
 proximus est, obtinent: quæ uerò densissima crassis-
 simaq; ut aqua, terra, infimum tenent. Vnde non ab

re quidam cælum non corpus solidum, sed subtilis-
 simum, igneq; ipso tenuius esse dixere: quorum è
 numero fuisse Auicenna uidetur, qui formam quan-
 dam quantitati solum subiectam, soliditateq; caren-
 tem illud esse asseruit. Cum ergo diuersæ sint ele-
 mentorum qualitates, diuersæq; nature, nò modò lo-
 ca uaria obtinuisse dicuntur à Platone, sed etiam fi-
 guras, formas ac numeros diuersos habere. Sic enim
 ait: Distinctis figuris, speciebus, & numeris exor-
 nauit.) Itaq; singula elementa & figuras diuersas,
 & formas, et numeros à natura habet. figuras qui-
 dem, quia, ut dicemus in sequentibus, quædam ele-
 menta unius figure sunt, quædam uerò alterius: for-
 mas uerò, quòd cuiusq; elementi forma diuersa sit à
 formis aliorum, ut ex eius qualitatibus contrarijs con-
 stat: numeros deniq; quoniam unumquodq; corpus
 numero distinguitur ab alio. Vnde corpora omnia
 tribus his, figura, numero, & specie constant, quan-
 do quantitas figure alicui necessariò subijcitur, &
 forma essentialis ipsummet corpus constituit, ac nu-
 merus certa quadam definitaq; essetia definitur. Ea
 uerò apud nos sententia semper rata, indubiq; præ-
 ceteris habeatur, quòd Deus illa, cū talia nò essent,
 quam pulcherrime optimeq; fieri poterat, ordina-
 uit.) Quamuis corporearum rerum generationem
 Plato doceat, semper tamen ad primam causam in-
 telligibilem siue exemplar recurrit: quod in hoc lo-
 co facit. nam cum elementa genita à Deo esse dixis-
 set, antequam singulorum explicet generationem,
 eadem inquit ad optimi exemplaris similitudinem
 fuisse facta. Siquidem elementa ex se, quatenus mate-
 ria constant, bona non sunt: cum materia semper ad
 malum, hoc est priuationem inclinet: sed participa-
 tione quadam diuini exemplaris bona, pulchra, or-
 dinataq; sunt. ordinatio enim, ac pulchritudo, ex si-
 militudine ideæ nascitur: ex materia uerò, confusio,
 & ordinis carentia. Quibus ita propositis, ipsam
 tandem singulorum elementorum generationem à
 Platone traditam exponamus.

Principiò quòd ignis & terra, aqua
 & aer, corpora sint, nemo utiq; dubita-
 bit. Omnis autem corporis species pro-
 funditatē habet. Profunditatem uerò
 planis constare necessarium est. Recti-
 tudo porrò planæ basis ex triangulis
 constituitur, atq; trianguli omnes ex
 duobus initium habent, habentibus
 utrisq; rectum angulū unum, acutos
 duos. Quorum alter utrinq; angulū re-
 ctū partē obtinet, æqualibus distincti
 lateribus: sed in altero inæqualib. in-
 æqualia distribuuntur. Igitur per ratio-
 nes probabiles necessitati coniunctas
 incedentes, ignis cæterorumq; corpo-
 rum huiusmodi ponamus exordium.

Superiora

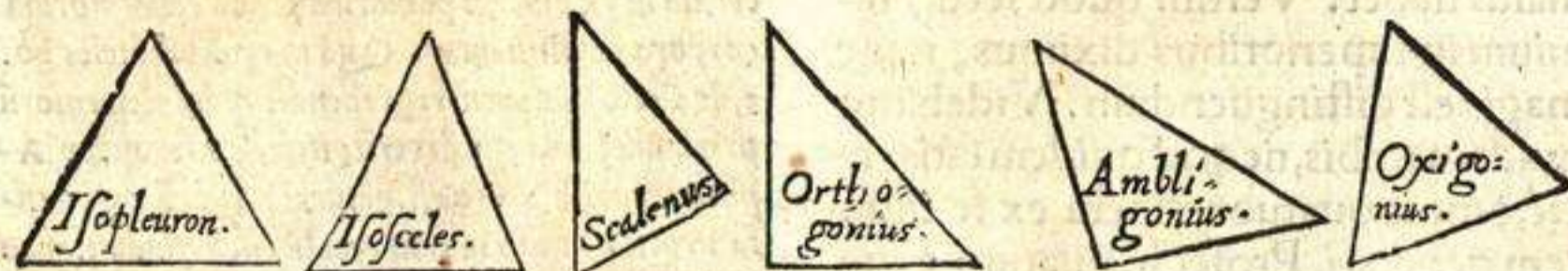
Superiora uerò his horum principia Deo nota sunt, atq; ei qui Dei sit amicus. Videamus igitur, qua potissimū ratione quatuor corpora pulcherrima fiant, dissimilia quidē inter se, sed quæ in se inuicem dissoluantur, & ex se inuicem generentur. Si id comprehenderimus, ueritatem ipsam de generatione ignis terræq; & eorum quæ competenti ratione seruata, horum media fiunt, tenebimus. Tunc enim nemini concedimus, dicēti alicubi esse oculis patentia pulchriora his corpora, quorum quodlibet secundum unum sit genus. Conandum igitur quatuor corporum genera pulchritudine præcellentia constituit, atq; ita asserere horum nos naturam sufficienter comprehendisse. E duobus quidem triangulis isosceles, id est qui cruribus constat æqualibus, unam habet naturam: qui uerò altera parte est oblongior, infinitas. Ergo si recte exordiri uolumus, infinitorum quoq; pulcherrimum præeligere nos oportet. Ac si quis pulchriorem à se electum ad horum constitutionē asserere uoluerit, eius non tanquam aduersarij, sed tanquam amici sit sententia potior. Vnum itaq; reliquis posthabitis, triangulorum multorum pulcherrimū ponimus, à quo æquilater triangulus ex tertio constitit. Ratio uerò cur ita sit, prolixior esset. At eum qui diligenti discussione ita esse comperiet, dulce manet uictoriæ præmium. Propositi sane nobis sint duo ē multis trianguli, ex quibus ignis cæterorumq; corpora composita sunt. Horum unus isosceles sit æqualibus cruribus constans triangulus: alter uerò sit ille, qui longius latus semper breuiore latere potentia triplo maius habet. Verum quod securi nimium in superioribus diximus, nunc magis est distinguendum. Videbatur quidem nobis, neq; id quidem satis recte, omnia quatuor genera ex se inuicem generari. Profectò quatuor genera ex triangulis, quos eligimus, generantur. Tria quidem ex uno, inæqualia habente latera. Quartum uerò unicū ex triangulo isoscele componitur. Nō igitur possunt omnia ita in se inuicem

resolui et cōmutari, ut ex multis paruis pauca ingentia uel econuerso efficiantur. Tria certē possunt. Cum enim ex uno hæc facta sint omnia, quando maiora soluantur, multa exigua ex eisdē constituntur, paruas congruasq; sibi figuras adeptā. Rursus, quando multa per triangulos disperguntur amplificata, unum unius molis faciunt numerū, magnāq; aliam speciē unā perficiunt.

Cum in rei cuiusq; generatione primò subijciatur materia, deinde inducta illi forma, essentia perficiatur, quantitate, alijsq; accidentibus adiunctis, in his itidem Plato elementorum naturam explicare uolens, primò compositionem eorum ex materia & forma declarauit generatim: nunc corporum, magnitudinumq; ipsarum rationem docet. Qua de causa cum eadem, inquit, elementa corpora sint, corporaq; omnia triplicem habeant magnitudinem, longitudinem, latitudinem, crassiciem, illa etiam tribus his terminis costare necesse est. Atqui hoc principium in uniuersum statutum sit ad ipsorum elementorum ortus, naturas, figurasq; magis explicandas. Quod etiam imitatus Aristoteles lib. 1. de Cælo, id initio statuit, corpus omne solidum tribus illis magnitudinibus necessariò contineri. diuidit enim res naturales uel in corporeas. uel in corpore carentes: & corporearum quidem generis omnia esse solida confirmat. Ergo ratione quadam corpora omnia longitudine, latitudine, crassitieq; constant: quia figuram habere illa necesse est, figuraq; omnis eorum trium aliquo termino cominetur. Itaq; si corpus solidum, ut Geometrae docent, in terminos, ex quibus componitur, resoluatur: seorsumq; planities, longitudo, crassitiesq; intelligatur: planities magnitudinis initium erit, quando complectitur longitudinem. nam si latitudini crassiciem addas, solidum efficietur corpus. Vnde Geometrae primo planarum figurarum commensurationem docent, deinde solida corpora constituant: id quod in suis libris fecit Euclides. Quapropter cum elementa solida sint corpora, solidumq; omne ex planis componatur, ad ostendendam elementorum generationem Plato Geometrarum ordinem sequitur, figurasq; planas eorum esse principia docet, ita ut ex diuersis planorum formis elementorum corpora constituantur. Qua in re Aristoteles lib. 3. de Cælo Platonem reprehendit, quòd elementorū principia plana esse dixerit, itemq; Alexander Aphrodisæus lib. 2. Quest. natural. Quorū argumenta Proclus, dicato in eam rem libro, refutauit: quando ad explicandam elementorum corporeorum naturam figuris Geometricis usus fuerit Plato, non quòd uerè ex illis constare illa censuerit, quemadmodum nec animam ē numeris componi asseruit. Quamquam Simplicius minimè dissentire in ea re Platonē ab Aristotele dicit, sed eandem rem ambos existima-

re:uerior tamen sententia est, Platonem hic Pythagoreorum exemplo corpoream elementorum naturam figuris Geometricis demonstrare uelle, tum ut corporum magnitudines ostēdat, tum ut eorum explicet constitutionē. Rectitudo porrò planæ basis ex triangulis constituitur, atq; trianguli omnes ex duobus initium habent.) Planas figuras solidarum esse basim ac fundamentum, & hic Plato docet, & Geometrae omnes affirmant. Quoniam uerò planæ ipse lineis cōtinentur, principia quidem figurarum omnium sunt rectilineæ figuræ, de quibus Euclides tanquam reliquarum fundamēto prioribus in libris differit. Sed cum eadem ad triangulos, qui figurarū omnium initia sunt, reducantur, principia inquit Plato elementorum esse planos triangulos. Nam ut omnes figuras ex triangulis componimus, ita elemēta ex triangulis cōponi ueluti initijs dicuntur. Quibus ita breuiter propositis, causas nos generationis elementorum triangulis accommodemus, ut illorum naturas inde cognoscamus. Pythagorici, ut Simplicius in libris de Cælo. ac Proclus lib. 2. Commēt. in Euclidem docent, cum figuras omnes Geometricas, numerosq; naturalibus rebus accommodassent, triangulum generationis, rerumq; genitarum principium esse dixere, quemadmodum ipsemet est figurarum initium. Quo nomine Timæus Pythagoricæ disciplinæ imitator, elementorū generationis triangulos esse principia docet. quatenus enim elementa transmutationum, mixtionum, ac resolutionum naturalis corporis initia sunt, triangulis componi dicuntur, qui tres habent angulos ijs tribus uiribus respondentes. Atqui hoc in uniuersum de triangulo elementorum communi principio dicitur. nam singulorum uires singularibus, proprijsq; figuris designantur. Et ut uariæ sunt triangulorum formæ, ita quoq; diuersæ elementorum uires, quas omnes una quædam communis uis quasi genus continet: nimirū esse elementum, in quo tres hæc uires subiectæ, transmutatio, mixtio, & resolutio, tribus trianguli angulis comparantur. Itaq; ut triangulus genus est multorum triangulorum. ita elementum. id est principium esse, cōmune est omnibus generationibus. Vnde cum septem sint formæ triangulorum, in quas diuiditur triangulus, auctore Proclo, septenarij numeri commoditas in rerum constitutione declaratur. Primo

enim quasi genus proponitur triangulus: huic ut formæ subijciuntur, isosceles, isopleuron, scalenus, orthogonius, amblygonius, oxygonius. Ex quibus per triangulum ipsum tanquam commune genus intelligimus entia omnia, ex quibus non modo elementa, sed reliqua etiam componuntur: per reliquas triangulorum species, uarias entium naturas. ut per orthogonium, id quod genitis elementis substantiam præbet: per amblygonium, discrimen omne tribui rebus: per oxygoniū, diuisionem, secretionemq; perpetuā elementorum in rerum generationibus: per isopleurum, cuncta æquabiliter contineri, modumq; obseruare: per isoscelem, præstantiora inferioribus excellere. duo siquidem equalia eius latera præstantiorū æqualitatem inter se, basis uerò inæqualis inæqualitatem præstantiorum cum inferioribus significat. per scalenon deniq; omnia uariè, & pro sua quæq; formæ ad generationem tendere. Quare hæc omnia triangulorum genera septenaria constant diuisione, & ad trium quorundam triangulorū formas uelut capita reducuntur, ad isoscelem, scalenum, et isopleuron: ex quorum diuersis commutationibus, septenarius ille triangulorum numerus oritur. Nam scalenus quidem, & isosceles, trifariam sumpti, sex triangulorum formas efficiunt: isopleurus autem solus septimam complet formam. Atqui hæc omnia de triangulis à nobis breuiter tradita, ad naturā sublunarē explicandam à Pythagoricis proponuntur: quod in sequentibus latius docebimus. Sed ne horum triangulorum formas, dum illis utimur frequenter, quisquam ignoret, singulas definiamus. Itaq; isopleurus triangulus, ut Euclides ait, est, qui tria latera habet æqualia: isosceles, qui duo solum latera equalia: scalenus, qui tria latera inæqualia: orthogonius, qui unum habet angulū rectum: amblygonius, qui unū obtusum: oxygonius, qui tres acutos. Igitur isopleurus solum propter angulorū acumē est oxygonius: isosceles diuersa ratiōe uel orthogonius esse, uel amblygonius, uel oxygonius potest. Itemq; scalenus easdē tres formas potest assumere. Ex quo sequitur, solum isopleurum unius esse formæ: isoscelem uerò, & scalenum, in sex formas diuidi. Quæ triangulorum genera ad elementorum ortus explicandos ita proposuisse, satis sit.



His ita propositis de triangulorum formis, illud interim dubium est, quod in Platonis questionibus querit Plutarchus, cur, cum mundi figura rotunda sit, elementaq; rotunda, figuris utatur Plato rectilineis ad eorundem generationem explicandā?

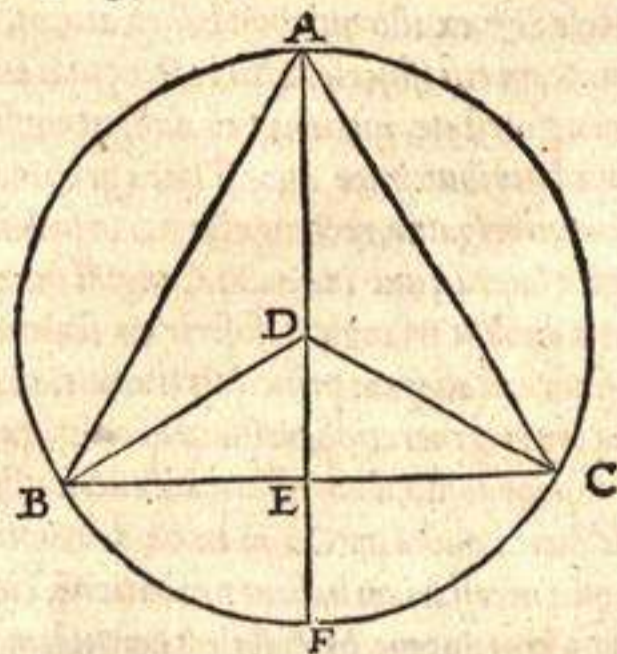
Quoniam id quod rectum est, natura prius intelligitur, quam quod in orbem circumducitur: siquidē circulum rectis lineis metimur, & à medio ad ambitum rectæ lineæ ducuntur. Itemq; minora cum initijs propinquiora sint, rectæ lineæ, quia minores,

curuas, quæ maiores sunt, præcedunt: ac demum circuli omnes in rectilineos triangulos reducuntur, contraque; trianguli nunquam in circulos. Ex quo fit, ut principium omnium figurarum sint rectilinea. curuari enim lineas, accidentarium est: cum elementorum proprium non sit, rotundæ figuræ esse, sed accidentariū. Nam cum eadem naturali motu uel sursum uel deorsum recta ferantur, si in rotundam figuram mutantur, moueanturque; in orbem semper, id fit propter cœli cuncta ambientis rotunditatē. Si quidem idem cum sit rotundum, semperque; in orbem moueatur, elementa secum rapta eiusdem reddit figuræ, hoc est rotundæ. Atque; ideo Auerroes ignem ait, et aerem, motu mixto ex recto et obliquo constare. Vnde ignis sursum semper delatus, cum in cœlum occurrat, ab eodem circumuoluitur in orbem: eodemque; modo aer, et reliqua elementa. Huc etiam accedit, quod mundi anima, ut in lib. de Cœli motu refert Plotinus, in se semper manens, et mota omnem elementorum molem attrahit, et in rotundam cogit figuram. quia proprium eius est, dispersa colligere, ac retinere: quemadmodum hominis anima corporis membra constringit calore suo, ne luxata dissolutaque; sint. Has ob causas elementa rotundæ figuræ natura sua non sunt, sed propter cœli cuncta ambientis rotunditatem. quod idem Auerroes lib. 2. Comment. in Aristotelis librum de Cœlo confirmare uidetur, tum rotundam figuram accidentariò inquit elementis inesse, cœlo uerò essentialiter. Sed ut Platonis uerborum interpretationem aggrediamur, Cum planæ (inquit) figuræ corporum omnium tam rotundorum quam aliorum initia sint, ac eadem rursus triangulis rectilineis componantur, triangulum certè corporum omnium initium esse constat, quando ex eo omnes componuntur. Iam uerò cum trianguli ipsi in tria cadant genera, aliarum formarum trianguli in isopleuron, isoscelem, et scalenum, relicto seorsum isopleuro, qui unicæ tantum formæ est, omnes quidem alij ex duobus initium habent: ex eo nimirum qui unum habet rectum angulū, hoc est ex isoscele: et ex illo qui duos habet acutos, id est scaleno. Nam etsi isosceles actu rectangulus non sit, est tamen potestate, quatenus ex duobus constat æqualibus lateribus: inter quos si linea perpendicularis ad basim erigatur, rectangulus fit. In scaleno autem, quia latera sunt inæqualia, anguli inæquales sunt. His duobus triangulis isoscele et scaleno tanquam figurarum aliarum principijs traditis, ad ipsam elementorum generationem Plato accedit, quam rationibus probabilibus necessitati adiunctis ostendere uelle dicit: quoniam Geometricis demonstrationibus, quæ necessariam habent probationē, elementorum figuras docens, probabilem eorundem generationem reddet. Siquidem in ipsorum generatione probabilitas solum postulatur, nec ulterius quicquā tradi potest. in generationis uerò modo, quatenus à figuris Geometricis petitur, demonstrationis inest

necessitas. Hoc igitur modo de elementis, inferioris mundi partibus, tractaturum se pollicetur Plato. nam cœlestem illam, inquit, naturam, quæ supra lunam est, nemo facile tradet, præterquam is cui Deus priuato beneficio id uelit aperire. Videamus igitur, qua potissimum ratione quatuor corpora pulcherrima fiant.) Hoc est elementorum generationis exordium. Nam statutis iam ijs quæ diximus, ut initijs, causas cur elementa orta hoc modo sint, aut quo pacto inter se misceantur, reddit. Ideoque; ait, Consideremus in primis, cur quatuor elementa tam pulchræ præstantisque; naturæ sint facta, cur uel inter se differant, cum in eodem misceantur subiecto, et ex mutua ipsorum mixtione cuncta gignantur, et in illa ipsa resoluantur. His tandem declaratis, quatuor esse pulcherrima elementa, quibus nulla alia corpora inferioris naturæ præstantiora sint, cōcludemus. Sed nos ipsam elementorum generationem ingrediamur. E' duobus quidem triangulis isosceles, id est qui cruribus constat æqualibus, unicam habet naturam: qui uerò parte altera est longior, infinitas.) Cum ad elementorum generationem figuras solidas in planas resoluat, planasque; in triangulos rectilineos, duo in his Plato triangulorum genera, scalenū et isoscelem, quasi principia reliquorum sumit, ut ex eorum compositione elementorum formationes edoceat. Hos autem duos triangulos potissimum assumit, tum quia rectanguli sunt, tum quod ad illum proximè accedunt, ideoque; generationi planarum figurarum accommodantur. Nam æquilaterum, cum nullum habeat rectum angulū, minus aptum constituen-
dis planis figuris est. Et ut elementorum alia quidem longissime inter se distant, alia uerò media interijciuntur: ita quoque; eorundem triangulorum alij diuersi inter se prorsus sunt, alij uerò medij. Proindeque; scalenus et isosceles diuersissimæ naturæ sunt. ille enim pyramidem, cuius est ignis, figuram constituit: hic uerò cubicam, cuiusmodi est terra. Quantum ergo ignis à terra, tantum ab scaleno isosceles distat. Terram uerò cum alijs elementis Plato permisceri negat, propter eius crassiciem: et idcirco unicam illi triangulum isoscelem tribuit, qui cubicam figuram efficit. Nam quatuor isosceles quadratū efficiunt, sex autem plana quadrata cubum. Hac de causa unicam esse isoscelis formam, ab alijs elementorum figuris diuersam dicit: quam hoc loco propterea relinquit, quod aliorum elementorum ignis, aeris et aquæ mixtiōes mutuas à terra diuersas tradere uult. quæ cum ex triangulo scaleno cōstent, de illo prius differit. Sic enim Plato inquit: E' duobus quidem triangulis isosceles unam habet naturam.) Hoc est, de terræ generatiōe, quæ cubica constat figura, postea dicitur: simulque; de isoscele, siue æquicruro triangulo, ex quo cubus componitur. prius tamen de trium elementorum, ignis, aeris, et aquæ generationibus, quæ ab uno scaleno triangulo, siue altera parte longiori componitur, tractabi-

mus. hic enim infinitas habet naturas, ut Plato inquit: hoc est, uarijs modis commutatur, atque ita efficit diuersa elementorum corpora. Ex quibus omnibus fieri uult, ut elementa illa tria, ignis, aer, aqua, propter naturæ communionem inter se solum componantur, & commutentur, atque ita ex una trianguli scaleni figura constant: terram uero, utpote grauem ac densam, minimè cum illis commutari, componi uel dicit, sed diuersæ naturæ esse: ideoq; illam unicam cubi figurã ex æquicruro triangulo cõstitutam habere, ut deinceps docebimus. Sed nos de trium illorum elementorũ generatione prius differamus. Ergo si rectè exordiri uolumus, infinitorum quoq; pulcherrimum præligere nos oportet. Quando tria elementa, ignis, aer, aqua, inter se solum commutantur, uariasq; rerum ac infinitas formas edunt, de mutationibus, compositioneq; illorum prius dicamus, siquidem infinita et uniuersalia priora sunt singularibus. In quo tamen probabilitate quadam contentum se esse Plato inquit, ita ut ad optimi, pulchriq; exemplaris similitudinem hoc modo cõstituta esse elementa doceat. nam si quis uellet firmiorem eius rei rationem reddere, ueluti ab amico eam accipere se dicit. Ex quo magnam Platonis modestiam cõsidera, ut nihil arroganter, temere uel efferre audeat, sed summa modestia sententiam suam proferat: ut in alijs locis sub Socratis persona facit frequenter. Vnum itaq; reliquis post habitis, triangulorum multorum pulcherrimum ponimus, quo æquilateralis triangulus ex tertio consistit. Antequam ignis, aeris, & aquæ generationes edoceat, trianguli scaleni, ex quibus illa constant, naturam explicat: distinguitq; ab isoscele, ex quo terra componitur. illum igitur pulcherrimum elementorum trium initium statuit, quoniam elementa eadem formæ præstantia, & tenuitate naturæ præstantiora sunt terra: præstantiorum autem optima, pulcherrimaq; principia semper sunt. Quo fit, ut quanto ignis, aer, & aqua terram superant, tanto sit præstantior scalenus triangulus isoscele. Sed tu hanc pulchritudinem non in figura ipsa ponas (sic enim quamlibet figuram pulcherrimam quisq; pro libito iudicaret) sed ad exemplaris optimi similitudinem potius refer. Nam ut antea præstantiora esse elemẽto illa dixit, quæ cœlo, ubi est Deus, proximiora sunt: ita nunc pulchriora esse illa eadem inquit. Itemq; scalenum triangulum, ex quo illa constant, pulcherrimũ uocat: quoniã exemplar & ideam Plato tum ipsum bonum, tum pulchrũ uocare solet, ut in Phædone, locisq; alijs, & Plotinus etiam in lib. de Pulchritudine confirmat. At uero cur Plato triangulum æquilaterum ex tribus scaleni partibus constare dicit? sic enim ait: A quo æquilater triangulus ex tertio constitit.) Quoniam, ut Alcinous explicat, scalenus triangulus est, qui tres angulos habet inæquales, cuius longius latus secundum longitudinem minoris est duplum, quod propterea semitrigo-

num à Timæo dicitur, quòd isopleuri trianguli dimidium sit, si linea perpendicularis ab illius uertice ad basem ducta bifariã secetur. Itaq; scalenus triangulus, primò æquilateros triangulos efficit: ex ipsis demũ æquilateribus elementa tria fiunt, id quod Timæus in lib. de Mundo docet. Sed interim tamen, quamuis Plato huius proportionis rationem inter scalenum & æquilaterũ explicare nolit, nos breui demonstratione ex Euclidis lib. 13. declaremus, quòd nam pacto longius latus æquilateri trianguli potestate sit triplum minoris lateris. Primò describatur æquilateralis triangulus A B C intra circulum, à cuius centro ad ambitum ducantur duæ lineæ æquales, nimirum ex centro D, lineæ D A & D E. Quare in illo triangulo æquilatero descripti minores trianguli, & inter se ad basim oppositi æquales sunt, ut ex 8. 13. & 4. proposit. lib. 1. Euclidis patet. ideoq; media linea A E, quæ totum æquilaterum diuidit, perpendicularis est ad triangulos inferiores B E D, & C E D. Hanc igitur perpendicularẽ triplam esse potestate dicimus ad lineam minorem D E, à centro ad basim ductam. Nam tetragonum, quod ex illa eadem D E fit in E B, basim inferioris trianguli, æquale est triangulo B D C. item tetragonũ quod fit ex A E, in E B, æquale est toti æquilatero triangulo. Sed cum idem triangulus æquilater triplus sit ad minorem triangulum D B C, erit etiam quadratum, quod fit ex A E, maioris æquilateri lateris in E B triplum, ad illud quod ex D E in E B fit. Igitur cum quadrati A E, in E B ducti, ad triangulum D E, in E B descripti proportio sit, ut ex lib. 6. Euclidis proposit. 1. constat, sicut A B est ad E D, eodem sanè modo inter A E & E D tripla est proportio. siquidem A E media trianguli æquilateris tripla est ad lineam E D, à centro ad basim eiusdem descriptã. Ex quo fit, ut cum idem æquilateri trianguli latus potentia sit triplum ad lineam à centro circuli ad basim illius deductam, si in eadẽ scalenus describatur, latus ipsum æquilateri triplum sit quoq; illius: quod hic breuiter innuit Plato.



Atqui hanc demonstrationem Timæus in suo libro his uerbis attigit: τὸ δὲ ἀνισόπλευρον, ἔχει τὰν μέγιστα διωάματα τριπλασιαστὰς ἐλάσσονες, ὡς δὲ ἐλάχιστα οὐ αὐτῶ γωνία, τρίτον ὀρθῶς ἐστὶ. διπλασιασ

πλασσία δὲ τὰς αὐτὰς ἀμέσας. δύο γὰρ τρίτων ἀδὲ ἐ-
 φέρ, ἀδὲ μέγιστα ὀρθὰ, ἀμείλιος μὲν τὰς μέσας
 ἕσται, τριπλασία δὲ τὰς ἐλαχίστας. τὸ δὲ ὅρ τὸ
 τρίγωνον, ἀμειλίγων ἔστιν ἰσοπλευρὸν τρίγωνον δι-
 χατέμεμονον παθέτω, ἀπὸ τῶν πορυφῶν ἐς τὰν βά-
 σιν, ἐς ἴσα μέρη, δύο ὀρθογώνια μὲν ὅρ ἐντὶ ἑκατέ-
 ρῳ, ἀλλὰ ἐν ὧ μὲν τὰ δύο πλευρὰ, τὰ περὶ τὰν ὀρ-
 θῶν μόναι ἴσαι. ἐν ὧ δὲ τὰ τρεῖς πᾶσαι ἀίσηται, σπο-
 λὶον δὲ τὸ τοῦ μὲν καλέσθω. Ecce igitur præcepto
 Timæi triangulus æqualiter in duas partes diuisus,
 duo triangula dimidiata, interposita perpendicula-
 ri lineâ, efficit: ex quorum alterutro diuiso à centro
 æquilateri ad angulum communem, scalenus fit, ex
 tribus lateribus inæqualibus, cuius totus ipse inte-
 ger æquilater potentia triplus est. Hanc igitur ob
 causam cum elementorum generationem explicare
 uelit Plato, duoq; illorum principia statuât, scale-
 num, & isoscelem: hoc in posterum relicto, scale-
 num inquit principium esse trium elementorum, i-
 gnis, aeris, aquæ: ita ut ex ipso tanquã minimo æqui-
 later triangulus cõponatur, ex æquilatere denum
 ipsa elementa. Quibus ita propositis, Platonis uer-
 ba interpretentur. Propositi sanè nobis sint duo
 è multis trianguli, ex quibus ignis, cæterorūq; cor-
 pora composita sunt. Id est, Omnium elementorū
 duo sunt principia: isosceles nimirum triangulus,
 qui æqualibus cruribus constat, terræq; generationi
 accommodatur: & scalenus, qui ex isopleuro diui-
 so constituitur. idem enim, ut Plato inquit, Lon-
 gius latus semper breuiore latere potentia triplo
 maius habet: hoc est, isopleurum ipsum, siue æquila-
 ter triangulus, si diuidatur, uti demonstrauimus, la-
 tus habet triplum potentia minoris lateris iam diui-
 si. cuius tamen demonstrationem, utpote ad locum
 hunc minimè pertinentem, Plato ait se uelle omitte-
 re: quando eum qui demonstrare illam cupiat, dulce
 maneat uictoriæ præmium, hoc est, demonstrationis
 uoluptate quasi præmio uictoriæ delectaretur. Sed
 hoc tamen in loco minimè intelligas, in triangulo
 scaleno maius latus triplum esse minoris, sed in æqui-
 latero diuiso in scalenos. scaleni enim æquilateri
 partes sunt, ut ex demonstratione patuit: ideoq; à
 Timæo & Plutarcho scalenus ἀμειλίγωνον, id est
 medius triangulus uocatur. Profectò quatuor ge-
 nera ex triangulis, quos elegimus, generantur, tria
 quidem ex uno inæqualia habente latera, quartum
 uerò unicū ex triângulo isoscele componitur. Cum
 duo sint elementorum initia, scalenus, qui tria habet
 inæqualia latera, & isosceles, qui duo æqualia cru-
 ra: ex illo quidem tria elementa fiunt, ignis, aer, a-
 qua: ex hoc uerò solum terra, quod nos latius in eo-
 rum compositione docebimus. Non igitur pos-
 sunt omnia ita in se inuicem resolui, & commutari,
 ut ex multis paruis pauca ingenia, uel econuerso
 efficiantur, tria certè possunt. Traditis in uniuersum
 elementorum principijs, pauca de illorū trans-
 mutatione prius differit, ut singulorum generatio-

nes tradat. Ait enim, tria solum elementa, ignem, æ-
 rem, & aquam, in se mutuò commutari: terram au-
 tem per se ipsam existere, nec ullam cum illis com-
 munionem habere. ideoq; illorum trium unicū sta-
 tuit principium, nimirū scalenum triangulū, huius
 demum diuersum aliud ab illo priori, uidelicet isos-
 celem: cuius rei causam afferens, dicit elementa illa
 tria mutuò commutari, quia eadē maiora cum sint,
 ex multis paruis constant. Quod ut nos melius ape-
 riamus, ipsam elementorum mixtionē prius expli-
 cemus, deindeq; uerba Platonis interpretabimur.
 hæ enim ante elementorum generationem ab eodem
 traduntur. Elementa omnia cum qualitatibus qui-
 busdam inter se conueniant, eandemq; habeant ma-
 teriam, uariè inter se mutantur. ignis enim in ærem,
 & aqua in uentos, aut hi rursus in illam conuertuntur.
 Quo fit, ut qualitatibus elementorum commu-
 tatis, & elementa ipsa mutantur. Ad hanc mutuam
 eorum mutationem explicandam, Plato triangulo-
 rum compositionibus utitur: docetq; ignem, ærem,
 & aquam, propter communes qualitates inuicem
 solum commutari: terram uerò inmutabilem omni-
 no esse, quando cum nullo alio mutari potest. Cui ta-
 men sententiæ lib. 3. de Cœlo Aristoteles, et Alexan-
 der Aphrodisæus repugnant: quòd elementorum
 transmutatio non in figuris corporum, sed in qua-
 litatibus fiat. Quòd quidem, si rem intelligere ue-
 limus, Platonicæ opinioni nõ aduersatur. Siquidem
 per triangulorum commutationem qualitates mu-
 tari inter se, elementaq; regenerari dicit. Primas e-
 nim aliquas elementorum qualitates esse, non trian-
 gulos, Platonici norunt: ac per hos illas explicari
 Pythagorici censebant, idemq; in his Plato existi-
 mat, ut nos fusius in sequentibus dicemus. At que-
 res fortasse, cur terram cum reliquis tribus elemētis
 mutari neget Plato, quando illius qualitates com-
 munes cum aliorum qualitatibus sint? Huic obie-
 ctioni Proclus respondens, terram inquit, utpote im-
 mobilem, cum alijs non mutari. nec enim terra in a-
 liam terrā mutatur, quæ cum ueluti cinis, aut calx
 natura sua sit, idcirco mutatur, quòd aeris, uel aquæ
 admixtum aliquid habeat. Vnde si propter qualita-
 tes eadem in aliud mutetur, id quidem nõ ex se, sed
 accidentariò fieri confirmat. Qua etiam de causa
 terram deorum antiquissimam à Platone uocari, i-
 dem testatur. Quæ cum ita sint, tria, inquit Plato,
 elementa inter se mutuò commutari possunt, quan-
 do ex uno cõstant triangulo scaleno: id est, cum ean-
 dem habeant materiam, formasq; inter se simillimas,
 quibus cõmunes sunt naturales qualitates. Quo no-
 mine causam commutationis elementorum reddens,
 inquit: Quando maiora soluantur, multa exigua
 ex ijsdem constituuntur, paruas congruasq; sibi fi-
 guras adeptæ. Id est, Cum ignis, aer, & aqua te-
 nuissimæ naturæ sint, ex paucis, exilibusq; substan-
 tiæ partibus constant, maioraq; tum raritate, tum
 amplitudine corporis fiunt. Nam rariora corpora,

ut ignis & aeris, maiora sunt densioribus: & initio magna corpora exigua sunt, postea uero incremento augentur mirum in modum. Itaque tria illa elementa propter partium suarum tenuitatem ex paucis constare dicuntur: propter raritatem autem, & magnitudinem, maiora uocantur. quod Timæus etiam in suo libro significat, cum igni λεπτομέρειαν, id est partium tenuitatem tribuit. Vnde considerandum est, Platonem hic elementis qualitates illas tribuere, quas initio retulimus, igni nimirum & aeri tenuitatem partium, terræ uero & aquæ crassiciem. Atque ita elementa inquit maiora paucioribus, siue tenuioribus partibus componi: id quod ex illorum resolutione constat. ex una enim aquæ parte duæ aeris partes fiunt, & ex una portione aeris duæ quoque ignis. Quare tenuiora corpora propter raritatem maiora sunt, tenuioribusque partibus, siue paucioribus, ut loquitur Plato, constant. sic enim idem ait: ἐν γὰρ οὐδὲ ἀπαντὰ πεφυκότα, λυθόντως τῶν μείζονα πολλὰ σμικρὰ ἐν τῶν αὐτῶν ξυψήσεται, διεχόμενα τὰ πρὸ σήμωντα ὁμήματα ἐαυτοῖς, καὶ σμικρὰ ὅταν ἀρπολλὰ κατὰ τρίγωνα διασπαρῆ, γονόμενος εἰς ἀριθμὸς, ἐνὸς ὄντος μέγας ἀποτέλεσειν αὐτὸ ἀπλοῦ εἶδος. Quamobrem hæc nos breuiter de elementorum transmutationibus proposuisse satis sit. eadem enim in sequentibus fusius dicentur.

Hæc utique de mutua ipsorum generatione dicta sint hæcenus. Reliquum est, ut qualis quæque eorum facta sit species, & ex quibus concurrentibus numeris coaceruata, dicamus. Erit utique prima species, quæ ex paucissimis composita fuerit, elementum eius, quod latus oblongius breuiori latere duplo maius habet. Cū uero binii huiusmodi secundum diametrum componantur, terque id fiat, & diametri latera breuiora in idem quasi centrum ducantur, unus triangulus æqualiter ex triangulis numero sex conficitur. Trianguli autem æquilateres quatuor compositi secundum ternos planos angulos, unum solidum faciunt angulum: qui angulum planorum omnium obtusissimum deinceps ortu subsequitur. Atque triangulis huiusmodi quatuor natis, prima solida species totius circumferentis distributiva in partes æquales ac similes oritur. Secunda uero ex eisdem quidem triangulis, sed secundum æquilateres triangulos octo constitutis, unum facientibus solidum angulum ex planis quatuor, factisque sex huiusmodi, corpus secundum absoluitur. At tertium ex elementis bis

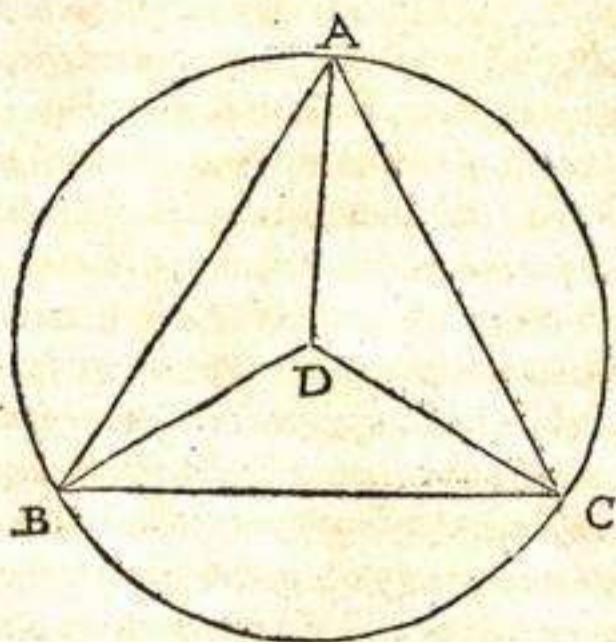
sexaginta copulatis, & angulis solidis duodecim, quorum quilibet quinque planis triangulis æquilateribus continetur, habens uiginti æquilateres bases, nascitur. Iam igitur elementum alterum sic hæcenus ista genuerit. Verum isosceles triangulus quarti generauit naturam, secundum quatuor constitutus, & ad centrum rectos congregans angulos, unumque quadrangulum æquilaterem faciens. Sex uero huiusmodi copulati angulos octo solidos, quorum quilibet per tres planos rectos coaptatus est, effecerunt. Corporisque ita constituti figura cubica facta est, sex planos quadrangulos æquilateres bases adeptæ. Est & quinta quædam compositio, qua Deus ad uniuersi constitutionem est usus, eaque descripsit & figurauit: quæ contemplatus aliquis, non absurde dubitauerit, utrum infinitos esse mundos, an finitos existimandum sit. Infinitos quidem dicere, illius putabit esse proprium, qui nullam rerum cognitione dignarum peritiam habeat. Sed utrum unus mundus, an quinque reuera nati sunt, inquirere, minus utique putabit absurdum. Ratio quidem nostra unum ipsum uerissimili probatione asserit esse natum. Alius uero quis, ad alia respiciens, aliter opinabitur. Sed hæc dimittenda sunt. Et iam genera quatuor a nobis paulo antè digesta, in ignem, terram, aquam, aeremque distribuamus. Terræ cubicam speciem assignemus. nam omnium quatuor maximè immobilis terra est, & corporalium omnium compacta maximè. Tale uero illud præcipue factum esse necessarium est, quod firmissimas tutissimasque possidet bases. In triangulis porro a principio positus, qui æquilateres sunt, firmiorem tutioremque, quam inæquilateres, basem possident. Et quod ex utroque compositum est planum æquilateræ æquilateri quadrangulum, certè triangulo tam quoad totum, quam quoad partes, stabilius necessario prouenit.

Communem elementorum mixtionem in precedentibus Plato docuit, quo nam pacto in materia essent a Deo informata: et quo modo tria illa, ignis, aer, aqua, ex uno nascerentur principio. nunc singularum

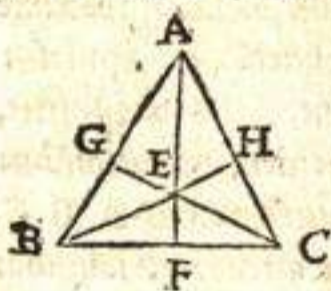
gulorum generationes exponit. Nam cum sola terra ex crassissimis substantiae partibus conflata sit, tria quoque reliqua ex subtilissimis constituentur, ab igne omnium subtilissimo initium sumit, eiusque generationem in primis declarat. Is igitur cum ex omnium tenuissima substantia sit factus, trianguli scaleni figura constat, cuius maius latus minoris duplus est: ut et nos antea, et hic Plato dicit. Quoniam autem triangulus scalenus reliquorum, quibus alia constent elementa, minimus, simplicissimusque est, igni accommodatur, quod hic omnium elementorum purissimus ac tenuissimus sit. Quamuis enim reliqua duo elementa ex scalenis primo componantur, quia tamen ignis subtilior est, paucioribus scalenis constare dicitur. Hic demum scalenus et aliorum elementorum, aeris atque aquae corpora efficit, et ignem ipsum, qui pyramideam habere figuram a Pythagoricis dicitur. Pyramis autem ex quatuor constat aequilateribus triangulis, ipsa demum aequilatera ex sex scalenis. Nam resolutio igneo corpore, quod solidum est, in figuras planas, sex quidem scaleni unum aequilaterum efficiunt: quatuor autem aequilatera unam pyramidem solidam, cuiusmodi est ignis. Itaque tota ignis constitutio uigintiquatuor scalenos habet, si unicuique aequilatero illorum quatuor sex scalenos assignemus. Atque hoc modo compositum esse ignem Plato inquit, his uerbis: Erit utique prima species, quae ex paucissimis composita fuerit, elementum eius, quod latus oblongius breuiori latere duplo maius habet. Id est, primum quidem elementorum est ignis, qui cum tenuissimae naturae sit, ex paucissimis triangulis constat. triangulorum enim multitudo corporis densitatem hic indicat, ut paucitas tenuitatem. Eiusdem praeterea ignis principium est scalenus triangulus, cuius longius latus duplum est minoris. Cum uero bini huiusmodi secundum diametrum componantur. Id est, cum duo scaleni simul sumantur circa eandem aequilateri diametrum, seu lineam perpendicularem. Tertioque id fiat. hoc est, duo illi ternario numero multiplicati, sex efficiant scalenos. Et diametri latera breuiora in idem quasi centrum ducantur, unus triangulus aequaliter ex triangulis numero sex conficitur. Id est, si pyramidem quadrangularem, cuius quatuor latera ex triangulis quatuor aequilateribus constituuntur, describas, triangulaque aequilatera in illa descripta rursus diuidas in sex scalenos, unus efficietur triangulus ex sex scalenis constans. Quamobrem ut haec eadem, quae nos diximus de ignis compositione, clarius doceamus: primo respondebimus quorundam obiectionibus, qui Platonem accusant, quod pyramideae figurae ignem esse dicat, eiusque ueram sententiam explicabimus: deinceps Geometrica demonstratione ignis figuram ex scalenis et aequilateribus constitutam ostendemus: postremo, quomodo scaleni maius latus minoris sit duplum, et quanam ratione compositio illa binorum triangulorum secundum

diametrum fiat, Platonis testimonio, in hoc loco demonstrabimus. Aristoteles lib. 3. de Caelo, atque Alexander Aphrodisaeus cum secutus, ignem non pyramidis figuram habere, sed rotundum esse, ueluti uniuersum, rationibus multis probat. Idem confirmat Theophrastus in lib. de Igne, cum causam inquirat, cur ignis acuminatus semper sit: idque non illius naturae, sed imbecillitati tribuit, quod in superiori parte ob imbecillitatem flammæ angustio rem figuram efficiat. Sed his omnibus Pythagorici Platonicique sese obijciunt, non pyramideum esse ignem, sed similitudine quadam propter celeritatem, acumenque ita dici asserunt. Ut enim pyramis acutissima omnis figurarum est, maximeque mobilis: ita quoque ignis, qui eiusmodi naturae est, illi comparatur. Nec enim Plato, ut Iamblichus docet, uere istas Geometricas figuras elementis tribuit, sed similitudine quadam, utpote Geometriae studiosus, id fecit. His accedit naturalis motus ignis, qui non in orbem, sed recte sursum fit, pyramidemque figuram efficit. Vnde natura sua eiusmodi figurae esse illum, dubium non est: ac Plotinus etiam affirmat in libro de Motu caeli, in quo ignem uel caelestis motus in orbem constringi, rotarique dicit, cum sursum tendere obstaculo caeli nequeat. Id ipsum denique in Quaest. Platonis Plutarchus, ceterique Platonici testantur. Ex quo constat, non immerito Pythagoram, deinceps Platonem pyramidis figuram, tum propter tenuitatem, tum propter leuitatem, igni tribuisse. Quare uera Platonis sententia est, ignis tenuissimam, leuissimamque naturam in pyramide figura ostendere. haec enim mobilis admodum, acutaque maxime est: quod igni permultum conuenit, ut Apuleius et Diogenes Laertius annotant. His propositis, pyramidem ipsam ex Euclidis demonstrationibus describamus. Primo describatur circulus ABC , cuius centrum sit D , intra quem cadat triangulus aequilater ABC . per 2. proposit. lib. 4. Diuidatur praeterea triangulus ille aequilater a centro D , in tres alios singulares triangulos sibi inuicem aequales, nimirum in AD , et CD , et BD . Quoniam ergo totus ille triangulus aequilater ABC , ex hypothese tria latera habet aequalia, basis pyramidis intra circulum descripta est. Eodemque modo tres illos singulares triangulos intra aequilaterum descriptos, aequales ac aequilateros in solida figura effice: quando in plana nequeunt depingi, sed tales intelliguntur. Cum itaque tres illi trianguli et aequilateri, et aequales inter se sint, ipsaque basis ex hypothese aequalis illis describatur: tota igitur pyramis ex quatuor triangulis aequilateribus constabit, tribus nimirum superioribus, et unica basi, quae quidem figura igni propter mobilitatem et acumen a Pythagoricis accommodabatur. Iam igitur pyramidis figuram ex demonstratione descriptam habes. eadem enim, ut lib. 12. Euclides definit, est figura solida, planis comprehensa.

prehensa, ab una plana basi ad unum punctum quasi apicem fastigiata.

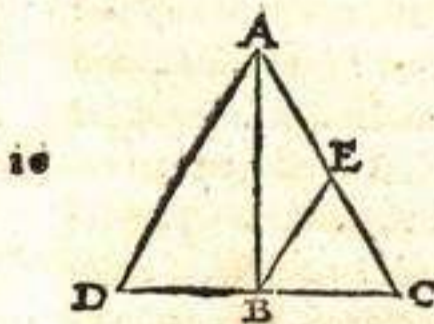


Cum ergo tota pyramis quatuor ex æquilateralis triangulis constituta sit, si unumquemque angulum æquilaterum in sex scalenos diuidas, quod facile est, & demonstratione non eget, habebis id quod Plato postulat, hoc est, uiginti quatuor scalenos: cum unusquisque illorum quatuor æquilateralorum sex habeat scalenos. Quos tamen, ne quid prætermittamus, hoc modo constitues. Describe triangulum æquilaterum $A B C$, eumque in duas partes æquales, excitata perpendiculari $A E F$ diuide, per 9. proposit. lib. 1. Euclidis, habebis duos triangulos isosceles, æquales alteri alteri, per 4. prop. eiusdem libri. Hoc ita statuto, à duobus angulis æquilateri triânguli deduc duas lineas æquales, quæ se in puncto E secet, perueniantque ad puncta $G H$. Quoniã ergo in toto isto triangulo æquilatero sex sunt triânguli, ijque inæquales siue scaleni, ac inter se ipsos æquales, habes id quod postulas. nec enim prolixiori demonstratione omnia tradi oportet, cum satis sit sex illos scalenos descripsisse.



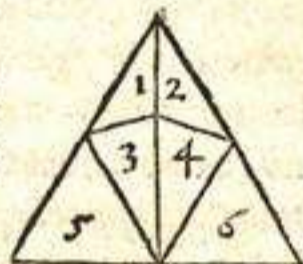
Quod si demum omnes illos quatuor æquilateros in pyramide scriptos hoc modo diuidas, unicuique eorum undè quatuor sex scalenis accommodatis, tota pyramis uiginti quatuor scalenos habebit. Quæ cum ita sint, reliquum est, ut id quod nos ultimò proposuimus, uideamus: quã nam ratione in triangulo scaleno maius latus minoris sit duplum. Describatur triangulus æquilaterus $A D C$, diuidaturque in duas æquales partes, excitata linea perpendiculari ab apice trianguli ad basim in puncto B . fiatque triangulus scalenus $A B C$: constituto demum triangulo scaleno, ducatur linea ab illius maiori angulo ad maius latus, nimirum $B E$, quæ basi æqualis sit, ipsumque maius latus in duas æquales partes secet, ita ut triangulus æquilaterus $B E C$ constitutatur. Quoniã ergo latera omnia illius æquilateri æqualia sunt, latus quidem $E C$ æquale erit basi $B C$, quia eiusdem æquilateri æqualia latera sunt. Præterea cum $E C$ latus media pars sit, ex hypothese maioris lateris totius scaleni triânguli: ergo idem latus æquale est reliquæ me-

dietati eiusdem lateris, nimirum $E A$. Quod si autem due illæ partes æquales sunt, et altera æqualis erat basi, ut patuit ex superioribus: ergo illarum unaquæque seorsum sumpta, æqualis eidem basi erit. Quo nomine totum illud maius latus $A E C$, simul sumptum, duplum erit minoris lateris siue basis $B C$, quod



demonstrare decuit. Hac igitur ratione scaleni maius latus, minoris esse duplum demonstrare possumus: eodemque ferè modo in reliquis scaleni formis ex lib. 10. Euclidis progredi licebit.

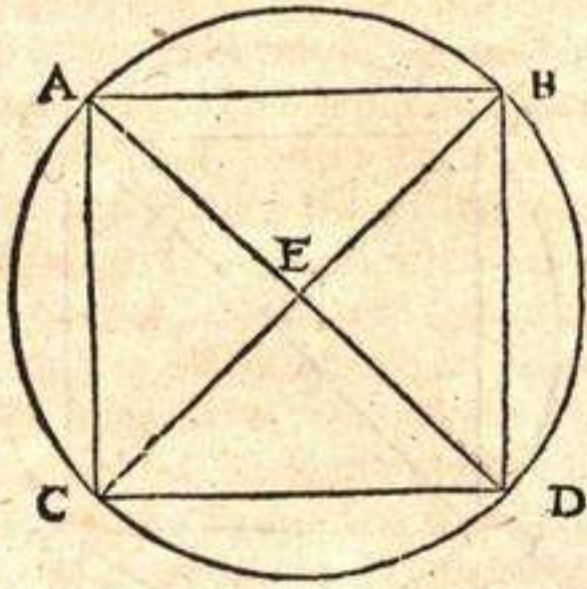
Ex eadem quoque demonstratione possis intelligere, quo pacto bini scaleni secundum diametrum componantur, Platonis præcepto: terque id fiat, ut sex scalenos habeas. Nam si in æquilatero triangulo perpendicularem ab apice ad basim deducas, quam diametrum hic uocat Plato, & in utroque scaleno, qui est à latere, tres scalenos describas, totus æquilaterus sex scalenos continebit, qui circa eandem diametrum siue perpendicularem positi sunt, hoc modo:



Ecce igitur in altera medietate triânguli æquilateri tres sunt scaleni triânguli, qui simul cõiuncti, sex efficiuntur, ut Plato nobis præcipit. Trianguli autem æquilateres quatuor cõpositi secundum ternos planos angulos, unum solidum faciunt angulum. Id est, pyramis, uti diximus, ex tribus æquilateribus in cuspide eleuatis, & una basi constat. Ac singuli quidem illorum quatuor æquilaterorum plani sunt, cõiuncti autem in cõmuni apice pyramidis solidum unum angulum efficiunt. siquidem solida corpora ex planis fiunt: & anguli solidi, qualis est apex pyramidis, ex planis angulis constituntur: quemadmodum Euclides lib. 11. prop. 23. demonstrat, cum ex tribus planis angulis unum solidum effici præcipit. Iam uerò idem ille angulus solidus pyramidis, obtusissimus omnium planorum, ex quibus componitur, esse à Platone dicitur, tum quia totum partibus suis sit maius, tum quòd maiori lateri obijciatur. Nam, ut ex Euclidis prop. 13. lib. 1. patet, cum maiori lateri maior angulus opponatur, pyramidis apex siue angulus solidus multo erit maior angulis planis, ex quibus componitur: quia basis pyramidis integer æquilaterus est, & quasi longius latus. Hoc modo ergo totus angulus pyramidis solidus ad ignis acumen refertur, totaque pyramis ignis compositionem significat, ut nos hæcenus docuimus. Sed iam ad aliorum elementorum compositionem deueniamus. Secunda uerò ex eisdem quidem triangulis, sed secundum æquilateres octo constitutis, unum facientibus solidum angulum ex planis quatuor, factisque sex huiusmodi, corpus secundum absoluitur. Post ignis generationem explicatam, aeris compositionem Plato adiungit. quoniam

nam

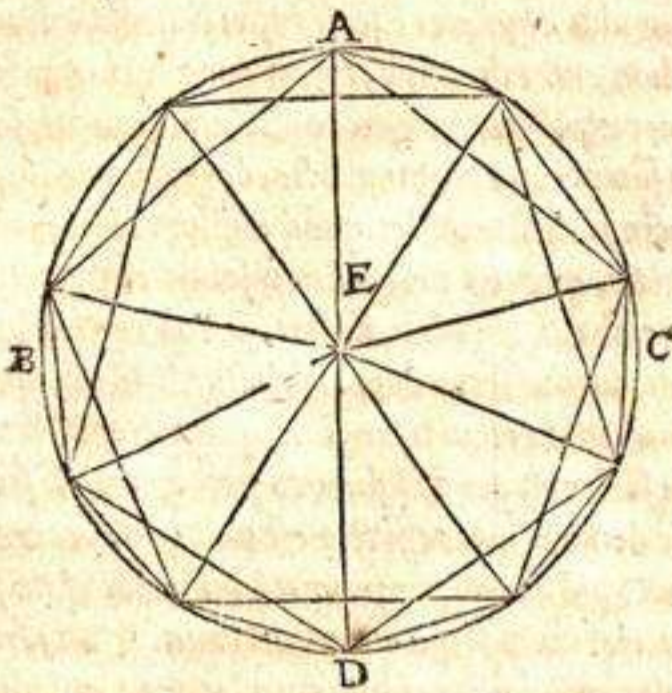
nam pacto ex iisdem initijs, nimirum scaleno triangulo, constituitur. Nam propter naturae similitudinem, quam ignis habet cum aere, ex iisdem inquit scalenis factum esse illum, sed mutata tamen figura. Siquidem ignis ex quatuor æquilateribus pyramidem constituentibus factus dicitur: at uerò aer ex octo æquilateribus est compositus, ideoq; octaedra illi figura conuenit. Quare in ipsa quoq; pyramide octaedrum constitui, quatuor alijs æquilateribus additis, potest. Nam ut ex lib. 15. Euclidis prop. 2. constat, in pyramide quatuor æquilaterorum triangulorum octaedrum describere facile est, si descripto prius cubo, pyramidem insuper illi inscribas: ut cum cubi prius descripti anguli sint iidem cum angulis pyramidis, ac rursus in superficie octaedri omnes cubi anguli sint, eo modo octaedrum in pyramide collocetur. Sed huius rei demonstratio quia longa est, & ad hunc locum non admodum pertinet, omittatur. Itaq; aer propter naturae tenuitatem crassiorem ignis subtilitate secundo loco ponitur, et ex octaedra figura componi dicitur. idem enim, ut Apuleius testatur, secundae uelocitatis post ignem est: ac per octaedram figuram, quæ secundae naturae est post pyramidem, significatur. Ipsum autem octaedrum hoc modo fit ex 14. prop. lib. 13. Euclidis. Describatur circulus A B C D, in cuius medio describantur quatuor æquilateri trianguli, in centrum circuli E quasi apicem desinentes. His præterea quatuor æquilateribus totidem alijs quatuor ad basim subijci intelligantur. Quibus sic statutis, octaedra figuram ex octo æquilateribus planis constitutam habebis, quod Plato indicat.



In hac figura plana, cum angulus ille communis ac solidus E, rectius describi nequeat, nec reliqui quatuor æquilateres eadem forma his respondentes ad basim depingi, figuram quandam solidam cogita, quæ in superiori parte quatuor habeat æquilateres triangulos in unum solidum angulum concurrentes, in parte uerò inferiori totidem alios his respondentes, ita ut unicuiq; superiorum alter inferiorum recta opponatur. Atqui hoc modo aeris compositio per octaedrum, id est figuram solidam octo basium facta sit. Quoniam autem octaedrum ipsum ab

utraq; parte, concurrentibus quatuor illis æquilateribus triangulis, in solidum angulum desinit, unum inquit Plato solidum angulum ex quatuor æquilateribus triangulis constitui. Cum etiam unusquisque triangulus æquilater è sex constet scalenis, quemadmodum antea diximus, ipsius quoq; octaedri bases omnes æquilateræ ex sex constabunt scalenis, seorsum sumptæ, ita ut totum octaedrum ex quadraginta octo scalenis constet, quod duplum est ipsius pyramidis, quæ uiginti quatuor solum complectitur. Hanc ob causam Plato inquit, Factisq; sex huiusmodi, corpus secundum absoluitur.) Id est, sumptis octo æquilateribus triangulis, quorū singuli sex habent scalenos, aer secundo loco post ignem est factus. Hæc demum aeris effectio est post ignis generationem. Quid autem per figuras huiusmodi Plato significet, clarius in sequentibus dicemus. At tertium ex elementis bis sexaginta copulatis, & angulis solidis duodecim, quorum quilibet quinque planis triangulis æquilateribus cõtinetur, habes uiginti æquilateres bases, nascitur.) Tertia elemēti generatio ex eadem materia, qua duo superiora sunt effecta, est aquæ. hæc autem icosaedram habere figuram, id est basium uiginti, à Platone propter eius lentitudinem dicitur. Constat enim illa ex uiginti triangulis æquilateribus, ex quibus aer & ignis componitur. Cum etiam unusquisq; triangulus æquilater, ut diximus, sex scalenos cõtineat, certè si uiginti æquilateros in senarium numerum scalenorum ducas, bis sexaginta scaleni, hoc est, 120 prouenient, qui totam icosaedram figuram constituunt. iidem enim à Platone bis sexaginta elementa nominantur, quasi prima initia, ex quibus non modò aqua, sed reliqua etiam duo elementa componuntur. Igitur primò totum icosaedrum ex 120 scalenis constat, tanquam primis initijs. ex his rursus fiunt uiginti plani æquilateri, ex iisdem præterea duodecim pyramides, siue pentagoni trianguli solidi duodecim. Atque hoc modo ex Platonis uerbis icosaedrum fit, quod ex Euclidis demonstrationibus lib. 13. describi hoc pacto potest. Esto circulus A B C D, in cuius medio per 11. propos. lib. 4. ponatur pentagono æquilaterum, seceturq; idem aduerso pentagono alio simili circa circuli ambitum. Hoc facto, angulos illos utriusque pentagoni circuli ambitum contingentes, rectis quibusdam lineis connecte, habebisq; decagonum. nam unaquæq; linea illarum, quæ circuli ambitum attingunt, latus decagoni est. Præterea ex centro E circuli, deduc rectas lineas ad utriusq; pentagoni angulos, habebisq; decem lineas ad decem angulos decagoni deductas. Hæc porrò lineæ æquales esse lateribus utriusq; pentagoni debēt, ut triaguli omnes sub illis comprehensi æquilateres sint: siquidem tota icosaedri figura uiginti basibus triangulorum æquilaterorum debet constare. Quod si ergo ab utroque solidi illius icosaedri latere decem huiusmodi æquilateres triagulos planos efficias, habebis icosaedrum: x quod

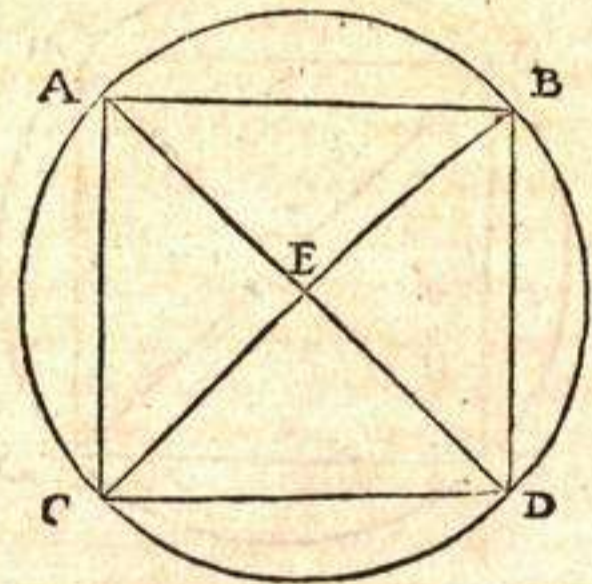
quod cum in plana figura depingi exactè nō possit, satis est utcumq; illius descriptionem attulisse. eandē enim apertius lib. 13. prop. 16. Theon apud Euclidem demonstrat.



Haecenus igitur trium elementorum generationem docuimus, quo pacto singula ex triangulis scalenis uariè coniunctis efficerentur: quandoquidem ignis ex uigintiquatuor constat scalenis, aer ex quadraginta octo, aqua ex centum et uiginti. In quo tamen haudquaquam Plato intelligit, uti diximus, elementa ipsa figuris ijs constare, talia uel illa esse: sed ad ipsorum naturam ostendendam id fecit, quoniam corpora sunt, ac corpus omne figura aliqua constare necesse est. Itaq; ut ex scalenis tanquam primis initijs pyramis, octaedrum, et icosaedrum constituantur: sic quoq; ex unius substantiae tenuissimis partibus quasi triangulis, tria haec elementa, ignis, aer, aqua constant. Itemq; ut figurae illae tres magnā inter se habent proportionem, et ex iisdē scalenis, et aequilateribus, quamuis numero differentibus, componuntur: ita illa elementa magna inter se naturae similitudine, quod ad motum, mixtionem, qualitatesq; attinet, connectuntur. Quare pyramis, quoniam subtilissima, penetrans, ac semper sursum eleuata est, ignis tribuitur naturae: octaedrum uerò, quia non aequè tenue ac mobile ut pyramis est, ad aerem refertur, qui proximè ad ignem accedens, non ita mobilis ac subtilis est. Porro icosaedrum, quia pluribus constat angulis, faciliusq; rotari quàm sursum efferrì uidetur, ad aquam duobus alijs elementis crassiorē, ac fluentem, minimè uerò sursum petentem, accommodatur. Ergo qui earum trium figurarum compositiones, proprietatesq; perspexerit, elementorum trium generationem rectè similitudine quadā agnoscat. His ita explicatis, ad reliqua progrediamur. haec enim latius in sequentibus explicabuntur.

Verum isosceles triangulus quarti generauit naturam, secundum quatuor constitutus, et ad centrū rectos congregans angulos. Absoluta trium elementorum, quae commune sui exordium habent, tractatione, ad quarti elementi, nimirum terrae, generationem accedit. De qua quidem seorsum ab alijs superioribus differit, quoniam terrae natura diuersa

ab illis est, et cubus à superioribus figuris differt. Et ut illorum trium unicum posuit initium triangulum scalenum, ita quarti huius isoscelem adfert. Hunc autem triangulum ab illo prorsus differentem, quater acceptum, planum efficere quadratum inquit, et ex planis sex eiusmodi quadratis cubum, qui terrae accommodatur. Nam si quatuor triangulos isosceles ita componas, ut aequales eorundem bases aequidistant, omnesq; illorum anguli acuti in unum punctum concurrant, quadratum planum efficietur. Atque hoc modo, illo iam constituto ex quatuor isosceles libus, cubum facile constitues, si solidum efficias quadratum, quod proprie Latini tesseram uocant, Graeci uerò cubum. Sed ut in hac nos figura idem quod in alijs faciamus, quadratū prius ex quatuor isosceles libus componamus, deinde ex ipso cubum efficiemus. In primis itaque quadratum ex quatuor isosceles libus sic efficietur. Esto circulus ABCD, in cuius area per proposit. 6. lib. 4. Euclidis quadratum describatur. diuidatur porro quadratum ipsum à centro E circuli, deductis quatuor lineis ad quadrati angulos, in quatuor isosceles triangulos. iam sic probabimus, quadratū illud ex quatuor isosceles libus constare. Omnes lineae illae quatuor sunt ex eodem centro ad circuli ambitum: ergo sunt inter se aequales. Itē, omnia illa quatuor latera quadrati aequalia inter se sunt ex hypothese: ergo, per prop. 4. lib. 1. Euclidis, uniuscuiusq; isosceles trianguli in quadrato comprehensi duo quaelibet latera aequalia sunt lateribus alterius, et basis quoq; basi. Ex quo fit, ut quatuor illi trianguli isosceles sint, cum aequalia habeant latera, et quadratum unum efficiant. quod hoc modo breuiter demonstrasse oportuit.



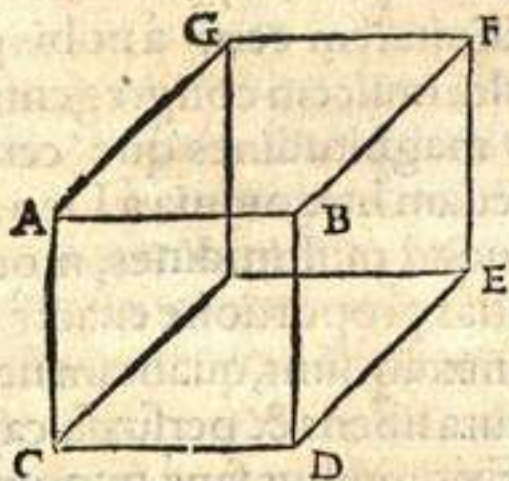
His ita demonstratis, cum quadratum plana sit figura, cubus uerò solida, idemq; sex quadratis constat: reliquum est, ut cubum etiam eodem modo constituamus. sic enim elementorum omnium figuras demonstrauerimus. Constituatur quadratū ex equalibus lateribus planum, ABCD, fiatq; ex altera parte quadratū aliud illi aequale BDEF, itemq; ab alia parte quadratum ijs duobus aequale ABFG. His praeterea tribus quadratis totidem alia aequalia, et aequidistantia subtus respondere intelligantur,

38. ad r. pyram
midalis figuris
de aqua. lib. 3
de celo et uniuersis
lib. 5.
Aer autem est octaedrum
de aqua. lib. 3
de celo et uniuersis
lib. 5.
Contra Platonem

40
40

50

tur, quando describi nequeunt. His absolutis, cubum
 è sex quadratis cõstitutũ habebis, ut Plato postulat.



Hæc est igitur cubica figura ex quadratis sex pla-
 nis, quorum unumquodq; quatuor constat isosceli-
 bus, cõposita: que propter stabilitatem, naturamq;
 incommutabilem terræ tribuitur, ut Apuleius, cete-
 riq; Platonici declarant. Itaque cubus, siue tessera,
 cum sex quadratis planis constet, octo habet solidos
 angulos, quos eadem plana quadrata efficiunt, ut ex
 proposita iam figura cernere licebit. Quinetiam in
 eodem cubo ab utraq; parte tres sunt quadrati pla-
 ni, ad angulos rectos excitati, ut in precedenti fi-
 gura cernis: qui simul coniuncti sex sunt, totamq;
 cubi figuram complectuntur, id quod in his Plato in-
 dicat. Sex uerò huiusmodi copulati angulos octo
 solidos, quorum quilibet per tres planos rectos co-
 aptatus est, effecerunt.) Id est, sex illi quadrati pla-
 ni, cum ex utroq; latere ad angulos rectos sint exci-
 tati, ut in figura superiori patet, cubum perficiunt.
 sed de elementorum compositione geometrica hæc
 sint hæctenus dicta. Est & quinta quedam com-
 positio, qua Deus ad uniuersi constitutionem est u-
 sus, eamq; descripsit, & figurauit.) Post elemento-
 rum generationem explicatam, ultimò de cœli com-
 positione, quod omnia continet, differere debuisset.
 sed cum eius rei inquisitio difficilis sit, atq; ut antea
 dixit, solis ijs cognita, qui Deo amici sunt, eam in
 presentia omittit: illamq; solum eiusdẽ causam red-
 dit, quod cœlum Deus constituerit ad uniuersi con-
 stitutionem: id est, ut ipsum uniuersa complectere-
 tur ambitu suo, mundumq; totum completeret, quem
 communẽ etiam nomine cœlum solemus nominare.
 interim tamen ex Platoniorũ sententia intellige cœ-
 lum dodecaedram figuram habere, quod proximẽ
 ad rotundã accedat, quodq; in duodecim signa Zo-
 diaci diuidatur. Et quamuis elementa diuersarum fi-
 gurarum esse uideantur, intra unum tamen circuli
 ambitum includi possunt, quemadmodum Euclides
 latius lib. 13. & 14. & 15. probat: qui solida corpo-
 ra diuersarum figurarũ in circulo includi posse de-
 monstrat. Ex quo fit, ut cum uniuersi cœli ambitus
 rotundus sit, diuidaturq; in partes duodecim, sub se
 reliquas elementorũ figuras, quas diximus, compre-
 hendat. Cuius rei etsi afferri hic possent Geometri-
 cæ demonstraciones, omittendæ nunc sunt, ne longius
 extra rem digrediamur. At cum mundi natura ea
 sit, ut omnia cõtineat, eodemq; cuncta conineri nõ

posse uideantur: hinc fortasse dubitaret aliquis, ut
 Plato inquit, mundus ne unus esset, an plures? Nam
 qui rerum singularum, quas in mundo effecit Deus,
 naturas considerat, multos esse mundos putabit, ut
 Democritus, atque alij: siquidem & species rerum
 multe sunt, & natura in multis singularibus cerni-
 tur. Ex quo, non unum, sed plures esse mundos con-
 cluderetur, quemadmodũ apud Plutarchum in lib.
 de Oraculis iam deficientibus, uerisimilibus rationi-
 bus probatur. sed cum probabilius sit multo, unum
 esse mundũ, quando eius artifex unus est, quod an-
 tea docuimus, nihil hac de re amplius dicendum ui-
 detur. Verum quã nam de causa quinq; esse mun-
 dos, hinc posse dubitari dicat Plato, Plutarchus in
 illo libro eleganter docet. Nam quinario, inquit, nu-
 mero natura ipsa, resq; omnes naturales potissimũ
 constant. & sensus animalium quinq; sunt, faculta-
 tesq; animi quinq; digiti manuum ac pedum quin-
 que, cœli zonæ quinq; harmoniæ interualla totidẽ,
 omnia denique quinario numero uidentur facta. Ex
 quo liquet, mundos esse quinq; probari posse, quã-
 do eandem rationem habet totum, ac partes. Sed
 ne plura de mundi pluralitate dicamus, satis sit an-
 tea probasse conuenientibus rationibus, mundum u-
 nicum esse, quãuis diuersæ illius partes sint. Nam ut
 materia quantum ad se totam una est, quantum ad
 partes uerò, multiplex: ita mundus uniuersus est u-
 nus, eius uerò partes multe. Quatuor enim elemen-
 ta, quatuor mundi partes sunt: cœlũ uerò, quod om-
 nia complectitur, est quinta pars. Ex quo constat,
 Aristotelem Platonis exemplo cœlũ appellasse quin-
 tam essentiam. idem est enim quintum elementũ, ut
 Plato uocat: & quinta essentia, ut Aristoteles. Sed
 hæc, ut Plato inquit, nunc dimittẽda sunt. Et iam
 quatuor genera à nobis paulo antè digesta in ignem,
 terram, aquam, aeremq; distribuamus.) Omissa di-
 sputatione de cœlo, de quo multa in superioribus di-
 xit, ad elementa redit Plato: ac quicquid de quatuor
 figurarum generibus generatim differuit, elemento-
 rum naturis hic accommodat. illas enim figuras, ut
 sæpè monuimus, proprias esse horum elementorum
 Plato minimẽ affirmauit: sed ad trium illorum, ignis,
 aeris, aquæ tenuitatem, mobilitatemq;, ac naturæ si-
 militudinem explicandam, illis usus est. Quod nunc
 latius demonstrans, quatuor illa (inquit) figurarũ
 genera superius à nobis tradita, pyramis, octaedrũ,
 icosaedrum, cubus, in quatuor elementa diuidantur,
 ita ut unicuiq; illorum elementum unum assignetur.
 Ergo ut ab ultimo incipiamus, cubus terræ tribui-
 tur: quoniam ut cubus solidissima figurarum omnium
 est, ac maximẽ stabilis, ita quoq; terra ex omnibus
 elementis deorsum semper tendens, firma in medio
 consistit, ceterisq; omnibus densior est: eademq; ut
 Plutarchus docet, illam ob causam cubo tribuitur.
 Quinetiam ipsorum triagulorum, quibus illæ qua-
 tuor figuræ constant, permagna differentia est. sca-
 lenus enim mobilior est, ac leuior, ideoq; tribus ele-

mentis conuenit. Sed isosceles firmior cum sit, magisq; natura sua consistat, terræ compositioni confert. ex eo enim cubus figurarum omnium maxime stabilis cõponitur, quod Plato hic affirmat, dicens:

Et quod ex utroque compositum est planum æquilatere æquilateri quadrangulū.) Id est, quadratum planum ex quatuor isoscelibus planis compositum, stabilius est scaleno. Tam quod ad totum at tinet, quàm ad partes.) hoc est, Non modò planum ipsum quadratum, quod sexta cubi pars est, firmiori bus constat triangulis, quàm reliquæ tres figuræ, sed totus etiam cubus firmior est. Quibus uerbis æquilaterem hic non ut antea capit, sed pro isoscele. Aut codex mendosus est, & pro isopleuro legendū erit isosceles. nec enim æquilateres quadratum efficiunt, sic enim idem ait: *βάσις δὲ ἦτε τῶν κατὰ τὰς τριγώνων ἀσφαλεστέρα κατὰ φύσιν, ἢ τῶν πλῆθους τῆς τῶν ἀνίσωμ. τό, τε ἐξ ἑνατέρου ξυμπεθεὶ ἐπίπεδου, ἰσοπλευροῦ ἰσοπλευροῦ, τετραγώνου τριγώνου κατὰ τε μέρος, καὶ καθόλου ἁσισιωτέρας ἐξ ἀνάγκης βέβαιαι.* Hoc est, basis quidem precedentium triangulorum, ut scalenorum, simplicior natura est, ac leuior, quàm isoscelum siue æquilaterorum: ideoq; isosceles æquilatere, & quadratum triangulo stabilius est. Itaq; hac ratione terræ firmitas, grauitas, densitasq; per cubi figuram explicata sit, quando non modò cubus ipse integer totius terræ firmitatem indicat, sed partes etiã ipsius, hoc est quadrati plani. Ergo, ut in summa dicam, terræ propter grauitatē cubus tribuatur, aquæ icosædram ob naturalem fluendi uim, aeri propter leuitatem octædram, igni propter acumen & subtilitatem pyramis.

Quamobrem si conuenientem probabilemq; sequi rationem uelimus, terræ id tribuamus: aquæ deinde, quod tribus reliquis est immobilius: igni, qd mobilissimum: aeri, medium. Et corpus quidem minimum igni, aquæ maximum, aeri mediū: acutissimū quoq; igni, secundum ab hoc aeri, aquæ tertium. Ex his omnibus quod bases paucissimas habet, uelocissimum esse necessarium est. Est enim ad penetrandū promptissimum, quippe cum prorsus sit omnium acutissimum. Leuissimum quoque, cum ex paucissimis partibus eisdem constet. Quod secundum est, secundo loco habeat hæc oportet. Tertio, tertium. Igitur secundū rectam probabilemq; rationē pyramidis species solida elementum semenq; sit ignis. Secundam uerò generatione speciem aeri, aquæ tertiam tribuamus. De his omnibus adeò paruis ita putandum est,

quòd si singula duntaxat singulorum generum capiantur, nullum eorū propter paruitatem cerni à nobis poterit: sin multa inuicem congregentur, eorū moles magnitudines que cernentur. Quinetiam hæc omnia à Deo tanta ubiq; quoad multitudines, motus, atq; potentias proportionē exactē absoluta connexa q; sunt, quantam necessitatis natura libens & persuasa capere poterat. Ex omnibus sanè quorum genera suprâ narrauimus, ita meritò se res habere uidetur. Terra cum in ignem incidit, eius acumine dissoluta fert: resoluta in ignem, aut aerem, aut aquā, quousq; partes ipsius congressæ iterū, sibiq; inuicem copulatae terrā reficiāt. non enim in aliam unquam speciem transmigraret. Aqua præterea ab igni uel aere diuisa in partes, unum, partibus suis reconciliatis, ignis corpus, aeris duo facit: portiones uerò aeris, ex una dissoluta parte duo ignis corpora faciunt. Rursus quando ignis ab aere uel aqua uel terra aliqua occupatur, & ipse quidē paucus in multis mouetur, atq; in agitatibus pugnat, iactatusq; distrahitur, duo corpora ignis in speciem aeris unam concrescunt: deinde superato aere atq; disperso, ex totis duobus atq; dimidio una aquæ tota species coalescit. Deniq; sic ea rursus consideremus. quoties ab igne comprehensum aliorum genus aliquod angulorum laterumq; ipsius acumine scinditur, tum demū discerpi desinit, cum in ignis naturam transierit. Simile enim idemq; genus quodlibet à simili eodemq; minime patitur: quousque uerò in aliud permutatur, imbecilliusq; cum potentiore luctatur, dissolui nō desinit. Rursus quādo minora à multis maioribus circunuenta sunt, & pauca lacerata extinguuntur, cum in uincētis ideam cõstitui uelint, cessant extingui, fitq; ex igni aer, ex aere aqua. Quod si in hæc transitus fuerit, & aliorum aliquod genus impugnet, non cessant agitata dissolui prius, quàm aut omnino cū dissolubilia sint depulsa ad cognatum refugiant, aut expugnata in unum quiddam ex multis superanti simile tandē euadant,

euadant, familiariterq; cū uictore permaneat. Enimvero per has passiones sedes uicissim cuncta commutant. Generis namq; cuiuslibet multitudines per locum propriū distinguuntur, ob sedis ipsius agitationē. Quæ uerò dissimilia inuicem facta sunt, propter fluctum concussionemq; ad locum eorū quibus similia euasere feruntur.

Hæc est omnium elementorum generationis conclusio, in qua breuiter unicuiq; suam figuram tribuit, deindeq; ipsorum qualitates & mixtiones docet. Quod imitatus Aristoteles in libris de Ortu & interitu, post elementorum expositionē, quam lib. 3. & 4. de Cælo complexus est, illorum qualitates, cōmixtionesq; docuit. Itaq; ut omnia nos ordine declaremus, singula Platonis uerba sequamur. Quando multa, inquit, de figuris elementorum superius diximus, si conuenientem, probabilemq; rationem sequimur, terræ quidē cubum, quod grauißima sit, tribuamus: aquæ uerò, quia defluat solum, & quasi circa terras rotetur, icosaedrum, seu uigesimalis sphaera, ut uocat Apuleius: aeri, propter leuitatem, octaedrum: igni demum pyramis. hæc enim figurarum genera, ad eorum naturas explicandas maximè conueniunt. Nam ut pyramis & cubus diuersissimæ naturæ sunt, illa mobilis & acuta, hic grauis & obtusus: ita ignis et terra longissimè inter se distant. Præterea, ut octaedrum & icosaedrum mediam habent naturam, utriq; extremorum communem: ita aer & aqua media elementa sunt, pariterq; cum igne & terra conueniunt. Ex his omnibus quod bases paucissimas habet, uelocissimum esse necessarium est. est enim ad penetrandum promptissimum: quippe cum prorsus sit omnium acutissimum.) Hactenus elementorum compositionem explicuit: nunc eorundem qualitates edocet, seruata superiorum figurarum similitudine. in his enim singulas elementorum describit qualitates: atq; igni quidem leuitatem, acumen, tenuitatemq; tribuit: secundum autem locum aeri, aquæq; tertium, terram autem seorsum relinquit. Ergo leuitatem Plato dicit esse, paucissimis ex partibus constare: uelocitatem, paucissimas bases habere, ut ad penetrandum sit facilis res. Quæ in re quemadmodum unicuiq; elemento conuenientem eius naturæ figuram tribuit, ita qualitates similitudine quadam figurarum ac triangulorum eisdem accommodat. Nam per bases paucissimas corporis uolubilitatem intelligit, quia basium multitudo corpus obfirmat, ac moueri non sinit: ut cubus, & icosaedrum. Itemq; per triangulos paucissimos tenuitatem seu λεπλομέρειαν significat, quoniam figuræ triangulis paucioribus constantes, tenuiores sunt, quàm quæ pluribus constant. Ac paucitas etiam basium acumen, penetrandiq; uim indicat: ut in pyramide, quæ acutior est reliquis figuris. Quod autem

comparatione quadam qualitates huiusmodi elementis tribuat, cum alij Platonici, tum Apuleius de dogmate Platonis affirmat, cum pyramidem mobilitatis causa igni accommodari ait, aeri uerò octangulum ob secundam uelocitatem illius, uigesimalis sphaeram siue icosaedrum aquæ propter fluentem uolubilemq; formam, tessaram deniq; seu cubum ob constantiam firmitatemq; terræ. Idem quoq; Plutarchus in lib. de Oraculis deficientibus testatur. Quæ ob causam immeritò Aristoteles lib. 3. de Cælo, Platonem reprehēdit, quod earum figurarum esse qualitates elementorum dixerit: cum ille nunquam elementa eiusmodi esse censuerit, sed ad eorum naturas explicandas ijs figuris sit usus, quemadmodum animi compositionem numeris edocuit. Quod ipsemet Plato in his uerbis intelligit: Igitur secundum rectam, probabilemq; rationē pyramidis species solida elementum, semenq; sit ignis: secunda uerò generatione speciem aeri, aquæ tertiam tribuamus.) Itaq; non esse eiusmodi figurarum elementa dicit, sed similitudine quadam easdem illis attribui. De his omnibus adeò paruis ita putandum est, quod si singula duntaxat singulorum generum capiantur, nullum eorum propter paruitatem cerni à nobis poterit.) Quando elementa omnia ex una eademq; materia composita sunt, qualitatibusq; initiò acceptis distinguuntur, ita constituta sunt, ut ex paruis, sensumq; fugientibus principijs constituamur, postea uerò magnitudinis incremento in magnam molem excrescant. Quemadmodum & nos in superioribus quatuor figuris triangulos duos planas, scalenum et isoscelem, ut illarum prima initia statuimus, ipsasq; deinde figuras ad soliditatem perduximus. Quare ut illi trianguli, minimæ quædam particule totius solidæ figuræ sunt: ita elementorum qualitates, formæq;, quasi exiguas esse initiò particulas putandū est, postea uerò magnum quoddam corpus efficere. Nam tota elementorum natura ampla est, ac per omnia latè patet: qualitates uerò primæ, ex quibus eadem cōstant, quasi tenuissimi trianguli, exiguæq; particule sunt, quas non sensu, sed mente concipimus, ut calorem, siccitatemq; in igne, humorem in aqua, frigiditatem in terra. Ergo ut integrum in diuisilia semper diuidi potest, tandemq; ad exiguū quidam, ex quo primo constat, peruenit: ita in elementis ex frequenti eorum commutatione ultima quædam initia, hoc est qualitates primas cognosces, ultra quas progredi non licet. Quemadmodum etiā Geometræ solida corpora in plana, ac plana rursus in triangulos resoluunt, eosq; demum ad certum ali quod genus redigunt: sic Plato elementa in tenuissimas partes diuidens, ad ultimam eorundem compositionem deuenit, hoc est, ad primas qualitates, quæ incorporeæ sunt, & ad materiæ particulas, ex quibus constant. Quamobrem elementorem naturalis constitutio, quod ad motum attinet, ac facultates, & magnitudines, ex quatuor illis figurarum generi

bus declarantur à Platone. Nam secundum totam figuram compositionem ex multis triangulis compositam, elementi cuiusque molem perfectam esse docet: secundum uero particulas, quae cerni nequeant propter paruitatem, qualitates eorundem explicat. Si quidem initio qualitates incorporeae sunt, & quasi exigui quidam trianguli: deinde uero connexae & coniunctae inter se, corpus aliquod sua mole magnitudineque perfectum efficiunt. His iam propositis, ad elementorum compositionem, qualitatesque explicandas, ad eorundem mixtiones in sequentibus accedit Plato, cum ait: Quinetiam haec omnia à Deo tanta ubique, quo ad multitudines, motus atque potentias proportione exacte absoluta, conexaque sunt, quantum necessitatis natura libens & persuasa capere poterat. id est, Has quidem figuras natura inferior, siue dii iuniores elementis tribuerunt necessitatis uel quadam, ut magnitudines, motus, facultatesque naturales illorum constituerentur. Nam ut in figuris diuersa est magnitudo à qualitatibus: ita in elementis alia est moles corporis, aliaque qualitas. Ergo tota figurarum compositio elementorum magnitudinem, triangulorumque modus ac figura significat qualitates, ac motus facultatesque naturales. Proportio demum compositionis, figurarum & elementorum proportionem inter se indicat, ut postea docebimus. Atqui hoc etiam in loco, cum necessitatem inquit Plato persuasam eiusmodi elementorum qualitates fecisse, quantum ferre poterat: inferioris naturae uim intellige, de qua diximus in superioribus. Eadem enim à Dei uoluntate quasi persuasione adacta, corporum omnium qualitates, mixtionesque efficit, ac necessitatem quandam naturalem rebus imponit, de qua nos plura in precedentibus. Terra cum igne incidit, eius acumine dissoluta, fertur resoluta in ignem, aut aerem, aut aquam. Quamuis elementa omnia contrariis qualitatibus praedita sint, eam seruant constitutionis suae temperationem & equalitatem, ut ad corporum mixtorum effectum miscantur, rursusque in se resoluantur. Quae in re quatuor esse qualitatum contrariarum coniugationes aduertendum est, calidum, frigidum, humidum, siccum: ex quarum binis connexionibus elementa constant, & mutantur. Nam ignis calido siccoque constat, ideoque ad penetrandum facilis est: aer humidus & calidus, quem tamen ἀποροσ, id est qualitatis omnis expertem alij uocant: aqua humidus & frigidus, terra frigidus & sicco. Quod si ergo qualitates illae mutantur inter se, elementa quoque commutari necesse est. Ut terra si ab igne dissoluatur, frigiditatemque illi insitam amittat, in ignem mutabitur, cum quo siccitate conueniebat: aut si eadem in ignem iam mutata humescatur, in aerem mutabitur. eodemque modo reliqua elementa, mutatis qualitatibus, inter se commutantur. Nam cum singula, uti diximus, inter se altera qualitate differant, altera consentiant, si differens illa qualitas in contrariam suam degeneret, idem elementum in

aliud resoluetur, eodemque deinceps modo in alia mutari potest, quousque ad pristinam redeat naturam. Ex quo fit, ut elementa ex se mutuo semper gignantur, commisceantur, resoluanturque: quia materia illa, ex qua constant, modo unam, modo aliam elementi formam assumit: id quod in libris de Ortu & interitu Aristoteles, Plotinusque in lib. de Mixtione docent. Cum itaque haec sit terrae commutatio, cur nam Plato mutari illam inquit cum igne, quando immutabilem amea cum reliquis tribus elementis asseruit? Certè, ut Proclus explicat, quia terra qualitates quasdam aliorum elementorum in se habet, propter quas mutatur. nam si eadem in ignem degeneret, id fiet, quia frigiditas illius in calorem mutatur: & calor hic siccitati adiunctus, ignem efficit, non ut terrae moles illa crassa in subtilem ignis naturam commeat, sed ut qualitates illius in alias degenerent. Cui etiam interpretationi Plotinus in lib. de Caelo astipulatur, qui qualitates omnes elementorum, quamuis uni solè inhaereant, fusas esse tamen reliquis inquit, ut terra sicca & frigida humoris aliquid insitum habeat, aer frigidum, ignis humidum. Quinetiam terram inquit Plato ignis acumine dissolui, quia calor illius frigiditatem huius uincens discernit, ac rarefacit. siquidem frigiditas semper constringit & densat, calor dissoluit ac rarefacit, humida praesertim. Quae in re ad elementorum figuras iam traditas Plato alludit, cum igni acumen tribuit: quia pyramis, quae ignis est propria, figurarum aliarum est acutissima, maximeque penetrat. Aqua praeterea ab igne uel aere diuisa in partes, unum, partibus suis reconciliatis, ignis corpus, aeris duo facit. Cum elementorum alia sint alijs densiora, pluribus materiae partibus uelut triangulis constant. ut aqua primò densa est: postea si in aerem degeneret, leuior fit, ac subtilior: demum si in ignem, subtilissima. semper enim magis rarefit, cum in subtiliorem mutatur naturam. Ut si aquae pars una mutetur, in aeris partes duas mutabitur: hoc est, duplo rarior ac leuior fiet. Si rursus in ignem ex aere degeneret, ex una aeris parte duplo leuior ac subtilior adhuc reddetur. Cuius rei causa est, quòd densiora corpora plus habent materiae in exigua magnitudine, rariora uero minus in magno corpore. Rursus cum ignis ab aere, uel aqua, uel terra aliqua occupatur, ac ipse paucus in multis mouetur. Quomodo densiora corpora cum rarefiunt, dissoluuntur: ita contraria ratione subtiliora, cum in densiora mutantur, condensantur, & coalescunt: uelut ignis, si in aerem mutetur, quia debet condensari, duplo densior fiet, siue duae illius partes in partem unam aeris mutabuntur: aut si rursus aqua in aerem, aer uel in aquam, terram uel degeneret, densiora semper rarefient, rariora uero condensabuntur: quod Aristoteles, ceterique philosophi docent. Vnde haec est inter elementa proportio, Platone auctore, ut ignis & aeris dupla sit proportio, itemque aeris & aquae dupla, cum dimidia alterius parte:

parte: hoc est, Cum ignis in aerem mutatur, duplo magis densatur: aut cum aer in aquam etiam, uel uic versa duo ignis corpora in unū aeris corpus, aut duae aeris partes in unam aquae mutantur. Quae in re proportionem illam figurarum superius à nobis traditam Plato explicat. ait enim, eandem proportionem elementa in sua commutatione seruare, quam figurae inter se. Et ut inter pyramidem & octaedrum dupla est scalenorum proportio, siquidē illa uigintiquatuor scalenos habet, hoc autem quadraginta octo: ita inter aerem & ignem duplo maior est raritas & leuitas, in cuiusq; illorum commutatione. Itemq; ut inter icosaedrum & octaedrum superbiparties est proportio, hoc est octaedrū quadraginta octo scalenos, & icosaedrum 120 habet, quod duplum est, & dimidium illius: ita etiam inter aerem & aquam eadem transmutationis ratio est, semperq; aqua duplo ac dimidio rarior fit, cum in aerem mutatur: aut ille contra duplo ac dimidio densior, cum in hanc degenerat. Quare ut figurae illae, 20 quas diximus, in triangulos dissoluantur, sic elementa in contrarias degenerantia qualitates mutantur. Nam contraria à contrarijs patiuntur, si alterū eorum uehementius sit altero, ut in suam naturam illud mutet. Agens enim omne perpetiēte semper fortius esse debet. uelut ad ignis mutationem maior humoris copia, quam siccitas est, si aer ex eo fiat. Igitur mutationes elementorum hoc modo fiunt, nec fieri unquam cessant, quousq; id quod mutatur, in propriam redeat naturā. illa enim ultima resolutio est: 30 quoniam elementa semper mutuò transmutantur, nec alterum in alterius natura semper manet, quin tandem uicissitudine quadam ad se ipsum redeat. Ex qua cōmutatione rerū ortus, interitusq; prouenit.

Enimuerò per has passionē sedes uicissim cuncta cōmutant.) Quando perpetua est elementorū commutatio, semperq; densa in rara mutantur, aut haec rursus in illa, sedes quoq; illorū proprias mutari necesse est. Nam cum ignis et aer sublimē petāt regionem propter leuitatem, itemq; aqua & terra infimā 40 propter grauitatē, si haec in illa, aut in haec illa eadem degenerent, locorum fiet commutatio. Ut cum aqua ignis sumit naturā, in eius quoq; locū migrat: aut cum ignis in aerem mutetur, in eiusdē etiam sedem succedit. Quo fit, ut mutata elementi cuiusque natura, sedes quoque naturalis illius mutetur, ibiq; tandiu maneat, quandiu naturam eiusdem retinuerit. Atqui hoc ipsum non modo in ijs omnibus uerbis Plato nos docet, sed Aristoteles etiam, cateriq; philosophi. Atq; haec Plato de mixtione elementorum breuiter complexus est: quamuis plura in hanc rem 50 dici possent, quae causa breuitatis omittuntur.

Corpora igitur immixta ac prima ex causis huiusmodi fabricata sunt. Quod autem in eorum speciebus alia quoq; innata sunt genera, causa est elementi

utriusq; constitutio: quae non solum ab initio unum cum magnitudine triangulum peperit, sed etiam maiora & minora tot quidem numero, quot in speciebus, sunt genera. Quapropter mixta haec in seipsis atq; inuicem, infinitā habent uarietatem: cuius peritos esse eos oportet, qui de natura sunt rationem probabilē redituri. Igitur nisi quis quo pacto & cum quibus unā motus & cōstitutio fiat, certē comprehendit, multa disputationi quae manet à tergo, impedimēto futura uidentur. De his partim quidem dictum est, partim uerò restat dicendum. In ipsa leni plana q; natura motus esse nunquam solet. Nam agitandum absq; agitaturō, uel agiturum absq; agitando, difficilē est, immò impossibile, reperiri. Motus autē horum omnium minimē est. haec uerò leuia plana q; esse nunquam possunt. Sic itaq; statum quidem in planitie lenitate q;, motum uerò in contraria semper natura ponemus. Inaequalitas porrò naturae huius est causa, quae leni plana q; contraria est. Inaequalitatis uerò generationem iam tractauimus. Sed quò nam modo singula secundum genera non diuisa moueri inuicem ferriq; desinunt, nequaquam exposuimus. Id ergo deinceps sic explanabimus. Vniuersae naturae circuitus cum circulari ambitu suo genera complexus sit, & se cum ipso congregi studeat, cōstringit omnia, locumq; uacuum relinqui nusquam patitur. Quocirca ignis per omnia maximē penetrauit, deinde aer, utpote qui ipsi tenuitate est pximus. & alia simili ratione deinceps. Quae enim ex maximis partibus sunt composita, uacuitatem quoq; in sua constitutione maximam reliquere, minima contra minimā. Coactionis autem ipsius angustia, parua in magnorum contrudit inania. Quare cum parua magnis insinuata sint, & ipsa quidē parua quae magna sunt discernant, maiora uerò minora coerceant, omnia sursum deorsum ue in sua loca ferunt. Nam quodlibet mutata magnitudine sedem mutat. Sic utiq; & has ob causas naturae lenitati contrariae semper generatio conseruata,

seruata, horum motum & in præsentia
& in futuro perpetuum exhibet.

Totius tractationis de mixtione elementorum conclusio hæc est, in qua Plato communem eius rei rationem reddit. ait enim, causam mutationis huius esse, quod triangula figurarum cuiusque elementi eadem semper non maneant, sed in alia frequenter mutantur. Vt si icosaedrum, quod aque tribuitur, in octaedrum conuertatur, triangulorum etiam magnitudinem, multitudinem, formamque mutabit, & in octo solum bases traducetur. Itemque si octaedrum in pyramidem degeneret, quatuor æquilateres triangulos assumet, omiſſis octo prioribus. Igitur ut in figurarum mutationibus, & trianguli, & magnitudines earundem, & numerus mutatur: ita elementa cum in alia degenerant, non solum mutant qualitates, sed magnitudinem quoque, ac locum. mutato enim figuræ genere, hoc est primis illis planis triangulis, species etiam ac forma compositionis triangulorum mutatur. Quod ut nos elementis accommodemus, primæ profectò qualitates elementa constituentes genera ipsorum sunt, & quasi primi trianguli plani: singulorum autem elementorum partes, quæ mutantur, species illorum sunt. Itaque si qualitates elementorum mutantur, & partes mutabuntur, ac in illam formam, quam mutata pars sumpserit, degenerabunt. Atque hæc est simplicium, & immixtorum, primorumque corporum, id est elementorum mutua generatio, qua perpetuò generantur, commutantur, ac resoluntur: quam phisici est optimè nosse, ut cum causas primas corporum mixtorum noscat, probabilem rationem de ijs reddere possit. Siquidem simplicium primorumque cognitio compositionem debet antecedere. Quam etiam ob causam Aristoteles, antequam corporum mixtorum, ut animalium ac metallorum, reliquorumque corporum tractationem afferat, simplicium, primorumque corporum, ex quibus omnia componuntur, hoc est elementorum mentionem in libris de Cælo fecit. In ipsa leni, plana que natura motus esse nunquam solet. nam agitandum sine agituro, aut moturum sine mouendo difficile est.) Cum elementa inter se mutua uicissitudine moueantur, ac modò gignantur, modò mutantur, resoluantur uel in alia, eius quidem motus initium tradi oportet. Nam ut Aristoteles lib. 8. Phisic. affirmat, quidquid mouetur, ab alio moueri necesse est. Ideo cum perpetuo motu elementa inter se commutantur, aliquem illius motus impulsorem tradi oportet. Etenim elementa, quoadiu in æquilibrio sunt, quiescunt, nullamque mutationem edunt: cum autem æqualitas illa dissoluitur, motu agitantur perpetuo. Siquidem inæqualitas motus illorum causa est. Ex quo æqualitatem elementorum non ita esse intelligas, ut æquales sint omnes illorum partes: sed ut proportio aliqua inter partes inæquales seruetur, quando proportio æqualitatem partium conseruat, eademque inter inæqualia cernitur: confusio autem proportio

ne carens, inconstantiam motumque parit. Hæc igitur elementorum æquabilitas, inæqualitasque, causæ ipsorum motus & status sunt, ipsam uerò æqualitatem & inæqualitatem cœlestis influxus efficit. His ita propositis, ipsa demum Platonis uerba, quæ difficultatis aliquid habeant, explicemus. In ipsa leni, plana que natura motus esse nunquam solet.) Id est, Cum elementa semper inter se moueantur, alterationibus, generationibus, corruptionibusque perpetuis, id quidem euenit propterea, quod inæqualitatem habent inter se, quæ mutationis causa est: quæ admodum proportio statum efficit. lenis enim, plana que natura, seu potius æquabilitas elementorum motum parere nunquam solet, sed inæqualitas. Nam agitandum sine agituro, uel agitaturum absque agitando, difficile est reperiri.) Id est, Cum motum omne ab aliquo motore prius moueri necesse sit, atque motor omnis re mobili non careat, in elementis etiam inæqualitas motum pariet: proportio uerò, ac æquabilitas, statum. Quod autem motus esse sine motore ac re mobili non possit, Plato ipse testatur, cum ait: Motus autem horum omnium minimè est.) Id est, motus quidem nullus sine re agitanda, & agitante, fieri potest, præcipuè quod in rebus naturalibus motum efficit inæqualitas elementorum. Hæc uerò leuia, plana que esse nunquam possunt.) Id est, res, quibus inest motus, æqualitatem partium suarum habere non possunt. nam si habeant, quiescunt potius. Quod apertius idem Plato confirmans, inquit: Sic itaque statum in planitie, lenitateque, motum uerò in contraria semper natura ponemus.) Id est, Quies ergo elementorum fit, cum ipsa æquabilitatem, proportionemque seruant: motus autem, cum eadem inæqualia, proportionemque uacua sunt. Itaque duo erunt in illis contraria, quæ uel motum impellant, uel statum efficiant: æqualitas, & inæqualitas. Atque hanc sanè Platonis sententiam Simplicius lib. 8. Phisic. sic, ut nos, interpretatur, uerbaque illa ita exponit, contra Alexandri Aphrodisei sententiã, qui motum ex antiperistasi fieri, ex his Platonis uerbis deducebat: cum tamen Plato hic solum probare uelit, motum omnem ab aliquo motore fieri, ut causam mutationis status elementorum reddat: quemadmodum & Aristoteles lib. 8. Phisic. postquam rerum naturalium motus edocuit, eiusdem motus auctorem asseruit. Quare in his, ut diximus, Plato elementa semper moueri, commutarique affirmat, eius uerò motus causam inæqualitatem esse. Vnde haud rectè quidem Marsilius hoc loco *ὁμαλότης* planiciem uertit: cum æquabilitatem potius elementorum, de qua hic loquitur Plato, significet. *ὁμαλότης* enim, siue æquabilitas quietis & constantiæ elementorum causa est, ne illa transmutentur, sed in eodem semper maneant: contraque *ἀνωμαλότης*, id est inæqualitas efficit, ut eadem elementa commutantur. Quamobrem cum rei cuiusque generationis contraria sint initia, æqualitas & inæqualitas elementorum, quæ motum & quietem pariunt,

riunt, contrariae quoque erunt. Haecenus igitur, Plato inquit, inaequalitatis elementorum causas ostendimus, quo nam pacto eadem inter se mutantur, alterentur, resoluanturque. Nunc uero transitione quadam usus, propriam cuiusque elementi uim, non communem explicaturum se promittit. Quaecumque enim dicta in superioribus sunt, ad communem elementorum motum pertinent. Quo nomine singula, inquit, quo pacto non generatim diuisa mouerentur, ferrenturque, minime diximus. hoc est, haecenus communem elementorum omnium generationem diximus, nec singulas illorum formas edocuimus: nunc sigillatim de formis uniuscuiusque dicendum erit. Vniuersae naturae circuitus cum circulari ambitu suo genera complexus sit, & secum ipso congregari studeat, costringit omnia, locumque uacuum relinqui nusquam patitur. Antequam de singularibus elementorum partibus, corporumque mixtionibus edisserat, singulorum elementorum collationes in diuersis mundi partibus ostendit. Nam cum antea communem illorum generationem, motum, commutationesque generatim dixerit: consequens est, ut cuiusque elementi propriam sedem statuatur, ex qua ipsius aequabilitas sequatur. siquidem confusis omnibus elementis in materia, inordinatus, inaequalisque ipsorum motus est: eisdem uero distinctis, & in sua genera distributis, ordo & aequabilitas oritur. Igitur unumquodque elementum in suum locum naturalem distribuitur, atque eiusmodi distributio a caeli motu fit. Nam cum eadem elementa suapte natura uel sursum, uel deorsum delata, nullum motus sui ordinem seruent, caelum quidem rotundum motu suo perpetuo illa costringit, ut Proclus ait, atque in rotundam cogit figuram, ita ut certa motuum omnium proportio seruetur. Nam ignis sursum tendens, ac in caelum occurrens, ab eodem in orbem simul rapitur, rotundusque fit: eodemque prorsus modo aer, aqua, & terra una cum caeli motu rotunda fiunt, omnesque mundi partes complent, tum ut proportio inter ipsos seruetur, tum ut nullus in mundo locus uacuum existat, cum elementa rotunda non essent, nec partes aliquas implerent. Etenim si ignis atque aer sursum, aqua & terra deorsum recto motu semper ferretur, nec a caeli motu cohibita, in orbemque rapti, omnem mundum sublunarem implerent, uacuum profecto locus esset aliquis: quod non modo rationi consentaneum non est, sed naturae quoque maxime repugnat. Atque Aristoteles lib. 3. de Caelo, in haec uerba Platonis argumentatur, quod solida non sint illa corpora elementorum, quae supra retulimus: quoniam uacuum locum relinquerent, si rotundo caeli ambitu cubus, icosaedrum, octaedrum, pyramisque continerentur. eadem enim cauum locum relinquerent, nec omnia possent suis angulis adimplere. Cui tamen obiectioni Proclus respondens, idcirco inquit nullum in mundo uacuum relinqui, quamuis elementa eiusmodi figurarum esse dicantur, quod caeli motu eadem costringantur, propriaque loca obtineant, caeli figu-

rae similia: siquidem rei locatae locus similis fit. Atque hoc modo Platonis sententiam Alcinous explicat. ait enim, post elementorum figuras constitutas ipsa elementa in materia adhuc sine ordine agitari: postea tamen in ordinem redacta, suis locis distingui, omnemque mundum inferiorem implere, caeli ambitu costricta. Quod idem Plotinus in lib. de Caeli motu affirmat, cum elementa inquit circa caeli ambitum moueri, eiusque figurae sese accommodare. Itaque causa cur nihil in mundo uacuum relinquatur, ex Platonis sententia est, quod caeli rotunditas elementa costringit, quamuis recto motu sponte ferantur. Qua in re hoc conuenit Platoni cum Aristotele, quod ambo pariter uacuum sustulere: quemadmodum ex hoc loco, aliisque patet. Differunt autem, quod diuersis sunt rationibus ad id probandum usi. siquidem ante Platonem & Aristotelem, philosophi plerique, Plutarcho auctore, uacuum esse asseruere: cuiusmodi fuerunt Leucippus, Democritus, Metrodorus, et Epicurus, atque hos demum secutus Lucretius lib. 1. quibus tamen prolixè Aristoteles lib. 4. Physic. respondet.

Quae enim ex maximis partibus sunt composita, uacuitatem quoque in sua constitutione maximam reliquere. In his Plato, nihil in natura uacuum admittit, quamuis id asserere uideatur, sed ad singulorum elementorum naturam explicandam, uacuitatem inquit quandam ab illis relinqui. Nam si singula nullo ordine seruato, nec a caeli motu cohibita, naturali suo motu recta mouerentur, uacuum locum relinquerent, maiora quidem maiorem, & minora minorem. Sed cum caeli motus singula in suis locis contineat, eadem locum omnem replent. id quod Plato ipse sic docet: Quaecumque ex maioribus partibus sunt composita. Id est, elementa densiora & grauiora, quae pluribus quasi triangulis propter grauitatem constant, uacuitatem in suo loco maximam relinquerent, nisi a caelo cohiberentur. nam quo maiora sunt corpora, eo amplio rem locum occupant, locusque ille magno corpore uacuum, maior item esset, maiorque uacuitas daretur. Sed ad eam tamen implendam, quoniam nec ipsum magnum corpus sufficeret omnino (aqua enim sola, uel terra, mundum inferiorem implere non posset, quin multum inanis relinqueret, cum in sublime ascendere non ualeret, ac deorsum ferretur) effectum est, ut leuia etiam corpora sursum tendentia, caeli agitatione quasi deprimerentur, & in partem inferiorem deiecta, locum uacuum a maioribus seu densioribus corporibus relictum adimplerent. Ut si ignis semper, aut aer, sursum tenderet, terraque solum et aqua in medio mundi collocata implere omnem locum non possent, necesse erat, ignem ipsum & aerem caeli obstaculo deorsum mitti, inanesque partes ab alijs duobus relictas implere. id quod Plato in his uerbis declarat: Coactionis autem ipsius angustia parua in magnorum detrudat inania. Id est, cum elementa subtilia, ut ignis & aer, angustum occuparent locum, contraque magna

et densa magnū, nec cum possent implere, ita sunt omnia coeli motu coacta, ut subtilia in locum uacuum à densioribus relictum subirent, ac implerent. Itaque parua pro raris ac subtilibus, magna pro densioribus elemētis capit hic Plato, quod in his rursus magis explicat: Quare cum parua magnis insinuata sint, et ipsa quidem parua, quæ magna sunt, discernant, maiora uerò minora coerceant, omnia sursum, deorsum uel in sua loca feruntur. Hoc est, Cum elementa tenuia locum uacuum à densioribus relictum occuparent, quasi se his insinuarunt, dum ipsa contingunt, nec tamen cum illis permiscetur. Elementa enim omnia quatuor in suis quæque locis distincta, sese mutuò contingunt, non tamen commiscetur. Atqui eiusmodi contactus elementorū per insinuationem illam, de qua loquitur Plato, intelligitur.

Quinetiam maiora, inquit, corpora à minoribus discerni, quatenus diuersum inter se locum habent, nec altera in alterorum sedes penetrant: quia singulis elementis constitutus à natura suus locus est. Eodem quoque modo minora à maioribus coercetur, cum subtiliora cohibentur in proprio loco à densioribus, nec inde egrediuntur. Quo fit, ut cum elementa alia subire in aliorum locum nequeant, sed mutuò sint sibi obstaculo, omnia in suis locis firmiter maneant, uniuersique temperationem et æquilibrium seruent. Ex quo relinquitur, statuta esse unicuique elemento naturalia sua loca, ad quæ sponte ferantur, nec incerta uagentur: ut leuioribus locus sublimis, grauioribus infimus præscribatur. Quod si autem elementa eadem, in alia mutetur, locum etiam mutabunt, quem admodum supra diximus, ac Plato etiam sic refert: Mutata magnitudine sedem mutat. Id est, qualitatibus elementorum mutatis, uel in subtiliorum, uel in densiorum qualitates, locus quoque mutatur, leuioraque sursum, et grauiora deorsum feruntur.

Post hæc sciendum est, multa esse ignis genera: flammam uidelicet, et quod ab ea est accensum, quod urit quidem, lumē uerò nullū oculis affert: quod uel extincta flamma intra illa quæ accensa fuerant, remanet. Similiter aeris genus aliud purissimum agilissimumque, quæ ætherem nuncupant: aliud turbulētissimum, caligine nubibusque obscurum: aliasque species sine nomine esse putandum est, propter ipsam triangulorum inæqualitatem. Aquæ genera duo sunt præcipua. Vnum humidum, alterum fusile. Humidum quidem, quia generibus aquæ paruis et inæqualibus constat, facile à seipso et ab alio propter inæqualitatis conditionē et figuræ speciem moueri solet. Quod autē ex grauioribus æqualibusque et lenibus est

compositum, stabilius illo. Et graue propter lenem æqualitatem compactum est, sed propter ignis penetrantis dissoluentisque impetum æqualitate amissa motus fit particeps: factumque agile mobileque, à proximo aere pulsatum extensumque per terram duo quædam patitur. nam et liquefcit, et in terram decidit. primum illud, molis purgatio, hoc fluxus cognominatur. Rursus igne hinc euolante, quippe cum non fiat in uacuum exitus, proximus aer pulsus mobilem adhuc molem humidam in ignis sedes impellit, ipsaque ipsam commiscet. Moles denique compulsam, iterumque lenem æqualitatem adeptam, cum ignis inæqualitatis artifex iam abierit, in idem secum coaceruat: atque ignis abscissum frigefactionem, copulam uerò congressumque igne abeunte factum conglutinationem gelidamque rigiditatem uocamus.

Hactenus singulorum elementorum loca, motusque proprios ostendit: nunc uires, naturamque efficiendi docet. in quo sanè ab uniuersalibus ad singularia semper progreditur. Primum enim communia elementorum tradidit initia, deinde communem eorum generationem, deinceps singulorum motus proprios: nunc demum uires, naturalesque effectus. Qua de causa ab igne in primis incipit, tanquam elementorum omnium primo, eiusque genera recenset. aeris quoque formas adiungit, itemque aliorum elementorum: ut ijs inijs statutis, de corporibus mixtis postea differat. id quod Aristoteles, ut retulimus, fecit. Igitur ut proposita Platonis uerba explicentur, diuersa esse inquit ignis genera, ab una ignis natura producta, et pro formæ uarietate diuersa: flammam nimirum, quæ spledeat et urat, primamque ab illa incensam, quæ cum nullam afferat lucem, urat tamen calore suo nimio. Vtrunque genus his uerbis Plato commemorat: μετα δὲ ταῦτα δὲ νοεῖν, ὅτι πυρός τε γένη πολλὰ γέγονεν, οἷον φλόξ, τό, τε ἀπὸ τῆς φλογὸς ἀπύρον, ὁ μὲν κἄν, ὃ φῶς δὲ τοῖς ὀμμασι παρέχει, τό, τε φλογὸς ἀποσβεδύσης ἐν τοῖς διαπύροις καὶ ἀλυπώμενον αὐτῆς. Hoc est: Duplex est ignis genus: alterum quidem, quod urit atque ardet, ut flamma: alterum, quod urit, non tamen ardet, aut lucet. Quod autem per duo hæc ignis genera flammam ac ignitas prunas intelligat, Galenus lib. 4. de Simplicium medicamentorum facultatibus testatur, qui eadem duo genera ponit. Timæus quoque Locrus in lib. de Mundo idem his uerbis intelligit: ἐκαστον τῶν τετραρῶν σωμάτων πολλά εἶδη ἔχει. πῦρ μὲν φλόγα, καὶ φῶς, καὶ ἀπύρον. διὰ τὰν ἀνισότην τῶν ἐκαστῶ αὐτῶν τριγώνων. Eodem modo aeris genus aliud purissimum, agilissimumque, quem ætherem appellant, aliud turbulētissimum.)

bulentissimum.) Aeris natura quamuis tota eadem sit, particulatim tamen alteratur, diuersasq; formas induit. alius est enim spiritus ille tenuis, ac temperatus, nullisq; admixtus uaporibus, qualis est in suprema aeris regione: alius uero, uaporibus nubibusq; turbidus. Qua de causa illum quidem aethera, hunc aerem Physici nominant. Quam etiam distinctionem Aristoteles lib. 1. Meteor. uidetur secutus, cum elementorum situs describens, antequam de ipsorum mixtionibus loquatur, aerem quoq; in aethera, quem supremum uocat, & in inferiore diuidit. cuius tres esse regiones dicit: ultimam uidelicet illam igni proximam, atq; hanc infimam cuncta ambientem, & intermediam, in quam uapores, nubesq; omnes cogantur. Quod idem, licet obscure, uideur hic Plato fecisse, dum aeris genera recenset, antequam ad mixtorum tractationem accedat. Nam haec, inquit, praecipua genera sunt: quamuis pro angulorum mutationibus, hoc est pro tenuitate, densitate ue corporis diuersas mutationes subeant, quibus modo subtiliora, modo densiora redduntur. Aquae genera duo sunt praecipua, unum humidum, alterum fusile. humidum quidem, quia generibus aquae paruis & inaequalibus constat.) Aquae quoq; genera in his Plato. ut duorum superiorum, docet. duo enim esse aquae genera inquit: unum quidem purum ac tenue, alterum uero lentius ac fusile. in qua distinctione ipsam aquae naturam unam esse, humore frigoreq; constantem, intelligit: eam tamen ceterorum elementorum admixtione alterari. Nam calor humorē dissoluit, fluidumq; facit: quod ni fieret, purus, nullisq; rebus mixtus esset: nec gustu, oculis ue percipi posset, cum nullam terrae admixtionem haberet. Ex quo elementa omnia, quod ad naturam ipsorum attinet, uel pura, & sincera esse, uel impura, alijsq; commixta, intelligi Plato uult. siquidem aer humidus adeo non esset, nisi aqueis uaporibus admisceretur: nec aqua fluida, crassa, sapidaq; foret, nisi calore liquefceret, terraeq; commisceretur. Attamen impuritas haec elementorum, utilis quidem ad uitam animalium tuendam est. Quamuis enim eadem proprias qualitates retineant, nec in alia prorsus mutantur: aliqua tamen aliorum qualitatū uestigia, ut Plotinus refert, habent. Atq; ita ignis ab aere id habet, ut mitigetur aliquid: aer ab aqua humorē adducit: fluidam esse, ac sapidam, coloratamq; aquam, tum à terra, tum ab igne prouenit. Igitur ut ad Platonis uerba accedamus, duplex quidem ille inquit aquae genus esse: unum humidum, alterum uero fusile. ac per humidum illud, quod paruis & inaequalibus aquae generibus constare dicit, omnem hanc aquam tenuem, & per terras defluentem intelligit: siquidem inaequalitas triangulorum, siue admixtio tenuiorum qualitatū, mobilem illam efficit. cum aqua ex se non facile moueretur. nisi ab igne dissoluta, ab aere impelleretur. At per fusile illud aquae genus, quod grandioribus, equalibusq;, & lenibus est compositum, stabi-

lius superiori, nubes, ex quibus grando, nix, eiusmodiq; alia fiunt, significat, ut ex sequentibus patet, ac Timaeus in suo libro his uerbis testatur: ὁμοιωτέον τὸ μὲν εὐτόν, τὸ δὲ πακτόν, ὅσοον χιῶν τε καὶ πόνου, χαλαράτε, καὶ κρύσταλλος. Itaque primum genus aquae, ad fluentem per terras aquam refert: secundum uero, ad humores concretos & fusiles, ex quibus nix, grando, ac pruina gignitur. Quod autem Plato per secundum hoc aquae genus nubes humectas, naturaeq; aquae intelligat, his uerbis magis declarat: Et graue propter lenem aequalitatem compactum est, sed propter ignis penetrantis, dissoluentisq; impetum, aequalitate amissa, motus fit particeps.) Hoc est, Nubes quidem aquae naturae sunt, fusilesq; dicuntur, quoniam in pluuias, grandinem, nives, eiusmodiq; alia dissoluntur. eadem autem frigore densantur in media regione aeris, grauesq; humoris copia fiunt. Vnde nisi solis siue caloris desuper penetrantis, dissoluentisq; illas uis liquefaceret, aequaliter compactae, ac densae in eadem sede manerent, minimeq; defluerent. at cum calor idem solis, quem ignem hic Plato uocat, illas dissoluat, aequalitate amissa, hoc est rarefactae, ac dissolutae, deorsum mouentur, & ut idem etiam inquit: Factumq; agile, mobileq;, à proximo aere pulsum, extensumq; per terram, duo quaedam patitur. nam & liquefcit, & in terram decidit: primum illud molis purgatio, hoc fluxus cognominatur.) Id est, Nubes quidem calore solis dissolutae ac rarefactae, mouentur facile deorsum: pulsae uero ab aere proximo, per terras diffluent. ideoq; tunc duo haec illis eueniunt: primum, ut liquefcant: deinde, ut iisdem liquefactis, fluxus in terras fiat. Prius enim à sole liquefcere nubes debet, quam in terras diffluere possint. Ex his igitur Platonis uerbis, per duo illa aquae genera, & fluentem per terras aquam, ut flumium ac fontium, & humorum in nubes coactorum coëctiones, communi nomine intellige. Nam ex terrae humore calore solis excitato, nubes in media regione aeris propter frigiditatem densantur, ibiq; suspenduntur, ita ut aequaliter disse concretaeq; sint: cum autem eadem à calore solis liquantur, uel in pluuias, uel in res alias eiusdem naturae dissoluantur. Qua in re idem Plato, licet obscurioribus uerbis, quod Aristoteles lib. 1. Meteor. docet, quoniam hic uaporem quendam humidum à solis calore excitari, & in mediam aeris regionem, quae frigida est, cogi, densariq; in nubes inquit, quas cum calor idem solis penetret, & liquefaciat, pro liquefactionis modo eas in pluuiam, grandinem, niuem, rorem, pruina, aquosamq; huiusmodi res dissoluit. Ille contra, idem ipsum sentiens, aquae inquit genus alterum fusile, compactumq; esse, & propter densitatem ex grandioribus particulis constans, quod cum ex se immobile sit, si à calore solis liquetur, in terras diffuat, ac per aerem sparsum decidat. Itaque Pythagorico more ad figuras elementorum alludens Plato, idem cum Aristotele sensit, & ad densitatem,

sitatem, leuitatemq; humoris ostendendam, tum ex
 grandioribus particulis constare, tum ex pauciori-
 bus dicit. Rursus igne hinc euolante, quippe cum
 non fiat in uacuum exitus, proximus aer pulsus, mo-
 bilem adhuc molem humidam in ignis sedes impel-
 lit, ipsiq; ipsam comiscet.) In his omnibus Plato hu-
 midorum mixtorum, quæ fiunt ab exhalationibus,
 communes causas docet. Nam cum de nubibus ex hu-
 more attracto concretis dixisset, nunc rursus uicif-
 situdinem excitati humoris, & in aeris regionem
 sublata explicat, quo nam scilicet pacto exhalatio
 humida calore sublata, & in aeris regionem supe-
 riorem delata, contrescat in nubes, & in uaria mi-
 xtorum genera mutetur. Siquidem nubes aquosæq;
 omnes illæ mixtiones, de quibus differere Plato cœ-
 pit, ex uapore humido, calore solis attracto in me-
 diam aeris regionem, fiunt. calor etenim humorem
 illum euehit: sublato demum eodem, & in aere den-
 sato, ignis siue calor ille insitus exhalatur, paula-
 timq; concretiones illæ frigesunt, ita ut in pluuias
 grandines ue dissoluantur. Hoc igitur obscuriori-
 bus uerbis Plato intelligens ait, igne hinc euolante,
 id est, uapore humido à calore solis iam excitato, il-
 liq; admixto, nubes hoc modo fiunt, ut uapor idem
 humectus & calidus, in aerem proximum attraha-
 tur à calore excitante: & ne quid uacuum relinqua-
 tur, ab eodẽ aere, quẽ penetrat, impellatur sursum,
 quousq; moles eadem humida, hoc est uapor, in supe-
 riorem aeris regionem siue ignis sedem euehatur, i-
 biq; eidem igni misceatur, hoc est calorem ipsum ad
 mixtum retineat, qui illum attraxit. Nam uapores
 idcirco in aerem euehantur, ibiq; suspensi hærent,
 quoniam calor quidam illis est admixtus, qui aereæ
 nature ipsos reddit, ac sustentat. Itaq; primò calor
 siue ignis, ut Plato uocat, humorem debet excitare,
 ac per aerem adducere: ipsum uerò iam adductum,
 atq; aerem penetrantem, sursum idem impellit, ne
 quid uacui insit ex uaporis penetratione. sublatus
 deniq; uapor, propter admixtum illi calorem in ae-
 ris regione superiore cõsistit, nec pondere deorsum
 cadit. Hac etiam in parte Aristoteles non re, sed
 uerbis à Platone differt, quando eandem rationem
 excitati uaporis reddit lib. 1. Meteor. Atqui hoc ip-
 sum concludens Plato, inquit: Moles deniq; com-
 pulsa, iterumq; leuem æqualitatẽ adeptã, cum ignis
 in æqualitatis artifex iam abierit, in idem secum co-
 aceruat, atq; ignis abcessum frigefactionem, copu-
 lam uerò congressumq; igne abeunte factum, conglu-
 tinationem, gelidamq; rigiditatem uocamus.) Hoc
 est, cum humidus uapor calore solis excitatus, & in
 superiori aeris regione suspensus, cõcretusq; fuerit:
 idem ille calor, qui illum excitauit, & auctor illius
 leuitatis fuit, exhalatur, humorq; ignis siue caloris
 defectu concreuit ac frigesit, atq; in pluuiã, niuem,
 & grandinẽ degenerat. hæc enim tria, ut lib. 1. Me-
 teor. docet Aristoteles, in aere gignantur, propter
 nubis refrigerationem, quæ ex caloris insiti defectu

fit. Atqui hæc communis est superiorum impressio-
 num humidarum generatio, à Platone tradita: cuius
 materia est humidus uapor, forma uerò calor illi in-
 situs. hic enim tum illum ipsum excitat, tum in aeris
 regione suspendit. Ideo in æqualitatis artifex Plato-
 ni dicitur, quasi leuitatis auctor: siquidem insitus ca-
 lor uapores excitat, leuesq; facit: leuitatem autẽ hic
 uocat in æqualitatem, ad ignis figuram ex in æquali-
 bus basibus constitutam, per quam leuitas ipsius de-
 signatur: æqualitatem uerò humoris uocat densitatẽ
 & grauitatem, ad basium multitudinem alludens.
 Ergo duo quidẽ ex caloris defectu in uapore humi-
 do fiunt: primò ut frigesiat, tum ut condensetur, ex
 eoq; nix & grando gignatur, & ex frige factione
 pluuiã, ex densatione uerò grãdo niuesq; fiãt. Hæc
 igitur est aquosarum mixtionum, quæ in aere fiunt,
 cõmunis origo, quam Pythagorico more Plato ob-
 scurè docet, & Aristoteles apertius lib. 1. Meteor.
 his uerbis expressit: *μονὸς δὲ τῆς γῆς, τὸ πρὸ αὐ-
 τῆς ὑγρὸν, ὑπὸ τῶν ἀνίστων, καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλης τῆς
 αὐθροῦ θερμότητος ἀτμίδι μόνου φέρεται αἴω. τῆς
 δὲ θερμότητος ἀπολιπέσης τῆς ἀναγῆσης αὐτὸ, καὶ
 τῆς μὲν διασπείσαντος πρὸς τὸν αἴω τόπον, τῆς
 δὲ καὶ σβεννυμένης, διὰ τὸ μείωσις εἶναι πορρω-
 τέρου εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς γῆς αἴρα, τωίσασθαι πάλιν
 ἢ ἀτμίδι, ψυχομένη διὰ τε τῆς ἀπόλεψιν τῆ θερ-
 μῆς, καὶ τὸν τόπον, καὶ γίνεσθαι ἕλωρ ἢ ἀέρος, γονό-
 μονου δὲ φέρεται πάλιν πρὸς τὴν γῆν.* Itaq; ex uapo-
 re è terris à calore excitato, & in superiorem aerẽ
 elato, ob caloris defectum, pluuiam, grandinem, e-
 iusmodiq; mixta frigida fieri, Aristoteles censet. Pla-
 to uerò, licet alijs uerbis, idem affirmat, cum igneũ
 uaporem excitatum, & in aerem coactum, exhala-
 to eodem igne, frige factumq; illum in pluuiam, reli-
 quasq; formas concretionis mutari dicit. Qua in re
 breuiter & concise Plato idem communem humido-
 rum meteororum generationem explicat, quam pro-
 lixius Aristoteles lib. 1. Meteororũ edocet. Satis est
 enim materiam, effectiõnemq; illarum rerum propo-
 40 sisse, cum eandem ob causam illæ gignantur: præ-
 terquam quod liquefactionis, condensationisq; mo-
 do differant, quamuis ex eodem constent uapore.
 Qua de re plura Aristot. eod. in lib. ac Plinius lib. 2.
 & Seneca lib. 7. Quæst. nat. differunt.

Ex his uerò quas aquas fusiles appel-
 lauimus, quod ex tenuissimis lenissi-
 misq; fit densissimum, uniforme, splen-
 didum, flauumq; preciosissima res est,
 aurum floescens per petram compa-
 ctum est. Auri autem ramus propter
 densitatem durissimus, & nigro præte-
 rea colore suffusus, adamas appellatur.
 Sed quod auro proximas habet par-
 tes, pluresq; una species continet, auro
 quoq; densius, & terrenæ partis pauce
 tenuisq; particeps, adeò ut asperius du-
 riusq;

riusque sit: uerum ex eo quod interualla
 intrinsecus habet magna, leuius est:
 hoc genus nitentium concretarumque
 aquarum unum est, atque aes nominatur.
 At quando terrena pars huic immixta
 propter uetustatem a caeteris partibus
 eius secernitur, ad extremamque emissa
 superficiem per se ipsa aspectui patet,
 rubigo iam nascitur. Caetera generis
 eiusdem uerisimilibus rationibus asse-
 qui, haudquaquam laboriosum est.
 Quod si quis remittendi studij gratia,
 rationibus eorum quae semper sunt in-
 termisissis, considerauerit uerisimiles de
 generatione probationes, atque eiusmodi
 consideratione sine poenitentiae ac-
 cessione delectetur, moderatum in ui-
 ta prudentemque ludum consequetur.
 His utique nunc ita concessis, deinceps
 quae de eisdem probabilia uidebuntur,
 ita percurrenda uidentur. Igni saepe mi-
 scetur aquae pars tenuis, atque humida,
 fluidaque: sic ideo nominata, quia lubri-
 ca terra circumfluit. mollis quoque ob
 eam causam, quia eius bases minus fir-
 mae stabilesque, quam terrae, facile ce-
 dunt atque labuntur. Haec quando ab i-
 gni destituta, ab aere quoque deseritur,
 fit lenior, et alienis expressis cogitur in
 seipsam: atque ita compacta, si supra ter-
 ram id contigerit, grando fit: si in terra,
 glacies: quae quidem tunc fiunt, cum ri-
 get cohaerescitque maxime gelu: cum ue-
 ro minus congelatur, si supra terram ac-
 cidit, nix: si in terra ex rore crassior fa-
 cta, pruina. Verum quando plurimae
 aquae species inuicem commiscuntur,
 uniuersum aliud genus a terra per ar-
 bores stillans, liquor humorque uoca-
 tur. Liquores uero singuli propter mix-
 tionis dissimilitudinem nati, multa qui-
 dem alia sine nomine faciunt genera,
 sed quatuor igneae species euidenter
 & perspicuae maxime, sortitae sunt no-
 mina. Quod enim animam simul cum
 corpore calefacit, uinum dicitur. Quod
 uero lene est, discernitque uisum, ideoque
 aspectu splendidum atque nitens, & pin-
 gue nobis apparet, uncta et olearia spe-
 cies est, pix, gummi, & oleum, caeteraque
 id genus. At quod oris angustos mea-
 tus ad penetralia usque naturae perfun-

dit, hac uel dulcedinem adhibens, mel-
 comuniter nuncupatur. Denique quod
 carnem dissoluit, uritque, & spumeum est,
 ex omnibus secretum liquoribus, suc-
 cus uocatur. Terrae uero species per a-
 quam emergens, hoc modo fit lapis.
 Congelata enim aqua quando in com-
 mixtione deficit, in aeris speciem tran-
 sit: hic aer in suum locum recurrit, ua-
 cuum autem ipsorum nihil, proximum
 ergo aerem pulsatur. Iste si grauis sit pul-
 sus, circumfusisque terrae moli, uehe-
 menter illidit, seque ipsum in eas sedes
 unde nouus ascenderat aer, conducit.
 Terra denique ab aere indissolubiliter
 cum aqua coacta, lapides coecreat, pul-
 chriores quidem illos, qui perspicue
 ex aequalibus planisque partibus emi-
 cant: deformiores uero, qui contra. V-
 bi uero ignis acumine humor omnis
 resoluitur, corpusque illo aridius reddi-
 tur, ea restat species, quae solida uoca-
 tur, futilisque tellus. Quandoque etiam
 humore relicto, terraque fusili per ignem
 facta, ac deinde accedente gelu, niger
 fit lapis. Quando uero id ipsum simili-
 ter ex commixtione multo priuatur hu-
 more, sed tenuioribus terrae partibus
 constat, falsumque est, & semiglaciale
 fit, perque aquam emergit, partim quidem
 olei terreque purgatorium genus, nitrum
 dicitur: partim uero quotidiano uictui
 commodissimum legitime, sal Deo a-
 micum corpus. At enim communia ex
 utrisque, aqua quidem non solubilia, i-
 gni uero propter tale aliquid ita coglu-
 tinantur. Ipsas terre moles, ignis & aer
 non liquefacit. Cum enim duo haec te-
 nuissima sint, & uacuitatibus terrae mi-
 nutiora, ita per capacissimos eius mea-
 tus sine ulla uolentia permanant, ut ne-
 que eam dissoluant, neque liquefaciant.
 Aquae uero partes quia maiores sunt,
 uiolento fluxu liquefaciunt. Terram i-
 taque male compactam sic sola aqua uel
 soluit, compactam uero duntaxat ignis:
 nihil enim praeter ignem hanc penetrat.
 Aquae rursus coecretionem, uiolentis-
 simam quidem solus ignis, debiliorem
 uero utraque & ignis & aer diffundunt,
 aer inquam per uacua, ignis etiam per
 triangulos, Aerem uero uel constrictum,
 nihil

nihil nisi per elementum soluit: sine ui
cohærentem solus resoluit ignis. Cor-
pora ex aqua terraq; ita cõposita, ut a-
qua terrę inania ui coarctata obstruat,
sic prorsus se habent, ut aqua exterior
influere per ea non possit, ideoq; mini-
mè liquefaciat: sed ignis aquæ meatus
penetrans, quemadmodũ & aqua ter-
ræ inania, atq; ita aquam afficiens ut
ignis aerem, communi corpori lique-
factionis causam præbeat. Hæc uerò
partim aquæ minus habent quàm ter-
ræ, quemadmodum uitri genus, & la-
pides illi qui fusiles appellantur: par-
tim contra plus aquæ, qualia sunt om-
nia quæ cõglutinata sunt, cæreaq; eua-
dunt, & uapores emittunt.

Quoniam cõmunes mixtorum aquosorũ causas
ex humida exhalatione prodeuntes reddidit, ad me-
tallorum nunc, quæ ex eadem constant materia, ge-
nerationem accedit: primoq; auri & adamantis effe-
ctionem exponit, idq; metaphoris, inuolutisq; uer-
bis Pythagorico more obscurat. cuius rei ut causam
nos explicemus, communem etiam metallorum effe-
ctionem addamus. Quemadmodum ex humida ex-
halatione è terris excitata, aquosæ omnes concretio-
nes fiunt, ut nos antea docuimus: sic ex eadem intra
terras inclusa, metalla omnia, ut auctor est Aristote-
les lib. 3. Meteor. gignuntur. Nam humidum quidẽ
pingue terris inclusum, calore cõsolidatur, terræq;
accessione indurescit, quod prout multum, parum
ue caloris habuerit, diuersum metalli genus efficiet.
Itaq; potissima metallorum causa est humor, quem
aquam hic fusilem Plato uocat. quod etiam Aristote-
les in eo libro testatur, & Theophrastus in libro
de Lapidibus his uerbis affirmat: τὰ μὲν ἔστιν ὕδα-
τος, τὰ δὲ γῆς ὕδατος μὲν τὰ μεταλλένοντα, καὶ ἀ-
πὸ ἀργύρου, καὶ χρυσοῦ. Cum ergo humidus ua-
por terris inclusus metallorum causa præcipua sit,
duo eorundem initia constituuntur, sulphur & ar-
gentum uiuum, quod Græci hydrargyrum uocant,
ex quorum mixtione diuersa fiunt metallorum gene-
ra. Nam cum alterum subtilius & calidius sit, nimi-
rum sulphur, auri, æris, cæterorumq; huiusmodi me-
tallorum potissima causa est: alterum uerò frigidius,
uidelicet argentum uiuum, argenti, stanni, plumbi,
quæ frigida sunt, materia est. Vtrunq; tamen in cõ-
posito miscetur, licet unius maior insit portio, quàm
alterius. Quoniam ergo hæc omnia humide natu-
ræ sunt, & ex ijs metalla omnia componuntur, me-
talla etiam ipsa humore potissimum constant: ideoq;
fusiles aquæ, quod igne liquefiant, à Platone ac Plo-
tino dicuntur. His ita breuiter de communi metal-
lorum effectione propositis, auri generationem Pla-
to subiungit, cum id quod densissimum ac splendi-

dum sit, ex aquis illis fusilibus gigni ait. Atq; aurum
quidem, ut multi asserunt, ex glutinoso, pinguiq; hu-
more, ac sulphure calore solis maxime consolidato
gignitur, proindeq; calidis in locis ferè semper na-
scitur. Igitur auri natura, ut Plotinus quoq; in lib.
de Cælo refert, humida est, & aquea: densatur ta-
men non propter terram, sed glutino quodam, quod
solis calor inducit, & sulphuris accessione indure-
scit. Atq; ita, quemadmodũ in terra stirpes nascun-
tur, radicesq; agunt: sic uenæ auri, cæterorumq; me-
tallorum quasi stirpes quædam sunt, quæ metalla i-
psa producant. Quo etiam nomine aurũ inquit Pla-
to florescere, quando humoris partes tenuissimæ in
terræ uenis concresecunt, durumq; corpus et calore
solis, sulphurisq; copia flavum efficiunt. Auri au-
tem ramus propter densitatem durissimus, & ni-
gro præterea colore suffusus, adamas appellatur.)
Quoniã metalla stirpes etiam esse, sed duriores ta-
men, ac densiores diximus: auri ramũ appellat Pla-
to, particulam aliquam uel massam, quæ in terræ ue-
nis quasi in trunco est, quæq; adamas uocatur. Qua
in re considerandum est, metallorum ac lapillorum
diuersam esse generationẽ. metalla enim ex humo-
re potissimum, lapides è terra gignuntur: quanquã
nec lapides ipsi sine humore, nec sine terra metalla
esse possunt. Itaq; in metallorum generatione utrũq;
miscetur, & in eorundem uenis diuersa lapillorum
genera nascuntur, quæ cum ex eadem ferè materia
constent, quæ metalla ipsa, propter siccitatem maio-
rem lapides sunt effecti. Metalla etenim humidiora
sunt lapidibus, atq; ideo igne funduntur, & lique-
scunt: contra uerò lapides non facile possunt lique-
fieri, cum exsiccatum admodum humorem habeant.
Quapropter in auri, argenti, aliorumq; metallorũ
fodinibus lapides frequenter, ut auctor est Theophra-
stus, inueniri solent: uelut adamas, qui in auri uenis
serpè nascitur, ideoq; ex illius natura esse Platoni di-
citur. Nam ut aurum metallorum est densissimũ, i-
ta adamas lapides omnes densitate superat. Quod
autem in aurifodinibus adamas serpè nascatur, Pli-
nius lib. 37. cap. 4. testatur, qui apud antiquos olim
in Aethiopiũ metallis inueniri solum, receptũ fuisse
dicit. Sed ne huius lapidis genera, uiresq; ab eo-
dem traditas, longius explicemus: illud nunc dubiũ
uidetur, cur Plato adamantem ex ramo auri nigro
fieri dicat, cum ille potius candidans, & aquei colo-
ris sit. Quo nomine diuersa colorum genera ex albi-
nigriq; mixtione fieri putandum est: ipsum autem
colorem ex illis iam mixtum luce quadam suffundi,
ut magis minus ue splendescat, perspicuum est. Vn-
de candidus quidem color ex magna lucis parte in-
sita constat, nigerq; ex caligine, eodemq; modo reli-
qui colores ex temperatione aliorum colorum, lu-
cisq; accessione fiunt. At uerò adamas, cum aqueũ
colorem referat, ex cinericio potissimum, multa lu-
ce admixto constat: ideoq; magis splendet, ac nitet.
Igitur si nigrum esse adamantem Plato dicat, hoc
ad

ad primam illius compositionem referendum esse uideatur, ita ut prima illius constitutio nigro constet colore: postea uero dum multa lux illi admiscetur, splendescat, & candicans efficiatur. Quae res argumento est, quaedam esse adamantis genera, quae colorem album non referant, sed aeneum potius, uel ferreum, & ad nigrum accedant: cuiusmodi sunt cyprius, & siderites, quorum meminit lib. 37. Plinius. Quare color hic niger adamantis generationi assignandus esse uidetur, non quod is uere sit niger, sed quia subaqueus, & nonnihil nigredinis admixtum habens. Ex quo patet, communem omnium metallorum materiam humidam esse, ex qua non modo aurum, sed adamas etiam gignatur. nam aurum inter adamantinas uenas ex aqua uelut florem enasci, Plato hic putauit: quemadmodum Marsilius etiam Ficinus annotat. Sed quod auro proximas habet partes, pluresque una species continet, auro quoque densius, & terrenae partis pauca, tenuisque particeps.) Quando breuiter metallorum omnium generationem exponit, post auri & adamantis effectiorem, aeris, ferrique causas efficietes subiungit. haec enim eadem ex humida pinguique materia fieri testatur, ita tamen ut diuersas recipiant formas, propter eiusdem materiae temperationem. Nam si purus, tenuisque humor concreseat, & calore multo quasi decoquatur, aurum fit solidissimum: si uero terrae particulae crassiores humori adhaereant, nec sit tam solida densaque constitutio, sed meatus aliqui ob impuritatem materiae aperiantur, aes aut ferrum gignitur, quod propterea leuius auro est: siquidem & meatus apertiores habet, & siccus est multo. res enim siccae leuiores sunt humidis. Quo fit, ut aurum & grauius & humidius sit, ferrum autem & aes leuius & siccus: quod ex ipsorum liquefactione perspicere licebit. Quam ob causam post aurum, inquit Plato, secundum locum aes obtinet, quando ex eadem humida materia constat, quamuis propter mixtionem diuersa fiat. Idem praeterea plures metallorum formas complectitur, ut cuprum, orichalcum, ac ferrum: ideoque quasi genus alterum multorum metallorum ponitur a Platone. Iam uero cum de generatione aeris hic differat, rubiginis causas adiungit, quo pacto eadem fiat. Ex quo constat, aes ipsum ex terra siccaque natura multum habere. nam ut siccae res facile carie aut tinea eroduntur, humidae uero diutius conseruantur: ita aes, quia terrae multum admixtum habet, siccusque est, rubigine facile obducitur, rubigo autem siccitatis corruptio est. Vnde metalla magis terrestria, ut ferrum, aes, cuprum, sicciora sunt: & idcirco apertiores habent meatus, faciliusque rubigine obducuntur, quia siccitate nimia natiuus humor paulatim consumitur. Atque ita si ferrum sub terra sit reconditum, nec usu atteratur, exsiccat in dies magis, quousque in terram degenerat: aurum uero, & argentum, quia humidioris naturae sunt, non facile corrumpi possunt. Atqui haec etiam est reliquorum metallorum com-

munis effectio, de qua plura Plinius lib. 34. Igni saepe miscetur aquae pars tenuis atque humida, fluidaque: sic ideo nominata, quia lubrica terra circumfluit.) Cum elementorum mixtiones docere in his Plato statuerit, atque antea metallorum causas generatim explicauerit: nunc grandinis, glaciei, niuis, pruinaeque generationem exponit. igitur ut singulas horum causas nos reddamus, primo exhalationem illam humidam, calore solis excitatam, quam fusilem aquam communi nomine Plato appellauit, materiam esse harum mixtionum, aduertendum est. eadem enim cum in aerem superiorem euectur, ibique condensetur in nubem, si calore solis uiciniore liquefiat, in pluuiam, uentos, grandinem, huiusmodique alia mutatur: atque ita perpetua est harum rerum uicissitudo. Hoc principio mixtionum omnium statuto, grando & nix eodem fere modo fit, itidemque glacies & pruina. Nam cum nubes humida calore omni destituta est, ac frigore concrescit, in tenues particulas, & frigore condensatas, hoc est, in niuem diffluit. Cum autem nubes eadem in guttas aquae diffuens, in aerem frigidum incidat, uapor ille, qui calidus adhuc est, constringitur obstanti frigore, atque indurescit in grandinem. Pruina itidem tunc fit, cum roridus quidam uapor, ac tenuis, a sole excitatur, & in hunc aerem proximum ob humiditatem nimiam euectus, sereno noctis tempore decedit, & frigiditate aeris concrescit, ac uelut sol in terras spargitur. Glacies demum fit, cum quiuis humor terris subsidens, maiori frigore constrictus indurescit: ut in hyeme. caloris enim defectu partes aquae raris frigore constringuntur, & indurantur. Hoc igitur modo mixtionum earum causas breuiter proposuisse, ad Platonis intelligentiam satis est. nam qui prolixiorem tractationem requirit, Aristotelem lib. 1. Meteor. legat. Sed nunc nos ad Platoniorum uerborum interpretationem accedamus. Igni saepe miscetur aquae pars tenuis.) Hoc est, uaporibus humidis a sole excitatis, quidam calor inheret, qui ipsos in sublime tollit. hic autem uapor ab humecta, fluidaque aquae uo excitatur, quae fluida hic uocatur a Platone, quia ueluti fluxu quodam per terras decurrat, leuisque ob tenuitatem sit. siquidem pauciores bases, & mobiliiores habet: hoc est, tenuitas leues & fluidas aquas efficit. Haec quando ab igne destituta, ab aere quoque deseritur, fit lentior, & alienis expressis cogitur in se ipsam.) Id est, Cum idem uapor ex aquis, fluidaque natura a sole excitatur, & in sublime fertur, cum in nubes est ibi conuersus: si solis radijs feriatur, in pluuiam conuertitur, tuncque leuior est, quia liquidus guttatim cadit. Quod si uero uapor idem lenis in aerem frigidum incidat, constringitur, atque indurescit frigoris oppositu. Atque ita compacta, si supra terram id contigerit, grando fit.) Hoc est, defluentibus iam guttis, & in aerem frigidum, nimirum hunc nobis proximum incidentibus, grando fit. eadem enim differt a niue, ut Aristoteles etiam do-

cet, quòd nix in superiori acri regione gignatur, grando uerò in inferiori: ac propterea uehementius cadit. Si in terra glacies.) Id est, si aquæ quæcumque terris subsidentes magno acri proximi frigore densentur, & concrecant, glacies fit. Cum uerò minus cõgelatur, si supra terram accidat, nix.) Hoc est, in media regione acri, quæ longius à terra distat, si nubes humidæ nimio frigore cõgelentur, cum iam iam in pluuiam mutabantur, guttatim cadent concretæ particule, niuesq; dicentur. Sin in terra ex rore crassior facta, pruina.) Hoc est, cum ros uapor quidam humidus sit, exiguoq; calore cõstet, ultra primam hanc acri regionem non effertur: sed noctu, deficiente calore solis, decidit, si aura temperata & serena sit: quòd si uerò sit frigida, congelascit, pruinaq; gignitur. Atqui hætenus humidarum mixtionum causas breuiter Plato exposuit, planeq; cum Aristotele in eo consenit, quamuis alijs uerbis eadem tradat. Quo nomine tractationis huius initia communia Plato uidetur tradidisse: Aristoteles uerò exactius eadem explicuit in libris Meteororum.

Liquores uerò singuli propter mixtiones dissimilitudinem nacti, multa quidem alia sine nomine faciunt genera: sed quatuor igneæ species euidentes, & perspicue maximè, sortitæ sunt nomina.) Mixtionum omnium genera persequitur Plato: ac non solum ea quæ in aere gignantur explicuit, sed reliquas etiam humoris cõcretiones recenset. Quatuor enim potissimum liquores commemorat, qui cum aliorum elementorum mixtionem aliquam habeant, potissimam tamen uim ab humida natura sumunt. liquor enim omnis suapte natura humidus est, quamuis calor etiam, uel aliarum qualitatum admixtum aliquid habeat. Illi ergo quatuor liquores à Platone commemorati, hi sunt, uinum, oleum, mel, & opus siue succus: ad quos, ueluti genera, liquorum aliorum diuersæ formæ referuntur. Itaq; ut singulorum nos naturam exponamus, à uino auspicemur. Vinum inquit Plato animam cum corpore calefacere: quia nõ modò corpus ipsum inflamat, sed animæ quoque sentientis facultates corpori adiunctas excitat, propter calidiorum spirituum ascendentium, ac per uenas discurrentium uim. Vinum autem omne, ut Dioscorides & Galenus asserunt, calidum atq; humidum est, quamuis tactu frigidum uideatur: ideoq; nature nostræ maximè conuenit, citoq; in substantiam hominis conuertitur, reficitq; uires corporis, atq; animi facultates corporeas, dum leuioribus subtilioribusq; gignit spiritus, præsertim si modicè sumatur. tunc enim recreato corpore uini liquore, uires animæ propter corporis recreationem reficiuntur. Ergo, ut rectam corporis temperationem maior animi uis, facultatumq; promptitudo sequitur: ita ex uini portione moderata, corporis recta cõstitutio fit, indeq; maior uirium animalium acrimonia. Multum enim refert ciborum ac potionis natura, ad rectam corporis temperiem. Quo nomine hoc ipsum Plato in-

telligens, uinum inquit animam cum corpore calefacere. ac lib. 1. et 2. de Legibus, prouectis hominibus, & senibus, quibus calor ob ætatem minuitur, uini usum moderatum permittit: adolescentibus autem & militibus, principibusq; prohibet. Quare uinum semper humidæ calidæq; nature est, et si uinum aliud alio sit calidius: qua de re plura Plinius lib. 23. cap. 1. disserit. Quod uerò lenè est, discernitq; uisum, ideoq; aspectu splendidum atq; nitens & pingue nobis apparet, uncta & olearia species, pix, gummi, & oleum, cæteraq; id genus.) Secundum liquoris genus est, olei, picis, gummi, eiusmodiq; aliorum pinguium humorum: qui quamuis humidæ nature sint, multum caloris & acri insitum habent, lenioresq; sunt, ac splendidiore. Horum ergo quanquam eadem ferè natura est, diuersas tamen ipsi uires habent, quas breuiter nos hic explicemus. oleum natura sua humidum & calidum est, & ob leuitatem ad acri proximè accedens. Idemq; pingue ac densum propter humoris tenuioris lentorem. nec enim ab humore solum, calore ue crassum redditur, nec à terra etiam, sed ab utriusq; mixtione, ut Aristoteles lib. 4. Meteor. docet. Qua de causa propter magnam acri partem humori calidiorq; admixtam, leuium pingueq; est oleum, atq; aquæ ob leuitatem innatat. Idem præterea, uelut uinum, temperatè calidum & humidum est. nec enim adeò calefacit, ut resina, pix, bitumen, eiusmodi ue liquores calidissimi: nec etiam multum humectat, sed temperationem quandam habet: ut si calidis adhibeatur, calefaciat: si frigidis, leniat & enolliat, quod Galenus lib. 3. de Simplicium medicamentorum facultatibus edocet. Iam uerò splendido illo, aureoq; colore & oleum, & reliqui pingues liquores constant: quoniam humor illorum proprius calore moderato quasi decoquitur, densiorq; redditur, ita ut nitorem à calore, perspicuitatem ab humore habeant. Eadem ferè natura est picis, gummi, bituminis, aliorumq; eiusmodi liquorum: præterquam quòd calidiores sunt, humoremq; habent calore densiorem, & magis exsiccatum: ut ex eorum tactu, uiribusq; cernere licebit. At quod oris angustos meatus ad penetralia usq; nature perfundit, hac ui dulcedinem adhibens, mel communiter nuncupatur.) Mel, dulciaq; omnia, humida etiã natura, sed calidiori tamen constant. calor enim moderato humori admixtus, dulcedinem efficit, ideoq; dulcia magis penetrant: quia calor meatus aperit, & in uenarum receptacula, ut auctor est Macrobius lib. 7. Saturnal. subit. Sed ex dulcibus tamen mel calidissimus liquor est. idem enim mirum in modum calefacit, adeò ut si à calidis hominibus sumatur, in bilem mutetur: aut si etiam ad ignem decoquatur, amarum præ nimio calore fiat. Quo nomine cum calida omnia magis penetrent, quam frigida, melq; sit admodum calidum, rectè dicitur à Platone, nature meatus penetrare. idem enim palati lingueq; meatus aperit, dulcem efficit saporem. Atq; inde fit, ut cibi calidiores

res frigidis magis moueant gustatum, quoniam magis penetrant. Deniq; quod carnē dissoluit, uritq; & spumeum est, ex omnibus secretum liquoribus, succus uocatur.) Quartū liquoris genus, quod humido calidoq; constat, est succus, quem proprio nomine *ὀπὸν* Plato uocat, quemq; tantæ acrimoniæ esse, ut carnem urat et dissoluat ob insitā caloris uim, inquit. Nam succi quidem omnes acres magna ex parte penetrant: sed hic potissimum, quem priuato nomine *ὀπὸν* nominat, omnium maximè pungit, atq; urit. idem enim caliditate, tenuitateq; alios superat. Vnde illū dissoluere, atq; urere carnem, Plato dicit: quoniam calidiores subtilioresq; res maximè penetrant carnis meatus, et incendūt. Hunc quidem succum, siue *ὀπὸν*, Galenus lib. 7. de Simpliciu medicamentorum facultatibus, Cyrenaicum appellat, magnamq; illi acrimoniā, penetrandiq; uim propter acumen ac tenuitatem tribuit. Qui cum ex humide rei natura exprimat, spumeus dicitur, et ex alijs liquoribus segregatus. Iam uerò succus idē siliphij arbusculi, siue laserpitij proprius dicitur, si Plinio ac Theophrasto credimus. hæc enim stirps caulem similem ferulæ, foliaq; apio aurei coloris, ac fructum aniso similem habet, quæ si incidatur, liquorem lentum, et subrusum, suauissimè spirantem emittit, qui nimia acrimonia linguā uellicat. Quoniā autē huius laserpitij, siue siliphij in Cyrene copia nascitur (ut Theophrastus lib. 6. de plantarū historia, et Plinius lib. 29. cap. 3. tradūt) illius succus proprio nomine *ὀπὸν* Cyrenaicum dicitur, quamuis in Syria & Media quoque nascatur. Huius ergo liquoris calidissimā esse naturā, maximāq; attrahēdi et liquandi facultatē habere, Galenus lib. 8. de Simpliciu medicamentorū facultatibus scribit. Ex quo constat, Platonem hic per quartum istud liquoris genus, non solum succum laserpitij intelligere, sed reliquos etiam succos odoriferos, qui ex arborum quorundam lachrymis nascuntur: cuiusmodi sunt, balsamum, myrrha, thus, eiusmodiq; liquores alij, qui plerumq; calidissimi, erodentesq; sunt, ut prolixius Dioscorides docet. Terræ uerò species per aquam emergens hoc modo fit lapis.) Quemadmodum humidarum rerum mixtiones generatim docuit in superioribus, sic nunc terrestrium rerum concretiones, corporaq; eiusmodi recenset, ut lapidem, nitrum, salem, uitru, ceteraq; alia, quæ similem generationis suæ causam habent. Quam in re considerandum quidem est, quatuor esse mixtorum genera, quæ è terra desodiuntur: terræ quædam uariæ species, metalla, succi, & lapides. De metallis, ac lapidum communi generatione diximus: reliquorum uerò lapidum ac succorum genera dicemus, nec enim de singularibus quibusdam terræ formis agendum hoc loco est. Itaq; lapides omnes ex terra pingui humore coagulata, frigoreq; indurata, gignuntur. Quemadmodum enim plantæ & metalla radices suas habent; indeq; nascuntur: ita & lapides radices quodammodo in terra agunt, &

ex terræ cum aqua concretionem nascuntur. Vnde ipsi quoq; suam animam uegetatricem habere dicuntur, qua aluntur, augetur, ac minuuntur. Ergo ut metallorū compositionis principia sunt humor tenuis ac pinguis, terræq; tenuis et uiscose aliqua particula, ut sulphur, & argentum uiuum, quæ ex illis constant: ita lapides terra molli & crassa, ac humore qui illam conglutinet, constant. Atqui hæc est communis omnium lapidum generatio, quam ex terra per aquam emergente, hoc est, ex terræ aquaq; commixtione fieri, Plato inquit, cuius etiam communiore causa reddit his uerbis: Congelata enim aqua, quando in commixtione deficit, in aeris speciem transit. hic aer suum in locum recurrit: uacuum autem ipsorū nihil, proximum ergo aerem pulsat.) Hoc est, congelata demum terra ipsa frigore, postquam humore est cōdensata, omnis aquosus humor, qui lapidem poterat emollire, exhalatur, & in aeris regionem effertur, sicuti reliqui terræ uapores: siquidem humor ille lapidi inherens constringitur, terræq; partes simul connectit. Ex quo constat, lapides nec humore omni carere, nec multo etiam abundare, sed ex pauco, eodemq; cōgelato cōponi. Quare per aerem istum è terra excitatum, & proximū aerem pulsantem, ne quid uacui relinquatur, exhalationem ab humore lapidis excitatā intelligit: quæ cum ipso calore solis efferatur, aeris nature fit, ac per aerem terris circumfusum penetrans sursum impellitur: cuius impulsus efficiens causa est calor, exhalationem attrahens. Humor enim omnis calore in uaporem conuertitur, & aeris nature fit. Assumpta igitur aeris forma, uapor idem in aeris regionem fertur. Siquidem is proprius eiusdem locus est, quem sponte petit ne quid uacuum sit in natura. Nam si corpora naturali suo motu priuarentur, nec illo ad proprium locū ferrentur, uacuum quidem locus aliquis foret. Iste si grauis sit pulsus, circumfusiq; terræ moli, uehemēter illidit, seq; ipsum in eas sedes, unde nouus ascenderat aer, conducit.) Quo pacto uacuum impleatur exhalatione illa, quam diximus, ascendente, in his docet. Cum enim, inquit, eadem exhalatio è terræ in lapidem concretæ humore excitetur, & calore solis sursum in aerem euehatur, aer quidem externus, in quem illa incidit, eam impellit, ipseq; in subeuntis locum succedit, ne quid uacuum relinquatur. Itaq; dum in terræ cauernis, ubi lapides fiunt, uapores excitantur, extraq; prodeūt: necesse est locum illum, in quo ipse uapor erat, impleri corpore aliquo. ac aer undiq; circumfusus in eundem locum subit, ne corpore aliquo uacet. Ergo illisio hæc aeris terræ moli circumfusi, nihil est aliud quàm loci repletio, quam externus aer in uaporis exeūtis sedem intrans efficit. Terra deniq; ab aere indissolubiliter cū aqua coacta, lapides concreat: pulchriores quidem illos, qui perspicuè ex æqualibus planisq; partibus emicant: deformiores uerò, qui contrā.) Hæc est generationis lapidum

lapidum conclusio, in qua breuiter eorum omnium effectioem declarat. ait enim, lapides ex terræ humore cōcretæ mixtione fieri, euaporato omni aquo so humore, qui lapidem emolliret. Ergo aere denuò adueniente, locus, unde uapor est excitatus, repletur: idemq; aer terris inclusus, mirum in modum refrigeratur, ac frigore terram humectatam, & in lapidem conuersam indurat. Siquidem terrestris illa mixtio lapidū tum ab aere frigido circumstanti, tum ab ipsa loci frigiditate maximè congelatur. itaq; lapis eo modo durus ac solidus gignitur, quia insitus illi humor terram glutinosam constringit, frigus uerò indurat. Sed cum ipsorum lapidum, quorum omnium communis generatio hæc est, alij pulchriores splendidioresq; sint, ut gemmæ: alij rudes, & deformes, ut reliqui: gemmæ quidem ex tenuissima terræ humorisq; cōcretionem gignuntur. lucidæq; propter tenuem humorem nimio frigore congelatum, caloreq; solis exsiccatum fiunt. terra enim ex se nec lucida est, nec splendorem addit: humor autem tenuis in gemmis concretus, ut in glacie cernere licet, splendorem efficit. Quinetiam illarū pulchritudo ex temperatione partium aquæ & terræ prouenit, quam ex planis æqualibusq; partibus gigni Plato inquit, ad elementorum figuras alludens. Nam æqualitatem partium ab elementis sumptarū in mixtis, ac earum temperationē, planas æqualesq; partes in his idem uocat. Hoc igitur modo pulchri omnes lapides gignuntur, quemadmodum Theophrastus etiam in libro de Lapidibus docet. Iam uerò reliqui lapides uulgares fiunt, cum in ijs æqua elementorum temperatio non est, sed maior terræ, crassiorq; pars subijcitur, humoris uerò crassi minor fit accessio. Itaque rudes eam ob causam fiunt, quemadmodum in luto sæ aquæ cōcretionem cernere possumus. Quare communis lapidum omnium generatio ex terra humoreq; fit, ijs nimirum frigore condensatis. Vnde frigida siccaq; nature plerunq; sunt. Vbi uerò ignis acumine humor omnis resoluitur, corpusq; illo aridius redditur, ea restat species, quæ solida uocatur, futillisq; tellus.) Omnia terræ mixtionis genera persequitur Plato: rationemq; docet, qua terræ genus illud quod creta dicitur, fiat. Ait enim, terrā pinguem & argillosam, arefacto humore à sole, exsiccari, & *νεραμου*, hoc est cretam gigni. Itaq; terra eadem exsiccato humore indurefcit, atq; in lapidis formam mutatur, qua quidem madefacta figuli ad uasa effingenda utuntur. Cum enim eadem pinguis ac tenuis sit, & humore exsiccato indurefcit, cōmoda effingēdis fictilib. est. Quam ob causam Athenis locus quidā Ceramicus, ab hoc cretæ genere uocatus est, Plinio auctore: quòd Chalcoſthenes officinā suā ibi haberet, crudaq; opera ex ea terra effingeret. Huius quoque cretæ generis Aristoteles lib. 4. Meteor. meminit, cum quædam esse mixta corpora inquit, quæ facile liquefiant, ut nitrum: quæ uerò, quæ nō item, ut ceramum, siue cretam. Quod

idem Theophrastus in lib. de Lapidibus cōfirmat. Igitur cum creta omnis ex pingui tenuiq; terra humore concreta fiat, & calore solis, quem ignem hic uocat Plato, siccata durefcit, rectè inquit genus esse quoddam terræ propter calorem, qui humorem ex ea excitat, arefactum, quod ceramos uocetur. Sic enim ipse ait: τὸ ἵπὸ πυρὸς πάχος τὸ νότθρον παῦ ἐξαρπιδάων, καὶ κραιφύτθρον ἐνεὶνς ζυγαῖν, τῷ γένει νεραμου ἐπωνομάναμεν, τότε γέγονεν. Quibus ita expositis, non admodum rectè, meo quidem iudicio, solidam, futilemq; tellurem *νεραμου* transtulisse mihi uidetur Marsilius: quemadmodum nec is, qui apud Aristotelem laterem & lapidem eandē uocem uertit: cum nihil eorum *νεραμος* apud Græcos hoc loco significet: sed uel pro creta generatim, uel pro gypso sigillatim capiendum sit, id quod ex ipsius Timæi uerbis in suo libro licet colligere: qui terrestrium mixtorum mentionem faciens, inter friabilia mixta θείον, hoc est gypsum recenset, hoc modo, τὸ ἵ θραιφύτθρον, θείον: hoc est, friabile quidem genus est, ut gypsum. Quandoq; etiam humore relicto, terraq; fusili per ignem facta, ac deinde accedente gelu, niger fit lapis.) Quando lapidum, terrestriumq; mixtorum generationem Plato explicat, nigrorum lapidum effectioem iam docet, quam huiusmodi esse inquit, ut cum terra humectata igne siue calore exsiccetur, si post humorē calore magna ex parte consumptum frigore concrefcit, niger fiat lapis. Nam calor quidem nimius terræ humorē exsiccans, & quasi torrens minuitur, humore imminuto et exsiccato, terraq; iam densata frigore nigrior fit: ut in lateribus ad ignem decoctis cernimus, qui si magno calore torreamur, nigrescunt, posteaq; frigore densi redduntur. Ergo hoc loco Plato, cum nigrum fieri lapidem ait propter cōbustæ terræ frigeffectioem, communem nigrorum lapidum generationem intelligit: quamuis multa sint illorum genera, quæ partim à Theophrasto, partim à Plinio traduntur.

Quando uerò id ipsum similiter ex commixtione multo priuatur humore, sed tenuioribus terræ partibus constat, falsumq; est, & semiglaciale fit, perq; aquam emergit, partim quidem terræ, oleiq; purgatorium genus nitrum dicitur.) Explicata iam lapidum generatione, cæterorum mixtorum terrestrium, quæ succo quodam salsugineo constant, causas edocet: ut nitri, salis, uitri, ac reliquorum, quorū omnium generationes ordine declaremus. Nitrum gigni Plato inquit, cum salsum pinguemq; humorē, ac oleo similē, terræ crassitie misceri euenit. tunc enim humor idem cum terra cōcretus, lapidis instar indurefcit, lucidusq; ac friabilis existit, colore quodam ceruleo cōstans, quē nitrū appellamus. Idem autem, ut Galenus lib. 9. de Simplicium medicamentorum facultatibus inquit, medium est inter salem & aphonitrum: ideoq; exsiccandi astringendiq; uim habet. Ex quo cōstat, uim illā ex eius siccitate proficisci. de cuius natura & usu Plinius lib. 31. cap. 10. permulta

per multa differit. Iam uero, ut de salis effectione dicamus, idem nitro simillimus est: paterquam quod nitrum pinguiori constat humore, quam sal. salis enim facultas, ut auctor est idem Galenus, terrae naturae est, magnamque astringendi siccandique uim habet: licet minus exsiccat, quam nitrum, quia minori terrae parte constat. Sal autem omnis, ut Plinius ibidem ait, igne naturae est. gignitur enim ex falso terrestrique humore, calore solis indurato. Quod uel hinc facile intelligi potest, quod sal, aqua infusa, liquefit. His ergo sic statutis, dubium est, cur Plato salem lege Deo gratum esse dicat. sic enim ait; ἀλλ' ὅν παρὰ νόμῳ θεοφιλὲς σῶμα ἐγούετο. Quam dubitationem Plutarchus lib. 5. Symposiorum hoc modo soluit: quod Aegyptij olim, cum res omnes, quae usui sibi erant, diuinis honoribus colerent, ut ignem, aquam, terram, eiusmodique alia: salem etiam inter illa ipsa retulerint, quod is magnam inter omnia utilitatem tam in cibis et medicinis, quam in alijs rebus praestet: eumque idcirco magnorum deorum cultui adhibebant, usumque salis omnibus ijs qui sacris initiati non essent, prohibebant. Legeque statutum erat, ut in sacris sale uteremur soli sacerdotes. Cuius rei causa id erat potissimum, quod non modo cibis omnibus saporem ac suauitatem sal addat, sed omnia diu conseruet, et a putredine liberet. Quemadmodum enim anima diuinissima nostri pars est, quae totum corpus fouet ac sustentat: ita quoque sal corpora constringens diu conseruat, putrescereque non sinit. At enim communia ex utrisque, aqua quidem non solubilia, igni uero propter tale aliquid ita conglutinatur. Exposita nitri et salis generatione, ad communem eorum mixtionis causam Plato recurrit. ait enim, lapides omnes aut aquae aut ignis ui concrefcere, terram uero ipsam quasi materiam subijci. Siquidem ex maiore humoris, ignis uel, siue caloris accessione in terrae mixtione facta, lapidis genus mutatur. Qua de causa siccos lapides humore dissoluit, ac liquefcere inquit: idemque lib. 4. Meteor. docet Aristoteles. Humor enim siccas res humectans dissoluit, ac rarefacit. contra uero, lapides humidiores calore dissoluuntur, ut nitrum, et uitru: quia calor in humidam res agit, ut latius in libro de Lapidibus Theophrastus tradit. Quamobrem cum humor pinguior sit igne, siccitasque humore densior, ignis in res humidam propter contrariam naturam, humorque in siccas eandem ob causam agunt. Atqui hoc ipsum in uitri effectione Plato nos docet. nam uitri natura, ut Plinius lib. 36. refert, ex maiori humoris copia, quam terrae, constat. multum enim pinguis humoris, minus autem terrae tenuis habet, quorum mixtione concrefcit, frigoreque induratur: unde igne liquefit, ut metalla omnia. Ex quo etiam patet, lapides, quia terrae maiori parte, quam aquae constant, minime liquefcere igne: metalla uero, humidioresque lapides liquefcere. Igitur haec breuiter ad mutuam elementorum actionem explicandam satis sint, quae prolixio-

ribus uerbis, ijsque apertis Plato indicat. In quibus considerandum est, duas poni elementorum qualitates, quae uim agendi habeant, nimirum calorem et frigus: itemque duas alias, quae uim habent patiendi, humorem et siccitatem. Nam calor in res humidam agit, frigus autem in siccas, uel uiceuersa, prout subiecta res fuerit. siquidem calor liquefcit res humidam, et duras constringit, si plus, minus uel terrae admixtum habuerint. Qua de re plura lib. 4. Meteor. Aristoteles, qui multa ex hoc Platonis loco mutuatus est.

Haecenus eas species quae figuris, commutationibusque inuicem uariantur, penes iam demonstrauimus: quas uero ob causas passiones earum nascantur, deinceps demonstrare conabimur. Principio sensum his quae dicta sunt, adesse semper oportet. Carnis uero et eorum quae ad carnem attinent, generationem, animae quoque, quantum mortale est, nondum declarauimus. Sunt enim haec a passionibus quaecumque cum sensu sunt, minime separata: et illae sine his exponi sufficienter non possunt, simul uero expleri ferme nequeunt. Prima igitur alia ponenda sunt: denique quae sequuntur, expedienda. Ut ergo deinceps in disputando genera passiones ipsae sequantur, prima nobis extent quae ad corpus et animam pertinent. In primis qua ratione ignis calidus dicitur, uideamus. quod ita demum perspiciemus, si discretionem diuisionemque ab eo in nostro corpore factam consideremus. quod enim acumen quoddam ea passio est, ferme est omnibus manifestum. Tenuitatem uero angulorum, laterumque subtilitatem, paruicatem particularum, motus uelocitatem, quibus omnibus uehemens et penetrans est, uelociterque quod occurrit, diuidit semper et dissipat, considerare debemus, figurae ipsius generationem memoria repentes. ea quippe, non alia natura corpora nostra diuidens, et in partes exiguas partiens, merito passionem illam quae legitime calor nominatur, inducit. Contraria uero huic passio, licet cuique manifesta, sua tamen explanatione non careat. humidam namque partes corporum, partibus nostris humidis grandiores, cum in corpus influunt nostrum, minores quidem partes extrudunt, sed in earum sedes sese insinuare non possunt, humorem

humorem autem nostrum coagulant, atq; ex inæquali et agitato immobilem propter æqualitatem coagulūm; faciunt, inq; angustum cogunt. Quod autē præter naturā coactū est, secundū naturam renititur, seq; reuocat in contrarium. In hac reluctatione quassationeq; tremor rigorq; consistit: omnisq; huiusmodi passio, frigus: quodūe eam infert, frigidum nominatur. Durum autem dicimus illud, cui caro nostra cedit: molle, quod carni: resq; ipsas inuicem & duras & molles, eadem ratione uocamus. Cedit autem, quicquid paruonititur. Quod uerò ex triangularibus basibus firmamentisq; est, utpote plano uehementer innixum, renititur maximē atq; resistit: quodūe summopere densum est, contrauentia uehementer repercutit. Graue præterea, & leue, cū ea natura simul quæ sursum deorsumūe dicitur, commodissimē declarabitur. Sed illud dictū absurdum est, esse duo quædam natura loca à se inuicē longo interuallo distincta: & unum quidem deorsum uocari, ad quem locum ea deferantur omnia quæ cunq; molem quandam corporis habent: alterum uerò sursum, ad quem ui omnia moueantur. Cum enim cælum omne rotundum sit, quæcunq; à medio æquē distantia extrema facta sunt, similiter esse oportet extrema. Mediū quoque æqualibus lineis ab extremis undiq; distans, eregionē æquē omnia respicit. Quoniā igitur ita mundus dispositus est, si quis dictorū quicquam sursum esse dixerit, uel deorsum, nō in iuria errare uidebitur. Medius enim locus in ipso, neq; sursum, neq; deorsum dici debet, sed medius. Quod rursus undiq; circuit, neq; medium est, neq; partem in se habet aliam ab alia differentem, quo ad ipsum mediū, & omnino quicquid sit eregionē locatum. Eī uerò quod suis ipsius simillimum est, cōtraria nomina iurē nullus attribuet. Si quid enim solidum æquilibratumq; in uniuersū medio sit, ad nullam extremorum partem propter perfectam ipsorum similitudinē declinabit: at si quis circa illud obambulet, sæpe sibi-

met plantis stabit oppositis, eandemq; illius partē tum sursum, tum deorsum uocabit. Itaq; uniuersum, quemadmodum paulo antē diximus, cum sit rotundum, locum habere superiorem aut inferiorem uir prudens minimē affirmabit. Sed unde nomina sunt ista, & in quibus ea intuiti, ex illis ad mundum totum transtulimus, huiusmodi quædam in primis ponētes, inuestigemus. Si quis in ea mundi regione quam ut plurimum sortitus est ignis, & ad quā undiq; fertur, insideat, uimq; aliquam nanciscatur, per quam ignis partes arripiat libretq;, aut ubi in statera lācibus collocauit, ut deorsum in dissimilem detorqueat aerem, constat planē minorem ignis portionem maiori facilius coactum iri. Vbi enim duo simul uno robore suspenduntur, minus quidem magis, plus autē minus inferenti uim cedit. Et unū quidē graue deorsumq; ferri dicitur, alterum uerò sursum ac leue. Idem nobis terram habitantibus accidit. Nam terræ innixi, perq; eam gradientes, terrena genera inuicem separamus atq; distinguimus, & sæpe terram in dissimilē aerem iacimus uiolenter, præterq; naturam, sæpe partes utraq; cognatæ nature participes. Hic portio minor facilius quā maior ad dissimilem locum iacta, prius uiolentiæ cedit, eamq; leuem cognominauimus: & locum ad quem compellimus, sursum. Contrariā his affectionē graue quiddam, atq; deorsum. Hæc itaq; differre inuicē necessariū est, propterea quòd generum multitudines locum alijs cōtrarium obtinent. Quod enim in alio loco leue est, leui, quod in loco est contrario: & graue, similiter graui: & ei quod deorsum dicitur, id quod deorsum: eiq; quod sursum, id quod dicitur sursum. omnia enim hæc transuersa inuicem & contraria ac penitus differentia esse, fieriq; reperiētur. Vnum tamē id de his omnibus cogitandum, quòd uia gressioq; singulorū ad simile atq; cognatum ferens, graue facit id quod fertur: locum uerò in quem tale quid fertur, deorsum. Quæ aliter se habent, aliter efficit,

Post

Post explicatam elementorū mixtionem, mixtorūq; generationes, ad animalū uires, sensusq; corporeos exponendos accedit. Siquidem cōposita corpora partim anima cōstant, partim uerò carent eadem. Ideo cum de inanimatis mixtis sit dictū, deinceps de animatis dicendum est. Qua in re, quoniam anima cunctorum animantium corpori inclusa necessariò est, ac de communi corporea generatione est dictum, ad animi tractationem in his iam accedit: id quod in prima dialogi parte fecit. Nam cum de mundi effectione communi differuisset, ad animi generationem nunc digreditur. Itaq; hic de corporum animatorū temperatione Plato differit: quando anima sensitua sine corpore esse nequit, ut idem inquit. sensus enim, & affectiones omnes animi cum corpore communes sunt. Sed antequam ad animi uires explicandas Plato perueniat, de corporis iam perfectè compositi natura in primis tractat, tum de anima ipsa. Ideo inquit, Quia sensus his quæ dicta sunt, adesse semper oportet. id est, quia metalla, lapides, eiusmodiq; alia mixta corpora suum habent uitalem sensum quasi animam. Carnis uerò, & eorum quæ ad carnem attinent, generationem, animæ quoq; quantum mortale est, nondum declarauimus. Id est, cum reliquorum perfectorum mixtorum, ut animalium quæ carne constant, generationem, animationemq; nondum explicauerimus: reliquum est, ut de his ipsis dicamus. Quare transitione quadam usus Plato, mixtorum se inquit diuersorum, quibus inest sensus aliquis, generationem hæc nus tradidisse: deinceps uerò reliquorum perfectorum compositorum, quæ anima constant, ortum uelle explicare, quando horum uires animales cum corporibus connexæ sunt, ab ipsisq; nequeunt seiungi. Igitur antequam de uiribus animæ sensitivæ Plato dicat, corpoream mixtionem explicat, qualitatesq; illius edocet: ut his declaratis, uirium animalium connexio intelligatur. Atque hoc ipsum Aristoteles imitatus fuisse uidetur, qui cum de corporea concretione omnium in libris de Ortu & interitu, ac libro 4. Meteor. (qui, auctore Alexandro Aphrodisæo, illis debet adiungi) differuisset, cōtinuò tractationem de anima tribus libris complectitur: primòq; de communi animatorum anima differit, deinde uerò de sensitua, ultimò de rationali. Ergo sequens hæc Platonis tractatio, ad animæ cōnexionem cum corpore pertinet. Nec de animi quidē generatione hic loquitur, cum eam suprà docuerit: sed de illius cum corpore cōiunctione, quomodo ea corporibus inherens, animalia constituat, sensu ac uita prædita. At dubium hoc loco est, cur Plato animā, siue illius uires à corpore minimè separari dicat. sic enim ait: Sunt enim hæc à passionibus, quæcumque cum sensu sunt, minimè separata, & illæ sine his exponi sufficienter non possunt, simul uerò expleri fermè nequeunt. Certè animā sensitivā, quam ille uocat mortalem, à corpore separabilem esse, i-

psiusq; uires sine corpore esse, expleri uel posse negat. Nam ut Iamblichus in lib. de Mysterijs Aegyptiorum inquit, quædam sunt animo cōmunia cum corpore, quæ per se ipse non haberet. nec corpus etiam: quædam uerò illius propria, uel à corporibus ipsis diuersa. Prioris quidem generis sunt, sensus, uisa, perturbationes, eiusmodiq; aliæ uires: secundi autē, intelligere, uelle, ratiocinari, quæ à corpore separatus animus habet. Itaq; sensitua anima extra corpus esse nequit, rationalis uerò potest.

Quod etiam non modò Plotinus, reliquiq; Platonici docent, sed Aristoteles quoq; ac Peripatetici confirmant. Ut ergo deinceps in disputando generationes ipsæ sequatur, prima nobis extent, quæ ad corpus & animam pertinent. in primis qua ratione ignis calidus dicitur, uideamus. Quoniam corpora omnia perfectè composita quatuor ex qualitatibus constant, ac de ipsorum natura differat prius Plato, quam de animæ cum illis cōnexionem: ipsarū nunc qualitatū uires describit, tum quia illæ corpora componant, tum quia sensu ipso dignoscantur. Itaque in primis de igne, ipsiusq; facultate, tum de reliquis edifferit. Quamobrem per ignem hic, ut Galenus lib. 8. de Placitis Hippocratis & Platonis annotat, calorem naturalem nobis insitum Plato intelligit, semperq; calorem eundem ignem uocat. Hunc præterea calorem tenuem ac subtilem qualitatem esse unā ex quatuor illis inquit, quæ corpus alat et sustentet. Eadem enim efficiendi uim habet in humorem, quoniam humor quasi materies subijcitur, calor uerò efficit. Quod autem de angulorum acumine Plato hic ait, de caloris tenuissima, uehementissimaq; uirtute naturali, quam pyramidi antea comparauit, intelligendum est. calor enim penetrandi uim habet, addeò ut acrimonia sua quamcumq; subiectam materiam, humidam præsertim absumat. Hic ergo calor naturalis non solum igni, reliquisq; simplicibus corporibus, sed mixtis etiam inest. nec enim sine calore quicquam uiuit, aut alitur. Idem etiam, si pro ut est qualitas prima, intelligatur, purus per se estimò ferè est incorporeus, quia primæ qualitates incorporeæ sunt. Quod si uerò corpori alicui hæret, sine humido esse nequit. calor enim omnis alimento eget, humore nimirum. Qua de causa uita omnium in humore caloreq; consistit: quorum alterutro cōsumpto, animal quoque perit. Igitur qualitatum omnium præstantissimum esse calorem, tum ob efficiendi uim, tum quòd maximè uitam conseruet, manifestum est. quod Plutarchus in lib. Vtrum igne aqua sit præstantior, affirmat. Ex his ergo collige, ignem à Platone duobus his qualitatibus præditum constitui: acumine, quo diuidit, penetratq; omnia, quod ad calorem referri oportet, quamuis per triangulorum acumen id Plato explicet: itemq; subtilitate ac leuitate, quod ad illius siccitatem pertinet, tamēsi ad basium mobilitatem idem referatur. Nam per siccitatem leuis fit ignis, per calorem

uerò acutus & subtilis. Vnde res humidæ graues, et minimè acutæ sunt. Contraria uerò huic passio licet cuiq; manifesta, sua tamen explanatione non caret: humidæ namq; partes corporum, partibus nostris humidis grandiores.) Post caloris naturã breuiter explicatam, frigiditatem illi ut cõrariam adijcit, eiusq; uim explicat. Eadem autem qualitas quædam prima est, ut calor, & humor: cuius facultas igni contraria est, quoniã contrarios habet effectus. calor enim dissoluit, frigiditas cõdensat: calor subiectam materiam consumit, frigus conseruat: eodemq; modo uires omnes utriusq; contrariæ inter se sunt. Quam ob causam nonnulli frigiditatem caloris potius esse priuationem, quàm ueram qualitatem definiere. Verumtamen cum qualitates omnes alicuius elementi propriæ sint, ut humor aquæ, siccitas terræ, id à Plutarcho in dubium uocatur in lib. de Primo frigore, cui nam corpori frigiditas primò, uereq; insit? Quidã enim aeri eam tribuerunt, alij aquæ, alijq; terræ. Cui obiectioni respondens, nec in aere, nec in aqua aut terra solum frigiditatem ponit, sed in iisdem omnibus diffusam esse dicit. Nam ut igni calor, terræq; siccitas inest: ita quoq; aquæ ac terræ frigiditas æquè inhaeret. Quamobrem calori frigiditas repugnat, esseq; simul ambo nequeunt, præterquam in composito quatuor qualitatum. calor enim frigus expellit, et frigus calorem: sed diuerso sanè modo. Siquidem calor, utpote subtilior & acutior, facilius penetrat: frigus autem, ut lentum, paulatim rem aggrauat. Itaq; celeritas efficiendi calori tribuitur, tarditas uerò frigiditati. Cum ergo hæc ita sint, rectè Plato frigiditatem calori obiecit, uimq; cõgelandi res humidæ & crassas illi tribuit: quoniã illas frigus citius penetrat. Vnde cū hic Plato grandiores nostri corporis partes inquit, grandioribus partibus aduenientibus, minores partes extrudere, humoremq; coagulare, frigiditate humorem constringentem intellige. Nam frigiditas, ut diximus, lenta est, ideoq; maioribus partibus quasi triangulis cõstare dicitur. itemq; humor est lentus, facileq; cõstringitur frigore: eodemq; modo minores partes, quæ e corpore expelluntur frigore subeunte, ignè subtilè significat. Nam ut res congeletur, necesse est tum calorem expelli frigore ingruente, tum ipsam constringi. Ergo ad figuras elementorum alludens Plato, minores partes uocat ignem siue calorem, qui paucioribus triangulis ob tenuitatem dicitur constare: maiores uerò appellat frigiditatem & humorem, quæ cum in aqua terraq; sint, per triangulorum numerum explicantur. In hac reluctatione, quæ actioneq; tremor, rigorq; consistit: omnisq; huiusmodi passio frigus, quod ue eam infert, frigidum nominatur.) Quando qualitates omnes contrariæ inter se sunt, necesse est commotionem, pugnamq; inter ipsas fieri, dum alia aliam superare nititur, contraq; alia resistit: ut cum frigiditas calorem corpori insitum superare conatur, illeq; contra obstitit, rigor

siue frigus in animali oritur. Nam in colluctatione illa utriusq; qualitatis rigor sentitur, quousq; superata illarum altera, uel frigidum remaneat corpus, uel calidum. Atqui hæc de primis elementorum qualitibus dixisse satis sit. quatuor enim sunt eadem: calor, frigiditas, siccitas, & humiditas: ex quarum mixtione secundæ aliæ nascuntur, de quibus dicemus deinceps. Sed quæret fortasse quisquam, cur Plato duarum solum qualitatum, caloris & frigoris, mentionem fecerit, quando omnes quatuor proponere debuit? Certè, quia duæ illæ, calor & frigus, uim efficiendi habent: siccitas uerò & humiditas duntaxat patiuntur: ideoq; siccitatem igni, humiditatem frigori in eorū explanatione subiecit. Quod ex illarum colluctatione cernere licet, cum frigori humorem adiecerit, dum rigoris causam exposuit: & calori siccitatem, cum causam caloris reddidit.

Durum autem dicimus illud, cui caro nostra cedit: molle, quod carni. resq; ipsas inuicem & duras & molles eadem ratione uocamus.) Ex primarum qualitatum in corpore composito mixtione, secundæ quoq; aliæ nascuntur: ut duricies, mollicies, grauitas, leuitas, raritudo, densitas, asperitas, lenitudo, de quibus hoc loco dicendum est. Itaq; secundæ qualitates, ueluti primæ ipsæ, contrariæ inter se sunt: ut duricies & mollicies, eademq; sibi mutuo repugnant. Adde quod primæ qualitates simplicibus & compositis corporibus insunt, secundæ uerò eodem modo in utrisq;. Ex quo fit, ut secundæ qualitates primas consequantur semper. Quo nomine ut ad secundarum qualitatum naturam explicandam accedamus, duricies quidem & mollicies ad humiditatem, siccitatemq; referuntur. Siquidem humidæ corpora mollia sunt, ut aqua, liquoresq; omnes: sicca uerò dura, ut terra, lapides. Quo nomine ut primæ ipsæ qualitates, humiditas & siccitas contrariæ inter se sunt: ita quoq; secundæ, duricies & mollicies inter se repugnant. Ideoq; molle id esse Plato inquit, quod carni siue tactui cedit: contra uerò durum, cui caro cedat eadem. Nam duricies ac mollicies tactu solum percipiuntur, caro autem tactus medium est: ex quo relinquitur, utriusq; qualitatis iudicium à sensu tactus petendum esse, atq; ex illo definiendum. Vnde Aristoteles lib. 4. Meteor. cum de duro ac molli differit, utrunq; hoc modo definiuit: ἔστι δὲ σκληρὸν μὲν τὸ μὴ ὑπεῖναι εἰς αὐτὸ κατὰ τὸ ἐπίπαινον. μαλακὸν δὲ τὸ ὑπεῖναι τῷ μὴ ἀντιπρόβῳ αἰσθάνου. Ergo uterq; philosophus durum ac molle inter secundas qualitates retulit, & ad tactus iudiciū reduxit. Iam uerò, cum duricies ex siccitate, concretiori q; corporis mole, contraq; mollicies ex humiditate magis dissoluta in corpore sit: Plato quidē ad terræ naturam alludens, duriciē inquit ex triangularibus basibus, quæ quadratum planum efficiūt, fieri, quia terram cubicæ figuræ propter soliditatem antea comparauit. Atq; hinc est manifestum, corpora omnia soliditatem à terra habere, raritatem uerò ab

rò ab humore: itemq; in soliditate duriciem, et in raritate molliciem inesse. quod latius libro 4. Meteor. Aristoteles explicat. Graue præterea, & leue, cum ea natura simul, quæ sursum, deorsum ue dicitur, commodissimè declarabitur.) Qualitatum secundarum quædam in corporis magnitudine sunt, ut durum, uel molle: quædam autem in eius motu, ut leuitas & grauitas. Ex natura enim primarum qualitatum hæc simul nascuntur, ut rariorum elementorum leuior sit natura, densiorum uerò grauior. Et quidè cum ignis & aer sursum, aqua & terra deorsum ferantur, grauitas etiam ac leuitas illorum ex subtilitate, densitate ue nascetur. Siquidem calor leuiores rarioreq; res humidas efficit, contrà uerò frigus graues & densas. Atq; inde fit, ut non modò simplicia corpora diuersa ratione inter se collocata, leuitatis grauitatisq; participari dicantur: sed composita etiam, prout rariora, densiora ue fuerint. Ex raritate enim leuitas, è densitate autem grauitas oritur. Quamobrem Plato et Aristoteles hac in re uerbis solum differunt, idemq; uerè ambo sentiunt. ille enim ad elementorum figuras respiciens, graue dixit esse id, quod difficile in locum extra naturam suam educatur: leue contrà, quod facile. Quasi diceret, quòd ut terra propter cubicæ figuræ naturam fixa semper manet, nec sursum potest ascendere: ita grauia dicantur illa, quæ in suo loco firma consistant: leuia uerò, quæ instabilia sint. Hic rursus lib. 2. de Cælo, graue & leue sic definiuit: βαρὺ μὲν ἀπλῶς, τὸ πᾶσι ὑψιστάμενον· κῆρον δὲ, τὸ πᾶσι ἐπιπολάζον. Quoniam tamen hac in sententia uterq; philosophus inter se dissentire uidetur, ac nos uerbis, non re differre ipsos dicimus, Aristotelis, Platonisq; sententias proponamus, easq; conferamus inter se. Duo sunt, auctore Aristotele, naturales loci sibi inuicem contrarij: unus superior, alterq; inferior. ad illū leuia omnia spontè feruntur, ad hunc uerò grauia. Ideoq; leuia dicuntur Aristoteli, ea quæ sursum petunt: grauia, quæ deorsum. Item Plato, ut Alcinoüs explicat, nihil in cælo superius, nihilq; inferius esse dicit, quando rotundum sit, nullamq; contrariam positionem habeat. Et leuia, inquit, aut grauia nō esse solū definiēda, quòd sursum, deorsum ue petant: sed potius leuia esse illa quæ subtiliora sint, et ut ipse loquitur, paucioribus consistit triangulis: grauia demum, quæ densiora, & quasi pluribus partibus composita. Huic quidem Platonis sententiæ uidetur Aristoteles repugnare, quòd graue ac leue hoc modo definiērit. Sed reuera, si rem ipsam uolumus contemplari, hoc solum inter se illi differunt, quòd elementorum qualitates triangulis Plato docuit, Aristoteles uerò minimè. Et cum ille leuitatem ex corporis subtilitate, grauitatēq; ex densitate definiuit, idem est, atq; id quod Aristoteles lib. 3. de cælo docet, leue esse id quod est rarum, graue aut quod est densum: siquidem densitudo leuitatē, raritas grauitatem efficit. Cum enim cælum omne rotundum

sit, quæcunque à medio æquè distantia extrema facta sunt, similiter esse oportet extrema.) Quando leuitatem & grauitatem non rectè definiiri dixit, quòd sursum deorsum ue feratur, cum in cælo nihil sublime uel infimum sit: nunc idem ipsum alijs argumentis confirmans, nihil in mundo uel supremum, uel inum dicit esse, quando rotundus sit, nullaq; loci diuersitas in rotunditate esse possit, sed omnis ambitus suprà semper sit, nimirum cælum: mediū uerò, hoc est terra, in medio consistat, æqualiterq; ab ambitu distet. Nam in circulo mediū, ut Geometræ docent, ab ambitu æquè distat. Atq; hinc sanè patet, medium uniuersi esse terram, eamq; immobilē in eodem permanere, nec in partem aliquam declinare. quod Plato in his docet: Si quid enim solidum, æquilibratumq; in uniuersi medio sit, ad nullā extremorum partem propter perfectam ipsorum similitudinem declinabit.) Hoc est, tanta est mediij cum ambitu consensio in sphaera, ut illud neutram in partē declinans, ibidē semper maneat. Ex quo liquet, quæcunq; in mundi parte terram ut medium esse, cæli autem ut ambitum: nihil uerò sublime, aut infimum.

Sed unde nomina sunt ista, & in quibus ea intuiti, ex illis ad mundum totum transtulimus.) Tacite cuidam obiectioni respondet, unde nam ista sursum & deorsum mundo tribuantur, cum in eo nihil uel sublime uel infimum sit? Cui respondet exemplo quodam huiusmodi: Si quis esset, in sphaera ignis, ibi quæ ipsius ignis partes leuitatemq; posset perspicere, & quasi lancibus stateræ ponderare, posteaq; in aeris locum eundem ignem demitteret, quoniam aer densior est igne: perspicuum profectò est, citius ignem propter leuitatem in suum locum rediturum, quàm aerem illi cessurum. siquidem uno impetu proiectæ duæ res, una grauis, & altera densa, citius quidem leuis in eodem tempore, tardius uerò grauis mouentur. Atq; id Plato subobscure his uerbis significat: Si quis in ea mundi regione, quam ut plurimum sortitus est ignis, & ad quam undique fertur, insideat, uimq; aliquam nanciscatur, ut deorsum in dissimilem detorqueat aerem, constat planè, minorem ignis portionem maiori facilius coactum iri. ubi enim duo simul uno robore suspenduntur, minus quidem magis, plus autem minus inferenti uim cedit. Sed ei quidem interpretationi Latine uerba illa desunt, quæ in codice Græco sunt à Platone dicta hoc modo: ἀνάγκη πρὸς κατὰ τὸ ἐνόμενον ζυωέπειθαι τῇ βίᾳ, καὶ τὸ μὲν βαρὺ καὶ κᾶτω φερόμενον κληθῆναι, τὸ δὲ σμικρὸν ἐλαφρὸν καὶ αἰῶ. hoc est, Neceffe quidem est, id quod emittitur, ui consequit graueq; dici illud, quod feratur deorsum: leue autē, quod sursum. Idem nobis terrā habitantibus accidit.) Eandem quoq; similitudinem terræ partibus accomodat Plato. Si caperemus, inquit, partes aliquas terræ, easq; in aerem proijceremus uiolenter, & contra ipsius terræ naturam, certè leuiore partes citius in proprium suum locum redirent, quàm grauiore.

grauiores. Ex quibus omnibus patet, graue solum ac leue in motu dici ratione quadam: non quòd in mundo supremum aliquid, infimum uel sit. Nam locus ille, quòd leuiores feruntur, supra esse ratione quadam dicitur: contra uerò hic quòd graua perueniunt, infra ponitur. Atqui hoc modo contrarij loci in mundi ambitu esse dicuntur, non quòd uerè contrarietas aliqua sit, sed Quòd generum multitudines locum alijs contrarium obtinent. Hoc est, quia elementorum raritas, densitas uel, locorum distantiam efficit, ita ut ignis & aer, qui paucioribus constant, hoc est rari sunt, sint leues: terra uerò & aqua, quæ dense sunt, graues sint. Itaq; elementa hic genera uocantur, multitudo uerò est grauitas uel densitas: quoniã hic triangulorum, qui graua leuia uel faciunt illa, multitudinem intelligit. Quocirca uera Platonis sententia ex hoc loco sumpta est, nihil in mundo, qui rotunda figura est, contrarium esse: nihilq; uerè sursum aut deorsum in eo poni: sed ratione quadã id dici, quatenus aliud est leuius, et sursum in naturalem sibi locum fertur: aliud autem grauius, ac deorsum descendit. Qua in re planè cõuenit cum Platone Aristoteles in libris de Cælo, cum rotundam cæli figuram nihil contrarium habere inquit: sursum autè & deorsum in ea poni respectu quodam, non quòd uerè hæc ita sint.

Harum igitur passionum huiusmodi quædam dictæ sint causæ. Lenis itè & asperæ passionis causam quilibet intuitus aperire alijs poterit. Durities enim hanc inæqualitati permixta, illam uerò æqualitas exhibet densitati. Sed earum passionum quæ circa totum corpus cõmuniter accidunt, ea restat maxima, quæ uoluptatis dolorisq; est causa, in his quæ diximus. Similiter quæcunq; per corporis partes sensibus patient, doloresq; & uoluptates cient. Ita igitur omnis tam sensibilis quàm insensibilis passionis, causas capiamus: in primis memoria repetentes, quòd de ea natura quæ facile mouetur, deq; ea quæ mouetur difficile, supra distinximus. hoc enim pacto ea persequi debemus omnia, quæ comprehendere cupimus. Quando in id quod facile moueri solet, aliqua uel breuis incidit passio, pars eius quælibet sequentibus partibus undiq; passionem ipsam transfundit, quousq; ad prudentiæ sedem perueniatur: ubi per hos quasi nuncios potentia illius quod passionem intulit, noscitur. Quod uerò contra est affectum, & immobile quodammodo

permanet, circulem illam transfusionem non habet: & ipsum quidem patitur solum, proxima uerò minime mouet. Quapropter cum partes aliæ alijs passionem primam non impertiant, totumq; animal hinc minime agitur, sensus expers id quod patitur extat. Id profecto circa ossa capillosq; & reliquas partes quæ terrenæ ut plurimum in nobis sunt, accidit. Visus uerò & auditus instrumenta aliter omnino efficiunt, quia illis ignis aerisq; uis maxima inest. Quod præterea ad uoluptatem attinet & dolorem, ita consideretur. Passio uiolenter præter que naturam abundè simulq; nobis illata, molesta fit. Rursus quæ in naturam abundè simulq; reuertitur, dulcis: quæ contra fit, contra. Passio uerò magna cum facilitate illata sentitur quidem maxime, uoluptatis autem & doloris minime particeps. huiusmodi sunt, quæ ex aspectu proueniunt. Cui quidè corpus nostrum cognatum fieri in die supra narrauimus, huic adustiones sectiones uel & quæcunq; passionis huiusmodi, dolorem non inferunt: nec etiam quado in suam speciem fit restitutio, uoluptatem. Sensus tamen uehementes clarissimiq; ipsi competunt, quatenus aliquid patitur, incurritq; in aliquid, & attingit. Violentia siquidem huius, discretionis concretionis uel nulla penitus inest. Corpora uerò ex partibus grandioribus constituta, & uix agenti ceditia, quando motiones illatas in totum corpus traiciunt, uoluptates doloresq; continent: quando uidelicet è suo statu mouentur, dolores: quando redeunt, uoluptates. Quæcunq; paulatim, abscessus euacuationesq; sui perpetiuntur: repletiones uerò simul atq; abundè, cum euacuationis quidem sensum habeant nullum, repletionis autè habeant, mortalitate ipsius potentia dolores nullos, uoluptates uerò maximas afferunt. Quod ex suauium odorum perceptioe cognoscitur. At quæ è sua natura simul & abundè pelluntur, paulatim uerò uix in eam restitunt, contraq; superiora affici solent. hoc planè in secandis urendisq; membris apparet.

Post

Post leuitatis, grauitatisq; causas explicatas, lenitatis & asperitatis rationem nunc reddit, quæ etiam qualitates cum duricie mollicieq; admodum coniunctæ sunt. ideoq; illarum iudicium à tactu petendum est, ueluti harum quibus sunt similes. Asperitas autem, ut Plato & Galenus referunt, ex duriore corporis inæqualitate fit. nam densiora corpora, quæ suarum partium constitutionem æqualem non habent, aspera dicuntur: ac durum quidem inæquale asperum dici poterit. contra uerò lenitas est æquabilis partium molliorum compositio. eadem enim ex mollicie constat: quamuis duris itidem corporibus, sed planis tamen inest. Igitur duricies et mollicies ad totam corporis soliditatem referenda sunt, asperitas uerò ac lenitas ad illius planiciem. Vtrasque tamen qualitates tactu percipimus, quoniam eæ duriciem ac molliciem tangibiles qualitates componunt. Quare asperum, Alcinoo auctore, dicitur esse corpus durum, ac inæquale: lene autem, planum, & densum. quod itidem Aristoteles lib. 4. Meteor. confirmat. 20

Sed earum passionum quæ circa totum corpus communiter accidunt, ea restat maxima, quæ uoluptatis, doloris quæ est causa in his quæ diximus. Quando generales animalium uirium causas exponere hoc loco Plato proposuit, eademq; corporis naturæ, mixtioniq; sint cõiunctissimæ, ac de primis secundisq; corporum qualitatibus dixit: nunc cõmunes corporearum affectionum, quæ illis connexæ sunt, causas proponit. Nam affectionum quidem animalis origo omnis ex corpore nascitur, ad corpus autem à corporearum qualitatibus perpeffione plerunque perueniunt: ut eas nunc omittamus affectiones, quæ sine corporis intercessione animum perturbant, uelut odium, dolorẽ, inuidiam uel ob alicuius rei iniuriam, de quibus suo loco dicemus. Itaque de ijs solum affectionibus animalis dicendum hic est, quæ coniunctæ cum corporeis qualitatibus sunt, quæq; non tactu solũ, de quo paulo antè retulit Plato, sed etiam quæ sensibus alijs cõprehendantur. Nam cum corporum animatorum affectiones, uiresq; docere hic instituat, antequam animi uires explicet, ea quæ corpus afficiant, generatim proponit: quamuis affectio quidem hæc sine anima corpus uiuificante fieri nullo modo possit. Quare cum per sensus omnes corporeos uoluptas dolorq; percipiatur, idq; per diuersas corporis partes, communia quædam quasi præcepta ad id explicandum proponit, aitq; dolores, uoluptates, huiusmodiq; alia genera affectionum per diuersas corporis partes, quibus inest sensus aliquis, admitti: quoniam sensus per partes corporis eduntur, per sensus autem affectiones omnes. Quo nomine ad id magis explicandum, duplicem esse affectionum naturam, considerandum est: unam facile motu, alteram uerò difficilem, ex quarum uires affectus plurimi nascuntur. Nam quæ facile mouetur, si ab alio quodam patitur, affectiones illas educit: quæ uerò difficulter, quasi firma manens solum patitur.

Siquidem duæ sunt animi partes, Platone atq; Aristotele auctoribus: una rationis particeps, quæ firma, constansq; ex sua natura est: altera rationis expers, quæ frequentibus affectionibus commouetur. Hæc igitur irrationalis, & motu facilis, magnam habet cum corpore cõnexionem, adeo ut ab illo patitur, cum tamen commotionis causa externa sit semper. nihil enim à natura sua perturbatur, sed ab externa causa. Ergo corpus à se minimè patitur, sed ab externis rebus: à quibus cum mouetur, & animum quoq; ipsum cõmouet. Itaq; natura hæc difficilis motu, de qua in his Plato loquitur, corpus est: siquidem illud non ex se, sed propter uitam ab anima ipsi tributam patitur. Quæ autem facile mouetur, sensitiua anima corpori annexa est, quæ ab externis obiectis per corpus commouetur. Hoc ergo affectionum omnium principio statuto, dolorem ac uoluptatem ex naturæ mutatione, temperationisq; inæqualitate nasci oportet. Quandiu enim corpus cõstans est, nunquam perturbatur: cum uerò aliquo modo mouetur, uel dolorem, uel uoluptatem, uel genus aliud quoduis uoluptatis patitur, atq; ita prout commotio quæuis illarum fuerit, ita perturbatio uocabitur. Nam dolor quidem, ut Cicero lib. 4. Tuscul. definit, ægritudo crucians est: uoluptas autem est affectus, animum suauitate aliqua delinens. Sed quæres tu fortasse, ecquæ nam corporis pars primò commouetur? Certè singulorum sensuum organa: ut in tactu nerui carni adherentes, in auditu aures, in uisu oculi, eodemq; modo sensuum aliorum instrumenta. Nam cum id omne, Galeno auctore, quod affectionibus est obnoxium, sensu præditum, patibileq; utpote ex qualitatibus compositum, esse debeat, si contraria qualitas per sensum aliquem illi adueniat, dolores, molestias, eiusmodiq; affectiones patitur. Quod si uerò consentanea illius natura sit, uoluptas, delectatioq; gignitur. Atq; hæc est communis affectionum corporearum causa. Singularem autem doloris uoluptatisq; sensum ex Platonis sententia nunc exponamus. Cum singula sensuum organa natura sua difficile moueantur, sensus uerò ab externis rebus facile moti patientur, ijdem sanè non commouent uniuersum simul corpus, sed sua quisq; organa. tactus enim, qui toto corpore fusus est, neruos carni coniunctos mouet, gustus linguam & palatũ, auditus aures, olfactus nares, uisus oculos. Itaq; singuli sensus sua cõmouent organa, sic tamen, ut consentaneæ sensibus qualitates cõuenientibus organis percipiuntur. Nam si uisus à qualitate aliqua naturæ suæ conueniente moueatur, ipsam per oculos admittit: eodemq; modo reliqui sensus tum patientur, tum etiam ipsi agunt. Quare ex consensione qualitatum cum sensibus, iucundæ affectiones oriuntur: ex dissensione autem, molestæ & iniucundæ. Quemadmodum si tactu res lenes percipiamus, uoluptas: si asperas, dolor oritur. Quamobrem tria hæc ad omnem perturbationem concurrere debent: primò, u

res externa sensum naturæ suæ consentientem impel-
lat, ut uisilia uisum, tactilia tactum: deinde, ut sen-
sus ipsi ab illis moti, organa sua moueant: ultimo, ut
commotis iam sensorijs, affectiones ad animam sensi-
tiuam perueniant. Qua de causa sensus quasi motu
circulari, ut Plato hic ait, conuertuntur: siquidem
partim ab obiectis mouentur, partim ipsi mouent sen-
soria. Itemq; à sensorijs ad externas res missi, iterum
ad eadē reflectuntur, uelut circulus, qui ab uno pun-
cto motus, in illud ipsum redit. Hic igitur est circu-
laris ille motus alterius naturæ, de quo Plato in supe-
rioribus dixit, & à quo cunctas perturbationes ori-
ri nunc dicit, licet uerbis prolixioribus. In quibus ta-
men communem duntaxat perturbationum animi
originem explicat: deinceps enim singulas docturus
est. Quapropter cum partes aliæ alijs passionem
primam non impertiant, totumq; animal hinc mini-
mè agitetur, sensus expers id, quod agitur, extat.)
Quæ de sensuum ac sensoriorum perpeffione antea
dixit, nunc idem persequitur. Ait enim, quòd, cum
sensoria uim solum perpetiendi à sensibus habeant,
nec ipsa rursus alicui parti passionem afferant, nec
ipforum causa animal moueatur: anima, quæ motio-
nis origo est, sensoria eadem mouet, & exceptas ab
illis imagines cōprehendit. Id profectò circa ossa,
capillosq; & reliquas partes, quæ terrenæ ut pluri-
mum in nobis sunt, accidit.) Hoc est, sensatio quidē
omnis à sensibus effecta, diuersis corporis partibus
editur. nam uel per ossa, uel neruos, uel carnem, uel
capillos fit: siquidem sensoria his partibus constant:
hæ uerò partes terrenæ naturæ sunt, ut dicemus. i-
deoq; à sensu terrestri concretioni simili, hoc est ta-
ctu, patiuntur. Tactus enim sensuum omnium hebe-
tissimus est, ac terræ respondet, proindeq; per totū
corpus animalis est fusus. Visus uerò & auditus
instrumenta aliter omnino efficiunt, quia illis ignis
aerisq; uis maxima inest.) Id est, Singuli sensus qui-
busdam qualitatibus respōdent, ut terræ tactus, igni
uisus, aeri auditus, atq; eodem modo reliqui diuer-
sis qualitatibus alijs. Quod præterea ad uolupta-
tem attinet, & dolorem, ita consideretur.) Pertur-
bationum omnium summa capita sunt, uoluptas &
dolor. ac idcirco Plato, cum affectionum corporea-
rum originem tradere in his uelit, causas illorū duo-
rum exponit. Quare uoluptatem inquit gigni, cum
consentaneas nostræ naturæ res percipimus: contra
uerò dolorem, cum res nobis aduersas, ac repugnan-
tes. At non omnia dolorem, uoluptatemq; isto modo
pariunt: sed illa tantū, quæ tactu percipiuntur. Nam
in uisu, auditu ue, quamuis molestia iucunditasq;
infit, propter naturæ cōsensionem, dissensionem ue
cum rebus externis: quia tamen cum facilitate affe-
ctio hæc paritur, nec organū ipsum lædit, diuersam
doloris uoluptatis ue causam habent: nec eadem ra-
tio illorum, atq; ipsius tactus est. Quod Plato idem
confirmans, inquit: Sensus tamen uehementes cla-
rissimiq; ipsi competunt, quatenus aliquid patitur,

incurritq; in aliquid, & attingit.) Id est, cum uisus
& auditus ob subtilitatem naturam habeant diuer-
sam à tactu, diuersam quoq; perpeffionis causam ha-
bebunt: siquidem non patiuntur ab obiectis, quate-
nus uruntur, scinduntur ue, ut tactus: sed quòd ma-
ius, uehementiusq; sit obiectum, à quo mouemur.
Quemadmodū enim tactui incisio, inflammatio ue
dolorem affert: sic uisui maior splendor, & auditui
acrior sonus. nulla tamen alia uiolentia illis inest,
quæ uel partes discernat coniunctas, uel quæ diuisas
constringat. hæc enim dolorem afferunt: ut in tactu
uidere licet, qui facile offenditur, si incidatur caro,
uel os, neruus ue, atq; etiam si cōstringantur inflam-
matione, inustione ue aliqua. Ex quo liquet, dupli-
cem hic doloris causam à Platone tradi, quam Gale-
nus, mediciq; alij confirmant: dissolutionē continui,
& constrictionem partium, de quibus tamen alijs
dicetur. Corpora uerò ex partibus grandioribus
constituta, et uix agenti cedentia, quando motiones
illatas in totum corpus traijciunt, uoluptates dolo-
resq; continent.) Cum doloris ac uoluptatis causa
ex tactu in corpore cognosci dixerimus, tactusq; ter-
ræ naturæ sit, si corpori eidem externa alia res du-
ra, & multis constans partibus, hoc est densa uim
afferat, aut motu suo corpus uniuersum cōmoueat,
dolores efficiuntur: quoniam tranquillū corporis
statum mutant. Cuius rei cōprehensio nō in ea par-
te solum fit, in qua uis illata est, sed per totum etiam
corpus diffunditur. nam ut doloris sensus est tactus,
atq; hic (uti diximus) toto corpori fusus est, ita do-
lor ex tactu per corpus ipsum diffundetur. Con-
traria huic affectio est uoluptas, cum status, tempe-
riesq; ab ingruente re conseruatur: ut suauis odor
odoratum recreat, quia ipsum reficit, non tamen læ-
dit, ut foetidus. Quæcunq; paulatim abscessus, e-
uacuationesq; sui perpetiuntur: repletiones uerò si-
mul atq; abundè, cum euacuationis quidē sensum ha-
beat nullum.) Commotio quæ uis uehemens, quæ ta-
ctus sensoriū offendit, dolorem idcirco affert, quòd
tranquillam corporis temperiem agitat: ut alicuius
membri incisio, aut inflammatio. contra uerò, cum
lentè & paulatim uel è corpore aliquid abscedit &
imminuitur, uel accedit atq; implet, uoluptas effici-
tur. Nam ex cōmotione repentina dolor, ex lenta le-
niq; uoluptas nascitur. Quarum sanè perturbationū
sensitiua animi facultas est. nec enim ratio ex se quic-
quam patitur, aut affectionis occasionem præbet.
Hæc ergo communis sit affectionum corporearum
origo, à Platone breuiter explicata, de qua plura
Galenus in lib. de Locis affectis.

Iam communes toti corpori passio-
nes, easq; inferentium cognomen at-
tractauimus. Nunc igitur eas quæ cer-
tis nostri corporis partibus accedunt,
& unde proueniunt, quibus ue causis
inferuntur, pro uiribus exponamus,
Principiò

Principiò quæ supra, quãdo de humo-
ribus agebamus, reliquimus, cum lin-
guæ passiones sint, si quo modo possu-
mus declaremus. Videtur autem hæc,
quemadmodũ & alia multa, discretio-
nibus quibusdam & concretionibus
fieri, ac præterea lenitate asperitateq̃
magis quàm cætera uti. Tenduntur à
lingua uenæ ad cordis sedem, saporum
nunciæ: in quas si qua ita inciderint, ut
humidam carnis mollitiem penetran-
tia, terrestri sua natura modicè liquefa-
cta, uenas ipsas cõtrahant, arefaciãtq̃,
sapores huiusmodi pariũt. Videlicet si
asperiora sunt, acerbos, acresq̃: sin as-
pera minus, austeros & ponticos. Quæ
& illas purgant, & si qua linguæ inhæ-
rescunt, abluunt: si ultra modum id fa-
ciant, naturæq̃ ipsius non nihil lique-
faciant, qualis est in nitro potētia, ama-
ra omnia nominantur. Sin autem uim
nitro temperatiorem habent, leniusq̃
abstergunt, falsa sine amaritudinis a-
speritate, magisq̃ amica nobis appa-
rent. Quæ autem applicata oris calidi-
tati, ab eo que mollita & feruefacta, i-
psum uicissim feruefaciũt, suaq̃ leuita-
te sursum ad sensus capitis eleuantur,
suoq̃ attractu singula diuidunt, pro-
pter huiusmodi uires acuta uocantur.
Quandoq̃ uerò hæc eadem ex putre-
dine attenuata, angustas uenas ingre-
diuntur, cogũtq̃ partes interiores tam
terrenas quàm quodãmodo aereas ia-
ctatas inuicem cõmisceri, permixtasq̃
circũlabi alias, & alias ingredi, ingres-
suq̃ suo penetratas concavas tenasq̃
efficere, ubi concavus & ampullosus
humor aeri circũfunditur. isq̃ humor
aliàs terreus quoquo modo est, aliàs
purus: fitq̃ ex aqua concava uasculum
aeris humidum atq̃ clarum. Sed quod
ex pura nascitur aqua, perlucet undi-
que, ampullaq̃ uocatur. Quod autem
ex lutulento magis humore simul agi-
tato quidẽ, elatoq̃ & circumtẽso con-
ficitur, ebullitio, bulla, fermentumq̃ di-
citur. harum omnium passionum cau-
sa, acida qualitas appellatur. His omni-
bus quæ de his dicta sunt, cõtraria pas-
sio, à contraria causa proficiscitur. Quã-
do uerò ingredientium qualitas humi-

da est, linguæ qualitati naturaliter con-
cors & consentanea, ac lenit mollitq̃
eam, contractamq̃ demulcet asperita-
tem, & quæ in nobis præter naturam
cõtracta uel sparsa fuerunt, relaxat uel
colligit, ac summam naturalem singu-
lis restituit habitum, suaue huiusmodi
omne amicumq̃ est omnibus, uiolen-
tarum quoq̃ passionũ medicina atq̃
remedium, dulceq̃ uocatur. Circa na-
rium uim species non sunt. Semigenia
enim odorũ natura: speciei uerò nulli
competit odorem ullum habere. Sed
nostræ circa hæc uenæ ad terræ & a-
quæ genera angustiores sunt, ad ignis
uerò aerisq̃ genera latiores. Quocir-
ca nemo unquã istorũ aliquem sensit
odorem: sed in madefactione quorum-
dam, uel putredine, uel liquefactione,
uel euaporatione gignuntur odores.
Cum enim in aerem aqua, uel aer in a-
quam transit, in medio istorũ odores
fiunt: omnisq̃ odor aut fumus est, aut
caligo. Sed horum quod ex aere muta-
tur in aquam, caligo: quod uerò ex a-
qua in aerem, fumus. hinc fit, ut aqua
odores tenuiores sint, aere crassiores.
Quod maximè perspicuum fit, quan-
do certa quadam re naribus occurren-
te, aliquis in seipsum uehementer spiri-
tum retrahit. Tunc sanè nullus simul
influit odor, spiritus autẽ ab odore nu-
dus solus sequitur. Duæ igitur hæ in
his uarietates absq̃ nomine sunt, nec
ex pluribus, nec ex simplicibus specie-
bus: sed duo ibi nomina tantum mani-
festa sunt, suaue scilicet & molestum.
Hoc quidem distubatur uiolatq̃ omnẽ
eam capacitã, quæ à summo capitis
uertice ad umbilicũ protenditur. Illud
uerò eandem mulcet, & amico quodã
ingressu naturalem eius seruat habitũ.
Tertiam præterea uim sentiendi, audi-
tum uidelicet, ita cõsiderare debemus,
ut quibus ex causis passiones eius pro-
ueniant, exponamus. Omnino igitur
uocem ponamus, pulsationẽ quandã
ab aere, per aures cerebrumq̃ & san-
guinem usq̃ ad animam penetrantem.
Natum quoq̃ ex ea motionem inci-
pientem à capite, & in sedẽ iecoris de-
finentem, auditum uocemus. Motio

quidem uelox, acuta prouenit: tarda, grauis. Vna æqualis atq; lenis, contraria uerò aspera. Magna quæ multa, parua quæ pauca. Harum uocum concordiam consonantiasq; in sequentibus declarabimus.

Communem affectionum corporearum rationem, quæ ex qualitatum natura proueniat, in precedentibus Plato explicuit, nihilq; de singulari aliquo sensu priuatim diseruit. Nunc sensuum singulorum perpeſiões, uiresq; docet. atq; illas quidem, non quòd ab ijs sensoria lædantur, superioribus addit: sed quia sensus ipsi, in rerum imaginibus percipiendis, quodammodo ab obiectis patientur. Itaq; de gustatu, odoratu, auditu, uisuq; hic dicendum est, quãdo hæcenus de tactu egimus. Quo nomine quoniam gustus quodammodo tactus est, deq; tactu paulo antè est dictum, de illo differendum in primis uidetur, quo nam pacto fiat, uel quomodo à saporibus afficiatur. Igitur gustus, ut Aristoteles lib. 2. de Anima inquit, eiusdem ferè naturæ est cum tactu. uterq; enim res contactu percipit, alter nimirum sapor, alter uerò tactilia: quamuis diuersa ratione. nam tactus soliditatè, molemq; corporis diiudicat, gustatus autè sapor. Quo nomine gustus organum est lingua, & palatum: tactus uerò manus, ac totum corpus. Sed ut ordine proposito gustatus perpeſiões doceamus, lingua quidem cum gustus instrumentum sit, sapor omnes discernit. Eadem enim spongiæ similis est, ut cibi succum excipiat facili: tegiturq; rara quadam pellicula, quæ ad palatum usq; protensa, à neruis è cerebro ad palatum ipsum porrectis, ipsiusq; radices cominentibus illigatur. Quo fit, ut gustatis saporibus, eorum perceptæ species per neruos ad cerebrum dimittantur. Iam uerò gustus ipsius mediū, quo sapor cõprehenduntur, salua est: qua humectati cibi, qualitates suas lingue iudicio permittunt. Qua de causa sapor qualitas quædam erit gustu perceptibilis, ex humido uel caloris digesto in sicca cibi natura. Nam ut Aristoteles in lib. de Sensu & sensili testatur, saporibus etiam quatuor omnes qualitates insunt, qui prout compositi ex illis fuerint, diuersam formam habent. Duo enim præcipua genera saporum sunt, ut idem ait, quibus alij omnes subijciuntur: dulce, & amarum. quorum illud ex moderato calore, humoreq; fit: hoc ex nimio calore, nimiaq; siccitate. His duobus generibus quinque aliæ formæ subijciuntur, ex utrisq; tanquam contrarijs compositæ: nimirum sapor saluus calidæ, sicciorisq; naturæ, qui linguam exsiccatur, ut sal: acris, qui calore, siccitateq; pariter uehementi constat, ut piper: austerum terrestris naturæ, ac crassæ, ut siluestria poma: acidus siccus, & maxime frigidus, ut acetum. His addidit Theophrastus pinguem, qui maiori humoris quàm caloris copia abundat: ut adipem, oleum, butyrum. Hæc igitur saporum differentiæ di-

uersas habent qualitates, à primarum temperatione natas. Nam ut calida dissoluant, frigida cõstringunt, humida diluunt, sicca abstergunt: ita res ex ijs qualitibus compositæ similes illis saporibus habent, qui ab humore lingue insito caloris uel percipiuntur. Unde Aristoteles saporibus hoc modo definit in lib. de Sensu & sensili, ἐστὶ τὸ τοῦ χυμοῦ, τὸ γινόμενον ὑπὸ τῷ ἐξηκόμενῳ ἐκ τῆς πύλης, ἐν τῷ ὄργανῳ τῆς γούσσης, τῆς κατὰ δυνάμιν ἀλλοιωσίνου ἐκ τῆς γούσσης. Sed ut ad Platonis uerba accedamus, gustum quidem in lingua collocat, ex qua uenulas quasdam ad cordis sedem porrigi inquit, & ex quarum contractione, dilatione uel propter diuersas succorum qualitates uarietatem saporum distingui affirmat. Ipsorum item saporum septem solum formas retulit: dulcem, acrem, ponticum, austerum, salsum, acutum, amarum. Octauum his addidit, uti diximus, Theophrastus, pinguem. Sed Aristoteles in eodem lib. de Sensu & sensili, septem solum genera recenset, cum Platone: quamuis Plinius lib. 15. cap. 27. tredecim genera cõnumeret, quæ omnia ad septem superiora possunt reduci. Itaq; dulcem saporibus Plato ait lingue humorem delinire, acrem turbare, acutum inflammare, amarum abstergere ac liquefacere, salsum purgare & exsiccare, ponticum meatus lingue obstruere, austerum leniter contrahere. Ex eorum igitur genere, ut Galenus lib. 2. de Simplic. medic. facult. refert, duas primum saporum inter se differentes formas Plato proponit, austerum & acerbum, quæ tamen eiusdem sunt generis: siquidem acerbum ex intensione austeri oriri ait. Secundam uerò formam contrariorum saporum illis adiungit, quæ abstergentium & exsiccantium est, ut nitri, ac salis: ex quorum intensione, remissione uel, amarus, saluusq; sapor nascuntur: ille uidelicet ex intensione, hic ex remissione. Postremò acrem, acidum, & dulcem in tres alias differentias distinguit. Atq; hæc est tota saporum, gustusq; natura, & perpeſiões: de qua latius in eo libro Aristoteles & Alcinoüs diserunt. Qua in re differt à Galeno Plato, quòd hic uenas à lingua in cor usq; porrigi dicit: ille contra, à cerebro neruos deduci, qui lingue pelliculam quasi ramis quibusdam alligent, per quos non solum tangendi, sed gustandi etiam sensus fiat, ubiq; affirmat. Quoniam autem uenæ illæ à lingua in cor porrectæ saporum nunciæ Platoni dicuntur, ita esse intelligendum uidetur, ut cor, tactus & gustus, auctore Aristotele, sit sensorium: à quo non illi solum sensus, sed reliqui etiam orientur. siquidem cor ipsum sensoriorum omnium origo est, & animalis caloris initium, à quo uitales spiritus euehuntur in cerebrum, ut sensuum uehicularia sint. nam spiritus illi ad partes diuersas digressi, ut ad oculos, linguam, nares, sensuum organa fiunt. Qua quidem in re Plato & Aristoteles planè consentiunt, differunt tamen à Galeno. Quando autem hæc est gustatus & saporum ratio à Platone tradita, uaria esse saporum genera quæ linguam, eiusq; spiritus

ritus afficiant, aduertendum est. Quidam enim saporum astringunt, ut pontici: alij penetrant, ut amari, & acres, idq; ob qualitates diuersas. Acerba enim frigida sunt, ideoq; constringunt: amara cum sint calida, penetrant. His opponuntur dulcia, ad uitam animalium tuendam apta. eadem enim potissimè alunt: & eadem ratione quaecunque partem saporis dulcis habuerint, multo magis alent: imò saporum quia eius dulcedinis participes sunt, alunt, ut latius ab Aristot. in lib. de Sensu & sensili traditur. Cum igitur hæc sit saporum diuersorum natura, duo affectionis genera ex acido sapore linguae accidunt: ampulla, & bulla siue ebullitio, quam *σείριον* & *βούβουσιον* Plato uocat. atq; illam quidem ex constrictione partium linguae fieri ait: quoniam acidus sapor, Galeno auctore, frigidus est, & astringit, ideoq; linguam offendit, & ampullam excitat humore frigido, aereq; plenam. cum uerò humor idem ampullæ inclusus putrefactione inflammatur, & incenditur, pus gignit, quod fermentum siue *σύνωσις* hic uocatur. Itaq; utriusq; rei causa est acidus sapor, qui terreæ, frigidæq; naturæ, & astringentis est, ut prolixè Galenus libro 4. de Simpl. medic. facult. Atqui hæc breuiter de saporibus dicta à nobis sint. Plura enim Aristot. lib. 2. de Anima, & de Sensu & sensili, itemq; Plutarchus in Quæst. naturalibus Circa narium uim species non sunt, odorum enim semigenia natura.) Magna est odorum cum saporibus consensio, adeò ut sapor odoris causa sit, quemadmodum Aristoteles refert. Odoratus autem sensus est, quo rerum odor percipitur, cuius instrumentum sunt nares, medium autem est aer. Sed ut singula exactius explicemus, quod ad odoratus instrumentum attinet, duæ sunt (teste Aristotele) in frontis commissura cum naso quasi mamillæ, spongiæ similes, & ex cerebri natura molles, per quas odores comprehendimus, comprehensosq; ad cerebri anterioris partem transmittimus. Nam ex duob. narium meatibus alter ad anteriorem partem porrigitur, excrementaq; cerebri deijcit, alter odores percipit. Ad illas igitur mamillas adductus uapor, odorè in cerebro gignit. Atqui hic est odorandi instrumentum ab Aristotele traditum. Contrà tamen Galenus in lib. de Instrumento olfactus, nullas eiusmodi mamillas ponit, sed in anterioribus cerebri uentriculis odores recipi affirmat. At cur nam Plato de molesti odoris offensione loquens, ille (inquit) à summo capitis uertice ad umbilicum protendit? Certè cum anima hominis triplicem corporis sedem sortita sit, caput, cor, et iecur: atque à sensibus exterioribus patiat, affectus quidè sensus olfaciendi graui aliquo odore, tota eadem anima afficitur: ideoq; nihil est aliud à summo capitis uertice capacitatem intermediam ab odore graui disturbari, quam non modo sensorium olfactus, qui à naribus ad cerebri anteriorem partem uertici capitis subiectam porrigitur, offendi, sed totam etiã animam sensitiuam ab eodem capite ad iecur, quod

umbilico proximum est, siue in uentre inest, diffusam perturbari. Iam uerò, cum odores mixtorum quoq; corporum sint, odor sanè nec uapor illorum, nec exhalatio est: sed qualitas quædam fumida, caloris uel educta, quæ odoratum excitat. nam id quod à singulis corporibus effluit, olfactilis natura dicitur: idq; quatenus sapidum est corpus, ut ait Aristoteles. Quare odor tum ex humore, tum calore constat. ac humore quidem moderato: si enim nimius sit, nullus erit rei odor, ut in aquosis rebus cernimus. calore uerò maiori: quia calor agendi uel præditus, fumum ex obiecta re excitat, qui odor dicitur, ideoq; odorandi facultas calidæ naturæ est, Aristotele auctore. Eademq; cum inspiratione fieri debet, quoniã à pulmonibus inspiratio fit, ut cerebrum dilatetur, atque aer odoratus penetret per meatus narium, ad partem anteriorem cerebri pertingentes. Vnde animalia minimè respirantia olfactu carent, nisi fortè facultatem aliam ad odores hauriendos loco respirationis habeant. Igitur odoris, ut cum Platone loquamur, media quædam natura est aere crassior, & aqua subtilior, quasi fumus humidus, & acereus, qui ab insito calore odoratus narium instrumento percipitur, idq; cum spiramus. nam si quis halitum contineat, minimè olfaciet. Quare necesse est inspirationem fieri, ut fumosa odorum natura attrahatur. At cum odores certum aliquod genus non habeant, ut saporum et colores, sed ex saporum discrimine, ut ait Aristoteles, dignoscantur, semigeniam naturam illos habere inquit Plato: non quòd aqueæ solū, aut aeræ, terreæ uel naturæ sint, sed mediæ cuiusdam ex illis compositæ, quando ex qualitatum mixtione odores percipimus. Cum ergo definitum genus odores non habeat, duas solum illorum differèntias dignoscimus: suauem nimirum, cum quid placet olfactui, cerebrumq; reficit: & iniucundum, cum displicet, ac lædit. alter enim grauitate sua olfactus sensorium offendit, alter uerò reficit ac recreat. Vtriusq; tamen sensus ad animi sensitiui uim peruenit. Ergo hæc duæ tantum odorum differèntiæ dignoscuntur, plures nõ item. Quamquam ex saporum discrimine odores etiam distinguamus: ut saporem acutum, uel amarum, ad odorem etiam transferimus. sed hac de re fusius in lib. de Sensu & sensili Aristoteles. Tertiã præterea uim sentiendi, auditum uidelicet, ita considerare debemus, ut quibus ex causis passionem eius proueniant, exponamus.) Auditus odoratu, gustuq; subtilior est: ideo sublimiorem capitis locum, ac uisui proximum obtinet. Idem autem aeræ naturæ est, quoniam uoces, quæ aeris quoq; naturæ constant, percipit. Huius instrumentum sunt aures, per quarum meatus ad cerebrum usq; uoces transmittuntur, ut partim in superioribus docuimus. obiectum uerò est sonus, ex duorum solidorum corporum collisione editus, & per medium aerem ad aures delatus: ut uox, quæ ex ore animantis, percussione aeris in lingua cum palato, ac dentibus efficitur. Itaq; auditus, ut Plato hic cen-

et, à motu, qui circa caput editur, & ad iecur usq; peruenit, fit: ut cum in cerebro audiendi sensorium ab ipsa facultate auditrice mouetur, uox per aures excepta, ad idem cerebrum penetrat, indeq; per sanguinem ad animam sensitricem peruenit. Anima enim rationalis in cerebro est. eademq; sensus primò mouet: qui commoti, adductisq; rerum sensilium imaginibus, sensoria sua commouent: indeq; primò ad cerebrum, unde nerui omnium sensoriorum nascuntur, penetrant: & ex cerebro ad reliquam sensitiuam animam, quæ in corde ac iecore sita est, digrediuntur. At cur nam per sanguinem sonum transmitti ad animam dixit? Quia sanguis spirituum uitalium atq; animalium uehiculum est, ipsi uerò spiritus uehicularum sensuum sunt. Quo fit, ut spiritibus per sensoria diffusis sentiamus, perq; eosdem sensilium rerum imagines traducamus. Atq; id sanè Plato inueniens, motionem inquit à capite incipientem, & in sedem iecoris desinentem, auditum uocari: siquidem anima sensitua à iecore usq; ad caput per corpus diffusa, illud mouet, spiritibus illis animalibus è sanguine adductis: his demum commotis, sensorium ab obiecto patitur, atq; ita sensatio fit. Hic igitur est audiendi modus, & perceptio sensus. Nunc uerò, ut de uoce dicamus, eadem auditus obiectum est, ac uarias habet differèntias, easq; acrioris iudicij. Nam quæ uoces citius, uelociusq; mouentur, auditusq; sensorium penetrant, acutæ dicuntur: quæ tardius, graues: quæ acres, ac multæ sunt, magnæ: quæ exiles, & subtiles, paruæ: quæ æquales, suaues: quæ denique inæquales, ac perturbatæ, asperæ dicuntur. Harum uocum magnum est in Musica discrimen, ideoq; non tam in cerebro, quam in tota sensitua anima sensus earum est, per quam illa ipsa quasi diffunditur.

Sequitur quartum sentiendi genus exponendum, quod uarietatem in se plurimam continet: & quæ sub eo sunt omnia, colores uocantur. Est autem color ueluti flammula quædam, fulgorq; à singulis corporibus emanans, partes habens uisui ad sentiendum accommodatas. Causas uerò ex quibus uisus gignitur, supra tractauimus. Nunc de coloribus potissimum hoc pacto probabilia dicenda uidentur. Quæ ab alijs delata partibus in aspectum cadunt, partim minora, partim maiora, partim uisus ipsius partibus æqualia sunt. Æqualia quidè sentiri non possunt, quæ diaphana, id est utrinq; perspicua nominantur. Minora uerò aut maiora partim discernere, partim contrahere uisum dicimus, instar eorum quæ caliditate uel frigiditate carnem, aut eorum quæ acrimonia uel acumine caliditate ue

linguam contrahunt uel discernunt. Atq; ea quæ uisum sic afficiunt, alba nigra ue uocamus, quæ quidem passionnes eorum sunt, quæ modò narrabam, & illorum quidem germana eademq; quodammodo, sed in genere alio, diuersa tamen propter has causas esse uidentur. Sicutiq; appellanda sunt ista. quod uisum disgregat, album: nigrum uerò, quod cōgregat. Motionem profectò acutiorem alteriusq; generis ignis, incidentē dispergentemq; uisum usq; ad oculos, orbescq; ipsos oculorum meatuscq; uel diuerberantem, liquefacientemq; ignem esse dicimus ex opposito obuiantē: cuius occursum lachryma, corpus ex igni & aqua mixtum, effunditur. Et uno quidem igne, uelut è coruscatione quadam exiliente, altero uerò penetrante, & ab humore extincto, uarij creatur ex huiusmodi mixtione colores: atq; ipsam passionē fulgorē coruscationēq; uocamus: quod uel id facit, splendidum atq; coruscum. Horum medium ignis genus ad oculorum humorē perueniens, illiq; se miscens, minimè quidem coruscum, sed ex ipsa ignei radij ad humorem admixtione, sanguineum creante colorem, rubeum nominauimus. Splendidum albumq; rubeo mixtum, flauū procreat. Quo autem mensuræ modo singula singulis misceantur, etiam si quis nouerit, narrare prudentis non est: præsertim cum neq; necessariam, neque uerisimilem de his rationē afferre ullo modo possit. Rubeum cum albo nigroq; purpureum generat. Paulo obscurior moreus, luteolusq; fit color, quando his inuicem conflatis adustisq; magis est adiuncta nigredo. Fuluum flauifuscicq; temperatiōe producitur. Fuscum uerò, albi & nigri cōfusione. Pallorem albi flauicq; copula generat. Splendidū albo adiunctum, plurimacq; obfusum nigredine, cæruleū efficit. Cæruleum cum albo glaucum creat. Fului nigricq; temperie color uiridis nascitur. Cætera fermè ex his omnia manifesta fiunt. Si quis enim superiores mixtiones imitatus, reliquos colores exequitur, probabilibus rationib. disputabit. At si quis horum

horum discussionem probationemque opere ipso aggredietur, quid inter humanam diuinamque naturam intersit, ignorare uidebit. Nempe Deus multa in unum colligere, rursusque unum in multa producere sufficiens est. scit enim simul, ac potest. Homo autem nullus qui alterutrum ualeat, aut est nunc, aut unquam erit. Hæc sanè omnia ita tunc naturaliter affecta ex necessitate, ille pulcherrimi optimique operis fabricator in his quæ gignebantur assumebat, quando Deum seipso sufficientem & perfectissimum generabat, utens quidem causis ad hæc ministris: quod autem bene se habebat, ipse in singulis agens. Duas enim causarum species distinguere decet: unam quidem necessariam, alteram uero diuinam. Ad diuinam in omnibus querere, ut beatam uitam, quoad naturæ nostræ possibile est, adipiscamur. necessariam quoque causam illorum gratia perscrutari. Cogitare enim oportet, absque his illa in quibus studium ponimus, non posse intelligi, uel comprehendi, uel quomodo cunctaque aliter percipi.

Sensuum omnium subtilissimus, præstantissimusque est uisus: de quo cum multa in superioribus dixerimus, quo pacto nunc à coloribus patiat, et quæ sint colorum differentiæ, explicemus. Qua quidem in re uisum ab obiecto colore moueri, radiosque uisuos ab oculo ad obiectum per medium aerem lucidum mitti, qui formam obiecti referant, ex superioribus statutum sit. Nunc non de uisionis modo, uel de facultate ipsa dicamus, sed de illius perpeffione ab obiecto, deque obiecti generibus. Quo nomine cum color uisus obiectum sit, illum esse corporis extremam planiciem luce suffusam, definire oportet. Nam cum omnibus corporibus lux quedam uel magna, uel exilis insita sit, quæ conspicua, colorataque illa reddat: profecto color lux erit, ac ueluti flamma quedam, ut Plato inquit, quæ corporis extremitati inherens, conspicuum reddit illud. Quam ob causam color in mixtis est solum corporibus, non autem in simplicibus, quæ uel diaphana, uel lucida, uel prorsus opaca sunt. Quæ cum ita sint, rectè colorem cum Platone possumus definire, flammulam, aut fulgorem è corporum extremitate procedentem, quæ uisui accommodata sit. Siquidem, auctore Aristotele in lib. de Sensu et sensili, extremitas perspicui in corpore terminato color est. ideoque superficies et color numero sunt idem, quamuis ratione quadam differant. quatenus enim superficies uisibilis

est, color dicitur. Atque eam ob causam essentialia coloris principia sunt lumen et perspicuitas, ex quorum mixtione compositæ corporum superficies colorate fiunt. Quando igitur color id esse, ex Platonis et Aristotelis sententia constat, de colorum generibus dicamus. Colores omnes cum ex luminis participatione fiant, pro diuersa illius portione uariamur. quare duo esse illorum initia, ex quorum diuersis mixtionibus fiant alij colores, non modo Plato, sed Aristoteles etiam in lib. de Coloribus, aliasque docet. Eadem uero sunt, album et nigrum: quorum illud ex multa luce constat, hoc uero ex nulla, aut certe minima. Nam si nigrum luce omni careret, cerni non posset. nec enim nigredo omni lucis mixtione caret, sed aliquam etiam habet, tametsi exiguam. Vtrumque igitur colorem sic possumus cum Platone atque alijs definire. Album est, color multa luce circumfus, uisumque disgregans. Nigrum uero est, minima luce compositum, ac uisum congregans. Itaque cum multa splendidaque corporum extremitatis lux est, color albus fit: cum uero minima, niger. Ex horum duorum extremorum mixtione medij alij colores fiunt, ijque numero sunt quinque: rubrum, ex albi nigrique mixtione: flauum, ex multo albo, paucoque nigro: croceum, ex maiori rubri quam albi portione: uiride, ex multo nigro, et rubro pauciore: purpureum, ex pluri rubro, et nigro pauciori. Hæ igitur mediorum colorum formæ. tum ex duorum simplicium albi et nigri mixtione fiunt, tum ex mutua aliorum mediorum compositione. Siquidem prout maiorem, minorem uel nigri, aut albi partem cum alio intermediorum colore permixta habuerint, diuersi fient colores, ut latius ab Aristotele in lib. de Coloribus explicatur. Atque hæc est communis mixtionis colorum modus. Ratio uero, et proportio, quæ in mixtione seruatur, uix potest à quoquam comprehendere, ut Plato inquit. nam qui eam uolet explicare, humani ingenij imbecillitatem ignorabit, dum se id, quod solum cognitum Deo est, assequi posse putat. His generatim propositis, Platonis uerba interpretemur, in quibus eam facit ille uisuum obiectorum distinctionem, ut quedam obiecta sint maiora, quam ut uisu percipi possint: quedam minora, quam ut possint ob exilitatem comprehendere: alia denique æqualia, quæ aspectu facile concipiantur. quoniam sensui obiectum omne ita debet accommodari, ut nec exilitate sua illum fugiat, nec magnitudine superet, sed mediam quandam, æqualemque formam obtineat. Ergo prioris generis sunt illa, quæ uisuos radios adeo constringunt, ut nullam ferè sui formam præferant: uelut tenebræ. secundi autem ea, quæ uisum discernunt, ut sol, et splendidissima corpora, colorque albus. Hac demum diuisione facta, maiora inquit obiecta uisum offendere propter nimium splendorem, qui naturam igneam oculorum ledens, lachrymas excitat. Ignis enim maior, ut Theophrastus in lib. de Igne refert, minorem interimit: proindeque maior obiecti splendor

dor lucem oculorum extenuat, ac offendit. Vnde lachrymæ fiunt, quæ ex humore oculorum compresso excitantur. Quod autem maximus splendor oculorum aciem præstringat, in causa est, tenuè ipsorum lucem à maiori obiecti luce extinguere: id quod de maiori, minoriq; igne diximus, quodq; Galenus lib. 10. de Usu part. ex Platonis sententia cõfirmat. ait enim, colorem illum splendidissimi obiecti uisuos radios dispergere, oculorumq; meatus ui sua penetrare: ex qua penetratione cum proprius oculorũ humor cõprimatur, lachryma gignitur. Eadem est enim, humor quidam oculi inflammatione excitatus, quem ex igni aquaq; mixtum Plato idcirco nominat. Et uno quidem igne uelut è coruscatione quadam exiliente, altero uerò penetrante, & ab humore extincto, uarij creantur ex huiusmodi mixtione colores.) Constitutis iam coloris generibus albo & nigro, quorum illud uisum disgregare, hoc uerò congregare dicitur, mixtionem iam intermediorum adducit. sic enim ait: Cum colorum alter uisum discernat, ac offendat, ut albus: alterq; constringat, & offuscet, ut niger: tum demum temperatur obiecti color, uisuiq; accommodatur, cum ignis, hoc est, lux eiusdem, ab splendido corpore effluit, huicq; lux oculi egressa in medio aere lucido miscetur, indeq; ad oculum redit, ac circa humorẽ extinguitur: id est, per pupillam intrans humore oculorum lenior & extenuatior fit, quousq; ad cerebrum quasi spiritus quidam perueniat. Ex hac itaq; oculorum lucis cum obiecti luce mixtione, colorum diuersitas gignitur. Et perpeffio illa, quam uidendo oculus fert, splendor Platoni dicitur: hoc est, lucidi coloris perceptio. Quod uerò passionem eam oculo infert, hoc est obiectum, coruscum, lucidumq; corpus uocatur: siquidem obiectum lucidum oculorum aciem lucidã mouet, quæ foràs emissa, obiecti imaginem percipit. Atque hæc est uisionis ratio, colorumq; comprehensio à Platone exposita, quam obscuris uerbis Pythagoreorum sententia tradit. Quæ uerò deinceps ab eodem docentur, ad colorum mixtionem pertinent, de quibus fusius supra diximus: quæ quo pacto fiãt, Aristoteles in lib. de Coloribus ostendit. Colores autem, quos Plato hic recēset, sunt: ὀρθρός, id est ruber: ἰανθός, id est flauus: ἀλαργός, id est purpureus: ὀρφνίος, id est luteus: πυρρός, id est fuluus: φαιός, id est fuscus, ὠχρός, id est pallidus: γλαυκός, id est cæruleus: πράσιος, id est uiridis. Ex his omnib. quatuor esse priora genera, è quibus alij omnes cõponantur, Timæus in suo libro his uerbis docet: πρᾶτα δὲ τέτταρα, λευκόν, μέλαν, λαμπρόν, φοινισιῶν, τὰ δὲ γὰρ ἐκ κριναμοσῶν τῶν τε γονῶνται. Hæc sanè omnia ita tunc naturaliter affecta ex necessitate, ille pulcherrimi optimiq; operis fabricator in his quæ gignebantur assumebat.) Moris est Platoni, in quacunq; tractatione cuncta ad primas causas reducere: idq; non modò in hoc Dialogo sepe illum fecisse cernimus, sed alias etiam frequenter. Qua de causa,

cum de sensuum corporeorum perpeffione ab obiectis differuerit hætenus, proximasq; illius rei causas tradiderit: nunc rursus ad principales causas eadem redigit. ait enim, illa omnia, quæ superius dixerat, facta necessitate quadã à Deo summo fuisse, idq; ministerio secundarum causarum. Deus enim prima causa est necessitate efficiendi prædita, ut superius retulimus: dii uerò iuniores secundæ causæ sunt, itemq; corporis & animi connexio, quibus ut instrumentis Deus utitur. Primò siquidem Deus animã rationalem creat, necessitate quadam naturali: hanc demum iuniores dii corpori alligant: illa demum corpori connexa, sensus ac uitæ particeps animal constituitur. Atque hic causarum ordo quia uim efficiendi naturaliter necessariam habet, necessitate, inquit Plato, hominem eo modo factum. In quo tamen considera, eundem hominem ab illo Deum seipso sufficientẽ uocari. Quoniam, ut antea ex Trismegisto asseruimus, triplicem Deum Plato statuit: unũ essentia, duos uerò participatione quadã. atqui essentia Deus est, summus ille, uniuersi auctor: participatione uerò illius sunt, mundus & homo: ille ut uniuersus, hic ut paruus mundus. Duas enim causarum species distinguere decet: unam quidem necessariam, alteram diuinam.) Quando causas, quæ in hanc generationem hominis cõcurrant, Plato retulit, easdẽ nunc distinguit, ut quibus nam illarum sit utendum, declaret. Quamuis enim eas supra retulerit, necesse etiam est, propriam cuiusq; rei causam querere, non fictam, & parum consentaneam. Quo nomine duplex esse causæ genus inquit: unum diuinũ, de quo in secunda Dialogi parte plurima dixit: alterum necessarium, quod in rebus corporeis, & materiæ formæq; necessitate cõpositis cernitur. de quo non pauca in tertia hac parte diseruit, cum corpoream mundi constitutionem exponeret. Vtrunq; certè genus tradendum esse dicit: sed alterum tanquam extremum, alterum uerò ut medium. Nam diuinam causam, hoc est Deum, ultimũ esse omnium inquit, eumq; in omnibus primò querendum docet: at necessariam, quasi mediam ad superiorem tradi debere ait, ut uitam beatam adipiscamur. Ex quo intellige duplicem tractationis modum: unum, rerum natura corporearum: alterum uerò intelligibilium, ac diuinarum. Atque ille quidem quasi aditus quidam ad hunc consequendum est. Si quidem à rerum corporearum cognitione ad contemplationem diuinorum ascendimus, in eoq; uitam beatam consequimur. Vnde Platonis sententiam recognosce, qui beatitudinem non in corporeis, fortuitisq; rebus posuit: sed in diuini, primi q; boni, hoc est Dei contemplatione. Nam si quis omnes Platonis libros (ut Alcinous ceteriq; Platonici docent) reuoluat, inueniet profectò non in humanis rebus, sed in diuinis beatitudinẽ ab illo poni: ut ex lib. 1. de Legib. ac Philebo, ceterisq; illius libris manifestũ est. Quam ob causam ineptè profectò quidã Platonem reprehend-

reprehedunt, quòd summum bonum in idea quadam posuerit: cum non intellexerint, ideam hanc nihil aliud esse quam ipsummet bonum, ac Deum, qui omnium extremum bonum est. Cui obiectioni quanquam plura possent opponi, minime

tamen id huius loci est: & Eustratius lib. 1. Comment. in Aristotelis Ethic. eadem edisserit. His igitur in uniuersum propositis, de mundi, & eius partium effectione, ad hominis generationem exponendam progrediamur.

QUARTAE PARTIS TIMAEI ARGUMENTVM.

Triplicem mundum Plato in hoc dialogo constituit: intelligibilem, sensibilem, & paruum mundum, quem *μικρόν κόσμον* Græci uocant. De intelligibili, in secunda dialogi parte disseruit, cum de Deo, ideaq; disputauit. De sensibili, & corporeo, qui illius imago est, in tertia superiori. De paruo deniq; mūdo, hoc est homine, in hac quarta dicturus est. hic enim est totius tractationis finis, quem initio Plato proposuit, & cuius gratia præcedentia docuit. Qua in parte duas huius parui mundi portiones describit, animam & corpus, ex quarum connexionem animal ipsum componitur. De corpore quidem, et eius partibus, constitutioneq; ac morbis, eorum causis & remedijs primò disserit. Deinde autem de animi uiribus ijs, quæ communes cum corpore sunt: quando latius ipsius animi generationem in secunda parte dialogi explicuit. Vltimò, reliquorū animalium ortus, ut sceminarum, auium, ferarum, & aquatiliū docet.

PLATONIS TIMAEI PARS QUARTA.



QUONIAM uerò nobis in præsentia ueluti fabrica materia subiaceret, causarum uidelicet genera uicè fermè iam præparatæ materiæ obtinentia, ex quibus est sequens disputatio contextenda, rursus ad principium breuiter redeamus: citoq; illuc regrediamur, unde hucusq; processimus: atq; ita demum finem apicemq; disputationi, qualem superiora exigunt, imponamus. Quæ admodum ab initio diximus, cum hæc ordine carerent, singulis Deus, & ad sese, & ad alia inuicem eatenus modum rationemq; proportionis indidit, quatenus suscipere singula poterant. Tunc profectò nihil erat ordinis, nisi fortè casu aliquo, particeps: nec quicquam tunc aqua uel ignis uel aliud aliquid eorum quæ modò apud nos nominantur, iure uocandum erat. Verum hæc primò omnia exornauit: deinde ex ijs hoc uniuersum constituit, animal unum, animalia in se omnia mortalia & immortalia continens. Et diuinorū quidem ipse est auctor, mortalium uerò generationem natis suis tradidit absoluentem. Illi igitur suum imitati parentem, principiumq; animæ immortale suscipientes, animam ipsam mortali corpore clauerunt, totumq; corpus animæ quasi uehiculum subdidere, atq; in eo aliam animæ speciem mortalem fabricauerunt, quæ grauibus necessarijsq; perturbationibus afficeret. Qua-

rum prima foret uoluptas, esca maxima mali: dolor deinde, fuga impedimentumq; bonorum: audacia præterea, metusq;, cōsultores amentes: accederet & implacabilis iracundia, spes etiam blanda, conciliatrixq;, cum irrationali sensu, amoreq; omnium inuasore. Illi ergo hæc miscentes, necessariò mortale genus composuerunt. Cæterum ne diuinum ulla mortalium contagione, nisi quantum summa necessitas cogeret, pollueretur, seorsum ab illo in alia corporis sede mortale collocauerunt: atq; à pectore caput, ceruice & collo interiecto, separauerunt. In pectore igitur et thorace mortale genus animæ posuerunt: cumq; id naturaliter partim melius, partim deterius esset, disposuerunt rursus thoracis capacitatem, discernensq; sedem tanquam uirorum alteram, alteram feminarum. Cartilaginem enim quandam nomine diaphragma, quod etiā phrenas uocant, inter hæc mediam interiecerunt. Partem igitur animæ fortitudinis iracundiæq; participem, contentiosamq; capiti propinquiorem fecere inter diaphragma ceruicemq; mediam, ut hæc obediens rationi, unā cum ipsa cupiditatum genus ui illata coerceat, si quando rationis in arce capitis habitantis, iussa cupiditas respuat. Cor uerò uenarum originem, fontemq; sanguinis per omne corpus impetu quodam manantis, in stipatorum regione suspendere uoluerunt: ut

B quando

quando iræ uis exardescit, ratione nunciante si quid extrinsecus iniuste fiat, uel intrinsecus aliqua concupiscentia turbet, tunc celeriter per angustos quolibet meatus quicquid in corpore sensus est particeps, iussa minasque persentiat, atque ita obediatur obsequaturque omnino, tolereturque in omnibus præstantissimi illius imperium.

SEBASTIANI FOXII MORZILLI
Commentarius in IIII.
partem Timæi.

Cum causarum distinctionem superius fecisset Plato, ac de hominis generatione in his sit dicturus, causam iterum materialem huic accommodat: ut non solum communes cuiusque rei causas, sed proprias etiam exponat. Primum enim, Cum de materia, inquit, supra dixerimus, quo pacto necessitate quadam quasi subiecta, informataque fuerit à Deo, ad illam rursus ueniamus, doceamusque breuiter, ante hominis generationem, quomodo fuerit ea in ordinem adducta. Itaque hæc Plato quasi axiomata proponit. Initiò materiam ordine caruisse, imò eam informem quasi casu quodam delatam. Et elementa tunc distincta non fuisse, sed confusa. Itemque, illa omnia Deum mirabili consilio distinctisse. In quibus omnibus, quemadmodum sæpe diximus, minime quidem intelligas, confusionem illam rerum in materia productarum ante mundi ortum uerè fuisse, sed ratione quadam cogitari, quatenus confusio ordinem rei præcedit, et priuatio generatione prior est. Hoc enim modo uniuersi, eiusque partium generationem distinctam intelligimus, si prius materiam informem fuisse, posteaque informatam, et in ordinem adductam dicamus: id quod Alcinous, ceterique Platonici affirmant. Qua de re cum multa nos in præcedentibus retulerimus, satis sit, cum Platone hanc mundi communem generationem tradidisse, ut ad parui mundi, id est hominis ortum ueniamus. Quemadmodum enim antea, cum mundi ortum Plato exponeret, primò materiæ informationem, generationemque rerum confusam tradidit, posteaque in ordinem distinctam: sic etiam hactenus confuse, ac sine ordine de multis hominis siue parui mundi partibus disseruit, ut de anima, sensibus, affectionibus, somno, eiusmodique alijs. Nunc rursus eadem ordine distinguens huius animalis singulari generationi accommodat, cunctaque illi ordine tribuit, ut ex sequentibus liquebit. Et diuinorum quidem ipse est auctor, mortalium uerò generationem natis suis tradidit absoluendam. Quoniam in superioribus de animi diuisione ac partibus diximus, quo pacto immortalis à Deo, ac mortalis à dijs iunioribus crearetur: nunc reliquum est, ut quomodo partes illæ due coniunctæ in homine sint, doceamus: qua ex

re utriusque discrimen facile cognosci poterit. Primum igitur, cum diuinam hominis partem, ut Plato inquit, Deus effecerit: partem uerò mortalem dijs iuniores: utranque esse in uno quodam animali connexam constitutum sit, ut ex præcedentibus constat. Hoc ita statuto, quid ex connexionem illa eueniat consideremus. Infusa iam rationali anima in corpore, perturbatio nes omnes simul cum sensu oriuntur. id enim ab corpore habet anima, ut affectionibus frequenter commoueat: quemadmodum supra declarauimus. Affectionum autem præcipue sunt, dolor, uoluptas, spes, audacia, eiusmodique aliæ, quibus animi sæpe perturbantur, quæ omnes ab irrationali animæ parte nascuntur. Quo nomine ne inter animi partes confusio esset. cum irrationalis rationis participi repugnet, singulæ suis locis discretæ sunt. Nam rationalis animæ uis in capite, irascibilis in corde, appetitoria in iecore collocata est, eademque interuallis quibusdam distinctæ sunt. Qua sanè distinctione idcirco Plato utitur, ut Galenus lib. 5. de Placit. Hippocratis et Platonis, atque Alcinous referunt, quod hæc tres animi facultates diuersæ omnino sint, contrariæque simul in eodem esse nequeant. Nam cum ratio ab appetitu plurimum distet, utrunque ibidem existere non posset, quando idem sibi repugnaret. Quo fit, ut diuersæ facultates sint, et rationis particeps, et eiusdem expertis, diuersisque in locis sint positæ. Huc accedit, quod cum intelligimus, ratiocinamur, recordamur, aliisque huiusmodi functionibus utimur, in cerebro id fieri experimur: et cum in ijs multum inhaeremus, quasi dolore quodam capitis fatigamur. Eodem quoque modo dum irascimur, odio habemus, dolemus. ue, id à corde proficisci semimus. Ex quibus omnibus diuersas esse tres illas animi facultates intelligimus: ut latius in sequentibus dicetur. In pectore igitur, et thorace mortale genus animæ posuerunt, cumque id naturaliter partim melius. Cum ratio in cerebro sit posita, reliqua uerò animi pars irrationalis inferiorem locum obtineat, ne rationem impediret, ac subiecta illi esset, irascibilis quidem in corde tanquam media collocata est, ultima uerò appetitoria infimum locum est sortita. Qua de causa irascibilem Plato uiro cuidam propter feruorem et animositatem comparat, appetitoriam femine ob imbecillitatem. Cuius rei ut intelligentiam faciamus, singulas corporis humani partes ostendamus, à pectore initio sumpto: siquidem in his Plato totam corporis fabricam exactissime describit, posteaque ad ceteras hominis uires tradendas progreditur. Pectus, ut Galenus lib. 6. de Usu partium, et Aristoteles lib. 1. de Animalibus referunt, pars illa est, quæ inter colli radices, et uentrem sita, è dextris leuisque costis componitur. Idem autem totum communi nomine Thorax appellatur: cuius tamen anterior pars sternum, ab osse quodam nominatur: posterior uerò spina, siue dorsum. Iam intra pectus ipsum cor, pulmonesque, ut naturalis caloris, ac uitalium spirituum, et respirationis

respirationis instrumenta sint, continemur: cor nimirum in sinistro latere paulo superius, pulmones autem in dextro aliquantulum inferiores, ut perpetua illa sufflandi uicissitudine tum cordis nimium calorem refrigerent, tum uocis spiritum emittant. Atqui cor ipsum, & pulmones, crassa quaedam ac dura membrana, quam *σπέρμας*, id est septum transversum, & diaphragma uocant, à uentre dirimit, ne crassi ciborum uapores è uentriculo sursum ascendentes, illud offuscet. Igitur in eo pectoris medio spacio cor inest, cuius motum, Galeno auctore, à natura proficisci, motum uero diaphragmatis ex anima, constat. hoc enim tum intensum, tum laxatum, motionis initium est. In hoc loco cor situm, irascibilis animae sedes est: quoniam ira rationi proxima, et subiecta, ministrandi uim habet, ut ab ea ueluti principe imperata cohibeat appetitus. Nec enim satis est, ratione iudicare cohibendos esse appetitus, quin irascibilis facultatis animositas, ut ministra rationis, eos cohibeat. Quam ob causam, Galeno etiam auctore, cum ratio ac mens praestantissima sit animi pars, huicque abiectissima altera quasi ex diametro repugnet appetitoria, media inter utranque irascibilis est, quae eandem appetitoriam rationis iussu reprimat. Vnde irascibilis rationem sequitur, quamuis diuersa sit ab illa: ac si ratio appetitus sequatur, irascibilis quoque sequetur: si illa fugiat, haec rursus refugit. Quo nomine rationalem quidem animam homini ratione utenti Plato comparat, irascibilem leoni, appetitoriam belluae cuidam uariae ac multiplici. eadem enim tres partes ut actionibus inter se differunt, ita locis distinguuntur. nec mirum est, unam eandemque animam diuersa ratione compositam ex contrariis esse: quando id non ad eius naturam, sed ad facultates sit referendum. Cartilagine enim quandam nomine diaphragma, quod etiam phrenas uocant, inter haec mediam interiecerunt.) Quoniam sensitiua anima inferiorem hominis partem obtinet, ac una ipsius pars in corde, alteraque in iecore est, interuallo quodam ambae seiunctae inter se sunt, nimirum diaphragmate. hoc enim membrana quaedam est costis annexa, quae cordis sedem à uentriculo discernit, ita ut media sit inter umbilicum & cor ipsum. Appellatur autem diaphragma, interposita illa membrana, phrenes, ut Aristoteles lib. 3. de Partibus animalium refert, quasi prudentiae particeps: quoniam cordi, in quo prudentiae uim ponit, praeceditur, non autem quod prudentia in ea sit. In hac igitur sede, partem animi irascibilem, quam Apuleius animositate uocat, Plato collocat, tum ut medium corporis locum obtineat: tum ut, cum capiti sit proxima, rationi subseruiat. Nam ad cohibendos appetitoriae impetus belluinos, ministerio irascibilis ratio utitur, & ut canis contra belluam quandam tributa homini est: ideoque, appetitoria (Platone auctore) communis est homini cum brutis animantibus, ratio uero cum dijs: irascibilis demum hominis propria est potissimum, quamuis alijs

animalibus insit, in quibus tamen illa rationi minime pareat. Cor uero uenarum originem, fontemque sanguinis per omne corpus impetu quodam manantis, in stipatorum regione suspendere uoluerunt.) Animae irascibilis sedem clarius etiam describit, cordisque situm & naturam in corpore humano docete, ut eius uires intelligantur. Ergo ut omnia melius explicentur, quando de cordis situ in pectore antea diximus, primo in his dicamus, quo pacto anima irascibilis prauis actionibus externis sese, internis uel opponat: deinde, quomodo sanguinis seruore id fiat: ultimo, cur uenarum ac sanguinis fons cor uocetur. Duo sunt affectionis genera, quae rationem perturbare solent: unum ab externis rebus appetitum mouentibus profectum, alterum ab ipsa ui appetendi. Vtrunque irascibilis anima, rationis iussu uel sequitur, uel cohibet. nam si ratio ijs assentiatur, irascibilis quoque assentitur: si illa refugiat, & haec itidem refugit. Igitur irae uis contra utrunque affectionis genus obijcitur. Si enim ratio iniuste quicquam foras fieri iudicet, ira continuo ad id uitandum quasi ministra sese offert. eodemque modo, si quae cupiditas, uel appetitus ab eadem appetitoria anima suboriantur, contra ira illi opponitur. Quamobrem uirtutis uitaeque actio omnis tum ratione, tum affectu continetur: ratione nimirum, quando ratio illam quasi comprobans sequendam iubet, aut eandem improbens fugiendam censet: affectu autem, cum irascibilis id quod ratio examinavit, et praecipit, sequitur. Siquidem irascibili opus est ad fortitudinem, temperantiam, ad affectus reprimendos, ad omnem denique uirtutis actionem. Vnde diuersas etiam uirtutum origines, uel auctore Aristotele, esse intellige. Nam prudentia in mente, fortitudo in irascibili, & temperantia in appetitoria, ac in uoluntate iustitia collocatur. Ex quo patet, uirtutes morales, ut in Ethic. refert Aristoteles, affectu partim consistere, uelut ipsamet uitia. Quo nomine iudicium & contemplatio rationis propria sunt: actio uero, & rei executio, irascibilis. Cum ergo irascibilis facultatis hoc munus sit, id sanguinis calor, & effervescentia è corde nascens, efficit. Cum enim cor arteriarum, caloris, spirituumque omnium origo sit, ipsumque natura sua sit calidissimum, ex se semper ad cerebrum calidos spiritus emittit. At cum ira homo rapitur, id fit, quia calor cordis effervescentia obiecto aliquo, calidioresque spiritus ad cerebrum extollit. Vnde irati homines plerumque exardescere uidentur. Ergo seruo ille spirituum è corde ad cerebrum ascendendum, instrumentum irascibilis est: proindeque calidioris cordis homines animosiores, iracundioresque natura sunt. Quare cor quasi fons ignis animalibus est tributum. primumque in utero, teste Aristotele libro 2. de Animalium generatione, nascitur: quoniam potissima uitae pars calore constat. Quanquam Galenus in libro de Foetuum formatione, iecur prius gigni, quam cor, asserit. Sed hanc nos questionem Medicis discutiendam

tiendā relinquamus. Cum itaque è corde sanguinis magna pars in uarias uenas dimanet, calorq; omnis eidem naturalis inhereat, commouēte irascibili anima, cor magno calore incenditur, sanguinemq; inflammās, totum corpus incendit. Qua de causa excitandam esse iram aliquando, ut frigiditati corporis medeamur, medici præcipiūt: et philosophi iram definiunt, caloris effervescentiam in corde. Hoc igitur modo irascibilis anima in corpore mouetur. Iam uerò dum cor esse uenarum ac sanguinis originem Plato dixit, ita ut ab eo tanquam fonte sanguis uniuersus oriretur, ineptè aliqui interpretantur, quasi is iecur sanguinis esse fontem ignorarit, ac non arteriarum originē cor hic appellet, sed uenarū. Nam, ut Galenus lib. 6. de Placitis Hippocratis & Platonis refert, antiqui uenas pro arterijs capiebant, & cor arteriarum origo est, ut iecur uenarum ac sanguinis. Quare originem uenarum pro arteriarum cor hic nominari à Platone, intelligēdum est. Quatuor enim uasorū ora in corde Galenus ponit, duo in sinistro uentriculo, duoq; altera in dextro. Ex illis duobus unum ex pulmone spiritū ducere, alterū adductum in arterias omnes dmittere inquit: ex his autem alterum è iecore sanguinem sugere, alterum in pulmonem diffundere ait. Quo fit, ut arteriæ solum è corde nascantur, non autem uenæ sanguinis. Ideo Plato & Galenus, mediciq; omnes hac in re consentiunt: idq; ipsum de Platone Galenus in libris de Placitis Hippocratis & Platonis uidetur intelligere, cum utriusq; sententiam conferat. Differunt tamē illi ab Aristotele, quòd hic apertè lib. 3. de Animalibus cor uenarum initium appellat. cum enim uenarum originem querat, earumq; coniugationes describat, in corde fontem illarum posuit, in iecore uerò minimè.

Cum uerò cognoscerent cor rerum terribilium obiectu trepidaturum, & ira sæpius flagraturum, idq; opus omne per ignem fore, æstus huiusmodi temperandi gratia, pulmonum tegmē cordi adhibuerunt, molle primum atq; ex angue, deinde cauis extrinsecus fistulis spongię instar distinctum, ut spiritu potuq; hausto cordis ardorem huiusmodi respiratione & refrigerio tepesciat. Quam ob causam arterias tanquā aquæductus per pulmonum substantiam deriuarūt, eamq; cordi, quasi mollem saltum circūdedere: ut quando nimia feruet ira, inde ad faciliorem obedientiam temperatum deferueat, sedatoq; tumultu rationi facilius cū ira ministrare & obsequi ualeat. Postremò eam animæ partem, quæ esculenta & poculenta cupit, & reliqua omnino

quibus corpus indiget cōcupiscit, mediæ regioni inter diaphragma & umbilicum applicauere: ubi quoddā quasi præsepe ad totius corporis alimoniam extare uolebant, & ibidem illam uim animæ tanquam agreste animal alligauerunt. Hic sanè illam corpus suum alere necessarium est, siquidem mortale quandoq; futurum est genus. Ut ergo ad præsepe semper illa pascatur, habitetq; procul à consultore, ideoq; illum clamore et strepitu suo minimè turbet, sed permittat præcipuum nostri ducē tranquillo in otio communi omnium utilitati consulere, regionem idcirco inferiorem ipsi habitandum dii dedisse uidentur. Quoniā uerò uidebat Deus partem illam animę talem fore, ut rationem non exaudiret: & si quo sensu pulsaretur, nullo modo rationibus obtemperaret, sed simulachris uisisq; nocte dieq; maximè raperetur: idcirco naturam iecoris procreauit, & in eius habitationem disposuit, densam inquā naturam, lenem, claram, dulcem, & amaritudinis non expertem: ut cognitio-num ex mente descendens potentia in ipso iecore uelut in speculo figuras suscipiente, aspectuq; simulacra reddente, quandoque recepta terreat ipsum, quandoque cognata amaritudinis parte usā, minasq; intendens, & toti repētè suffusa iecori, felleos terribilesq; colores ostentat: contrahens præterea ipsum, rugosum et asperum totum reddat, ac fibras eius, bilem, eiusq; uentriculum, & uenas quæ portæ uocantur, sic afficiat, ut partim ex habitu recto deflectens atq; contorquens, partim obstruens & concludens, dolores detrimentaq; præbeat. At rursus quando mansuetudinis ex mente inspiratio cōtraria uisa effingit, amaritudinem quidem sedans ex eo quod aduersam sibi naturam neq; ciere neq; attingere uelit, dulcedine uerò illi ingenita utens, & omnia recta, lenia, libera in ipso digerens: tunc sanè pacatā mansuetamq; partem animę in iecore habitantem facit, adeò ut etiam in somno moderate affecta sit, uaticinioq; utatur, quando rationis prudentiæq; est expers. Qui enim

enim nos composuerunt paterni illius mandati memores, quo mortale genus præceperat quàm optimum pro uiribus fieri, ita deteriore nostram partem instituerunt, ut ipsa quoque ueritatis foret quodam modo particeps. siquidem in ea expleri uaticiniū statuerunt. Quod autem dementiæ humanæ Deus diuinandi uim dederit, illud argumēto esse nobis potest, quod nemo dum sanæ mentis est, diuinum & uerū uaticiniū ullum assequitur, sed cum uel somno prudentiæ uis præpedita est, uel oppressa morbo, uel diuino aliquo raptu è suo statu dimota, fieri diuinationis solet. Prudentis uerò duntaxat officium est, quæ à fatidico furentem ingenio dormiendo uel uigilando pronuntiata sunt, intelligere: & quæcumque uisa illuxerint, ratiocinatione ita discernere, ut qua quidque ratione, & cui futurum aliquid, uel præteritum, præsens uel bonum uel malum portendere uideatur, explanet. illius autem qui mansit manetque adhuc in furore, non est officium quæ uiderit aut protulerit iudicare. Scitum profectò prisce id dictū: Agere sua, seque ipsum cognoscere, solius prudentiæ est opus. Hinc lex iubet diuinis uaticinijs iudices præesse prophetas, quos Vates quidam nominant, ignorantes prorsus eos oraculorum uisorumque, quæ obscuris uoluminibus inuoluuntur, interpretes esse, non uates. Quare qui uaticinia iudicant, non uates illi quidem, sed prophetæ, id est uaticiniorum interpretes pronuntiatoresque uocandi. Atque iecoris quidem natura ob hanc causam talis facta est, & in ea sede qua diximus collocata, diuinationis scilicet gratia. Ac etiam uiuente unoquoque talium signa clariora exprimi solent: uita uerò priuato, cæcitas accidit, nec euidentis quicquam fit uaticinij signum.

Ut causas, usumque singularum corporis partium explicet, pulmonum descriptionem cordi subiungit, qui propter cor ipsum facti uidentur. Pulmones igitur natura sua rari, & spongiæ similes, spiritum in se, respirationisque causas continent. ijdem enim tum se comprimentes, tum laxantes, cor refrigerant, animalesque spiritus emittunt. Ipsi autem, Galeno auctore, tria genera uasorum habent: unum ad sinistrum

cordis uentriculū, alterum ad dextrum, tertium ad fauces pertinens. et ex sinistro cordis uentriculo sanguinem exhauriens pulmo alitur, ipseque rursus in dextrum illius os spiritum emittit, corque idem refrigerat. in tertium denique uas faucibus annexum, externus aer per asperam arteriam immittitur, dum pectus dilatatur: aut internus halitus emittitur, dum idem cōstringitur. Ergo huiusmodi natura, ususque pulmonis est, ut Galenus latius explicat. ex ijs enim spiritus in cor diffuens, calorem nimium refrigerat, & cor ipsum fouet. Hic tamen dubium est, cur Plato pulmones exanguis esse dicat, cur uel hausto spiritu, potuque, cor refrigerari asserat, cum nullus in pulmonem potus cadat, sed in uentriculum. Pulmo quidem, ut Aristoteles lib. 3. de Partibus animalium ait, refrigerandi cordis causa cum sit, caloremque huius uehementem è sanguinis copia nascentem mitiget, originem sui motus à corde habet, causam uerò spirandi intra seipsum. Idem præterea in animalibus uariis est. in alijs enim sanguinem aliquem, in alijs uerò nullum habet: sed, Galeno auctore, sanguineus est, non quòd natura sua illum habeat, sed quòd à corde sugat. ipse enim à corde mouetur, cum motus sit expers: tum sanguine purissimo nutritur. At hoc tamen in loco Platonem quidam reprehendunt, quòd is potum cibumque in pulmones immitti, indeque spiritum oriri dixerit: quorum è numero est Nicias quidam medicus apud Plutarchum lib. 7. Symposiorum, & apud Macrobius Disarius lib. 7. Saturnal. cap. 15. Quibus Galenus lib. 8. de Placit. Hippocrat. et Platonis, atque ijdem Plutarchus & Macrobius respondent, non fuisse adeò imperitum Platonem, ut cibum potumque in pulmones deferri putarit: sed quòd aliquid ex ipsa portione per fauces & asperam arteriam in pulmonem subiectum defluere censuerit, non quidem per medium foramen, quo respirationis fit, aerque ducitur, sed quòd circa tunicam aeris instar descendat. Ex quo etiā tuſim oriri Galenus idem inquit, præcipue si crassus ille spiritus è cibi natura defluens respirationis arterias intercludat. Sed ne plura nos in hanc rem dicamus, quàm tres illi auctores, quos supra retulimus, copiose declarant, ad pulmonis usum redeamus. Respirationis causam pulmones à pectoris laxatione habent, ijdemque cor tum laxatum cōtracti, sufflando refrigerant, ut uehemens eius calor mitigetur: ne si subito terrore, ira uel illud exardescat, calore magno animal dirumpatur. Cor enim, siue ira homines, siue metu corripiantur, subito exardescit, sanguinemque omnem à uenis in se attrahit, ideoque calidius ardentiusque fit: quòd nisi pulmonum spiritus mitigaret, interiret animal, cum calor extrà prodiens illud dirumperet. Qua de causa arterias inquit Plato, quasi aqueductus, per pulmones deriuari: hoc est, pulmonem ipsum cordi alligatum, spiritum in ipsum & arterias omnes traducere, ut ira, cordisque ipsius feruor sedetur. Nam per illam uenam, qua sanguinem à corde pulmones hauriunt, uicissitudine

situdine quadam spiritum emittunt, eodemque modo per asperam arteriam in naribus, faucibusque aerem externum ipsi hauriunt, isque per omnes illorum meatus spongiæ similes immixtus inflat, ac uelut folles dilatantur, ad expirationem efficiendam: ut postea dicemus, cum ad respirationis usum explicandum fuerit deuentum.

Postremo eam animæ partem, quæ esculenta & poculenta cupit, & reliqua omnino, quibus corpus indiget.) Post explicatam pulmonis naturam, connexionemque illius cum corde, reliquum est, ut animæ appetitorie sedem, id est iecur describamus. Iecur autem inter diaphragma & umbilicum interijcitur, ut Plato inquit: idemque animæ appetitorie sedes est, quando alimenti corporis facultas in eo inest. Omnis enim cibus cum in sanguinem conuertatur, ad uitam hominis tuendam maceratus iam, et in chylum mutatus, ad iecur defertur, ibique concoctus in sanguinem degenerat. Quare iecoris facultas in alendo solum, pascendoque corpore intenta est, atque ideo animæ appetitorie sedes dicitur. Hæc cum plantis communis est: ac proinde iecur omnis sensus expers, plantæ cuidam comparari potest, quod solam uegetatricem facultatem habet. Sed ut nos huius situm, uimque melius declaremus, cum superiorem pectoris partem cor ac pulmo obtineant, in inferiori tamen iecur & lien ponuntur: quorum illud in dextro, hic in sinistro latere est. Vtrunque autem costis annectitur. sed iecur quidem multas ex se uenas diffundens, unam ad os uentriculi mittit, per quam tenuem macerati cibi succum potionis humore mixtum recipiens, & concoquens, in sanguinem mutat: quem à colore proprio, caloreque concoctionis, rubrum reddit. Est enim iecoris natura, quasi mollis quedam et rubra caro, concreto sanguini similis. Iam uero sanguinem factum in multas iecur uenas dimittit, ac unam ex ijs potissimum in alterum dextri uentriculi cordis sinum deriuat, quam Cauam uocant, à qua cor idem alitur. Quæ cum ex ipso iecoris gibbo nascatur, spinæ adhaerens in multos diducitur ramos: quorum unus magnus in dextrum cordis uentriculum subit, alter ad iugulum ascendit in duas partes diuisus, quarum binæ ad manus per humeros, & ad caput per ceruicem diuiduntur. Igitur iecur uenarum omnium origo est, itemque altricis facultatis initium: quod idcirco Plato belluæ cuidam comparat, quia omnes appetitus sequitur, solumque corpori alendo, propagandoque incumbit. Vnde animæ uis in eo sita, quasi corporea, et cibo potioneque intenta, rationi ex aduerso opponitur. Atque hanc corporis partem Plato significans, eam inquit animi partem, quæ cibum, potioneque expetit, in media regione inter umbilicum & diaphragma constitutam esse. Quasi diceret, iecur, ad quod cibus omnis maceratus, & in uentriculo coctus demittitur, quodque medium est in ea corporis parte costis adiunctum, sedem animæ appetitorie esse. Nam ut idem corporis alendi uim habet, nulliusque planè sensus est particeps, sed

quasi plâta quedam est: ita etiam animæ appetitoria, hoc est facultas illa, quam *θγεννητικὴ*, id est altricem uocat Aristoteles, in ea parte sita est, ut ui eius corpus alatur. Et quidem cum eadem facultas in alentem, generantem, & appetentem diuidatur, omnes has quoque partes animæ appetitoria in iecore habet. Nam illa ex eodem iecore sanguinem per uenas diffundens, totum corpus alit, propriamque habet generandi sui similem facultatem in eodem positam loco. ab eo enim sanguis in renes defluens, in semen uertitur generationi aptum: denique uim habet appetendi, quatenus corpus alere, suique simile procreare expetit. Quæ omnia cum à ratione longissime absint, & cum belluis communia sint, iure animæ appetitoria belluæ comparatur, ut Galenus etiam lib. 6. de Placit. Hippocrat. & Platonis refert. Præterea cum multas quoque alias corporeas affectiones animæ eadem habeat, iecur inquit simile ijs, accommodatamque naturam habere: quoniam id ad animæ cupiditatem excitandam, sedandamque rursus, dulcedinem, amaritudinemque habere inquit: itemque diuinationes omnes in somnis incidentes in eodem reluctance, quia ob leuitatem eius, soliditatem, ac nitorem, uim à ratione emanantem in illo putat resurgere. Quæ omnia ut nos apertius exponamus, quidnam amaritudo, dulcedoque iecoris ad animæ cupiditatem excitandam, compescendam uel conferat, uideamus, aut quomodo diuinitio per somnum in eodem fiat. Cum cibus omnis, quo utimur, quatuor primis qualitatibus, quatenus mixtum corpus est, constet, idemque in sanguinem à iecore mutetur, necesse est omnes quatuor humores primis illis qualitatibus respondentes, bilem, pituitam, atram bilem, & sanguinem, simul gigni, indeque ad suam quemque sedem defluere. Ideoque in iecore tenuis cibus concoctus, & in sanguinem iam uersus, bili, pituitæque, & atræ bili admixtus est: sed ne humorum permixtio illa ibidem sit, ac in sua loca singuli deriuentur, leuissima sanguinis iam facti pars, & ignea, hoc est bilis, in fel, per canale quoddam demittitur. Purissimus denique sanguis pituitæ admixtus, ut facile defluat, per uenas, totumque corpus diuiditur. Ergo cum distinctio hæc quatuor humorum aut singulis noctibus, ut Aristoteles in lib. de Insomnijs refert, post sumptum cibum fiat, inter dormiendum, antequam singuli in suas regiones defluant, permixti sint, sit, ut animalis appetentia propter intemperatam constitutionem magis excitetur. bilis enim calida, & ignea, sanguinem inflammans, appetitus uarios gignit. Quæ ex confusione humorum terribilia, fluersaque insomnia pro humoris abundantis copia apparerit. Itaque quocumque tempore bilis sanguini admixta est in iecore, magis excitatur animal ad cupiditates turpes, ac belluinas. igneus enim bilis calor temperatam sanguinis caliditatem inflammat. Quæ etiam de causa Plato amaritudine ait appetitus excitari, nimirum cum bilis, quæ propter calorem nimium amara est, sanguinis

sanguini admiscetur: itemq; dulcedine eosdem sedari, quia sanguis natura sua dulcis, propter caloris humorisq; temperiem purus sit, nullisq; alijs humoribus permisceatur. Quare turpiū, corporearumq; rerum in appetitoria semper cupiditas est: fortitudo uerò, animositas, & audacia in irascibili: ratiocinatio, uoluntas, mens in rationali. Ex quo sequitur, diuersam esse alimenti in iecore concocti actionē, quæ appetitus moueat, componat ue: quod Galenus in lib. de Animi morum & corporei alimenti consecutione mutua testatur. Hoc ita proposito, reliquum est, ut quo pacto diuination in iecore per somnium fiat, doceamus: in primis tamē, quid in ea re sentiāt Academici, explicemus. Plutarchus lib. 5. de Placit. philosoph. hanc Platonis de diuinatione sententiā profert: *πλάτων μὲν καὶ οἱ σοῖνοὶ τὴν μαντικὴν εἰσάγουσι κατὰ τὸ οὐθεῖον, ὅπερ ἐστὶν οὐθεσιαστικὸν κατὰ θεοῦ τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἄπὸν οὐθεσιαστικὸν, καὶ τὸ οὐθεροπολιτικὸν, ὅτι τὰ πλεῖστα μέρη τῆς μαντικῆς ἐγκρίνεται.* Huic etiam sententiæ Iamblichus in lib. 2. de Mysterijs Aegyptiorum astipulatus, diuinationē esse inquit propriam animi in somnis soluti. Duplicem enim ille ipsius uitam statuit: unam communem cum corpore, alteram ab illo seiunctā. itaq; cum uita illa à corpore separata, id est intelligentia ab omni corporea concretionē libera est, ut in uigilia quadam, altius sese extollens, ad suamq; pristinam naturam rediens, futura sæpe præuidet. Vnde Plato in Symposio, diuinationem inquit hominum communē cum dijs esse cōsensionem, qua utriq; coniungamur. Quinetiam Galenus in lib. de Præfagio ex somnis sumendo, his assentitur, cum insomnia dormientium ægrotorum medico consideranda, tanquam morbi indicia præcipit. animam enim inquit corporis profundum ingressam, eiusdem afflictiones sentire, proindeq; insomnia ex ipsa corporis constitutione ipsam percipere. Diuinationem autē animus ex somno per se liber ac solutus cōtinet. Quod Aristoteles in lib. de Diuinatione per somnium uidetur sentire, cum propriam cuiusq; naturā, seu dæmonem insomnia mittere affirmat: causamq; se ignorare, qua qui ad Herculis columnas, & Borysthenem habitam, diuinent in somnis, dicit. Ergo cum somnia diuinationem efficere nonnunquā soleant, ac Plato id multis in locis affirmet, restat nunc inquirendum, quomodo in iecore imagines mentis reluceant, eaq; diuinationis causæ sint. Sed prius tamen communes insomnia causas exponamus. Cum noctu animal somno grauatur, sensus etiam omnes grauantur, uaporesq; ab stomacho ascendentes cerebrum offuscant: idcircoq; illud prostermitur, quia calor in stomachū se recepit, coquendoq; cibo intemus est: nec antè hominem excitat, quàm sanguis fuerit effectus. Hoc iam cōfecto, quasi stimulis animal excitatur, omnisq; nebula cerebrū offuscans deletur. Cum ergo somnus hoc modo fiat, sensusq; omnes sopiti tunc sint, imagines rerum in memoria collocatæ à phantasia, quæ

tunc libera est, educuntur, uarietq; per cerebrum discurrunt, ita ut in ipso animali eadem rursus confusa, uarietq; obuersentur, diuersaq; insomnia gignāt. Vnde fit, ut ea quæ in uigilia homines effecerint, aut cogitarint, noctu plerunq; sese ijs dormientibus offerant. Itaq; calor tunc, qui in uentriculo ac iecore est, alimenaq; ibi cōcoquit, soluta phantasia, diuersas agitatur rerum memoriæ insitarū formas, easq; reuoluit, quousq; sanguine in corpus diuiso, undique calor idem permeet. Quare in somnis animæ appetitorie uis, consopita irascibili ac rationali, propter cerebri offuscationem libera uagatur, exultatq; ac turpia innumerabiliaq; iactat pro appetitus sui impetu: omnia demum à ratione aliena tunc cogitat, ut homines occidere, multa expetere, quæ ratio uitaret. Atqui huiusmodi insomnia, cum appetitoria uis animæ in somnis uagatur, ratione alligata, ciboq; ac potioni concoquendæ intenta est, profert, quæ talia quidem sunt, qualis humoris fuerit natura. Nam si pituita in uentriculo tunc affluat, quasi fluminibus immergi uidemur: si bilis, inflammari: si sanguis, uolare. Quare insomnia causa in appetitoria ui animi sita est, quatenus calor ad iecur & uentriculum receptus, impressas rerum imagines in somnis excitat. At uerò cum moderata humorum materies in uentriculo est, nec tam liberè appetitorie uis uagatur, ac rationis uigor aliquis remanet, somnia quidem, quæ tunc obuersantur, leniora sunt, ac rationi magis consentanea, ideoq; rerum futurarum præfagia fieri nonnunquam solent. ex quo diuination per somnium oritur. Nam cum anima rationalis tunc temporis libera sit, consopitisq; sensibus, ad naturam suam intelligibilem redeat, nec uisis corporeis impediatur, multa tunc exactius diiudicare, futurorumq; multorū antecessiones præuidere solet. Quapropter duplicem ex hoc loco insomnia formam esse considerandum est, unam animæ appetitorie, quæ in iecore est, propriam: quando propter cibi, humorumq; in uentriculo subsidentium intemperiem, copiamq; ratio impeditur, liberaq; phantasia est, ac turpes cōfusasq; imagines inuehit: alterā animæ rationalis liberæ à corporis obstaculo per somnum, cum eadem, ligatis sensibus, magis uiget, planeq; intelligibilis sit: quam diuinationem appellamus, si futurū aliquid præuideat. Quæ tamen dæmones homini tribuere ob certam aliquam causam Plato intellexit, ut Porphyrius, Psellus, alijq; Platonici dicūt. Vnde Pythagorico modo Plato diuinationem hanc in iecore leui & lucido fieri ait, cum placato animo dæmones illā immittāt. Quæ sanè in iecore apparere dicuntur, ut Marsilius ait, non aliter quàm in foetu mulieris grauidæ imaginatio notam aliquam imprimit, ut sæpe euenire cernimus infantibus recenter natis. Igitur has duas insomnia causas Plato intelligit, easq; in iecore ponit, quòd calor omnis, qui per somnum sese illuc recipit, imagines omnes excitat, & ad cerebrum effert.

fert. Quæ, si soluta ratio sit propter humorum, uti diximus, temperiem, pulchra, futurorumq; præsa-
ga insomnia fieri solent: si uerò ligata, & ob intem-
periem consopita, turpia, rationeq; uacua gignun-
tur. Atque hanc itidem duplicem insomnia causam
in Politia Socrates commemorat, cum dormiētibus,
inquit, partem illam animæ rationis participem so-
pitam languere, partem uerò irrationalem nimio ui-
tū exultare: ideoq; ab illa bona insomnia, ueridi-
caq; oriri: ab hac turpia, & iudicij expertia. Quem
locum elegāter Cicero lib. 1. de Diuinatione expres-
sit. Quod autem dementiæ humanæ Deus uim di-
uinandi dederit.) Quando causas diuinationis per
somnia exponere Plato cœpit, easq; in iecore po-
suit: nunc rursus easdem persequitur, rationemq; e-
iusmodi insomniorum reddit. itaq; ut eadem nos mo-
re nostro doceamus, singula Platonis uerba inter-
pretemur. *μαυλινδρ* Plato in Phædro, quasi *παι-
νδρ* dictam esse inquit, quòd furore quodam homi-
nes rapi, cum diuinant, uideantur. cum enim eius-
modi uaticinia in somnis fiant, aut ab ipsa diuina a-
nimi ui, aut à Deo immittantur, median quandam
constitutionem tum homines habent, & ut Iambli-
chus ait, nec planè dormiunt, nec uigilant, sed uelu-
ti capitis grauedine quadam, aut uisus occupatione
inter somnū uigiliamq; media impediuntur. At cum
agrestis animi pars, hoc est appetitoria insomnia fu-
tura præuidentis particeps sit, in ipsoq; iecore pro-
pter calorem illi inherentem, & spiritus excitantē,
rerum imagines representantur, eademq; sursum ac
deorsum à cerebro ad appetitoria sedem feruntur,
dementiæ humanæ uaticinandi uim inquit Plato à
Deo tributam esse: quoniā in somnis cum sensu om-
ni priuatur homo, eiusmodi uaticinia præuideri cō-
tingat. Itaq; tunc extra naturam suam homo posi-
tus uidetur, mentisq; inops apparet, siue à Deo in-
somnia talia mittantur, siue ab anima rationali pro-
ficiscantur. Tamen prudentis uiri erit, ut Plato in-
quit, ea ipsa quæ præuiderit, cōsiderare, memoriaq;
firmiter tenere, ne excidant. Quod ipsum in ijs uer-
bis intelligens, secundamq; illam insomnia uim, qua
animus rationis particeps futura præuidet, signifi-
care uolēs, eam inquit nō sine animæ appetitoria mi-
nisterio fieri. Quāuis enim mens ui sua futuras res
præuideat, id tamē non efficit sine calore, qui in ap-
petitoria animam tunc est receptus, quiq; imagines
memoriæ insculptas educat, menti q; offerat. Quare
cum sic sumus affecti, nec uerè, ut ait Iamblichus, ui-
gilamus, cum sensus cōsopiantur: nec uerè etiam dor-
mimus, cum mens libera sit. Qua de causa rationale
animam, dum in corpore manet, Plato, Porphyrius,
Academiciq; omnes dormire, moriq; dicunt, quòd
astricta sensibus, corporeisq; rebus sit: in somno au-
tem huiusmodi temperato, aut in diuinorum con-
templatione excitari ipsam, ac uigilare ferunt, qua
ui sua tunc maximè uti possit, nec à corpore illige-
tur. Vnde fabarum usum discipulis suis Pythago-

ras prohibebat, quòd ea uentrem inflaret, prauaq;
insomnia gignerēt, nec liberam esse tum animi uim
propter prauos humores permitterent. Atq; ea de
causa philosophi, ut in lib. de Abstinentia refert Por-
phyrius, diligenter omnia uitabant, quæ animū cor-
pori alligarent, ne idem corporeis rebus impeditus,
minus uti suo munere posset. Quamobrem non Pla-
to solum ex huiusmodi corporis temperatione ani-
mam ui sua liberè uti posse, diuinationisq; causam
esse dicit: sed Peripatetici etiam, ac maxima philo-
sophorum pars, ut Cicero in lib. de Diuinatione do-
cet. Sed de his quidem hæctenus, ad Platonis intelli-
gentiā. nam quæ ipse de uatibus, prophetis, & ora-
culorum interpretibus refert, satis aperta sunt, obi-
terq; dicuntur: quoniam de uaticinijs cœpit dicere,
de quibus Iamblichus in lib. de Mysterijs Aegyptio-
rum, atq; alij Platonici. Atq; iecoris quidem na-
tura ob hanc causam facta est, & in ea sede, qua di-
ximus, collocata, diuinationis scilicet gratia.) Hæc
est dictorum superiorum conclusio, in qua iecoris
usum exponit. ait enim, illud uiuenti homini causam
diuinationis per somnium esse, ob illas causas, quas
retulimus. Sed cum in his Plato ait, Viuente uno-
quoq; talium signa clariora exprimi solent, uita ue-
rò priuato cæcitas accidit, nec euident quicquam si-
gnum uaticinij sit.) Minimè intelligas, hominē mor-
tuum ob calorem iecoris deficientem non amplius
diuinare, aut cæcum tunc esse, siue eiusmodi insom-
niorum ignarū. Quinimò duplicem hinc uitam ho-
minis intellige, ut Macrobius, Plotinus, Platoniciq;
alij affirmant: unam ipsius animæ à corpore solutæ
propria, alteram totius cōpositi hominis. Eodemq;
modo duplicem mortē considera: unam naturalem,
cū anima discedit à corpore, naturæ imbecillitate:
alteram ipsius animæ, cum eadem corpori alligata
cōtaminatur, de quibus mortis ac uitæ generibus in
Phædone latius à Platone disputatur. Itaq; per uitā
illam, in qua talia insomnia diuinationis plena uisan-
tur, uitam hanc animæ separatæ intellige, cum eadē
in somnis, consopito corpore, uiget, atq; omnia ex-
actè considerat. Per mortem hanc, in qua nullum
euidens signum uaticinij appareat, altissimum sopo-
rem cogita, in quo non modò corpus magno humo-
re grauatur, sed ratio etiam ac mens sepulta est, ni-
hilq; in somnis uidere diuinationi aptum potest: aut
si uideat, obscurū id est. Ideoq; ut Porphyrius ait,
qui diuinatoria insomnia præuidēt, temperato som-
no dormire debent.

Proximum huic ad sinistram loca-
tum est huius gratia membrum, ut pu-
rum hoc semper clarūq; reddat, & in-
star speculi nitens atq; perspicuum, ad
imaginesq; exprimendas accommo-
datum. Quapropter quando propter
corporis morbum fordibus iecur abū-
dat, lienis raritas id purgans, eas com-
bibit,

bibit, cum membrum hoc concavum sit, & exangue. Vnde purgamentis impletum, excrescit tumetq; sanie. Ac rursus cum mundatum corpus est, restrictum in seipsum confidet. Quid igitur anima mortale, quid diuinum habeat, & ubi, & quibuscum, & quare hæc inter se disiuncta sint, diximus. At quod reuera ita sit ut diximus, ita demum asseremus, si diuinum confirmaret oraculum: quod uerò uerisimile sit ita esse, & nunc & deinceps diligentius etiam in uestigando asseuerare nõ dubitamus, atq; in præsentia ita sit nobis assertum. Quod autem hæc sequitur, similiter est tractandum.

Cum de iecoris situ dixerit, lienis usum ac locũ docet, quando illius causa factum uidetur, ut crassos omnes ac terreos humores exhauriat, tanquam sentina quædam. Idem enim, ut antea diximus, prope iecur situs in dextro latere, spõgiosus est, ac multis arterijs peruius, ut defluentem bilem atram ebibat, inflariq; emissis ijs, constringiq; iisdem excreatis, possit. A iecore autem ad ipsum lienem uena quædam deducitur, per quã crassissimus sanguis ab illo defluens immittitur, et quo lien alitur: qui si cõcoque re eum sanguinem nequeat propter melancholici humoris crassiciem, in uentriculi os egerit, ut appetitum animam excitet. Igitur lien ob hoc solum uidetur factus, ut sanguinẽ crassum, & bili atrâ plenum à iecore sugat, reliquusq; purus relinquatur, qui in uenas debet diffundi. Proindeq; lien atrâ bilis est receptaculum, ut fel flauæ, ac iecur sanguinis: quemadmodum Galenus, & eius imitator Theophilus Protospatarius asserunt. Hunc ergo lienem iecori proximum esse Plato inquit, ut impuro illius sanguine hausto, purum, lucidumq; iecur relinquatur, commodiusq; imagines in somnis obuersantes in eo representari possint. Vnde nitorem hunc, & splendorem iecoris puritati, perspicuitatiq; sanguinis tribuere oportet: siquidem sanguis spirituum uehiculum est, spiritus autem imaginum, ac uitalis substantiæ. Ex quo constat, tanto esse puriores, subtilioresq; spiritus uitales, quo purior fuerit sanguis in iecore collectus, & concoctus. His hætenus ita expositis, uniuersum animæ locum interiorẽ sic descripsisse satis sit. ex hoc enim intelligimus, tres illas facultates, rationem, iram, appetitum, in capite, corde, iecoreq; constitutas esse: easdemq; ijs quinque animæ facultatibus respondere, quas Aristoteles libro 2. de Anima commemorat. Nam altrici, motrici, sensitiuæ, uegetatrici, & rationali, tres eadem, ratio, ira, cupiditasq; respondent. ut sensitiua & rationalis ad primam illam, quam in capite ponit Plato, hoc est ad

rationem possunt referri, uegetatrix & altrix ad uim appetitoriam, motrix demum ad irascibilem. Etenim rationis ac sensuum uires in cerebro sunt, motus principium in corde, uegetandi & alendi facultas in iecore.

Reliquum est enim, qua ratione cætera corporis membra digesta sunt, enarrare. Itaq; hac potissimum ratione constare hæc decet. Cognoscebant illi profectò nostri generis fabricatores, nos ad cibum potumq; intemperatos fore, ac propter ingluuiem plus quàm modus aut necessitas postularit, ex his sumpturos. Igitur ne subitus propter morbos interitus proueniret, atq; ita imperfectum mox genus mortale desineret, inferiores uentrem fabricauerunt ad esculentorum poculentorum ue superabundantiam capiendam. Eum præterea spiris intestinorum circumpli cauere, ne subito alimẽta nobis assumpta defluerent, ac rursus noui alimenti confestim necessitas immineret. Ob illam enim inexplebilem perpetuamq; uoraginẽ genus nostrum philosophiæ musicæq; & moderationis omnis expertis relictum fuisset, illi parti quæ in nobis diuinissima est, minime obsecutum. Osiũ uerò et carnis cæterorũq; huiusmodi ita est natura cõposita. His nempe omnibus medullæ generatio initium præbuit. Vincula enim uitæ illius quam anima corpori iuncta ducit, applicata medullæ, ex eaq; per omne diducta, uinciunt fulciuntq; corporis nostri constructionẽ. Ipsa uerò medulla est ex alijs generata. Sunt quidẽ trianguli primi quidam & indeflexi, lenesq; ad ignis, aeris, aquæ, terræ, exactissimam generationem accommodatissimi: è quorum generibus singulis Deus secernens singulos, & inuicẽ contemperatos permiscens, totius generationis mortalium sementem fomitemq; constituit, dum medullæ ex his substantiam procreat. Postea uerò serens in ea, animarum genera alligauit. Figuras præterea quotcunque & qualescunque ex singulis speciebus adesse medullæ oportuit, tot penitus atque tales statim in prima illa distributione distinxit. Et illam quidẽ medullæ partem, in quam uelut agrũ quendam

dam diuinum semen iaciendum erat, globosam & undiq; teretē finxit: atq; encephalum, id est cerebrum, idcirco uoluit nominari, quia unoquoq; animali deniq; absoluto uasculum cerebri capax, cephalum, id est caput, uocandum erat. Quod autē reliquas mortalesq; animæ uires comprehensurum erat, rotundis simul oblongisq; figuris ornauit, totumq; medullam uoluit nominari: atq; ex ijs quasi quibusdam ancoris iaciens totius animæ uincula, circa illas iam uniuersum nostrum corpus absoluit, ossiumq; textura extrinsecus ea fulciuit. Os uerò ipsum ita composuit. Terram atterens purā, lenemq; miscuit, madefecitq; medulla. id postea in ignem iecit, deinde in aquam merisit, rursus in ignem, iterum & in aquam. Atq; ita sæpe transferens in utrumq; tale reddidit, ut à neutro liquefieri posset. Hoc igitur usus sphaera ossa quasi torno facta cerebrum circumsepsit. Huc angustos reliquit meatus, & circa ceruicis simul dorsiq; medullā ex ipso rotulas uertiginesq; effingeris, quasi cardines subdidit, ita ut à capite per totum protēderit. Sic utiq; semen omne seruaui, dū lapideo ambitu circumuallauit. Articulos insuper addidit, alterius ipsius natura usus in ipsis tanquam media quadam existente potentia, motus flexionisq; gratia.

Quando interiorum corporis partium usum, ut cordis, pulmonis, iecoris, & lienis docuit, reliquas etiam subiungit: ut ijs descriptis, ad totam corporis fabricam exponendam accedat. Intestina, ut de ijs dicamus, cum alendi animalis munere fungantur, cibiq; ac potionis receptacula sint, sinuosa, & in orbem flexa sunt, ut cibum coquere retinereq; possint. Eorum etiam natura carnosā, & ex duabus tunicis constituta est, ut Galenus lib. 6. de Usu partium refert. Quorū primus est uenter, cui stomachus annectitur. in illum enim maceratus cibus immittitur, coquiturq; primò: deinde per intestinū quoddam ianitorē dictū succus desluēs, in reliquos orbis & spiras deriuatur: ibiq; tamdiu cōcoquitur, quādiu in iecur non influit. Quam ob causam rotunda flexuosaq; intestina sunt, ne si recta essent, succum continere non possent: sed ut belluæ, plantæue, cibo potuiq; homines semper inhererent: cum nihil in uentre retineri posset, nullumq; Musis ac philosophiæ otium relinqueretur, ut Plato inquit. Animalia enim quæ unum rectumq; habent intestinum, à

uentriculo ad os sacrum protensum, insatiabilia, gulaq; prorsus dedita sunt. Igitur intestina hominis mirō artificio quasi spiræ quædam in orbem circumflexæ sunt, ut ciborum succus coquere, ac diutius retinere, distribuereq; in partes conuenientes possint, ne ue opus sit semper cibus inherere, omnemq; animi actionem ommittere, cum alimento necessario corpus indigeat. Atqui hic est intestinorum usus, breuiter ex Platone explicatus, quem Galenus lib. 5. de Usu partium, et Lactantius in lib. de Opificio Dei, ac Cicero lib. 2. de Nat. deor. tradunt. Ossium uerò, & carnis, cæterorumq; huiusmodi ita est natura composita. Explicata partium interiorum natura & positione, uniuersam iam corporis constitutionem exponit, quo nam pacto ex ossibus, neruis, carneq; componatur. Sed ut ea nos apertius doceamus, paulo altius tractationem repetamus. Animalia omnia, ut Aristoteles lib. 1. de Partibus animalium refert, ex similaribus, dissimilaribusq; partibus primò cōstant. similes partes sunt, sanguis, caro, os, neruus, cartilago, eiusmodiq; aliæ, quæ proportionem in suo genere cum alijs habent: dissimilares uerò sunt, ut caro, os, cartilago, sanguis, pedes, manus, brachia, & similia, quæ inter se dissimilata habent naturam. Ergo prima corporis constitutio ex illis partibus simplicioribus constat, eadem uerò ex quatuor primis qualitibus. Nam cum cibus omnis in substantiam corporis animati degeneret, à uentriculo coctus, à iecore in sanguinem humoresq; reliquos mutatus, deindeq; distributus, si nimio densetur calore in carnem degenerat, ex carne uerò in neruum, & ex neruo in os mutatur. His ita propositis, ad Platonis sententiam nos conuertamus. Medullam inquit ille generationem esse partium similarium, eandēq; ex triangulis leuibus, ex quibus fiunt elementa, constare: quoniam medulla ipsa, ut Aristoteles etiam lib. 2. de Partibus animalium ait, ex sanguinis natura est, quamuis colore differat. coctionis enim modus colorem mutat. Vnde in nouellis animalibus, cum sanguis admodum concoctus non est, ut cãdidi coloris fiat, medulla sanguinea cernitur. Itaq; medulla è sanguine fit, eiusdemq; nature est. Cum uerò sanguis initium sit corporis constituendi, ut ille idem docet: (ex eo siquidem caro, ossa, nerui, cartilagoq; fit) ac medulla eiusdem nature sit cum sanguine, Plato principium esse medullam harum corporis partium asserit. Item cum sanguis ipse quasi corporis elementum sit, idēq; primis ex qualitibus constet, nimirum calore & humore, quæ ad generationem uitamq; necessaria sunt: medulla quoq; quam eiusdem esse nature cum illo dicimus, iisdem constabit. Præterea cum elementorū naturas Geometricis figuris Plato demonstrarit, compositarum quoq; rerum ex elementis facultates eisdem demonstrare oportet. Igitur medulla primò ex elementorum partibus siue triangulis quasi facultatibus constat, nimirum ex calida humidaq; natura, quorum partes

partes ob tenuitatem mobiles triangulos, tenuesq; antea nominavit Plato. Deinde ex medulla ipsa reliquae corporis partes constituuntur. Atque hoc est corporeae substantiae primum elementum, ex Platonis sententia, quod ipsa corpora alat, augeat, atq; aliorum propagandorum semen et origo sit. Ex sanguine enim siue medulla, quae à cerebro per spinam defluit, semen nascitur, ut Plato uult: idemq; coloris eiusdem, ac naturae est, cum sanguine, nisi quod calore crassius in uasis seminarijs sit semen, ut putat Aristoteles lib. 2. de Animalium generatione. Iam uero cum Deus opifex omnium, creationes rerum uniuersales produxerit, dijq; iuniores singularium medulla quidem, ut est corporis mixti quasi elementum, à Deo producta ex primis elementorum qualitatibus, siue triangulis est: reliquae uero partes, quando ex medulla constant, à dijs iunioribus factae dicuntur. Ideo in homine efficiendo primarum qualitatuum temperationem ex elementis Deus effecit, uniuersamq; corporum animationem protulit: dii autem iuniores, quasi generationis fundamento iam collocato, uidelicet medulla, et rationali anima, hominem singularem effecere. In quo tamen intellige, Deum hic non corpora effecisse, sed uniuersales eorum constituendorum causas protulisse, ut cum anima corporeq; homo constare deberet, animam & corporis constituendi principia ille effecit: dii uero iuniores reliqua perfecerint, ueluti singulares causae. Hinc igitur statutum iam sit, carnis, ossium, ac totius corporis initium medullam esse, eamq; ex primis quatuor qualitatibus conflata. Qua in re hoc differt ab Aristotele, Galenoq; Plato, quod illi sanguinem ex primis qualitatibus constitutum, causam esse materialem corporum dicunt, ut semen omittamus: hic uero medullam, quae parum à sanguine differt. Atque in hoc certe perfectam humani corporis constitutionem intellige, quatenus ex ijs primis partibus constat: non autem illam, quae in utero ex semine fit, de qua Galenus prolixè in lib. de Foetu. Nam cum alio modo animal in utero ex semine formetur, alio uero iam formatum augeatur, minime quidem intelligamus illum ex medulla fieri in matrice. nec enim antè est medulla, quam semen: sed potius putemus, perfecti iam animalis augmentum, generationemq; accedentem, ex sanguine in medullam conuersam in dies fieri. Nisi fortè hic medullam pro semine capiamus, ita ut ex ipso non modò cerebrum, aut ossa, sed reliquum etiam corpus primò fiat. quoniam, Galeno auctore, foetus in utero formatur ex semine in primis accessiõe menstrui facta. Sed huius tamè rei disquisitionem, ut ab hoc loco alienam, medicis relinquamus, quam Aristoteles lib. 2. de Generatione animal. & Galenus in eo libro tradunt. Hanc ergo medullam sumptam esse ad corpus animatum efficiendum, inquit Plato, ita ut unicuiq; animo corpus conueniens alligetur. sic enim ait: Postea uero serens in ea, animarum genera alligauit. Hoc

est, unicuiq; animalis generi efficiendo corpus ex medulla quasi semine Deus composuit, ut diuersis animalibus diuersa corpora tribuerentur, eademq; diuersae figurae essent, prout animalis species foret. Alia enim est corporis leonis figura, & alia elephanti. Id autem in prima distributione Deum fecisse inquit, quia corpora omnium animalium ex eadem constant materia, quamuis differant figura. Et illam quidem medullae partem, quae uelut ager quidam diuinum semine esset habitura. Cum ossium, atq; adeo corporis materia sit medulla, eademq; primis qualitatibus constet, diuersam ossium figuram constituit, prout generationis formam produxerit. Eadem enim, ut Plato inquit, conglobata, & in orbem ducta, cerebrum, in quo diuinum est semen, id est rationis particeps anima, constituit: quandoquidem caput, ut Galenus docet, rotundum secundum se totum est, in tresq; partes distinguitur, scilicet inuicem, occiput, & uerticem: atq; partes haec futuris quibusdam colligatae, capacem quendam globum efficiunt, in quo uires sensuum omnium sunt. Nam in posteriori capitis parte cerebrum natura molle, candidumq; ueluti sub tecto continetur: in eo autem rationis, sensuumq; facultates collocantur. Ideoq; molle est, ut facile quancunq; imaginem possit comprehendere. igitur cerebrum ex medulla factum est, ut Plato hic inquit. in quo tamen intellige, antiquorum fuisse sententiam, Galeno auctore, ut ex dorsali medulla semen ad maris genitalia descendere putarint, cuius etiam sententiae Hippocrate fuisse ait Galenus idem. Sed cum aliud sit *νεφαλος*, aliud uero *ευνεφαλος*: illud nimirum cerebri ipsius natura mollis & densa, quae in occipitis uasculis continetur: hoc autem receptaculum cerebri, & utrumq; ex eadem medullae substantia conflatur: encephalum inquit, constituto iam animali, in cephalo, id est capitis posteriore parte tanquam uase contineri. Atqui hoc modo tota capitis fabrica ex medulla constituta est: ex ipsa uero cerebri substantia molli, & ex angui spinae medulla, quasi longum quoddam cerebrum, ut Theophilus Protospatarius inquit, à cerebello nascitur, indeq; per spinam ad os sacrum defluit. Cum igitur caput ipsum constitutum iam sit ex medulla tanquam ossium materia, idemq; rotundum ac solidum existat, reliquorum etiam corporis ossium, quae uelut anchoris structuram illius continent, effectum cum Platone doceamus, quam ille sic tradit: Quod autem reliquas mortalesq; animae uires comprehensurum erat, rotundis simul, oblongisq; figuris ornanit, totumq; medullam uoluit nominari, atq; ex ijs quasi quibusdam anchoris iaciens totius animae uehicula. Hoc est, cum animae immortalis, nimirum rationis, sedem effecisset Deus (Plato inquit) uelletq; animae mortalis siue sensitiuae uehiculum, hoc est reliquum corpus efficere, figuram quandam rotundam ad uniuersam imaginem, & oblongam constituit, quae ex medulla quasi prima generationis materia constaret: ideoq;

totum corpus medulla nominaretur, quasi ex ea compositum. Sed cum idem corpus solidis ossibus inniti deberet, ut firmum esset, ossa quidē quasi anchoræ totius corporis, quod animæ uehiculū est, iacta sunt, in ijsq; uelut fundamētis tota corporis structura cōsistit. Sed ipsam nos demum ossium effectiōnē cōsideremus. Cum uariata medullæ forma diuersas corporis partes efficiat, ut caput, cerebrumq;, dummodo eadem in orbem circumducta fuerit: ita si teretē, oblongamq; figuram illa efficiat, ossa quibus corpus continetur, effingentur. Nam ossa quidem, ut Galenus ait, quasi totius corporis fundamenta sunt: eademq; diuersas habent figuras, prout cuiq; parti accommodantur. Quædam enim rotunda, quædā oblonga, & deflexa mediocriter, alia curua, reliqua demum figurarum diuersarum sunt, ut Aristoteles lib. 3. de Animalibus, & Galenus in lib. de Ossibus docent. Eadem autem, ut Alcinoſus explicat, ex medulla terræq; coactis, igneq; & aqua irrigatis facta esse Plato inquit: quoniam os omnium animatis partium durissimum est, terrestriq; natura maxime compositum. Idem siue ex sanguine, siue medulla primo conficiatur, magno calore solidatur, eiusq; humor exsiccatur, adeo ut indurescat, terræq; nature fiat. Itaq; soliditatem à terra os habet, cōnexionemq; partium ab humore, calore cōsolidato. Qua de causa ex medulla terræq; simul coactis, & igne atq; aqua irrigatis, ossa fieri Plato inquit. Quasi diceret, medullæ seu sanguinis substantiam humidam, & nimio calore concretam, atq; induratum, soliditatem accipere, tuncq; os effici. Nam calor in humidā agens materiam terrestri concretioni admixtam, eam cōstringit, solidamq; efficit, quousq; terream naturam illa omnino sumat, & in ossa conuertatur. Quapropter ossa quidem definire possumus, solidam ac durissimā corporis partem, ex humida medullæ substantia calore indurata constitutā. Nam ossis effectio, uel Galeno auctore, è crassa, terræq; natura calore nimio concreta editur. quidquid enim in substantia corporis uiscosum ac terreum, minimeq; tractile est, ad ossis generationem natura accommodat. ideoq; dura & arida ossa sunt, nullaq; cōstant pinguedine: præterquam illa medulla, qua aluntur. Ex qua ossa eadem gigni Plato uoluit, fortasse quia os nullum medullæ alimento carere queat. Hæc igitur est communis ossium generatio à Platone tradita. nunc demum capitis ossa describit, cum ait: Hoc igitur usus, sphaera ossæ quasi torno facta cerebrum circumsepsit. huc angustos reliquit meatus. Cum ossa, inquit, ex medulla, quæ primis quatuor qualitatibus constat, effecta sint, diuersamq; figuram sortita, uariè corpus sustentent, à capite usq; ad reliqua nobis describantur, in primisq; capitis ossa demonstrantur. Caput hominis rotundum est, ut antea sæpe diximus, ad uniuersi similitudinē: idemq; ossibus eiusdem figuræ constat, rotundis ac teretibus, nimirum caluaria, ac reliquis quæ suturis colligantur. Nam to

ta capitis exterior pars communi nomine caluaria dicitur, sexq; ossibus constat: fronte, occipitio, ac utroq; bregmate, siue ossibus sincipitis, duobusq; ossibus lateralibus, quæ lapidea ob duriciē uocantur. Hæc ossa omnia, commissuris quibusdam in pectinis modum insertis, cōnectuntur, ut fusius à Galeno in lib. de Ossibus docetur. Hoc pacto capite iam constituto, in eo (inquit Plato) angustos meatus relinquit, circa ceruicis simul dorsiq; medullam, effectis etiam dorsi eiusdem uertiginibus uelut rotulis, ita ut à capite per totū corpus protendatur. Quoniam in cerebello capitis posteriore parte foramē quoddam est, cui spina hominis annectitur, à quo per illam medulla quædam ex cerebri natura ad sacrum usq; os defluit. Cum autem eidem spinæ ossa omnia cōnectantur, ex eadem illa medulla partem aliquam singula recipiūt: sed spina tamen, ut Plato hic ait, ceruici adiuncta, ad capitis occiput pertinet: eademq; ut flecti, curuariq; homo possit, uigintiquatuor uertebrae ut nodis cōstat. Siquidem ab illo cerebelli foramine, cui spina committitur, usque ad initium uertebrae thoracis septem sunt uertebrae, quæ ceruici accommodantur: thoracis autem sunt duodecim, in parte demum inferiore sunt quinque, quæ omnes perforatæ, ualidisq; ligamentis cōnexæ, capacem quendam locum quasi canalem, in quo medulla reconditur, relinquūt. Ac tota hæc uertebrae colligatio spina dicitur, quæ, ut homo erigi, curuariq; possit, ac recubere, ex multis illis rotundis ossibus, hoc est uertebrae componitur. Nam si ex uno cōstaret osse, eo motu homines carerēt. Hæc igitur uertebrae, Platoni hic uertigines ac rotulae dicuntur, eademq; capiti subiiciuntur, & ueluti cardinem quendam, in quo totum corpus moueatur, efficiūt. Est enim eadem spina tum corporis totius fundamentum, tum ossium omnium quasi truncus, ex quo ut rami omnia nascuntur. Per hanc demum spinam medulla omnis cerebri nature similis defluit, & in ea uertebrae cavitare continetur. Atqui hoc est semen illud, quod Plato hic lapideo ambitu circūuallari dicit: quoniam medulla eadem, quam semen ac materiam esse corporis superius diximus, intra uertebrae continetur, indeq; ad reliqua ossa derivatur. Quinetiam cum ex ipsius spinæ flexibili constitutione totum corpus flectatur, articulos quosdam spinæ datos Plato inquit, ut cum omnes uertebrae ligamentis quibusdam inter se sint colligatæ, curuari facile possint. Nam præter cōmuniem illam ipsarum uertebrae colligantiam internam, habet quoque aliud spina ligamentum externum flauis coloris, mediæq; nature inter neruum & cartilaginē, quo firmitus constricta flecti potest. Atq; articuli sanè isti, quos Plato refert, uertebrae ipsæ sunt.

Arbitratus uerò ossium naturam ardiorem rigidiorēq; quam oporteat fore, & cum ignita euaserit atq; etiam frige-

frigefacta illisuram corrupturamque cito semen internum, neruorum, carnisque genus effinxit: ut neruis quidem membra reliqua uincientibus, intensis remissisque circa cardines ipsos, corpus omne ad flexionem tensionemue promptum & agile redderet: caro uero tegmen foret aduersus frigus atque calorem: & quemadmodum externa corporis fulcimenta solent, ad casus uarios munimentum: praesertim quia talis erat futura, ut molliter leniterque corporibus cederet. Cui calidum idcirco humorem indidit, ut aestate quidem rosca madidaque extrinsecus, toti corpori domesticum praebat refrigerium, hyeme uero rursus proprio igni exteriori glaciē moderatē repellat. Hæc cum factor ille nostri corporis cogitaret, mixtione quadam ex aqua, igne & terra composita, & acuto illis falsoque fermento abhibito, succi plenam ac mollē carnem conflauit: naturam uero neruorum ex osse & carne non fermentata unam ex utrisque potentia mediā temperauit, flauoque infecit colore. Hinc fit, ut carne quidē tensior & aridior, ossibus autem agilior molliorque sit neruorum substantia. His Deus medullam simul & ossa deuinxit, & hæc omnia carnis cooperuit. Quæ igitur ossa animata maximē erant, paucissimis carnis adoperuit: quæ uero minimē, contra plurimis atque crassissimis. Iuncturis insuper ossium, præterquam ubi necessitatis ratio aliter postulabat, paucas carnes adiecit, ne flexionibus impedimento forent, tarda que ad motum corpora facerent, ne ue sua quadam solida crassitudine obtusiorique mole sensuum acciem hebetarent, memoriā impedirent, ingenij acumen obtunderent. Quæ obrem inguinum, tibiarum, iliorum, brachiorum, lacertorum ossa, & cætera omnia quæ articulis carent, quæ ue intus latentia ossa propter animæ paucitatem in medulla, prudentiæ uacua sunt, multis sunt carnis adoperita. Paucioribus uero, quæ prudentiam habent: nisi forte carnosam quendam moles proprie ad sensum aliquem aptata sit: qualis est lingua. In cæteris est, ut diximus. Natu-

ra enim ex necessitate genita atque nutrita, nullo modo os compactum, carnemque multam simul & acutum sensum admittit. Maximē namque omnium ea capitis compositio habuisset, si una concurrere potuissent: genusque hominum pingue, neruosum, robustumque habens caput, uitam duplicem, ac etiam multo diuturniorem, ualidiorem, placidiorem quam nos possedisset. Cæterum nostris illis fabricatoribus, de nostro genere consultantibus utrum diuturnius quidem, sed deterius, an breuioris quidem uitæ, sed melioris, efficerent: uisum fuit, uitam breuem melioremque diuturnæ & deteriori esse omnino anteponeñdā. Itaque caput osse raro texere: sed carnis neruisque, quia flexiones non erat habiturum, non fulcuerunt. His omnibus de causis caput membris omnibus acutius ad sentiendum, prudentiusque, sed imbecillius est constitutum. Neruos autem ob hanc rationem atque hoc pacto Deus extremæ parti capitis circumponens, spinæ dorsi eos quadam similitudine circumplicauit, summasque illis maxillas sub uultu deuinxit: reliquos per omnia membra disseminauit, articulum connectens articulo. Nostri præterea illi exornatores, oris naturam dentibus, lingua, labijs, ita ut nunc uidemus, necessariorum simul et optimorum gratia ornauerunt. Nam ingressum quidem necessariorum, egressum uero optimorum gratia excogitauerunt. Nempe necessarium est, quicquid ad alimonia in corpus admittitur. Verborum autem effluxio ministra prudentiæ, effluxionum omnium optima est atque pulcherrima.

Quoniam ossium quorundam communem effectiōnem, situmque docuit, ossaque ipsa quasi corporis fundamenta neruis illigantur, ut moueri homo possit, de ipsa iam neruorum natura Plato differit. Nam quod in ædibus, inquit Galenus, muri, id in corpore ossa præstant, quæ nisi neruis colligarentur, corpus nullo modo flecti posset, sed ipsa inter se colliderentur. Ex quo liquet, ut cum rigida, duraque sint ossa, si nullis colligata neruis essent, magna collisione in motu animalis rumperentur, prorsusque comminuerentur. nam collisio, quæ ex corporum contactu fit, calorem excitat: qui si ab ossium collisione excitareretur, dum animal mouetur, interna ossium medulla

liquefceret. Siquidē intemperies illa uel excitati caloris in motu, uel subsequēntis frigoris ex quiete animalis, temperatam medullę substantiã deprauaret. Eadē enim calida cum sit, & humida, alterutrā duarum illarum qualitatum caloris & frigoris eueniente intemperie corrumpētur. Igitur ne ipsa inter se ossa colliderentur, mouente se animali, aut ne calorē ex motu, frigus uē ex quiete cōciperent, neruis colligata sunt, ut iisdem flexis, qui mollioris sunt naturę, illa quoq; flecterentur. Atqui hęc est Platonis ratio, qua usum neruorum probat, etsi uerbis obscurioribus. itaq; nerui quidem ad ipsam hominis motionem facti sunt, omnesq; à cerebro, in quo motrix anima est, deducuntur, ut auctor est Galenus: quamuis Aristoteles in libris de Animalibus à corde dicat ipsos exoriri. Neruorum autem plures cōnexiones sunt, quas Hippocrates in lib. de Natura hominis, idemq; Aristoteles commemorant, quę uelut ramuli connexę inter se, per totum corpus sparguntur, uarięq; ipsum mouēt: de quorum positione latius in lib. de Neruorū dissectione Galenus. Iam uerò, cum carnis effectiōnem Plato in his adiungat, ut corporis, inquit, cōmoditas seruetur, non solum neruos atq; ossa constituere corpoream molem, sed carne quoq; uestiri, tum ut ea quasi integumēto à calore, frigoreq; corpus protegatur, tum etiam alias ob causas. Quare caro omnis, auctore Aristotele lib. 3. de Animalib. ex sanguine nutritur, eiusq; naturam habet, siquidem ē sanguine nimium decocto caro gignitur. Et quemadmodum ossa ex medulla aluntur, sic etiam caro ex sanguine, ideoq; natura sua calida & humida est, ac proinde mollis. Vnde fit, ut calore suo corpus uegetet, motumq; illius faciliorem reddat, ne cum ossa flectuntur, dolorem afferant, si nulla carne integantur. Idcirco igitur plura sunt carnis commoda, non à Platone solum hic enumerata, uerum etiam à Galeno in libris de Usu partium. Quę ut nos ad Platonis intelligentiam breuiter exponamus, de carnis natura nonnihil dicamus. Caro tributa est hominis corpori, quasi quoddam integumentum contra frigus: quoniam calidę naturę ipsa est, caloreq; suo corpus fouet, ac densitate ab externo frigore defendit, ne interiora penetret. Deinde cum ossa moueantur ad hominis motum efficiendum, dolorem afferrent magnum, si corporum externorum soliditatē offenderent, nec media caro cederet. Vnde quo quis est macilentior, eo ægrius mouet ossa. caro enim corpus integens, contactis corporibus cedit, nec ullam ossium collisionē fieri permittit. Pręterea cum calida, ut retulimus, caro sit, meatusq; multos tenues habeat, per quos corporis humores multi defluant, & in sudorem abeant, estate quidem calore externo meatus illi aperiuntur, sudoremq; ueluti rorem, quo corpus refrigeratur, emittunt: hyeme uerò iisdem meatibus externo frigore constrictis, calor omnis naturalis ad interna sese recipit, corpusq; calefacit. Quinetiam, ut de carnis

generatione dicatur, hoc modo factam à Deo illam esse inquit Plato, ut in ea efficienda qualitates omnes primas, uidelicet calorem, humorem, siccitatē, frigiditatēq; sumpserit: earumq; temperatione facta, salsugineū illi quendam succum sparserit, quoniam ipsa ex sanguine concocto fit: sanguis uerò calidus & humidus est, atq; ita concreto sanguine, magna humoris pars exsiccatur, quousque densior fiat materia. Eadem enim concreta, frigus ingruit, quod illam duram efficit. Itaq; caro ex cōcoctione sanguinis saporem salsugineum concipit, quia calor magnus propriam sanguinis dulcedinem coctione insumens, salsugineum illum reddit. Ergo quatuor primę qualitates diuersa ratione considerantur in carnis effectiōne: humiditas uidelicet, et caliditas, quod ē sanguine calore condensato fiat caro: siccitas, & frigiditas, quod humor ille sanguinis fluidus exsiccatur concoctione, & frigore solidatur, atq; indurescit. Ex qua etiam coctione succus ille salsugineus fit: quoniam calor omnis aut amarum, aut salsugineum efficit saporem, si uehemens sit. Sed explicata iam carnis natura, ad neruorum generationē iterum redeamus, quam sic Plato docet. Naturam uerò neruorum ex osse & carne non fermentata unam ex utrisq; potentia mediam temperauit, flauoq; infecit colore.) Nerui, ut Plato hic uult, mediam naturam habent inter carnem & ossa: ex carne siquidem, calore nimis indurata & exsiccata, ij fiunt. Ergo quatenus molles, flexibilesq; sunt nerui, ad carnis naturam accedunt: quatenus uerò carne ipsa duriores sunt, ad ossis naturam, idemq; unā cum medulla ossibus insita cuncta colligant ac mouent: quibus motis, homo facillē mouetur. Quę igitur ossa animata maximē erant, paucissimis carnibus adoperuit: quę uerò minimē, contrā multis & crassibus.) Cum in his Plato singularū corporis partium generationem doceat, apertiusq; illa tradat, quā ut longa interpretatione egeant, breuiter earū partium commoda ab eodem relata proponamus. Itaq; cū de tota corporis structura, ut ossibus, neruis, carneq; in his loquatur, quo pacto inter se singula connexa sint, compositionem iam illarum partium explicat: quia corpus omne partibus ijs constare necesse est, licet diuerso modo ac figura id fiat. Nam animata ossa, ut Plato inquit, hoc est, illa in quibus uis aliqua animalis inest, paucissimis carnibus interfecta sunt: contrā uerò, illa quę inanimata, hoc est huiusmodi facultate prædita nō sunt, multis ac densissimis cōstant. Eodemq; modo illa, ex quorū flexionibus animalis motus pendet, tenuioribus carnibus cōponuntur, quā ea quibus exiguus motionis usus est. Quā in re primò, ut Galenus lib. 1. de Usu partium refert, caro omnis sensu caret, utpote quę terrea & crassa sit, ideoq; sensus ac motus per neruos & ossa fiunt. Atq; eadem itidē ossa multa carne nō integuntur, ut caput, facies, aures, nares, & reliqua quę sensuū motionis uē organa sunt. Contra uerò ossa

Ha illa quae sensu carent, solumque ad patiendum sunt facta, uel ad usus alios, densioribus carnibus obducuntur, ut femora, nates, ceteraque carnosae membra: quoniam sensus acutos nullum membrum carnosum admittit, ut Plato uult. Quo nomine sensus acutissimi in capite sunt, quod minime carnosum est, ac sensuum acumen in ossium mollicie, tenuitateque potissimum inest. At uero tactus, utpote densissimus, per totum corpus est sensus. Eadem item ratione mobilia membra, agiliaque, ut manus, digiti, brachia, poplites, pedes, pauciori teguntur carne, quam alia quae non aeque mouentur. cuius rei causa est, ut Galenus inquit, quia sensuum motusque organa sunt nerui ossibus alligati: qui si multa carne impediuntur, minus possunt officio suo desungi. Et quanquam partes quaedam corporis multa carne obteguntur, tamen ad earum decorem data illa est: et caro item illa tenuis est, ac musculosa. At uero si singulas corporis partes, in quibus magna sensuum uis inest, consideremus, inueniemus profecto molliciem ac tenuitatem neruorum ipsae esse tributam, ad ipsas sensuum uires. Nam caput, Galeno auctore, in infantibus primum molle est: deindeque adulta aetate quamuis indurescat, non tamen est tanta illi ossium soliditas, atque partium reliquarum. eius siquidem ossa tenera, porosaque sunt, ad sensus facile edendos, et ad cerebri uapores expellendos. Tenui praeterea carne, porosaque caput idem obducitur, ne aut mole aggrauetur, si multa constaret, et ut a cerebro uapores expirantes transmittat. Quae in re hominis praestantiae consultum est a diis iunioribus, cum illum uitae melioris participem efficerent. Nam si caput durissimum, solidissimumque esset, ut aliorum animantium, nec acriorem sensuum uim, quam eadem homo haberet. Quamobrem ut ille sensuum acumine, praestantiaque alijs animantibus antecelleret, molliori corporis constitutione praeditus est, quamuis uitae non adeo diuturnae particeps sit, atque reliqua alia. Praestantius est enim, meliorem corporis fabricam hominem habere, tametsi non adeo diuturna sit, quam deteriore ac rudiore, ut diuturnitatem habeat. Atqui hanc Plato rationem reddit, ut corporis partes sensu praeditas acriori, exigua carni mole dicat consistere, dummodo praestantiores sint. Sic enim ait: Ceterum nostris illis fabricatoribus de nostro genere consultantibus, utrum diuturnius quidem, sed deterius, an breuioris quidem uitae, sed melioris efficerent, uisum fuit uitam breuioremque diuturnae et deteriori esse omnino anteponendam. Hoc est, quamuis alia animantia uastiori duriorique corpore constant, ac diuturnioris uitae sint, tamen hebetioribus sensibus sunt praedita. ideoque dii iuniores, qui corpus hominis effecerunt, mollius constuxerunt, ut quanquam adeo diuturnum non sit, praestantium tamen sensuum sit particeps. Quam etiam rationem eleganter Galenus lib. 1. de Usu partium exequitur, confirmatque: Lactantius in lib. de Opificio Dei latius. Sed ut nos ad capitis esse

tionem explicandam redeamus, Platonis uerba subiiciamus. Itaque caput osse raro texere: sed carnibus, neruisque, quia flexiones non erat habiturum, non fulciuerunt. Nerui omnes, quibus et corpus mouetur, et sensuum organa utuntur, a cerebro nascuntur: indeque tum ad spinam, tum ad reliquas corporis partes quasi rami deducuntur, totumque corpus ueluti rete complectuntur. Nam ad oculos porrecti, sensuum uisus excipiunt: ad nares, olfactus organa sunt: ad aures, auditus: ad linguam, gustus, et motionis. Itaque nerui acutiorum sensuum, molliissimi sunt: nerui autem motionis, duriores, ac rigidiores. Omnes tamen a cerebro nascuntur, ut Plato hic docet, confirmatque Galenus. a quibus dissentit Aristoteles. Iam uero exterior capitis pars, quoniam sensus est participes, teneriori, porosaque osse, carneque eiusmodi tegitur, uti diximus, quoniam sensus, non motum edere debebat, ut Plato refert. Nam nerui motores duriores sunt, Galeno auctore, quam nerui sensorij. Sed tamen iidem nerui motionis etsi ab eadem radice oriuntur, hoc est a cerebro, sicut nerui sensorij, initio molles sunt, postea uero in reliquum corpus diffusim indurescunt. Igitur hanc ob causam cum Plato neruorum omnium originem docere uelit, extremae autem capitis parti neruos esse circumpositos, ut quidam illorum ad maxillas diducti, sensuum organa essent: ceteri uero ad spinam, reliquaque membra porrecti, motionis instrumenta forent. siquidem nerui a cerebro ad spinam descendentes, ceruicem capiti, humeros uero et spinam, reliquaque his partes annectunt. Ergo duplex cum sit animalis munus, unum mouendi sese, alterum sentiendi, ac utriusque rei facultas a cerebro nascatur: nerui etiam, qui eorum munerum instrumenta sunt, a cerebro oriuntur: ita ut qui ad faciem hominis porrigantur, ut ad oculos, aures, nares, linguam, aliasque sensuum participes partes, sensuum organa sint: qui uero ad reliqua membra inferiora demittantur, motores sint etiam, ut a Galeno in lib. de Neruorum dissectione explicatur. Nostri praeterea illi exornatores, oris naturam dentibus, lingua, labijs, ita ut nunc uidemus, necessariorum simul, et optimorum gratia excogitauerunt. Descripto summam capite, eiusque conexione cum reliquo corpore: aequum est, ut linguae, labiorum, dentium, atque adeo totius oris positionem uideamus: siquidem magna sensuum uis sita in illis est, et summa uitae commoditas. Itaque lingua, ut ab eius natura, situque exordiamur, a radicibus palati nascens, neruis septimae coniugationis annectitur, gustusque ac sermonis instrumentum est. item labia maxillae ossibus adhaerentia, fungosam quandam naturam habent, eademque a duobus musculis tenuibus et latis, a colli spina descendibus colligantur, mouenturque a neruis quibusdam mollibus per maxillas transmissis, qui parte sui quadam dentium sedibus adherent, sensumque tactus gingiuis ac dentibus praestant. His ergo neruis tum labia et lingua, tum dentes atque os consistat,

stat, à quibus gustus sensum habet. Iam uerò ipsius oris magna est utilitas, quādo per illud necessarium alendæ uitæ cibū capimus, expiramus, inspiramus, ac loquimur. Sed præstantissimum oris officium est, quòd eodem loquimur, quo uno animamia omnia superamus. Sermo enim quasi animæ rationalis effluxus quidam est. ac ideo Plato ingressum inquit rerum per os intransientium necessarium esse uitæ tuendæ, ut cibum, ut potionem: egressum uerò ex eodē, ut sermonem, optimarum rerum esse. Quod imitatus Galenus in lib. de Usu partiū, naturā inquit optima quæq; maximeq; artificiosa intra corpus abdidisse: extrā uerò, utilia, & non adeò pulchra posuisse. Atq; hæc est interiorum capitis partium descriptio, breuiter explicata: nunc ad reliqua procedamus.

Caput præterea nudo osse relinqui, omni alio tegmine destitutum non poterat, propter caloris frigorisq; excessum: neq; rursus carniū pondere prægrauatū, sensus expers obtusumq; reddendum erat. Carne igitur nō penitus desiccata residuū, quod maius supererat segregatum est, cutisq; ipsa circa cerebri humorem sibi ipsi iuncta, & geminans caput circumuestiuit. Humiditas autem sub iuncturas scaturiens irrigauit, compegitq; ipsam ad uerticem. Iuncturarū uerò species uaria propter circuituum alimonieq; potentiam facta est: & his quidem magis inuicē pugnantibus plures, minus uerò pauciores. Hanc omnem cutem undiq; igne pupugit, percussitq; Deus. Per cutis inde quasi faucis rimulas humor effluxit: quod uel illic humidum calidumq; syncerum erat, abiit: quod uerò ex iisdem quibus & cutis, erat permixtum, emanationis impetu extrā productū, in longum extensum est, tenuitatem punctationi penetrationiq; illi æqualem habens. Sed propter tarditatem à spiritu circumstante retusum, rursusq; sub cutem reuolutum, radices egit. His utiq; causis capilli in cute sunt nati, secundum pellis coriisq; similitudinē cuti quā proximi, sed propter coagulationem à frigiditate factā, duriores cute atq; densiores. Nempe capillus extrā cutē productus frigore riguit. Hoc pacto constipatum hirsutumq; caput nobis Deus instituit, causis quidem usus illis quas diximus: tegmē uerò ipsum

ad cerebri tutelam non carnibus ponderosum, sed leue esse uoluit, quod ad frigoris caloris uel intemperiem repellendam sufficeret, & sensus acumen minime impediret.

Quoniam nulla corporis pars est, quæ non magnam utilitatis ac decoris rationem in sui effectione habeat, de externo capitis integumento dicendum in his est. itaq; caput carne quadam tenui, spongiosaq; ornatum est, tum ut caluaria integatur, tum ut nullam iniuriam externam patiatur. Caro enim illa caput à frigore caloreq; defendit, & duris corporibus, quæ caluariā offendere possent, mollicie sua cedit. Sed nec grauis est eadē, ne idem in quo sensuum pleræq; uires sunt, grauetur, obtusumq; carnis obstaculo fiat. Igitur caro caput integens, nec adeò mollis est ut reliqua, nec adeò densa & solida: sed fungosa, & multis meatibus patens, ut humores è cerebro sursum exhalantes facile transmittat. In ipsa autem caluaria suturæ tres sunt, quas *παφῶν ἄδιος*, id est commissurarum speciem Plato hic uocat, in pectinis modum serratæ, quibus tota caluaria ex ossibus connectitur: eademq; ita dispositæ sunt, ut earum duæ transuersæ sint, una in occipite, quæ *Λαμβδοειδής*, à *Λ* literæ Græcæ similitudine dicitur: altera in sincipite, quæ coronalis uocatur: tertia duas illas connectit, à *Λαμβδοειδής* medio per uerticem deducta, ad coronalem, quarum omnium figuram *H* literæ similem esse inquit Galenus. Per has demum suturas, ut patentiores, quam ipsa capitis caluaria, crassiores fuliginosorum excrementorum cerebri partes emittuntur: tenuiores uerò per cranium tanquam rarum, & non adeò apertū. Quæ omnia latius Galenus ac Theophilus Protospatarius describunt. Carne igitur non penitus desiccata, residuum, quod maius supererat, segregatum est, cutisq; ipsa circa cerebri humorem sibi ipsi iuncta, et geminans caput circumuestiuit. Post descriptam capitis effigiem, carnemq; qua illud tegitur, nunc membranarū cerebri obtegentium mentionem facit. Quæ ut nos aperte ad Platonis intelligentiā exponamus, primò aduertendum est, cerebrum molle ac tenue sub caluariæ cavitare quasi sub testō recōdi, ab ipsoq; sensuū omnium uires oriri. Quod ne, dum caluariæ annectitur, ab eius duricie lædatur, membranæ duabus tegitur, una molliori, altera duriori: quæ hoc modo compositæ sunt, ut cum tota cerebri eiusdem natura figuræ sit eiusdem, atq; receptaculum caluariæ est, hoc est rotundæ. itemq; duplex sit cerebrum, alterū durius, ex quo duri nerui, alterū molle, ex quo nerui molles nascuntur: membranæ quidem illæ duæ supra, subtusq; ipsum protegent: una uidelicet quæ mollior est, cerebrum cōplectitur, firmumq; tenet, nec mollicie sua illud offendit: altera quæ est durior, bipartitō secatur, una nimirum sui parte intra caluariam, altera uerò extrā, quæ intra caluariam est, tenuem

nuem membranam, qua cerebrū inuoluitur, ab osse caluariae dirimit, ne mollem laedat pelliculam: eaq; concavae caluariae extremitati adherens, eandem ipsam constringit, seseq; inter ossis duriciem, molliciemq; cerebri interponit. Extra caluariam autem posita eadem per suturas à nobis dictas transmittitur, connexamq; caluariae extremitatem integit, inter os & carnem posita: ac pericranium uocatur, quòd caluariae imposita sit. Hæc igitur duarū membranarum positio intra extraq; cerebrum est, qua non solum illius mollissima natura tuta seruetur, sed firmiter etiam caluariae illigatur, ne uacillet. Iam uerò earundem duarum membranarum unus est ortus, nisi quòd bifariam secantur. ac mollis quidem rursus in duas partes diuisa, duplex cerebrum tegit: una nimirum parte unum, altera uerò alterū. itemq; dura una sui parte duplex cerebrum obmunit, parte uerò altera extrinsecus caluariam circūtegit. Atque hæc est cerebri, capitisq; totius colligatio. Sed nec idem cerebrum carere alimento potest, quin alatur, ut partes aliæ corporis. Quo nomine spiritu animali per arterias ad caput euolante, ac sanguine tenuissimè alitur. Nam primò è magna illa arteria, quæ à sinistro cordis uentriculo secundū spinam ad collum usq; protenditur, indeq; in duas partes secatur, ac in multos ramulos ad caput ascendit, spiritus cerebro suppeditatur: sanguis etiam ex uenis ad caput ascendentibus idem cerebrum penetrat, caloreq; suo & humore sustentat. His ergo de cerebri descriptione dictis, Platonis uerba, quæ difficultatem aliquam habent, exponamus. Carne, inquit, non penitus desiccata, residuum quod maius supererat, cutisq; ipsa circa cerebri humore sibi ipsi iuncta, & geminans caput circumuestiuit.) Hoc est, ex carnis natura humidiori ac molliori, cerebri membranæ factæ sunt: quoniam membrana omnis non adeò sicca & densa est, atq; caro. Ipsæ porrò membranæ magno interuallo diuise, intra extraq; caluariam sunt. Nam eius pars, uti dixi, dura extrinsecus est: pars uerò mollis, cerebri naturam humidam uestit. Atq; hæc est cutis illa, quæ geminans, sibiq; coniuncta cerebri naturam humidam uestit, ut Plato inquit. Cum autem geminatam, sibiq; coniunctam cutem appellat, inuolucra duplicis membranæ intellige, qua inter se utrunq; cerebrum connecti, ac bifariam diuidi diximus. Humiditas autem sub iuncturas scaturientes irrigauit, compegitq; ipsam ad uerticem.) Id est, cerebri humida natura, & mollis, quam *πόσιλα* hic uocat, eandem illam membranā, qua tegitur, per medias suturas ad caluariam, seu capitis uerticem emittit, indeq; per totam caluariae conuexitatē annectit, ita ut simul cum membrana caluariam totam uestiat, eo modo quo diximus. Quin etiam iuncturæ ipsæ utilitatem hanc præstant, præter illam quam retulimus, quòd membranas per ipsarum medium transmissas ex cerebri alimento sustentant. Quoniam enim eadem necessariò egent alimē

to, illud ipsum à cerebro habent, ac per medias suturas sugunt, quando per caluariae meatus non possent. Iuncturarum uerò species uaria propter circuitionē, alimoniamq; potentiā facta est.) Id est, iuncturæ omnes in capite factæ propterea sunt, quòd uim circuitionum, quas membranæ cerebrum complexæ in orbem faciunt, intra caluariam & extra obtineant, & quòd per easdem ipsas ut patentiores, alimentum proprium ex cerebro membranæ capiant. At cum suturarū magna differentia sit (quidam enim homines nullam suturam habere inueniunt, ut Aristoteles lib. 1. de Animalibus testatur) ac mulieres unam habeant suturā, eamq; in orbem ductam, ut idem ait: diuersa quoq; alimenti per membranas egredientis ratio erit. Nam si quis plures suturas habuerit, maiorem alimenti portionē ex cerebro membranæ accipiet: si uerò pauciores, minorem. Quod sanè Plato intelligens ait: Et his quidem magis inuicem pugnantibus plures, minus uerò pauciores.) Hoc est, quo maior fuerit suturarū diuersitas, eo maior erit alimenti ratio. nam plures suturæ plus alimenti transmittunt, pauciores uerò minus. Hanc omnem cutem undique igne pupugit, percussitq; Deus.) Quando capitis totius structuram, compositionemq; ostendere Plato cœpit: pilorum etiam generationem, quibus tegitur, exponit. Iidem autem, ut de ipsorum natura dicatur, sicci, frigidiq; sunt, nascunturq; à partibus corporis humidioribus: quia humor uiscosus, qui calore naturali per cutis meatus extrā mittitur, quasi pullulat herbarum more, posteaq; frigore indurefcit. Igitur pilorū generationis causa est, humor calore excreatus. ideoq; quo partes corporis humidiores sunt, maior pilorum est copia, ut in cerebro, & capite toto. nam cum idem ipsum humidissima sit corporis pars propter cerebri humorem, plures, longiores, ac densiores sunt in eo pili. Vnde & cutis ipsa capitis rarior est reliqua omni, & moderatus eius calor multos pilos ex humore copioso gignit: quemadmodum lib. 3. de Animalibus testatur Aristoteles. Cum ergo pili hoc modo nascantur, hanc (inquit Plato) cutem igne undiq; Deus pupugit: id est, eandem capitis cutem calore aperiens, & plures in ea meatus diducens, potentiores fecit ad pilos proferendos. calor enim omnis meatus carnis aperit, contra frigus cōstringit. Vnde per cutis quasi apertæ meatus humor omnis, ex quo pili gignuntur, effluxit. primò enim humor idē calore quasi germinat: id uerò quod nascitur, id est pilus, externo frigore postea indurefcit. Quare non modò humore corpus abundare, sed calore etiam nō minori uigere debet, ut pili gignantur: quando horum potissima causa est calor: & quo est quisq; calidior, eo est magis hirsutus, ut Galenus lib. 2. de Temperamentis refert.

Ea uerò quæ in digitis est nerui, pellicis & ossis complexio, aridior facta, cōmuni



muni quodam uno durioris cutis tegmine est adoperta. Cuius quidē accessoria ministraque causa in ijs quæ diximus constitit: principalis autem causa in ea intelligentia, quæ id futuræ commoditatis gratia fabricauit. Quod enim ex uiris quandoque mulieres & cæteræ animantes erant futuræ, nostri illi opifices non ignorabant. quinetiam quod unguis usum bestię quoque multæ ad opera multa erant habituræ, intelligebant. Quapropter homines statim genitos unguibus armauerunt. Hac utique ratione, & his de causis pelle, capillis, unguibus extrema membra operuerunt. Quoniam uerò partes & membra omnia mortalis animantis in mutua quadam cognatione genita erant, uitamque necessario in igne ac spiritu possidebant, ne animal ipsum ab his resolutum exhaustumque citò deficeret, hoc dii consilio prouidere. Quippe humani generis naturam quandam cognatam alijs formis sensibusque miscentes, quasi animal quoddam aliud plantauerunt. Talia sunt domesticæ arbores, plantæ, femina, quæ consita nunc cultaque ab arte, mitia nobis sunt: quodam uerò sine cultura, agrestia. Quicquid enim uitæ est particeps, iure animal nominabitur. Quod autem nunc dicimus, tertiæ animæ speciei est particeps, quam inter diaphragma & umbilicum locauimus. Cui opinio, ratio, mens nulla penitus inest. Sensus uerò suauis & tristis unà cum cupiditatibus conuenit. Omnia siquidem continue patitur. Cum uerò in seipso ad semet conuertatur, exterrumque respuat motum, & proprio motu domesticoque utatur, idcirco huic natura non tribuit, ut quicquam pensi habens, suorum aliquid consideraret. Quapropter uita quidē fungit, nec est ab animali diuersum, quia uerò illa ui qua quid seipsum transfert orbatum fuit, stetit rigens, & fixum radicibus hæsit.

Vngues, cutis, os, & pili, eiusdem ferè naturæ sunt, eademque uidentur ratione facta. ideoque cum hætenus de pilis sit dictum, æquum est ut de reliquis dicamus. Ergo ut à cutis natura incipiamus, ipsam esse ad corpus hominis integendum, ut corium in reliquis animalibus, perspicuum est. Eademque mollis, læuisque

est: quoniam acrioribus sensibus præditus homo, subtiliori corpore indiget. Vnde cutis durities hebetudinem ingenij indicat. Eadem præterea, ut Galenus docet, ex ipsa carnis, quam tegit, substantia non est, nec cum illa coalescit, sed inhaeret solum: ac proinde ubi sola cutis sine carne non est, uulnerata non coit. Quare generatio eius ex lento uiscoso que humore sanguinea confici uidetur: & animalia omnia cutem habent, auctore Aristotele. Iam uerò & unguium generatio similis quodammodo illi est. nec enim osseæ, cartilagineæ, carnosæ uel naturæ sunt ungues, sed diuersa quadam natura constant, solumque ad articulos digitorum tegēdos sunt. Ungues autem, ut Aristoteles lib. 2. de Generat. animal. ait, ex terrea substantia, quæ parum humoris & caloris habet, gignuntur. Cum enim substantia eadem egeritur initio, humore unà cum calore euaporante, frigescit, induraturque. Quæ de causa ungues, ungulae, cornua, & auium rostra, quæ naturæ sunt eiusdem, mollia initio sunt, quia uiscosus illorum humor caloris aliquid adhuc habet: postea uerò calore omni, humoreque exhalante, durefcunt frigore, ut pili. Vfus uerò unguium, ut Galenus lib. 1. de Vsu partium tradit, hominibus datus est, ut digiti quasi cuspide quadam munitur. iisdem enim rotundi, ac mediocriter duri sunt, ea de causa. Cæterum ut illorum naturam à Platone explicatam demonstremus, uerba ipsius interpretemur. Ea uerò, inquit, quæ in digitis est nerui, pellis, & ossis complexio aridior facta.) Hoc est, cutis ita ossium radices complectitur, ut gingiuae, dentes, & ungues subiectis neruis conascuntur. Itaque non ex osse solum, neruoque & cute, sed ex carne etiam, uenis, membranis, & ligamentis ungues conflantur, ut Galenus explicat in lib. de ijs quæ medicè dicta sunt in Platonis Timæo. Hæc igitur de unguium & cutis generatione dicta sint. Quod autem Plato idem refert, Quod enim ex uiris quandoque mulieres, & cæteræ animantes erant futuræ.) sic est intelligendum, ut ungues horum omnium animalium eiusdem naturæ sint, & easdem causas utilitatis habeant. De commutatione uerò animantium in diuersa genera, in superioribus cum Platone multa diximus. Quoniam uerò partes, & membra omnia mortalis animantis, in mutua quadam generatione genita erant, uitamque necessario in igne ac spiritu possidebant.) Quoniam non satis erat, constitutum esse à dijs hominis corpus, quin altricem facultatem illi tribuerent: post corporis fabricam explicatam, mortalis animæ, siue appetitorie uim in hominis corpore ostendit, quando de irascibili facultate longius in superioribus est disputatum. Itaque appetitoriam animæ uim Plato sustentandi corporis uti munere inquit, ne idem dissoluatur. Nam cum hominis uitia in humore, caloreque corporis consistat, ut Aristoteles in lib. de Longitudine breuitateque uite differit: si perpetua caloris actione naturalis humor consumatur, nec alimentum illi ex cibis accedat, periret

periret tandem homo, dum calor simul cum humore uitam consumeret. Qua de causa appetitoria uis animae inter diaphragma et umbilicum data homini est, ut cum cibos semper necessarios expetat, acceptosq; concoquat, & in corpus distribuat, uita hominis, seruato corpore, conseruetur. Quod quidem in his Plato intelligens, Cum uita (inquit) mortalis animantis in igne & spiritu cōsisteret, id est, cum pars illa mortalis humani animi quae corpori annexa est, uitamq; illi praebet, calore natiuo, spirituq; ab humore naturali exhalato sustentetur: uim animae altricem eidem dederunt, ne animal idem, calore in humidum semper agente, periret. calor enim tuenda uita principium est, semperq; humore ut pabulo utitur, ad spiritus uitaes excitandos, & toto corpori distribuendos. Et quidem calor, ut Sol humorem omnem, sic uitaes spiritus quasi uapores extollit, perq; omnes arterias distribuens, uitam animantis tuetur. Quo fit, ut mors, auctore Aristotele, natiui animantium caloris sit extinctio. Cum ergo quatuor ex qualitatibus hominis corpus componatur, earumq; aliae patiendi uim habeant, ut siccitas & humiditas: aliaeq; agendi, ut calor & frigiditas: in eodem corpore agente semper in humorem calore, perpetua substantiae decessio fit. Quam ob causam, ad restaurandam uacuationis partem appetitoria anima tributa est homini, ut id quod deest, ui sua suppleat. Eadem autem cum eo solum alendi, uegetandiq; corpus sensu sit praedita, plantae cuidam à Platone comparatur. planta enim animal ab eo dicitur, quod anima cōstat, quamuis sensu careat, siquidem familiare & alienum à se plantae agnoscunt, uitamq; appetitiuam, altricem, & seruatricem habent, quibus aluntur & crescunt, ut Theophrastus in lib. de Plantis, & Galenus in lib. de Naturalib. facultatib. referunt. Quo nomine aliquid ex alijs omnibus productis rebus corporeis homo habet, ut Nemesius alijq; docent. Nam idem cum belluis sensu, motusq; ui, memoria, imaginationeq; conuenit, cum angelis intelligentia, cum plantis facultate altrice. Et ut Galenus in eo libro inquit, quatuor sunt uires plantae & appetitoriae hominis animae cōmunes: Attractrix, quando cibum sponte assumunt: Retentrix, cum attractū retinent, & in sui naturam conuertunt: Alteratrix, cum alimentum in uarias essentiae suae partes conuertunt: Expultrix, qua egerunt excrementa. Haec igitur appetitoriae animae uis à Platone plantae cuidam comparata est, quam in nobis plantauisse iuniores deos inquit, quod similes plantis facultates habeamus, quodq; uitae uegetatricis & altricis uim habeant plantae: & quicquid huiusmodi facultate constat, animal Platoni dicitur, ut Galenus etiam affirmat. Quod autē nunc dicimus, tertiae animae speciei est particeps, quam inter diaphragma & umbilicum locauimus.) Cum appetitoriam animam plantis comparasset, dixissetq; plantam animal merito appellandum, quod uita esset praeditum: nunc idipsum

magis confirmans, appetitoriam inquit animam inter diaphragma & umbilicum positam, similem esse huic animalis generi, nimirum plantae, quod nullo alio sensu sit praedita, praeterquam uoluptatis, aut doloris. Nam & plantae, & appetitoria facultas, uoluptatem quandam in alimento, ac sui conseruatione sentiunt: itemq; tristitiam & dolorem, cum idem alimentum illorum naturae non conuenit: tunc enim quasi marcescunt, et arescunt. Opinionem autem, aut rationem nullam habent: quoniam haec partes animalium ratione utentium propriae sunt. Quinetiam plantae cum mouetur motu quodam naturali à semine ad iustam magnitudinem, id quidem non est tribuendum motrici eius facultati, ita ut moueri plantas, sicut reliqua animata dicamus: sed motui transmutationis, qui in quantitate illius fit, quemq; μεταβατικόν Plato nominat, ut Galenus explicat, indicatq; in his uerbis idem Plato: Cum uero in se ipso ad semet conuertitur, externumq; respuat motum, & proprio motu, domesticoq; utatur, idcirco huic natura non tribuit, ut quicquam pensi habens suorum aliquid consideraret.) Hoc est, cum planta, & eidem similis appetitoria anima, hoc solum motu sit praedita, ut alimentum in suam naturam conuertentia excrecant, motuq; transmutationis utatur, nullo alio motu locali constant, sed firma radicibus infixis manent, planta quidem terrae, appetitoria uero iecori. Ex quo Galenus diuersam esse animi uirium naturam colligit, idq; Platoni tribuit. Nam rationalem diuersam esse ab appetitoria irascibiliq; uult, confirmatq; id Platonis testimonio ex lib. 9. de Rep. ubi compositis animalibus animam ille comparat. Sed id tamen, pace Galeni, non uidetur Plato sensisse: imò potius unam fecit hominis animam, licet uarijs facultatibus praeditam, ut ex eius generatione superius à nobis declarata perspicuum est.

Cum haec omnia superiores illi nostri ad nutrimentum nobis inferioribus suppeditassent, in nostro corpore quasi quodam horto meatus ueluti aqueductus uarios diduxerunt, ut liquoris deriuatione irrigaretur. Principio meatus occultos sub conflatione cutis & carnis, duas scilicet uenas in tergo diuiserunt, secundum geminam corporis ipsius figuram, ad dexteram & sinistra. Has utiq; ad spinam demiserunt, mediamq; medullam genitalem comprehendere, ut & haec quam maxime uigeat pulluletq;, & uberior hinc & alia quasi decliuis effusio, irrigationem aequabilem praebet. Post haec partientes circa caput uenas, easq; inuicem ex opposito implicantes, partim à dextris ad sinistra, partim à sinistris ad dextera

corporis dispertierunt, ut capiti ad reli-
quum corpus unà cum cute connexio
foret, postquam neruis quidem non e-
rat circulo quodam secundum uerticē
comprehensum atq; distinctū: atq; e-
tiam ut sentiendī uis ab utrisque parti-
bus per totum corpus undiq; demana-
ret. Hinc uerò aquæductum hoc ordi-
ne deduxerunt: quem planè perspiciē-
mus, si hoc inter nos primū asseuera-
bimus. Quæcunq; ex minutioribus cō-
ponuntur, maiora detinent: quæ uerò
ex grandioribus, minutiora cohibere
non possunt. Ignis autem præ cæteris
generibus, minutissimis constat parti-
culis. Ideoq; aquam, aerem, terram, &
quæ ex his componuntur omnia, pene-
trat, transilit que usque adeò, ut nihil i-
psū ualeat cohibere. Idem quoq; de
nostro utero cogitandum. Nempe ci-
bos & potus ingestos retinet: spiritum
uerò & ignem, quia eius compositio-
ne tenuiores sunt, demorari non po-
test. His igitur usus est Deus ad irriga-
tionem ab utero in uenas perficiendā.
Rete enim quoddam ex aere atque i-
gne instar gibbosæ sagenæ contexuit.
Vbi duo sunt ad ipsū introitum gib-
bi conuexa: quorum alterum bifariam
bino pulsu iterum implicauit, & ab i-
psis gibbi cōuexis ueluti funes per to-
tum corpus usque ad texture illius ex-
trema circumtendit. Interiora igitur i-
psius tricæ omnia ex igne composuit,
conuexa uerò & receptaculum ipsum
ex aere. Demum hæc assumens in ani-
mali formato hoc pacto disposuit. Con-
uexa quidem in os dimisit: cum uerò
conuexum gibbosumq; sit duplex, per
arterias alterum in pulmonem usque
traiecit, alterum circa arterias in uterū.
Alterum uerò partitus, utranque illius
partem ad fistulas nariū communiter
duxit, ita ut quando alterum ad os non
peruenit, ex hoc ipso omnes illius flu-
xus meatusq; repleantur. Alteram ue-
rò gibbi retisq; capacitatem circa om-
nes partes corporis concavas esse uo-
luit. Idq; omne aliàs quidē in cōuexa
incuruaq; confluere molliter, quasi aer
illic sic, effecit: aliàs autem conuexa in-
curuaq; ipsa refluere: rete uerò, quo-

niam rarum sit corpus, penetrare per i-
psū, rursusq; emergere. Radios autē
ignis interiores successione continua
subsequi, in utranque partem aere tran-
seunte. Idq; donec mortale consistit a-
nimal, fieri nunquam cessat. Huiusmo-
di agitationem, meritò expirationem
respirationemq; nominatam esse cense-
mus. Omne autem hoc opus, omnisq;
nostra hæc passio in corpore fit, irriga-
tione quadam et refrigerio ad uitam et
nutrimentum. Quando enim expiran-
te & respirante halitu, ignis simul inte-
rior sequitur, perq; uterum diffusus po-
culenta esculētaq; offendit, liquefacit
protinus ipsa, partitur in minima, per
exitus quæ progressio patet, tanquam
ex fonte quodam educit: in meatus ui-
delicet uenarum traiecit quæcunq; ex-
hausit, atq; per corpus quasi uallem ue-
narum fluentia diducit.

*Data nobis anima appetitoria ad alendā uitam,
neceffe fuit alimenti uasa, et altricis facultatis instru-
menta concedi. Qua de causa, seruata plantæ simili-
tudine, in qua ibi appetitoriam uim Plato compara-
uit, irrigari corpus uenis inquit, ueluti plantas in
hortis. Cum enim in iecore sanguis ē ciborū natura
gignatur per uenas omnes distributus, tum alimentū
necessariū singulis corporis partibus præbet, tum ui-
tales spiritus suppeditat. Sed ut uenarū nos deriu-
ationem, & quasi riuulos per corpus dimanātes cum
Platōe describamus, duas esse potissimas uenas quas
dorsales uocat Galenus, quæ totū corpus irrigēt, &
ex se plures alias uenulas emittant. Medici omnes af-
firmant. Sed hic tamē intellige, uasa illa, quæ in dor-
so sunt, uenas à Platone uocari, quemadmodū anno-
tat Galenus: quoniam uenas pro arterijs ibi capit,
ut in superioribus capit, & antiqui capere soliti
sunt. Cum uerò geminas esse uenas illas duas, secun-
dum geminū hominis corpus Plato ait, earumq; u-
nam in dextris, et alteram in sinistris esse refert, Ga-
lenus in lib. De ijs quæ medicè in Timæo dicuntur,
falsum esse docet: quoniam diuersæ speciei non sint
dorsi uasa, sed alterum uas tenuem, pulsuq; priua-
tam habeat tunicam, alterum uerò pulsantem illam,
quam arteriam uocant: quodq; ex ijs alterum à de-
xtris, & à sinistris alterum non sit, sed utraque po-
tius uasa in eadem spina connectantur. itaq; unam
esse uenam illam arteriæ coniunctam, quæ per dor-
sum à iecore ascendat, dicemus. Siquidem à iecore
quasi trunco nascitur, & ex illius summo gibbo de-
ducta, sursum per diaphragma ad cordis uenricu-
lum dextrū, deorsumq; ad spinam dorsi deriuatur.
Ex qua quidē magna uena quasi alueo, plurimæ a-
liæ per totum corpus diducuntur. Nam ex parte il-
la,*

la, quæ sursum fertur ad spinæ iugulū, magnus quidam ramus partim in dextrum cordis uentriculum influit, partim ad iugulum effertur, qui in alias rursus uenas diuiditur. Ideo ex uno illo trunco uenæ caue à iecore nascentis, in omnes partes corporis multi uenarū riuuli nascuntur, ut latè in lib. de Venarum dissectione docet Galenus. Cum ergo hoc ita sit, Platonis uerba sequamur. Principiò, inquit, ad corpus alendum duas quasdam magnas uenas è iecore ascendentes, spinæ proximas oriri, unam dextra in parte, alteram in sinistra: hoc est, ex uno illo caue uenæ trunco unam partem per mediū diaphragma transmitti, & ad cordis dextrum uentriculum ferri: alteram, quæ ad iugulū, caputq; ascendit parte sui una, parteq; altera per humeros descendit, deriuari. Has præterea uenas prope spinam inquit fluere, medullamq; quæ seninis origo antea dicta est, alere: quoniã ex ipsa caua uena quæ circa lumbos perrepat, Galeno auctore, per singula spinæ foramina singulæ uenæ inseruntur in ipsam medullam, quam alunt. Cum igitur magna illa uena bifariam hoc modo secta, in multos ramos deriuetur, contrario tandem motu duo eius rami caput implicant. Etenim uenarum omnium, Galeno auctore, extrema circa caput, & eius commissuram cum uertebra coniunguntur. Ideoq; Plato à caua inquit uena bipartitò diuisa, uenas exortas, dum ad caput euehuntur, in contrarias corporis partes commeare, ut dextræ uenæ in partem sinistram, & sinistrae in dextram deducantur. Nam cum à iecore, quod in dextro est latere, caua uena exorta in duos ramos diuidatur, deindeq; sursum ascendens ramum unum in dextrum cordis uentriculū, alterum ad iugulum caputq; dimittat, fit, ut à dextro latere exortæ uenæ ad sinistram, in quo est cor, & ab eodem rursus in dextrum deriuentur. Cuius rei duplicem esse causam Plato inquit. Primam, ut capiti ad reliquum corpus unà cum cute connexio foret, quando neruis circa uerticem non erat: hoc est, ut tota corporis caro, per quam uenæ influunt, cõiuncta carni capitatis esset uenis illis, non neruis. Siquidem nerui ossa alligant, uenæ autem carnem. Quo fit, ut uenarum omnium extrema quasi cuspides ad capitis uerticem concurrant, & in coronæ modum illud cingant. Secundam deniq; causam illius positionis esse ait, ut sentiendi facultas ab utraq; corporis parte, tam sinistra quàm dextra, dimanent: hoc est, ut spiritus uitalis undiquaq; diffundantur. Quæ in re nullum esse neruum in capite Plato existimauit, ut Galenus annotat, ideoq; uenas ligamentum esse carnis capitis cum reliqua dixit, non autem neruos: itemq; sensum per uenas fieri iudicauit, nõ tamè per neruos. Quæ quidem sententia medicorum antiquorum fuisse Galeno dicitur, à qua ipsemet dissemuit in libris de Usu partium. Hinc uerò aquæductum hoc ordine deduxerūt, quem planè perspiciemus, si hoc inter nos primùm asseuerabimus, Quæcumq; ex minutiori-

bus componuntur.) Explicata iam uenarum descriptione, atq; usu, sanguinis defluētis causam, articularumq; rationem reddit. Ait enim, aquæductum illum, siue sanguinis uenas per corpus defluere, spiritu unà cum caliditate per uenarum exeunte, ac secum deinde comminutas nutrimenti particulas deferente. Hic tamen considera, Platonem semper alimenti naturam ad primas qualitates referre: quando quidem humores corporis quatuor sunt, sanguis, bilis, pituita, bilis atra. Et quidem cum in his, quoties elementorum mentio incidit, ad eorum figuras prius traditas qualitates reducit, generalem quandam mixtionis causam prius reddit, antequam sanguinis & articularum descriptionem tradat. Itaq; omnia, inquit, quæ minutioribus componuntur, maiora continere: contraq; maiora omnia minutiora non posse cohibere. Quasi diceret, qualitatum omnium tenuissimas et efficacissimas in crassiores qualitates agere, nõ uice uersa crassiores in subtilissimas: uelut ignem, qui tenuissimis patribus constat, maiorem uim agendi habere inquit, quàm aerem, aut aquam. Quod Theophrastus in lib. de Igne, & Galenus in lib. de Elementis docet. Hoc principio ita constituto, causam cur sanguis per totum effundatur corpus, sursumq; ac deorsum feratur unà cum articularum spiritu, declaremus, quando id Plato nobis proponit. Sic enim ait: Idem quoque de nostro utero cogitandum, nempe cibos & potus ingestos retinet: spiritum uerò, & ignem, quia eius compositione tenuiores sunt, demorari non possunt.) Hoc est, quemadmodum ignis propter subtilitatem reliqua elementa penetrat, nec ab illis penetrari potest: ita quoq; in uentriculo hominis, conuerso iam cibo in sanguinem, cum nouam is naturam induat, nõ mirum calidam & aeream, non potest iam in suo loco, uidelicet iecore, ubi confectus est, remorari amplius, sed natura sua per uenas dilabitur, calore ipsum euehente. Atq; cum singulis uenis, ut auctor est Galenus, singulæ annectantur arteriæ, uenæq; pabulum, & arteriæ spiritum uitalem corporibus præbeant, ipsarum nunc articularum uenis coniunctarum descriptionem simul ostendamus. Ergo arteriæ omnes, Galeno auctore, uenis annexæ, spiritus animalis uehicularum sunt: uenæ autem uitalis pabuli, hoc est sanguinis receptacula. ideo uenæ omnes ab una uena caua ex iecore defluenti dimanant, arteriæ uerò ex sinistro cordis uentriculo. Quæ etiam eadem arteriæ spiritum à corde ad totum corpus diffundunt, simulq; adiumento sunt, ut sanguis undiquaq; euehatur. His igitur usus est Deus ad irrigationem ab utero in uenas perficiendam.) In his considera, Platonem caliditatem, ut semper, ignem uocare. ait enim, easdem ob illas causas sanguinis effusionem per totum corpus fieri, quoniam ignis siue calor simul cum spiritu articularum illum euehit, cuius etiã rei causam prolixius exponit in his, quæ sequuntur: Rete enim quoddam ex aere atq; igne instar gibbosæ (agenæ contexit.) In his similitudine

dine quadam eleganti utitur Plato, ad ostendendam sanguinis effluxionem, simulq; ciborum immisionē ad stomachum. Itaque cum ait, rete quoddam contexit, nassas quasdam piscatorias animo cogita, quæ in basi perforatæ non sunt, sed supernum os apertum habent, ut pisces admittant intrantes. Quod autem similitudine hac utatur Plato, nomen ipsum indicat. nam *κύπτος* nassam significat. Cum autem ipse inquit, Vbi duo sunt ad ipsum introitum gibbi conuexa.) Eandem similitudinē intellige, cuius singulas partes prius interpretabimur, postea rem totā explicabimus. Ergo intra superiorē, inquit, magnā nassam, aliam eiusdē figuræ minorē cogita, quæ intra ipsam maiorē cōtineatur. Ab utraq; item nassa rete quoddam oblongū ad osculum usq; maioris nassæ porrigi cōsidera, ita ut piscib. duplex sit aditus, alijq; per unū os, alijq; per alterū ingrediatur. Ita fiet, ut etsi pisces per utrunq; os ingressi à se inuicem segregati sint, in eadem tamen nassa contineantur. Quorum alterum bifariam bino pulsu iterum implicauit.) Singulas similitudinis partes, ut res magis explanetur, uideamus. Cum duæ, ait, nassæ sint, uti diximus, altera intra alteram, earum quidem una bicornis est cogitanda. Nunc his propositis, similitudinem humano corpori accommodemus. Quemadmodum, inquit, magna nassa minorem intra se continet, ac minor illa bifurcata est, & commune est utriusque osculum, ut per illud pisces intrantes, ac per bina minoris nassæ oscula digredientes, intra nassam totam recipiatur: sic in nostro corpore integumentum externum totius, siue cutis externa magnæ nassæ similitudinem habebit, nassæ uerò paruulæ uasa intra corporis ambitum contenta, ut in stomacho, respondebunt. Itaq; totus corporis habitus à colli radicibus usq; ad genitalia extrinsecus magnam nassam referet, interna uerò uasa minorem: os autem hominis nassarum osculum referet etiam, per quod ueluti pisces, cibus intrat. Duo præterea illi aditus bicornes in nassæ paruulæ ore positi, gulam ex uentre ascendentem, et asperam arteriā imitabuntur, per quos spiritus uitalis ac cibus immittitur. Nec tamen illa intra eandem capacitatem stomachi recipiuntur, sed in diuersas partes digreduntur, ut docebimus. Et ab ipsis gibbi conuexis ueluti funes per totū corpus usq; ad texture illius extrema circumtendit.) Hic iam similitudo nassæ cessat, et ad corporis illum situm, quem diximus, docendum accedit. In nostro, inquit, corpore ex uentre ac pulmone uenæ, arteriæq; ueluti funes in totum corpus ad extremas usq; partes pertingūt, nō ut in nassa, quæ ab osculo ad basim uacua est: sed ut in nobis id intelligatur, in quib. tota illa uentris capacitas diuersos uenarū riuulos quasi funes undiquaq; dimittit. Interiora igitur ipsius tricæ omnia ex igne cōposuit, cōuexa uerò et receptaculū ex aere.) Totū id quod nassæ Plato antea cōparauit, *πλόκαμος*, hoc est tricā nunc uocat, quandoquidē intra illud

uelut nassæ quædā sunt. In hoc ergo loco capacitatem illā internā nassæ similē plenā aeris Plato facit, ipsumq; illud receptaculum *ἀσπιδῆν* esse inquit, quoniam interna pectoris receptacula, quæ interiori nassæ comparantur, plena aeris sunt, ideoq; ait:

Conuexa uerò & receptaculum ipsum ex aere.) Hoc est, internam illam capacitatem corporis nassule similem, siue *νύκτος*, aere Deus impleuit, respirationis causa. At cum igne interiora ipsius tricæ repleta esse dicit, intimam aliam capacitatem intra illam priorem intelligit, in qua sit calor naturalis, siue ignis. Itaq; intra corporis humani cavitatem tricam quandam, siue uiscerum receptaculū quasi nassam cogitare debemus: quam aer, id est uitalis spiritus complectatur. Intra eandem uerò calorem naturalem tuendæ uitæ necessarium ponit. Quod etsi obscuris uerbis, nihil aliud tamen significare uult, quàm totam illam humani corporis capacitatem, in qua uiscera sint, tum spiritu, tum calore repleti, ut in sequentibus magis explicabitur. Demum hæc assumēs in animali composito hoc pacto disposuit.) Quando hæctenus interiora corporis inuolucra, receptaculaq; ueluti nassulas ac tricæ quasdam descripsit: nunc rursus easdē in corpore collocat, positionemq; illarum explicat. Cum duplex, inquit, sit receptaculum, & quasi nassa in toto corpore, unum concauum, & alterum conuexum: conuexum quidem ait in os esse dimissum, idemq; bifariā diuisum, ac parte una per arterias ad pulmonem, parte uerò altera in uentrē circa arterias demitti. Quæ ut nos apertius doceamus, omnia illa inuolucra asperæ arteriæ, gulæ, pulmonis, uentriculi, atq; ad eò intestinorum ueluti nassam quandam esse intra corporis ambitum, quasi magnam nassam comprehensam intellige: ad quam duo patent aditus, nimirum asperæ arteriæ osculum, & gulæ alterum osculum. Hæc autem tota complexio uiscerū conuexa, nassa dicitur, quia intra se cavitates alias continet: concava uerò, est interna cavitatis illius. Porrò conuexa eadem, ut concauam omittamus, duplex est, siue bicornem habet aditum: atq; uno quidem ad asperam fertur arteriam, quæ à gutture ad pulmones demittitur: altero autem ad gulam pertinet, quæ eidem arteriæ cōnexa, ad uentriculum porrigitur. Atq; tota hæc utriusq; fistulæ, uidelicet asperæ arteriæ et gulæ complexio, ab ipsis faucibus deorsum descendit, duobusq; patet foraminibus: per quorum alterū cibos, per alterum uerò spiritum adducimus. Hanc itaq; gibbosum cōuexum, duplexq; uocat his uerbis Plato: Cum uerò conuexum, gibbosumq; sit duplex, per arterias alterum in pulmonem usq; traiecit, alterum circa arterias in uentrem.) Hoc est, duplex quædam fistula connexa à faucibus demittitur: una in pulmonem, hoc est aspera arteria: altera in uentriculum, id est gula. Iam uerò cum interior illa tricæ siue nassula in duas partes diuisa sit, ita tamen diuiditur, ut partem unam bicornem habeat, uti diximus: (siquidem

(siquidem ab eadem una parte & gula, & aspera arteria nascuntur) alteram rursus partem bicornem quoque contineat, eamque ad utrumque narium meatum dimittat, ne odorandi facultas, ac spirandi confunderetur, si meatus illi non paterent. quod etiam sic refert: Alterum uero partitus, utramque illius partem ad fistulas narium communiter duxit, ita ut quando alterum ad os non peruenit, ex hoc ipso omnes illius fluxus, meatusque repleatur.) Hoc est, cum intra magnam illam corporis massam, paruam item aliam bicornem contineri dixerimus, eademque duo illa cornua siue aditus in binos alios diuidat, duo quidem altera cornua in fauces ad gulam & asperam arteriam mittit, altera uero duo ad narium foramina, tum ut per nares spiritus adduceretur, et odoratus: tum ut concluso ore, per easdem nares respirare possimus. In eo enim natura maxime prouidit, quod ait Galenus, ut respirationi quasi necessariae rei duplex instrumentum accommodaretur, arteria aspera, & nares. Hoc igitur modo totam fistularum earum descriptionem Plato obscuris uerbis docuit, quando gule, asperae arteriae, ac narium complicationem in uentrem descendentem, similitudine quadam massam interiorem, conuexam, bicornemque appellauit: at uero magnam massam, quae minorem illam interiorem complectitur, conuexam & exteriorem uocat, cum ait: Altera uero gibbi, retisque capacitate circa omnes partes corporis concava esse uoluit.) Hoc est, externus corporis ambitus a colli radicibus usque ad genitalia, quoniam capacitate illam, quam diximus, & uiscerum inuolucra continet, magnae uero massae comparabitur, quae minore complectitur. Haec ergo ad Platonis intelligentiam ita proposuisse ex Galeni interpretatione, satis sit, nam prolixius omnia idem in lib. de Usu partium describit. Idque omne aliis quidem in conuexa, incuruaque confluere molliter, quasi aer illic sit, efficit: aliis autem conuexa incuruaque ipsa refluere.) Cum totum corporis ambitum quasi magnam esse massam dixerit, quam aer externus circumfundat: nunc demum eundem inquit ueluti duas massulas, sic duas aeris regiones continere, unam in uentriculo, alteram in thorace. inter has uero spacium illud interiectum, quod corpus est, extensos ignis radios continere dicit: qui, si Galeno credimus, per arterias uenasque extenduntur. Quinetiam duas esse motiones totius tricae illius, de qua diximus, ait, easque contrarias: unam a nasulis ad aerae ambientem, alteram ab aere ad nasulas. Huius autem duplicis motionis usus est, ut respiratione fiat, & alimentum distribuatur. Nam cum duae ille massae sint, gula, & aspera arteria, ambaeque tenui quadam membrana colligentur: ita quidem mouentur, ut gula cibo repleta contrahatur uersus uentriculum, in ipsumque cibos demittat: contrahente se autem gula eo pacto, arteria minime contrahitur, imo contrario motu ascendit, ut aerae adducat, nulla intermissione facta. Atque hoc modo utraque fistula, quam conuexa, incuruaque Plato uocat, confluit, ac

refluit. Tota enim illarum implicatio raro quodam corpore constat: & dum altera cibo repleta dilatatur, altera nullo incommodo contrahitur. Atque inde fit, ut contrahente se illarum alterutra, spiritus autem cibo attrahatur, spiritus nimirum per arteriam, cibo per gulam: ascendente uero, exspiratio fiat. Communis autem utriusque motus respiratione dicitur. Itaque duplicem istum motum totius tricae, qua gula & arteria aspera colligantur, ac per quam alterutra tum ad fauces ascendens, tum descendens ad uentrem contrahitur ac dilatatur, in illis uerbis Plato intelligit. Ipsam autem illam molliter confluere inquit, quasi aer illic sit: quoniam eadem fistulae deorsum ad interiora confluemes, nulla corporis soliditate constringantur: sed quasi aer ibi circumfusus esset in ipsis reconditis locis, sic ipsas molliter dilatari, moueri que ait. quod tamen propter mollem membranam illas inuoluentem, facileque cedentem duricie corporis contacti sit. Quod etiam Plato idem his uerbis innuit: Rete uero quoniam rarum sit, corpus penetrare per ipsum, rursusque emergere effecit.) Id est, cum tota illa asperae arteriae, gulaque complicatio, quam rete hic uocat, rarum ac molle corpus sit, nullo dolore penetrare, emergere uel alterutra duarum fistularum potest, & dum contrahitur, & dum dilatatur. Nam gulam quidem, et asperam arteriam, communis quaedam tunica intus extraque inuoluit, ut deuorando altera detrahatur deorsum, altera sursum ascendat. Cum ergo haec sit totius implicationis iam dictae descriptio, illius usum cum Platone doceamus. Radios autem ignis interiores successione continua subsequi, in utraque parte aere transeunte: idque donec mortale consistit animal, fieri nunquam cessat.) Cum duplicem motum toti illi reti Plato tribuerit, unum quidem ascendendi, alterum uero descendendi: duplicem quoque usum eiusdem fieri inquit, alterum diuidendi cibos ac potiones, alterum asportandi eos spiritu & calore iam contractos, quae asportatio *αυαδιος*, id est distributio nutrimenti per uenas & arterias in totum corpus appellatur. Cum itaque per gulam cibo, per arteriam spiritus simul attrahatur, ignis radij interiores, hoc est calor naturalis internarum partium, quasi solibus accenditur, ut iniectos cibos concoquat, concoctosque in corpus diuidat. Quod ut animalis uita conseruetur, fieri nunquam cessat: siquidem alimento, aut spiritu deficiente, animal quoque perit. Hunc denique calorem naturalem internum successione continua subsequi ait, quoniam is paratus sit semper ad assumptos cibos concoquendum. sequitur enim calor alimentum sponte sua. Iam uero, cum Plato in ijs uerbis ait, In utraque parte aere transeunte.) sic intellige, non modo per asperam arteriam, quae tricae illius pars una est, spiritum adduci: sed per gulam etiam, quae est altera pars, simul cum cibo. Nam aer itidem per hanc intrans, quasi cibos deorsum impellens, attractricem adiuuat facultatem: itemque recepto iam in stomachum eodem

eodem cibo, non cessat aer per utranq; fistulam intrare: quoniã calor stomachi ad cibũ coquendũ moderato quodam aere, frigidoq; eget, ut mediocriter uentilatus materiã sibi melius applicet, ut Galenus in lib. de Respiratione inquit. Hic aer cibis coquendis utilis, per gulã in stomachũ subit. nec enim per arteriam asperam potest, quando illa spiritũ adductũ ad pulmonẽ, ceterasq; arterias dimittit. Huiusmodi agitationẽ meritò expirationẽ, respirationemq; nominatã esse censemus.) Tres sunt res, Galeno auctore, quæ in spiritus attractione fiunt. ἐκπνοή, id est exspiratio, cũ spiritũ emittimus, et exhalamus: εἰσπνοή, id est inspiratio, cum eundem adducimus: ἀναπνοή, id est respiratio, cum motus ex utroq; componitur. Plato autem hoc loco inspirationem ipsam respirationem uocat, eamq; in asperã arteriam, uentremq; fieri dicit, cum totam illam gulã & asperã arteriã motionem, expirationem & respirationem uocari ait: à quo tamen Galenus dissentit, qui inspirationẽ ipsi addidit, ut deinceps dicetur. Omne autem hoc opus, omnisq; nostra hæc passio in corpore fit, irrigatione quadam & refrigerio ad uitam & nutrimentum.) Respirationis usus non modò ad spiritum trahendum confert, sed ad cibos etiam adducendos, & per corpus distribuendos. Siquidem cum cibos capimus, spiritus comminuendis, concoquendisq; à calore cibis prodest, idemq; eis distribuendis per uenas ad corporis alimentum multum confert. nam cibus sine calore ac spiritu concoqui non posset. Idemq; in sanguinem iam conuersus, eodem calore & spiritu in totum corpus diffunditur, ut in descriptione uenarum antea diximus, ac Plato in his magis declarat: Quando enim expirante & respirante halitu, ignis simul interior sequitur, perq; uentrem diffusus poculenta esculentaq; offendit, liquefacit protinus ipsa, partitur in minima, per exitus quã progressio patet tanquam ex fonte quodam educit: in meatus uidelicet uenarum traicit quæcunq; exhaust, atq; per corpus quasi uallem uenarum fluentia diducit.) Hoc est, perpetua illa spirandi uicissitudo, ignem siue naturalem calorem adiuvat: hic uerò in stomacho inclusus, cibos, potionesq; iniectas concoquens, ac in liquorem comminuens, ad iecur demittit: ibiq; liquor ille in sanguinem mutatus, per uenas omnes distribuitur. Nam hoc modo corpus animalis calore adiutante nutritur, ut Galenus est auctor: primò assumptos cibos dentibus comminuit, tũ in globum coactos per gulam deuorat, deinde in uentriculo calore in humorem liquefactos per uenas meseraicas distribuit: deinceps in cauo iecoris uentriculo receptos, & in sanguinem conuersos, in cauam uenam, & ex hac in totum corpus diuidit, quo alimento animal alitur ac uiuit.

Sed uideamus iterum, quibus causis respiratio hunc in modum, quem nunc cernimus, fuerit instituta, Cuius quidẽ

rei talis erit consideratio. Quoniam uacuum nusquam est, quò quicquam eorum quæ perferuntur, ingredi queat: spiritus autẽ è nobis euolat: cuius constat, nõ in uacuum quidem hunc spiritum euolare, sed proximum sibi e sua sede depellere, depulsum rursus illum proximum sibi semper extrudere, ac secundum necessitatem huiusmodi quicquid in sedem illam percutitur atque impellitur, unde exclusus est halitus, ingressum illuc, replensq; halitũ ipsum subsequi. Idq; totum simul reuolutione quadam, qua nusquam sit uacuum, fieri. Quamobrẽ cum pectus pulmonesq; spiritum efflauerint, mox aere corpori circumfuso meatus corporis penetrãte replent. Ac rursus euolans à corpore aer, & emissus anhelitus, inspirationem intrò retrahi cogit per oris nariumq; meatus. Causas uerò quæ his principiũ dant, huiusmodi ponimus. Omne uniuersi huius animal in uenis & sanguine calorem quasi fontẽ ignis aliquem possidet. Idq; reti sagenę comparauimus, per medium extensum, totumq; ex igne contextum, cum exteriora omnia ex aere sint. Calorem sanẽ putandum est natura sua in regionem suã extrã ad id quod sibi cognatũ est emanare. Cum uerò discursiones duæ sint, una per corpus extrã, altera rursus per os ac nares, cum anhelitus ad aliã impetum facit detruditq;, aliã contrã retrahit atq; repercutit: quod autem retractum est, in ignem incurrens calefcit: quod exhalauit, friget: dum ergo caliditas permutatur, & quæ alio transitu utuntur, calefcunt, ac rursus quod feruet, ad naturam suam emigrat, & hanc emigratione aliã in aliud iter repercutit, rursusq; hæc idem perpetiuntur aguntq; semper: certè anhelitus hic circulo quodam hinc & illinc iugiter fluctuãs, expirationem & inspirationem continet. Quinetiam causæ passionum quæ ex attractu ampullarum ex corpore à medicis fiunt, atque etiam potionis, & eorum insuper quæ iaciuntur, siue emittantur sublimia, seu deferantur humi, hac utique ratione tractandæ uidentur. Voces præterea, quæcunque ueloces

ueloces & tardæ, acutæ & graues audiri solent, aliàs dissonæ propter motus eius qui in nobis ab ipsis fit, dissimilitudinem, aliàs propter similitudinem consonæ. Priorum enim uelociorūq; cessantes motus, iamq; ad simile quiddam progressos, tardiores ipsæ uoces succedentes illis, eosq; mouētes, occupant: comprehendentes uerò non alium quidem motū iniiciendo perturbant, sed tardioris lationis initium secundum principium uelocioris inducūt. Dum uerò desinentis motionis similitudinē sibi quandam accommodant, unum ex acuta & graui concentum contemperant. Vnde insipiētibus uoluptatē, sapientibus gaudium propter diuinæ harmoniæ imitationem in lationibus mortalibus repertam, tribuunt. Eadem ratio est de aquarum fluxibus, de fulminum impetu, de electri mirabili illo attractu, lapidis ue illius qui Heraclius nominatur. Reuera nullius horum attractio fit: sed cum nusquā sit uacuum, & hæc se inuicem pulsant, atque repulsent, cōcretaq; & discreta suum locum singula poscant, diligētī harum rerum inuestigatori ex his mutuis passionibus euentus illi mirabiles contingere uidebuntur.

Ostendimus in superioribus, animalium respirationis instrumenta: nunc quomodo, aut quibus causis respiratione ipsa fiat, uideamus. Prius tamen breuem quandam illius rationem ex Galeno, Aristoteleq; tradamus, ex his postea Platonis sententiam exponemus. Respiratione, ut Galenus definit, uoluntarius motus est, atq; animæ actio ad uitam animalis aere fouendam. In respiratione autem duo hæc sunt: inspiratio, cum aerem externum per nares atq; os adducimus: & expiratio, cum internum spiritum exhalamus. hæc enim in animali omni uiuente, si sanguinis sit particeps, habeatq; pulmones, aut aliquid eorum loco, fieri necesse est. Respiratione siquidem, ad refrigerandum cordis, internarumq; corporis partium calorem, ne humorem omnem exedat, sed paulatim moderateq; moueatur, animalibus tributa est: qua interclusa, mors sequitur. Ergo usus respirationis, ut Galenus in lib. de Usu respirationis, triplex est: ad refrigerandū ardorem cordis per inspirationem externi aeris intrantis per os & nares, ad nutrimentum uitalis spiritus ex eodem externo aere, & ad exhalationem crassiorū spirituum sanguinis per expirationem. Itaq; cum sit hic respirationis usus, eius quidem materia est aer externus: organa uerò,

aspera arteria, quæ per nares atq; os aerem adducit, ac pulmones qui eundem ad cor arteriasq; omnes transmittunt. Modus deniq; respirationis hoc modo fit, ut primò aerem externum per nares hauriamus: & ad cerebrum pulmonesq; transmissus, ibi purus ac tenuis reddatur: indeq; ab eodem pulmone ad sinistrum cordis sinum, & ex corde ad arterias dimittatur. Prima igitur & efficiens causa est animi uoluntas, quæ uelut præfectus necessariam spirandi uim disponit. His breuiter explicatis, ad Platonem ueniamus. Is ergo respirationem hoc modo, & ob hanc causam fieri dixit, ut cum duplex sit actio respirationis, inspiratio & expiratio, utraq; tamen sic edatur, ut aer externus, qui cuncta ambit, per os naresq; in corporis arterias influat, refrigerandi caloris, alendiq; uitalis spiritus causa. Qui cum intus nimio calore sanguinis calefiat, iterum effluere ad extremum aerem sibi cognatum conatur: qua uerò parte prodierit, & in aerem externum inciderit, eundem repercutit. qui demum, ne quid inane relinquatur ab exeunte aere, quasi circulari motu subsequitur, & in sedem exeuntis illabatur. Atq; huiusmodi uicissitudine effluentis & subintrantis aeris non cessante, animal semper spirare inquit. Nam dum idem effluit calidus in aerem externum, expiratio fit: dum uerò aer externus ab illo repercussus in prodeuntis succedit locū, est inspiratio. Quamobrem hæc est Platonis de respiratione sententia, breuiter explicata: quam cum Aristoteles in lib. de Respiratione resellat, rationes utriusq; conferamus, ut quid alter differat ab altero intelligatur. Aristoteles in eo libro sententiam hanc Platonis resellens, primò ipsum reprehendit, quòd cum de respiratione differuisset, generatim de illa dixerit, quasi animantia omnia respirent: nec eorum fecerit mentionem, quæ minime respirent. siquidem animalia solum ea quæ sanguinem habent, respirare inquit Aristoteles. Cui sanè obiectioni facile respondebimus, si Platonem hominis respirationem solum docere hic dicamus, de cuius natura & effectione in hoc libro differere statuit: ideoq; mirum non esse, si reliquorū animantiū non respirantiū mentionem nō fecerit. Iam illud quoq; obijcit, quòd inspirationem priorem expiratione posuerit, quasi inspiratio causa sit expirationis: ut si aer externus non repercutiatur, nullus spiritus in corpus subeat, ex quo fiat respiratione. Cui etiam occurremus, si Platonem id nō ita intellexisse dixerimus. Nec enim is, quòd externus aer repercussus subintret, interno exeunte, idcirco inspiratum ipsum causam esse respirationis dixit: imò potius ediuerso. Nam cum internus spiritus per expirationem effluat, & externum aerem reflectat, causa est, ut idem externus subsequatur. itaque principiū inspirationis est expiratio: quia exeunte spiritu interno, aer externus succedit in eius locum. Quinetiam illud reprehendit, quòd finem respirationis non retulerit, nec cur eadem fiat explicauerit.

euerit. Quod item dissolui facile est, cum aperte i-
 psemet Plato respirationis finem esse refrigeratio-
 nem dicat, his uerbis: τὸ τῷ γένει τῶν τῶν
 ἐπιθυμίας θέμενον, ἀναπνοῆν καὶ ἐκπνοῆν λέγο-
 μεν θεῖναι τούνομα. πᾶν δὲ δὴ τὸ τοῦ ὄργου, καὶ τὸ
 πάθος τῶν ἡμῶν τῷ σώματι γίγονον ἀνδρανομέ-
 νω, καὶ ἀναψυχομῶν τρέφεσθαι, καὶ ἴην. Item
 cum pulmonis effectiōnem commemoraret, ean-
 dem refrigerationis causam reddidit hoc modo: τὸν
 τῷ πνεύμονος ἰδέαν ἐνεφύττουσαν, πρῶτον μὲν μα-
 λακῆν, καὶ ἀψυχομῶν, ἕτα σύριγγαν οὐτὸς ἔχουσαν
 εἶον σπόνγην καὶ ἀπὸ τῆς ἰδέας, ἵνα τε, τε πνεύμα καὶ
 τὸ πόμα διελχομῶν, ψυχῶσα ἀναπνοῆν καὶ ῥα-
 σάνην καὶ οὐ τῷ σώματι παρέχοι. Vltimò id ob-
 iicit Aristoteles, absurdum esse, respirationis, quæ
 per os, nares, pectusq; fiat, causas solum asserre: re-
 liquarū uerò respirationum, quæ per occultos a-
 lios meatus fiant, ut intra pectus, rationem nō red-
 dere: quippe cum maior ratio non sit, inspiratio-
 nis causam non reddere, quàm expirationis. Cui
 demum ita satis fiet, ut Platonem hic communem
 duntaxat respirationis causam, quæ uel sensu per-
 cipitur, attulisse dicamus: quo pacto efflante, illa-
 benteq; per arteriam spiri:u, inspiratio, exspira-
 tioq; fiat: cum respirationis, quæ per occultos fiat
 meatus, causam docere facile non sit, nec ad hunc lo-
 cum pertineat. His sic traditis contra rationes Ari-
 stotelis, eodem quoq; modo Galeni obiectionibus in
 lib. 8. de Placitis Hippocratis & Platonis respōsum
 erit. is enim Platoni hoc obiicit, quòd motum uo-
 luntariū respirationis causam esse non dixerit: sed
 inspirationem superuenientem, cum in nostra sit po-
 testate, uel spirare, uel non spirare: quodq; statim
 post contractionem arteriarum inspirationem fieri
 oporteret, cum arterijs cōpressis, prius expiremus,
 quàm inspiremus. Huic ergo respōsum ex priori il-
 la sententiæ Aristotelicæ solutione erit, in qua Pla-
 tonem inspirationem esse priorem expiratione mini-
 mē asserere dicebamus, sed expirationem: siquidem
 expirationem ipsam ut causam efficiētē ponit, quæ
 aerem externum reflectat. Non igitur inspirationē
 causam esse respirationis dixit. Quemadmodum e-
 nim, si lapis ab aliquo proiectus alium feriat, minimē
 quidem asseremus lapidem esse primā ictus causam,
 sed eum qui proiecit: sic etiam, non quòd aer exter-
 nus ab interno spiritu effluente repercussus subsequa-
 tur, priorem esse inspirationem expiratione dice-
 mus, sed ediuerso. nisi enim externus aer ab inter-
 no effluente moueretur, minimē influeret, intraretq;
 in exeuntis locum. Hoc igitur modo Platonis sen-
 tentia respirationis fit. nunc causas ab eo traditas si-
 gillatim consideremus. Quoniam uacuum nus-
 quam est, quo quicquam eorum quæ perferuntur, in-
 gredi queat, spiritus autē è nobis euolat, cuius con-
 stat, nō in uacuum quidem hunc spiritum euolare.)
 Quo pacto respirationis fieret in uniuersum diximus:
 nunc causas singulas à Platone traditas explicemus.

Eadem uerò sunt hæc. Primò, animantium uniuerso
 generi calor uitaq; alimentum in sanguine tribu-
 tum esse: siquidem animal omne calore humoreq; ali-
 tur, ac uiuit, exhaustoq; illorum alterutro moritur.
 Igitur calor materia, Galeno auctore, sanguis est
 per corpus diffusus. sed huius quidem sanguinis &
 calor duo sunt instrumenta: iecur, in quo sanguis
 gignitur: & cor, ubi calor omnis uitalis, spiritusq;
 animalis continetur. Sanguis præterea cum in cor-
 de calidissimus, ardentissimusq; sit, eaq; pars pro-
 pter ardorē refrigerio indigeat, ab oris faucibus ad
 pulmonem demittitur aspera arteria, ut per eam aer
 externus in pulmonem adducatur, indeq; ad cor, cæ-
 terasq; partes purus ac tenuis transmittatur. Atq;
 hanc arteriæ cum gula connexionem, de qua antè di-
 ximus, Plato hic intelligit, cum ait: Idq; reti sagenæ
 comparauimus, per medium extensum, totumq; in
 igne contextum, cum interiora omnia ex aere sint.)
 Quasi dicret, per illam ipsam cōnexionem respira-
 tionem fieri, tum attractione aeris per asperam arte-
 riam, tum immiſsione ciborum per gulam, ex qui-
 bus fit sanguis. Cum ergo internæ animantis par-
 tes, nimirum cor, ac reliquæ omnes, nimio calore san-
 guinis ex cibo confecti exardescāt, calorem eum re-
 frigerari necesse est, ut animal possit uiuere. totum
 enim animal calor inflammaret. Quo nomine cum
 ignis natura sursum semper feratur, calor etiam in-
 ternus, qui eius natura est, sponte sursum petit, ex-
 traq; prodire nititur, nimirum ad externum aerem.
 Hoc demum cōmune sit respirationis initium, quòd
 internus uidelicet calor siue spiritus calidus, per os
 ac nares natura sua exhalatur, & in aerem exteri-
 orem prodit. itemq; quòd hic ipse aer externus ab
 interno cōpulsus in exeuntis locum reflexiōe qua-
 dam immutatur, inspiratioq; sic fiat. His proposi-
 tis, difficilia Platonis uerba interpretemur. Quo-
 niam duæ sunt, inquit, aeris discursiones, siue ἀεὶς
 αἰετῶν, una externi aeris ob oculos offusi, ex qua fit in-
 spiratio: altera interni spiritus calidi per asperam
 arteriam ad nares, osq; expirati, ex quo fit expira-
 tio: cum internus ille spiritus calidus in aerem exter-
 num incidit, hic rursus reflectitur, intratq; per eos-
 dem illos meatus, quibus internus spiritus exhalat-
 us est. Quo fit, ut non per os solum, uerum etiam
 per nares respirationis fiat, ut spiritui uitæ necessa-
 riò duplex sit instrumentum, ne altero intercluso,
 animal pereat. Igitur per easdem partes inspiratio
 fit, per quas expiratio. cum enim halitus internus
 calidissimus efflatur, friget extrinsecus, siquidem
 externo aeri commiscetur: cum uerò externus in-
 spiratur, calefit statim, quoniam in ipso caloris for-
 te, nimirum corde incenditur. Atque id ipsum hic
 Plato intelligens ait: Quod autem retractum est,
 in ignem incurrens coalescit: quod exhalauit, fri-
 get.) Id est, aer externus per arteriam asperam ad
 pulmones immiſsus, calefit interno calore, atque ita
 in ignē incurrēs coalescere dicitur. At uerò halitus
 pectoris

pectoris foras emissus, in aerem externum incidens frigesit. Ergo continua haec expirati calidi spiritus, & inspirati frigidi aeris uicissitudo, respirationis causa est, qua uita animantium cōseruatur. Quin etiam cause passionum, quae ex attractu ampullarū ex corpore à medicis fiunt, atq; etiam potionis, & eorum insuper quae iaciuntur, siue emittantur sublimia, seu deferantur humi, hac utiq; ratione tractandae uidentur.) Ad explicandam magis respirationis causam ac modum, exempla quaedam nobis proponit Plato, quibus id possimus apertius intelligere: quae quoniam difficilia sunt, latius à nobis declarentur. Quia in re, ne multa in hanc sententiae Platonicae interpretationem addamus, Plutarchū in Quest. Platonice sequemur, qui totum hunc locum eleganter explicat, cuius etiam uerba latine hoc modo interpretabimur: Cur Plato inquit, motus reciprocationem, ne quid uacuum sit, causam esse effectioñū earum, quae fiant ex ampullis medicorum, ex potione, ex ponderum eiaculatione, ex aquarum fluxu, 20 ex fulminibus, & ex electri ac lapidis Herculei attractione, atq; adeò ex uocum concentu? Haec itaq; à Platone in hoc loco sparsim dicta Plutarchus colligit, ordineq; declarat. Quare uerba ipsius sequamur: Absurdum profectò, inquit, uidebitur, multorum ac dissimilium causam originem earum effectioñum esse dicere. Sed qua nam ratione respirationis modus aeris reciprocatione fiat, abunde ipsemet demonstrauit. At cum reliqua omnia admiratiōnem parere dixit, nihil tamen illa esse, sed pulsare se, 30 subireq; uicissim in aliorum sedes, singularem etiam eorum effectioñem nobis tradidit. Primum itaque quod ad ampullam attinet, sic se habet: Aer quidem ab illa comprehensus, unà cum calore circa carnem inflammatur. extenuatiorq; factus ipsis ferri meatibus, minimè quidē incurrit in uacuum locum (nec enim ullus est) sed in externum potius aerem illum, qui ampullam circumstat, elabitur. Qui uerò ante ipsum est, idem quoq; semper patiens, & adducens primò declinat, euacuato gaudente loco, quem primus reliquit. Sic ergo ille in carnem, cui ampulla est affixa, incurrens, atq; feruens, humorem simul in ampullam reflectit. Iam uerò potio eodem modo fit: siquidem cavitates, quae in ore, stomachoq; sunt, aere semper implentur. Cum ergo cibus à lingua simul demittitur, & cum tonsillis intentis, aer ad alium sibi cognatū aerem excutitur, ab hoc ipso declinante comprehenditur, ac cibum impellit. Quin etiam eiaculata pondera cum plaga excussa aerem diuidunt, ac discernunt: qui ponè circumfusus, quia 50 natura sua in desertum locum semper subit, atque eum implet, dimissum cōsequitur, motum ipsum impellens. Ipsi quoq; fulminum casus eiaculationibus similes sunt. nam ignea quidem uis à plaga in nube facta eliditur in aerem, qui etiam discissus cedit: ac eodem rursus cōfluens, desuperq; uim afferens, fulmen praeter naturam deorsum impellit. Electrum

nihil attrahit eorum quae illi admouentur, quemadmodum nec magnes lapis, nihilq; ab eo in proxima exilit. sed lapis idem effluxiones quasdam exilientes, & aereas emittit, quibus aer coniunctus repellitur, simulq; anteriorem aerem repellit. ille tamē in orbem ductus, ac in locum uacuum rursus subiens, uiolentus redditur, ac ferrum attrahit. Electrum autem, cum flammeeum quiddam & spirabile habeat, id ipsum superficiei fricatiōe meatibus apertis profert, atq; idem efficit quod magnes lapis: attrahit enim leuissima, & aridissima, quaecunq; illi admouentur, propter imbecillitatem, ac tenuitatem. Nec enim adeò uehemens est, nec eam habet grauitatem, aut acrimoniam, ut aeris magnitudinem possit impellere: qua, ut magnes, euincat maiora. Quo igitur pacto nec lapidem, nec lignum, sed ferrum duntaxat aer impellat, lapidiq; admoueat, communis est apud eos dubitatio, qui attractione lapidis, & illos qui motu ferri corporum concretionem fieri existimant. Ferrum enim nec adeò rarū est, atq; lignum: nec adeò densum, ac aurum, aut lapis: sed meatus habet, ac uias, & asperitatem propter aeris inaequales partes: ita ut non delabatur, sed sedibus quibusdam, & reuerberationibus aptam implicationē habentibus resistit, ut cum in lapidem incidat, ui allata ferrū impellat. Atqui horum ratio sic habet. Aquarum praeterea in terra fluxus haud ita manifestum reciprocationis modum habet: sed stagnantes aquas cōsiderare oportet, immotas & stabiles, nullum locum inanem relinquere, quatenus immotus aer ipsas circumfundit, et contrahitur. Aqua igitur palustris, ac pelagi, plerunq; agitatur & inundat, aere commotionem efficiente. nam statim illa commouentem sequitur, simulq; fluit ob inaequalitatē. Plaga enim deorsum facta, curuitatem undae efficit, facta quidem desuper mole, quousque consistat, & componatur ab extante loco, qui humorem continet. Fluxus igitur eorum quae semper feruntur, quaecunq; aeri cedunt consequentes, & ab ijs quae contra pulsant, agitati, continuatum perpetuumq; motum habent. ideoq; latiora flumina minus feruntur: in ijs uerò quae parua, sinuosaq; sunt, fertur quidem humor ob imbecillitatem, aere non accedente, nec multam reciprocationem efficiente. Sic ergo aquarum fontes desfluere necesse est, externo uidelicet aere in loca ima iam commota illabente, aquaq; rursus foras emissa. Cum uerò propinqua est profunditas, atq; aerem aut uentum aqua humectum continet, uentum eundem instantem prosternit, commoto nimirum aere ex sua sede ob incurrentem humorem, & plagam accipiente. sic ergo natura sua à se inuicem expelluntur, & inter se contra impelluntur: cum nulla sit inanitas, in qua consistat alterum, aut quò alterius commigratione traducatur. Atq; de cōcenu etiam, quomodo uoces similiter cohaereāt, ipsemet dixit. Acuta enim celeriter editur, grauis grauiter, ideoq; sensum prius mouent acuta. cum

uerò emarcescentibus his, & iam desinenibus, incipientes graues committuntur, id quod ex ijs temperatione quadam componitur, cōcentum appellant. Quòd autem instrumentū eorum sit aer, ex ijs quæ diximus, cernere facilius est. Vox enim sentiētis plaga est, ab aere per aures edita. Aer siquidem ab eo, qui mouet ipsam, collisus ferit: ac si uehemens sit, acutè: si obtusus, mollius sonat. Qui ergo primus uehementer & concinnè plagam auditui commiscuerit, deindeq; rursus progressus grauiorē ediderit, 10 consequitur & commouet sensum. Hæc sunt, quæ Plutarchus ad huius loci explanationē retulit: quæ quoniam abundè omnia declarant, pluribus nos in eam rem uti non oportet. Illud solum considera, Platonem in his exemplis aeris uicissitudinē ac reflexionem indicare uoluisse, quæ in respiratione fit ab expirato aere, et ab inspirato. Ille enim hunc impellit, foras prodiens: hic rursus cōmotus, ne quid exiens aer ponè uacuum relinquat, in excuntis locum succedit: id quod in potionis modo, et ampulla 20 siue cucurbitula, ut Cornelius Celsus, ac Latini medici uocāt, & in reliquis iam propositis uidere est.

Atqui respiratio, unde huc digressi sumus, ab his causis, & hunc in modū, ut supra diximus, prouenit. Dum uide licet ignis cibos diuidit, eleuaturq; intrinsecus assecutus spiritum, uenas à uentre communi eleuatione huiusmodi replet, ex eo quòd attrita inde haurit, & ob hanc rationem per totum animalium omnium corpus alimentorum liquores penitus diffunduntur. Statim uerò attrita, & à cognatis suis ablata, partim fructibus, partim graminibus, quæ Deus ad alimoniam corporis nostri produxit, colores propter mixtionem omnino uarios habent: sed plurimus in his rubeus præualet color, cuius 30 natura ex ignis portione et absterfione in humido facta prouenit. Propterea eius quod in totum corpus permanat, color, talis aspectu est, qualē diximus. Id sanguinem nominauimus, carniū & uniuersi corporis pabulum: unde irrigatio distributa passim exhausta cuncta replet. Modus autem impletionis euacuationis ue talis est, qualis in uniuerso cuiuslibet latio, per quam cognatum quodlibet ad seipsum se confert. Quæ enim nobis extrinsecus circumfusa sunt, resoluunt nos assidue, & singulas nostri portiones ad species suas foras emittunt, Sanguinea uerò in no-

bis attrita, inclusaq; uisceribus, ut par est in quolibet animali fieri sub cœlo constituto, totius lationem imitari coguntur. Cum igitur attrita quælibet in nobis cognatū poscant, exhausta quælibet implent. Porro quando abscedit plus quam accesserit, decrescit animal: quando contrà fit, augetur. Recens igitur animalis cuiuslibet compositio, cum nouos uelut ex ligneo quodam contextu triangulos habeat, ualidam quidem eorum structurā possidet: moles autem eius tenerior tota coaluit: quippe quæ ex recentiori medulla concreuit nuper, & lacte nutrita est. Susceptos ergo triangulos illos extrinsecus incidētes, ex quibus cibi potusq; conflantur, triangulis proprijs antiquiores imbecillioresq; iuniorū uī peruincit & conterit, & grande animal ipsum reddit, dum ex multis similibus alit. At cum triangulorum suorum radicem cōpagemq; relaxat, ex eo quòd magnis laboribus longo tēpore aduersus multa certando fatigata & domita sit, tunc sanè alimenta suscepta in similitudinē suam non potest comminuendo redigere: sua uerò membra ab ingredientibus facile dissipantur. Hinc iam minui ac deficere omne incipit animal, cum superatur, detrimentumq; istud senectus appellatur. Finis uerò tunc obuenit, quando triangulorum illorum ex quibus medulla cōficitur, olim coapta uincula, nihil amplius nectunt, sed defatigatione iam relaxata nexus animæ deserunt. Anima uerò clām secundum naturam cum uoluptate protinus euolat. Quicquid enim contra naturā fit, molestū: quod autem pro rei natura, lucundum. Similiter & mors quam morbi & uulnera intulerunt, uiolenta est atque molesta: quæ uerò senio paulatim ad finem deducente naturaliter surrepit, inter omnia mortis genera leuissima est, & cum uoluptate potius quàm dolore contingit.

Expositis respirationis causis, sanguinis effectiōnem ac naturam, cuius nimium calorem respiratione dixit indigere, adiungit. Itaq; respiratio non solum ad refrigerandum calorem conducit, sed ad cōmodè etiam concoquendum cibum. Siquidem ignis ille

ille internus, siue calor naturalis inspiratione aeris moderatus, cibos decoctos, & in sanguinem conuersos per totum corpus diuidit: affecutusq; ut hic ait Plato, spiritum, hoc est, simul cum eodem inspirato aere facilius per corpus diffluit, uenasq; replet. Quamuis enim sanguis per uenas effusus, propter admixtam pituitam facile perfluat: necesse tamen est, aeris respiratione adiuuari, ut ascendere, descendereq; in diuersas partes corporis possit. Atq; id sane in ijs uerbis Plato intelligit: Dum uidelicet ignis cibos diuidit, eleuaturq; intrinsecus, affecutus spiritum, uenas à uentre communi eleuatione huiusmodi replet.) Sed nos sanguinis effectum breuiter doceamus, quanquam ea de re multa in superioribus dixerimus. Primò cibum maceratum, portioniq; admixtum in uentriculo concoqui, ac liquefcere constat, indeq; succum illum ad ieiunum intestinū deriuari: ex quo ad iecoris gibbum multæ uenulæ, quasi ad radicem confluunt, per quas succus ille omnis tenuior factus, demittitur ad iecur, ubi naturali calore concoctus in sanguinem uertitur: qui à colore ipsius iecoris, ubi coquitur, rubeus fit. Generato igitur sanguine, quatuor humorū fit distinctio. Omnis enim cibus quatuor qualitatib. constat, quæ, concocto illo, in quatuor humores cōuertuntur. Itaq; leuis sanguinis pars, atq; ignea, quæ flaua bilis dicitur, in sel secernitur: crassa & terrea, quam atrā bilem uocant, in lienem demittitur: frigida & humida pars, hoc est pituita, simul cum ipso sanguine, in uenas distribuitur. Hoc modo igitur ex cibo potuq; sanguis gignitur, ac diuiditur in totū corpus. Statim uerò attrita, et à cognatis suis ablata, partim fructibus, partim graminibus, quæ Deus ad alimoniam corporis nostri produxit, colores propter mixtiōes uarios habet.) Id est, succus ille cibi decocti in uentriculo, cum ex diuersis ciborū generibus cōfletur, antè quàm in iecore mutetur in sanguinē, colorē habet diuersum, ut Plato inquit. cum uerò calore iecoris magis inflāmur, eiusq; sumit colorē, rubeus fit. iecur enim quasi sanguis quidā cōcretus est, Galeno auctore: ideoq; succus in eo liquatus colorē eiusmodi sumit, & inde ad reliquas partes digressus, carnem ac totum corpus alit. Modus autem impletionis & euacuationis talis est.) Cum animal omne, quamdiu uiuit, ali, augeriq; ad certum uitæ tempus, diminuiq; debeat: necesse est, ex alimento ipso, quo semper utitur, partes quasdam similes ac dissimiles, quatuor primis qualitatibus respondentes gigni: siquidem corpus compositum rebus compositis, non simplicibus alitur. Ergo ex hoc cibo, quem

10
20
30
40
50
fiant. Itaq; hoc satis est, in singulis corporis partibus accessionem perpetuam similium rerum fieri, ut carni materia carnosæ ex alimento semper accedat, ossibus ex ossea, cartilagini ex cartilaginea, eodemq; modo in reliquis. Semper enim cognatū sibi alimentum singulæ partes adducunt, ut Galenus testatur, ac Plato in his declarat: Per quam cognatum quodlibet ad seipsum se confert.) Quoniam uerò distributio hæc tam ordinata alimenti ab anima in corpore fit, hæc esse naturales facultates alendo animali serui-
entes, Galenus in lib. de Naturalib. facultat. docet: Nutriendi uidelicet facultas, qua sumptos cibos in naturam suam animal conuertit, cuius instrumentū est uētriculus, iecur, ac uenæ omnes sanguinis. Huic attractiua uis subijcitur, quæ cibos appetit, quæq; in uentriculo est: deinde retentrix, quæ cibum acceptū in stomacho tamdiu retinet, quamdiu concoquitur: itemq; auctrix his additur, quæ sumptorum ciborū partem in animalis corpus conuertit, illiq; adnectit, ita ut ex sanguinea natura alimenti partem sanguini applicet, ex carnosæ carni, ex ossea ossi. Huic præterea auctrici altrix et alteratrix facultas inseruiunt, ut augmenti causa nutritio, assimilatioq; alimenti ad singulas partes fiat. Cum ergo facultates hæc naturales animæ appetitorie propriæ sint, quādiu eadem uigent, ab infātia homo ad uirilem ætatem augetur: quoniā calor tunc maximè uiget, alimētumq; omne in naturam suam conuertit. Quādiu uerò illæ debilitantur, calore deficiente, ut in senectute, homo imminuitur: quia plus consumit calor naturalis ex corporea substantia, quàm ex alimēto possit addere. Atqui hoc Plato apertis, prolixisq; uerbis indicat: In quo tamen considera, altricem hanc facultatem, seu modum nutritionis animalibus omnibus concessum à Platone dici, ad similitudinem uniuersi: non quòd ipsum uniuersum augeatur, alatur uel: sed quia, ut in mūdo inferiori perpetua est elementorū commutatio & uicissitudo, ita quoq; singula corpora ex ijs qualitatibus composita, continua illarū mutatione conuertantur. Itaq; ab infātia homines ad maturam ætatem augeantur, indeq; iterum decrescāt, propter caloris incrementū, uel decrementū. Vnde senectus, ut Aristoteles in lib. de Longitudine ac breuitate uitæ ait, nihil est aliud, quàm caloris naturalis defectus: cuius causa animal augeri, aliq; desinit: iuuentus autem est, eiusdem caloris uigor, cuius ui pabulum faciliè in substantiam animalis conuertitur. Quapropter hoc ipsum intelligens Plato, qualitatū in corpore animalis accessionem & abcessionem triangulorum connexionibus tribuit, ut idem in hoc Dialogo frequenter facit. Per triangulos enim, qualitates primas intelligit: per eorum structuram, connexionem earundē. Quo nomine in ipso, inquit, animali ex nouis triangulis composito, quoniam magis tunc uigeat naturalis calor, susceptos extrinsecus triangulos imbecilliores reddi, ac conteri: hoc est, ipsum in iuuentute ex primis qualitatibus re-

center compositum, qualitates sumptorum ciborum facile concoctorum in sui corporis substantiam molemque conuertere. Igitur in iuuenta propter maiorem nutriticis auctricisque facultatis uim, animal in dies augetur, ad certum usque uitae spacium à natura illi constitutum: in senectute contra, propter earum facultatum debilitatem, cum non omnem cibum possit decoquere, minuitur, conficiturque paulatim, quo usque exinanito prorsus calore naturali, siue triangulorum illorum mole dissoluta, hoc est dissipatis primis quatuor qualitatibus, animal perit. Nec enim aliud est mors, ut Aristot. docet, quam naturalis caloris in animali interitus. Mors tamen est duplex, ut Plato hic docet: una naturalis, cum animal perit, quia dissolubilibus qualitatibus est constitutum: altera uiolenta, ut ex morbo, aut caede, cum ante praescriptum à natura uitae tempus, uel aliqua illata, animalis corpus et constitutio dissoluitur. Quod cum naturae animantis repugnet, idcirco molestum esse inquit: siquidem naturae nostrae consentanea uoluptatem pariunt, contraria uero molestiam. Quo nomine animal ipsum, id est compositum ex anima et corpore, aegre dissolutionem suam patitur. At uero anima, quae corpori immersa quasi contra naturam suam detinebatur, nec primi sui uehiculi puritatem habebat, libenter, et secundum naturam suam à corpore migrare inquit Plato: quemadmodum in Phaedone latius, et in superioribus nos saepe retulimus. Haec igitur de uita, morte, iuuentute, senectuteque dicta à Platone sint: quibus etiam Aristoteles consentit, quamuis uerbis ac tractandi modo differat.

Morbi autem unde nascantur, quis dubitet? Nam cum quatuor illa sint ex quibus compactum est corpus, Terra, ignis, aqua, aer: horum non naturalis excessus, defectusque, et ex loco proprio in alienum translatio, per quam quod sibi conueniens est, non tenent, intestinam quandam seditionem et morbos inferunt. Quando enim praeter naturam unumquodque fit, aut transfertur, calefcunt utique quae antea frigeabant: arida madent, grauescunt leuia, et caetera omnia similiter permutantur. Solummodo uero idem aliquid sibi met secundum idem, atque similiter et debita proportione seruata accedens uel decedens, permittet se idem sibi ipsi sospes integrumque manere. Quod autem aberrat, siue accedendo seu decedendo, mutationes uarias, morbos, corruptiones infinitas inducit. Ex secundis quoque compositionibus secundum naturam constitutis, secunda bonae uel male uoletudinis

coniectura id quaerenti cuique dabitur. Cum enim medulla ex illis et os et caro et nerui constiterint, sanguis praeterea ex iisdem quamuis alio modo concreuerit, caeteri quidem euentus plurimi quemadmodum superiora contingunt, maximi uero morbi atque grauissimi hoc pacto nascuntur. Quando uidelicet ordine conuerso ista ex se inuicem fiunt, proculdubio corrumpuntur. Nempe secundum naturam carnes et nerui ex sanguine generantur: nerui quidem à uillis et ligamentis propter cognationem, carnes autem à coagulatione quaedam eius quod secretum à uillis et ligamentis concreuit. Quod rursus à neruis et carnibus emanat glutinosum et pingue, simul quidem carnem ut plurimum ad ossium naturam, ac etiam os ipsum medullam circundans nutriendo exauget. Quod rursus per ossium crassitudinem stillat, purissimum genus triangulorum, lenissimumque, et pinguedine abundantissimum, dum defluit ex ossibus, atque delabitur, medullam irrigat. Quatenus igitur singula hunc in modum fiunt, bona uoletudo seruatur: mala uero sequitur uoletudo, quando fit contra. Nam quoties eliquata caro tabem rursus transmittit in uenas, sanguis una cum spiritu multus ac uariis in uenis, coloribus diuersis, amaritudineque et acidis salisque infectus saporibus, bilem, cruorem, pituitam gignit quam plurimam. Quae quidem omnia rursus sic genita et corrupta sanguinem ipsum in primis inficiunt, et ipsa nullum nutrimentum adhibentia corpori, feruntur passim per uenas, nullo prorsus naturalis circuitus ordine obseruato. Inimica sane inter sese ista sunt, propterea quod nullum sui sibi inuicem praebent usum. Naturali praeterea corporis habitudini, suoque in statu perseueranti dissol uendo et liquefaciendo plurimum ad uersant. Portio namque carnis uetustissima cum liquefcit, ad digestionem concoctionemque ineptissima, propter ueterem exustionem nigrescit: quia uero contabuit, penitusque exesa est, amaritudinem contrahit, caeteris omnibus corporis partibus nondum contamina

tis aduersam. & tum quidem pro amaritudine niger ipse color acerbiter & acrimoniam habet, eo iam quod amarum fuerat magis attenuato: tum uero amaritudo rursus sanguine tincta colorē habet rubeū, sed nigro huic admixto felleum. Præterea flauus color cum amaritudine coit, quando ob ignis flammam noua caro liquefcit. Et nomen quidem omnibus his communē imposuit uel medicus aliquis, uel certē eo ingenio præditus quispiā, quo multa & dissimilia dispicere posset, ac rursus genus in multis unum uero cognomento dignum inspicere. Quæ uerò bilis species appellatur, pro colorum uarietate rationem singulis propriam acceperūt. Cruor præterea, qui sanguinis residuū & defluxus est, lenis est ac mitis: qui uerò bilis atræ acrisq; agrestis. quādo propter caliditatem falso saporī miscetur huiusmodi quiddā, acida pituita nuncupatur. Sæpe uerò tenerioris recentisq; carnis portio quædā unā cum aere colliquefcit, deinde uento inflatur incluso, humiditate protinus circumfusā: fiuntq; ex hoc ampullæ, quæ sigillatim propter paruitatē uideri non possunt: iunctæ uerò simul & in grandiolem tumefactā molem, cōspiciuntur, coloremq; propter spumæ generationem habent album. Omnem hanc tenerioris carnis eliquationem unā cum spiritu factam, quæ ex humiditate uento circumfusā tumescit, albam pituitam appellamus: recentis item pituitæ residuum defluxumq; lachrymas atq; sudorē, et quotcunq; alia in quæ quotidie corpus resoluitur. Atq; hæc omnia instrumenta morborum, quando scilicet sanguis non cibis & potibus secundum naturam, sed ex contrarijs præter naturæ leges excrescit. Quando igitur caro quælibet circūciditur, eiusq; radix permanet, dimidiā quædam est calamitatis potētia. Facile enim restauratur. Quādo uerò quod carnes ossibus alligat, ægrotat, & sanguis ex illis ac neruis defluens haud amplius nutrit ossa, carnē ue reuincit, sed ex pingui & glutinoso asper, salsus, siccus, & squalidus iniqui-

tate uictus est factus, tunc certē quod omnia ista perpetitur, abscissum ab ossibus sub carne neruisq; riget. Caro etiam à radicibus decidens nudos relinquit neruos, & falso obductos humore, & in fluenta sanguinis permanens, morbos, quos supra diximus, numero etiam plures reddit. Graues quidem hæc corporibus passiones: quæ uerò has præcedunt, admodum grauiore. Quādo uidelicet os ob carnis crassitudinē respirationem nō habet sufficientem: ideoq; putredinis calore uexatum atq; restrictum, alimenta non suscipit, rursusq; ipsum in illam contrā decidit frigidum. illa uerò in carnem, caro in sanguinem rursus delabitur. Vnde acriores superioribus morbi nascuntur. Extremum uerò omnium est, quando medullæ natura propter defectum aliquē aut excessum ægrotat. hinc enim omnium uehementissimi & ad mortem periculosissimi morbi proueniūt. tunc enim omnis compago corporis necessario dissipatur.

Cum in his semper Plato de omnibus philosophiæ partibus cōmunem quandam tractationē tradat, hætenusq; de humani corporis natura, compositione, partibusq; differuerit: nunc causas morborū breuiter adiicit, ne huic sermōni de homine quicquam desit: præsertim cum in superioribus mortis generum mentionem faciens, illud, quod ex morbis eueniat, retulerit. Itaq; de causis morborum dicendum in sequentibus est. Sed antequam ipsam Platonis ea de re sententiam exponamus, æquum est, ut ex Galeno, alijsq; medicis, breuem morborū rationem proponamus, ad maiorē huius libri intelligentiam. Morbus, ut Galeno placet, oblesio quædam est uel operationis, uel structuræ. Morborum autem genera uel simplicia sunt, uel composita. utraq; enim tot sunt, quot naturales corporis qualitates simplices, aut compositæ. Nam cum hominis corpus quatuor primis qualitatibus, calore frigore, siccitate, humore constetur, ex earumq; temperatione constet, quamdiu æquabilis earū temperatio seruetur, sanitas est: quamdiu alteratur, morbus. Quo nomine morborum simplicium quatuor sunt genera: aut ex nimio calore, aut magno frigore, aut siccitate multa, aut abundanti humore. E' nimio quidem calore quatuor rursus morborum causæ oriuntur. Prima, cum immoderata exercitatioe quis fuerit usus, in totumq; corpus calor diffundatur: tunc enim febris nascitur. Secunda, cum ille cordis seruator per totum extenditur corpus, ex quo etiam gignitur febris,

bris. Tertia, cū ex humorū putredine in tumore a-
 liquo calor accēditur, id quod febrim efficit. Quar-
 ta, ex astrictione partium, cum compressa cute, dif-
 flari ea quæ prius solebant, non possunt: unde uehe-
 mens quoque calor rexcitatur. Iam uerò frigiditas
 immoderata plurimorum morborum causa est. aut
 enim fit ex corporis refrigeratione, aut ex alimemo-
 rum frigidorum copia, ex qua prauū gignuntur hu-
 mores: aut ex astrictione, cum corporis habitus ma-
 gno frigore torpens comprimitur, ut in apoplexia:
 aut ex laxatiōe, cum partibus rarefactis, natuius ca-
 lor dissipatur. Præterea siccitas multos quoq; mor-
 bos affert: ut cū aliquis multo magis diffatur, quàm
 pro alimenti sumpti modo, aut cum cibus siccioribus
 utitur: aut si magna anxietate, uigilijsq; angatur:
 aut si rebus, quæ corpus multum exsiccent, utatur.
 Quinetiam ex humore aliæ morborum causæ profi-
 ciscuntur, uel ex magna ciborum humectorum co-
 pia, uel ex molli, desidiosaq; uitæ ratione, magna ue-
 animi tranquillitate, aut balnearū post cibum usu.
 Hæc sunt igitur simplicium morborū genera, quæ pri-
 mis quatuor qualitatibus corporū respondēt. Sunt
 & morbi alij compositi, qualitatū earundem con-
 nexionibus respondentes: ut è siccitate ac calore, fla-
 uabilis, & phrenesis: ex siccitate ac frigiditate, ut
 bilis atra: ex humore, ac frigiditate, ut morbi pitui-
 tosi. Atq; eodem modo illæ quatuor qualitates in
 corpore uariatæ, diuersos gignunt morbos. Sed ne
 omnia prolixius persequamur, ad Platonis sententiā
 explicandam ueniamus, quæ non multum ab Hippo-
 cratica, Galenicaq; differt: imò potius Galenus Pla-
 tonem maximè uidetur secutus. Igitur morborum
 causas explicaturus Plato, communem omnium cor-
 porum constitutionem prius exponit, quo pacto a-
 nimalium corpora quatuor primarum qualitatū
 connexionē cōstent, nimirum calore, humore, frigo-
 re, siccitate: aut quo modo ex harum temperatione,
 aut intemperie sanitas, morbusq; nascatur. Itaque
 causas inquit morborū obscuras non esse, si quis cor-
 porum constitutionem ex primis qualitatibus consi-
 deret. Quod etiam Galenus lib. 8. de Placit. Hippo-
 cratis & Platonis referens, hanc inquit sententiā
 ab Hippocrate Platonem mutuatum esse. Quatuor
 enim illarum qualitatū rectam constitutionem sa-
 nitatis esse causam, & ab Hippocrate in lib. de Na-
 tura humana, & à Platone hic dici, manifestum est.
 Cum enim qualitates eadem contrariæ inter se sint,
 temperatioq; illarum saluti sit necessaria, si intem-
 peries aliqua suboriatur, contrariarum ipsarum al-
 terationem effici necesse est. ideoq; duæ potissimum
 morborum causæ à Platone hic traduntur, confir-
 manturq; à Galeno in eo libro, & ab Hippocrate
 in lib. de Natura humana: nimirum excessus, & de-
 fectus. Hæc enim duo rectam qualitatū temperiem
 labefactant: ut si uel calor, uel frigiditas, uel alia
 quædam qualitas superior sit, aut imbecillis admo-
 dum. Tunc enim uel alias superat, uel perturbat e-

tiam, aut ab illis rursus superatur. His quoq; alias
 morborum causas adiungit Plato, ut Alcinous ex-
 plicat, uidelicet humorum mutationes in loca natu-
 ræ (uæ minimè congrua, mutatio siquidem nocere so-
 let plerumq; ut ex frigido in calidum, aut e diuer-
 so. Quod etiam Plato in his uerbis declarans ait:

Horum non naturalis excessus, defectusq; & ex
 loco proprio in alienum translatio, per quam quod
 sibi conueniens est, non tenent, intestinam quandam
 seditionem & morbos inferunt.) In quo Alcinous
 minimè quidem ait Platonem per *μετάστασις* illam
 seu translationem, ab uno loco in alium commigra-
 tionem aliquam intelligere: sed qualitatū ipsarum
 uicissitudinem, & alterationem morborum. cum id
 quod erat in sua naturali temperatiōe, ob alteratio-
 nem qualitatū transmutatur, siquidem qualitatū
 intemperies disidium, & ex proprijs locis ac natu-
 ris mutationem parit. Quod Galenus in eodem li-
 bro s. de Placit. confirmat, cum translationem in-
 quit qualitatū perturbare corporis sanitatem: ut si
 thoracis, aut asperæ arteriæ instrumentis sanguis cō-
 cidat, aut humor alius rectam ipsorum sanitatem a-
 boleat. Itaq; non modò excessus, defectusq; ipsarum
 qualitatū inter se morborum causæ sunt, sed trans-
 latio etiam unius humoris in aliū: hoc est, intemperi-
 es aut corporis totius aut partis alicuius. hæc enim,
 morbos sæpe afferunt, ut Galen. lib. 7. de methodo
 medēdi ait, confirmatq; in his uerbis Plato: Quādo
 enim præter naturam unumquodq; sit, aut transfer-
 tur, calefcunt utiq; quæ antea frigebant, arida ma-
 dent, & cætera omnia similiter permutantur.) id
 est, Si temperata corporis constitutio perturbetur,
 muteturq; in aliam, morbi uarij gignuntur: ut si cali-
 da frigidæ corporis cōstitutio natura sua sit, muta-
 turq; in contrarias qualitates, mutatio illa morbum
 parit. In quo tamen minimè putes, calidum, frigi-
 dum uel corpus hic dici, quòd aliarum qualitatū ex-
 pers sit: sed quòd in eius naturali temperatione eius-
 modi aliqua qualitas excellat, ut Galenus libro 2. de
 Temperament. refert. Cum itaq; intemperies ista
 morbos efficiat, si adeò grauis eadem non sit, ut actio-
 nem omnem corporis impediatur, aliquid necessariò
 remanet in ipso corpore, quod totum conseruet. nul-
 lum enim animal ex uitata tēperatione interire po-
 test, quamuis agrotet, nisi temperatio prorsus dissol-
 uatur. Qua de causa Plato ipse ait: Solummodo
 uerò idem aliquid sibi met secundum idem atq; simili-
 ter & debita proportione seruata accedens, uel re-
 cedēs, permittet sibi ipsi sospes integrūq; manere.)
 id est, Accessus, recessus uel intemperiei morbum gi-
 gnit, sed omnino tamen non perimit, siquidem acces-
 sio illa parit solum morbos, non ipsum temperamen-
 tum omnino tollit. Quod Plato sic ait: Quod au-
 tem oberrat succedendo seu decedendo, mutationes
 uarias, morbos, corruptiōes infinitas inducit.) id est,
 Cum animal idcirco sanum dicatur, quòd debito suo
 temperamento partiumq; conformatione constet, si
 intem-

intemperies aliqua naturali cōstitutiōi accedat, uel de-
cedat ex tēperatiōe naturali quicquā, morbi gignun-
tur. Cum hæc ita sint de præcipuis morborū causis à
Platone hic tradita, antequā ad reliquas causas pro-
grediamur, illud interim explicādū uidetur, cur hic
corpus ex igne, terra, aere, aqua cōponi dicat, cū ex
eorū potius qualitatis cōstet. Qua in re magna est
inter philosophos doctissimos disceptatio, nū elemē-
ta actu insint corporibus, an potestate solum. cui sa-
nè questioni paucis nos satisficiamus oportet. Plato
atq; Aristoteles lib. 3. de Cælo, elementa dicunt mix-
tis corporibus facultate esse, non actu: hoc est, uires
ipsorum elementorum corporibus inesse, non tamen
ipsamet corpora. sic enim quatuor essent corpora in
uno quodam mixto. cui etiam sententiæ Galenus li-
bro 8. de Placitis Hippocratis & Platonis, atq; A-
uicenna consentiunt. Alij tamen sese his obijciunt,
negantq; mixta corpora ex qualitatis solum ele-
mentorum composita esse, quin formas itidem illorū
in se habeant. Qua quidem in sententia ualide ratio-
nes sunt pro utraq; parte, quas hoc loco cōsultò præ-
termittimus: satis enim sit, Platonis sententiam expo-
suisse. is etenim cum Hippocrate, Galeno, & Aristo-
tele, uires elementorum mixtis tribuit corporibus,
non eorum formas: quod ex eius uerbis patet, cū cor-
pus, inquit, nostrum triangulis, hoc est qualitatis
elementorum constitui. Ex secundis quoq; com-
positionibus secundum naturam constitutis, secunda
bonæ uel malæ uoletudinis coniectura id quærenti
cuiq; dabitur. Primam morborum causam in superi-
oribus Plato docuit, eamq; ex defectu, excessu ue,
aut ex humorum mutatione intemperieq; oriri di-
xit, nunc rursus secundam addit, cum partiū cogna-
tarum seu similarium mutua regeneratio fit: ut si ex
carne sanguis, aut bilis, pituita ue fiat. hæc enim om-
nia, teste Alcinoo, putrefactionis & liquationis
indicia sunt: ideoq; in his Plato post simplicium mor-
borum causas generatim explicatas, composita quo-
que genera subiūgit. Nam quæ supra de primo mor-
bi genere retulit, ad simplices morbos, qui simplici-
bus corporum qualitatis adueniunt, pertinent:
quæ uerò deinceps dicuntur, ad morbos partium si-
miliarium, compositarumq; quatuor ex humoribus
spectant. Quod ex ipsis Platonis uerbis subiectis ap-
paret, cum dicat: Ex secundis quoq; compositio-
nibus. Id est, Secunda morborum causa est, si par-
tium similarium corporis uitium aliquod sit. Nam
cum partes similes numero, figura, situ, quantita-
te naturali constant, nec aberrant, sanitatis indicium
est: cum uerò aliquid ex ijs deest, egrotatio animan-
tis oritur. tunc enim naturalis actio afficitur, et suo
munere uti nequit. Vnde propriū morbi genus par-
tium similarium est intemperies, ut auctor est Gale-
nus lib. 2. de Methodo medendi: siquidem uitium,
aut integritas partium similarium, eodem teste in li-
bris de Constitutione artis medicæ, est in elemento-
rum moderatione. Quo fit, ut octo sint partium ea-

rumdem intemperies, secundum nudas qualitates,
ex quibus illæ componuntur: de quibus idem Gale-
nus lib. 2. de methodo Medendi. Igitur cum in his et-
iam partibus multæ morborum cause insint, ut in
ipsa corporis temperie, ac humorum constitutione,
morbi genera à Platone hic tradita doceamus. Cum
enim medulla ex illis, & os, & caro, & nerui consti-
terint, sanguis præterea ex iisdem quamuis alio mo-
do concreuerit. Quoniam in superioribus de par-
tium similarium morbis agere cœpit, eorundem ge-
nera subiungit, quemadmodum & de humorum in-
temperie primò retulit. Quam ob causam ait, quæ-
admodum superiora cōtingunt, id est, ut uarij mor-
bi ex corporis intemperie nascuntur, ita etiam ex
partium similarium uitio: siquidem partes quoq; si-
miliares ex humoribus illis primò constant, ut Gale-
nus, mediciq; alij docent. Nam pars similaris dici-
tur, quæ in partes sui generis multas diuidi potest: ut
sanguinis partes omnes sanguis sunt, itemq; ossis, &
reli quarum. Quo nomine partes similes primū
ex humoribus quatuor componuntur, ex ipsis uerò
instrumentariæ particule, ex his demum totum cor-
pus. Cum ergo Plato inquit, medulla ex illis, &
os, & caro, & nerui constant: partium similarium
compositionem ex humoribus intelligit. Nam caro,
sanguis, neruus, medulla, eiusmodiq; aliæ particule
similiares sunt: harum autem morborum cause simi-
les causis intemperiei humorum dicuntur, quemad-
modum cum Galeno antea retulimus. tot enim par-
tium similarium morbi sunt, quot intemperies humo-
rum, ex quibus constant: idq; si humorum affluxus
fiat. tunc enim continui solutio fit, quæ magna mor-
bi causa est, præsertim in partibus similaribus, ut
Galenus de Methodo medendi refert. Atqui hi sunt
morbi maximi & grauissimi, de quibus Plato hic lo-
quitur. Quando uidelicet ordine cōuerso ista ex
se inuicem fiunt, proculdubio corrumpuntur. Hæc
omnia ad partium similarium morbos pertinēt. quā-
do enim earum ordo in animalibus perturbatur, ui-
tiaturq; temperatio, morbi uarij nascuntur. Quod
Plato latius in his uerbis declarat: Nempe secun-
dum naturā carnes & nerui ex sanguine generantur:
nerui quidem à uillis & ligamentis propter cogna-
tionem, carnes autem à coagulatione quadam eius
quod secretum à uillis & ligamentis concreuit. Id
est, Naturalis quidem generatio partium corporis
est, ut singula ex similaribus suis fiant, ut sanguis ex
cibo, ex sanguine uerò partes omnes: quanquam a-
liæ plus habeat sanguinis, quàm aliæ, ut caro: aliæq;
minus, ut neruus, q ex sanguine pituitoso gignitur.
Cum itaq; huiusmodi generationis ordo seruetur, se-
cundum naturam id fit, animalq; sanum est: cum ue-
ro perturbatur, morbi uarij gignuntur. Sed quo-
niam harum partium corporis, nimirum carnis, ner-
ui, aliarumq; generationis mentio incidit, idq; antea
breuiter docuimus, eadem quoq; hic rursus explicē-
tur, singulorumq; generationes tradantur. Galenus

lib. 1. de Semine, foetū inquit ex semine masculi cum foemineo semine permixto gigni, itemq; partes similes omnes, ut sanguinem, carnem, ossa, ac reliqua. Et caro quidem carnosaq; omnia ex sanguine fiunt, membranosa omnia ex semine, ossa ex uiscosa terreaque parte: uilli demū, ac ligamenta, ex glutinosa portione. Eadem enim in modum araneae telae coacta, musculos efficiunt. itaq; partes hae omnes ex semine fiunt, Galeno auctore. Quod si uerò Aristoteli credimus, ex sanguine gignuntur, ex quo ille partes omnes oriri censet: quanquam eidem Galenus lib. 1. de Semine repugnet. cuius tamen rei disquisitionem medicis relinquamus. Hic igitur Plato & Aristoteles, partes similes ex sanguine fieri putant, sed ita, ut nerui ex uillis & ligamentis gignantur, caro uerò ex uiscosa illa sanguinis parte, quae in uillorum, ligamentorumq; generatione relicta est. Quae quidem sententia Medicis non probatur, quaeq; à Galeno in eo libro refellitur. Quod rursus à neruis & carnibus emanat glutinosum & pingue, simul quidem carnem & plurimum ad ossium naturam, ac etiam os ipsum, medullam circundans, nutriendo exauget.) Hec etiam ad naturalem partium similarium ac dissimilarium generationem spectant. docet enim in ijs, quo pacto medulla nutriatur, aut cuiusmodi alimentum idem sit. Quod quamuis obscuris uerbis significet, hoc solum indicare uult, medullam alimentum sumere ex superfluo alimento, quod ad ossa defertur, postquam partes omnes corporis ex debito suo alimento nutritae sunt: perq; ossium meatus intrare, ut medulla ipsa simili suo augeatur, & conseruetur. id quod Plato clarius significans, Quod rursus, inquit, per ossium crassitudinem stillat, purissimum genus triangulorum, lenissimumq; pinguedineq; abundantissimū, dum defluit ex ossibus, atq; delabitur, medullam irrigat.) Id est, idem illud medullae alimentum, quod pinguius est sanguine, per ossium poros intrat, illamq; alit. Vocatur autem hic à Platone alimentum illud genus triangulorum, ob nimiam simplicitatem, quemadmodum primae qualitates elementorum trianguli ab eodem dicuntur. siquidem alimentum ipsum corporis, antequam in aliti substantiam mutetur, quasi prima quaedam qualitas est. Quatenus igitur singula hunc in modum fiunt, bona ualētudo seruat.) Quemadmodum contraria omnia naturae nostrae morbos afferre solent, sic etiam similia sanitatem inducunt. itaq; cum alimenti corporei recta concoctio, ac distributio fit, singulaq; partes ex debito sibi alimento sustentantur, partesq; similes & dissimiles temperiem naturae suae accommodatā seruant, sanitas, ut Plato hic docet, medicisq; affirmant, conseruatur: contra uerò, cum aliqua suboritur intemperies, quae corporeae temperationis statum labefactet, morbi uarij nascuntur. qui prout ipsa temperies fuerit, ita solēt uariari. Atqui hoc est sanitatis cōmune principium à Platone in his traditū. Iā causas morborū generales deinceps explicabit. Nā quo

ties eliquata caro tabē rursus trāsmitit in uenas, sanguis unā cū spiritu multus ac uarius.) Pleraq; morborū causae ex humorū intēperie nascūtur, ut Galenus in lib. de Causis morborū prolixè docet. Nam cum singula corpora temperationem suam à natura constitutam habeant, cuiuscūq; modi illa sit, eadem perturbata, uel ex alimenti putredine, uel alia quauis causa, fit, ut aliquis prauus humor in corpore redundet, qui morbum afferat: ut sanguis, uel atra bilis, uel flaua, uel pituita. Itaq; humor ille redundans naturalem corporis temperiem uitare solet, cum magna ex parte putret, siue in corporis habitu, siue in ipsis uasis. Corruptis demum humoribus, sanguis etiam, qui corporis est alimentum, corrumpatur necesse est, dum illis admisceatur. Vnde cum idem sanguis per uniuersi corporis uenas ad alimentum suppeditandum debeat diffuere, ipseq; prauis humoribus sit admixtus, corruptionem toti corpori transfundat, morbosq; grauissimos afferat oportet. Hanc ergo prauorum humorum mixtionem cum sanguine factā intelligens Plato, ait: Sanguis unā cum spiritu multus ac uarius in uenis, coloribus diuersis amaritudineq;, & acidis salsisq; infectus saporibus, bilem, cruorem, pituitam gignit quamplurimam.) Id est, cū aliquid putret aut in habitu corporis, aut in ipsis uasis, sanguis etiam qui in uenis coninetur, & ab spiritu arteriarū calido defertur per corpus, reliquis humoribus admisceatur. In quo considera, per sapes istos amaros, salsos & acidos, itemq; per colores diuersos, Platonē hic significare reliquos humores, qui sanguini commisceantur. Nam biliosus succus amarus est, itemq; flauis coloris: melancholia nigra est, & acida: eodemq; modo salsa est pituita, colorisq; albuginei, cum uitatur. natura enim sua insipida est, & aquae similis, ut Galenus testatur. Quinetiam per carnem hanc eliquatam, quam Plato commemorat, ipsam humorum massam corruptam intellige: per sapes autem, succos illos quatuor, seu humores, quos diximus: per cruorem demum, id quod medici proprio nomine *ιχώρ* uocant. Aliud est enim *ιχώρ*, aliud uerò cruor. *ιχώρ* enim serum sanguinis significat apud medicos, quanquam in Aristotele Gaza uertat sanie, & hic Marsilius cruorem. Ex quo fit, ut multo aliter locus hic Platonis uertendus sit, quam est trās latus. sic enim ille habet: *ὅταν γὰρ τῆνομοσὴν σὰρξ, ἀνάκαλις εἰς τὰς φλέβας τὸν τῆνομόνα ἐξίη, τότε μετὰ πνεύματος αἷμα πολὺ τε, καὶ παντοδαπὸν, ἐν ταῖς φλεβῶν γέωμασι καὶ πνιότησι ποικιλομένον, ἐπι δὲ ὀξείαις καὶ ἀλμυραῖς δυνάμεσι, χολὰς τε καὶ ἰχώρας καὶ φλέγματα ἰχθὺς παύσεια.* id est. Cū putrefacta caro in uenas rursus putredinem transmittit, tūc sanguis unā cum spiritu multus ac uarius in uenis coloribus ac densitatibus uariatur, idemq; unā cum acidis & salsis facultatibus nimirum bilem, seroq; sanguinis quamplurimam gignit pituitam. itaq; τῆνομόνα uā nō tabem, sed corruptionem: nec τῆνομένον liquatam, sed corruptam uertere debemus: item que colores

lores illos, ac densitates seu πυκνότητες, humorum uarietatem, intemperiemq; significare oportet. Quod Plato idem magis declarat, cum sanguinem eundem inquit acidis falsisq; facultatibus seu *δυσάμεσι*, hoc est succis eiusmodi permisceri, perq; totum corpus in uenas diffluere, uehente illum spiritu arteriarum, qui sanguinem diffluere facit. Hoc igitur modo Platonis uerba explicanda esse uidentur, quando ea est ipsorum difficultas, ut ne medicis quidem quantumuis peritissimis rectè intelligantur, sed in ijs saepe diuinandum sit, ut uerum sensum assequi ualeamus. Quae quidem omnia rursus sic genita & corrupta, sanguinem ipsum in primis inficiunt, & ipsa nullum nutrimentum adhibentia corpori, feruntur passim per uenas, nullo prorsus naturalis circuitus ordine obseruato.) Quae superius de humorum corruptione Plato dixit, hic uidetur magis declarare. ait enim, corruptos humores sanguinem, cui sunt admixti, uitiare: qui quidem uitiatus & impurus factus, non modò partes corporis alere nequit, imò potius per corpus errans, salutem labefactat. tunc enim consentaneum cuiq; parti alimentum tribuere non potest, cum ijdem humores corrupti sint, ipseq; debeat purus esse, ut alimèto sit corpori. Vnde quemadmodum bilis utraq; Galeno auctore in comment. in lib. de Victus ratione, neque decoqui, neq; in benignum alimètum reduci potest: sic etiam in hoc loco idem cum Platone uidetur dicendum, de sanguine ac pituita. Quae duo cum permixta esse debeant ad corporis alimentum uenis distribuendum, si proprium ac natium temperamentum amiserint, in nullum alimentum corpori aptum uerti posse uidentur: sed per corpus errare, morbumq; afferre, nisi exinamiantur. tunc enim illa naturalis sui circuitus ordinem non seruant, hoc est, non distribuunt debitum alimentum suis partibus naturali ordine: sed propter corruptionem contrà uagantur, nec parti alicui adherent alimèti causa. Quod Plato in his uerbis declarat: Inimica sanè ista inter se sunt, propterea quòd nullum sui sibi inuicem praebent usum.) Id est, Cum in illa humorum corruptione naturalis temperatio corporis seruari prorsus nequeat, neq; adsit maior sanguinis pars in sua natura, quàm aliorum humorum, ut intemperie ex parte benignitate sua corrigat: tunc corruptio illa naturae nostrae inimica est, nec temperies seruari potest. Siquidem nullum est tam pestilens morbi genus, in quo humor ullus temperiem aliquam non seruet. nam si omnes ex aequo uitiati sint, corpus quoque dissoluatur necesse est. Quo fit, ut in morbis nec humores planè corrumpantur, quin aliquis integer maneatur: aut si omnes uitiati sint, nec eorum aliquis malitiam aliorum quodammodo benignitate sua corrigat. animal dissoluatur. malitia enim omnium humorum temperiem planè perturbat, atq; ita homo perit, ut in his Plato testatur: Naturali praeterea corporis habitudini, suoq; in statu perseveranti dis-

soluendo, & liquefacièdo plurimum aduersantur.) Id est, humorum magna corruptio, magnam uim dissoluenti corporis habitum habet, nisi aliquis incorruptus humor dissolutioni resistat. Portio namq; carnis uetustissima cum liquefcit, ad digestionem, coctionemq; ineptissima est.) In his omnib. Plato de humorum corruptione loquitur, dum causas morborum communes explicare uult. Vnde cum ait, portionem carnis uetustissimam calore exustam concoqui non posse: melancholicum succum intellige, Galeni sententia, ineptissimum ad coctionem esse: nec in alimentum uerti, si putrescat. tunc enim nulli corporis parti adherere potest: ideoq; uagans morbum affert. Melancholiam autem hoc loco portionem carnis appellat uetustissimam, quoniam ex illa quatuor humorum miscella, qua corpus alitur, quamq; similitudine seu proportione carnem uocat, melancholiae pessimus succus est, et quasi sex: quae si putrescat, in alimentum uerti nequit, nec decoqui potest, ac propter ueterem exustionem nigrescit: id est, tunc maxime putret, cum aduritur: proindeq; atrae coloris fit, atq; atra bilis nominatur. Cum ergo, inter alias morborum causas Plato hanc, quae gignitur ex atrae bilis inustione, recenseat, eaq; potissima sit, ad morbos multos pariendos, certa ratio morborum ex ea natorum tradi non potest. Quo nomine Platonis uerba exponamus, quae in his omnibus uidentur explicanda, propter magnam difficultatem: Portio namq; carnis uetustissima cum liquefcit.) Id est, cum ex illa quatuor humorum ad alimentum in corpore confectorum mixtione, & quasi carne in potestate, terrestris, crassaq; pars, uidelicet bilis atra putret: id enim significat uerbum *ταυῦ*, non autem liquefcit. Ad digestionem, coctionemq; ineptissima propter ueterem exustionem nigrescit.) Hoc est, eadem atra bilis decoqui, uel in alimentum conuerti nequit: quemadmodum aut sanguis, aut pituita. Itaq; bilis atra natura sua sanguini crasso & nigro similis est, eademq; acidum & acerbum habet saporem, ut refert Galenus. at cum illa ex flaua bili gignitur, nigerrima fit, longeq; perniciosissima. Quia uerò contabuit, penitusq; exesa est, amaritudinem contrahit ceteris omnib. corporis partibus nondum contaminatis aduersam.) Id est, quia ipsa bilis atra omnino putruit, ac praeter naturam gignitur, amara fit: ideoq; ceteris partibus, id est humoribus nondum affectis aut uitiatis nocet. In quo tamen minimè intelligas, colorem istum amarum tribui melancholiae iam factae: nec enim hic proprius est illius, sed flauae bilis. eadem enim acida potius est, & salsa. Sed quia ex flaua bili iam adusta, melancholia gigni dicitur à Platone, amari saporis initio esse fertur, cum tamè saporem eundem amittat, ut in his magis declarat. Et tunc quidem pro amaritudine niger ipse color acerbiter & acrimoniam habet, eo iam quòd amarum fuerat, magis attenuato.) Id est, cum iam flaua bilis calore exusta in melancholiam mutatur, amaritudinem

priorem amittit, acidamq; fit, ut auctor est Galenus: cuius rei causa est, quod calor exustionis amaritudinem flauæ bilis extenuauit, quo imminuto, saporem alium contraxit. Atqui hæc omnia Platonis uerba ad melancholiæ naturam explicandam pertinent, de qua Galenus in lib. de Atra bili. & Hippocrates in libello de Natura humana prolixius. Tum uerò amaritudo rursus sanguine tincta, colorem habet rubeum, sed nigro huic admixto felleum.) Hic de nullo priuato humore loqui Plato uidetur, sed de sanguinis mixtione, cum alijs humoribus. ait enim, sanguinem, qui rubri coloris est, amaritudini, hoc est flauæ bili misceri: eidemq; nigrum colorem, id est melancholicum succum adiungi, ita ut cum ij omnes humores illi commixti sint, idem sanguis purus non maneat, sed *χολώδες*, id est biliosus, ut idem ait. Ex quo diuersa morborum genera nascuntur: calor enim flauæ bilis sanguinem accendit. Nec tamen ita intelligas, sanguinem esse debere purum ad corporis alimentum, ut alij quoq; humores admixti ei non sint. necesse est enim, quatuor omnes humores in sanguine commisceri: sed quia humor aliquis nimius & redundans eidem coniungitur, qui illius uitiet temperiem, ut bilis, aut melancholia: quæ tamen si magna copia sanguini commisceantur, morbum afferunt.

Præterea flauus color cum amaritudine coit, quando ob ignis flammam noua caro liquefcit.) Hæc omnia Platoni dicta esse uidentur ad quatuor humorum explicationem. ideoq; post atræ bilis naturam expositam, quoniam illam ex flaua gigni propter exustionem dixit, originem eiusdem flauæ subiungit, cum ait: Portionem carnis nouam calore putrefactam, amarum saporem cum flauo colore mixtum contrahere.) Quæ quidem uerba ad flauæ bilis generationem explicandam tendere uidentur. Flaua autem bilis, ut Galenus docet, gignitur ex leuissima, calidissimaq; alimenti parte, ideoq; sanguini innata: estq; ob calorem flaua, amariq; saporis. Vnde cum Plato hic ait, flauum colorem cum amaritudine coire, quando caro noua liquefcit ob ignis flammam: nihil aliud sibi uult, quam bilem flauam, quæ saporis amari est, gigni ex leuissima illa parte decocti alimenti, cum in ipsa humorum miscella aliquid propter nimium calorem & siccitatem putrefcit. Itaq; caro noua obscure dicitur hic, portio chyli: quæ cum in alimentum uerti deberet, putrefcit in hepate, nimia siccitate & calore. Hic autem illud liquefcit, putrefcit, uerti debet: uti antea monuimus. Et nomen quidem omnibus his commune bilem imposuit uel medicus aliquis, uel certe eo ingenio præditus quispiam.) Cum de bilis putrefactione dicere cœpisset Plato, formas illius subiungit: quas antequam explicet, communi ait nomine succum illum calidum & siccum *χολών*, id est bilem uocari: illudq; nomen à medico quodam, cuius nomen subicit, impositum esse. Per medicum autem istum possumus Hippocratem intelligere. hic enim in lib. de Natura humana, cum de quatuor hu-

moribus loquitur, multa de bile refert. Ex ipso uerò Hippocrate Platonem multa sumpsisse, inquit Galenus in lib. de utriusq; placitis: Sed cum nomen hoc bilis commune sit multis illius formis, singulas nos hic explicemus, quas & Plato uidetur in his attingere. Galenus in lib. de Atra bile, quatuor flauæ bilis genera recenset: uitellinam, porraceam, æruginosam, ac bilem isatidis. Hæc formæ pro caloris & siccitatis ratione mutantur. nam cum bilis natura sua calida & sicca sit, pallidiq; coloris, si magis incalcescat, flauis coloris fit. quod si etiã tenuis eius humor præ nimio calore in aerem dissipetur, uitellina propter eius coloris similitudinem fit: ut prasina etiam, quæ medicis uenenosa dicitur. His adiungitur porracea, ob porri coloris similitudinem sic nominata, quæ in uentriculo potissimum gignitur. Atqui hæc bilis genera præter naturam sunt. uera enim bilis, quæ in iecore gignitur, flaua est, atq; in fellis uesicâ post concoctionem deriuatur, relicta subtiliori sui parte unâ cum sanguine, ut cæteris humoribus aditum aperiat, & in partes corporis reconditissimas eos insinuet. Hanc ergo bilis diuersitatem Plato significas ait, Quæ uerò bilis species appellantur, pro colorum uarietate rationem singulis propriam acceperunt.) id est, formæ diuersæ bilis gignuntur, pro inflammationis uarietate: ideoq; mutant colores, et ex eorum differentia sortiuntur diuersa nomina. Cruor præterea, qui sanguinis residuum et defluxus est, lenis est, ac mitis.) Quoniam humorum omnium mentionem Plato facit, ac non solum atram bilem, sed flauam etiam, et earum putrefactiones docuit: nunc reliquos humores subiungit, primoq; serum sanguinis, seu pituitam. Sed antequam de his dicamus, admonendi lectores sunt, *ιχθὺς* nomen non significare cruorem, ut uult Marsilius: sed serum sanguinis, uel pituitosum quendam humorem sanguini admixtum in ipsis uenis, qui hunc uehit, quiq; priuato nomine ichor medicis dicitur. Hæc tamen ad nominis significationem dicta sint: nunc ad rem explicandam ueniamus. Serum quoddam urinae simile curauit natura cum humoribus gigni, ut humorum eorundem crassities non obstarer, quo minus animantis corpus aleretur, quemadmodum in libris de Usu partium refert Galenus. Quamuis et ipse in eo loco dicat, paucissimum, aut nullum serè in animali reperiri, nisi cum affectione laborat. Itaq; serum idem nihil est aliud, quam aquosa quædam sanguinis pars leuis, quæ sanguini admixta, per uenas ipsum deducit, fluereq; facilius facit. Quod etiam Plato in his uerbis indicat, cum sanguinis residuum, defluxumq; lenem ac mitem illud uocat. natura enim sua serum mite est, & aquosum. At cum idem calore bilis nimio inflammatur, eidemq; ac melancholiæ adiungitur, agreste tunc fit, teste Platone: id est, nature suæ lenitudinem amittit, morbosq; gignit. nec enim debito suo munere uehendi sanguinem utitur. Vnde cum saporis salso propter calorem miscetur, acida pituita uocatur

uocatur à Platone, quando ipsum natura sua pituitæ simile est, dum sanguinem diuehit. Hinc fit, ut cum pituita naturalis est, gignatur frigida & humida, præsertim è cibus pituitosis: idq; in uentriculo, ut auctor est Galenus: ac tunc naturalē suam uim retinet, alterationeq; potius indiget, quàm uacuatione. Pituita enim facîle in sanguinem uerti potest, ut medici tradunt, nisi sit putrefacta, ut cum habet sapore sal-sugineum. humores enim falsi morbum afferunt, si Galeno credimus in lib. de Atra bile. Ergo pituita cum uim suam naturalē retinet, insipida est: alterata tamen, uel dulcis est, uel salsa, uel gypsea. Sed cum hic de salsa pituita loquimur, uitiatam intelligere oportet. Sæpe uerò tenerioris, recentisq; carnis portio quædam unà cum aere obliquescit.) Cum generales morborū causas explicare uelit Plato, atq; hætenus de humorum alterationibus dixerit, singulorum iam morborum cuiq; humori respondentium tractationē exponit, in primisq; à cutaneis affectionibus exorditur: quæ cum multas habeant apud medicos originis suæ causas, difficile est inuenire, quid in his Plato sibi uelit. Sed hoc in loco morbum aliquem similem exanthematum, quæ uulgaribus medicis uariolæ dicuntur, significare uidetur. nam & in illis quæ magis pituitosa sunt, ampullas excitant succo eiusmodi refertas. Verum eorum sanè exanthematum uera generatio ex sanguinis efferuescentia fit potius, quàm, ut ait Plato, propter mixtionem portionis sanguinis cū seroso humore. Ergo portionem carnis tenuioris, ac recentis miscellam quatuor humorum in his quoq; appellat. Cum igitur ampullæ illæ, quas diximus, exanthematum similes gignantur, inter cutem, initio propter minorem defluentis in eas humoris copiā paruæ sunt: ideoq; Plato propter paruitatem uideri eas posse negat. postea uerò cum intumescant maiori humoris defluxu, maiores fiunt, & ob humorem pituitosum albi coloris redduntur. Omnem hanc tenuioris carnis eliquationem cum spiritu factam, quæ ex humiditate uento circumfusa sit.) Oedematum generationem uidetur hic Plato docere. nam oedemata tumores quidam sunt ex pituita generati. Quicumque autem tumores ex pituitæ defluxu generantur, oedemata communi nomine uocantur, ut Galenus lib. 2. de Crisibus putat. Vnde ipse quoq; in lib. de Tumoribus præter naturam gigni ait oedema ex tenuis pituitæ defluxu: ideoq; definitur ab illo, laxis quidam tumor ex pituita defluente natus, minimeq; dolens. Huiusmodi ergo tumores per hanc albam pituitam significare Plato uidetur: nisi fortè dicamus, leucophlegmatiam (ut medici uocant) hic indicari. Hæc enim gignitur, auctore Galeno in lib. de Plenitudine, ex pituita redundante, perq; totum corpus exuberante. Est autem Leucophlegmatia, ut Cornel. Celsus lib. 3. testatur, species quædam aquæ inter cutē, siue hydropisis, cum inæquale est corpus tumoribus aliter atq; aliter per totum ipsum orientibus. Hæc

alio nomine Anasarca medicis dicitur, cum totius corporis cutem alba quadam pituita infectam, & in tumorem plenam excitat. Cum igitur hæc ita sint, nihil aliud intelligere Plato uult per hanc carnis tenerioris liquationem unà cum spiritu factam, quæ tumescat, atq; alba pituita uocetur, quàm humore illū pituitosum, qui per corpus effunditur, & in cutis tumores excrescit. Hoc iā proposito, quæ sit sudoris ac lachrymarū materia, in sequentibus exponit, cū ait: Recentis itē pituitæ.) cuius iam rei causam nos breuiter reddamus. Galenus lib. 10. de simplic. medicam. facult. sudores inquit, & urinam, ex humore bibito gigni: eo nimirum ex calfacto simul in corpore, & biliosæ substatiæ nonnihil adepti: sudores autem notam esse succorum, qui abundant in uniuerso corpore, lib. 4. de Sanitate tuenda idem refert. Ex quibus constat, & sudores, & lachrymas aquosæ substantiæ esse, in seq; sal-sugineum quendam saporem ob cōcoctionē habere. sed hac de re latius Theophrastus in libro de Sudoribus disserit, qui eiusdem materiæ facere sudores urinam & lachrymas uidetur, nisi quod in sudore maiorem caloris aggerentis & spiritus uim ponit, quod Galenus etiam testatur. Ergo eandem esse sudoris, lachrymarumq; materiā, Plato significans, sudorem ac lachrymas defluxum recentis pituitæ uocat. Atq; hæc omnia instrumēta morborum, quando scilicet sanguis non cibus & potionibus secundum naturam.) Hætenus simplicium humorum affectiones, & morbos qui ex ijs nascuntur, edocuit: nunc de eorum concludens, seruandam inquit esse in humoribus proportionem, quantitatem, qualitatem, ac debitum modū, ut sanitas cōseruetur. Nam si plus sanguinis non sit quàm pituitæ, atq; huius maior pars quàm flauæ bilis, huius deniq; quàm melancholiæ, animal laborat. debent enim hi quatuor humores eum modum seruare, ut sanguinis, qui alimento est corpori, maior sit copia, quàm aliorum: secundum locum teneat pituita, quæ uerti facile in sanguinem potest: tertium flaua bilis, ultimum uerò atra. Igitur cum ex cibi sumpti alimento in humores ex iecoris coctione conuerso, proportio huiusmodi nō seruetur, sed ex contrarijs præter naturæ leges, ut Plato ait, fiant, id est contrariū generationis suæ modum habeant, morbi uarij nascuntur, pro uitiatæ humoris natura, locoq; affecto. Quando igitur caro qualibet circūciditur, eiusq; radix permanet, dimidia est calamitatis potentia.) Cum ex humorum putrefactione partes quoq; corporis aliquæ putreant, officium boni medici erit, ut non tam adhibeat expurgando corpori apta medicamenta, quàm partes iam putridas abscindat, aut inuratur: ut in cancro mamillari, uel parte aliqua emortua, quam σφαισλισμός Græci nominant, uidere est. Sed tamen cum in eiusmodi affectionibus, aut inuersione, aut abscissione mederi non possimus, quin radices carnis putrescentis, id est prauis humoribus putredinem efficientes partim remaneant, debeantq; purgatione aut alio

euacuationis genere exhauriri: dimidiam esse salutis facultatem Plato inquit, cum radices solum putredinis remanent, non tamen longius per corpus serpit putredo. Quando uero quod carnes ossibus alligat, egrotat, & sanguis ex illis ac nervis defluens, haud amplius nutrit ossa. In his omnibus Plato communes morborum causas exponit, non singulas, in quibus tradendis minimè sequitur ordinem, què medici obseruant: sed omnia inuoluens, difficultatem Pythagoreorum more affectauit, dum propria nomina morborum humorumque subicit, & obscuris circuitationibus exponit, ut hoc in loco. Si pellicula, inquit, illa, quæ inter os & carnem est, laborat, communicato morbo, propter humoris putrescentis uicinitatem & confluxum, omnia male habent. Et generalem quidem hanc affectionem Plato innuere hic uidetur. Iam uero quod in sequentibus ait: Et sanguis ex illis ac nervis defluens haud amplius nutrit ossa, carnemque reuincit: & quæ sequuntur. sic oportet interpretari, ut cum pellicula illa quæ carnes & ossa interiacet, & colligat, propter magnam sentiendi uim laborat, communicato cum ea morbo partium aliarum sanguis ex ossibus defluat: id est, humor præter naturam, ut sanies. Nec enim sanguis esse potest, qui inde emanarit:

Qui ex pingui & glutinoso asper fiat, salsus, ac ficcus. hoc est, cum prius humor ille benignus esset, & alendo corpori aptus, nunc ediuerso sit putrefactus, & alimento ineptus. Pinguedo enim, & glutinositas boni humoris, ad alimentum maximè confert: contra uero asperitas, salsugo, & siccitas, aduersatur. Cum itaque huiusmodi humorum fiat corruptio, & propter affluxum alicuius pellicula ossibus annexa laborat, affectione uidelicet communicata, tunc id ab ossibus abscissum sub carne, nervisque rigit: id est, dolore distenditur pellicula eadè, aliasque citius partes quam os ipsum complectitur cui annexa esse deberet. Vnde Galen. lib. 2. de Locis affectis, membranarum inquit ossibus adiacentium dolores esse profundos, ac ueluti dolentium ossium imaginem referre. Huiusmodi autem dolores ex acris humoribus gigni asserit, ita ut dolor idem ulcerosus sit, & ad imas usque partes sese diffundat. Sed ubi patricula illarum membranarum intenta sensu est acutiori, maiorem habet dolorem, quemadmodum Galenus inquit. Quod autem distenta membrana illa, & rigente, dolor gignatur, in atrophia aliisque huiusmodi morbis experiri licet. Sed de hoc affectionis genere dictum sit hætenus. Caro etiam à radicibus decidens, nudos relinquit nervos, et salso humore obductos. Cum magnus acrium humorum affluxus sit in nervos ac membranas, nervi relinquuntur exuti carnibus, tuncque magno intorquetur dolore: ac non solum humor idem acris ad nervos defluens dolorem affert, sed si in uenas, seu sanguinis fluentia sese ingerat, peiores alios morbos gignet, ut Plato refert in sequentibus. Nervos autem

in quibusdam morbis nudari, Galenus etiam testatur: ideoque calida medicamenta astringentiaque illis adhiberi præcipit, quando ipsi frigida nature sunt, atque eorum affectio ex frigiditate nascatur plerumque. cuiusmodi morbi genus ad continui solutionem, ex Galeni sententia lib. 6. de Methodo medendi possumus reducere. quod communi nomine spasma dicitur, siquidem ulcus in partibus nervosis ac fibris spasma nominatur. Quando uidelicet os ob carnis crassitudinem, respirationem non habet sufficientem. Cum omnium morborum, qui ex prauorum humorum affluxu nascantur, causas commemoret, ac de illo genere morbi dixerit, in quo nervi carne exuuntur, ad causam difficultis respirationis explicandam accedit: quæ cum ex humorum uitiosorum affluxu prouenire sæpe soleant, hoc loco à Platone ponuntur. Nec tamen hic omnes difficultis respirationis causas explicare uelle uidetur, id enim longum esset: sed de illo tantum genere loquitur, quod aliquo ex tumore præter naturam gignitur. Nam cum tumor aliquis nascitur circa iecur, uentrem, splenem, colon, hisque coniunctas partes, propter coarctatum diaphragma, uel instrumentum aliud respirationis, difficultas respirandi fit, exiguisque admodum spiritus adducitur, ut Galenus in lib. de Difficili respiratione refert: quia nimirum meatus spirituales obstruuntur. Parua autem respiratio signum est refrigeratorum organorum, quibus respiramus: quemadmodum magna & uehemens, calorem esse maiorem in illis indicat. Hæc cum ita sint, constat sanè, primo in respirationis organis ex humorum malorum affluxu tumores gigni, ij præterea comprimentes meatus calorem attrahunt: quo instrumentis priuatis, respiratio fit parua & difficultis. siquidem calor in causa est, quo minus aut plus respiremus. Atque hæc Plato significare in ijs uerbis uidetur, cum ait: ὅταν ὀστέον ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἀπαπολυθῆναι μὴ λαμβάνουσαν ἰκανὴν ὑπὸ σπύριτος θέρμανόμενον σφαικίσιαν, ὡς τε τὸ τροφὴν καταδέχουσα, πάλιν τε αὐτὸ ὡς ἐνὶ σπύριτος ψυχόμενον. id est, Cum os propter carnis densitatem, respirationem sufficientem non adducit, putredine calefactum inflammatur, nec alimentum capit: tunc ipsum in illam rursus contra frige factum, & hæc in carnem, caro uero in sanguinem decidens, acriores prioribus morbos affert. Hic igitur aduerte, Platonem dedita opera, rem obscurare uoluisse, atque ita alijs nominibus unumquodque expressisse. Nam cum uellet ostendere thoracis partes, quibus fit respiratio, putridi humoris affluxu tumore inflammari aliquo, eodemque comprimi, os inquit carnis densitate spiritum exiguum adlucere: per os quidem thoracem ex ossibus constitutum intelligens, ut uidetur: per carnis autem densitatem, humorum putridorum plenum tumorem. Quam etiã rem magis declarans, idem os ait putredine inflammari: quia uidelicet affluxus malorum humorum tumorem excitat, qui putredine inflammatur. Vnde illud σφαικίσιαν, infla-

matum

matum est, significat: à uerbo *σφαιδίζω*, hoc est inflammor, ut apud Galenum in libro de Tumoribus præter naturam. Iam uerò cum ait, os ipsum ita inflammatum putredine, non capere alimentum, sed in carnem ipsam resolui, & carnem iterum in sanguinem ita uidetur intelligendum, ut post maximas inflammationes, partes aliquas corporis emori censeat: ut in gangræna euenit, de qua Galenus in superiori libro. Cui rei argumento illud est, quòd corruptio partium solidarum, ut osium, communi nomine *σφαιδίζω*, id est siccatio, Galeno dicitur. Ergo putrefacti humoris affluxu tumores excitati, ossa illa seu respirationis organa inflammant, & corrumpunt. Eadem uerò corrupta, debitum sibi alimentum capere non possunt, atq; ita frigescent, quoniã pars alimento priuata emoritur: sicq; uitali calore destituta frigescit, ut Plato inquit, quemadmodum in atrophia partis alicuius euenit. Qua de causa os contra frigesfactum in carnem mutari dicitur à Platone: id est, cum prius inflammatione fuerit putrefactum, emoritur, ac frigescit calore alimenti deficiente, uertiturq; in carnem, id est in humores. nam capitur hoc loco caro pro humorum miscella: uti sepe manimus. Quòd autem putrefacta ossa in humores desluant, & emolliantur, fieri non potest: nisi hic intelligamus, ex illis prauos humores effluere, præsertim ex ea parte quæ in alimentum uerti debebat. Extremum uerò omnium est, quando medullæ natura propter defectum aliquem, aut excessum egrotat. Singularum partium similium morbos exponit, ut hæcenus coepit facere, ideoq; medullæ affectiones exponit. Eadem autem diuersas suorum morborum causas habet, qui eo periculosiores sunt, quòd per canales cerebro communes fiunt, in eoque maius uitæ periculum est. Nam cum ex medulla nerui omnes nascantur, ossaq; alimentum ex illa capiant, ipsa quidè affecta, morbum toti corporis cõpagini communè esse oportet. Vnde medulla, ut Celsus lib. 5. docet, discussa, nerui resoluantur, distendanturq; ac sensus intercidit. Est enim ea quasi arboris truncus, Galeno auctore: quæ si uitietur, corpus uniuersum periclitabitur.

Tertiam post hæc morborum speciem tripartitò diuidimus. Alius enim spiritu, alius pituita, alius bile creatur. Nam cum spiritus ipsius custos, & quasi penuarius, pulmo distillatione occlusus, libera & expedita spiracula nobis non exhibet, & hinc quidè nullus mittitur spiritus, illinc uerò plusquã oportet accipitur, tunc quæ respiratione & refrigerio carèt, marcescunt. Quod uerò accipitur nimium, per uenas traductum, eas contorquet, liquefacit corpus, eius in medio diaphragma, medium

scilicet interpositum occupans. hinc morbi admodum molesti, multo cum sudore innumerabiles oriuntur. Sæpe etiam intra corpus discreta et rarefacta carne innascitur spiritus: qui cum foras egredi nequeat, in idè quibus et ingressi aliunde spiritus, doloribus afficit. Sed ingentibus tunc affligit doloribus, quãdo neruis proximisq; uenulis circumfusis hæc inflat, et ligamēta continuosq; neruos à tergo intēdit atq; detorquet. Qui sanè morbi ab ipsa intendente & inflante passione tensiones, & à tergo contortiones cognominantur, quorum difficile remedium est. Subortæ enim febres, hos maximè soluūt. Alba uerò pituita propter ampullarum spiritum intus inclusa difficilis, ad exteriorē cutem delapsa, mitior: sed corpus uarijs sordibus aspergit, albisq; inficit maculis, atq; morbos alios eiusmodi generat. Atræ uerò bili permixta, cum diuissimos capitis meatus illabitur, dissipare eos solet, atq; turbare. Si dormientibus id contingat, mitior: sin uigilantibus, expulsu difficilior. Cum uerò sacræ naturæ languor hic sit, haud absere facer morbus est appellatus. Proinde pituita acida, atque item salsa, languorum omnium qui distillatione fiunt, origo est. quoniam uerò plurima loca illabitur, malas gignit ualetudines plurimas. Quæcunque autem partes corporis tumescere dicuntur, à bilis incendio, et combustione uexantur. quæ cum expirat extrinsecus, uarios æstus suo tumores producit: intrinsecus uerò cohibita, urentes edaces que morbos plurimos procreat. Tunc autem pessima est, quando pus sanguini mixtum, & uillorum ligaminumq; fila suo ex ordine dimouet. quæ ideo in sanguinem diducta & sparsa sunt, ut mediocrem tenuitatis & crassitudinis habitum consequatur: neque propter caliditatem, cum ipse sit lubricus, rarò ex corpore defluat: neque si crassior sit, ad motum fiat ineptior, atque ægrè per uenas fluat & effluat. Ad hanc utique naturæ comoditatem, huiusmodi peropportuna sunt ligamenta: quæ si quis etiam mortuo, & ob frigus

gus rigente sanguine inuicem conducit & contrahat, reliquus sanguis omnis diffundit. Cum uero missa fuerint, illico cum præcedente frigore restringuntur. Quoniam uero hanc uim uilli huiusmodi in sanguinem habent, cum bilis natura sanguis uetus euaserit, ac rursus ex carnib. in hunc fuerit resoluta, calida & humida paulatim primam incidēs, uillorum illorum uis compressa restringitur. Compressa uero extincta; uiolenter, procellam intus tremorem; ciet. Cæterum quando uberius affluit, calore proprio ligamenta exuperans, præterque modum exæstuans, seruat quidem: ac si continuè ad finem usque idonea uictorie sit, penetrat in medullas: adustisque radicibus, inde anime uincula, quasi nauis funes resoluit & amputat, liberamque dimittit. Sed cum inferior adest, corpusque liquecēs ei resistit, ipsa deuincta, aut per totum corpus excidit, aut per uenas in uentrem inferiorem superiorē uel cōpulsā, tanquam transfuga ex seditiosa ciuitate, sic effugit e corpore, morbosque eos inducit, quos Diarrhœas uocant, & Dysenterias, id est fluxus uentris lubricos, fluxusque mordaces, nec non multas generis eiusdem alias molestias infert. Quando igitur corpus ignis potissimum excessu languet, continua febre laborat: quando uero aeris, quotidiana discretata. aquæ tertiana, propterea quod aqua segnior est quam ignis & aer: terræ demum excessu, quartana. Terra siquidem omnium tardissima, quarto gradu cum sit, temporis circuitu quarto feruet, deferuetque: hinc quartanas inueniunt febres, quæ uix seroque sanantur. Atque hoc quidem pacto corporis morbi contingunt.

Quoniam plerasque morborum causas exponere Plato uult, nec tamen omnes exactè docuit, alia deinceps superioribus genera adijcit, ut rem exactius exponat. Quo nomine tertiam, inquit, morborum speciem tripartitè diuidimus: id est, ad ea quæ de morborum differentiis, aut causis dicturi sumus, tria superesse uidentur, partim uidelicet illa quæ in spiritu, partim quæ in pituita, partim denique quæ in bile sunt. ne enim in præcedentibus omnia morborum genera complexus est, quin alia quoque restent, ut tria hæc à Platone relata. Quod utem nullam aliam pri-

uatam causam morborum docere hic seorsum à superioribus uelit, ex Timæi Locri uerbis, quæ Plato expressit, intelligemus. Sic enim ait ille: *τελευταία ἢ νόσων ἐντὶ πνεῦμα, χολὰ, φλέγμα, αἰζόμενα ποιεῖόντα εἰς χόρας ἀλλοτριᾶς, ἢ τέρας ἐπινοῖας. τὸ να γὰρ αὐτὶ καταλαμβάνονται τῶν κατ' ἄνω χόραν, καὶ ἀπελάσαντα τὰ συγγενέα, ἰδιόετα καποῦντα τὰ σώματα, καὶ ἐς αὐτὰ ταῦτα ἀναλύονται.* Hæc igitur sunt reliqua morborum genera à Platone explicanda, quæ nos ordine trademus, auctorem ipsum sequuti. Nam cum spiritus ipsius custos, et quasi penarius pulmo distillatione occlusus, libera & expedita spiracula nobis non exhibet. Primum morbi genus eorum quæ proposuit, in his traditur. hic enim de respirationis difficultate differit, de qua tametsi supra loquutus fuerit, obiter quidem illud expositum est. nunc uero ex instituto id tractatur. Respirationis ergo difficilis uariæ sunt causæ, morbiq; diuersi, ut Galen. in lib. de Difficili respiratione refert. nec enim una ratione omnes explicari possunt, cum sepe ex ardore, nonnunquam ex frigiditate internarum partium pectoris, interdum ob alias causas difficilis spiratio edatur. Quo nomine uerba ipsa Platonis sequamur: Cum spiritus, ait, custos, & quasi penarius pulmo distillatione occlusus, liberum spiraculum non exhibet: id est, cum propter humoris instillationem ad pulmones, difficile respiramus, aut spiritus idem est admodum uehemens, uel exiguus, etiam partes quæ respiratione carent necessaria, marcescunt. Atque pulmo, ut antea diximus, respirationis est instrumentum: qui si distillatione prauis alii cuius humoris obstruatur, difficilem respirationem habet. Sed ad huius rei maiorem intelligentiam, primo, quid hæc distillatio, uel quod genus morbi sit, exponamus: secundo, quid per hunc spiritum nullum, maximum uel intelligat Plato, dicemus. Pulmones obstrui solent trifariam, uel ob multum humorem, uel ob illum nimis crassum, uel quod idem glutinosus sit, ut in libris de Methodo medendi docet Galenus. Si autem humores obstruentes ex capitis distillatione oriri solent. Vnde cum humor distillatus exulcerat pulmonem, & egrotus tussis pus excreat, phlegma dicitur, ut auctor est Celsus lib. 3. Hic tamen Plato cum de pulmonis distillatione loquitur, minimè uidetur singulare aliquod morbi genus attingere, sed communes quasdam difficilis respirationis causas asserre. Quæ, Galeno auctore lib. 2. de Difficili respiratione, oriri solent plerumque, quod partes circa thoracem & pulmonem phlegmone aliquo solent obsideri, ideoque paruus densusque spiritus adducitur. Cum ergo distillatione prauis humoris pulmo sepe obstrui soleat, ac difficilem habeat respirationem, cur nam Plato ait: Hinc quidem nullus mittitur spiritus, illinc plusquam oportet accipitur? Certè, quia tam frequens nimisque respiratio, quam exigua & rara, affectionem instrumentorum respirationis significat, cum enim frequens & magna est, maior est

est calor, & inflammatio humoris affluens in pulmonem, & putrescentis: cum uero rara, & exigua, signū est, adeo esse obstructa organa respirationis, ut exiguus adducatur spiritus. Vtrunq; autem magni est morbi genus. Hinc fit etiam, ut partes corporis, quae spiritu respirationis foueri debebant, ut cor ac caeterae interiores, marcescant deficiente spiritu conuenienti, uel eodem nimio existente. Atqui huius rei causam manifestius Plato confirmans ait: Quādo uero accipitur nimium. Id est, cum nimium aeris adducitur, instrumenta spiritum attrahentia, ut pulmo & diaphragma, distenduntur multitudine. Nam si diaphragma, quod respirationis est instrumentum, nimio impulsu uehementis anbelitus intendatur, grauissimi gignuntur morbi. Eodem enim affecto, deliria phrenesisq; gignitur, ut lib. 5. de Locis affectis Galenus docet. Harum tamen affectionū origo ex pulmonis affectione procedit, eodemq; inflammato, angustia, difficultasq; respirandi una cum acuta febre fit. Vnde multum spiritum ex longis interuallis adductum deliria indicare, Hippocrates auctor est. Quo nomine uehementem hanc respirationem ex pulmonis inflammatione prouenientem Plato significas, ait: Quod uero accipitur nimium, per uenas traductum, eas contorquet. Id est, si uehemens sit respiratio, spiritusq; multus, arteriae distenduntur, hic enim uenas pro arterijs, uelut antea, capere uidetur. Liquefacitq; corpus, eius in medio diaphragma, medium scilicet interpositum occupans. Id est, affectis omnibus instrumentis respirationis, diaphragma etiam afficietur, difficilisq; fiet et respiratio. quoniam diaphragma, sanum cum est, mollem efficit respirationem. At uero horum instrumentorum affectio tribus de causis fit, Galeno teste lib. 4. de Locis affectis, uel ob imbecillitatē uirium, uel propter meatuum spiritus angustiam, uel propter calorem cordis pulmonisq; uehementem. Ex quo fit, ut & totum pectus, & diaphragma in eius medio constitutū distendatur, & liquefiat: hoc est, afficiatur, quemadmodum Plato loquitur, atque ita

respirationis difficultas nascatur. Hæc cum sit communis respirationis affectio, cur nam Plato inquit, magno cū sudore morbos innumerabiles & ex diaphragmatis affectione nasci? Nempe quia calor uehementissimus interna respirationis organa inflammans, respirationemq; magnam efficiens, sudorem excitat, propter conatum, & calorem: cui accedit etiam pectoris compressio, aut naturæ imbecillitas. Sæpe etiam discreta, et rarefacta carne intra corpus, innascitur spiritus. Propositas difficilis respirationis causas persequitur. ait enim, quod si caro interna corporis liquefiat, spiritus quidam intro nascitur: qui cum egredi foras nequeat, eundem dolorem afferat, quem adductus spiritus in pulmonem uitiatum soleat afferre. In quo intellige, aliam difficultis respirationis causam assignari, cum humor aliquis in partibus respirationis putrescat: qui si in fla-

tum uertatur, dum foras nititur prodire, magnum efficiat dolorem. Sed hic tamen obscuris uerbis Plato indicare uidetur, non minorem esse crassorum spirituum expirandorum, qui ex pulmone, partibusq; internis efflantur, difficultatē, quā illam quæ prouenit ex inspiratione spiritus eiusdem in organa respiratoria morbo affecta. Nam cum duplex sit pars respirationis potissima, una inspirandi aeris in pulmonem per arterias ad cordis refrigeriū, altera spirandorum spirituum crassorum ex interioribus partibus: si partes interiores uitiatae sint, & humore aliquo corrupto inflammatae, magnam difficultatē expirandi habebūt. nec minor difficultas erit, cum externus aer ad intima organa laborantia inspiratur. Igitur per carnem istam discretam et rarefactam, ex qua nascitur spiritus, humorū affluxum, qui pulmonem obstruat, uel pus gignat, possumus intelligere, uelut antea carnē pro humoribus cepimus: per spiritum autem hunc, crassos fuliginososq; halitus expiratos, quos expiratione efflatos magnus dolor sequatur. Sed ingemibus tunc affligit doloribus, quādo neruis proximisq; uenulis circumfusis hæc inflat. Causas doloris ob spiritum à pectore expiratum adducit. Suprà enim difficultatem respirationis ex partium internarum affectione proposuit: nunc eius rei causam adducit. Itaq; causam, cur illa expirationis difficultas eueniat, esse inquit, quod nerui ac ligamēta instrumentorū respirationis intorqueantur: quæ cum sensum magnum habeant præter uim motionis, dolorem quoq; afferunt. Ergo ad hoc explicandū, cur neruos à tergo intendi dicantur, aut quo modo ijdem intendantur, dicamus. Principio esse multa respirationis organa, Galenus auctor est, ex quibus potissimū diaphragma medium pectoris locum habet. idem aut in medio sui neruosum est, circumcirca uero carnosum, idemq; costis annexū diuersis musculis, qui respirationi inseruiunt. Quinetiam nerui uarij, & ex collo, & ex spinæ medulla in pectus septumq; transversum porriguntur, quibus ut habentis uoluntas usa, musculos, musculisq; pectus, pulmonem, diaphragma, reliquaq; organa impellit ad efficiendā respirationem, ut idem Galenus in lib. de Usu respirationis docet. Cum igitur hæc sit instrumentorum respirationis ratio, si partes illæ affectæ sint, magnum dolorem sentient, quoniam illæ ipsæ neruosæ sunt, nerui uero sensus ac motus sunt participes. Has ob causas neruorum ac musculorū siue ligamentorum affectiones Plato intelligens, excitari magnum dolorem ait, cum spiritus ille uehemens respirationis neruos, proximisq; uenas inflat, & ligamēta à tergo intorquet. Quasi diceret, neruos illos omnes, & musculos ex spinæ medulla nascentes intendi, torqueriq; ardore inflammationis, proindeq; magnum dolorem excitari: quia nimirū spiritus uehementis respirationis instrumenta illa inflat, proximisq; uenas, id est arterias. Qui sanè morbi ab ipsa intendente & inflante passione ten-

siones, &c.) Hæc sunt nomina præcedentium affectionum. nam tensiones communi nomine conuulsiones, seu spasmi dicuntur: contorsiones uero, spasmi formæ sunt. Quæ affectiones ab humore internas partes intendente, affectionemq; efficiente nascuntur. Eadem autem duobus nominibus à Platone generatim uocantur, τέραινοι, & ὀπίσθιοι. quorum itidem nominum Galenus in lib. de Tremore & conuulsione meminit: qui, cum partes anteriores corporis intenduntur, affectionem illam ἐμπροσθεν ὀνομαζόμενον appellari ait: quando uero partes posteriores, ὀπίσθιοι: cum deniq; latus utrunq; τέραινον. Has autem conuulsiones neruorum uel ex nimio humore, uel ex causis exsiccantibus oriri, idem affirmat. Præterea morbum hunc difficile curari, & in his Plato, et in eo libro Galen. testatur. hic enim conuulsiones à siccitate ortas curari posse negat, quando eo morbo affecti citissimè pereant: conuulsiones uero è plenitudine humoris, uel ex inflammatione natas, non aliter quàm uacuatione curari posse dicit. Subortæ enim febres hos maximè soluant.) Causam, cur conuulsiones difficile curentur, reddidit: nunc quæ ratione illæ dissoluantur, exponit. ait enim, febres superuenientes morbum leuare: quia uidelicet calor febris copiam humoris absument. Vnde si febris spasmo superueniat, teste Hippocrate, melius est, quàm si febris spasmus: siquidem calor consumit spasmi plenitudinem. Atqui hoc in una spasmi specie solet euenire. nam & illa quæ prouenit è siccitate, deterri-
ma est: quoniam partium omnium humiditate consumpta gignitur. Alba uero pituita propter ampullarum spiritum intus inclusa difficilis.) Secunda species morborum diuisionis illius tripartitæ, quæ Plato retulit, hæc est. Hastenus enim de morbis, qui spiritu gignantur, dixit: deinceps de pituita dicendum erit. Itaq; cum hic morbos ex pituita nascetes commemoraret, deq; ijs in præcedentibus loquutus fuerit, inde occasione sumpta, pituitam inquit propter ampullarum spiritum intus inclusam difficilem esse, extra uero emissam leniorem, sed eam tamen corpus albis maculis inspicere. Ex quo intellige, pituitosum excrementum copiosius collectum, ut Galenus lib. 5. de Usu partium refert, uarios morbos gignere: ut ileon, lienterias, ac tenesmon. hi enim morbi uentrem affligere maximè solent. præter quos alia sunt formæ affectionum ex sola pituita euenientium: ut humor crudus & flatulentus, qui elixæ fabæ similis Galeno dicitur in lib. de Plenitudine. ideoq; Plato, intra corpus inquit collectam pituitam difficilem esse propter ampullarum spiritum, hoc est inflationem, de qua supra diximus. At hic tamen uidendum est, quæ nam sint istæ albæ infectiones, quas gigni ex pituita foras emissa Plato inquit. Cornelius Celsus lib. 5. uutiligines ait infectiones quasdam albas corporeæ cutis esse, quæ gignantur ex pituita. Huius tres ponit formas, ἄλφον, μελάνην, & λευκήν. Alphus ab eo dicitur, cum albus color cuti

infusus, subasper, ac minimè continuus est. Melas ab illo differt colore, quoniam subniger est, & umbræ similis. Leuce demum, cum color albugineus altius descēdit, albosq; pilos similes lanugini habet. Huiusmodi ergo uutiligines in his uerbis Plato uidetur intelligere. Atræ uero bili permixta cum diuini-
mos capitis meatus illabitur.) Aliud morbi genus ex pituita nascens hic ponitur, cum uidelicet illa melancholiæ cōmiscetur: quam grauissimos tunc morbos gignere inquit, ut epilepsiam, quam hoc loco uidetur indicare. Huius autem triplicem locum statuit Galenus, de quibus nos dicamus sigillatim. Primò quidem atra bilis per se sola, uel succo pituitoso mixta, si cerebri meatus seu uentriculos illabatur, epilepsiam, id est comitiale morbum efficit. Secundò, si in uentriculo colligatur, eundem gignit affectum, communicata stomachi affectione per insignes neruos sextæ coniugationis. Tertio, si materia ulla ita putrescat in parte aliqua corporis, ut eum possit affectum communem cerebro facere, idem quoque efficit. Denique potissima huius morbi causa est, si Galeno credimus, quòd crassus aliquis humor meatuum cerebri spiritus obstruat: humor autem ille tum crassa pituita, tum crassa melancholia esse poterit. Vnde melancholici magna ex parte morbo comitali uexantur. Huiusmodi morbum alij caducum, alij epilepsiam uocant, quòd illo affecti proflernantur: dum humor idem crassus cerebri uentriculos obstruens, animales spiritus cōhibet. Quare hunc morbum Plato intelligens, diuini-
tis meatus atra bili cum pituita permixta turbari ait: quasi diceret, cerebri, in quo hominis diuini-
ma pars, id est ratio inest, uentriculos humore illo crasso obstrui, atq; ita spiritus cōhiberi. Si dormientibus.) Differentiam propositi morbi exponit, primoq; dormientibus mitiorē esse illum dicens, ephialtem seu incubum intelligit: quoniam hic lenior est, quàm cum uigilantibus aduenit. Sed aduertendum est, idem esse apud medicos epilepsiam & ephialtem: præterquam quòd illa maiorem sequitur humoris copiam, hic uero minorem. Nam ephialtes, euaporatio quædam est in cerebrum excitata: quæ dormientem excitat, & quasi premit pondere: sed minus tamē sentitur, quàm in uigilia. tunc enim sensus somno cōsopiti, affectionem adeo non sentiunt. Cum uero sacræ naturæ.) Etymologiam epilepsie adducit: redditq; causam, cur sacer morbus uocetur. ait enim sacrum morbum appellari, quoniam cerebrum, in quo sacræ naturæ, id est rationalis anima, quæ diuinæ naturæ dicitur à Platone, eo morbo uexatur. Veruntamen cum hic sacrum morbum nominat epilepsiam Plato, minimè intelligas ignem illum sacrum, de quo Celsus lib. 5. est enim longè aliud: sed aliam quandam etymologiam à Platone traditam, quam medici non agnoscunt. Proinde pituita acida, atq; item salsa, languorū omnium, qui distillatione fiunt, origo est.) Hæc est conclusio tra-
stationis

stationis de pituitae affectionibus, in qua testatur sal-
sam pituitam multorum esse morborum causam, prae-
ter illos quos retulit: siquidem pituitae salsugo pu-
tre dinē crassitiemq; Galeno auctore, significat. Sed
communiorē hic morborū ex pituita natorū cau-
sam ad distillationes, seu fluxiones inquit pertinere,
quoniam ex fluxione multi morbi gignantur: flu-
xiones autem ex pituitoso humore fieri uidentur,
quamuis alijs ex humoribus nascantur. Que-
cunq; autem partes corporis tumescere dicuntur, à
bilis incendio & combustione uexantur.) Tertiam
morbi causam superius relatam, hoc est bilem, ulti-
mò constituit in his Plato, de cuius etiam affectioni-
bus dicendum est. In primis autem à tumoribus prae-
ter naturam, qui à bilis incendio gigni uidentur, ini-
tium capit. Quamquam enim, Galeno auctore, tumo-
res ex aliorum humorum affluxu gignantur, raroq;
admodum in eorum aliquo purus sit humor: hic ta-
men Platoni ex bilis incendio tumores fieri dicun-
tur, quia maior sit bilis pars, quae tumorem inflamma-
tionem efficiat, quam humorum aliorum: & quod
dolores ac symptomata in tumoribus flauam bilem
plerumq; comitentur. Huiusmodi ergo tumores bi-
lioso succo inflammati uidentur hic intelligere. ideoq;
ipsorum descriptionem adducens, inflammationem
inquit tumores gignere, si bilis ardor foras expire-
tur: id quod latius Galenus lib. de Tumoribus prae-
ter naturam explicat. Vnde cum Plato idem ait:

Quae cum expirat extrinsecus uarios aestu suo tu-
mores producit.) ita est intelligendum, ut cum fla-
ua bilis calidissima sit, & admodum sicca, tenuitate
sua partes corporis reconditas penetret, doloremq;
magnum adferat, ac morbos gignat grauissimos: ut
uentriculi inflammationes, hepatis, intestinorum.
Quod si uerò eadem bilis ad partes exteriores de-
fluat, erysipelā gignit, aut herpetem, affectiones ue
alias. Tunc autem pessima est, quando pus sangui-
ni mixta.) Propositas bilis affectiones persequitur,
aitq; tunc morbos fieri grauissimos ex bili, cum pus
sanguini miscetur, filaq; seu fibras ligamentorum è
suo ordine dimouet. Nam cum bilis ipsa per corpus
uniuersum uagatur, eiusdem ordinem peruertit, ac
non solum acumine suo partes solidas diuellit: sed e-
tiam si quid est in humoribus crassum ac terreum,
quod Plato hic cum antiquis fibras seu fila uocat,
ut ex Aristotele lib. 2. de Partibus animalium, & Ga-
leno lib. 2. de Element. constat. Nam & ille quidem
in sanguine terrestris concretionis pleno plures esse
fibras inquit, ideoq; solidas ac terrenas illas facit,
quae quasi fomenta in sanguine fiant, feruoremq; ac
irram excitent, ut in leonibus & tauris, ceterisq; ani-
mantibus calidae naturae. Itaq; fibras cogere sangui-
nem ait, quemadmodum aquam terrae portionis
cogit admixtio. At uerò Galenus in allegato libro,
sanguinem ait purum in animalibus nunquam esse:
sed unam eius partem tenuiorem sero lactis persimi-
lem, alteram quasi limū: atq; etiam fibras, quae quasi

ligamēta illius sint. Nam si sanguis sit tenuissimus,
ut in ceruis, nunquam congelascit: quia fibris caret,
quae illum cogunt. Quod cum ita sit, fibras hic a-
pud Platonem intelligere oportet, per fila illa, & li-
gamina, quae bilis acumine dimouentur. bilis enim ca-
lor tenuitate sua crassiciem illam fibrarū extenuat,
sanguinemq; uitiat. atq; hoc est, quod inquit, si pus
sanguini sit mixtum: quia scilicet aquosa pars sangui-
nis, nimirum ichor, siue serum nimio bilis ardore in-
flammat, quod tamen lenitate sua naturali sangui-
nem temperet. Vnde hoc ichor serum sanguinis hic
significat, non pus, ut Marsilio uidetur. Ad hanc
utiq; naturae commoditatem, huiusmodi per oppor-
tuna sunt.) Propositam fibrarum descriptionem
persequitur, in quo tamen intellige, per ligamenta
haec non musculos, aut osium ligamenta, sed fibras,
uti diximus, significari. hic enim sanguinem ligari,
& contineri à fibris inquit Plato, ut earum usum o-
stendat. ideoq; si mortuo, ait, fibrae sanguinis detra-
hantur, is minimè coninetur: quod idem tum Aristo-
teles, tum etiam Galenus testantur. Vnde in ceruo,
frigidisq; alijs animantibus, sanguis nō gelatur: quo-
niam is est adeò tenuis, ut nullas habeat fibras, qui-
bus cohaereat. Contrà uerò si emortui hominis san-
guini fibrae relinquuntur, congelascit facile. Atqui
hoc Plato significat, cum ait: Cum uerò missae fue-
rint, illicò cum precedente frigore restinguuntur.)
Id est, si fibrae non scindantur, sanguis congelascit.

Quoniam uerò hanc uim uilli huiusmodi in san-
guine habent.) Totum hunc locum ingenuè fateor
me non intelligere. nam & uerborum obscuritas, et
affectata rei difficultas, nihil esse temerè proferen-
dum permittit. Nisi fortè dicamus, loqui hic Plato-
nem de genere illo bilis, quod in melancholiam ex u-
stione mutetur, quodq; in uarias corporis sedes illa-
psum grauissimos excitet morbos, quales ipsemet au-
ctor obscuris ambagibus describit. Sed nos ad reli-
qua pergamus, ne quid à re alienum adducatur.

Sed cum inferior adest, corpusq; liquecens ei re-
sistit.) Ex eadem humoris biliosi, & in melancho-
liam conuersi natura, diarrhoeas, dysenteriasq; na-
sci putat, cum idem scilicet humor ad intestina
delabitur. Est autem dysenteria, ut Galenus lib.
6. de Locis affectis auctor est, intestinorū ulcus, ex
quo sanguis corruptus simul cum excrementis ex-
cernitur. Nam primò quidem mordax bilis ab hu-
more ulcus faciente secernitur, deinde intestinorum
fit abrasio quaedam, postea saniei aliquid admixtum
excernitur, tuncq; uerè dysenteria dicitur: quae si à
flaua bili incipiat, sanitati potest restitui: si uerò ab
atra, lethalis est, Galeno et Hippocrate auctoribus.
Eiusdem ferè generis est diarrhoea, ut idem docet
Galenus lib. 3. de Facultatib. naturalib. Nam cum
uentriculus circa imas partes multitudine acrimo-
niaq; humoris afficitur, firmæq; sunt partes stoma-
cho adiacentes, diarrhoea oritur, quae gigni ex cibo
rum concoctione non sufficiente solet. Quando

igitur corpus ignis potissimum excessu languet.) Februm causas, formasque ultimo loco ponit. ait enim, corpus caloris excessu languens, febre continua laborare. idem uero aeris excessu, in quotidianam discretam incidere: itemque in tertianam & quartanam, si aquae terraeque abundantia afficiatur. Atque haec sunt quatuor febris genera, a Platone tradita, & cum quatuor elementis comparata. Sed ante quam quid sit febris, atque unde nascatur, quot uel sint eius formae dicamus, Galeni iudicium de hac Platonis sententia de febribus ex lib. 8. de Placit. proferamus. Idem igitur Platonem duabus de causis reprehendit. primo, quod propriam febrium causam ignorarit: secundo, quod causam febrium circuitu redeuntium, ad communia corporum elementa retulerit, non autem ad propria corporis humani. Nam in quotidianis pituitosus succus inest, in tertianis flaua bilis. contra uero Plato quotidianas igni seu calori, tertianas aquae seu pituitae tribuit. In quo quidem ordinem elementorum situs & positionis secutus, unicuique febris formae suum elementum, seu qualitatem accommodauit. Ex quo intelligimus, primos corporis humores ex elementis compositos non tam accurate Platonem nouisse, aut tradidisse, quam Hippocratem: qui in libro de Natura humana rem illam diligentissime docuit. Sed haec nos medicis discutienda omittimus, breuiter quid sit febris, & quot sint eius formae, doceamus. Febris, Galeno auctore, calor est praeter naturam in corde accessus. Erasistratus autem apud Plutarchum lib. 5. de Placit. philosoph. eam definitionem sanguinis incidens in pulmonis uasa sponte factam. Huius tria genera simplicia sunt, auctore Celso & Galeno: quotidiana, tertiana, quartana: quibus quartam aliam addunt, quae circuitu longiore solet redire. Ac quotidiana febris, ex succo pituitoso in stomacho collecto, et praeter naturam inflammato fit: tertiana, ex flaua bili excitata nascitur, breuiorque est, ac diebus ternis redit: quartana fit ex atrabile, diuturnaque est, & grauis admodum. Quartum genus his addit Plato amphemerinarum, quod Galene teste, ad quotidianam proximè accedit. Nam cum febris singulis diebus accenditur, atque intermittitur, amphemerina dicitur: quae hoc a continua differt, quod haec nullam intermissionem habet, illa intermittitur. Sed hoc genus amphimerinarum simplex non est, si Galeno credimus. Obiter tamen hic aduerte, non rectè a Marsilio transferri ἀμφιμεριῶν quotidianam discretam. nam simpliciter quotidiana dici potius deberet, ut Galenus censet lib. de Differentiis febrium: quo nomine commodius est, Graeca uoce amphemerinarum uti. Haec ergo de febribus breuiter dixisse satis sit. plura enim tradere, alienum esset a nostro instituto. Itaque haecenus, ut potuimus, Platonis sententiam de causis morborum explicuimus: quae si uel medicis minus uera uideatur, danda quidem erit uenia, cum affectata obscuritas, et illius decreta medicis non adeo probata, ferenda sint. Tanta

enim est huius rei obscuritas, non in sententijs solè, sed in uerbis etiam, ut nec nostra diligentia, nec doctorum medicorum, quos consuluimus, industria plus efficere potuerit, sed in plerisque fuerit saepe diuinandum. Atque utinam Galeni librum illum, qui de ijs quae medicè a Platone dicta sunt, inscribitur, aut libros de Placitis, integros haberemus: certè ueriores, certioresque huius tractationis notitiam teneremus. Sed his nunc omisissis, ad institutam interpretationem reuertamur. Expositis morborum causis, ac differentijs, quae ad medicinam pertinere uidebamur, quinque esse medicinae genera a Platone relata considerandum est, ut in eius uita Diogenes Laertius testatur. Primi generis est illa, quae φαρμακωτική dicitur, quod medicamentis morbos curet: secundi uero χειρουργική, quae cadendo & urendo sanitatem inducit: tertij διαίτητική, quae diata & moderatione curat: quarti νοσογυμναστική, quae morbos dignoscit: ultimi est βοηθητική, quae remedia praesentanea accommodat. Eisdem ferè partes Galenus in lib. An tuendae sanitatis ratio ad medicos spectet, recitat. quanquam tres partes ex illis, Pharmaceuticam, Chirurgicam, & Dieteticam potissimas esse censet: quibus addit Gymnasticam, quasi partem Dieteticam, quoniam moderatione sua sanitatem tueatur & conseruet. Sed haecenus de morbis corporis, & eorum curatione dictum sit, nunc ad reliqua pergamus, quibus commodior haec partium medicinae ratio ad Platonis intelligentiam erit.

Animae uero morbi propter corporis habitum ita nascuntur. Morbum animae dementiam esse censemus. Eius genera duo ponimus, insaniam & imperitiam. Quaecunque igitur passio alterutrum istorum infert, animi aegritudo est nuncupanda. Idcirco uoluptates doloresque admodum uehementes, morborum animae omnium grauissimi iudicandi. Quisquis enim uel nimia gestit laetitia, uel nimio dolore deprimitur, dum illam auidius importuniusque asciscere, hunc uitare obnixè conatur, neque cernere neque audire rectè quicquam potest, sed rabie furit: & in eo habitu constitutus, minimè rationis est compos. Qui uero fluido stupidoque circa medullam abundat semine, utque arbor pluribus quam conueniat fructibus grauidata, nimia ubertate luxuriat, is profecto multis passim doloribus, multis ite uoluptatibus in libidinibus ipsis, earumque foetibus, fructibusque affectus, per omnem ferme uitam ob ingentes uoluptates doloresque insanit, ac furit. cuius huius animus propter corpus aeger sit, atque

Nemo sponte malus. Rō
 1. qz habitus ex tempore talis
 2. qz prava consuetudo, vel mala
 assuetudo accedit, qz mala in
 educatione nā (nā nīnīnī
 nīdīlym)

Aristot: lib: 1.
 Ethic Nicomach:
 cap: vii.

atq; insipiens: uulgo tamen non aeger, sed pro uoluntate sua ut libet affectus falso putatur. Veritas autem sic habet. Nempe uenereorū intemperantia maxima ex parte propter generis unius habitum, per ossium raritatē in corpore lubricum madidumq; animi infirmitas est. Ac ferme omnis uoluptatū incontinentia, quæ perinde ac si sponte improbi simus, uituperari solet, non recte ita uituperatur. Nemo enim sponte malus, sed propter prauum quendam corporis habitū, rudemq; educationē, malus omnis fit malus. Omnibus autē aduersa inimicāq; hæc sunt, & mala noxiāq; contingunt. Rursus dolore afflictus animus similiter propter corpus in prauitatem plurimam incidit. Acris enim & infesta pituita, amari item felleiq; humores, quando oberrantes per corpus nō exhalant, sed per uiscera reuoluti, uaporē suum penetralibus animæ ipsius infundunt, languores animæ uarios & magis & minus, tum plures, tum pauciores efficiunt. Perferuntur sane ad tres animæ sedes, humores uaporesq; huiusmodi, ac pro loci diuersitate unusquisq; uarias species generat: difficultatis atq; molestiæ, audaciæ rursus, timiditatisq; obliuionis præterea, atq; hebetudinis. Sæpe etiā ad prauū hunc corporaturę & affectiōis habitū accedūt mores ciuitatis iniqui, sermonesq; & priuati & publici nō parū omnino noxi, nec ullę doctrinę ad tantorū malorū remedia à tenera ætate discuntur. Atq; ita quicumq; nostrūm prauū sunt, duabus ex causis, præter uoluntatē maximē cōtingētibus, prauū fiunt: huiusmodi quidē malorū causæ serentib. potius q̄ satis, educantib. quā educatis attribuendę. Conandum tamen pro uiribus, educationis, studiorū, doctrinarum diligentia improbitatem reijcere, assequi probitatem: sed horum quidē tractatio alio constat differendi modo.

Diximus generatim de morborum causis. Nunc quoniam homo ex anima corporeq; constat, ipsius etiam animæ morbos siue affectiōes, earumq; causas & remedia exponamus. equum enim est, ut cum de homine disputatio suscipitur, non deteriore solum eius partem, unde licet corpus, sed animam quoque, quæ præstantior est, describamus. Quo nomine

cum de animi morbis differimus, initio altius repetito, ipsius connexionem cum corpore prius declaramus. Anima quidem rationis particeps, ut supra retulimus, quamuis per se corporis expers sit, tamen cū eidem annectitur, corporeas quasdam uires acquirit. Nam ut ijs qui per uitreā fenestram inspicunt, quæcunq; cernunt, eiusdem coloris esse, cuius est uitrum, uidentur: ita anima corpori inclusa, sensus uiresq; omnes corporis qualitatibus similes habet. Atq; ideo facultates quædam animi communes sunt cum corpore, ut uidere, gustare, audire: quædā eiusdem rationalis animi peculiare, ut intelligere, ratiocinari: aliæ demū corporis ipsius, quatenus animatū est, ut ali, augeri, gignere. Igitur anima quidem corpori annexa, qualitates, naturamq; corporis sequitur, ut Galenus auctor est. Qua de causa triplicem animi uim esse, ex Platonis sententia considerandum est: unam rationis participem in capite positam, alteram irascibilem in corde illi subiectā, tertiam appetitoriam in iecore. Hæ tres, quemadmodum antea diximus, magna inter se proportione connexæ sunt, ita ut irascibilis & appetitoria rationi subiiciatur, ratio aut ipsa his uelut ministris ad actiones externas utatur. Hoc demū breuiter ita statuto, ad affectuum rationem explicandam ueniamus. Ex connexionem animi & corporis, commotiones quasdam, & impetus toti animali communes nasci, intelligendum est, quos nos affectus appellamus. Affectum autem definit Plato, motum animi sine ratione, boni aut mali alicuius gratiā. Nam cum ratio ab irascibili, appetitoria uel animi parte trahitur, & commouetur propter alicuius boni mali uel conceptam opinionem, uariæ affectuum formæ nascuntur. Itaq; affectuum potissima radix, irrationalis animæ pars est, ut Aristoteles ac Plato testantur: quia ratio natura sua quieta est, & ab affectu aliena: reliquæ uerò duæ facultates frequenti affectuum commotione turbidæ sunt. Sed his breuiter propositis, ad affectuum originem explicandā, et ad singula eorum genera tradenda, cum Platone pergamus. Morbū animæ demenciam esse censemus. Quando ex naturali corporis habitu, siue compositione totius animalis affectus nasci constitutum est, unū est quasi supremum affectionum omnium genus, quod aīcīa Plato, id est demenciam uocat. Nam cum anima rationis expers rationali non paret, sed soluta & libera corpoream concretionem sequitur, in uarios incidat affectus necesse est. Ratio enim quasi iudex aduersus perturbationes omnes obiecta, irrationalis animæ impetus cobibere deberet: sed si hæc neglecta, rationis expers præceptis in affectus feratur, quoniam id sine ratione fit, affectus omnis generatim aīcīa, id est mentis carentia secundum Platonem dici poterit. Unde Stoici motum animi sine ratione, affectum definiunt: & Plutarch. in lib. de Virtute morali, intemperantem rationem, uehementemq; motum ex prauo iudicio natum, illius

Anima actio uel in Corpore (sive organice) Simili appositione declaratio facta.

Facilitas aīcīa duplex: organice et inorganice. Inorganice quæ corpore quæ.

Anima triplex. Plato lib: 9. de respub. in fine et lib: 4. de respub. Cicero lib: 1. de natura deorum, in fine, in fine, in fine.

Anima sensitiua, et vegetatiua, præter rationem animæ.

DE AFFECTIBVS, SEV ANIMORVM COMMOtionibus. Vnde affectus in genere.

AFFECTVS PLATONI qz.

AFFECTVM ORIGO ex obiecto violentia.

PROPOSITIO SEQUENTIVM DE AFFECTV TRACTATIONE.

MORBVS ANIMI QVID. aīcīa. Ti.

Generalis notio qz animi morbus existat.

Anima rationis forte pluribus morbo afficitur.

Affectus Stoicis qz si.

Affectus qz si pluribus, ubi qz si.

uocat. Ab hoc ipso summo genere innumerabiles alie affectuum formæ nascuntur, quas exponere ad morum philosophiam potius spectat: sed summa tamen capita nos sequemur. Eius genera duo ponimus, insaniam & imperitiam. Ad dementiam, quæ summum genus est, duo quedam alia genera intermedia referuntur, *uavix* & *auabia*. Nam dementia omnis uel insaniam esse, uel inscitiam debet. Atq; ad insaniam referuntur turbulenti omnes & concitati affectus, ad inscitiam uero moderatiore, cuiusmodi distinctionem Galenus lib. de Cognoscendis, curandisq; animi morbis fecit, cum irrationalis animæ duplicem esse uim inquit: unam, cuius proprium sit, celeriter commoueri, & irasci: alteram, quæ nullo iudicio aut distinctione boni, mali ue habita, præceptis in id quod appetit fertur. Quo nomine inscitia, siue *auabia*, ad uim animæ appetitorie: *uavix* uero, id est, insaniam ad irascibilem referre possumus. siquidem ira furor quidam animi est, & ueluti insaniam: appetitus uero ratione carens, ignoratio, & inscitia belluinæ persimilis. Nam quemadmodum belluæ ad id quod coram est feruntur, nec quicquid discernunt: sic etiam impetus appetitorie animæ ex inscitia quadam nascuntur. Hæc ergo sunt affectuum ab irrationali animæ parte nascentium capita, à Platone tradita. Quæcunque igitur passio alterutrum istorum. Quod Græcis *παθος*, Latinis perturbatio & affectus dicitur, idem autem ex animi intemperantia oritur: proindeq; ratione, uti diximus, uacat. nam pars animi rationalis ab affectu omni aliena est, nec per se ipsam perturbatur, sed per alteram rationis expertem uim. Quo fit, ut ex irascibili & appetitoria solum affectus omnes nascantur. Dicuntur autem affectus *παθος*, id est, passiones, ut Nemesius explicat, non solum propensiones illæ naturales corporis cuiusq; ad affectus, sed earundem etiam commotiones, ideoq; affectus tum agunt, quatenus animus perturbatur: tum aguntur, quatenus ab irrationali parte animi excitantur. Idcirco uoluptates, doloresq; ad modum uehementes. Explicata affectuum origine, & summis generibus, duas hic potissimas formas, & primas affectuum aliorum statuit Plato, uoluptatem & dolorem. Quæ quanquam ex duobus superioribus generibus nascantur, sunt tamen radices reliquorum, ad quas affectus omnes redigi possunt. Nam ad uoluptatem affectus omnes, qui aliquam habent boni speciem, referuntur: ad dolorem uero, quicumq; speciem mali. Vnde Aristoteles lib. 2. Ethic. ad Nicomachum, uoluptatem ac dolorem affectuum esse genera statuit cū Platone, ut Eustratius etiam annotat. Cui tamen sententiæ sese opponunt Stoici, qui quatuor affectuum genera ponunt, dolorem & timorem, qui ex duobus opinatis malis nascantur: uoluptatem ac libidinem, quæ duobus ex bonis opinatis. Sed commodior affectuum distinctio est, ut ex duplici irrationalis animi facultate, irascibili & appetitoria, formæ omnes oriantur. Nam

ad irascibilem pertinent, spes, desperatio, timor, audacia, ira: ad appetitoriam, amor, desiderium, gaudium, odium, detestatio, tristitia. Quibus etiam affectus alij adiungi possent, quorum longior est ratio, et de quibus alio loco à nobis dicitur. hic enim satis est, primas formas affectionum tradere. Quisquis enim uel nimia gestit lætitia. Affectuum uim, & commotionem quæ in hominibus fiat, nobis hic declarat. Nam cum homines natura sua obnoxij affectibus sint, uoluptatemq; sponte quasi bonum sequantur, dolorem ut malum fugiant, fit, ut planè rationis expertes tunc reddantur, dum illam amplecti, hunc fugere nituntur. Ex quo intellige, Platone hic idem in his duobus generibus uoluptate ac dolore significare, quod in omnibus affectibus. Etenim affectu omni perturbati homines, rationis fiunt expertes: quando hoc proprium rationis est, affectu uacare: contra uero perturbari, alienum est ab illa. At cū hic Plato inquit, hominem in eo habitu constitutum neq; cernere, neq; audire, sed rabie furere: tu intellige uehementem affectus motum, qui nec ratione, nec sensibus rectè uti hominem permittit, sed quasi dememem illum efficit: ut in ira, cæterisq; turbulentis affectibus. euenit. sic enim uidemus quosdam usq; adeo ira corripiti, ut furore quodam & furij agitentur: alios non minus incitat libido, aut odium. omnes demum affectu concitati, cum rationem non sequantur, mirum non est, si nec sensibus uti possint. Hinc fit, ut Plato, Alcinoo teste, affectuum ipsorum quosdam agrestes esse dicat, alios moderatos. atq; illos quidem præter hominis naturam gigni putat: quia nimium perturbari, efferati hominis est. hos uero à natura esse illi tributos inquit, quod idem homo uacare affectibus natura, sua non possit, quamuis moderatè illis uti debeat. Quam ob causam & Platonici & Aristotelici naturales esse affectus affirmant. Contra tamen Stoici, non natura, sed opinione constare illos dicunt. Qui uero fluido, stupidoq; circa medullam abundat semine. Inter affectuum genera libidinem ueneream recenset Plato, quæ tametsi ad uoluptatem referri possit, hic tamen potissimum proponitur, quoniam eius tractatio ad hominis generationem pertinet, de qua in hoc loco differitur. Cuius rei causam ut cum Platone nos declaremus, considerandum est, hanc libidinem ueneream ab animæ appetitorie facultate oriri. Nam cum iecur sanguinis fons sit, sanguisq; idem non modò corpus alat, sed in semen etiam generationi aptum abeat, à magnis quidem canalibus spinæ adherentibus supra renes uena coniuncta arterie cuidam ex magna arteria nascenti, porrigitur ad testes, per quam sanguis defluens in semen mutatur. Et cum iidem testes alba fungosaq; natura constant, defluentem in ipsos sanguinem calore natiuo iterum decoquunt, ipsumq; ueluti spumam quandam multo spiritu plenam efficiunt. Atq; ita fit semen, quod calidius, magisq; spirituosum & spumum redditur ipso sanguine: quoniam generationis est si-

DVO GENERA
affectuum animi
scilicet

Galenus lib. de
Cognoscendis

Irrationalis animæ
duplex uis

Affectus subitici
passio ex inscitia
uim, & uis ex
inscitia

Vis irascibilis
& appetitoria

Παθος, sicut
affectus est

pars animæ rationalis
quæ perturbatur
unde affectus omnes
dicuntur

Affectus Elymologia

Affectus passio
natura ex actibus
ab obiectis uel

Dolor & uoluptas
dolor & uoluptas
affectus

Voluptas & dolor
affectuum
genera iuxta
Platonem &
Aristotelem

Distinctio uero
dolor & timor
affectuum

est futurum principium. Ergo cum ex proprio sanguinis alimento pars quaedam, uti diximus, hoc modo in semen mutetur, in coitu animalis magna cum uoluptate idem emittitur, tum propter humorem leniter defluentem, tum propter calorem spirituosum ipsius. Quod si autem in foemina uulua inclusum sit illud, quasi planta pullulat, ex eoq; animal gignitur. Nam uterus, ut Galenus ait, quasi terra est: semen autem, ut planta in ea crescens. Hanc ergo uenerae uoluptatis affectionem, quae a ratione aliena est, & appetitoriae animae propria, inter animi perturbationes Plato connumerat. Sic enim ait: τὸ ἵππευμα ἔτω πο-
 λὺ καὶ ῥυώδες περὶ τὸν μυστὸν γίγνεται, καὶ παθὲ-
 πέρ δὲ τοῦ ἄλλου πολυκαρπότητος τῆς φύσεως περὶ
 νός ἤ. hoc est, Semen quidem fluidum natura sua propter humorem, & ob magnam copiam, cum circa medullam spinæ fiat, siue ex sanguine medullæ persimili ob candorem, & maiorem cōcoctionem, quasi spuma quaedam gignatur, idem inquam quasi arbor in utero fructum ferens est, quæ ad animantis generationem pullulat, tum in ipso foeminae utero, cum foetus formatur: tum in hominis uasis seminalibus, quæ semine perpetuo implentur, cum ad illa sanguinis ex alimento pars defluat. Idem etiam semen magnam affert animantibus uoluptatem in emissione, propter spirituosum humoris & calidi per genitalia defluentis tiillationem. idemq; affert tristitiam: quoniam id omnibus animantibus est naturale, ut auctor est Aristoteles, ut post coitum tristitia reddantur: & quod ex frequenti seminis emissione, plurimi, grauesq; morbi oriri soleant. Hoc ipsum deniq; semen, quod tantum affert uoluptatis natura sua, ut Plato inquit, rarum est, & spumæ simile, propter humoris calorem, spiritumq; copiosum. Nempe ueneraeorum intemperatiā maxima ex parte propter generis unius habitum per osium raritatem in corpore lubricū, madidumq;, animi infirmitas est. Id est, semen quod natura sua humectum & lubricum spiritu est, magnarum perturbationū est causa: idemq; nascitur ex osium raritate, id est medulla. Nam Platonis sententia est, ut supra diximus, medullam semen esse: cum tamen Galenus contra sentiat, ac non solum ex medulla, sed ex sanguine fieri semen asserat. Quinetiam semen ipsum propter unius generis habitum esse ait Plato, quoniam illius usus est ad generis propagationem animantibus concessus: ideoq; uoluptas illis quaedam simul est data, ut suo simili ad generationem coniungi uellent, non tamen ut illa abutantur ad libidinem. Vtcunq; tamen uoluptas illa uenerae sit, cum abhorreat a ratione, hominem maximè perturbat, magnusq; animi morbus est. Atque haftenus quidem communem affectuum tractationem breuiter explicuisse satis sit. Ac fermè omnis uoluptatum incōmmoditas. Explicata perturbationum animi origine, causas earundem naturales ex corporis natura prouenientes iam reddit. primoq; animæ cum corpore copulā in causa esse dicit, quod

eiusmodi perturbationes orientur, cum earum princeps causa sit corpus: animaq; per se, utpote incorporea & intelligibilis, corporeis rebus nec affici, nec perturbari natura sua possit. Quo nomine affectionum harum uitium in corpus Plato reijciēs, inuitos inquit homines malos esse: ideoq; illos minimè culpandos, si multis affectionibus cōmoueantur, aut si habitum uitiorum sint adepti. Qua in re ut Platonis nos sententiam explicemus, duplicem esse hominem ex Platoniorū opinione iam constat: unum sensituum, & corporeū, ut animi et corporis compositum animal: alterum intellectuum, & incorporeum, ut ipsum animum separatum. Atqui hunc incorporeum uerum esse hominem Plato inquit: reliquum uerò belluis comparat. Quare illum ipsum animam corpore utentem appellat, præstantiora utiq; (ut Nemesius ait) de illo iudicans, ut hac proposita hominis dignitate, ad rerum intelligibilium curam illum conuertat. Atque hoc ipsum tum lib. 5. de Legib. & in Menone, locisq; alijs, tum hoc in loco ostendens Plato, hominem inquit intelligibilem & rationi obtemperantem, nimirum animum separatum, inuitum a corporis affectionibus commoueri: uirtutemq; ipsius uoluntariam esse, contra uerò uitium inuitum. Qua de causa inquit neminem sponte malum esse: sed propter prauum quendam corporis habitum, rudemq; educationem, malum omnem esse malum. Quam quidem sententiam ita interpretantur Platonici, ut non intelligat coactos homines necessitatis uel aliqua uitij sese dedere: sed quod ea sit hominis natura, ut nihil agere uelit, quod uel bonum non sit, uel boni aliquam speciem non habeat. Omnes enim, auctore Aristotele, boni causa cuncta agunt. Itaque ut uirtus bonum est, naturaq; duce ad bonum omnes feruntur, uoluntarius etiam sit ad eam motus: contraq;, cum nemo id quod malum apertè esse uidet, sequi uelit, si fortè id sequatur, uel ignoracione, uel impetu facit, inclinante corporis naturali habitu, dum id bonum esse putat, quod non est: ideoq; uitium inuitum esse affirmant. Quo nomine, quaecunq; improbus agit, Alcinous inquit, uoluntaria non sunt. nam etiam dum iniuste agit, iuste agere sese putat, aliquamq; boni speciem sequitur. Vnde inuitum ipsum in ignoracione quadam boni propter affectionem inest. nam si quis rectè institutus bonum a malo sciret dignoscere, minimè deciperetur in electiōe: nec dedita opera, id quod malum esse cerneret, sequi uellet. Quinimò qui errant, & peccāt, specie recti, ut Horatius inquit, fallūtur. Atqui hoc modo Platonis sententiā Platoniorū pleriq; declarant, quam itidē Plotinus lib. 1. de Prouidentia cōfirmat. Ibi enim inquit, utrum meritò accusari debeant ij qui prauè quicquam agant, cum inuiti homines mali esse hic dicantur? Cui obiectioni respondens, propterea inquit non sponte homines peccare, quod peccatum sit inuitum: id est, quod nemo id uelit sequi, quod certè sciat



sciat malum esse. Sed tamen idcirco culpa dignū fieri censet, quòd sponte ad actionem, quam elegerit, feratur, licet inuitus in habitū peruersum incidat. Nam si id non fecisset, minimè peccasset, siue fecerit ignorantia, siue impetu: peccauit ergo, non quia nouit malum. nam si nosset, minimè faceret: sed quòd id ipsum fecit, quod malum esse postea cognouit. Hanc igitur necessitatem non esse externā, sed propriam, & internam ipsius improbi censet. Quocirca Plato necessariam hanc uim corporis cōstitutioni tribuit, habitūq; uitioso, ut Galenus in lib. de Animi & corporis mutua cōsecutione declarat. Cum enim corpus peculiarem habeat à natura constitutionem, & temperamentum, quod anima sequitur: necesse est animam ipsam affici, si corporis sequatur impetus, nec eos ratione cohibeat. Vt si corpus natura calidum, quod ad iram procliue est, ab externis rebus cōmoueatur, et ad iram excitetur, ratioq; illud non refrenet, in uitium incidet. Igitur ex Platonis sententia necessitas uoluntatis electionem sequitur, ut Aristoteles quoq; lib. 3. Ethic. ad Nicomachum intelligit, non præcedit. potuit enim homo uel sequi, uel fugere hoc, uel illud. Sed quia secutus est, necessariò consequitur uitiositas. Hoc modo Platoniorum sententia malum inuitum est, etiam ratione libera manente, atq; ita omnes Platonis locum hunc exponunt, ut ex Alcinoo & Apuleio in lib. de Philosophia constat. Huic tamen sententiæ Aristot. lib. 3. Ethic. ad Nicomachū filium sese obijciens, æquè esse uoluntarium uitium, ac uirtutē censet. quando eadem est contrariorum ratio: & ut bonus spontè est bonus, ita etiam malus. Nam si uoluntarium id est, cuius agendi principium est intra ipsum agentem: inuitū uerò, quod uel ignorantia fit: certè uirtutes & uitia uoluntaria sunt, quia ab homine fiunt. At cum dicunt Platonici, ignorantiam & affectum in causa esse, ut inuiti agamus, cum uoluntas eo modo perturbata quodammodo cogatur: respondet quidem Aristoteles, esse uitium in mala electione uel propter affectum, uel ob ignorantiam, sed non tamen inuitum quicquam. nec enim affectus, aut ignorantia quencquam cogit: & uoluntarium à principio agendi dicitur, non à fine. Quapropter Aristoteles, & cum eo Alexander Aphrodiseus, Nemesius, & D. Gregorius Nyssenus, ita sentiunt: & rectius sanè. nihil enim homo siue malè, siue rectè, inuitus agit, etiam si affectu aut ignorantia communi & generali agat. nam cum rerum omnium, Aristotelis sententia, aliæ necessitate fiant, aliæ fortuna, aliæ natura, aliæq; ab homine: omnes profectò quæ ab homine fiunt, uoluntarie sunt, reliquæ non item. Sed hinc tamen difficilis admodum quæstio nascitur, nunquid hominis affectus uitiosi sint, an neutri: & num uoluntarij, an inuiti? cui ut paucis respondeamus (nam alio loco à nobis latius hac de re dicitur) aduertendum est, affectus, siue ipsas affectuum propensiones naturales esse, ac non

uoluntarias, ut Academici & Peripatetici contra Zenonem & Stoicos probant. Nemo enim propensionem ad iram uel libidinem, affectionem uel aliam fugere potest. at uerò propensionum illarum naturalium commotiones, & motus uehementes uoluntarij sunt, quando eos doctrina & institutione, aut timore possumus cohibere. Sed hac de re Aristoteles lib. 3. Ethic. & Alexander Aphrodiseus lib. 4. Quæst. moraliū. Nos autem Platonis uerba interpretemur. Ac fermè omnis uoluptatum incontinentia.) Id est, omnes affectus qui ex animi intemperantia nascuntur, cum appetitus rationi parere non uult. Quæ perinde ac si sponte improbi simus, uituperari solet, nō rectè uituperatur.) Id est, ijdem inquam affectus inuiti sunt, proindeq; laude aut uituperatione indigni. Ex quo intellige, Aristotelis sententia uoluntarium omne laude aut uituperatione dignum censeri, quando uoluntarium ex electione fit, & hanc sequitur laus, aut uituperatio: contra uerò inuitum poenitentiæ & misericordiæ sequitur, siquidem coactè agentium miseremur. Unde Plato affectuū actionem inuitam esse dicens, non rectè uituperari ait. sed uerior tamè Aristotelis sententia est, ut ex præcedentibus patet, qui affectuum commotiones uoluntarias esse censet. Nemo enim sponte malus, sed propter prauum quendam corporis habitum, rudemq; educationē malus est omnis.) Ab affectu nemo malus dicitur, quemadmodū nec ex una uirtutis actione quis dicitur uirtute præditus, sed ex habitu. Quo fit, ut Plato, cum inuitos fieri malos homines dicat, propter habitū malè agendi id intelligat. Nam ut ex habitu uirtutis probi fiunt homines, ita ex habitu uitij, improbi. Sed neutrum inuitum est, nec quòd aliquis habitū rectè agendi habeat, propterea singulas actiōes inuitus aget, sed uoluntariò. Quando eadē est actionū ratio, cum ex habitu agas, atq; cum agebas ante habitum adeptum: etsi actionibus uoluntarijs habitum assequuti simus, adepto iam eodem, uoluntariè semper agemus. Quare uera non est Platonis sententia, ut subtiliter probat Aristoteles. Interim tamen considera, multum efficere malum corporis habitum, malamq; educationem ad prauè agendum: non tamè cogere, quantum affectibus homines eiusmodi multo magis perturbentur, quàm qui meliori fuerint natura, & educatione. Hinc etiam triplicem effectuum causam intellige, ut Nemesio philosopho placet: naturalē corporis constitutionem, prauum uitæ genus, & ignorantiam. Corporis quidem temperies diuersis affectibus homines commouet, quando illam animus sequitur: sunt quidam natura sua ad iram procliues, alij ad libidinem, alij ad alios affectus. Prauum uitæ genus non minus perturbat, cum malè uiuentes, maleq; institutos frequentius affici propter malum usum uideamus, quàm alios. Ignoratio demum efficit, ut aliquando plus satis commoueamur. Ex his tribus causis affectus omnes gignuntur, ijdemq; ex animi

animi intemperantia dicuntur nasci: quod perturbatus animus rationi non pareat, intemperansque fiat. Item affectus omnes uniusmodi non sunt. alij enim natura sunt boni, ut uerecundia, misericordia: alij mali, ut odium, inuidia, arrogantia: alij neutri, & indifferentes, ut ira, amor. Rursus dolore afflicti animus similiter.) Omnes animi morbos ex mala corporis constitutione, institutioneque mala, non ex animi natura esse, Plato dixit. nunc rem eandem latius confirmans, ad naturales prauae temperationis causas explicandas recurrit, cum ait, animum in prauitatem multam incidere propter corpus, quando nimirum Acris & infesta pituita, amari item felleique humores oberrantes per corpus, non exhalant, sed per uiscera reuoluti, uaporem suum animae penetrantibus infundunt.) Ad quam quidem rem explicandam, de ipsa corporis temperatione habituque primò dicamus. Quatuor humorum qualitates, quibus corpus constituitur, non modò ad sanitatem conferre, sed etiam ad mores, considerandum est. Anima enim quandiu est corpori inclusa, ipsius sequitur temperationem. Vnde cum equabilis eorundem quatuor humorum constitutio in corpore est, ut nec calor multum excedat, nec frigus, nec alia quaeuis qualitas, moderatio animi sequitur: quando uerò in ipsa constitutione aliquid excedit, cum eius naturam corpus maximè sequatur, anima etiam id ipsum consequitur. Nam & frigida corporis constitutio, ut Galenus ait, omnibus animae uiribus officit, stupidosque ac tardos reddit homines. contra uerò, quibus calor cordis uehemens inest, iracundi sunt, atque eodem modo diuersas alias corporis temperies animi uires sequuntur. Cui etiam accedit regionum natalium natura, & aer. Qui enim sub crasso aere nascuntur, stupidi & hebetes sunt: qui uerò sub tenuiori, acuti & subriles. Itemque calidae regionis homines agiliores, ingeniosioresque sunt. Igitur naturam corporis mores animi semper sequuntur, ut Plato hic, & Galenus, omnesque philosophi affirmant. Quibus ita statutis, Platonis uerba explicemus. Acris enim, & infesta pituita, amari item, felleique humores.) Id est, flaua bilis, aut pituita salsa & putrida, cum per totum corpus diffunduntur, ipsaque corporis constitutio ex his constat potissimum: Varios animae languores & magis & minus, tum plures, tum pauciores efficiunt.) Id est, multorum affectuum cause sunt, propter corporis intemperiem. Sed per uiscera reuoluti, uaporem suum penetrantibus animae infundunt.) Id est, si ijdem humores ad animi partem irrationalem, ut iracundiam & cupiditatem, deferantur, uarios affectus pro loci natura gignent. Humores enim corporis temperationem mouent: hanc demum commotam sequitur anima, simulque commouetur, atque ita fiunt affectus. Sed ijdem tamen pro loci diuersitate uariantur, ut Plato inquit. Nam si ad cerebrum, quod est sedes rationis, humor aliquis uitiosus, aut uapor influat, multae affectiones oriri possunt: ut insa-

nia, obliuio, hebetudo. Quod si uerò ad cor, ubi est irascibilis, magna bilis inflammatio perueniat, iracundiorque fit. Demum si iecur multi sanguinis, humorumque aliorum affluentia oppleatur, uaria nascuntur cupiditates, quemadmodum Plato ipse testatur cum ait: Perferundur sanè ad tres animae sedes humores, uaporesque huiusmodi, ac pro loci diuersitate unusquisque uarias species generat, difficultatis, atque molestiae: & quae sequuntur.) Qua in re aduertendum est, ipsam corporis constitutionem quatuor iam dictis qualitatibus, calore, frigore, humore, siccitate constare necessario: ita tamen, ut qualitas ex illis aliqua excellat, à qua per excellentiam corpus tale esse dicatur. neque enim tam temperata corporis constitutio esse poterit, quin uel calor, uel frigus, uel siccitas, uel humor excellat. Hinc uariae temperamenti uires, moresque animi diuersi nascuntur. Vt si corpus biliosae naturae sit, iracundus erit homo: si pituitosum, stolidus, & hebes: si sanguineum, leuis, & hilaris: si melancholicum, morosus, ac timidus. Vt denique humor aliquis ex illis abundarit, ita mores animi sequentur. Nam cum ijdem humores sanguini, ex quo corpus alitur, admixti sint, perque omnia sensuum organa eorum uapores et spiritus commeent, necesse est animum affici. Siquidem spiritus animales, qui ex sanguine, regionisque aere fiunt in corpore, animae uehicularum sunt. ideoque si calidi, frigidi, sicci, humectiue ijdem sint, similes uires animi efficiunt. Quam ob causam Galenus in lib. de Nutua morum animi & corporis temperationis consecutione, nihil esse aliud animum putauit, quam equabilem humorum omnium in corpore temperiem: quod uideret tantam esse animi cum corpore copulam, ut bonam temperationem boni animae mores sequatur, malam uerò mali. Quae quidem sententia, ut pote falsa, & ab omnibus refutata, explodenda nunc est. Saepè etiam ad prauum hunc corporaturae & affectionis habitum accedunt mores ciuitatis iniqui.) Animi perturbationes & uitia non ab internis modò corporum stimulis incitantur, & à corporis naturali habitu nascuntur, sed etiam ab externis occasionibus, maloque uiuendi genere. Quo nomine multum refert, quomodo quis ab infanzia sit institutus, aut inter quos educatus, ad bonam uel improbam naturam. Nam si consuetudo secunda quaedam natura est, profectò recta institutio homines bonos reddit, praesertim si à pueritia benefuerint educati: contra uerò, mala perditos, & effrenatos. Multos enim nouimus, nec pauciores ab auctoribus recensentur, qui moderati ac boni institutione recta sunt effecti, & prauam naturam optimè correxerunt. Alij praecleara indole, naturaque optima nati, propter malam educationem, prauaque exempla ciuitatis, aut parentum, uel praceptorum, aut eorum quibus cum uixere, perditissimi euaserunt. Quamobrem cum uirtutis sit adeò studiosus Plato, rectam semper educationem & institutionem commendat, quonià ea morbos animi emendet, probosque

reddat homines, ut ex libris de Legibus, ac de Rep. constat. Atque ita quicumque nostrum pravi sunt, duabus ex causis præter uoluntatem maximè contingentibus.) Quando causas affectionum humanarum in his omnibus exponit, docuitque hætenus, quæ ratione multi affectus præter corporis temperiem nascantur: nunc duas causas reddit, cur ex mala educatione, institutioneque homines deteriores fiant. Primam tribuit parentibus, & non filiis, qui ab eis sunt prognati: secundam præceptoribus, & non pueris, qui educantur. Nam in primis mala parentum natura in femine (ut Aristoteles Galenusque docent) in prolem transfertur, deinde prauum eorum exemplum deteriores reddit filios. Secundò etiã educatio mala uel nutricum, uel præceptorum, uel aliorum, à quibus instituimur, improbos & sceleratos efficit nos. Cuius rei adduci multa exempla possent tum ex communi uita usu, tum ex antiquorum scriptis, quæ hoc loco sunt prætermittenda. At cum hic præter uoluntatem ista mala inquit euenire, superiorem Platonis sententiam de inuita malorum actione intellige, quam hic denuò repeti non oportet. Hætenus ergo de affectuum causis, generibusque dictum sit: nunc ad reliqua pergamus. Nec enim exactius hac de re tractare, physici munus est, sed philosophi moralis, quemadmodum idem Plato sic affirmat: Sed horum quidem tractatio alio constat differendi modo.) Id est, singulas affectuum formas exponere, alienum ab hoc loco est. Satis enim sit, rem in summa proposuisse.

Nunciam conuerso quo cultu quibus uel causis corporis animique salutem adipiscamur, decet exponere. Iustius enim est, de bonis, quam de malis uerba facere. Omne bonum pulchrum: pulchrum uerò sine mensura & moderatione esse non potest: Ideoque animal quod tale futurum est, conuenienti mensura moderatum esse oportet. Ex eorum autem numero quæ commensurata moderataque dicuntur, exigua quædam persentimus & iudicamus, præcipua uerò & maxima ignoramus. Porro ad bonam & malam ualitudinem, ad uirtutes & uitia, nulla moderatio uel immoderatio maioris momenti quam animæ ad ipsum corpus esse uidetur. Horum nihil consideramus, necque animaduertimus, quod quando robustam magnamque animam imbecillior inferiorque uehit species, uel quando contra ista iunguntur, totum ipsum animal pulchrum esse non potest: maxima enim mensura & moderatione caret. Quod autem contra affectum est, spe-

ctaculorum omnium ei qui id ualeat intueri, pulcherrimum amabilimumque apparet. Corpus quidem quod gaudioribus uel inæqualibus cruribus, aut quouis alio modum excedente membro se cum ipso dissentit, & deforme est, & in ferendis laboribus contorquetur, uacillat, lassatur, & concidit, innumerabiliumque malorum sibi causam præbet. Idem quoque iudicandum de eo ex anima & corpore composito, quod animal appellamus. Quando enim anima corpore admodum potèntior est, exultat in eo atque effertur, totum ipsum intrinsecus quatiens languoribus implet. Quando etiam ad discendum inuestigandumque collectis in unum uiribus uehementer incumbit: liquefacit protinus corpus, et labefactat. Denique cum ad docendum differendumque priuatim & publice ambitiosa quadam concertatione contendit, inflammat corpus, atque resoluit. Nonnunquam etiam distillationes fluxusque commouens medicorum plurimos decipit, cogitque illos contrarias causas iudicare. Rursusque quando corpus grande & pigriori mole superexcedens, pusillæ exiliisque cogitationi animi copulatur, cum geminæ sint in homine secundum naturam cupiditates, una quidem per corpus alimentorum, altera uerò per id quod diuinissimum nobis inest, prudentiæ, tunc sanè potentioris illius præuolentes agitatiões, quod suum est adaugent: quod uerò animi, hebes, indocile, obliuiosum reddunt: atque ita infirmitatem maximam, uidelicet imperitiam generant.

Explicatis breuiter affectionum animi causis, breue etiam earum remedium, ac medicinam Plato nobis proponit: ut cognito morbo, conuenientem curationem adhibeamus. Itaque cum duæ sint eorundem affectuum cause, una ex immoderata corporis constitutione, altera ex institutione mala: duo remedia adhiberi oportet, iisdem morbis contraria. Siquidem contraria contrariis curantur. Alterum quidem est, immoderate constitutionis corporum moderatio, uel exercitatione, uel consuetudine comparata: alterum uerò, recta institutio, quæ doctrina usque acquiritur. Cuius ergo hæc duo cuique homini necessaria sint, priuatim corporum aliquorum temperationem Plato explicat. Sed antè tamen communes quasdam semetias ad id explicandum accommodatas proponit, ut ex ijs re deducat. Eedem autem sunt:

Omne

Omne pulchrum in moderatione quadam est positum: Nihil immoderatum honestum, pulchrum uerum est. His ita statutis, Animal, inquit, omne, si pulchrum est, moderatum, temperatumque; huiusmodi pulchra cōstitutione esse necesse est. Siquidem tēperatio nem corporis temperatæ animi uires sequuntur, intēperiem autem uires intēperatæ. Quoniā uerò propter ingenij nostram hebetudinem, ipsam uerò commensurationem seu symmetriā, moderationemque; ueram asequi nō possumus: idcirco Plato inquit, Ex eorum autem numero, quæ commensurata, moderataque; dicuntur, re exigua quædam persentimus, & iudicamus, præcipua uerò & maxima ignoramus. Id est, ipsam pulchritudinis & symmetriæ formam perfectissimam ignoramus ingenij nostri imbecillitate: ignorata uerò illa, singulas etiam res pulchras & cōmensuratas ignorari necesse est. Atque inde fit, ut corporum perfectæ constitutionis rationem certam nequeamus tradere. Atque hæc est Platoniorum uerborum dispositio, breuiter explicata. Nos autem antequam singula declarem, inquiramus, quid per pulchrum & commensuratum intelligat, & qua ratione corporibus idem accommodetur. Magnam pulchritudinis mentionem fecisse Platonem, ex Phædro & Hippia, locisque; alijs constat. ipsum autem pulchrū statuit ille ideā boni, siue ens ipsum esse, de quo Dialogi huius initio diximus. Pulchritudinem etiā censet splendorem esse boni summi fulgentem in rebus sensilibus, per quem eadem res illi assimilantur. Itaque splendor ille à primo bono emanans, & in illum rediens, Platoni dicitur pulchritudo: pulchrumque; ipsum ideā boni ac pulchri facit, cuius participatione reliqua pulchra sint, ut in præcedentibus primi boni participatione omnia esse bona diximus. Hinc fit, ut cum ad illā primi pulchri ideam pulchra omnia dicantur, duplex sit pulchritudo, ut Plotinus in lib. de Pulchro testatur: una animi propria, ut uirtus, intelligentia, & ipsa demum conformatio animi cum prima idea pulchri: altera propria corporis, quæ similitudine illius perfectioni corporeæ formæ tribuitur. Omnis demum pulchritudo nihil aliud est, quam perfectæ cuiusque; rei forma, quæ ad primi formarum fontis exemplar proximè accedere conatur. Vnde pulchritudo in animo est perfectior naturæ intelligibilis imago, in corpore uerò est ideæ similitudo, in materia magis expressa. Atque hoc modo Plato in Phædro, atque in alijs libris, pulchrum ipsum, & alia pulchra similitudine illius statuit, ut in Phædone sub Socratis persona. Per hanc ergo pulchritudinem corporum temperationem declarare hoc loco Plato uult, ut eandem ad ideam pulchritudinis imaginem reducat. Eadem quoque; ratione commensuratum ac bonum esse idem cum pulchro constituit, quod in boni idea ea omnia constituentur: quemadmodum in Philebo, locisque; alijs idem affirmat. Pythagorici enim symmetriā, hoc est commensurationem in bonorum ordine ponebant, quoniam

eadem res moderatas efficiat, & bonas. Atque; ut omnia similitudine primi boni ac pulchri, bona pulchraque; sunt, ita sunt commensurata ad illius similitudinem. Hæc denique; sunt cōmunia principia ex Pythagoreorū sententiā hic proposita à Platōe, ad corporum temperationem explicandam. In quo animaduerte, quo pacto ille naturalia omnia ad ideam semper referat, uti fecit in superioribus, & in hoc loco. Atque; hæc satis sit ad Platonis intelligentiam breuiter proposuisse. neque; enim omnia quæ de pulchro dicuntur à Platonis, huc congerere oportet. Nunc ad uerba exponenda ueniamus. Cum igitur pulchritudo hæc, & commensuratio à nobis iam dicta non facile cognoscatur, quoniam in natura intelligibili est, atque; eiusdem similitudine pulchra, commensurataque; sint corpora, fit, ut exiguam notitiam ueræ constitutionis corporeæ habeamus: nec possumus facile statuere, quam quisque; à natura temperationem habeat. Quocirca ut ea magis noscatur, recurrendum est ad primam ideam, ut Plato facit, qui eo de nomine communia illa principia proposuit. Quod cum ita sit, uera quidē pulchritudinis & cōmensurationis in homine causa est, ipsa corporis & animæ copula, ex qua uirtutes uitique; nascuntur. Siquidē hæc propria totius animantis sunt, ut auctor est Plotinus in libro Quid homo & quid animal. Hanc ob causam Plato censet cognoscendā esse corporis & animæ connexionē, ut totius animalis pulchritudo & symmetria uera cognoscatur. Nam corporis perfectio & pulchritudo est anima, à qua idem informatur: animi autem pulchritudo, similitudo est cum Deo. Quo nomine cum ex ijs duobus inter se connexis pulchritudo animalis constet, consideranda est, ut Plato uult, corporis & animi naturalis connexio ad affectus, uiresque; omnes noscendas. ideoque; inquit: Porro ad bonam & malam ualitudinem, ad uirtutes et uitia nulla moderatio uel immoderatio maioris momenti quam animæ ad ipsum corpus uidetur. Id est, uera pulchritudo, ueraque; cōmensuratio animalis in cōnexionē corporis cernitur, quando ex hac non modò recta, mala uel ualitudo, uti antea in morborū causis docuimus: sed uirtutes, uitique; nascuntur, ut in Morū philosophia traditur. Quocirca tota cognoscendæ temperationis animantium ratio in ipso cōposito est, nec alia ratione naturales uires perspicere poterunt, ut idem Plato in his quæ sequuntur, declarat. Horum nihil consideramus, neque; animaduertimus, quod quando robustam, magnamque; animam imbecillior, inferiorque; uehit species. Id est, cum animi corporisque; connexio ad naturalem temperationem multum efficiat, minimè consideramus, qua ratione illa duo coniuncta sint. Nam si corpus sit imbecille, magnaque; uires animi, temperatio esse non potest, cum moderatione conuenienti animal careat. contra uerò, cum debita proportio, constitutioque; corporis conueniēs seruetur, corpus idem pulcherrimum est, & specta-

culo omni præstantius: siquidem ad sui amorem allit, propter insitam pulchritudinem, ut sensu uideret. Cum autem hic Plato malam esse temperationem inquit, quòd imbecillior inferiorq; species animam uehat, corpus quidē *είδος* appellat, nō quòd idem forma sit, sed quòd ab anima informetur, quæ corporis forma est. sic enim idem ait: *καὶ οὐ σφίγγου ἢ ἐλαττοῦ εἶδος ὅταν ὀχῆ.* Ergo ut ad rem propositam redeamus, necesse est corporis temperiem animi uiribus accommodari, ut subtiles sint. Nam si corpus sit infirmum, animaq; uigeat, dum conuenientibus organis careat, uires suas commodè exercere nequit: quemadmodum in ægrotis uidemus, ut quoniam imbecillo sunt corpore, nec rectè incedere, nec uidere, nec audire, recordari ue possint. sensuum enim organa infirma sunt, nec suo rectè munere utuntur: imbecillitas autem corporis animi functionibus semper nocet. Contrà uerò, si corpus sit admodum uastum, animi obtusitas sequitur: quoniam crassiora, durioraq; sunt sensuum organa. Vnde hebetes & agrestes homines iudicamus eos, qui duro sunt corpore: subtiles uerò illos, qui molliori. Ex quo intelligitur, temperatam esse debere corporis cōstitutionem, ut animi uires cōmodè proferantur: nec ad eò uastū corpus sit, ut animi functiones hebetentur: nec ad eò imbecille, ut debito instrumentorum usu careant. Atq; hoc ijs uerbis Plato intelligens, animal inquit pulchrum temperata corporis constitutione, moderatoq; habitu constare debere. Quod etiam multo magis declarans, exemplū intemperati corporis adducit, cum inquit: Corpus quidem quod grandioribus, uel inæqualibus cruribus, aut quouis alio modum excedente membro. Id est, Cum omnia corporis membra æquali carēt proportionē, ita ut alia maiora, minora ue sint, quàm oporteat, eademq; inter se dissentiant modo & mensura: animi quoq; intemperiem fieri oportet, quando corporis inæqualem habitum intemperatæ animi uires sequuntur. Vnde ipsam animi uim ex corporis habitu sepe intelligimus: ut in corpore quod grandiora, gracilioraq; crura habet, timiditatem, fœmineumq; ingenium, auctore Aristotele in lib. de Physiognomia, ponimus. Item in eo qui latū carnosumq; pectus habeat, iracundiam, et animum esse dicimus. Atq; eodem modo ex alijs diuersis corporum constitutionibus, diuersas animi uires agnoscimus. Vt ergo ad exemplū à Platone traditum redeamus, grandiora quidem crura, & inæqualia, corporis imbecillitatem indicant, et caloris indigentiam: ideoq; eiusmodi homines facile lassantur, & ad labores inepti sunt. Cum autem tale corpus cernimus, totum ipsum animal imbecille iudicamus: quia se animus eo corpori accommodans, similes illi uires habet. Qua de causa Plato inquit, Idem iudicandum de ei, ex anima & corpore composito, quod animal appellamus. Id est, similes erunt totius animalis uires compositioni ipsi ex animo & corpore. Quando enim

anima corpore admodū potentior est, exultat in eo, atq; effertur, totum ipsum intrinsecus quatiens. Hic etiam alijs rationibus superiora confirmat, docetq; animam mutua cum corpore temperatione ad eò colligari, ut ad corporis affectiones omnino commouetur. Itaq; anima, inquit, cum corpore potentior est, exultat in eo, ac multis ipsum doloribus premit.

Quasi diceret, nec ad eò rude corpus, & uastum esse debere, ut in eo animus sepeliatur: nec ad eò infirmum, ut in eo anima exulet, id est, ut nullus sit eius usus propter membrorum imbecillitatem. Ergo necesse est, mutua quadam sympathia corpus cum anima cōnecti, ita ut ipsum nimis exile non sit: nec ad eò uastum, ut mole sua actioines animales impediat.

Quamobrem cum corporis imbecillitatem ex nimio labore, contentione ue, aut infirma natura nasci uideamus, necesse est, remedium ijs morbis conueniens adhiberi. Quòd autem ex labore, aut animi contentione in agendis rebus oriatur corporis imbecillitas, uel ex his Platonis uerbis apparet: Quando etiam ad discendum, inuestigandumq; collectis in unum uiribus uehementer incumbit, liquefacit protinus corpus, & labefactat. Sed ut causam harum corporis affectionum ex animi contentione nascentium exponamus, animum ipsum corpore quasi uehiculo, & actionum suarum instrumento uti, sepe diximus. Utitur enim spiritibus animalibus, qui à corde excitantur ad res omnes agendas. Ideo si animus aliqua in re diu sit intentus, quoniam frequentè spirituum è corde ascendentium fluxione utitur, ijdemq; spiritus quasi uapores calore sublatis labore perpetuo tandem deficiunt, caloreq; consumuntur, corporis imbecillitas sequitur. Vnde studiosos, qui animo maximè laborant, paulatim confici uidemus. Quemadmodum enim, si sol perpetuò uapores à terra excitet, nulla uicissitudine aut intermissione facta, uapores tandem uix sufficerent, terraq; arefceret: sic etiam, si animi feruor & studium uel discendo, uel uigilando, cōtendendo ue incumbat sine intermissione rei alicui, animales spiritus, qui animi uehacula sunt, exhaurientur. Quibus debilitatis, & salutis uitæq; periculum est, et animus suo munere uti rectè non potest. Hæc ergo sunt corporum debilitatis genera, & causæ, ex eo quòd animus ualentior est. tunc enim idem exultat in corpore: id est, nulla corporeæ salutis cura habita, totus ad res agendas intenditur: is autem intentus esse diu nō potest, quin corpus debilitetur. Nam cum corpus, Galeno auctore lib. 1. de Sanitate tuenda, bifariam consumatur, uel ætatis decursu, cum naturalis calor paulatim decrescit: uel a siduo fluore, cum uigente calore, partes aliquæ propriæ substantiæ semper decedunt, posterior sanè modus corruptionis contentione animi nimia fit, dum ad illum partium fluorem debitum alimentum non accedit: quoniam calor naturalis ciborum coctor, qui cibos in propriam corporis substantiam commutat, à uentriculo auocatur, & à partibus,

bus, quae curam distribuendi alimenti habent, ad sensuum organa transfertur, malaq; ciborum concoctio fit, ac prauo alimento corpus uiciatur, & deficiente conficitur. Ergo prima imbecillitatis causa est, mala ciborum concoctio, & alimenti distributio: secunda, quae ex illa nascitur, spirituum uitalium ex alimento in corpus iam distributo inanitio. Siquidem & alimento spiritus, & spirituum ad cerebrum accessione sensuum organa utuntur. Atq; ita corporis animiq; copula diu conseruatur. eorum autem alterutro deficiente, salutem deficere necesse est. Hoc igitur modo corporis imbecillitas fit, cum animus ualentior est corpore, nullamq; salutis rationem habemus. Hinc etiam multos fluxus siue *ῥοῦμα* nasci Plato inquit: quoniam suspensio calorem stomachi, mala fit concoctio. ex hac autem uitiosi saeculentiq; uapores gignuntur, qui uel ad oculos, uel nares, pectus uel confluunt, uariosq; gignunt morbos. Causa uero, cur huiusmodi uapores ad cerebrum ferantur, ut Galenus inquit, est, quod ut quaedam corporis particula nutrimentum ab alijs trahunt, ita quoq; aliae excrementa egerunt in alias: ut ex iecore in fel ac lienem sanguis prauus effunditur. Ergo in cerebrum, quod maximè imbecille ac frigidum natura est, ualentior calidiorq; uentriculus uapores mala coctionis emittit: ex quibus rores quidam, ac fluxus, qui *ῥοῦμα* communis nomine dicuntur, fiunt. Itaq; communis causa fluxionum est, cerebri uaporibus oppleti instillatio: quanquam inflamatio etiam causa esse potest. Cum autem fluxus ille à cerebro in partes diuersas deriuatur, uaria nomina sortitur, ut Galenus docet. nam si ad os confluat, distillatio dicitur: si ad nares, grauedo: si ad fauces, raucedo. Ex quibus uarij nascuntur morbi, de quibus medici prolixius.

Rursus quando corpus grande & pigriori mole superexcedens, pusillae exiliq; cogitationi animi copulatur. Eadem intemperies animalibus est, si corpus sit uastum, atq; si nimium imbecille. Quemadmodum enim intento animo corporis uires remittuntur, sic etiam ualente corpore uires animi hebetiores fiunt. cuius rei causam esse Plato inquit, quod cum duplex sit hominis cupiditas naturalis: una sciendi & inuestigandi ueri, quae mentis propria est: altera appetendi cibum, potum, ceterasq; corporeas uoluptates, quae peculiaris est animae appetitoriae: repugnantibus quidem his inter se, & mutuo reluctantibus, necesse est alterutram earum duarum partium inferiorem esse, superante altera. Ut si mentis cupiditas superior euadat, appetitoriae uis deprimitur, uigetq; tum mens, ut cum corpus debilitatur: contra uero, si propter corporis mole appetitoriae cupiditas hominem ad uitia instiget, ratio tunc deicitur, corpusq; uiget, quia se animal corporeis uitijis dedit. Atq; hinc uariae animi affectiones nascuntur, ut obliuio, hebetudo, indocilitas, eiusmodiq; alia rudioris ingenij signa. Haec demum sunt, quae ad animi morum, ac temperationis corporeae mutuam con-

secutionem explicandam Plato docuit. nunc ad animi descriptorum morborum curationem tradendam progreditur.

Vna demum est ad utrunq; salus & conseruatio, ut neq; animam sine corpore, neq; corpus absq; anima moueamus: ut mutua contentione exaequatis inuicem uiribus insurgentia, bonam totius ualitudinem tueatur. Quapropter quicumq; mathematicis doctrinis operam dat, aut cuius mentis indagacioni uehementius studet, debet etiam motum corporis adhibere, & in gymnastica exercitatione uersari. Ac rursus, qui summa corpus diligentia firmat & corroboret: animae quoq; uicissim motus adiungere, musica, & omnibus philosophiae studijs usus: si modò quis iure bonus simul, & pulcher sit appellandus. Similiter quoq; partes curare debemus, totius speciem imitati. cum enim corpus ab ingredientibus incendatur intus, frigidum ue fiat, & iterum ab externis aridum madidum ue reddatur, & quae deinceps haec sequuntur, perpetiatur: quando quis otium agens, corpus motionibus his committit, superatum ab his dissoluitur. At si quis in curando corpore illam imitetur naturam, quam altricem uniuersali uocauimus, ita ut nunquam torpere permittat, sed moueat semper, iugiq; agitatione internis externisque motibus secundum naturam ubiq; resistat, & moderata quadam comotione aberrantes passiones corporis, partesq; cognationis, ratione seruata uicissim, in ordinem redigat, & exornet: secundum sermonem illum superiorē, quem de uniuerso habuimus, nequaquam sinet inimicum inimico ad motum, praelia in corpore morbosq; cedere: sed efficiet potius, ut amicum adhaerens amico, sanitatem corporis tueatur. Omnium uero motuum optimus ille est, qui in semet ex se ipso fit. Nam & mentis, & totius ipsius motioni cognatissimus est. Qui uero ab alio fit, deterior. Deterrimus autem motus, quando iacens & quietem agens corpus, ab alijs secundum partes mouetur. Quapropter purgationum constitutionumq; omnium corporis, quae exercitatione

H 3 gymna.

gymnastica fit, saluberrima est. Proximè ad hanc accedit uectio facilis, siue nauis, seu quouis alio uehiculo peragatur. Tertia commotionis species tunc demum, cum summa cogit necessitas, utilis, aliter uerò nullo modo sanæ mentis homini suscipienda: Medicorum illa purgatio est, quæ pharmacis, id est solutiuis medelis fieri solet. Morbi enim nisi periculosissimi sint, pharmacis irritandi non sunt. Omnis namq; morborum cõstitutio animalium naturæ quodam modo similis est. Sanè animalium compositio ab ipso generationis exordio certis temporum curriculis terminatur, idq; & genus uniuersum patitur, & animal unumquodque ab ortu fatale uiuendi spacium in se ipso, exceptis necessarijs passionibus, continet. Etenim trianguli ab ipso initio singulorum uim possidentes, usque ad certum tempus sufficienter ad uitam uitæ cohærent: ultra id uita nemini prorogatur. Idem quoq; cõstitutio nis modus languorib. conuenit. Quos si quis citra fatalè tẽporis cursum pharmacis amputare cõtenderit, ex paruis ingentes, ex paucis multi euadere cõsueuerunt. Quapropter diligentia uictus corrigendi & gubernandi sunt morbi, prout cuiq; datur otium: neq; difficile infestumq; malum pharmacis instigandum. Ac de communi quidem animalium, & parte illius corporea, qua diligentia regenda & gubernanda sint, ut ratio uiuendi seruetur, satis est dictum. Ipsum uerò quod gubernaturum est, multo magis, ac prius ita pro uiribus instruendum est, ut quàm optimè atq; pulcherrimè ad regendum sit præparatum. Exacta quidè huius rei discussio propriam sibi & integram disputationem exigeret. Quantùm uerò fortè ad id, quode agimus, attinet, si quis per superiorum uestigia gradiatur, non absurdè sic maximè procedendo, ad commodum istorum finem perueniet.

Multas esse hominis affectiones, quæ ex corporis imbecillitate, uastitate uel nascantur, diximus. Eadè autem cum magna ex parte extirpari possint, si diligentem curam adhibeamus, enitendum est, quod Plato inquit, ut corpus simul cum anima, uel animam cum

corpore simul moueamus: hoc est, ut eum uita modum teneamus, quo prauam corporis naturam emedemus, animiq; morbos curemus. Nam si corpus sine anima mouerimus, id est, si affectiones corporeas sine rationis iudicio sequamur, uarijs perturbabimur affectibus. Quod si rursus animam moueamus sine corpore, id est, si nulla salutis corporeæ habita ratione, totos animi contemplationi nos dederimus, animumq; semper ad res agendas intenderimus, in uarios itidem morbos, quibus animus impediatur, incidemus. Ideoq; non tam peccant ij, qui animum nunquam excolunt, sed corporis curam solum habent: quàm qui cõtempta corporis incolumitate, actioni, contemplationi uel semper incumbunt. Igitur temperatio quædam media seruanda erit, ut nec corpori nimium indulgeamus, ne animus offuscetur: nec animum rursus adeo intendant, ut corpus debilitetur. Atq; hæc est Platonis sententia in uniuersum statuta, quemadmodum Plutarchus etiam in lib. de Præceptis sanitatis tuendæ declarat: qui Platonis hunc locum, sicut nos, interpretatur. Quapropter quicumq; mathematicis.) Ad excolendum animum, salutemq; tuendam, duo nobis remedia Plato proponit: disciplinarum conueniens studium, ut mathematicarum, aut alterius contemplationis: et exercitationem corporis. quorum illud ad animum excolendum pertinet, hoc ad corporis conseruandam salutem. Ergo duo hæc potissimè prudentis hominis officia erunt, Platonis præcepto: disciplinarum studium, sciendiq; cupiditas, quam philosophiam appellare possumus: & moderata corporis exercitatio. his enim & animi uires augentur, & sanitas corporis cõseruatur. Siquidem, ut Galenus in lib. de Consuetudine, locum hunc Platonis declarat, usum quidem, & exercitationem corporis, & animi robur addere, uiresq; mentis augere: contraq; otium debilitare, & Hippocrates, & post illum Plato affirmant. Hinc enim uidemus agrestes & rudes homines doctrina cultiores fieri, contra uerò infirmos exercitatione reddi robustiores. At cum hic Plato mathematicarum studium commendat, intellige, illum adeo earum disciplinarum studiosum fuisse, ut hoc potissimè discipulis suis commendarit, propter utilitatem ac certitudinem. Nam in Epinomide inter eas artes quæ sapientem reddant hominem, mathematicas ponit: & in libris de Repub. pueros Arithmetice assuefieri præcipit, ut ab ineunte ætate animum à rebus sensilibus auocare discant. & pro foribus Academiæ, in qua docebat, huiusmodi inscriptionem habebat, ἡ δὲ αἰσθητικὴ ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ γεωμετρία: id est, Nemo Geometriæ ignarus accedat. In omnibus deniq; libris magnificat easdem illas artes, ut in præcedentibus uidere licuit. Ac rursus qui summa corpus diligentia firmat.) Duobus superioribus aliud non minus utile remedium adiungit Plato, ad animi tedium, laboresq; leuandos. Idem autem est, ut honesta aliqua, & ingenuo homine digna iucunditate animus deliniatur:

uel iucunda alia contēplatione, ut Philosophica delectetur. Nam huiusmodi quidem delectatio laboris fastidium leuat, corporis defatigationē tollit, & animū simul excolit, pulchrumq; reddit. Ac si uera animi, uti diximus, pulchritudo est, fieri cum primæ intelligentiæ simillimum: idq; nulla ratione commodius fieri potest, quàm si à corpore sese extricet, atque erigat in diuinorum contēplationem: profectò ad hoc maximè musica, & philosophiæ studia cōducunt, quæ præter magnam uoluptatem, quam præstant, planè intelligibilem animum reddunt. Atque hic est uerus animi motus, ut Plato uult, quo se ille ad auctore suum cōuertit, ibiq; inheret, ut summam uoluptatē simul cum intellectu capiat, quem admodum latius Plotinus in lib. de Contēplatione & uno docet. Similiter quoque partes curare debemus, totius speciem imitati.) Quoniam multum refert, quam uitæ rationem unusquisq; teneat, aut quo pacto sese gerat, eandem corporis & animi exercitationem explicatius proponit: ac non solum communem quandam rationem adducit, sed singularem etiam, tum ad animi curādos affectus, tum ad corporis salubritatem seruandam. Itaq; cum corporis exercitationē in uniuersum adhibendam esse dixisset, nunc rursus sigillatim modum præscribit, quo corpora exercere, ualitudinemq; curare possimus. Atq; ita inquit, curandas esse singulas corporis partes ad uniuersi formam, quoniam æquum sit non tantum singulis partibus corporis consulere, sed toti etiam composito, idq; uniuersitatis exemplo. Nam cum mundi totius imaginem esse hominem dixerimus, atq; eiusdem corpus simili quadam connectione qualitatum constet, atq; ipsa uniuersitas: ad id nunc alludēs Plato, rationem uniuersitatis mundanæ imitari nos iubet in corpore uniuerso, & in singulis eius partibus curandis. Siquidem mens nostra eodem serè modo corpori præest, quo toti uniuersitati Deus: & ut hic mundo uniuerso, eiusq; partibus prouidet, ita ille auctoris sui exemplo totius corporis, singularumq; partium curam habet. Sed ut nos Platonis uerba interpretemur, singula enodatius explicentur. Cum enim corpus ab ingredientibus incendatur intus.) Id est, cum corpus nostrum ex perpetua ciborum accessione, qua alitur, quatuor omnes qualitates internis suis cognatas accipiat, quia cibus omnis iisdem quatuor necessariò constat, ut corpus alatur: sit, ut natiuus calor, assumpto cibo, quasi nouæ materiæ accessione augeatur, & incendatur, ut Plato inquit: idemq; refrigeretur ab externa frigiditate aeris & cibi, atq; eadē ratione humectetur et siccetur, pro assumpti cibi qualitate. Hac enim ciborum qualitatum accessione innatæ corpori qualitates aluntur, & augentur. Hoc cum ita sit, necesse est totum corpus exercitatione corroborari, ne otio delitescens ab iisdem qualitibus dissoluatur, dum motus conuenienti careat. Nam frigiditas extrinsecus accedens, uel siccitas, uel ca-

lor, uel humor agglutinari corpori nequeunt semper, si perpetuo otio idem langueat. Vnde multos cernimus, qui magno otio torpentes, dissoluti, imbecilliq; redduntur, cum ciborum assumptorum alimentū cognatis partibus corporis non adherescat, sed uel fluctuet, uel in prauos humores degeneret. Atq; hanc quidem ob causam dissolui corpus otio Plato inquit, cum à frigidis, calidis ue, aut alijs qualitibus ingrediētibus superatur. Quocirca necesse est, corpus moderata exercitatione excitari, ut partes eius confirmentur, usuq; consolidentur, ne longo otio torpeant. Nec enim, ut Galenus ait in lib. de Consuetudine, minus prodest moderata corporis exercitatio, quàm aut cibus, aut potus. Hanc igitur exercitationem summopere nobis commendans Plato, imitari nos præcipit uniuersitatis naturæ rationem in mouendo corpore: ut quoniam uniuersi imago quadam sumus, ipsum tanquam exemplum imitemur. Et quemadmodum ille ex mutua qualitatum uicissitudine, commixtione, alteratione agitatur, ac nunquam quiescit, ut perpetua sit rerū generatio: sic nostri corporis natiuas qualitates, ciborum & alimentorum accedentium qualitibus permixtas, exercitatione confirmare debemus, ne otio dissoluantur. Nam si calor naturalis frequenti ciborum ingurgitatione obruatur, nec labore aliquo quasi uentiletur, extinguetur profectò, ac cibū minimè concoquet. Itaq; moderata exercitatione cibi sumpti recte coquuntur, coctiq; partibus nostri corporis adherescunt, dum calida calidis, frigida frigidis, atq; eodem modo singula cognatis suis partibus agglutinantur: ut in ipsa etiam uniuersitate, ignis in naturalem suum locum, aqua & terra & aer in suum sponē feruntur. Quoniam autem motus huiusmodi, qui ab hominibus editur, ab anima ipsa fit, quæ initium est mouendi, propterea Plato inquit: At si quis in curando corpore illam imitetur naturam, quam altricem uniuersi uocauimus.) Id est, Si motum & impulsus mundanæ animæ unusquisq; imitetur, ut quemadmodum illa uniuersitatem mouet & sustentat, ita animus humanus totum compositum ex anima & corpore cieat & uegetet, nec torpeat otio, fiet ut cognatæ ciborum partes cognatis suis partibus adherant, commodaq; corporis uegetatio fiat, nec cōtrarius ordo seruetur, dum propter malam coctionem mali fiam humores, malumq; alimentum. Atq; hætenus Plato, utilitatem & usum exercitationis corporeæ proposuit: nunc ad reliqua pergamus. Omnium uerò motuum optimus ille est, qui in semet ex se ipso fit.) Cum corpus esse mouendum, exercendumq; Plato docuerit, nunc quo genere motus fieri id debeat, exponit. Sed antiè tamen diuisionem quandam motuum adducit, ut quis eorum sit optimus, ostendat. Tria itaq; motuum genera proponit nobis, & cum eo philosophi pleriq; unum, eorum quæ cum immobilia prorsus sint, ab alio impelluntur: ut sunt corporum proie-

ctorum

eorum motus. alterum, illorum quæ cum moueantur ab alio, ipsa quoque mouent: ut elementorum, quæ natura sua mota, mouent quoque mixta corpora. tertium denique eorum quæ à seipsis cientur, ipsaque sibi motus principia sunt: ut animalium. Omnis igitur duobus superioribus generibus, ultimum est optimum, Platonis sententia, idemque proprium animalium, quæ naturalem mouendi se principium ab anima impellente habent. Igitur cum sola animalia in semetipsa moueantur, quod internam habeant motionis uim: optimus erit motus huiusmodi, cum idem et motor sit, et motus, diuersa ratione. Nec tamen disputare hoc loco oportet, an dum anima corpus mouet, immota maneat: an moueatur etiam, illo motu, id quod inter Platonem et Aristotelem controuertitur. Sed id solum dixisse satis sit, animam quidem ipsam animalium motus internum principium esse, ideoque motum hunc optimum esse omnium, ac mentis et uniuersitatis proprium. Mens enim, ut antea diximus, circulari motu à se ipsa mouetur, et in se redit, atque eadem ratione mundi anima. Quare cum optimus motus ille sit, qui animali est à natura institutus: contraque is deterrimus, qui ab alio impellitur, fit, ut si corporis motum sequamur, qui alio impellente sit, quasi rudia corpora desides torpeamus, ideoque in multos morbos propter otium incidamus. Quod si uero motum animi proprium eligamus, habiliores, robustioresque efficiamur, anima enim tunc suo munere mouendi recte utitur: corpus etiam quasi organum illi paret, hoc est mouetur. Vtroque autem motu salus, ualetudoque animalis conseruatur. Quam in re cum optimum illum motum Plato nobis commendat, minime quidem uult, circulari motu uti nos, cum exercemus: id enim esset ridiculum: sed ut animi motu, id est iudicio et consilio in exercitationibus utamur: et, quod antea dixit, corpus sine animo minime moueamus, sed ille semper quasi princeps præsit, hoc illi subijciatur. His ita propositis, quando quis sit optimus motus, et animanti utilissimus constat, tres nobis eiusdem motionis modos Plato prescribit, quibus uti ad exercendum corpus debeamus. Primum gymnasticam: secundò facilem uestionem, siue in naui, seu quouis alio uehiculo: tertio, commotionem uehementiorem corporis. Ex his tribus primas tribuit gymnasticæ, quod saluberrima sit omnium corporis purgationum: secundas facili uestioni, tertias commotioni: quam non aliter adhibendam esse censet, quam si necessitas urgeat. Sed nos trium istorum rationem breuiter explicemus. Gymnastica quidem, ut ab hac incipiamus, pars quedam salubris artis est, Galeno auctore: siquidem eius finis in bono corporis habitu efficiendo uersatur. Hæc eadem medicinæ subijcitur, quoniam non minima eius artis pars in sanitate tuenda consistit. Atque ideo Galenus ad Thrasibulum scribens, dieteticæ medicinæ parti subijcit gymnasticam, eamque paulo ante Platonis ætatem inuentam esse dicit. Hanc, ut pote uti-

lissimam humanæ saluti, Plato in Gorgia medicina adiungit. Duplicem enim ille artem ait circa corporis sanitatem uersari: unam gymnasticam, alteram medicinam, utranque tamen circa idem subiectum, et eundem curationis finem consistere, quamuis ambæ diuersa ratione distinguantur. Quatenus enim medicina morbis adhibet remedia, distinguitur à gymnastica: quatenus uero exercet solum, hæc rursus ab illa seiungitur. Itaque gymnastica hæc homini necessaria est, non aut illa qua utuntur athlete. Nam duplicem idem Plato gymnasticam facit, et eundem sequutus Apuleius in lib. de Philosophia: unam sanitatis tuendam, exercendi que corporis, quæ laudat summo opere, quod corpus prauis humoribus purget, rectamque temperiem efficiat: alteram athleticam, quæ uituperat, quod uires prosternat, prauumque habitum corporis gignat. Iam uero ut de secundo genere exercitationis dicamus, cum uestio omnis moderatè corpus moueat, salubris admodum est, et ad tuendam ualetudinem aptissima. siue enim equo, siue curru, seu naui uehamur, corpus agitato uehiculo impellitur, sed medio critere. Eodemque modo cum deambulamus, exercemur etiam: sed non adeo purgat exercitatio hæc, nec partes corporis adeo confirmat, quam gymnastica. Postremò tertius ille modus, quem sine magna necessitate nunquam esse adhibendum Plato dicit, uehemens est: uelut ille, quo utuntur athlete. siquidem corporis temperiem nimio labore dissoluit, studiosoque homini perniciosus est. Nam præter id quod corpus fatigat, robustam quandam et immanem constitutionem efficit, quæ rationi minimè consentanea est. Atque huiusmodi motionem Galenus luctatoriam et *ναβαλινίω* nominat, et ab omni re bene constituta reijciendam censet, quoniam ad prauas affectiones corpus traducat. Cum ergo motionis hoc genus inutile prorsus sit, ac non solum à Platone in Gorgia, sed à Galeno etiam explodatur, adhibendum nunquam erit, nisi cogente necessitate, cum uel magna uitiosorum humorum copia corpus obruit, uel cum in aliquod uitæ honorisque discrimen incidimus. Medicorum illa purgatio est, quæ pharmacis, id est solutiuis medelis uti solet. Hactenus exercitationes nobis utiles ac faciles exposuit Plato, sed quia multi corporis morbi frequenter exoriuntur, cum eiusdem temperies mutatur, horum curationem ut à nobis alienam medicis committit. medicus enim, ut Galenus ait, inter alia munere purgandi uti debet, ut ea ratione uitiosum humorè, qui morbum affert, expellat. Purgationes autem uarijs modis fiunt: uel sanguinis missione, uel humorum purgatione, uel alijs denique modis, quos medici prescribunt. Cum ergo medicorum munus hoc sit, pharmaca morbis accommodata adhibere: efficiendum est tamen, ut Plato docet, ne leui morbo magna statim remedia, et acria applicemus. sic enim temperiem corporis perturbabimus, ac morbos irritabimus. Id quod Galenus eleganter, docens non esse continuo le-

uibus morbis uehementē curationē adhibendā præcipit: sed leui remedio utendum, ne habitus corporis labefactetur. siquidē, Hippocrate autore, morbis extremis remedia extrema, leuiorib. autem leuia sunt accommodanda. Atq; huius rei causam exponens Plato, omnium ait morborum genera cuiuscunq; animalis constitutioni similia esse. alia enim animalia morbis alijs frequentius laborant, quā alia: quoniam naturam habent ipsiſſis obnoxiam. uelut homines calidi et humidī, procliuiorē sunt morbis, quā sicci & frigidi: quia uidelicet humiditas cum calore facile corrumpitur. Cum itaq; cuiusq; animalis natura ad peculiare morbos procliuis sit, conuenientissimum erit, facilia remedia cuiq; pro natura sua adhibere. Atq; hoc Plato apertius confirmans ait: καὶ γὰρ ἢ τῶν ζώων φύσις ἔχουσα τεταγμένους τὸ βίον γίνεται χρόνος, τότε γένος ζώων πάντων. id est, Horum namq; morborum concursus præscripta uitæ tempora uniuersi generis animalium habet. diuersis enim temporibus uitæ hominis diuersi morbi nascuntur: atq; alij proprii sunt iuuentutis, alij pueritiae, alij senectutis, alij demum ætatum aliarum. Quemadmodum enim, postquam orti sumus, ad certum uitæ tempus augemur, indeq; paulatim contabescimus usq; ad uitæ interitum: sic etiam singuli morbi pro ætatis ratione uariantur. Hæc igitur est Platonis uera sententia in hoc loco, non ut Latinus interpres existimat, qui sic trāstulit: Sane animalium compositio ab ipso generationis exordio certis temporū curriculum terminatur. In quo illud τῶν ζώων φύσις, ad animalia, de quibus in priori periodo Plato dixit, retulit, cum ad morbos referre debuisset. sic enim Plato idem loquitur, πᾶσα γὰρ φύσις νόσων, τῶν ποικίλων τῆ ζωῆ φύσις προσέσται. καὶ γὰρ ἢ τῶν ζώων φύσις ἔχουσα τεταγμένους τὸ βίον γίνεται χρόνος, τότε γένος ζώων πάντων. id est: Morborum constitutio animalium nature quodammodo assimilatur. illorum enim concursus præscripta habens uitæ tempora, fit pro uniuersi generis ratione. Itaq; illud τῶν ζώων φύσις, ad ζώων φύσιν referendū est, non ad animalia. His demum sic explicatis, Platonis sententiam sequamur. Quando ergo accommodatos cuiq; animalium nature morbos esse, eosq; singulis ætatibus aduenire Plato dixit: non concludens, non esse naturam irritandam acerbis remedijs, cum opus non est, inquit, ne ante præscriptum uitæ tempus animal pereat. Quod ipsum rationibus alijs confirmans, triangulos inquit singulorum animalium ab ipso ortu ad certum quoddam tempus uim colligationis habere: hoc est, qualitatum constitutionem, qua corpus constat, æternam esse non posse, quoniam omne colligatum natura sua dissolui necesse est, & idcirco qualitates ipsas ad certum uitæ spacium coniunctas esse: eo autem peractō, constitutio omnis dissoluitur, ac trianguli, id est qualitates dissipantur, & ad propriam redeunt naturam. Quod si ergo certum uitæ tēpus

unicuiq; animalium generi tributum est, ut omnes affirmant, & experientia docet, insani certè hominis est, acrioribus remedijs uti uelle, cum minime necesse est: ideoq; diæta, id est moderata uiuendi ratione utendum est, Platonis præcepto, ut non modo corpus, sed animum etiam, qui eius est quasi pædagogus, excolamus. Hæc igitur est Platonis sententia de tuenda sanitate, breuiter explicata. Ergo cum nostra hæc interpretatio Platonis sententiæ conueniens sit, per illud διαποδαγωγῶμεν, corpus, quod instituitur, intelligamus: per διαποδαγωγῶμεν τὸν νοῦν, animum ipsum, uitæ rationem præscribentem. sic enim Platonis metaphora à pædagogis sumpta, ad rationem uitæ explicandam clarior erit. Quemadmodum enim pædagogi blandè pueros instituunt, non plagis multis uexant: sic moderata uitæ ratione, non pharmacis uehementibus, salutem conseruabimus. Atq; hoc ipsum Plato manifestius in his uerbis quæ sequuntur, declarat:

Ipsam uerò quod gubernaturum est, multo magis ac prius ita pro uiribus instruendum est. Id est, animum ipsum, qui pædagogus & gubernator totius animalis est, cum primis excolere oportet, ut suo munere rectè utatur. Sed hac de re breuiter dixisse satis sit, ut Plato inquit: quando obiter de exercitationis usu & ratione dictum est, prout rei subiectæ tractatio postulabat, non ut de illa exactè tractaretur. Quantulacunq; tamen dicta sint, ea quidē ad propositum institutum satis erunt.

Sæpe in superioribus diximus, tres esse animæ species in nobis, trifariam distributas, singulasq; suos motus habere. Ita nunc paucis cōcludamus, quæcunq; illarum torpet, & à suis motibus ocium agit, imbecillissimā necessariò reddi: quæ uerò agit assiduè, robustissimam. Quapropter danda est opera, ut species singule, motus suos inter se moderatos cōuenienti tenore conseruent. De præstantissima igitur animæ nostræ specie ita est sentiendum. Nempe hanc Deus, ut dæmonem nostrū cuiq; tribuit: hanc in summa corporis arce sedem habere dicimus, atq; ad cœli cognationē è terra nos tollere, tanquam animalia cœlesti potius quā terreno semine nata. Quod quidem rectè admodum dicitur. Vnde enim primus animæ datus est ortus, inde diuina uis caput, radicemq; & originē nostram prudentem suspendens, totum dirigit corpus. In eo igitur qui concupiscentiæ, & ambitiosæ iracundiæ affectibus explēdis incumbit, necesse est opinio-

nes omnes mortales fieri, atq; eum quàm maximè fieri potest mortalem prorsus euadere, cum mortalem naturam pro uiribus auxerit. At eum qui totus descendæ ueritatis cupiditate flagrauerit, atq; omnem eius operam præcipuè in hoc uno impenderit, necesse est omnino, siquidem ueritatem attingat, immortalia & diuina comprehendere: & quatenus humana natura immortaliatē assequi potest, eatenus hūc penitus immortalem euadere, nulla uidelicet immortalitatis parte dimissa. quinetiam cum semper diuinum colat, ipsumq; familiarem dæmonem in se habeat ornatissimum, præcipuè beatum fore. Cultura autē cuiusq; omnino una est, proprium cuiq; pabulum motumq; tribuere. Ei uerò quòd in nobis diuinum est, motus cognati sunt, uniuersi ipsius cogitationes atq; circuitus. Hos itaq; secutum unumquencq; nostrum, oportet discursiones illas nostras in capite olim à prima generatione corruptas, per ipsam mundanæ harmoniæ reuolutionisq; intelligentiam ita corrigere, ut intellectæ rei intelligentem uim secundum pristinam naturam similem reddat, per quam similitudinē uitæ à Deo optimè nobis propositæ, & in præsentī tempore, & in futuro finem adipiscamur. Sed iam disputatio illa de uniuerso usq; ad generationem hominum nobis proposita, finem penè suum adepta uidetur.

Quemadmodum sanitatis corporeæ rationem, ac ualitudinis tuendæ modum in superioribus descripsit Plato: sic etiam in his, ut totam de homine tractationem absoluat, de moderatione animi disserit. Quæ in re paulo altius repetito exordio, ad ipsam iterum animi diuisionem redit, de qua dixit superius. Itaq; triplicem esse animi uim, iam constitutum est, rationalem, irascibilem, & appetitoriam: quarū quidē singulis propriæ insunt affectiões, quæ hominē perturbāt, quibusq; curationē convenientē adhiberi oportet. Ergo cū irascibilis et appetitoria rationali animæ adiunctæ sint, eadēq; solæ perturbationibus sint obnoxie: contraq; rationalis ex sua natura nunquam, ex illarum autem propinquitate perturbationes contrahat: fit, ut alij sint proprii irascibilis affectus, alij appetitorie, alij demū ab utraq; proficiscētes ad rationalem perueniant. Nam irascibilis quæ ferox est, propria hæc sunt, ira, odi-

um, inuidia, arrogantia, superbia, huiusmodiq; affectus alij ex elatione animi nascentes. Appetitoria, quia cupida est, & abiecta, poculentorum auaritate, libidine, rei ueneræ appetitu, alijsq; id genus appetitionibus commouetur. Rationalis demum eorū nihil appetit, nisi quòd illis acquiescens uitatur: atque hæc est illius perturbatio. Hinc patet, unicuiq; partium illarum accommodandam esse curationem, ut totum ipsum animal temperatum conseruetur. id autem fieri aliter non potest, quàm si (uti diximus) corpus exerceatur: eo enim exercitato, sedari eas necesse est. Ut si appetitoria, quæ nimium exultat, deprimatur: ea uerò quæ submissa est, excitetur, nimirum irascibilis: atque eodem modo uice uersa, unaqueq; pars proprios motus seruabit. quod quidem latius in libro de Cognoscēdis curandisq; animi affectibus Galenus, ex hoc Platonis loco declarat.

De præstantissima igitur animæ nostræ specie ita est sentiendum.) Quoniam rationalem animā habere suos affectus diximus, operæ precium est, ut eos quoq; discernamus, ut morbo cognito, curationem adhibeamus. Sed ante tamen quàm ea de re dicam, breuiter cum Platone docere oportet, quo pacto eadem rationis particeps anima corpori annexa sit, aut qua ratione dæmon esse dicatur. Quo explicato, Platonis uerba exponentur. In primis ergo, ut rem paucis complectar, quando multa de hac re dicta in superioribus à me sunt, anima quidē corpori ex Platoniorū sentētia ita copulatur (ut Nemefius etiā testatur) ut ea ipsa illi infundatur non admixta, sed quasi illud induens. Quod ita interpretatur Ammonius, ut quod intelligibilia omnia, quamuis sensibilibus copulentur, minimè permisceantur, nec cū ijs confundantur. ideoq; animam, utpote intelligibilis naturæ, uniri quidem corpori refert, non tamen cū eo confundi: aut illo commutato, ipsam mutari. Itaque ueluti habitum quendam præsentia sua corpori inherere dicit, quemadmodum amatorem uinctum in amata detineri dicimus. Hinc liquet, animam corpori annexam præesse, ut illud impellat, & animet: sicut forma materiam uegetat, & informat. Hæc itidē anima, quatenus à corpore separabilis est, & intelligibilis, diuinū semen, ac cœlestē à Deo traditū, & in capite positū, à Platōe dicitur. His ita propositis, restat nunc inquirendū, cur dæmonē rationalem animā uocet, itemq; qua de causa immortalis anima propter uitia fieri mortalis dicatur: aut cur ediuerso propter studiū ueritatis, & exercitationē, immortalis ac diuina eadē fiat: ac demū, quo pacto immortales reddamur, si familiarē dæmonē coluerimus. Primò ut singula ordine declarētur, anima quidē rationis particeps, ut Proclus in lib. de Anima & dæmone annotat, quæ corpore utitur tanquam uehiculo, nec ei subiicitur, dæmon hoc loco à Platone uocatur. Cum enim dæmon media quædā essentia intelligibilis sit inter homines ac deos, ex Platoniorum sententia, dæmonumq; ordines quinque sint, auctore Iamblichō,

Iamblichus, trifariam esse demonas intelligimus. primo essentia, ut sunt iidem illi, de quibus modo diximus: secundo comparatione, ut sunt omnes ij qui ordinem aliquem ad inferiora habent, generationemque proximo disponunt, qui communi nomine officij demones appellantur (cuiusmodi sunt illi, de quibus Plato antea sic loquutus est: De alijs uero demonibus tractare, eorumque generationem in lucem edere, maius opus est, quam pro humano ingenio) tertio demum habitudine dicitur demon, qui unicuique prouidet, uitamque ipsius tuetur: cuius etiam meminit Socrates in libris de Rep. cum demonas, id est animos qui recte uixerint, in meliorem conditionem transferri ait. In hac ergo significatiōe demon dicitur animus à Platone, ut Proclus annotat. Iam uero, ut ad secundum, quod proposuimus, accedamus, hoc modo anima rationalis, testante Nemefio, ceterisque Platoniceis, mortalis, aut immortalis fit. Homo, uti saepe diximus, medius est inter rationalia, et irrationalia. Partem siquidem utriusque habet. rationalis enim pars est mens, irrationalis uero appetitoria, et irascibilis. Quod si ergo idem naturae suae medium non seruarit, sed in partem alterutram declinat, ad eam naturam magis accedet, ad quam declinat. Itaque si rebus corporeis sese dedat, rationis expers fiet, et eodem modo mortalis, quemadmodum bruta animalia. Quod si rursus intelligentiam sequatur, rationique pareat, contemptis corporis uoluptatibus, uerus homo intelligibilis atque immortalis reddetur. Hanc ob causam dum uirtutes sequitur, immortalis: et dum uitia, mortalem fieri hominem Plato intelligit. Porro tertium illud à nobis propositum ex superioribus sequitur, nimirum demonem familiarē excoli per uirtutes. Nam per demonem, rationalem animam corpore utentem, hic Plato significat. Siquidem, ut idem Proclus testatur, bifariam homo intelligitur: uel quatenus animā, quomodo sit, habet, siue illa recte, siue male agat: uel quatenus eadem anima corpore utitur, eique imperans, ad intelligibilia sese extollit. Quemadmodum etiam aliud est homo per se absolutē, aliud uero homo doctus. Eodem itidem modo aliud est anima corpori utcumque inclusa, aliud cum eadem illi imperat. Haec ergo anima corpori imperans, et in naturam intelligibilem ascendēs, demon uocatur. Unde cum Plato hic ait, demonem familiarē nobis conseruari, ornatissimumque reddi, si ueritatis uiam sequamur: perinde est, ac si dicat, animam rationalem, uereque intelligibilem, demoniam per uirtutes fieri. Cui interpretationi assentitur Plotinus in libro de Demone proprio, cum ait, tum nostrum animū demonem in se habere, cum aliquid sui ipsius praesidēs sibi habet. Nam ut demones, Platoniceorum sententia rebus efficiendis praesidentes, cuncta disponunt: ita in anima nostra, id quod praesidet actionibus, id est ratio suo munere recte fungens, est demon. Quam ob causam, inquit, animum sortiri bonum aut ma-

lum demonem, cum bonam aut malam electionē sequitur. qui enim semper bonus est, ac secundum rationem uiuit, bonum sortitur demonem: qui uero contra, malum. Ergo concessum cuique est, ut Plotinus existimat, demonem qualemcumque eligere: hoc est, cum uitae cursum sequi, quem uoluerit. At cum iam elegerit, mutare illum non potest. ut si quis libidinosus natura sit, demonem (ut ille ait) uenerum habet, quem, siue à libidine abstineat, siue non abstineat, semper retinebit: neque enim unquam demonem illum, id est eiusmodi propensionē amittet. Quare demon nec planē extra nos est, ut idem docet: nec uerē nos ipsi sumus, sed habitudo quaedam est rationis recte aut male suo munere utētis, ad actiones animalis disponendas. Atque huiusmodi etiam demon ille Socraticus, à Platone toties celebratus, fuisse uidetur: de quo Plutarchus, et Apuleius, dicatis ad id libris, scripsere. Hinc constare iam existimo, cur Plato in hoc loco animam rationalem demonem appellet, et quo pacto illum excolere posse nos dicat. Cum autem partium duarum animae irrationalis, et irascibilis, et appetitoriae officia exposuisset, rationalis postea rectam functionem subiungit in his omnibus. Quam quidem uult, recte corpore uti, singulisque partibus proprias actiones praescribere: ipsam uero rationem, quam diuinam nostri partem appellat, motum sequi uniuersitatis, id est intelligentiae ordinem ac motum imitari. Nam ex duplici illo animi motu, quem supra retulimus, motus eiusdem naturae animam rationalem sequi Plato iubet: ut non solum corpori imperet, sed etiam ad intelligibilia sese erigat. Atque hoc ipsum significans inquit: Ei uero quod in nobis diuinum est, motus cognati sunt, uniuersi ipsius cogitationes atque circuitus. Id est, Cum reliquae partes animae conuenientem culturam habeant: anima quoque rationalis, quae diuina est, suam habebit. Eadem autem erit, si motum intelligentiae sequatur, sicut ipsa intelligibilis natura est. Itaque motus animi, cogitationes et intelligentiae sunt: hi autem similes sunt motui uniuersitatis, quemadmodum supra retulimus. Quocirca melius et apertius Graecè haec, quam Latine, à Platone sic dicuntur: τῆ δὲ θεῶν οὐκ ἴσμεν ἑννοίας εἰσι νῦν ὁμοίαι, αἱ τῶ πάντων διανοήσεις καὶ νότιστοι. id est, Diuinae partis, quae in nobis est, cogitationes et circuitus, similes, sunt motibus uniuersitatis. De qua quidem similitudine cum plura superius dixerimus, nihil est quod nunc desideretur. Hos itaque secutum unumquemque nostrum. Hæc est complexio eorum, quae Plato iubet ad animi rationalis exercitationem seruari. Nam cum idem, ut ex superioribus constat, motus habeat circulares, uniuersitatis conuersioni et concentui similes, nulla alia ratione commodius exercebitur, quam si uniuersitatis ordinem et constantiam imitetur, atque ad naturae intelligibilis contemplationem sese erigens, similis illi fiat, harmoniamque motuum seruet: id est, sibi

planè consentiat, nec perturbationibus distrahatur. Ita enim fiet, ut & perfectam uitam in hoc seculo, & in futuro habeat, cum felicitatem fuerit adeptus. Atq; hinc intellige rectè factorum præmia, et uitiorum poenas, à Platone ubiq; statui, ueramq; felicitatem in Dei, siue summi boni contemplatione poni: ut nos alibi latius docemus.

Cæterarum uerò animantium generationem, quatenus duntaxat necessitas postulat, paucis perstringemus. Sic enim modum in hac disputatione tenere sibi quisq; uidebitur. Verùm de his iam ita dicamus. Quicumq; uirorum iniusti, timidiq; uixerunt, quemadmodum probabilis ratio nobis ostendit, in generatione secūda in fœminas sunt conuersi. quo quidem tempore hanc ob causam dii coitus amorem machinati sunt. Igitur in uiris unum quiddam, in fœminis alterū uitæ & animæ composita composuerunt. Ipsum potus discursum, quo per pulmōes sub renes in uesicam defluens, & spiritui mixtus, elixusq; depromitur, dii in fistulæ modū in compactam medullam à capite per ceruicem & spinā deriuauerunt: quod quidem sperma, id est semē, in superioribus nuncupauimus. Hoc autē, utpote animatum ac respirans, qua parte spirat, per eandem uitale effluendū desiderium gignit, atq; ita generandū amorē nobis inseruit. Quocirca pudendorum naturæ in uiris insita uis inobediens, atque imperiosa, & quasi animal nō exaudiens rationem furiosarum libidinū, uiolētia subiicere sibi cuncta conatur. Vulua quoq; matrixq; in fœminis, eadem ratione animal auidum generandū, quādo procul à fœtu per ætatis florem, aut ultra diutius detinetur, ægrè fert moran, ac plurimum indignatur: passimq; per corpus oberrans, meatus spiritus intercludit, respirare non sinit, extremis uexat angustijs, morbis denique omnibus premit, quousque utrorumq; cupido, amorq; quasi ex arboribus fœtum fructum uel producunt, ipsum deinde decerpūt, & in matricem uelut agrum inspargunt. Hinc animalia primū talia, ut nec propter paruitatem uideantur, nec dum appareant formata, concipiunt: mox quæ conflu-

uerāt, explicant. Mulieres hunc in modum, & fœminæ omnes sunt genitæ. Auium autem genus ex nostro ita est aptè cōformatum, ut pro pilis pennas acciperet. In hoc illi homines trāseunt, qui simplices & innocentes cum sint, leues tamē sunt, & frustra in rebus sublimibus curiosi: qui uel adeo fatui sunt, ut oculorum iudicio confisi, hoc altissima quæq; firmiter demonstrari posse non dubitant. Gressibilium uerò ferarum genus ex his natum hominibus, qui à philosophia penitus alieni, ad cœlestia nunquam oculos erexerunt: ex eo quod uolutionibus illis quæ in capite peragi solent, usi nunquam sunt, sed illas animæ partes secuti, quæ in uentre & pectore dominantur. Ex his utiq; studijs anteriora membra & capita ob ipsam cognitionem humi penitus defixerunt, in longum productum, ac diuersum corporis uerticē tenuere: quando quidem ibi propter desidiam singulorū collisi sunt, & confracti circuitus. et ideo, quod quatuor pedum, ac etiam plurium est instituta figura, ut insipientioribus Deus maiorē ex pedibus multis atq; progressu occasionem præstet, per quam magis etiam deflectatur ad terram. Eos autem qui horum in sapientissimi erant, corpusq; in terram penitus prosternebant, quasi nihil ultra pedibus opus foret, in corpora carentia pedibus, & humi serpentina permutarunt. Quartum genus aquaticum est, ex illis natum, qui stolidissimi & imperitissimi fuerāt: quos nostri illi transformatores pura respiratione dignos idcirco nō iudicauerunt, quia propter extremæ transgressionis iniquitatem, animam impurissimam prorsus habebant. Ideo ex tenui ac pura aeris illa respiratione, in aquæ respirationem profundam, turbidamq; merferunt. Vnde piscium, et ostrearum, ac deniq; aquaticorum omnium orta est multitudo: in qua certè mutatione illi ex sedium extremarum habitatione, inscitia quoq; extremæ dant poenas. Hunc in modum & olim, & nunc in se inuicē animalia migrant, dum mentis & dementiæ iactura uel adoptione mutantur. Iam igitur nostra

nostra hæc de uniuerso disputatio finē habeat. Mortalia enim & immortalia uiuentia mundus hic sortitus, atq; inde completus, ita deniq; factus est uisibile uisibilia comprehendens animal, intelligibilis Dei imago sensibilis, maximus, interminatus, pulcherrimus, perfectissimus, cœlum unum hoc, atq; uni genitum.

Post hominum generationem, antequam reliquorum animalium ortus explicet, foeminarum ortum subiungit. Cum enim animal rationis particeps uel masculinum, uel foemineum sit, in eoq; genere præstantioris naturæ sit masculinum, quam foemina, hætenus de maris generatione, nunc de foeminarum origine differit. Plato ergo earum generationem explicaturus, rem paulo altius reptens: in secunda, inquit, generatione, qua homines propter uitia in uaria animalium genera commeant, foeminae quoq; ex timidis hominibus ortæ sunt. Atq; hæc est secunda generatio, in qua semper minus præstantia post præstantiora gigni Plato docet, ut in superioribus ostendimus. Sed ut nos melius Platonis sententiam exponamus, in primis uideamus, cur ex uiris in secunda generatione foeminas oriri dicat: deinde quid intersit inter uirum & foeminam, aut in quo conueniant. Cum post mundi ortum hominis effectiōnem hætenus docuerit, nunc ut foeminarum ortum exponat, ex timidis inquit uiris illas generari: non quod ratione differant, sed quod accidentibus. Nam utriq; rationis participes æquæ sunt, quauis uir sit perfectior. Itaque, ut medicis placet, foeminae frigidiores sunt uiris, proindeq; imbecilliores: atq; ea de causa gigni ex ijs dicuntur à Platone in secunda generatione, quando constitutione quarundam partium corporis, ac temperatione à uiris differunt. Cuius rei causa est frigiditas, ut Galenus putat, quæ imbecilliores & molliores uiris foeminas reddit. Vnde quo præstantior est frigore caliditas, eo est uir foemina perfectior. Hinc etiã sit, ut timidiores sint foeminae: quia frigus gignit timorem: & frigidioris naturæ homines timidi et effoeminati plerunq; sunt. Ergo sola frigiditas uiros à foeminis distinguit, ut Galenus uult: siquidē in foeminae ac maris generatione in utero facta, calidius semen mares, frigidius foeminas efficit. Et in ipsa quoq; seminis emissionē duo sunt uasa seminalia: unum dextrū, et calidius: alterū sinistrū, ac frigidius: per quorum illud semen ad gignendos masculos, per hoc ad foeminas deriuatur. Quo nomine ad ostendendam Plato foeminarum similitudinem cum uiris, illas inquit ex uiris fieri, quando frigidiores naturæ sunt. In quo, ad illam animarum commigrationem Pythagoreorum superius relatam alludit. quoniam eadem uiri anima, dum timidum sortitur corpus, ratione tamen non carens, foeminam efficit: atq; eadem ratione reliqua animalia, ut deinceps docebi

mus. Igitur corporis constitutionem uariari censet ad animi mutationes, non illius naturam. Quod autem ex uiris foeminas fieri dicat, haud planè absonū rationi est, cum solo sexu distinguantur, ac uir ipse amputatis genitalibus (ut Aristoteles lib. 3. Animal. ait) in foemineam degeneret naturam: & sepe homines hermaphroditi, id est partim uirilis sexus, partim foeminei inueniantur, ut Plinius lib. 7. docet. Cui etiam sententiæ Platonis, auctoritas scripturæ sacræ uidetur fauere, cum initio mūdi ex Adami costa Euam à Deo factam Moses scribit. Ex quo intelligimus, primam foeminam ex uiro esse ortam, non eo modo quem dicunt Plato & Pythagorici, ut timidi uiri mutentur in foeminas, sed quod ex ipsa uiri natura foeminae sint: nisi quod uir perfectiori sit corpore, propter caloris uim. Quinetiam Eusebius lib. 12. Preparationis Euangelicæ, Platonem ait, ut alia multa, ita hoc ab Hebræis sumpsisse, ut foeminas ex uiris dicat esse natas: quemadmodū in symposio, sub Aristophanis persona, fuisse inquit olim homines hermaphroditos, seu androgynos, quod idem est: posteaq; à Mercurio diuisos in marem & foeminam, atq; ita duo hæc animantia inter se maxime coniuncta esse. Sed ille, ut ueritatis luce priuatus, quod scriptura sacræ aperte significat de generatione foeminae ex uiri costa, fabulis confudit. Quæ etiam Hebræorum aliqui, quos uocant Rabinos, uidentur sequuti: qui cum illum Moysis locum exponant, connexum fuisse uiri cum foeminae corpus initio dicunt, postea uerò diuisum. Sed nos his omisissis, ad uiri ac foeminae discrimen, consensionemq; explicandam progrediamur. In primis quidem hoc conuenit foeminis cum uiris, ut Galenus lib. 8. de placit. Hippocratis & Platonis ait, quod utraq; rationis participia animalia sunt, eademq; corporis figura formaq; constant. differunt tamen, quod uiri natura est robustior, & ad actionem omnem aptior, propter caloris uim: contra uerò foeminae imbecilliores, & propter frigiditatem ineptiores. Item distant, quod agendi uim habet uir, quia calor maxime agit: at foemina patitur, & uiro subijcitur. Porro cum eadem utriusq; corporis fabrica sit, in quibusdam tamen membris differunt, de quibus iam dicemus. Hæc est deniq; foeminarum generatio, & similitudo cum uiris, paucis explicata. Reliquū est, ut illud in quo uterq; sexus differat, cum Platone declaratur. Nam de eo in quo cōueniunt, hoc est anima, corporis constitutione, partibus, sensibus, affectibus, exercitatione, ac reliquis, abunde est in superioribus dictum. At uerò pars illa foeminei corporis ad generationem apta, quia nondum est descripta, à Platone iam describitur, ut uniuersa rationalis animantis natura perfecta sit. Quo quidem tempore hanc ob causam dii coitus amorem.) Cum rerum omnium generatio alicuius finis causa producta sit, nihilq; temerè, ut Aristoteles ait, Deus & natura faciant, causam, cur foeminae ortæ sint, Plato proponit, ut inde

naturam hanc differentem illarum à uiris exponat. Itaq; cum omnibus animalibus naturalis quidam coniunctionis appetitus à natura sit tributus, ad uniuersum generis conseruationem: causam nunc Plato, cur foemine ortae fuerint, reddens, inquit, amorem quendam naturalem coniungendi se cum suo genere animalibus in esse. Cuius causa effectum sit etiam animal quoddam tum in nobis, tum in alijs animalium generibus: hoc est, quod ex una & eadē humana natura, ut ex ceteris animalibus, facta sit sexus quaedam distinctio, ut aliud sit mas, aliud uerò foemina. Quo nomine unum est et idem rationis particeps animal: sed in nobis quidem, id est in uiris, masculum est, in foeminis autem foemineum. Quando ergo corporis solum parte quadam, nimirum sexu, à uiro foemina distinguatur, eademq; sit uiri causa generata, ut illi sese coniungat, suiq; similem procreet: equum est, partem hanc à nobis describi, quam hoc modo Plato declarat. Ipsum potius discursum, quo per pulmones sub renes in uesicam.) Foeminarum corpus, ut Galenus lib. 14. de Usu partium refert, hoc solum à uirili differt, quod alterum genitalia, seminariaq; uasa eminentia propter calorem habeat, qui illa foras produxit: alterum uerò eiusmodi ferè membra habeat, sed inuersa, & intra uterum formata, propter frigiditatem, quae prodire illa, prominereq; foras non sinit. Hinc mulierum pudenda eiusdem figurae, atq; hominum esse inquit: nisi quod intra uterum inuersa, formataq; sunt, tum ad uirilis membri complexum, tum ad semen recipiendum. Nam per matricis collum uiri semen in sinus recipitur, ibiq; illa compressa, condensatur, formaturq; animal. Quare mulier ad perpeffionem generata, genitalium huiusmodi forma distinguitur à uiro. Verumtamen cum ad foetus generationem necesse sit, foeminae quoque semen coire, ut auctor est Galenus: uiriq; semen agendi uim habeat, mulieris autem semen patiendi: emissionem quidem seminis ex uasis seminalibus, itemq; uasorum eorundem positionem, in his Plato describit. Ipsum potius discursum, quo per pulmones sub renes in uesicam defluens, & spiritui mixtus, elisusq; depromitur, diu in fistulae modum in compactam medullam à capite per ceruicem & spinam deriuauerunt: quod quidem sperma, id est semen, in superioribus nuncupauimus.) Sed ut nos haec, quae difficilia sunt, explicemus, primò quis sit iste potionis discursus, de quo Plato loquitur, et quomodo in corpore collocatus, doceamus. Discursus iste potionis, si rem intelligamus, nihil aliud significat, quam uasa uteri, per quae semē emittitur, quorū situs ex Galeni descriptione huiusmodi est. Duae sunt in homine uenae prope spinam in renes porrectae, quae semen continent, colligataeq; membranulis quibusdam sunt, per quarum dextram semen masculū, per sinistram foemineum defluere ad testiculos, medici affirmant. Media inter has duas uenas posita est quaedam alia ueluti canalis, per quam urina in uesicam dela-

bitur. Itaq; totum illud quasi farcimen, ex tribus uenis colligatum, & prope spinam per renes transmissum, ad genitalia membra deducitur: ipse autem duae uenae, ex uena caua nascuntur. Quibus etiam, ut reliquis uenis, duae arteriae connectuntur, ut semen simul cum spiritu emitatur. siquidem ex sanguine uenarum illarum, admixto spiritu artierarum, semen in uasis seminarijs gignitur, albumq; ac spumeū fit. Atq; hoc modo uiri seminalia uasa sunt posita. Iam uerò mulierū uterus in duas partes diuiditur, quae multis modis reflexa, similes quoq; duas uenas ijs quas habent uiri, amplectuntur, ita ut dextra uena masculinū, & sinistra foemininū semen continet. Nam foeminae etiā, ut Galenus docet, semen, sicut uiri, emittunt: quanquam Aristoteles in lib. de Animalium generatione, contra sentiat. Deniq; ut uiri semen ex duabus illis uenis in testiculos prominentes elabatur, ita in foeminis semen idem ad testiculos quosdam inclusos & intra uterum inuersos defluit. cum ergo illarum semen ad testiculos illapsum, & uirili semini commixtum est, à uulua statim attrahitur per eius collum, & ad foetum formadum retinetur. Nam uulua magnam attrahēdi seminis, retinēdiq; uim habet, eademq; in utero sublimior testibus ipsis eminent. cuius aditus quasi collum est, per quod semen recipitur, ac foetus editur. Huic uerò collo duorum testiculorum extrema colligantur, ita ut cum duabus uenis semen ad testiculos emittatur, ibiq; cum uirili misceatur, per uuluae collum attrahatur statim. In ipsa porro uulua amplius quidam sinus sunt, in quibus foetus continetur: qui pro illius magnitudine dilatantur, & contrahuntur. His ad Platonis sententiā explicandam propositis, uerba nunc interpretemur. Potionis inquit discursus in medullam spinæ deductum esse: id est, illam complicationem trium uenarū quas diximus prope spinā, quae medullam è cerebro descendentem in uertebras continet, annecti: non tamen uenas easdem in mediā spinam influere, aut medullae admisceri, nec enim hoc Plato putauit: sed illas spinæ colligari, & per renes quae spinæ annectuntur, transmitti. Quibus in uerbis potionem uocat cōmuni nomine, tum sanguinem per uenas illas defluentē, tum urinam per canalem mediam illapsam: quoniam magna potionis pars non minus in sanguinem uertitur, quam reliquus cibus: itemq; ex ipsa potione concocta urina simul cum alijs excreatis humorib. efficitur. Ergo per discursum illum potionis, complicationem uasorum dictorum intellige, quod Plato magis declarans ait: Quo per pulmones sub renes in uesicam defluens, & spiritui mixtus, elisusq; depromitur.) Id est, Eadem illa trium uasorū colligatio facta eo modo, quem diximus, est, per quam potio in uesicam defluit: id est, sanguis tum per uenas descendit ad seminalia uasa, tum urina in uesicam. Nec tamen semen in uesicam urinariam defluere intelligas: nec enim Plato uesicam solum uocat hic nōs leu, sed cōmuni nomine receptaculū illud mulieris, in quod semen

semē & urina delabūtur. Quod autē potionē hic pro
 semine capiat, ex ijs etiā intelliges, quod eandē po-
 tionē extenuatā, spirituiq; mixtā esse inquit. Nam se-
 men, ut Galen. docet, unā cum uitali arteriarū spiri-
 tu emittitur, extenuatusq; ac subtilis redditur pro-
 pter calorē, qui in uasis seminalib. sanguinē coquit,
 & spumeū ac albū reddit. Ideo duab. illis, uenis per
 renes iuxta spinā in testiculos descēdētib. duae quo-
 que arteriae cōnectuntur, ut cū sanguis in semen mu-
 tatur, eidē admisceatur spiritus uitalis. Vnde ex ni-
 mio coitu spiritus multi consumuntur, propter ma-
 gnā seminis emissionē. Igitur potio illa, siue sanguis,
 ad semen accōmodatus, per uenas cōmemoratas de-
 fluit. eadē autē per pulmones sub renes hic dicitur à
 Platone defluere, quoniā caua uena à iecore prope
 spinā ascēdēs, in duos ramos sese diuidit: quorū unus
 in dextrū cordis uentriculū, alter ad caput per ue-
 nas iugulares porrigitur. Tota uerò caua uena dum
 prope spinam erigitur, à pulmone annectitur, ne in
 dextrā sinistra ue uacillet. Nam pulmo quinq; fibris
 quasi digitis cordi alligatur, quarū quinta uena ca-
 uaece uehiculū est, in quo ea inniuitur. Hoc modo er-
 go potio, id est sanguis, ex quo semē fit, sub renes de-
 fluit: id est, pulmone adherēs, & in renes defluēs, ad
 seminalia uasa recipitur. Hec igitur haecenus de ua-
 sorū seminaliū situ, & usu. nunc de semine dicamus.

Hoc autē, utpote animatū ac respirās, qua parte spi-
 rat.) Descriptis seminarijs uasib. nunc usum seminis
 exponit Plato: aitq; ex illa potiōe, siue sanguine cū
 spiritu arteriarū cōmixto, semen in animalib. gigni:
 cōcocto nimirū sanguine, & in spumeū humorē, &
 candidū mutato. Generato autē semine, natura illud
 statim forās emittere ad generationem conatur: quā
 doquidem ex ipsa ciborum substātia partem capiūt
 membra omnia ad sui alimentum, partē uasa semina-
 ria. Ergo ex seminis affluxu appetitus uenericus na-
 scitur, cum natura illud emittere appetit. Nam uasa
 seminalia, ut Galen. lib. 1. de Semine refert, semper
 sunt semine oppleta, ex quo uenericæ rei appetitus a-
 nimalibus est ingenitus. Ipsum uerò semen cum uita-
 li arteriarum spiritu admixtum sit, animatum, ac re-
 spirans à Platone hic appellatur. Nec enim esse gene-
 rationis animalium principium posset, si facultatem
 aliquam uitalem ex animantis spiritu non haberet.
 Ideo semen idem multo cum spiritu emissum, facile
 condensatur ad foetum formandū. Hinc constat, foe-
 tum, quem Graeci ἐμβρυον uocant, animatum esse,
 ex Platonis sententia: qui, ut Plutarchus refert lib. 5.
 de Placit. philos. eundem animal nominat, quoniam
 moueatur & alatur. Aristoteles tamen uegetatri-
 cem & altricem animam, sicut plantis, illi tribuit:
 non tamen uocat animal. Nec uerò hic querere o-
 portet, utrum cum eodem semine anima à parentib.
 traducatur, an gignatur cum ipso corpore post cer-
 tum cōceptionis tempus: id quod difficilioris tracta-
 tionis est, nec ad locum hunc pertinet. Sed nos ad in-
 stitutum nostrum redeamus. Cum ergo semen spiri-

tibus uitalibus constet, ad generationem multū effi-
 cit: praesertim uirile, quod in foemineum agit, Gale-
 ni sententia. Qua de causa imperiosam uim mem-
 bro uirili tribuit Plato: quod ex eo agendi uim ha-
 bens effluat, idemq; in membrū muliebri agat, quod
 solum patitur. Atq; ideo propter naturalem seminis
 appetitum, animal generandi auidum muliebrent
 uulua appellat. Nam ut Galenus locum hunc lib. 1.
 de Semine interpretatur, in utero mulieris appetitus
 quidam prolis inest, quo semen in se adducere sem-
 per cupit; praesertim si menstruorum cessarit efflu-
 xus: tunc enim fit conceptio. Ergo ad explicandum
 muliebris uuluae desiderū, adeo inquit esse auidū se-
 minis illud animal, ut si aliquando detineatur, etate
 praecipue florēte, per corpus passim oberret, et spiri-
 tuū meatus intercludat, ac dolores affectiōesq; mul-
 tas afferat, quousq; semen illud expetitū receperit.
 Quem itidem locum Galenus idem lib. 6. de Locis
 affectis, cum de uteri affectionibus loquatur, sic ex-
 plicat, ut non tantum menstruorum in mulieribus
 cessationem multos afferre utero morbos dicat, sed
 etiam seminis uehementem appetitum uuluae. Quia
 enim eadem quasi animal quoddam prolis auidum
 est, si diu detineatur, antequā semen recipiat, acrior
 est appetitus, magnasq; affectiones gignit: quoniam
 auiditate maximā uterus distenditur, eiusq; uasa us-
 que adeo amplificantur, ut respiratio impediatur,
 animiq; deliquia saepe fiant. Ex illa igitur uaso-
 rum conceptionis, uteriq; distentione, matricem in
 diaphragmatis locum ascēdere, respirationisq; mea-
 tus intercludere in mulieribus quidam putant: cum
 tamen, Galeno auctore, minimē possit ascēdere. At-
 que hoc modo uuluae usum ac naturam explicuisse
 breuiter medicorum sententia, satis sit. Nunc foetus
 formationem paucis demonstramus. Cum appeti-
 tus mulieris immoderatus expletur, recepto semine
 uirili in uulua, ita foetus formatur, ut cōmixtum
 uiri ac foeminae semē in coitu per matricis collū ad-
 ducatur, in eiusq; sinibus recōdatur. Eam enim uim
 habet matrix, ut in coitu distendatur, semenq; at-
 trahat magna ui: quo adducto comprimitur, ne illa-
 bi illud possit. Inclusum ergo in matrice semē pau-
 latim augeri, foetus formari, singulaq; animalis par-
 ticulae gigni incipiunt: primoq; cor, ut censet Aristo-
 teles lib. 7. de Animalib. formatur, quoniam uita
 principū est: postea iecur, quod sanguinis est fons:
 tum cerebrum, uena, arteria, membranaq; fiunt.
 mox ex sanguine caro, ossa, cartilagine, totum de-
 niq; corpus perficitur, quousq; quadragesimo post
 conceptionem die, ut Plinius lib. 7. docet, anima foe-
 tui tribuitur in masculis, at in foemelis nonagesi-
 mo. Animati iam corpusculi singulae partes augeri,
 matrisq; alimento nutriri, usq; ad maturitatē solēt:
 tunc enim in lucem editur. Hec breuiter de homi-
 nis generatione, ex Aristotele & Galeno tradidi-
 mus, ad Platonis intelligentiam. Auium autem ge-
 nus ex nostro ita est apte formatū.) Explicata iam
 hominis

hominis uniuersa generatione, reliquorum animantium ortus breuiter exponit Plato, ne quid ad tractationem de mundo desit. Post hominis itaque ortum, auium seu uolatilium omnium, quadrupedum, serpentium, & aquatiliū, ac zoophytorum generationes summam tradit: quorum nos singula, Platonem sequuti, declaremus. Animalium tria sunt genera præcipua, quæ pro naturæ suæ diuersitate uariantur: terrestria, aquatilia, uolatilia. Hæc quia in tribus ijs locis potissimum degunt, ea nomina sortiuntur. nam uolatilia in aere, terrestria in terris, aquatilia in aquis maxime uiuunt: quanquam genera quædam sunt, quæ amphibia dicuntur, quod partim in aquis, partim in terra degunt. Ad hæc omnia genera innumerabiles animalium formæ rediguntur, de quibus sigillatim dicere longissimū esset: singule tamen species propriam habent naturæ uim, ab alijs diuersam. Nam uolatilia omnia aeræ naturæ sunt: ideoq; leuia, & alis ad uolandum prædita, in aere potissimum degunt, proter naturæ suæ consensionē cum illo. Eademq; ijsdem serè sensibus, quibus reliqua animalia cōstant: tametsi pro speciei uarietate uires quoq; sensuum, & corporum figuræ distinguuntur. Ita fit, ut quot auium formæ, totidem figuræ, & ingenij uires sint. Quæ omnia explicare hic non licet, ne longissimam contexamus historiam. Satis hoc fuerit de illis tradidisse, uolatilia omnia bipeda esse, ac plumis, alis, rostro, unguibusq; munita. hæc enim cōmunia toti generi sunt. Quibus adijci id potest, pleraq; oua parere, licet uespertiliones uiuum edant animal. Cum igitur uniuersa uolucrum natura leuis & aerea sit, ex duplici hominum uitiosorum genere ortas esse aues Plato inquit: uel ex ijs qui leues inconstantesq; sunt, uel ex illis qui cœlestium rerum contemplationi uanæ incubere, frustra q; in eo studio laborarunt. Nam ut auium natura leuis & inconstans est, ita homines inconstantes illis similes sunt. Hi ergo, Pythagoreorum sententia, propter uitium leuitatis in discessu ab hac uita in aues mutantur, quemadmodum in superiori bus docuimus. Atq; hoc, quod Plato de cœlestium rerum inani contemplatione loquitur, manifestè in eorum hominum genus dictum esse uidetur, qui Genethliaci dicuntur. Hi enim, cum nullam stellarum uim certò cognoscant, nisi ex falsa Indorum, Chaldeorum, aliarumq; barbararum gentium traditione, eaq; sibi uix consentiente, peritissimos se tamen cœlestium rerum existimant: falsaq; persuasioni, quam ipsi experimento constare dicunt, credentes, totos se huic contemplationi tradunt. cum in ipso totius artis fundamēto errare se non uideant, ut Plotinus in lib. Vtrum stelle aliquid agant, contra eos scribens demonstrat, cōfirmantq; alij doctissimi uiri tam Christianorum quam Ethnicorum. Quod autem in eiusmodi homines hoc Platoni dicatur, Plotinus in eo libro, Platoniciq; alij docent. Et quamquam Astrologiā Plato in Epinomide, alijsq; libris

commendet, illam solum significat, quæ cœlorum motibus, uarietateq; temporum cōtenta, nihil ultra requirit: nō tamen hanc Magicam, à demonibus, aut eorum ministris inuentam, quam nemo doctus, probusq; non uituperauit. Gressibilium uerò ferarum genus ex his natum hominibus.) Quadrupedia omnia, quæ grauiora sunt, & in terras prona, ex rudibus hominibus orta esse, à Platone dicuntur, ut illorum hebetudinem ostenderet. Vt enim homines rudes sensibus tantum parent, animumq; ad res terrenas abijciunt, nihil sublime cogitantes: ita quadrupedia, atque adeò terrestria omnia animalia rudiora sunt aubus, sensusq; corporeos necessitate quadam naturæ sequuntur, & ad terram deiecta, corporeā solum commoditatem, suiq; cōseruationem querūt. Ideo uasta & dura illis corpora data sunt, quando hebetissimo ingenio sunt prædita. quanquā in quibusdam generibus animalium tanta est ingenij uis, ut dubium inter philosophos fuerit, an animantia bruti ratione prædita essent. Ergo terrestria animalia sensibus serè ijsdem, quibus homines, constāt: ut uisu, auditu, gustu, tactu, olfactu, imaginatione, memoria. Differūt tamen, quòd ratione, iudicio, uoluntate, mentisq; uiribus alijs carent. nihil enim diiudicant, nihilq; liberè uolunt: sed in id quod appetitus docet, impetu quodā feruntur. Quam ob causam illas inquit Plato animæ partes secuta sunt animalia gressibilia, quæ in uentre & pectore dominantur. id est, cum ratione careant, quæ in capite, uti antea diximus, est, sequuntur solum irascibile animam, quæ est in pectore, siue in corde: & appetitoriam, quæ in uentre, seu in iecore est. Vt enim partes hæc irrationales sunt, ita eadem animalia has sequuntur. Et cum illa sensus, animumq; totum ad terras deprimant, conuenienti ad id corpore constant, ut Plato docet: quando anteriora membra & capita ob ipsam cognitionem humi penitus defixerunt: & in longum productum ac diuersum corporis uerticem tenuere: quando quidem ibi propter deficiam singulorum collisi sunt, & confracti circuitus. id est, cum eadem bruta ex agrestibus hominibus nata fuerint, agreste item corpus, & in terras procliuē sortita sunt. itemq; cum illa ratione careant, aut illam saltem nimis pesturbatam habeant, collisos habent, & confractos capitis circuitus: id est, non mouetur eorum mens in capite, duplici illo motu eiusdem & alterius naturæ, quem hominibus supra tribuimus. Atq; eam ob causam uerticem in longum productū ac diuersum tenuere: id est, capite obtusissimo & oblongo constant, eoq; planè dissimili à nostro capite, ut in equis, canibus, cæterisq; huiusmodi animalibus cernimus. Hæc tamen probabilitate quadam solum dicuntur ad brutorum ruditatem, corporeq; molis uastitatem explicandam. Cum ergo animalia corporeis sensib. obediētia maxime agrestia sint, infra auium genus ponuntur, quoniam sint ad terras magis depressa. At cum inter illa magnum

la magnū discrimen sit, aliāq; sint alijs ingeniosiora, omnium, inquit Plato, terrestriū animalium insipientissima illa sunt, quae per terras serpunt: ut colubri, serpētes, lacertae, eiusmodiq; alia: quae praeter id quod in speculis degunt, terra etiam aluntur, obtusissimosq; sensus habēt, & pedib. ad ingressū carēt. Haecenus ergo de uolucris, quadrupedibus, ac reptilibus breuiter dictum sit. nunc Platonē sequuti, quartū genus, nimirū aquatiliū subiūgamus. Aquatilia omnia in formas innumerabiles diuiduntur, aliaq; figurarū aliarum sunt, itemq; alia in aquis semper, alia et in aquis et in terra uiuūt, quae amphibia dicuntur. Generatim tamē omnia terrestrib. uastiora sunt, propter humidiorē naturā, qua cōstant: humor enim uastitatē corporis efficit. Item aquatilia omnia, ut Aristot. in libris de Animalibus docet, partim oua, partim uiuos foetus edūt: oua quidē, quaecūque squama integuntur: uiuū autē animal, quae genere cartilagineo. Deniq; terrestribus animalib. hebetiora sunt, ut Plutarchus in lib. Vtrum sint aquatilia terrenis prudētiora, testatur. Eadem enim memoria aestimatiōe carent, uisumq; solum, auditū, gustū, tactūq; habēt. Olfactu etiam carere illa necesse est, si spiratiōe carēt: quando animal omne quod respirat, olfactū habet. spiratiōe enim olfactus necessariō fit, ut Aristot. in lib. de Sensu & sensili testatur. Sed an pisces spirēt, nec ne, dubiū inter multos est: quod ut nos explicemus, breuiter quorundā sentētiās exponamus. Aristot. in lib. de Respiratione, nullum animal, quod sanguine, pulmoneq; careat, respirare posse dicit: quoniā respiratio propter sanguinis calorem refrigerandū animalib. est data, propter respiratiōe autē pulmones sunt effecti. Sed dubiū hinc est, an cum pisces pulmone careant, spirent, nec ne: quando illis respiratiōis instrumēta desunt, & nullus, uel paucus saltem sanguis illis insit, isq; admodū frigidus, qui respiratiōe non eget, ut refrigeretur, cumq; nullus aer intrare in aquas queat. Quibus rationibus, huiusmodiq; alijs Aristot. negat pisces spirare. contra tamen sentiunt Academici, atq; ipsemet lib. 4. de Animalib. sibi uidetur repugnare, dum olfactum & auditū piscibus tribuit, qui cum aere fiant, in aquas penetrante, necesse etiam est illos spirare: quandoquidē nullū animal, Galeni sentētia, olfacere potest, quod idem nō respiret. Et quamuis pulmone illi careāt, credibile est, branchiarū agitatiōe ipsos spirare. Nam uel in ipsas aquas intrare aer potest, utpote subtilior, ut ex undarū agitatiōe in mari cernitur. cuius rei signū esse potest, quod bullae excitantur, dum pisces spirāt, non dū mouētur. motus enim pisces intra aquas excitare illas nō posset, cum aere careat impellente. Huic etiam sentētia Aristotelis Plinius lib. 9. cap. 7. repugnat, qui pluribus rationibus spiratiōe piscium cōfirmat: quas omnes hoc loco recēserē longū esset. Item Theophrastus in lib. de Piscibus idem testatur, ac demū Galenus in lib. de Usu part. qui pisces nō quidē per fauces, ut anima-

lia terrestria, sed per branchias spirare contendit, eosq; ait ut frigidiores, & minorem sanguinis copiā habētes, minus indigere respiratiōe, quā reliqua. Vnde eo magis respirare pisces inquit, quo plus sanguinis habuerint: ut delphinus, balena, piscesq; alijs eiusmodi multū sanguinis habētes, per fistulas quasdam spirāt, magnumq; halitū simul cum aqua emittunt, ut experimēto cōstat. Hinc ergo pisces omnes, quibus inest sanguis, spirare cōstat, quādo brāchias pulmonis loco habent. Quod autē ad ipsorū sensus atinet, audire illos, olfacere, dormire, gustare, uidere, tactū habere, lib. 4. de Animalib. Aristot. affirmat. Vt ergo ad Platōis sententiā ueniamus, is quidem spirare pisces hic affirmat, uelut reliqui Academici: sed illam tamē respiratiōe dissimilē terrestriū animalū esse docet, cum pisces inquit impura respiratiōe aeris uti: tum quia ipse in aquas subies aer huiusmodi et crassus sit, tum quod caloris parū habeāt, qui spiritū per branchias inspiratū possit extenuare: ideoq; cōueniēs illorū naturae hebetissimae respiratio data est. Igitur ad ostendendā hebetē pisciū naturam, crassissimū ait spiritū illos haurire: quoniam magnus humor, quo ijdem cōstant, hebetiores sensus efficit. Eo fit, ut in terrestrib. animalib. acrior ingenij uis sit, quā in aquatilibus. His ita explicatis de uniuerso pisciū genere, ijs Plato adiūgit testacea, quae cōmuni nomine cōchylia dicuntur: quoniā in aquis oriri, nutririq; soleāt. Eadem autē ad plantarū naturā maximē accedūt: ideoq; *ζωόφυτα*, id est plantae ac animalis naturā quandā mixtam habētia, appellantur. Nam ex animalū genere id habent, quod motu, tactu, gustu, olfactuq; sunt praedita. sed uisum & auditum habeant, obscurū esse inquit Aristoteles lib. 4. de Animalibus. Iam uerō ex plantarū natura, quod alūtur, augētur, senescūt, et quod terrae defixa sunt, uel rupibus inherescūt. Omnia ergo huiusmodi, quae cōmuni nomine cōchylia uocantur, ex genere aquatiliū sunt, ut in eo libro Aristoteles, & Plinius lib. 9. testantur. Quapropter his explicatis, Timaeus tandem breui peroratione tractationem totam de uniuersitatis natura absoluit, cum ait, Mundum hunc uisibilem ad imaginem illius intelligibilis in Dei mente siti factum esse: ipsumq; animal iam factū, cuncta animalia, tam immortalia, ut iuniores deos atq; homines, quā mortalia, ut bruta omnia cōtinere. Eundemq; sensibilem, maximū, interminatū, pulcherrimū, perfectissimū, atq; unū esse, qui cōmuni nomine *ἕρως*, id est caelum appellatur: quoniā mundi magnitudo amplissima sit, eaq; nihil sit maius, cum omnia cōplectatur: quodq; interminata sit eius duratio, quemadmodū supra docuimus. Itaque breuis hic Timaei epilogus, totius tractationis summam paucis complectitur: quae cum suis in superioribus explicata sit, denuō inculcari non debet.

F I N I S.

RERVM ET VERBORVM IN TI-
MAEI COMMENTARIO PRAECEDENTI
memorabilium INDEX.



A			
Cademicorū do- cendi modus 2.29	academicorū do- cendi modus 2.29	affectus hominis uitiosi an neutri: item uoluntarij an inuiti, quæ- stio 462.53	anima, forma animalis 256.38
accidens solum sensibus com- prehendi, substantia minimè 272.10	accidens solum sensibus com- prehendi, substantia minimè 272.10	affectus seu animi perturbationes unde oriantur 458.28	anima hominis duplex 190.20. et 191.27
adamas ubi potissimum nasci soli- tus 331.40	adamas ubi potissimum nasci soli- tus 331.40	affectus siue affectuū propensio- nes naturales esse, non uolun- tarias 463.1	anima immortalis cur ob uicia mortalis fieri dicatur 484.19
adamantis color 331.46.55.	adamantis color 331.46.55.	affectuum causa triplex 463.46	anima mundi à reliquis quid diffe- rat 194.38
adiuuans causa duplex 250.26.	adiuuans causa duplex 250.26.	affectuum diuersitas 464.3	anima mundi, ceterorumq; ani- mantiū, iuxta Platonicos ea- dem 236.16
Aegyptus libera ab incendijs et inundationibus 37.28	Aegyptus libera ab incendijs et inundationibus 37.28	affectuum duo genera Plato com- modis. fecit 459.55. Stoici quatuor 458.52 (34	anima mundi in qua parte 110. 46
egypti natura 37.1. situs 27.48	egypti natura 37.1. situs 27.48	affectuum potissima radix 457.	anima rationalis cur demō à Pla- tone uocetur 483.55
Aegyptij antiquissimi omnium ho- minum 34.21. et antiqui- tatis eorum causa 35.26	Aegyptij antiquissimi omnium ho- minum 34.21. et antiqui- tatis eorum causa 35.26	ai. dicitur unde adpellentur 218.3	Anima rationalis omnium præ- stantissima 481.42
egyptiorum annus 40.5	egyptiorum annus 40.5	albi coloris definitio 365.17	anima rationalis quo pacto sit cor- pori annexa 483.29
egyptiorum de Minerua uersus 27.35	egyptiorum de Minerua uersus 27.35	allegoriae physicae, tractationi nō semper cōuenientes 204.43	anima una et multiplex 144.18
egyptiorum mos in describendis antiquitatis monumentis 27.35	egyptiorum mos in describendis antiquitatis monumentis 27.35	Alphus 450.57	animæ affectiones à sideribus pen- dere 195.26.38
aer unde compositus 304.6	aer unde compositus 304.6	altrix et alteratrix facultas 404. 44. et 425.22	animæ adpetitoriae partes 379.4
aeris figura 304.20. et 312.24.	aeris figura 304.20. et 312.24.	Amasis Aegyptiorū rex antiquif- simus 26.46	animæ cōnexio cū corpore 191. 50
diuersae formae 324.3	diuersae formae 324.3	ἀμαθία 458.7	animæ descensus in corpora 196. 42
aeris locus quare post ignem pro- ximus 304.19	aeris locus quare post ignem pro- ximus 304.19	amblygonius 291.36	irascibilis animæ propria. 482.57
aeris regiones 324.12	aeris regiones 324.12	ἀμύγηρον 257.51	animæ morbi et affectiones unde oriantur 455.30
as ac ferrum unde 332.23	as ac ferrum unde 332.23	amor 369.26	animæ mortalis sedes 269.35
aeternitas quid 154.24.43. et 155.20	aeternitas quid 154.24.43. et 155.20	amphibia 494.13	animæ motus duplex 11.8. et 204.27. et 214.48. et 22.40
aeternitatis et temporis discrimen 8.10	aeternitatis et temporis discrimen 8.10	ἀνδροστis 413.38	animæ motus rationalis 142.33
aeternitatis unitas 159.17	aeternitatis unitas 159.17	analogia in elementis 88.6 et 93.20	animæ natura duplex 201.23
aeternitati nihil cōtrariū 259.4	aeternitati nihil cōtrariū 259.4	analogia omnis in quib. rebus uer- setur 89.10	animæ partes tres, formis bonae gu- bernationis respondentes 21. 12. et 196.26. et 221.22
affectionis genera, rationē turban- tia 371.11. et 373.13	affectionis genera, rationē turban- tia 371.11. et 373.13	analogia quid 87.25.44. et 52	animæ proprium 215.34.42
affectionum animi cause 223.40. et 472.55. natura duplex 352.52	affectionum animi cause 223.40. et 472.55. natura duplex 352.52	ἀναπνοή 414.13	animæ rationalis sedes 481.44
affectionum remedium ac medici- na unde quærenda 466.33. et 467.50	affectionum remedium ac medici- na unde quærenda 466.33. et 467.50	ἀνάρπισις 25.9	animæ sedes in corpore triplex 360.49
affectus definitio 457.28	affectus definitio 457.28	anasarca 441.1	animæ species tres 481.33
affectū quid Stoici uocent 457. 54	affectū quid Stoici uocent 457. 54	anatomia corporis humani 12.1	animæ uis potissima in capite 230.10
ex affectu neminē malū dici pos- se, sed ex habitu 463.28	ex affectu neminē malū dici pos- se, sed ex habitu 463.28	ἀναγεννητικόν dialogorum genus 1.47. et 2.12	animæ rationalis locus 362.6
affectus agrestes 459.29. boni 464.4. mali ibid. 5. mode- rati, naturales 459.30. neu- tri et indifferentes 464.5	affectus agrestes 459.29. boni 464.4. mali ibid. 5. mode- rati, naturales 459.30. neu- tri et indifferentes 464.5	angeli, siue dij iuniores, custodes hominum 209.28	animæ substantia una, uires uariae 221.12
		anima 477.36	cur Animæ diuersae facultates in diuersis locis attribuuntur 371.21
		anima composita ex harmonicis proportionibus 220.32. et 221.50	animæ omnes simul create 195. 40. et 32
		anima corporis perfectio 469. 29 corpore antiquior 113.3	animarum bonarum premia 202. 35. et malarum poenae 203.30
		anima et mens qua re differant 115.48	animarum
		anima ex elemētis quomodo com- posita 149.18	
		anima foetui utriusq; sexus quan- do tribuatur 493.50	

I N D E X.

animarum diuisio 194.44. & 195.22	cis à Platone tractetur 199.7	aquarū fontes cur defluere necesse sit 421.44
animarum humanarū propter uitia metamorphosis 203.20	animi morbos unde ortum habere Plato senferit 464.7	Aristoteles, quare à Platone differat 4.38 in explicandis principijs 6.10. in tempore & aeternitate describenda 155.54
animarum in diuersas partes seminatō 207.28	animi motus 485.40. duplex qui sit 228.20. itē qui uerus 476.12	aristotelis cum Platone de mundi aeternitate consensus 7.16. & 60.46. item in tollendo uacuo 321.74
animarum uehiculū triplex 196.18. & 199.42. & 204.53	animi motus litera X explicatur 137.40. & 140.20	aristotelis & Platonis de respiratione sententiæ collatio 417.12
animas tres magna quadam proportione inter se esse connexas 457.20	animi humani natura 191.22	aristotelis in libro de anima ordo 344.43
animal 402.32. & 457.12. quid Platonicis 153.45. unde componatur 369.42	animi natura duplex 208.35	aristotelis, quibus mundi rotūditatem probat, rationes 103.38
animal sanum unde dicatur 431.56	animi origo per numeros & triangulū explicatur 126.2. et 128.20	aristotelis sententia de uenarū origine Platoni & Galeno contra 374.30
animalis munus duplex 297.31	animi partes due 353.2	arteria aspera 411.45. & 413.40
animalis potētiae partes tres 201.40	animi perturbationes & uitia, unde nascantur 465.38	arteriæ 409.42
animalia gressibilia quas animi partes secuta 495.27	animi propria 345.8	arteriæ due, cur uenis duabus semen continenibus connectantur 491.5
animalia quæ nam gulosa dicantur 387.1	animi pulchritudo 469.30. substantia triplex 113.14	arteriæ cur per pulmones deriuentur 374.45
animalia terrestria ab hominibus quid differant 495.20	animi substantia media inter corpus & spiritum 117.23	arteriarum origo 374.13
animalium omnium cōmunis audiendi modus 355.40	animi uis triplex 10.50. & 21.10. & 457.16	articuli 386.32
animaliū corpora ex quibus consistunt 426.33. & 430.35	animi uires à Platonicis sex recensentur 128.47	asperitas unde 352.5
animalium diuisio 81.14. generatua 494.7. quatuor 11.20. & 175.43. & 176.23	animi uires ex corporis habitu sepius intelligi 470.39	asperum quid 352.18
animantia omnia unde consistunt 387.18	animi uita duplex 141.42. et 205.4. & 212.29	astra animata 178.37
animantium inferiorum præstantissimus homo 199.19	animo communia cum corpore, quæ 345.6	astrorum motus duplex 178.40
animantiū mortaliū natura 190.3	animorum ex hac uita discessus duplex 202.20	astrologiam Plato quam intelligat 495.2
animantium singulorum triangulos, ad certum tempus uim colligationis habere 480.50	animorum innumerabilis numerus 195.46. ordo 194.20. purgationis modus 205.32	athenæ à Minerua cōditæ 29.10. 24. & 38.44
animositas 372.49	annus magnus Platonis 172.12	Athenarum antiquitas 38.26. temperies 41.20. bellū cum Bæotijs 25.15
animus αὐτονόμος à Platone dictus 151.15	anni partium quatuor distinctio ex motu solis 172.50	Atheniensem belli cum Atlantinis origo 42.50
animus cum primis excolendus 481.22	αἰώρα 457.44	atheniensium cum Saitis cognatio 27.6
animus oppresso corpore uiuit, illo urgēte deprimitur 224.34	apatūria festa in Dionysij honorē instituta 25.5	atheniensium mos in recitandis carminibus 25.22
animus quid 114.54. & 120.48. quid Galeno 464.30	ἀποιορ quid 314.46	athleticam gymnasticen Plato uituperat 479.15
animus quo pacto bonum uel malum demona sortiatur 484.57	appetitoria uis animæ cur inter diaphragma & umbilicum homini data 404.2. cur plantæ comparata 404.29	Atlantica regio, Atlanticū mare 42.4.29
animi actiones honestæ Musis conferuntur 257.40	appetitoria animæ propria 483.2. sedes 457.19	Atlantini ab alijs Titanes et gigantes dicti 42.35
animi aegritudo 455.35	appetitoria cur infimus locus designatus 375.16	atlantinorum potentia 45.33
ad Animi culturā, salutēq; duo remedia Plato proponit 475.22	ad Appetitoriam qui affectus referantur 459.2	de Atlantinarum bello uariæ scriptorum sententiæ 43.10
animi immortalitas quibus in locis à Platone tractetur 199.7	appetitus 201.54	atlantis generatio 42.26
animi morbos unde ortum habere Plato senferit 464.7	aqua fusilis quid 330.54	atomi 213.56
animi motus 485.40. duplex qui sit 228.20. itē qui uerus 476.12	aquæ figura 305.3. & 312.22. genera 324.21. & 325.35. generatio 305.25. natura una 324.28	attractionis causa in magnete & electro
animi motus litera X explicatur 137.40. & 140.20		
animi humani natura 191.22		
animi natura duplex 208.35		
animi origo per numeros & triangulū explicatur 126.2. et 128.20		
animi partes due 353.2		
animi perturbationes & uitia, unde nascantur 465.38		
animi propria 345.8		
animi pulchritudo 469.30. substantia triplex 113.14		
animi substantia media inter corpus & spiritum 117.23		
animi uis triplex 10.50. & 21.10. & 457.16		
animi uires à Platonicis sex recensentur 128.47		
animi uires ex corporis habitu sepius intelligi 470.39		
animi uita duplex 141.42. et 205.4. & 212.29		
animo communia cum corpore, quæ 345.6		
animorum ex hac uita discessus duplex 202.20		
animorum innumerabilis numerus 195.46. ordo 194.20. purgationis modus 205.32		
annus magnus Platonis 172.12		
anni partium quatuor distinctio ex motu solis 172.50		
αἰώρα 457.44		
apatūria festa in Dionysij honorē instituta 25.5		
ἀποιορ quid 314.46		
appetitoria uis animæ cur inter diaphragma & umbilicum homini data 404.2. cur plantæ comparata 404.29		
appetitoria animæ propria 483.2. sedes 457.19		
appetitoria cur infimus locus designatus 375.16		
ad Appetitoriam qui affectus referantur 459.2		
appetitus 201.54		
aqua fusilis quid 330.54		
aquæ figura 305.3. & 312.22. genera 324.21. & 325.35. generatio 305.25. natura una 324.28		

I N D E X.

electro.	421.7	capitis humani anatomia	229.	nunquam coalescit	453.1
attractiua siue attractrix uis	425.	46. cum caelo similitudo	228.	Calcoſthenis officina	338.53
15. & 404.42		30		χερσργικὴ	14.8. & 455.25
attractrix uis	425.18.	capitis integumentum externum		χεῖρ	205.28
audacia	369.22	399.10		χολή	438.53
auditus 12.33. & 213.9. à uoce		capitis iuncturae cur factae	401.5	χωρεῖαι	182.22
quid differat	255.17	capitis ossa	391.1	ύινος	118.8. & 159.28
auditus post uisum sensus praestantiſſimus	255.2	capitis totius fabricam ex medulla constitui	389.37	circuli definitio	104.36. medium
auditus natura & instrumenta		caro pro humorum miscella	444.	349.12	
361.51. obiectum quod	361.53	22		ciuitates terrae motu & inundationibus absorptae	46.6
Auerrois error	267.1	carnis generatio, natura, usus, & nutritio	394.27	caelum anima terrae	79.16. quinta essentia
aurum generatio	14.24. 70-	carnem & carnosam omnia ex sanguine fieri	434.4	caelum ex elementis compositum	96.38. naturae ignae
stra	403.19	per carnem eliquatam quid Plato intelligat	435.35. item per carnem nouam	97.7.35. & 24. & 43. quot modis dicatur	58.28
aurum descriptio	255.28	casus à fortuna qua in re differat	438.44	caelum rerum inferiorum author	184.11
aurum quare aere & ferro grauius	332.33	263.54		caelum ultimum uerus mundus	178.
auri generatio	331.2. natura	κατοπτρ.ε	245.17	7	
331.5		causa prima aeterna	51.36. Deus	caeli ac terrae coniugium	184.16
auri ramus quid	331.20	186.32. τὸ αἰὲ ὄν	51.32. immo	caeli ambitus diuisio	308.52. figura dodecaedra
		bilis	189.22	caeli motus	7.37. duplex
		causa prima à philosophis quibusdam neglecta	251.30	45. & 144.15	
		causae primae cum secundis ordo	189.37	caeli octauis motus	169.5
		causa secunda, τὸ ὑπέροχον ὄν	51.37	caelorum orbis	7.38
		causae genus duplex à Platone positum	367.32	cognitio humana qua in re uersetur	280.53
		inter Causam primam et secundas		cognitionem omnem per sensus fieri	53.36
		discrimen	212.23	coitus nimij incommoda	492.10
		causae διμωργικαὶ	253.1. ἐξ ὁρῶν	coloris definitio	364.50
		causae secundae ministrant primae	253.3	colorum diuersitas unde generetur	366.30
		186.46		colorum genera	365.11. mixtionis modus
		causarum connexio	283.57	ibid. 34. & 331.53	
		causarum genera apud Platonem		cerebrum initium motus	229.54
		6.20. & 51.55. & 249.40. & 163.20		cerebri affectiones	464.55. membrana duplex
		causarum omnia genera physico cognoscenda	263.10	brana duplex	399.46
		causarum inquisitio unde orta		colorum nomina	366.43
		253.45		per Colores diuersos quid Plato intelligat	435.28
		Cecropia	39.8	commensuratum ac bonum ad pulchrum referri	468.52
		Cecrops Aegyptius, antiquissimus Atheniensium rex	39.7	compositio quid	123.11
		κεφαλή	229.34	concentus quid	422.3
		κεφαλος	389.31	constitutio corporis frigida quid efficiat	464.28
		Ceramicus Athenis locus	338.51	consuetudo	465.44
		κέραμος, creta, eiusque generatio		contorsiones	450.3
		338.45		contraria contrarijs curantur	467.
		cerebri substantia ac ortus	389.21	49	
		cerebro quomodo spiritus suppeditemur	400.23	convulsiones neruorum unde creantur	450.12. qua ratione dissoluantur
		cervorum sanguis quia tenuissimus,			

Copernici

I N D E X.

Copernici erroris de terræ motu	reprehensio	108.47	cor	369.51. & 371.56. omnium sensuum origo	359.50	cor primò formari	493.46	cor quare; uenarum & sanguinis fons uocetur	375.52	cordis affectiones	464.1. motus unde	372.10	corium	402.56	cornua	403.18	coronalis sutura	399.27	corpus	368.50. capiti cur subiectum	230.15	corpus bifariam consumi	471.48	corpus hominis totum rotundum	229.12	corpus humanū ex triangulis, id est qualitatibus elementorum constare	432.26	corpus materia animalis	250.32	corpus uastū quid denotet	470.18	corporis ac animi salus quomodo conseruetur	473.4. & 475.1. & 476.26	corporis animati facultates communes	457.14	corporis cōstitutio ad animi prōptitudinem confert	224.54	corporis & animæ coniunctio qualis	201.5	corporis humani ex elementis cōstitutio qualis	12.23	corporis imbecillitas unde oritur	471.18	corporis influxus et effluxus quid	214.30	corporis instrumenta quatuor	230.32	corporis naturā animi mores perpetuò sequi	464.37	corporis perfectio & pulchritudo, anima	469.29	corporis solidi resolutio	289.34	corporis temperiē necessariò animi uiribus accommodari debere	470.10	corporum omnium dimensiones tres	95.43. & 289.30	corruptionis causa	100.53. & 345.46	νόσμος	177.43	Crantor antiquiss. Platonis interpres	43.7	crater Dei	193.16.35	Critie iunioris cum Solone cognatio	23.42	croceus color	365.25	crura grādiora et graciliora quid significant	470.41	cubus quid	307.13. & 308.10. figurarum solidissima	309.50	cupiditas hominis naturalis duplex	472.41	cupiditates in homine secundum naturam geminæ	467.33	κυστήρις	25.11	cutis	402.55	cutis duritiem, hebetudinem ingenij significare	403.2	cutis generatio	403.7	cyrenaici succi natura	336.16.33	κύνες	410.8	D	Dæmon quid	483.35	Dæmon à Platone animus dicitur	484.15	dæmon Socraticus	485.16	dæmonem electū nemo hominum mutare potest	485.7	dæmonem familiarem per uirtutes excoli	484.34	dæmonē qualēcunq; eligere cuique concessum	485.4	dæmones	175.13	dæmones æterni & facti quo modo dicantur	187.44	dæmones esse trifariam intelligimus	484.1	dæmonum ac cœlestium deorum discrimen	184.10.18	dæmonum et mundanorū deorum officia	184.44. & 187.4	dæmonum ordo	175.15. ordines quinque	483.57	dementia	455.32. eiusdē duo genera	455.33	dementiae humanæ cur Deus diuinandi uim dederit	376.10	denarij numeri perfectio	206.52	Deus à Platone pater et author dicitur	63.50. & 187.31. item τὸ ὄν αὐτὸ 51.26. & causa uniuersalis omnium	49.23. et efficiēs causa necessaria	55.25	deus & idea idem	66.23	deus ex effectis rebus agnoscitur	64.46	deus inuocandus in principio cuiuslibet operis	48.4. & 47. & 49.34	deus mali autor non est	188.23. & 75.6	nū mali alicuius sit causa	75.6	deus rerum omnium autor	265.40	deus solus æternus	188.4. summū bonum	72.37	Dei cognitio difficilis	63.12	Dei definitio platonica	5.33. & 57.21. et 265.25. descriptio	72.27	Dei nomina apud Platonem	72.13	dei proprium λογισμὸν	79.45	Deum esse, omnibus natura insitū	63.15	de Deo difficilis inquisitio	265.15	in Deo nihil esse, quod non sit eius essentia	57.29	dij deorum qui	187.12	dij iuniores apud Platonem qui à Deo quid differant	11.36. 208.51	deorum à Platone descriptorum origo	183.34	deorum iuniorum immortalitatis cause	189.4	deorum inferiorum principia duo	183.43	de Deorū numero discrepantes philosophorum sententiæ	63.55. et 64.10.20	deorum ordo apud Trismegistum	180.44	deorum tria genera	175.34	per Deos deasq; quid Plato intelligat	49.43	διαδόσμοσις in mundo	20.29	διακρίσις	14.9. & 455.17	diætæ commendatio	481.4	dialogus quid	1.28	dialogorum Platoniorum formæ	1.39. & 2.2. finis	226.3	dialogos cur scribat Plato	2.18	διαβολία, uel intelligemia	52.40	diapason	124.28	diapente	124.27	διαπαυδαγωγῶν, & διαπαυδαγωγῶν γένεσις quid Platoni	481.10.12	diaphragma et phrenes idem	369.41. & 372.7.44	diaphragma respirationis instrumentum	448.13	diaphragmatis intensi nimium, symptomata	448.13	diaphragmatis motus unde	372.12	diarrhœa	446.29. & 453.41	diateffaron	124.25	dies naturalis	171.16.24	diluuium temporibus Noe	38.4	K 3 dimensio
---------------------------------	-------------	--------	-----	--	--------	-------------------	--------	---	--------	--------------------	-------------------	--------	--------	--------	--------	--------	------------------	--------	--------	------------------------------	--------	-------------------------	--------	-------------------------------	--------	---	--------	-------------------------	--------	---------------------------	--------	---	--------------------------	--------------------------------------	--------	--	--------	------------------------------------	-------	--	-------	-----------------------------------	--------	------------------------------------	--------	------------------------------	--------	--	--------	---	--------	---------------------------	--------	---	--------	----------------------------------	-----------------	--------------------	------------------	--------	--------	---------------------------------------	------	------------	-----------	-------------------------------------	-------	---------------	--------	---	--------	------------	---	--------	------------------------------------	--------	---	--------	----------	-------	-------	--------	---	-------	-----------------	-------	------------------------	-----------	-------	-------	----------	------------	--------	--------------------------------	--------	------------------	--------	---	-------	--	--------	--	-------	---------	--------	--	--------	-------------------------------------	-------	---------------------------------------	-----------	-------------------------------------	-----------------	--------------	-------------------------	--------	----------	---------------------------	--------	---	--------	--------------------------	--------	--	--	-------------------------------------	-------	------------------	-------	-----------------------------------	-------	--	---------------------	-------------------------	----------------	----------------------------	------	-------------------------	--------	--------------------	--------------------	-------	-------------------------	-------	-------------------------	--------------------------------------	-------	--------------------------	-------	-----------------------	-------	----------------------------------	-------	------------------------------	--------	---	-------	----------------	--------	---	---------------	-------------------------------------	--------	--------------------------------------	-------	---------------------------------	--------	--	--------------------	-------------------------------	--------	--------------------	--------	---------------------------------------	-------	----------------------	-------	-----------	----------------	-------------------	-------	---------------	------	------------------------------	--------------------	-------	----------------------------	------	----------------------------	-------	----------	--------	----------	--------	---	-----------	----------------------------	--------------------	---------------------------------------	--------	--	--------	--------------------------	--------	----------	------------------	-------------	--------	----------------	-----------	-------------------------	------	--------------

I N D E X.

dimēſio in corpore triplex	216.3	elementorum trium inter ſe com-	261.15
in Diſciplinis quomodo progred-		mutatio	297.2
diendum	275.50	elementorum uarietas	286.51. di-
diſdiapafon	124.31	uerſe uires	290.35
diſſimilares partes	387.22	de Elemētis Platōis ſentētia	8.26
diuination per ſomnium quomodo		Empedoclis & Heracliti dictum	
in iecore fiat.	379.29. et 380.46		43.20
diuiſio in aequales partes fieri de-		empedoclem Plato in rerum ini-	
bet	50.46	tijs ſtatuendis imitatus	285.15
docendi ordo duplex à philoſo-		ἐμπεδοκτέου	450.10
phis omnibus explicatus	50.10	ὀνδαντινὸν dialogorum genus	1.
doctrinæ ordo ab uniuerſalibus ad			47. & 2.11
ſingularia procedit	264.37	ens intelligentia & ratione perci-	
dolor	369.21. & 458.47	pitur	54.14
doloris ac uoluptatis origo	353.	entis diſtinctio	50.35. & 56.18
18. & 354.48		ὀντελέχεια	213.35
doloris cauſa duplex	255.15	ephaltes, ſeu incubus	451.37.41
doloris cauſe ob ſpiritū à pectore		epilepſia	451.10. cur ſacer mor-
expiratum	449.26	bus uocetur	451.48
doloris definitio	353.25	epilepſiæ cauſa præcipua	451.
δὸρπεια	25.8	21. triplex locus	451.11
dysenteria	446.29. & 453.41	epilepſiam & ephialtem apud me-	
Ε		dicos idem eſſe	451.38
ἐκπνοή	414.11	Erichthonius	38.56
educationis ac institutionis recte		errantium ſtellarū qualitates	97.1
commendatio	465.57	eſſentia intelligibilis	50.56
ἐγνέφαλος	389.31	eſſentia mutabilis	50.57
εἶδος	470.5	eſſentia omnis duplex	50.54. &
εἰσπνοή	414.12	61.27	
elemento unicuiq; naturalis locus		exemplar ab imagine qua re diſſe-	
deſtinatus	322.27	rat	70.47. & 71.25
elementa impura	95.32	exemplar αὐτόφωνον	190.51
elementa num actu inſint corpo-		exemplaris cauſa	55.40
ribus, an poteſtate	432.8	exercitationis effectus	475.35
elementorum corpora quatuor, et		expultrix uis	404.46
ſubiectum unum	270.56	F	
elementorum figuræ	287.13. &	Abarum uſum cur Pythagoras	
289.47		diſcipulis ſuis interdixerit	
in Elementorū figuris demōſtran-		382.57	
dis Plato Geometria utitur		faciei partes	231.38
289.53		facultates animi cōmunes	457.10
elementorū formæ et numeri	287.	facultates naturales animæ appeti-	
16. generatio	293.22. impuri-	torie proprie attribui	425.
tas quid conferat	324.40	24	
elementorum inter ſe commutatio		facultates rationalis animi cōmu-	
nes	8.40. & proportio	nes	457.13
50. & 316.10		fatalis Parcarum ſuſus	262.36
elementorum locus	286.37. magni	fatalis leges	197.27
tudo	289.21. motus	fatum duplex	197.48
292.10		fatum in actionibus humanis nul-	
elementorū mutationis cauſe	318.	lum	197.53
6. & 319.10		fatum quid	6.41. & 197.43. i-
elementorum omnino duo princi-		tem Platoni quid	256.15. &
pia	296.25. ordo diuerſus	261.17	
285.41. origo	267.46	fatum quibus terminis cōtineatur	
elementorū qualitates primæ	10.	198.14	
9. & figuræ	8.28. & qualitātū	fati uaria apud Platonem nomina	
coniugationes	95.10		
		febris quartana unde	454.38. item
		quotidiana	454.35. tertiana
		ibid.	37
		febris definitio	454.28. origo
		28	
		febris tria genera ſimplicia	454.
		32	
		febres amphimerinæ ad quotidiana	
		nam proximè accedunt	454.
		40. à continuis quid differant.	
		41	
		februm cauſe, & formæ	454.2.
		fel	384.34
		felicitatē ueram in quo Plato po-	
		ſuerit	486.6
		ferrum	421.20
		ferri generatio	332.28
		per Febres quid Plato intelligat	
		453.3	
		figurarum mathematicarum diſſe-	
		rentiæ	102.30
		flauus color	365.24
		fluxionum ſiue ῥευμάτων cauſe	
		472.14. cōmunis cauſa	472.
		28	
		ſceminæ cur ſint ortæ	490.6
		ſceminæ cur uiris imbecilliores ac	
		molliores	488.37
		ſceminæ ac uiri inter ſe quid diſſe-	
		rant	488.43
		ſceminarum corpus à uirili quid	
		diſſerat	490.20
		ſceminarum generatio	14.17
		ſceminarum ortus	486.16
		ſceminas in ſecūda generatiōe, cur	
		Plato ex uiris oriri ſenſerit.	
		488.34. & an rectè	489.3
		ſcetus, animal cur dicatur	492.
		49. unde gignatur	434.1. cur
		ſit animatus	492.47
		ſcetus formatio	493.36
		forma ab idea quid diſſerat	274.
		5.43	
		forma prima	57.33. duplex
		58.2	
		forma proli ſimilis	229.11
		formæ eſſentiam ab ideis recipiūt	
		279.17	
		formæ rerum ſimulachra	274.28
		formarū uarietas in ſubiectis	273
		12	
		fortuna cauſa accidentaria	263.
		40. generationis ſubiectū	263.
		30	
		fortuna in rebus nulla	264.9
		fortuna quid	6.45. & 253.14
		fortunæ definitio	263.34
		frigidi	

I N D E X.

frigidi uis	346.20	ὄμαλότης quid	319.51	idea quid	536. & 55.55. & 56.
fundamenta generationis animi		Homericæ catena	262.28	12. & 66.26	
tria	117.38	homo cur ab infantia ad uirilem usq; ætatem augeatur	425.26	idea eadem quo modo consideretur	57.1
G					
Galenus cur Platonem de febribus reprehenderit	454.12	homo duplex	461.9	idea patri comparata	276.9
Galenus obiectio cōtra Platonem, de respiratiōe, cōfutatur	418.30	homo imago Dei	227.50	ideæ uaria nomina	56.1. & 81.
		homo cur in senectute diminuatur	37	ideam esse, demonstrationes	66.
		425.30		39	
gangræna	444.8	homo μινρονόσμος	228.3	ideæ ubi sint	56.15
gemmarum generatio	338.16	homo sensituius & corporeus	461.111	ideæ animalium in archetypo	
generatio cur à Deo & natura instituta	489.54	homo uerus, intellectuius et incorporeus	461.14	175.1	
generatiōni fœtus quæ necessaria	490.35	hominis diuinam partem Deum ipsum effecisse, mortalem uerò deos iuniores	371.2	de Ideis scriptorū Christianorum sententia	56.40
genethliaci	474.43	hominis facies, animi index	231.31.46	iecur 375.25. & 378.12. & 384.34. & 424.40	
glaciei generatio	333.30. et 334.5	hominis forma duplex	200.14. & 219.55	iecur à Platone cur belluæ cuidā comparetur	378.45. & plante ibid.22
γόμεφοι, cuneoli	213.47	de Hominis partibus	11.45	iecur animæ appetitiuæ sedes	378.20
Græcia multas inundationes perpeffa	35.14. & 38.20	hominis uita duplex	53.43. in quibus consistat	iecur omnis sensus expers	378.21
Græcorū origo ab Asianis	29.10	hominem bifariā intelligi	484.37	iecur uenarum omnium origo, & altricis facultatis initiū	378.43
grandinis generatio	9.26.30. & 325.45. & 333.20.59	hominem nihil uel malè uel rectè inuitum agere, contra Platonē qui statuunt	462.44	iecoris affectiones	464.3
Gratiæ	257.6	homines calidi & humidi, cur præ cæteris, morbis obnoxij	480.10	iecoris amaritudo dulcedoq; cur ad animæ cupiditatem excitandam, compescendam ue conferrat	379.56
graue quid	348.22	homines cur ex mala educatione deteriores fiant	466.8	iecoris caua uena, cur in dextrum cordis sinum deriuetur.	378.37
de Graui & leui Aristotelis cum Platone consensus	348.34	homines quare λογιστοὶ dicti	170.34	iecoris natura. 378.33. sedes. ibid.	
gula	411.45. & 413.40	homines unde mali efficiantur	461.27	11. usus	378.18
gustus quid	12.35. & 213.10	horologiorum umbræ	208.27	ignis	409.53
gustus eiusdem serè naturæ cum tactu	258.22	humidorum mixtorū causæ	326.7	ignis diuersa genera	323.37
gustus unde sensum mutuetur	398.1	humores obstruentes pulmones ex capite oriri	447.40	ignis figura 301.4. et 312.25. generatio	300.6
gymnasticæ dieteticæ pars.	455.23	humorum corruptio	435.20. & 436.28. & 437.6	ignis in homine facultas	345.26
gymnastica duplex	479.11	humorum distinctio	424.23	ignis qualitas	272.29
gymnasticæ commendatio	478.45	quatuor Humorū, quibus corpus cōstituitur, usus	464.18	ignorationem & affectum esse in causa, ut inuiti agamus	462.36
H					
Harmoniarū tria genera	125.10	hydrargyrum, argentum uiuum	330.43	imaginis diuersa natura à speculo	282.14
hebetes & agrestes homines, duri corporis: subtiles autem, mollioris	470.21	ἕλν, uel mundus quid	76.3	imbecillitatis corporū causæ	472.4
ἡγεμονικόν	249.37	ἕπαρξις	118.4	impetus appetitiuæ animæ unde	458.23
ἕλιξ	168.38	ἕρμηνειον dialogorum genus	41	imperitia	455.34
ἡμετέριων quid	296.43			impresionum humidarum generatio	326.50. materia 333.10
heraclius lapis	416.24	I			
Herculis columnæ	44.54	Anitor	286.47	incendiorum & inflammationis quæ causa	36.10. & 48
Herculei freti situs	44.34	Iχθὺς quid	435.40. & 434.34. & 453.11	inclinationum diuersitatis in corporibus humanis ratio	190.30
hermaphroditi	489.7	icosædra figura quæ	305.6. & 306.10	inductio duplex	3.2
Hermetis Trismegisti columnæ	37.39	idea alio nomine ens	6.3	insania	
heroes qui	175.11				
Hesiodi chaos	285.53				
Threogonia eiusdem	183.29				
ἡσυχία	244.10				
ἕτερον	118.6				
hierarchia coelestis	154.50				
hieroglyphicæ literæ	37.38.45				

I N D E X.

platonis modestia 183.6. & 294. 25	utantur 217.12	43.40	qualitatum pugna 346.55. & 347.37
platonis ordo in Timæo 50.21. & 59.26	pulchritudo 468.27.41		qualitatum rerum temperiem quæ labefactent 430.54
platonis prudentia 225.53	pulchritudo duplex 468.36		quaternarij numeri perfectio 93. 30. & 176.47
platonis sententia de pulmonum usu discutitur 377.11	pulchritudinis & symmetriæ for- mam perfecti cur ignoremus 468.14		quinarij numeri dignitas 309.16
platonis tractatio quatenus ab A- ristotele differat 4.38	pulchritudinis ueræ & commensu- rationis in homine quæ sit causa 469.22		R
platonem in explicatione constru- ctionis mundi, Aristoteles imi- tatus 260.45	pulchrum 468.1.26		Ratio 457.48
platonice philosophiæ ordo in re- rum naturalium descriptione 227.18	pulmo cur cordi attribuatur 374. 39		Ratio & mens præstantiss. ani- mi pars, appetitoria abiectiss. omnium, irascibilis uerò inter utranq; media 372.20
platoniorum dialogorum formæ, ge- nera, distributio, &c. 1.39. & 2.2	pulmo quinque fibris cordi alliga- tus 492.20		ratio in belluis qualis 204.10
πλόκαμος 410.56.	pulmo respirationis instrumentum 447.30		ratio perturbata 223.10
pluuiæ generatio 9.26. et 325.46. & 333.20	pulmones 371.57. & 376		rationis proprium quod sit 459.17
poli uaria acceptio apud Platonem 181.24.	pulmones trifariam obstrui 447. 37		rationalis anima homini ratione utenti, irascibilis leoni, appe- titoria belluæ uariæ ac multi- plici comparatur 372.28
portionis discursum quomodo Pla- to intelligat. 490.46. et 491.34	pulmonum usus 377.14		rationalis anima quando dormiat, aut uigilet 382.50
portionem Plato pro semine acci- pit 492.3	pulmonibus tria genera uasorum 376.57		rationalis animæ sedes. 457.18
πρακτικὸν dialogorum genus 1. 43	purgationum uarietas 478.49		rationalis animæ proprietates. 483.5
precatione Deo cõiungimur. 49. 10	purpureus color 365.27		rationalis animæ uis in capite, ira- scibilis in corde, appetitricis in epate 371.16
principium rerum omnium pri- mum Deus 51.10	πυρρότης 436.1		regionum natalium naturam & aerem, etiam temperamentum immutare 464.33
principia rerum naturalium apud Platonem tria 5.30. & 51.53. & 253.16. ante mundum natum 284.6	pyramis quid 300.18. et 301.57		respiratio quid 416.39. quomo- do generetur 13.5
priuationem Aristoteles primus in- ter principia retulit 276.51	pyramis figurarum acutissima 301. 14		respirationis difficultas 447.15
prolis generatio 276.15	pyramidis descriptio geometrica 301.36. & 302.10		respirationis duplex pars potissi- ma 449.7
Prophetæ quibus præesse debeant 376.34	Pythagoræ regeneratio 203.34.		respirationis modus, & cause 417.3. & 419.1
proportio multiplex quæ 133.27	metempsychosis siue animo- rum commigratio 488.54		respirationis instrumentorum af- fectiones, quibus de causis ori- antur 448.33
proportio Arithmetica. 88.33. mu- tica ibid. 40. geometrica. ibid. 37. superparticularis 123.32.	pythagoræ uersus de inuocando Deo 49.29		respirationis organa uaria & multiplicia 449.32
superpartiens ibid. 35	pythagoreorum de animis hominum opinio 34.35		respirationis parue signum 443
prouidentia quid 6.39			respirationis usus triplex 414.23. & 416.50
prouidentia Dei 186.43. de no- bis 49.5			in Respiratione, inspirationem & expirationem requiri 416.54
prouidentia triplex 186.48			Reipublicæ bene constitutæ for- ma duplex 21.5
prudentiæ opus 376.32			rerum genera quinque 117.53
prudentiæ origo 253.46			rerum omnium duo uniuersalia initia 60.37
prudentis officium 376.18			rerum omnium tria initia, nec plu- ra, nec pauciora 266.30. 42
pruinæ generatio 9.32. & 333. 25. & 334.17			rerum sensilium nulla uera scien- tia 54.33
pueri & senes ratione cur minus			L 2
			reten trix

I N D E X.

retentrix uis	404.43. & 425.	491.14	solis & lune motu temporum di-
16			stinctio nascitur
ῥαῖος ἑδός	399.21	491.39	Solis, Veneris & Mercurij cursus
Rhetoricæ partes	257.13	460.40	cur æquales
ῥῆμα	225.13	492.40	50
rubigo quid	332.48	388.7	Solon Atheniensis in poesi excel-
rubiginis causæ	332.52	493.3	lens
rubri coloris descriptio	365.23	488.48.	Solonis in Aegyptum peregrina-
S		490.51	tio
Sacer morbus	445.30	492.37	Solonis uitæ brevis descriptio.
Saitarum regio Delta	27.45	123.18	42. & 52
salis effectio	340.2	216.1	Solstitia duo
salis natura	340.8. utilitas. ibid.	425.43	somnus quid
18		250.54	somni generatio
salua medium gustus	258.37	82.7	somni quæ causa
salsugineus succus unde efficiatur	395.6	396.6	21. & 244.35
395.6		106.31	sonus quid
sanguis	384.42. & 422.45. & 459.46. animalium uehicu-	250.53. & 218.26.	spacium quid
lum	362.14	218.14	spasmus ex siccitate deterrimus
sanguis unde coeat	452.52	237.56. & 241.47	450.29
sanguinis effectio	424.13	223.42	spes
sanguinis & caloris duo instru-	419.7	216.46	σφαιρισμός
menta		12.	441.53
sanguis in corde calidissimus.	419.	28.	σφαιρίσω
10		213.2	444.1
sanguinem in homine non esse pu-	438.16	212.52	σφαιρός
rum, neque syncerum		216.30.	ibid. 11
sapientia quid	69.18	12.	sphæra descriptio
uera Sapientia	52.54	28.	spina, siue dorsum
saporis definitio	258.40. & 359.18	86.36.	spina dorsi
per Sapoies amarus, salsos & aci-	435.28	213.2	cur Spina ex multis rotundis osib.
dos, quid Plato intelligat.	435.28	212.52	id est uertebis constet.
saporum differentie	359.1.16	216.30.	391.27
saporum septem formæ	12.36.	12.	cur Spinae articuli quidam addan-
uaria genera	360.2. duo ge-	28.	tur
nera præcipua	258.45	213.2	391.45
Saturni constitutio	228.41	212.52	391.19
scalenus quid	291.34. & 294.	216.30.	384.43
55		128.37	spiritus uitalis omnium sensuum in-
scalenus ab isoscele quid differat	293.39	372.7	strumentum
293.39		398.6	in Spiritus attractione, quæ nam
scaleni trianguli natura & præ-	294.23.40. & 296.	439.40	considerentur
stantia		163.48	414.10
19		433.17	spiritui uitæ duplex instrumentum
sciencia apud Platonem quid	69.	387.20	necessario
14		433.16	419.45
sciencia nostra, recordatio prio-	34.38	434.11	464.25
ris uitæ		63.	spiritus animales
sciencie & opinionis discrimen	69.11. & 70.50	28	spiritus quomodo cerebro suppe-
69.11. & 70.50		404.16	ditentur
semen	459.56	163.57	400.23
semen cur animaribus in emissio-		106.30	spirituum animalium usus
ne afferat uoluptatem & tristi-	460.24.28	228.48	471.17
tiam		166.5	splendor quid
semen etiam foeminas emittere		171.30	366.32
			σάσις
			118.7
			stellæ nature igneæ
			170.14
			stellarum errantium natura
			166.37
			σέρσις quid
			276.50
			σῆδος
			371.58
			Stoicorum & Peripateticorum de
			ideis sententia
			57.50
			sudoris lachrymarum & urine ge-
			neratio
			441.12
			superficies à colore quid differat
			364.56
			substantia & qualitas elementorum
			271.46

substantia

I N D E X.

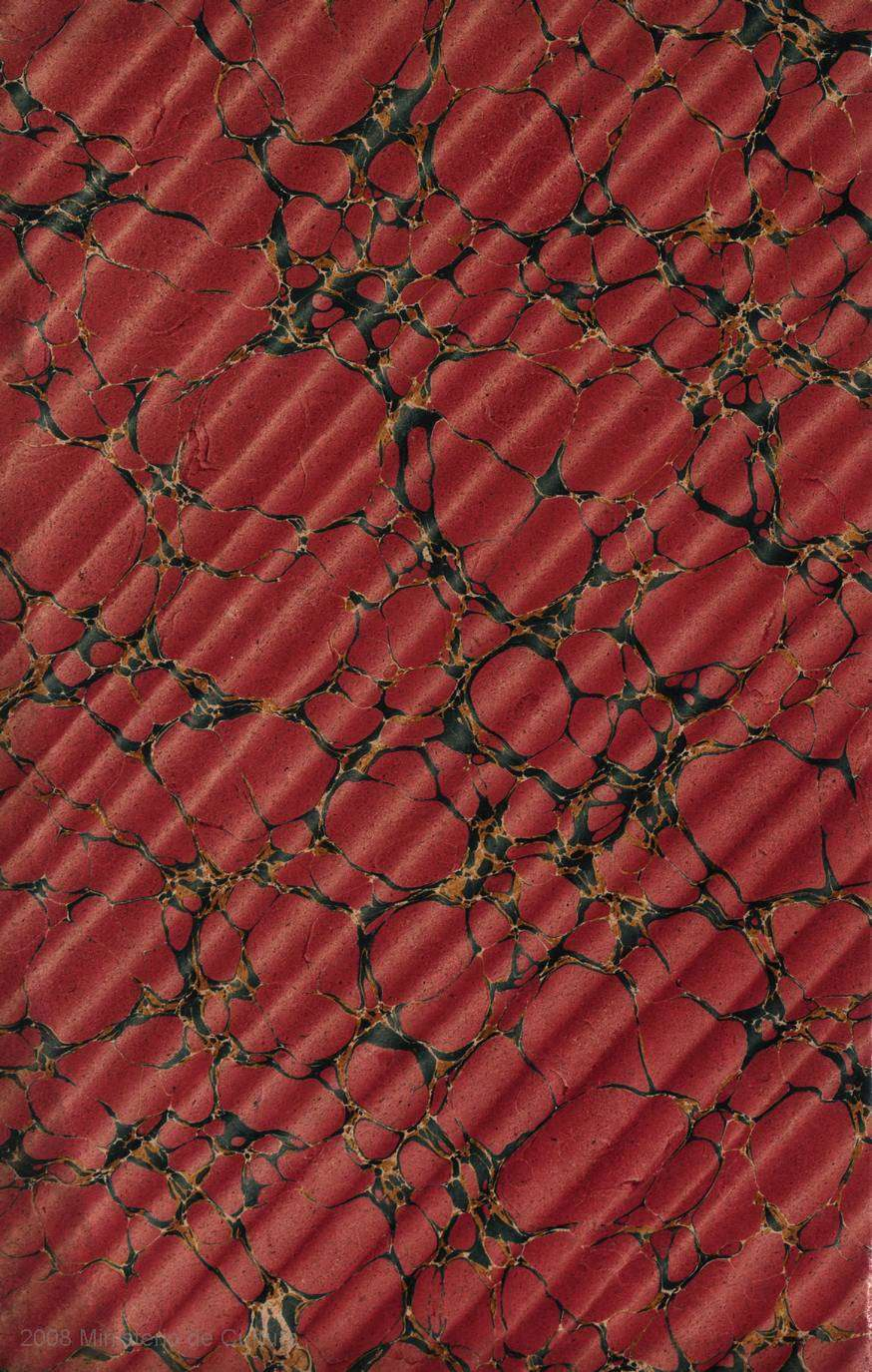
modis contingere	462.39	uoluntatis necessitas electionem se	tur	391.16	
uitri natura	340.50	quitur	462.20	uteri suffocatio	493.30
Vitruuius	229.13	uoluptas	369.20. & 458.46	Vulcani & Mineruæ coniugium	38.50
unguium generatio	403.13. usus	uoluptas & dolor perturbationū		Vulcani & Mineruæ fabula de o-	
ibid. 23		summa capita	354.43	rigine Athenarū, ad physicam	
ungulæ	403.18	uoluptatis definitio	353.26	refertur	39.17
uniuersitatis constitutio reipubli-		uox quid	255.14. & 422.5	uulua, seminis auidū animal.	493.
cæ comparatur	20.38	uox nuncia mentis	255.47	13	
uniuersi ordo duplex	45.4	uox cur auditui connexa	256.10	sinus uulue cur ampli	491.30
uolatilium natura	494.18	uox quo modo fiat	255.43	uulue uis	491.23
uolucres ex duplici hominum ui-		uocis cum auditu cognatio	255.		
tiosorū genere esse ortas.	494.				
32		uocum differentie	362.27	Z	
uoluntarium	462.32	uterus	460.8	Z ΗΤΥΣΙΝΟΡ dialogorum genus	
uoluntas	263.17	uterus mulierum bifariam diuidi-		1.41.45	
				zodiaci descriptio	168.22

F I N I S.

BASILEAE, EX OFFICINA IOANNIS
 Oporini, Anno Salutis humane M. D. LIIII.
 Mense Augusto.

BIBLIOTECA
DEL
MINISTERIO DE AGRICULTURA









2894

CARDANO

**IN PTOLEMÆI
DE ASTROBORUM**

INDICIO

MORZILLO

IN PLATONIS

TIMÆUM

COMENTARIIS

Observatorio de Marina
BIBLIOTECA

Núm. 3633